ကမ္ဘာရေးရာ
Global Affairs

အမှတ် (၃၁) ဧပြီလ၊ ၂၀၂၅

ကမ္ဘာ့ဇာတ်ခုံပေါ်မှ အမေရိကန်မူဝါဒအပြောင်းအလဲနှင့် အကွက်ရွှေ့ကစားကွက်များ

urQ&;&m

t rwS(31) {|yD? 2025

အကြမ်းဖက်မှုပပျောက်ရေးအတွက် ပြည်သူသို့ အသိပေးနှိုးဆော်ချက်

၁။ ပြည်သူအတွက်ဟု သုံးနှုန်း၍ ရဟန်းသံဃာများ၊ ဆရာ၊ ဆရာမများအပါအဝင် နိုင်ငံ့ဝန်ထမ်းများနှင့် ပြည်သူကိုသတ်ဖြတ်၊ လုယက်ခြင်းကို CRPH၊ NUG၊ PDF အမည်ခံ အကြမ်းဖက်အုပ်စုများက ဥပဒေမဲ့ကျူးလွန်နေသည်။

၂။ ခြိမ်းခြောက်၊ လူသတ်၊ အဖျက်အမှောင့်လုပ်ရပ်များ လုပ်ဆောင်နေသည့် CRPH၊ NUG၊ PDF အကြမ်းဖက်သမားများကို အားပေးမှု၊ ထောက်ခံမှု၊ ကူညီထောက်ပံ့မှု မပြုခြင်းသည် ပြည်သူလူထု၏ အသက်အိုးအိမ်စည်းစိမ်ကို ကာကွယ်ပေးခြင်း ဖြစ်သည်။

၃။ ယင်းတို့၏ လက်နက်/ခဲယမ်း ကိုင်တွယ်သယ်ဆောင်မှုနှင့် အကြမ်းဖက်သမားတို့၏ သတင်းကို လျှို့ဝှက်ပေးပို့ခြင်းသည် အပြစ်မဲ့ပြည်သူများ၏ အသက်အိုးအိမ်စည်းစိမ်ကို ကာကွယ်ပေးခြင်းဖြစ်သည်။

Public Notice for elimination of violence

1. So called "CRPH", "NUG" and "PDF" terrorist groups are unlawfully committing killings monks, teachers, civil servants and general people and lotting under the pretext of sayings "for the people".

2. Not rendering encourage support and assistance to the "CRPH", "NUG" and "PDF" terrorists that are committing intimidations, killings and destructive activities could be construed as protecting lives and property of general public.

3. Giving information secretly relating to bearing of their arms, ammunitions and terrorists to authorities could be tantamount to protecting lives and property of innocent people.

urÇa&;&m

trSwf (31) {jyDv 2025

jrefma&;&mavhvma&;tzGJU

---

jrefma&;&m
trSwf- (22^24) yxrxyf? ye;qD;vrf;
ausmufwHwm;NrdKUe,f? &efukefNrdKU
zkef; 01- 8387568
Email: myanmaaffairs@gmail.com

jrerma&;&ma v v ma&; t zU u xwa0 on/

wefzkd	5500 uyf
t ykma&	1000
v k&pf t zkH Zdf	jref ma&;&ma v b ma&; t zU
xwa0 ol	0;Duf kef; wk(02506)
yHkESdol	0;aZmjf rif kef;(00241) a t Zuyf kEdS wkdf t rSwf(118)? (4) vrf; ykodrfjr&yf u uf a' ykdU, f &ef ukefrdU

rmwdum

t,fDwmpmum;

ကမ္ဘာ့ဇာတ်ခုံပေါ်မှ အမေရိကန်မူဝါဒအပြောင်းအလဲနှင့် အကွက်ရွှေ့ကစားကွက်များ ၉

rufEGS,daqmif;yg;

၁။ အမေရိကန်သမ္မတ ထရမ့်လက်ထက်တွင် ပြောင်းလဲလာသော ကမ္ဘာ့မဟာဗျူဟာ အခင်းအကျင်း ၁၃

ukdwdf

၂။ ထရမ့်ရဲ့ကစားကွက် (Gambit) မျက်နှာစာများနဲ့ ဘယ်လောက်အထိ အောင်မြင်နိုင်ပါသလဲ ၂၇

aeZifvwf

၃။ တစ်ကျော့ပြန် အမေရိကန် (Realism) နိုင်ငံခြားရေးမူဝါဒနှင့် ထရမ့် ၃၇

a'|ufwmatmifrdk;d

၄။ ထရမ့်၏ မူဝါဒအပြောင်းအလဲများနှင့် ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးအပေါ် ရိုက်ခတ်မှု ၄၅

oufk;D

၅။ Trump 2.0 နှင့် ရုရှား–ယူကရိန်းစစ်ပွဲ၏ အနာဂတ်အား လေ့လာခြင်း ၅၃

a'|ufwmEkiqG,aoe*F[mAs[mavbmma&;tzGJ

txl;aqmif;yg;

၆။ ရုရှား–မြန်မာ စီးပွားရေး ဆက်သွယ်ပူးပေါင်း အချိန်ကောင်း ၆၄

aumfaumfvif(SMART)

Ewfa&;

၇။ ကမ္ဘာ့စနစ်အသစ် ၂၀၂၅ (New World Order 2025) ၇၆

a'|ufwm0|0|armif

၈။ အင်ဒို–ပစိဖိတ်မှာ အမေရိကန်ဦးဆောင်မှု ရှိနေဦးမှာလား ၈၅

armifarmifribef|pufwuórdwf

၉။ မြောက်အတ္တလန္တိတ်စာချုပ်အဖွဲ့ ခွဲရေးလား တွဲရေးလား ၉၀

xGrifoef

၁၀။ ၂၀၂၅ အင်ဒို–ပစိဖိတ်ဒေသ အခင်းအကျင်း ၉၇

oe,xG;Daoe*F

၁၁။ အိန္ဒိယသမုဒ္ဒရာနှင့် မဟာဗျူဟာမြောက်ရေလမ်းကျဉ်း ၁၀၅
(Choke Point) များ၏ အရေးပါမှုအား လေ့လာခြင်း
aumEfwifh

pDGa&;

၁၂။ မည်သည့်နိုင်ငံ အကျိုးဖြစ်ထွန်းမလဲ ၁၁၆
အမေရိကန်–တရုတ် ကုန်သွယ်ရေးစစ်ပွဲ
apmEf(t o;dabm*aA')

၁၃။ အမေရိကန်–တရုတ် ကုန်သွယ်ရေးစစ်ပွဲ၏ ရိုက်ခတ်မှုများ ၁၂၃
oefjrif0

၁၄။ အမေရိကန်၏ စီးပွားရေး နိုင်ထက်ကလူပြုမှု ၁၃၀
0d\a-Htmif

ppa&;

၁၅။ ပင်လယ်ရပ်ခြား၌ စစ်အင်အားဖြန့်ကြက်ကာ ၁၃၈
အင်ပါယာထူထောင်၍ မရတော့ပါ
KMA

၁၆။ တရုတ်–အမေရိကန် နည်းပညာစစ်ပွဲ ၁၄၅
at;xGrif

၁၇။ ရုရှား–ယူကရိန်း စေ့စပ်ဆွေးနွေးပွဲနှင့် အမေရိကန်၏ မဟာဗျူဟာများ ၁၅၄
pHkyefawmif

vlrpDG

၁၈။ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံများအလိုက် လူဦးရေအတိုးအလျှော့နှင့် ၁၆၅
စီးပွားရေးသက်ရောက်မှုများ
pefeDm0if

၁၉။ ဂျပန်နိုင်ငံ၏ ပညာရေးစနစ် ၁၇၂
atmiffunfeG(wuódkvf)

usefrma&;

၂၀။ အယ်လ်ဇိုင်းမား (Alzheimer's) ရောဂါနှင့် အတိတ်မေ့တတ်မှု ၁၈၁
(Dementia) ရောဂါ ဘာတွေကွာခြားပါသလဲ
a'gufwmjroef[ef

၂၁။ ရုံဖန်ရုံခါ အာဟာရဖြတ်ခြင်း (Intermittent Fasting) ၁၈၈
a'|ufwmvGoef
EdkifiHwumqufqHa&;
၂၂။ စင်ကာပူနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံခြားဆက်ဆံရေးမူဝါဒများကို လေ့လာခြင်း ၁၉၇
qifuLuke;foef;xGef
enf;ynm
၂၃။ တရုတ်ရဲ့ AI ထိုးဖောက်မှုဟာ နည်းပညာဆန်းသစ်တီထွင်မှု ၂၀၉
ခေတ်သစ်ကို အချက်ပြနေပြီလား
atmifjrwfpnfol
obm0ywf0ef;usif
၂၄။ မွန်ဂိုလီးယားနိုင်ငံ၏ လေထုညစ်ညမ်းမှုနှင့် ပြည်သူ့ကျန်းမာရေးပြဿနာ ၂၁၆
a&Tef;ar
urBmpDyGm;&ufpOfrSwfwrf;rsm;
၂၅။ ရုရှား–ယူကရိန်းစစ်ပွဲ ရက်စဉ်မှတ်တမ်းများ ၂၂၃
jrefrma&;&mavhvmrma&; tzGJ
၂၆။ အစ္စရေး–ဟားမားစ်ပဋိပက္ခ ရက်စဉ်မှတ်တမ်းများ ၂၃၂
jrefrma&;&mavhvmrma&; tzGJ

အယ်ဒီတာ့စကား

urÇmwfaygrS ar&daefol' taÓmif;t vSBf;
t uGif;&Tpm;uGifm;

t ,fDwm t zGJ

"ထရမ့်လက်ထက်တွင် အမေရိက ပထမ ဦးစားပေးမူဝါဒအရ နိုင်ငံတကာ ပါဝင်လှုပ်ရှားမှုများကို သိသာစွာလျှော့ချခဲ့ခြင်းသည် အပြောင်းအလဲတစ်ခုဟု ဆိုရမည်ဖြစ်သည်။"

ကမ္ဘာ့သမိုင်း၏ ဖြစ်ပေါ်တိုးတက်မှုများကို သမိုင်းပညာရှင်များနှင့် နိုင်ငံရေးသုတေသီများက စဉ်ဆက်မပြတ်လေ့လာခဲ့ကြသည်။ ထူးခြားသော သမိုင်းဖြစ်ရပ်များအပေါ် အခြေခံ၍ ကမ္ဘာ့သမိုင်းမှတ်တိုင်များ စိုက်ထူခဲ့ကြသည်။ မည်သည့်နိုင်ငံတွင်မဆို နိုင်ငံခြားရေးမူဝါဒ ရှိစမြဲဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ နိုင်ငံခြားရေးမူဝါဒသည် အခြေခံအားဖြင့် ၎င်းခံယူကျင့်သုံးသည့် လူနေမှုစနစ်နှင့် အမျိုးသားရေးအကျိုးစီးပွားတို့မှ ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ယင်းအခြေခံအကြောင်းအရာများအပေါ်မူတည်၍ နိုင်ငံအချင်းချင်း၏ သံခင်း တမန်ခင်း ဆက်ဆံရေးတွင် မိတ်ဆွေ၊ ကြားနေ၊ ရန်သူ ဟူ၍ သတ်မှတ်ဆက်ဆံလာကြသည်။ အမေရိကန်နိုင်ငံသည် အရင်းရှင်လူနေမှုစနစ်ကို အခြေတည်သည့်နိုင်ငံဖြစ်ရာ ၎င်းစနစ်သည် အမေရိကန်၏ ရေမြေတောတောင်သဘာဝလူနေမှုပတ်ဝန်းကျင်နှင့် အံဝင်ခွင်ကျဖြစ်နေသည်။ ဤသို့ဖြင့် ဒီမိုကရေစီနှင့် စီးပွားရေးအခြေခံအုတ်မြစ်တို့ကလည်း ခိုင်မာနေ၏။ သို့ရာတွင် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုသည် လူမျိုး၊ ဘာသာ၊ ယဉ်ကျေးမှု အသွေးအရောင်စုံသော နိုင်ငံဖြစ်နေသည်။ လူ့အခွင့်အရေးကို ရှေ့တန်းတင်၍ ကမ္ဘာအနှံ့ ဩဇာဖြန့်ကြက်ခဲ့သည်။

အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုအတွင်း လူမှုရေး၊ ဘာသာရေးတို့၌ သဘောထား တင်းမာသူများနှင့် သဘောထားပျော့ပျောင်းသူများဟူ၍ နှစ်ပိုင်းကွဲခဲ့သည်။ ထို့အတူ အမေရိကန်နိုင်ငံခြားရေးမူဝါဒတွင် နှစ်ခြမ်းကွဲနေသည်ကို တွေ့ရသည်။ အမေရိကန်တို့သည် လူတစ်ဦးချင်းထက် မူဝါဒကိုတန်ဖိုးထားကြသည်။ အမေရိကန်တို့၏ နိုင်ငံခြားရေးမူဝါဒများကို လေ့လာကြည့်လျှင် သမ္မတ ဒေါ်နယ်ထရမ့် မတိုင်မီ သမ္မတ ဂျင်မီကာတာ လက်ထက်ကစပြီး သဘောတရားရေးကို အဓိကအခြေခံပြုသော လစ်ဘရယ်ဝါဒ ခေတ်စားခဲ့သည်။ ယင်းဝါဒသည် လူသားဝါဒ၊ လူ့အခွင့်အရေးများကိုဖော်ညွှန်းပြီး ဒီမိုကရေစီဖြင့် လွှမ်းခြုံမှသာ ငြိမ်းချမ်းသောကမ္ဘာကြီးဖြစ်မည်ဟူသော အယူအဆဖြစ်သည်။ ဤတွင် လူ့အခွင့်အရေး စံနှုန်းများကို ကမ္ဘာအနှံ့ဖြန့်ချိရာတွင် လက်တွေ့အခြေအနေကို မကြည့်သူများသည် အစွန်းရောက်လာသော လစ်ဘရယ်အမည်ခံ အုပ်စုကြီးဖြစ်သည်။ ယင်းစံနှုန်းများကို ဖြန့်ချိရာတွင် လက်တွေ့ကျကျ အခြေအနေမှန်အတိုင်း ဆောင်ရွက်သူများသည် သရုပ်မှန်ဝါဒီများ (Realist Group) ဖြစ်သည်။

အမေရိကန်သမ္မတအဆက်ဆက်တွင် သမ္မတ ဂျင်မီကာတာ၊ သမ္မတ ကလင်တန်၊ သမ္မတ အိုဘားမား၊ သမ္မတ ဂျိုးဘိုင်ဒန်တို့သည် လူ့အခွင့်အရေးကိုဗန်းပြ၍ ကမ္ဘာ့ပုလိပ်ကြီးသဖွယ် ကမ္ဘာ့ရေးရာများတွင် ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ခဲ့ကြသည်။ သို့ရာတွင် မိမိယုံကြည်လက်ခံကိုးကွယ်ယူဆသော မည်သည့်ကိစ္စရပ်တွင်မဆို အကောင်အထည်ဖော်ရာ၌ ပကတိ အခြေအနေများကို ကျင့်သုံးရမည်ဟု သရုပ်မှန်ဝါဒီများက လက်ခံလာကြသည်။ သမ္မတ ဒေါ်နယ်ထရမ့်သည် သရုပ်မှန်ဝါဒီဖြစ်သည်။ အမေရိကန်၏နိုင်ငံခြားရေးမူဝါဒကို အကြမ်းဖျဉ်းအားဖြင့် လေ့လာကြည့်ပါက ထူးခြားသော အသွင်လက္ခဏာများအဖြစ် ယဉ်ကျေးမှု လက္ခဏာအနေဖြင့် လူသားဝါဒနှင့် လူ့အခွင့်အရေးအတွက် ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ခြင်း၊ ပြည့်စုံသောနိုင်ငံအဖြစ် ပြင်ပကမ္ဘာနှင့်မဆက်ဆံဘဲ ထီးတည်းရပ်တည်လိုခြင်း၊ ကိုလိုနီပုံစံဖိနှိပ်မှုများမရှိခြင်းနှင့် အဖြစ်မှန်ကိုသာ ခံစားလက်ခံဆောင်ရွက်ခြင်းတို့ကို တွေ့မြင်ရသည်။

အမေရိကန် သမ္မတ ဒေါ်နယ်ထရမ့်၏ ဒုတိယအကြိမ်မြောက် သမ္မတသက်တမ်းသည် ၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၂၀ ရက်နေ့တွင် စတင်ခဲ့သည်။ ထရမ့်၏ မူဝါဒအပြောင်းအလဲကို

လေ့လာကြည့်လျှင် အမေရိကန်ပြန်လည်အင်အားကြီးထွားရေး (Make America Great Again–MAGA) ရည်မှန်းချက်နှင့်အတူ အမေရိက ပထမ (America First) မူဝါဒအပေါ် အခြေခံထားကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။ ယင်းမူဝါဒ အပြောင်းအလဲများသည် အမေရိကန်၏ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် မဟာဗျူဟာအကျိုးစီးပွားများဆီသို့ ဦးတည်ထားကြောင်း တွေ့ရသည်။ တစ်ကျော့ပြန် ထရမ့် တာဝန်စတင်ထမ်းဆောင်ချိန်တွင် အမေရိကန်၏စီးပွားရေးကဏ္ဍ၌ တစ်နိုင်ငံလုံး၏ ကြွေးမြီ ဒေါ်လာ ၃၆ ထရီလီယံကျော် ရှိနေပြီး ဂျီဒီပီ၏ ၁၂၄ ရာခိုင်နှုန်းအထိ ရောက်ရှိနေသည်။ အမေရိကန်သည် အခက်အခဲ၊ စိန်ခေါ်မှုများနှင့် ရင်ဆိုင်နေရသည်။ ဤ၌တွင် ထရမ့်အနေဖြင့် အောက်ခြေကို ပြောင်းလဲမှုများ စတင်လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ အစိုးရအသုံးစရိတ်များလျှော့ချရန် DOGE ဌာနအား အီလွန်မာ့စ်ကို ဦးဆောင်စေခဲ့သည်။ အမေရိကန်ပြည်တွင်းစီးပွားရေးကို မြှင့်တင်ရန် ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ကမ္ဘာ့ရေးရာများတွင် ပါဝင်ပတ်သက်စွက်ဖက်လွှမ်းမိုးနေသော USAID ၊ USIP စသော ဌာန၊ အဖွဲ့အစည်းများ၏ ဘတ်ဂျက်အသုံးစရိတ်များ ဖြတ်တောက်ခြင်း၊ စီအိုင်အေ၊ ကာကွယ်ရေးဌာနနှင့် နိုင်ငံခြားရေးဌာနစသည့် နိုင်ငံတကာနှင့်သက်ဆိုင်သော ဌာနကြီးများ၏ဖွဲ့စည်းပုံကို ပြင်ဆင်လျှော့ချခြင်းတို့ကို ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ဤသို့ဖြင့် ကမ္ဘာ့ရေးရာကိစ္စရပ်များတွင် ကျယ်ပြန့်စွာ ပါဝင်ပတ်သက်လွှမ်းမိုးစွက်ဖက်လိုသည့် Deep State လက်တံများကို ဖြတ်တောက်နိုင်ခဲ့သည်။

ထရမ့်အနေဖြင့် မြောက်အမေရိကဗဟိုပြု ပထဝီနိုင်ငံရေးအကျိုးစီးပွား ဖော်ဆောင်ရေးအတွက် မဟာဗျူဟာအရ အရေးပါသော မြောက်ဝင်ရိုးစွန်းရှိ သယံဇာတကြွယ်ဝသည့် ဂရင်းလန်းကျွန်းအား ဝယ်ယူသိမ်းသွင်းရန် ကြိုးပမ်းခြင်း၊ ပနားမားတူးမြောင်းအား ပြန်လည်ရယူရန် တောင်းဆိုခြင်း၊ ကနေဒါနှင့် မက္ကဆီကိုတို့အား အမေရိကန်၏ပြည်နယ်တစ်ခုအဖြစ် မပါဝင်ပါက အကောက်ခွန် ၂၅ ရာခိုင်နှုန်းကောက်ခံမည်ဟု ခြိမ်းခြောက်ခြင်း စသည့် လုပ်ရပ်များကျင့်သုံးပြီး ဖိအားပေးသံတမန်နည်း လုပ်ဆောင်လာသည်ကို တွေ့မြင်ရသည်။

ထို့အပြင် ထရမ့်အနေဖြင့် နိုင်ငံရေးအမြင်အရ လစ်ဘရယ် နိုင်ငံတကာအယူအဆကို တိုက်ဖျက်ခြင်းနှင့် မဟာဗျူဟာအမြင်အရ စီးပွားရေးနည်းလမ်းဖြင့် ဖိအားပေးခြင်း၊ မဟာဗျူဟာ အကျိုးစီးပွားဖော်ဆောင်သော နည်းလမ်းများကို ကျင့်သုံးခဲ့သည်။ ထရမ့်လက်ထက်တွင် အမေရိက ပထမ ဦးစားပေးမူဝါဒအရ နိုင်ငံတကာတွင် ပါဝင်လွှမ်းမိုးစွက်ဖက်မှုများကို သိသာစွာလျှော့ချခဲ့ခြင်းသည် အပြောင်းအလဲတစ်ခုဟု ဆိုရမည်ဖြစ်သည်။ ထူးခြားသည်ကား အမေရိကန်အတွက် စီးပွားရေးတွက်ခြေမကိုက်သည့် မည်သည့်ကိစ္စကိုမျှ လုပ်ဆောင်လိုခြင်းမရှိသည်က ထရမ့်၏ စီးပွားရေးအခြေပြု နိုင်ငံတကာအမြင် ဖြစ်သည်။ ယူကရိန်းစစ်ပွဲတွင် ဒီမိုကရက်တို့က အမေရိကန်၏ ဘဏ္ဍာငွေကို ဖြုန်းတီးခဲ့သည်ဟု ထရမ့်က ရှုမြင်ခဲ့သည်။

ထရမ့်လက်ထက်တွင် အမေရိကန်နှင့်ရုရှားဆက်ဆံရေးသည် ဘိုင်ဒန်လက်ထက်နှင့် မတူဘဲ ပြောင်းလဲခဲ့သည်ကို တွေ့ရသည်။ ယူကရိန်းစစ်ပွဲပြီးဆုံးရေး၊ အရှေ့အလယ်ပိုင်းကိစ္စ၊ စွမ်းအင်၊ ဉာဏ်ရည်တု (AI) စသည့် အကြောင်းအရာများကို ဆွေးနွေးသဘောတူခဲ့ကြသည်။ ယူကရိန်းအပေါ် အဓိက ထောက်ပံ့ကူညီနေသော အမေရိကန်၏ ကူညီမှုများကို အခမဲ့ ဆက်လက်ပေးပို့ ထောက်ပံ့ခြင်းမပြုလိုသည့် ထရမ့်၏ မူဝါဒအရ အမေရိကန်နှင့်ရုရှား နှစ်နိုင်ငံ

ဆက်ဆံရေးအနေအထား တိုးတက်ကောင်းမွန်လာနိုင်သည်။ ဤနည်းဖြင့် အမေရိကန် အနေဖြင့် အဓိကပစ်မှတ်အဖြစ် တရုတ်အပေါ် ပိုမိုအာရုံစိုက် အလေးထားလာနိုင်မည်ဖြစ်သည်။

အမေရိကန်နှင့်တရုတ်ဆက်ဆံရေးဆိုင်ရာ ထရမ့်၏ မူဝါဒမှာ ကမ္ဘာ့အင်အားပြိုင်ပွဲတွင် တရုတ်နိုင်ငံက အမေရိကန်အား ကျော်တက်မသွားစေရန် မဖြစ်မနေတားဆီးရမည် ဟူသော ခံယူချက်ရှိသည်။ ထရမ့်သည် လက်တွေ့ကျသော သရုပ်မှန်ဝါဒီ (Pragmatic Realist) ဖြစ်ရာ အမေရိကန်အနေဖြင့် စီးပွားရေး၊ ကုန်သွယ်ရေး နည်းလမ်းများဖြင့် တရုတ်အင်အား ချည့်နဲ့သွားစေရန် ရည်ရွယ်ထားဟန်ရှိသည်။ တရုတ်ပို့ကုန်များအပေါ် အကောက်ခွန်နှုန်း မြှင့်တင်ခဲ့သည်ကို တွေ့ရသည်။ အမေရိကန်အနေဖြင့် ကမ္ဘာ့ရေးရာကိစ္စများတွင် ဒေသအလိုက် အင်အားရှိသူတို့က မိမိဘာသာ ဦးဆောင်ဖြေရှင်းရန် လိုလားသော ဝင်ရိုးစုံကမ္ဘာ (Multipolar World)စနစ်သို့ ဦးတည်နေသည်ကို တွေ့မြင်နိုင်သည်။

အမေရိကန် အစိုးရအဆက်ဆက်တွင် အမေရိကန်သမ္မတများသည် အဂ္ဂမဟာဗျူဟာ (Grand Strategy) (၅)မျိုးဖြစ်သော ထိန်းချုပ်ဟန့်တား၊ တားဆီးခြင်း (Containment)၊ ပေါင်းရုံးစုစည်းဖော်ဆောင်ခြင်း(Integration)၊ အစိုးရအပြောင်းအလဲဖြစ်စေခြင်း (Regime Change)၊ ဈေးဆစ်ကစား အပေးအယူလုပ်ခြင်း(Bargaining) နှင့် ဝင်ရောက်ကျူးကျော် စွက်ဖက်မှုမပြုခြင်း (Non–Intervention) တို့ကို ကမ္ဘာ့အစီအစဉ်(World Order)တွင် အစဉ်အမြဲ ပြောင်းလဲသုံးသပ်ခြင်း၊ ရောစပ်သုံးစွဲခြင်း(Hybrid)တို့ဖြင့် ပါးနပ်စွာ ကိုင်တွယ် ကျင့်သုံးခဲ့ကြသည်။ ထို့ကြောင့် ဝင်ရိုးစုံကမ္ဘာဖြစ်တည်နေသော ကမ္ဘာ့ဇာတ်ခုံပေါ်တွင် ရုရှား–ယူကရိန်း စစ်ပွဲ၏ အနာဂတ်ကို ပြောင်းလဲပေးနိုင်မည်လား၊ အမေရိကန်နှင့်နေတိုး၊ အမေရိကန်နှင့်ဥရောပတို့၏ဆက်ဆံရေးကိုအရွေ့တစ်ခုဆီသို့ပြောင်းလဲရောက်ရှိစေမည်လား၊ စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာသော တရုတ်ကို စီးပွားရေးနှင့်နည်းပညာပိုင်းတွင် ထိပ်တိုက် ရင်ဆိုင်နေဦးမည်လား စသည့် အမေရိကန်မူဝါဒအပြောင်းအလဲနှင့် ထရမ့်၏ ကစားကွက် များအပေါ် စောင့်ကြည့်နေရမည်သာဖြစ်ကြောင်း တင်ပြလိုက်ရပါသည်။

အယ်ဒီတာအဖွဲ့

tar&deforw® x&rfvufxufwG ajymif;vJvmaom urmÇh[mAsL[m tcif;tuif;

ukdukdf

“ထရမ့် ပြုလုပ်ခဲ့သည့် အပြောင်းအလဲများကို လေ့လာပါက စီးပွားရေးအကျိုးစီးပွား၊ နိုင်ငံရေးအကျိုးစီးပွားနှင့် မဟာဗျူဟာအကျိုးစီးပွားဟူသော အကျိုးစီးပွားသုံးရပ်ကို ဦးတည်ထားကြောင်း တွေ့ရသည်။”

ဓာတ်ပုံ–အင်တာနက်

နိဒါန်း

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၂၀ ရက်နေ့တွင် အမေရိကန်သမ္မတအဖြစ် တစ်ကျော့ပြန် စတင်တာဝန်ယူခဲ့သည့် ဒေါ်နယ်ထရမ့်၏ ဒုတိယအကြိမ်မြောက် သမ္မတသက်တမ်းမှာ ယခုစာရေးချိန်ထိ တစ်လကျော်မျှသာ ရှိသေးသော်လည်း မူဝါဒဆိုင်ရာ ကြီးမားသောအပြောင်း အလဲများစွာကို ပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။ ယင်းအပြောင်းအလဲများမှာ အခြေခံအားဖြင့် ထရမ့်၏ အမေရိကန်နိုင်ငံ အင်အားပြန်လည်ကြီးထွားရေး Make America Great Again (MAGA) ရည်မှန်းချက်နှင့် အမေရိက ပထမ (America First) မူဝါဒအပေါ် မူတည်ထားခြင်းဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။

ထရမ့်ပြုလုပ်ခဲ့သည့် အပြောင်းအလဲများကို လေ့လာပါက စီးပွားရေးအကျိုးစီးပွား၊ နိုင်ငံရေးအကျိုးစီးပွားနှင့် မဟာဗျူဟာအကျိုးစီးပွားဟူသော အကျိုးစီးပွားသုံးရပ်ကို ဦးတည် ထားကြောင်း တွေ့ရသည်။ ထရမ့်အနေဖြင့် သမ္မတရာထူးကို စတင်လက်ခံယူရချိန်တွင် အမေရိကန်တစ်နိုင်ငံလုံး ရင်ဆိုင်နေရသော အခက်အခဲနှင့် စိန်ခေါ်မှုမှာ များစွာကြီးမား ရှုပ်ထွေးလျက်ရှိပြီး အောက်ခြေမှစ၍ မြေလှန်ကာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများပြုလုပ်ရန် လိုအပ် နေပြီဟု ခံယူထားပုံရသည်။ စီးပွားရေးကဏ္ဍတွင် တစ်နိုင်ငံလုံး၏ ကြွေးမြီက ဒေါ်လာ ၃၆ ထရီလီယံကျော်ရှိနေပြီး ဂျီဒီပီ၏ ၁၂၄ ရာခိုင်နှုန်းခန့်အထိ ရောက်ရှိနေသည်။ ကွန်ဂရက် လွှတ်တော်က အကြွေးပမာဏ အများဆုံးထားခွင့်ပေးထားသည့် ကန့်သတ်ချက်ဘောင် (Debt Ceiling) သို့ ရောက်ရှိနေပြီဖြစ်ပြီး မဖြစ်မနေအသုံးစရိတ်ဖြတ်တောက်မှုကို ၂ ဒသမ ၅ ထရီလီယံဒေါ်လာခန့်အထိ လုပ်ဆောင်ရဖွယ်ရှိနေပါသည်။ ထိုသို့မဆောင်ရွက်နိုင်ပါက အမေရိကန်နိုင်ငံအနေဖြင့် ဒေဝါလီခံရဖွယ်ရှိနေသည်ဟု အစိုးရဗျူရိုကရေစီယန္တရား စွမ်းရည် ထက်မြက်စေရေး ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးတာဝန်ခံ အီလွန်မက်စ်က သတိပေးထားသည်။ ဤသို့ တစ်နိုင်ငံလုံး အကြွေးဝန်ပိနေရခြင်းမှာလည်း ဒီမိုကရက်အစိုးရများလက်ထက်က မိမိနိုင်ငံ၏

ပြည်တွင်းစီးပွားရေး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးထက် နိုင်ငံတကာနယ်ပယ်၌ အမေရိကန်ဩဇာ အရှိန်အဝါကြီးမားရေးကိုသာ ပိုမိုအလေးထားဆောင်ရွက်ခဲ့ကြပြီး အောက်ခြေလူတန်းစားများကို လျစ်လျူရှုထားခြင်း၊ စီးပွားရေးအရ မည်သို့မျှအကျိုးမရှိသည့် ယူကရိန်းစစ်ပွဲကဲ့သို့သော ပဋိပက္ခများ၌ ငွေကြေးအလွန်အကျွံ ဖြုန်းတီးလျက်ရှိခြင်း၊ အစိုးရဌာနဆိုင်ရာများအနေဖြင့် ကမ္ဘာပတ်၍ ဝင်ရောက်စွက်ဖက် ကူညီထောက်ပံ့မှုများပြုလုပ်ကာ စားပေါက်ရှိနေခြင်းတို့ကြောင့်ဖြစ်သည်ဟု ထရမ့်ကယူဆခဲ့သည်။ ထိုလုပ်ရပ်များ၏ နောက်ကွယ်တွင် လက်နက်၊ ရေနံနှင့် ဘဏ္ဍာအရင်းရှင်ကြီးများ၊ မီဒီယာနှင့် ထောက်လှမ်းရေးအဖွဲ့ကြီးများပါဝင်သည့် Deep State ခေါ် လူမြင်ကွင်းနောက်ကွယ်မှ ဩဇာကြီးမားသော အဖွဲ့အစည်းက ကြိုးကိုင်နေခြင်း ဖြစ်သည်ဟု ထရမ့်က ယုံကြည်ခဲ့သည်။ သို့ဖြစ်၍ အမေရိကန်နိုင်ငံရေးတွင် နက်နက်ရှိုင်းရှိုင်း အမြစ်တွယ်ကာ ဘက်စုံဩဇာအင်အားကြီးလှသည့် အင်အားစုကြီးကို အမြစ်မှလှန်၍ ဖယ်ရှားနိုင်ရေးအတွက် ဘက်ပေါင်းစုံမှ အောက်ခြေသိမ်းပြောင်းလဲမှုများကို အချိန်တိုအတွင်း အရှိန်အဟုန်ပြင်းပြင်း ဆောင်ရွက်နေခြင်းဖြစ်ကြောင်း တွေ့မြင်ရပါသည်။

ထရမ့်၏ အောက်ခြေသိမ်းပြောင်းလဲမှုများ ပြုလုပ်ရာတွင် အခြေခံအားဖြင့် စီးပွားရေးအမြင်အရ အစိုးရအသုံးစရိတ်များ ဖြတ်တောက်ခြင်း၊ အမေရိကန် ပြည်တွင်းစီးပွားရေးကို မြှင့်တင်ခြင်း၊ နိုင်ငံရေးအမြင်အရ ဒီမိုကရက်တို့၏ လစ်ဘရယ် နိုင်ငံတကာအယူအဆကို တိုက်ဖျက်ခြင်းနှင့် မဟာဗျူဟာအမြင်အရ စီးပွားရေးနည်းလမ်းဖြင့် ဖိအားပေး၍ မဟာဗျူဟာအကျိုးစီးပွားဖော်ဆောင်ခြင်း၊ မြောက်အမေရိကဗဟိုပြု ပထဝီနိုင်ငံရေး အကျိုးစီးပွားဖော်ဆောင်ခြင်းဟူသော နည်းလမ်းများကို အကွက်ကျကျ ကျင့်သုံးခဲ့ကြောင်း တွေ့ရသည်။

အစိုးရအသုံးစရိတ်များ ဖြတ်တောက်ခြင်းနှင့် အစိုးရရုံးဌာနတို့၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အင်အားများကို လျှော့ချခြင်းမှာ DOGE ဌာနကို ဦးဆောင်နေသည့် အီလွန်မာ့စ်က ဦးစားပေး ဆောင်ရွက်နေသော ကိစ္စတစ်ခုဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာ့အရေးအရာများတွင် ပါဝင်ပတ်သက် စွက်ဖက်လွှမ်းမိုးလျက်ရှိသည့် USAID၊ USIP စသော ဌာနအဖွဲ့အစည်းများ၏ ဘတ်ဂျက် အသုံးစရိတ်များကို အကြီးအကျယ် ဖြတ်တောက်ခဲ့ခြင်း၊ စီအိုင်အေ၊ ကာကွယ်ရေးဌာနနှင့် နိုင်ငံခြားရေးဌာန စသည့် နိုင်ငံတကာနှင့်ပတ်သက်သော ဌာနကြီးများ၏ ဖွဲ့စည်းပုံကို ပြင်ဆင်လျှော့ချခဲ့ခြင်း စသည့်လုပ်ရပ်များမှာ အစိုးရအသုံးစရိတ်ကို ဒေါ်လာဘီလီယံနှင့်ချီ၍ ခြိုးခြံချွေတာနိုင်စေသကဲ့သို့ ဒီမိုကရက်တို့၏ ကမ္ဘာ့အရေးအရာကိစ္စများတွင် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ဝင်ရောက်ပတ်သက် စွက်ဖက်လွှမ်းမိုးလိုသည့် Deep State လက်တံများကိုလည်း ဖြတ်တောက်ပစ်နိုင်ခဲ့သည်။ ဤလုပ်ရပ်ကြောင့် ယခင်က ကမ္ဘာ့နိုင်ငံများတွင် ဝင်ရောက်လှုပ်ရှားလျက်ရှိကြသော INGO များ၊ Think Tank များ၊ ဩဇာခံမီဒီယာများအတွက် ဘဏ္ဍာရေး အကျပ်အတည်း ကြီးမားသွားစေနိုင်ဖွယ်ရှိသည်။

အမေရိကန်နိုင်ငံနှင့် မြောက်အမေရိကတိုက်ဗဟိုပြု မဟာဗျူဟာ၊ ပထဝီနိုင်ငံရေး အကျိုးစီးပွားဖော်ဆောင်ရေး ဆောင်ရွက်ရာတွင် မဟာဗျူဟာအရ အရေးပါသည့် မြောက်ဝင်ရိုးစွန်းရှိ သယံဇာတကြွယ်ဝသော ဂရင်းလန်းကျွန်းအား ဝယ်ယူသိမ်းသွင်းရန် ကြိုးပမ်းခြင်း၊ တောင်နှင့်မြောက် အမေရိကတိုက်နှစ်ခုအကြား မဟာဗျူဟာအရ အရေးပါသည့် ပနားမားတူးမြောင်းအား ပိုင်ရှင်ဖြစ်သော ပနားမားအစိုးရထံမှ မူလတည်ဆောက်ခဲ့သည့် အမေရိကန်

နိုင်ငံက ပြန်လည်ရယူသင့်သည်ဟု တောင်းဆိုလာခြင်း၊ အမေရိကန်နိုင်ငံ၏ နှစ်ခုတည်းသော အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများဖြစ်သည့် ကနေဒါနှင့် မက္ကဆီကိုနိုင်ငံတို့ကို အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုနှင့် ပေါင်းစည်း၍ အမေရိကန်၏ ပြည်နယ်တစ်ခုအဖြစ်ပါဝင်ရန်၊ ထိုသို့ မပါဝင်ပါက အကောက်ခွန် ၂၅ ရာခိုင်နှုန်းကောက်ခံမည်ဟု ခြိမ်းခြောက်ခြင်း စသည့်လုပ်ရပ်များကို တွေ့ရှိရပါသည်။ ထရမ့်၏ ပြောကြားလုပ်ဆောင်မှုများမှာ မျက်မှောက်ခေတ်တွင် နိုင်ငံအများက လက်ခံထားသည့် နိုင်ငံတကာဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေတို့နှင့် သွေဖည်လျက်ရှိပြီး အင်အားနိုင်ငံရေးကို ပြောင်ပြောင်တင်းတင်း ကျင့်သုံးလာခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် လက်ရှိကာလအထိ ကမ္ဘာပေါ်တွင် အင်အားအကြီးဆုံး မဟာအင်အားကြီးနိုင်ငံက အင်အားနိုင်ငံရေးကျင့်သုံးကာ ဖိအားပေး သံတမန်နည်း (Coercive Diplomacy)ကျင့်သုံးလာခြင်းကို မည်သည့်နိုင်ငံကမျှ ထိပ်တိုက်ခေါင်းတည့် ရင်ဆိုင်ရန်မဖြစ်နိုင်သည့်အတွက် ဖြစ်နိုင်သမျှလိုက်လျော အပေးအယူပြုလုပ်၍ ဖြေရှင်းရန်သာ ကြိုးပမ်းလာခဲ့ကြသည်ကို တွေ့ရသည်။ ဥပမာ–ကနေဒါနိုင်ငံအတွက် လေ့လာချက်အရ အမေရိကန်က ၂၅ ရာခိုင်နှုန်း အကောက်ခွန်ကောက်ရန် သတ်မှတ်ခြင်းကြောင့် ကနေဒါနိုင်ငံ၏ GDP မှာ ပထမတစ်နှစ်တွင် ၂ ဒသမ ၅ ရာခိုင်နှုန်း၊ ဒုတိယမြောက်နှစ်တွင် ၁ ဒသမ ၅ ရာခိုင်နှုန်း လျော့နည်းသွားနိုင်သည်ဟု ဆိုပါသည်။ သို့ဖြစ်ရာ ကနေဒါအစိုးရက ထရမ့်၏ ဖိအားပေးတောင်းဆိုမှုကို ပြေလည်စေရေးအတွက် ကနေဒါ–အမေရိကန်နယ်စပ်၌ အမေရိကန်က တောင်းဆိုနေသည့်အတိုင်း မူးယစ်ဆေးဝါးနှင့် တရားမဝင်လူဝင်ရောက်မှုတားဆီးရေးကို တိုးမြှင့်လုပ်ဆောင်ပေးပါမည်ဟု ကတိပြုလိုက်လျောခဲ့ခြင်းဖြင့် အခွန်တိုးမြှင့်ကောက်ခံမှုကို တစ်လရွှေ့ဆိုင်းပေးရန် ဖေဖော်ဝါရီလ ၄ ရက်နေ့တွင် အမေရိကန်က သဘောတူပေးခဲ့သည်။ အလားတူပင် မက္ကဆီကိုနိုင်ငံကလည်း အမေရိကန်နယ်စပ်၌ တပ်အင်အား တိုးမြှင့်ချထားကာ အမေရိကန်နိုင်ငံတွင်းသို့ လူဝင်ရောက်မှုကို တားဆီးပေးပါမည်ဟု ကတိပြုကာ အခွန်တိုးမြှင့် ကောက်ခံမှုကို တစ်လရွှေ့ဆိုင်းနိုင်ခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် မတ်လ ၄ ရက်နေ့၌ တစ်လပြည့်သွားခဲ့ပြီဖြစ်ရာ ထိုနိုင်ငံများအနေဖြင့် အမေရိကန်ကို လက်တုံ့ပြန်၍ အလားတူ အခွန်နှုန်းမြှင့်တင်မှုမှတစ်ပါး အခြားနည်းလမ်းမရှိသလောက်ဖြစ်နေသည်။ အမေရိကန်က အခွန်နှုန်းမြှင့်တင်မည့် နေ့ရက်တွင် ဖြစ်ပေါ်လာမည့် လက်တုံ့ပြန်မှုကြောင့် အမေရိကန်မော်တော်ကား ထုတ်လုပ်မှုလုပ်ငန်းများ အကြီးအကျယ်ထိခိုက်ရန်ရှိသဖြင့် ကားထုတ်လုပ်ငန်းကြီးများ၏ စတော့ရှယ်ယာဈေးကွက်များ အကြီးအကျယ်ထိုးကျသွားရာ ထရမ့်အစိုးရက ကနေဒါနှင့် မက္ကဆီကိုတို့မှ ကားအစိတ်အပိုင်းတင်သွင်းမှုကို အခွန်တိုးမြှင့်မှုအား နောက်ထပ်တစ်လ ရွှေ့ဆိုင်းပေးခဲ့သည်။

ကနေဒါနှင့် မက္ကဆီကိုအပြင် ဂရင်းလန်းနှင့် ပနားမားတူးမြောင်း ကိစ္စတို့တွင်လည်း ပြဿနာအချို့ရှိခဲ့ပါသည်။ ဂရင်းလန်းအရေးကိစ္စတွင် နယ်ခံများနှင့် ဒိန်းမတ်အစိုးရ၏ ဆန့်ကျင်မှုနှင့် ကြုံတွေ့ခဲ့ရသည်။ ပနားမားတူးမြောင်းကိစ္စတွင်မူ ပထမပိုင်း၌ ပနားမားသမ္မတက အတန်အသင့် ငြင်းဆန်ပြောဆိုခဲ့သော်လည်း နောက်ပိုင်းတွင် ထရမ့်၏ အလိုဆန္ဒအတိုင်း တရုတ်နှင့်ချုပ်ဆိုထားသည့် BRI စာချုပ်ကို သက်တမ်းမတိုးဘဲ ရပ်ဆိုင်းလိုက်ခြင်း၊ တရုတ်နိုင်ငံနှင့် နီးကပ်စွာဆက်သွယ်မှုရှိသည့် ဟောင်ကောင်အခြေစိုက် ဟတ်ချင်ဆန်ဆိပ်ကမ်းကုမ္ပဏီက လုပ်ငန်းလုပ်ဆောင်နေသည့် ပနားမားတူးမြောင်းထိပ်ရှိဆိပ်ကမ်းနှစ်ခုကို

အမေရိကန် Black Rock ကုမ္ပဏီ ဦးဆောင်သည့် လုပ်ငန်းစုထံ ဒေါ်လာ ၂၃ ဘီလီယံခန့်ဖြင့် ရောင်းချရန် သဘောတူလိုက်ခြင်းတို့ကြောင့် ထရမ့်အနေဖြင့် ပနားမားတွင် အောင်မြင်မှု ရခဲ့သည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။

ထရမ့်၏ မူဝါဒအပြောင်းအလဲနှင့် ကမ္ဘာ့မဟာဗျူဟာ အခင်းအကျင်း

ထရမ့်မတိုင်မီ သမ္မတဘိုင်ဒန် လက်ထက်၌ ကမ္ဘာ့မဟာဗျူဟာ အခင်းအကျင်းမှာ "စစ်အေးတိုက်ပွဲအသစ်"ဟု ခေါ်ဝေါ်ကြသည့်အတိုင်း ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အပြီး ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည့် မူလစစ်အေးပုံစံနှင့် ထပ်တူနီးပါး ဆင်တူသည့် အနေအထား ဖြစ်သည်။ ဥရောပ အရှေ့ပိုင်းတွင် အမေရိကန်ဦးဆောင်သည့် နေတိုးအဖွဲ့နှင့် ရုရှားတို့အကြား ယူကရိန်းတွင် ထိပ်တိုက်ပဋိပက္ခ ဖြစ်လျက်ရှိပြီး အာရှပစိဖိတ်ဒေသတွင် တရုတ်ကို အနောက်အုပ်စုနှင့် မဟာမိတ်များက ဝိုင်းပတ်ပိတ်ဆို့ရန် ကြိုးပမ်းလျက်ရှိသည့် အခြေအနေဖြစ်ပါသည်။ သို့ဖြစ်၍ ရုရှားနှင့် တရုတ်နိုင်ငံတို့မှာ ဘုံရန်သူ အနောက်အုပ်စုကို ရင်ဆိုင်ရန် သဘာဝအလျောက် မဟာမိတ်များဖြစ်နေကြသည်။ ပထဝီနိုင်ငံရေး သီအိုရီအရ သုံးသပ်ပါက နှလုံးသားနယ်မြေရှိ အင်အားကြီးနိုင်ငံ နှစ်နိုင်ငံက တစ်ဖက်၊ သမုဒ္ဒရာပိုင်း အင်အားကြီးနိုင်ငံများက တစ်ဖက် အားပြိုင်၍ ထိပ်တိုက်ရင်ဆိုင်နေကြခြင်းဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။

ထရမ့် သမ္မတလက်ထက်တွင်မူ အမေရိက ပထမ ဦးစားပေးမူဝါဒအရ နိုင်ငံတကာ၌ ပါဝင်လွှမ်းမိုးစွက်ဖက်မှုများကို သိသိသာသာ လျှော့ချခဲ့ရာ အထက်ပါ မဟာဗျူဟာ အခင်းအကျင်းတွင် ကြီးမားသော အပြောင်းအလဲများ ဖြစ်ပေါ်လာခဲ့သည်။ ထရမ့်အနေဖြင့် သမ္မတမဖြစ်မီ ရွေးယခင်ကပင် ရုရှားသမ္မတ ပူတင်နှင့် ပုဂ္ဂိုလ်ရေး ခင်မင်ရင်းနှီးခဲ့ကြပြီး ယူကရိန်းစစ်ပွဲကိုလည်း အမေရိကန်နိုင်ငံ၏ ဘဏ္ဍာငွေကို ဖြုန်းတီးသည့် ဒီမိုကရက်တို့၏ လုပ်ရပ်အဖြစ် ရှုမြင်ကာ ဆန့်ကျင်ခဲ့သည်ဖြစ်ရာ ယူကရိန်းစစ်ပွဲ ပြီးဆုံးရေးကို ဦးစားပေး လုပ်ဆောင်ခဲ့ပါသည်။ ဤသဘောထားမှာ ယူကရိန်းနိုင်ငံ၏ နယ်မြေ ၂၀ ရာခိုင်နှုန်းခန့်ကို သိမ်းပိုက်ရရှိထားပြီး အနိုင်နှင့်ပိုင်းလိုသည့် ရုရှားသမ္မတပူတင်၏ ဆန္ဒနှင့်လည်း ကိုက်ညီနေရာ ထရမ့်-ပူတင် သဟာယဖြစ်မှုသည် ဥရောပ၏ မဟာဗျူဟာချိန်ခွင်လျှာ အနေအထားကို ရုတ်တရက် ပြောင်းလဲသွားစေခဲ့သည်။ အထူးသဖြင့် အမေရိကန်၏ စစ်ရေးအကူအညီ အထောက်အပံ့နှင့် အမေရိကန်စစ်လက်နက်များကို အားပြု၍ ကမ္ဘာ့စစ်အင်အား အကြီးမားဆုံး နိုင်ငံတစ်ခု ဖြစ်သည့် ရုရှားကို စစ်မက်ဖက်ပြိုင် ရင်ဆိုင်တိုက်ခိုက်နေရသော ယူကရိန်းအတွက် သမ္မတ ထရမ့်၏ စစ်မလိုလားသော မူဝါဒသည် ကြီးမားသောခြိမ်းခြောက်မှု ဖြစ်လာခဲ့သည်။ သမ္မတထရမ့်အနေဖြင့်လည်း အမေရိကန်အတွက် စီးပွားရေးအရ တွက်ခြေမကိုက်သည့် မည်သည့်ကိစ္စကိုမျှ လုပ်ဆောင်လိုခြင်းမရှိသည့် စီးပွားရေးအခြေပြု နိုင်ငံတကာအမြင်ရှိရာ အမေရိကန်အစိုးရက စီးပွားရေးပြန်ရချက်မရှိသော စစ်လက်နက်အကူအညီများ ဒေါ်လာ ဘီလီယံ ရာနှင့်ချီ၍ ယူကရိန်းထံ ပေးအပ်နေခြင်းကို လိုလားမှုမရှိသဖြင့် အမေရိကန်ထံမှ စစ်လက်နက်ပစ္စည်းများ ဆက်လက်ပေးပို့စေလိုပါက ယူကရိန်းနိုင်ငံမှ ထွက်ရှိသည့် မြေရှား သတ္တုနှင့် အခြားအဖိုးတန်တွင်းထွက်များ၏ ၅၀ ရာခိုင်နှုန်းကို အမေရိကန်သို့ပေးရန် တောင်းဆိုခဲ့သည်။ ဤကိစ္စနှင့်ပတ်သက်၍ ပထမပိုင်းတွင် ယူကရိန်းသမ္မတ ဇဲလန်စကီးက

ငြင်းပယ်ခဲ့သော်လည်း အမေရိကန်၏ ဖိအားပေးမှုကို မလွန်ဆန်နိုင်သည့်အတွက် ယူကရိန်းနှင့် အမေရိကန်တို့အကြား မြေရှားနှင့် အခြားတွင်းထွက်များဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုး၍ နောက်ပိုင်းတွင် သဘောတူခဲ့သည်။ ထွက်ပေါ်လာသော သတင်းအချက်အလက်များအရ အဆိုပါစာချုပ်၏ အဓိကရည်ရွယ်ချက်မှာ စစ်ပြီးကာလ ယူကရိန်း ပြန်လည်ထူထောင်ရေးအတွက် အမေရိကန်နှင့်ယူကရိန်း ပူးတွဲ၍ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုရန်ပုံငွေတစ်ရပ်ထူထောင်ရန်ဖြစ်သည်။ ယူကရိန်းဘက်မှ အဆိုပါရန်ပုံငွေသို့ နိုင်ငံပိုင် တွင်းထွက်သယံဇာတများ၊ ရေနံနှင့် သဘာဝဓာတ်ငွေ့လုပ်ငန်းများမှ ရရှိလာမည့် ဝင်ငွေအားလုံး၏ ၅၀ ရာခိုင်နှုန်းကို ထည့်ဝင်သွားရန်ဖြစ်ပြီး အမေရိကန်ဘက်မှ အမေရိကန်ဥပဒေအရ အများဆုံးခွင့်ပြုနိုင်သည့် ပမာဏအထိ ထည့်ဝင်သွားရန် ဖြစ်သည်။ အမေရိကန်၏ထည့်ဝင်မှုမှာ ယူကရိန်းနိုင်ငံ တည်ငြိမ်ရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက် ရေရှည်ဘဏ္ဍာရေးထောက်ပံ့မှုဖြစ်မည်ဟု ဆိုသည့်အတွက် လက်ငင်း တစ်လုံးတစ်ခဲတည်း ပေးအပ်မည်မဟုတ်ဘဲ တဖြည်းဖြည်းပေးသွားမည့်သဘော ဖြစ်သည်။ အများနားလည်စေရန် ရှင်းလင်းရမည်ဆိုပါက ယူကရိန်းပိုင် တွင်းထွက်သယံဇာတများ၏ ထက်ဝက်ကို အမေရိကန်ကုမ္ပဏီများအား ရောင်းချပြီး ရသည့်ငွေဖြင့် ယူကရိန်းပြန်လည်ထူထောင်ရေးကို လုပ်ဆောင်ရန် ဖြစ်သည်။ အကျိုးဆက်အနေဖြင့် အမေရိကန်ဘက်မှ ယနေ့ခေတ်တွင် နည်းပညာအရ မဖြစ်မနေလိုအပ်လျက်ရှိသော အဖိုးတန် မြေရှားဒြပ်စင်များ၊ ဂရက်ဖိုက်၊ တိုက်တေနီယံနှင့် လစ်သီယံ စသည့် အရေးပါသော သတ္တုများကို ယူကရိန်းထံမှ ရရှိမည်ဖြစ်သည်။ ယူကရိန်းအနေဖြင့်လည်း ထိုသတ္တုများကို ရောင်းချ၍ ရသည့်ငွေအား နိုင်ငံပြန်လည်ထူထောင်ရေးတွင် အသုံးပြုနိုင်မည်ဖြစ်သည်။

သို့ရာတွင် အဆိုပါစာချုပ်ကို လက်မှတ်ထိုးရန်အတွက် ၂၈-၂-၂၀၂၅ ရက်နေ့တွင် အမေရိကန်သမ္မတ အိမ်ဖြူတော်သို့ ဇဲလန်စကီးရောက်ရှိလာပြီး အမေရိကန်သမ္မတနှင့် ပူးတွဲသတင်းစာရှင်းလင်းပွဲပြုလုပ်ရန် တွေ့ဆုံစဉ် ယင်းတို့နှစ်ဦးအကြား အပြန်အလှန် ငြင်းခုံအော်ဟစ် ရန်ဖြစ်သည့်အဆင့်အထိ ရောက်သွားခဲ့ကာ သဘောတူစာချုပ်ကို လက်မှတ်မထိုးဖြစ်ဘဲ ပွဲပျက်သွားခဲ့ပါသည်။ ထိုနေ့က ဇဲလန်စကီး၏ရိုင်းပြမှုကို မကျေနပ်ကြောင်းပြသည့်အနေဖြင့် သမ္မတထရမ့်က ယူကရိန်းသို့ပေးပို့နေသည့် အမေရိကန် လက်နက်၊ ခဲယမ်းအားလုံးကို ရောက်သည့်နေရာတွင် ချက်ချင်းရပ်ဆိုင်းစေခဲ့ပြီး ယူကရိန်းအား ထောက်လှမ်းရေး သတင်းအချက်အလက်များပေးပို့နေမှုကိုလည်း ရပ်ဆိုင်းပစ်ခဲ့သည်။ ဤသို့ အမေရိကန်ဘက်မှ ခပ်ကြမ်းကြမ်းဖိအားပေးမှုကြောင့် ဇဲလန်စကီး၏ လေသံပြောင်းသွားခဲ့ရပြီး စာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ အမေရိကန်က ဦးဆောင်သည့် ငြိမ်းချမ်းရေးအစီအစဉ်ကိုလည်း လိုက်နာရန်အသင့်ရှိကြောင်း ပြောကြားလာခဲ့သည်။

စင်စစ်၌ ဇဲလန်စကီးက ထရမ့်နှင့် ရန်ဖြစ်ခဲ့ပြီးနောက် ချက်ချင်းဆိုသလို လေသံပြောင်းသွားခဲ့ရခြင်းမှာ ဥရောပခေါင်းဆောင်များက ဇဲလန်စကီးကို အမေရိကန်နိုင်ငံအား ကလန်ကဆန်မပြုရန် ဝိုင်းဝန်းနားချခဲ့ကြခြင်းကြောင့်လည်း ဖြစ်သည်။ ဇဲလန်စကီးအနေဖြင့် အမေရိကန်မှ အောင်မြင်မှုမရဘဲ ဆုတ်ခွာလာခဲ့ရပြီးနောက် ဗြိတိန်နိုင်ငံသို့ ရောက်ရှိလာပြီး ဗြိတိန်ဝန်ကြီးချုပ် ခီယာစတာမား၊ ပြင်သစ်သမ္မတ မက်ခရွန်တို့နှင့် မတ်လ ၂ ရက်နေ့တွင် တွေ့ဆုံခဲ့သည်။ ထိုသို့တွေ့ဆုံရာ၌ ဗြိတိန်နှင့် ပြင်သစ်ခေါင်းဆောင် နှစ်ဦးက ဇဲလန်စကီးကို

မိမိတို့ဆက်လက် ကူညီပေးမည်ဖြစ်ကြောင်း ပြောဆိုနှစ်သိမ့်ခဲ့ကြသော်လည်း ငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်အတွက် အမေရိကန်မပါလျှင် မဖြစ်နိုင်ကြောင်း ဖျောင်းဖျနားချခဲ့ကြသဖြင့် ထိုသို့ ဇဲလန်စကီး လေသံပြောင်းသွားခြင်းလည်း ဖြစ်သည်။

မတ်လ ၃ ရက်နေ့တွင် ဗြိတိန်နိုင်ငံက ဦးဆောင်၍ ဥရောပနိုင်ငံ ခေါင်းဆောင်များ ပါဝင်သော ယူကရိန်းအရေး ထိပ်သီးဆွေးနွေးပွဲ ကျင်းပခဲ့ရာတွင် ဇဲလန်စကီးလည်း ပါဝင် တက်ရောက်ခဲ့သည်။ ထိုထိပ်သီး ဆွေးနွေးပွဲ၌ ယူကရိန်းစစ်ပွဲတွင် ဥရောပဆက်လက်ကူညီ ပေးရန်၊ တစ်ဖက်တွင်လည်း ယူကရိန်းငြိမ်းချမ်းရေးအတွက် ရက် ၃၀ ခေတ္တအပစ်အခတ် ရပ်စဲရေး လုပ်ဆောင်ရန်နှင့် နှစ်ဖက်ဆွေးနွေးပွဲများ ဆက်လက်ပြုလုပ်သွားရန်၊ ငြိမ်းချမ်းရေး သဘောတူညီချက်ရရှိပါက ယူကရိန်းလုံခြုံရေးကို အာမခံချက်ပေးနိုင်ရေးအတွက် ဗြိတိန် ဦးဆောင်သည့် စိတ်တူသဘောတူနိုင်ငံများ မဟာမိတ်အဖွဲ့ (Coalition of the Willing) ထူထောင်လျက် ယူကရိန်းနိုင်ငံတွင်းသို့ စေလွှတ်ဆောင်ရွက်ကြရန် သဘောတူခဲ့ကြသည်။

အဆိုပါ ထိပ်သီးဆွေးနွေးပွဲမှ ရရှိခဲ့သော ဥရောပနိုင်ငံများ၏ ယူကရိန်း ငြိမ်းချမ်းရေး အဆိုပြုချက်များကို ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းရန်နှင့် အမေရိကန်–ယူကရိန်း တွင်းထွက်သတ္တု သဘော တူညီချက်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးရန်အတွက် ဗြိတိန်၊ ပြင်သစ်နိုင်ငံခေါင်းဆောင် နှစ်ဦးနှင့် ဇဲလန်စကီးတို့ အမေရိကန်သို့ ထပ်မံသွားရောက်ရန် စီစဉ်ခဲ့သည်ဟု သတင်းများ ထွက်ပေါ်ခဲ့ သော်လည်း အတည်ပြုချက် မတွေ့ရသေးပါ။ ယင်းအစား ဥရောပသမဂ္ဂ လုံခြုံရေး အရေးပေါ် အစည်းအဝေးတစ်ရပ်ကိုလည်း ဖိတ်ကြားခဲ့သည်ဟု ဆိုပါသည်။ ယင်းလုံခြုံရေးအစည်းအဝေး ၏ အဓိကရည်ရွယ်ချက်မှာ ယူကရိန်းစစ်ပွဲတွင် အမေရိကန်က လက်ရှောင်သွားပြီး ဥရောပ လုံခြုံရေး၌လည်း အဓိက စစ်ရေးမဟာမိတ်အဖွဲ့ဖြစ်သော နေတိုးအဖွဲ့မှ အမေရိကန် နုတ် ထွက်ရန် ဟန်ပြင်လာသည့်အတွက် တစ်ချိန်က အမေရိကန်၏ လုံခြုံရေးထီးရိပ်ကို ခိုလှုံကာ သက်သောင့်သက်သာ နေထိုင်ခဲ့ကြသည့် ဥရောပနိုင်ငံများအနေဖြင့် မိမိတို့လုံခြုံရေးကို မိမိတို့ဘာသာ တာဝန်ယူကြရတော့မည့်အခြေအနေ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းအပေါ် မည်သို့ ဆက် လက် ဆောင်ရွက်ကြမည်ကို ဆွေးနွေးရန် ဖြစ်သည်။ အဓိကပြဿနာမှာ ဥရောပနိုင်ငံများ အနေဖြင့် ဥရောပလုံခြုံရေးအတွက် အမေရိကန်ကို ၁၉၄၉ ခုနှစ်မှစ၍ လုံးလုံးလျားလျား နီးပါး မှီခိုလာခဲ့ကြသဖြင့် နိုင်ငံအလိုက် ကာကွယ်ရေးကဏ္ဍတွင် မိမိကိုယ်ကိုယ် ခိုင်မာစွာ ရပ်တည်နိုင်သည့်စွမ်းရည် ချို့တဲ့နေခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဥရောပကော်မရှင် ဥက္ကဋ္ဌ Ursula von der Leyen က ဥရောပသမဂ္ဂအဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများက ကာကွယ်ရေးအသုံးစရိတ်ကို ဂျီဒီပီ၏ ၁ ဒသမ ၅ ရာခိုင်နှုန်းအထိ တိုးမြှင့်သုံးစွဲခြင်းဖြင့် လေးနှစ်အတွင်း ရရှိလာမည့် ယူရိုငွေ ၆၅၀ ဘီလီယံနှင့် ကာကွယ်ရေးကဏ္ဍ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုအတွက် ဥရောပသမဂ္ဂချေးငွေ ယူရို ၁၅၀ ဘီလီယံ၊ စုစုပေါင်း ယူရို ဘီလီယံ ၈၀၀ ဖြင့် ကာကွယ်ရေးစွမ်းရည် မြှင့်တင်သွား သင့်ကြောင်း မတ်လ ၄ ရက်နေ့တွင် ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် လက်တွေ့ မြေပြင်၌ ဥရောပသမဂ္ဂနိုင်ငံအများစုသည် အမေရိကန်မပါဘဲ ရုရှားကို စုပေါင်းရင်ဆိုင် နိုင်လောက်သည်အထိ လူအင်အား၊ လက်နက်အင်အားနှင့် စစ်ဘက်နည်းပညာအင်အား ပြည့်စုံမှုမရှိကြောင်း စစ်ဘက်ရေးရာကျွမ်းကျင်သူများက သုံးသပ်ဖော်ထုတ်ထားခဲ့ကြပါသည်။ ထို့အပြင် နိုင်ငံရေးအရလည်း ရုရှားနှင့် ထိပ်တိုက်ရင်ဆိုင်ရေးနှင့်ပတ်သက်၍ သဘောထား

အမြင် ကွဲလွဲမှုများရှိနေပြီး ဥရောပအင်အားကြီးများဖြစ်သော ဗြိတိန်နှင့်ပြင်သစ်တို့မှလွဲ၍ ကျန်နိုင်ငံ အငယ်အလတ်အများစုမှာ ဗြိတိန်ဝန်ကြီးချုပ်၏ စိတ်ကူးဖြစ်သော Alliance of the Willing တွင် ပါဝင်ရန် ဆန္ဒမရှိကြကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။ ထိုအကြံအစည်ကို ကန့်ကွက်မှုမရှိဘဲ ထောက်ခံသည်မှာ နယ်သာလန်နှင့် ဆွီဒင်ကဲ့သို့ လစ်ဘရယ်ဆန်သော နိုင်ငံနှစ်နိုင်ငံသာ ရှိသည်။ ဥရောပတွင် စီးပွားရေးအင်အား အတောင့်တင်းဆုံးဖြစ်သော ဂျာမနီသည်ပင် ယူကရိန်း၌ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး သဘောတူညီချက်မရသေးမီ ဤကိစ္စကို ဆွေးနွေးခြင်းမှာ အချိန်မတန်သေးဟု ရှုမြင်ပြီး ယူကရိန်းသို့ ဂျာမန်စစ်သည်များ စေလွှတ်ခြင်းကိုလည်း ဆန့်ကျင်ခဲ့သည်။ စပိန်နိုင်ငံကလည်း ဤအကြံအစည်ကို မထောက်ခံသကဲ့သို့ ဟန်ဂေရီ၊ အီတလီ၊ စလိုဗက်တို့ကလည်း ပယ်ချခဲ့ကြသည်။ ယူကရိန်းကို အုပ်ချုပ်ထောက်ပံ့မှုများ ဆောင်ရွက်ပေးနေသော ပိုလန်နိုင်ငံကပင်လျှင် ယူကရိန်းနိုင်ငံအတွင်းသို့ ပိုလန်တပ်ဖွဲ့များ စေလွှတ်မည်မဟုတ်ဟု ပြောကြားခဲ့သည်။ ပြင်သစ်နှင့် ဗြိတိန်တို့ကိုယ်တိုင်ပင်လျှင် ဤကိစ္စအပေါ် အမေရိကန်၏ထောက်ခံမှုနှင့် ရေရှည်တည်တံ့သော ငြိမ်းချမ်းရေးသဘောတူညီချက်ရမှသာ ဆောင်ရွက်မည်ဖြစ်ပြီး တပ်ဖွဲ့များအဖြစ် စေလွှတ်ရန်ဖြစ်ကြောင်း ပြောကြားထားပါသည်။

"ထရမ့်လက်ထက်တွင် ရုရှားနိုင်ငံနှင့် ဆက်ဆံရေးမှာ ဘိုင်ဒန်လက်ထက်နှင့် ဆန့်ကျင်ဘက် လမ်းကြောင်းသို့ ပြောင်းလဲခဲ့ပြီး ပြန်လည်ကောင်းမွန်လာခဲ့သည်။"

ရုရှားနိုင်ငံနှင့် ဆက်ဆံရေး

ထရမ့်လက်ထက်တွင် ရုရှားနိုင်ငံနှင့် ဆက်ဆံရေးမှာ ဘိုင်ဒန်လက်ထက်နှင့် ဆန့်ကျင်ဘက်လမ်းကြောင်းသို့ ပြောင်းလဲခဲ့ပြီး ပြန်လည်ကောင်းမွန်လာခဲ့သည်။ ၁၂-၂-၂၀၂၅ ရက်နေ့တွင် ထရမ့်သည် ပူတင်နှင့် အချိန်ယူကာ တယ်လီဖုန်းဖြင့် ပြောဆိုဆွေးနွေးခဲ့ပြီး အဓိကအားဖြင့် ယူကရိန်းစစ်ပွဲပြီးဆုံးရေး၊ အရှေ့အလယ်ပိုင်းကိစ္စ၊ စွမ်းအင်၊ AI စသည့် အကြောင်းအရာများစွာကို သဘောတူခဲ့ကြသည်ဟု ဆိုပါသည်။ သမ္မတနှစ်ဦး အပြန်အလှန် လည်ပတ်ကြရန်လည်း ဆွေးနွေးသဘောတူခဲ့ကြပြီးနိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးအဆင့်

ဆွေးနွေးပွဲကိုလည်း ဆော်ဒီအာရေဗျနိုင်ငံ၏ ကမကထပြုမှုဖြင့် ၁၈–၂–၂၀၂၅ ရက်နေ့တွင် ဆော်ဒီမြို့တော် ရီယာ့ဒ်၌ ပြုလုပ်နိုင်ခဲ့သည်။

ယူကရိန်း ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးပွဲနှင့် တွင်းထွက်သယံဇာတကိစ္စများနှင့် ပတ်သက်၍ ထရမ့်နှင့် ဇဲလန်စကီးတို့ ပြဿနာတက်နေချိန်တွင် ပူတင်က ထရမ့်နှင့် ထိပ်တိုက် ဆန့်ကျင်ခြင်းမပြုဘဲ လိမ္မာပါးနပ်စွာ ချဉ်းကပ်ခဲ့သည်ကို တွေ့ရသည်။ ဇဲလန်စကီးက ထရမ့်၏ ဦးဆောင်မှုအောက်တွင် ငြိမ်းချမ်းရေး ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများ၌ ပါဝင်လိုပါသည်ဟု ထုတ်ဖော်လာခဲ့ခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍ ရုရှားအစိုးရ၏ ပြောရေးဆိုခွင့်ရှိသူက "အပြုသဘောဆောင်သည်" ဟု မှတ်ချက်ပြုခဲ့သော်လည်း ဥပဒေကြောင်းအရ သဘောထားကွဲလွဲဟချက်များ ရှိနေသေးသည်ဟု ပြောကြားခဲ့သည်။ တွင်းထွက်သယံဇာတများကိစ္စနှင့်ပတ်သက်၍မူ ရုရှားနိုင်ငံတွင်းသို့ သိမ်းသွင်းထားသော ယူကရိန်းအရှေ့ခြမ်း၊ ရုရှားစကားပြော ပြည်နယ်များနှင့် မူလရုရှားနိုင်ငံတွင်းမှ မတူးဖော်ရသေးသော တွင်းထွက်များကို အမေရိကန်ကုမ္ပဏီများနှင့် ပူးပေါင်း၍ ထုတ်လုပ်ရန် ကမ်းလှမ်းခြင်းဖြင့် စီးပွားရေးသမား ထရမ့်ကို မိမိဘက်ပါအောင် ပူတင်က ဆွဲဆောင်နိုင်ခဲ့ပါသည်။

လက်ရှိအခြေအနေတွင် ယူကရိန်းနိုင်ငံအနေဖြင့် စစ်ကို ဆက်လက်ဆင်နွှဲနိုင်ရန် လူ၊ လက်နက်၊ ငွေကြေးအင်အား ချွတ်ခြုံကျနေပြီး ဥရောပနိုင်ငံများမှာလည်း နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး ပြဿနာများကြောင့်လည်းကောင်း၊ ယင်းတို့၏ အရန် စစ်လက်နက်ပစ္စည်းနှင့် ခဲယမ်းများ ကုန်ခန်းလာမှုကြောင့်လည်းကောင်း၊ ယူကရိန်းကို ဆက်လက်ကူညီပါမည်ဟု နှုတ်အားဖြင့် ကတိပြုနေကြလင့်ကစား လက်တွေ့၌ ထိရောက်စွာ ကူညီနိုင်ဖွယ်မရှိကြောင်း တွေ့မြင်ရသည်။ ဤအနေအထား၌ အမေရိကန်နှင့် ရုရှား နှစ်နိုင်ငံဆက်ဆံရေး တိုးတက်ကောင်းမွန်လာပြီး ယူကရိန်းအပေါ် အဓိကထောက်ပံ့ကူညီနေသည့် အမေရိကန်၏ ကူညီမှုများကို အခမဲ့ ဆက်လက်ပေးပို့ ထောက်ပံ့ခြင်းမပြုလိုသည့် ထရမ့်၏ မူဝါဒကြောင့် ယူကရိန်းအနေဖြင့် မလွှဲမရှောင်သာ အမေရိကန်လိုလားသည့်အတိုင်း ငြိမ်းချမ်းရေးလမ်းကြောင်းပေါ်သို့ လိုက်ပါလာရသည့်အခြေအနေ ဖြစ်ပေါ်လာခဲ့သည်။ မဟာဗျူဟာအနေအထားအရ ထရမ့်၏မူဝါဒမှာ ဥရောပလုံခြုံရေးကို ဥရောပနိုင်ငံများကသာ တာဝန်ယူဖြေရှင်းစေရန် ဖြစ်ပြီး အမေရိကန်အနေဖြင့်မူ ရုရှားနှင့်ဆက်ဆံရေး တိုးတက်ကောင်းမွန်အောင် တည်ဆောက်ထားခြင်းဖြင့် တရုတ်အပေါ် ပိုမိုအာရုံစိုက်၍ အလေးထားကိုင်တွယ်နိုင်လာမည် ဖြစ်သည်။ ဥရောပနိုင်ငံများမှာမူ ထရမ့် လက်လွှဲပေးလိုက်သည့် ဥရောပလုံခြုံရေး ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးကို မလွှဲမရှောင်သာ ထမ်းပိုး၍ ကာကွယ်ရေး အသုံးစရိတ်များကို အစွမ်းကုန်မြှင့်တင်ကာ အရှေ့ဘက်မှ အင်အားကြီးထွားလာသည့် ရုရှားကို စုပေါင်းရင်ဆိုင်ကြရန်သာ ကြိုးပမ်းကြရဖွယ်ရှိပါသည်။

တရုတ်နိုင်ငံနှင့် ဆက်ဆံရေး

ဒေါ်နယ်ထရမ့်၏ ရီပတ်ဘလစ်ကန်အစိုးရသည်လည်း ဘိုင်ဒန်၏ ဒီမိုကရက် အစိုးရကဲ့သို့ပင် တစ်ရှိန်ထိုး အင်အားကြီးမားလာသည့် တရုတ်ကို ကမ္ဘာ့အင်အားပြိုင်ပွဲတွင် အမေရိကန်ကို ကျော်တက်မသွားစေရန် မဖြစ်မနေ တားဆီးရမည်ဟူသည့် ခံယူချက် မူဝါဒထားရှိ

သည်။ ဘိုင်ဒန်နှင့် ထရမ့်တို့၏ တရုတ်အပေါ် ထားရှိသည့် မူဝါဒသဘောထားနှင့် ရည်မှန်းချက်မှာ တူညီသော်လည်း လက်တွေ့ဖော်ဆောင်မည့် နည်းလမ်းအပိုင်းတွင်မူ ကွာခြားချက်များကို တွေ့မြင်ရသည်။ ဘိုင်ဒန်၏ ဒီမိုကရက်အစိုးရမှာ စိတ်ကူးယဉ် လစ်ဘရယ်ဝါဒရေးသမား (Liberal idealist) များဖြစ်သည်နှင့်အညီ တရုတ်နိုင်ငံအား စံနှုန်းတန်ဖိုး အခြေပြုနည်းလမ်း (Value based approach) ဖြင့် ချဉ်းကပ်လျက် ဝါဒဖြန့်ချိရေး၊ မီဒီယာ၊ သံခင်းတမန်ခင်း၊ နိုင်ငံတကာဥပဒေ စသည့် Soft Power များကို အသုံးပြု၍ ထိုးနှက်ထိန်းချုပ်ရန် ကြိုးစားခဲ့သည်။ ထရမ့်ကမူ လက်တွေ့ကျသော သရုပ်မှန်ဝါဒီ (Pragmatic Realist) ဖြစ်သည်နှင့်အညီ ကုန်သွယ်ရေး၊ စီးပွားရေး စသည့် နည်းလမ်းများဖြင့် စစ်မတိုက်ဘဲ တရုတ် အင်အားနည်းသွားစေရန် ရည်ရွယ်ထားသည့်သဘော ရှိသည်။ တရုတ်(တိုင်ပေ)နှင့် တောင်တရုတ်ပင်လယ်ကဲ့သို့သော စစ်ရှိန်မြင့် ပဋိပက္ခဒေသများတွင် အမေရိကန်တပ်ဖွဲ့များကိုယ်တိုင်ပါဝင် အင်အားပြခြိမ်းခြောက် (Show of Force) ပြုလုပ်ခြင်းထက် သက်ဆိုင်ရာ မဟာမိတ်နိုင်ငံများ (ဥပမာ–တရုတ်(တိုင်ပေ)၊ ဖိလစ်ပိုင်၊ ဂျပန်၊ တောင်ကိုရီးယား စသည်)ကို အမေရိကန်လုပ် လက်နက်များရောင်းချပေးခြင်းဖြင့် ကိုယ်တိုင်ဝင်ငွေ တိုးပွားပြီး ဒေသခံမဟာမိတ်များကို မိမိတို့ဘာသာ ကာကွယ်ကြစေရန် တာဝန်လွှဲပြောင်း၍ တရုတ်နှင့် စစ်ရေး ထိပ်တိုက်ရင်ဆိုင်မှုကို ရှောင်လွှဲသွားမည့်ပုံစံ ရှိပါသည်။

မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ ထရမ့်အနေဖြင့် တရုတ်နိုင်ငံကို စီးပွားရေးစစ်ဆင်မှု နည်းလမ်းအမျိုးမျိုးဖြင့် အရှိန်မြှင့်ထိုးနှက်ရန် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည်။ အကောက်ခွန်နှုန်းထားမြှင့်တင်မှု ပထမအဆင့်အဖြစ် တရုတ်နိုင်ငံမှ သွင်းကုန်များအား ၁၀ ရာခိုင်နှုန်း မြှင့်တင်ခဲ့ပြီးနောက် တစ်လပြည့်ချိန်တွင် ဒုတိယအဆင့် ၁၀ ရာခိုင်နှုန်း ထပ်မံမြှင့်တင်ခဲ့ရာ စုစုပေါင်း၂၀ ရာခိုင်နှုန်း ရှိသွားပြီဖြစ်သည်။ ယခင်ကလည်း တရုတ်နိုင်ငံမှ လျှပ်စစ်ကားများအား ၁၀၀ ရာခိုင်နှုန်းနှင့် အဝတ်အထည်၊ ရှူးဖိနပ် စသော လူသုံးကုန်များအတွက် ၁၅ ရာခိုင်နှုန်း အခွန်စည်းကြပ်ထားပြီးဖြစ်သည်။ တရုတ်နိုင်ငံကလည်း အမေရိကန်မှ လောင်စာဆီ၊ ကျောက်မီးသွေးနှင့် စိုက်ပျိုးရေး၊ သားငါးသွင်းကုန်များကို ၁၅ ရာခိုင်နှုန်း အခွန်တိုးမြှင့်ကောက်ခံ၍ လက်တုံ့ပြန်ခဲ့သည်။ တရုတ်နိုင်ငံက အမေရိကန်သို့တင်ပို့သည့် ကုန်ပစ္စည်းတန်ဖိုးမှာ ၂၀၂၄ ခုနှစ်တွင် စုစုပေါင်း တရုတ်ပို့ကုန်၏ ၁၄ ဒသမ ၇ ရာခိုင်နှုန်းရှိပြီး အမေရိကန်က တရုတ်သို့တင်ပို့သည့် ပို့ကုန်ပမာဏမှာလည်း စုစုပေါင်း အမေရိကန်ပို့ကုန်၏ ၁၀ ဒသမ ၉ ရာခိုင်နှုန်းရှိရာ ဤသို့ အပြန်အလှန် အကောက်ခွန်မြှင့်တင်မှုကြောင့် နှစ်ဦးနှစ်ဖက် ထိခိုက်နစ်နာကြမည်သာဖြစ်သည်။ အမေရိကန်က ကုန်သွယ်မှုအကောက်ခွန်နည်းလမ်းအပြင် အခြားနည်း (Non–trade Barrier) များအဖြစ် တရုတ်နိုင်ငံမှ ကုန်သင်္ဘောများကို အမေရိကန်ဆိပ်ကမ်းများ၌ ကမ်းကပ်ပါက ကမ်းကပ်ခွန်အဖြစ် ဒေါ်လာ တစ်သန်းနှင့် ကုန်စည်တစ်တန်ချင်းအတွက် ဒေါ်လာ ၁,၀၀၀ နှုန်း ကောက်ယူမည်ဖြစ်ပြီး အခြားနိုင်ငံများမှ တရုတ်လုပ်သင်္ဘောများကို အသုံးပြုပါကလည်း ကမ်းကပ်ခွန် ဒေါ်လာတစ်သန်းခွဲ ပေးဆောင်ရန် ညွှန်ကြားချက်ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ တရုတ်နိုင်ငံသည် ကမ္ဘာပေါ်တွင် သင်္ဘောတည်ဆောက်မှုလုပ်ငန်း၌ အကြီးမားဆုံးဖြစ်ပြီး ကမ္ဘာ့သင်္ဘော တည်ဆောက်မှု၏၅၀ ရာခိုင်နှုန်းကျော်ကို တရုတ်က ဆောင်ရွက်နေခြင်းဖြစ်ရာ ယင်းကမ်းကပ်ခွန်ကိစ္စမှာ ကမ္ဘာ့ရေကြောင်း ကုန်စည်ပို့ဆောင်မှုလုပ်ငန်းတွင် တရုတ်

နိုင်ငံကို အထိနာသွားစေလိမ့်မည်ဖြစ်သည်။ အလားတူပင် ဒရုန်းများ၊ တစ်ပိုင်းလျှပ်ကူးပစ္စည်းများ၊ လက်ကိုင်ဖုန်း၊ ကွန်ပျူတာဆက်စပ်ပစ္စည်းများ ထုတ်လုပ်သည့် တရုတ်ကုမ္ပဏီ အချို့ကို အမျိုးသားလုံခြုံရေးအကြောင်းပြချက်ဖြင့် အမေရိကန်နိုင်ငံသို့ တင်ပို့ခွင့်ပိတ်ပင်၍ အမေရိကန်မှ AI နှင့် တစ်ပိုင်းလျှပ်ကူးနည်းပညာလုပ်ငန်းကဏ္ဍ၌ ပိတ်ဆို့မှုများလည်း လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ ဤကဲ့သို့ ကုန်သွယ်ရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် နည်းပညာကဏ္ဍများတွင် အမေရိကန်ဘက်မှ ပိတ်ဆို့တားမြစ်မှုများသည် စီးပွားရေး တုံ့ဆိုင်းနေသော တရုတ်နိုင်ငံအတွက် ကြီးမားသော ထိုးနှက်ချက်တစ်ရပ်ဖြစ်လာခဲ့ပြီး Goldman Sach ကုမ္ပဏီ၏ ခန့်မှန်းချက်အရ အမေရိကန်နိုင်ငံက ၂၀ ရာခိုင်နှုန်း အကောက်အခွန်တိုးမြှင့်ခြင်းကြောင့် တရုတ်နိုင်ငံ၏ ဂျီဒီပီကို ၀ ဒသမ ၇ ရာခိုင်နှုန်း လျော့ကျသွားစေနိုင်သည်ဟု သုံးသပ်ထားပါသည်။

ထရမ့်လက်ထက်တွင် တရုတ်နှင့် အမေရိကန်တို့အကြား ကုန်သွယ်ရေးနှင့် စီးပွားရေး စစ်ပွဲမှ လွဲ၍ စစ်ရေးအင်အားသုံး၍ ထိပ်တိုက်ရင်ဆိုင်တွေ့မည့် အလားအလာမှာ နည်းပါးနေဆဲဖြစ်သည်။ အမေရိကန် အင်ဒို-ပစိဖိတ် ရေတပ်အနေဖြင့် ယခင်က တောင်တရုတ်ပင်လယ်နှင့် ထိုင်ဝမ်ရေလက်ကြားတွင် တရုတ်တို့ တပ်စွဲထားသည့် ရေပြင်များအနီး၌ လွတ်လပ်စွာ ရေကြောင်းသွားလာခွင့်ကို အကြောင်းပြ၍ စစ်ရေယာဉ်များဖြင့် အင်အားပြ ဝင်ရောက်ဖြတ်သန်းမှုများ မကြာခဏပြုလုပ်ခဲ့သော်လည်း ယခုအခါ ထိုဖြစ်စဉ်များ မကြားရသလောက် အလွန်နည်းပါးသွားခဲ့ပြီး တရုတ်တပ်ဖွဲ့များကသာ တရုတ်(တိုင်ပေ)ကျွန်းအနီး ပတ်ပတ်လည်၌ အင်အားပြစစ်ရေးလေ့ကျင့်မှုများ ပိုမိုပြုလုပ်လာခဲ့သည်ကို တွေ့ရပါသည်။

အာရှဒေသ မဟာဗျူဟာ အခင်းအကျင်း ပြောင်းလဲလာမှု

အာရှ-ပစိဖိတ်ဒေသရှိ အမေရိကန်၏ အစဉ်အလာ မဟာမိတ်ဖြစ်သော ဂျပန်နှင့် တောင်ကိုရီးယားတို့သည်ပင်လျှင် အမေရိကန်နှင့် ပူးပေါင်း၍ တရုတ်ကို ဝိုင်းပတ် ထိန်းချုပ်ရေးတွင် အာရုံစိုက်ရမည့်အစား အမေရိကန်၏ အခွန်တိုးမြှင့်ကောက်ခံမှုစာရင်းတွင် ယင်းတို့နိုင်ငံများ ပါမလာစေရေးကိုသာ ပိုမို၍ စိုးရိမ်နေရသည့် အနေအထားရှိနေသည်။ တရုတ်ထံမှ တစ်ဝက်ကုန်ချောပစ္စည်းများကို အပြီးသတ်ကုန်ချောထုတ်လုပ်၍ တစ်ဆင့်ခံ တင်ပို့နေရသော ဗီယက်နမ်၊ ထိုင်း၊ မလေးရှား၊ အင်ဒိုနီးရှား စသော အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများမှလည်း အမေရိကန်က တရုတ်နိုင်ငံအပေါ် အခွန်တိုးမြှင့်ကောက်ခံမှုကြောင့် ယင်းတို့ပါထိခိုက်လာနိုင်သည့်အပြင် တရုတ်နိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးကို တိုးတက်မှုနှုန်း နှေးကွေးသွားစေခြင်းကြောင့် ယင်းနိုင်ငံများထံမှ တရုတ်သို့ ပို့ကုန်ပမာဏလည်း ကျဆင်းသွားနိုင်သည့်အတွက် ထိခိုက်လာမည့် အခြေအနေရှိနေပါသည်။

တောင်အာရှအင်အားကြီးဖြစ်သော အိန္ဒိယနိုင်ငံအနေဖြင့်မူ အမေရိကန်မှ လျှပ်စစ်ကားများအတွက် ဘက်ထရီထုတ်လုပ်ရေးတွင် တာဝန်ယူ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် အမေရိကန်၏ အခွန်အခ တိုးမြှင့်မှုမှ သက်သာခွင့်ရရှိအောင် လိမ္မာပါးနပ်စွာ ရှောင်တိမ်းနိုင်ခဲ့ပြီး အစဉ်အလာမဟာမိတ်ဖြစ်သော ရုရှားနှင့် မဟာအင်အားကြီးအမေရိကန်တို့အကြားတွင် သင့်တင့်မျှတစွာ ချိန်ညှိဆက်ဆံနိုင်ရန် ကြိုးပမ်းလျက်ရှိသည်။ အမေရိကန်နှင့် ရုရှားဆက်ဆံရေး တိုးတက်ကောင်းမွန်လာမှုက အိန္ဒိယကို မဟာဗျူဟာအရ တောင်အာရှ

တွင် လွတ်လပ်စွာလှုပ်ရှားခွင့် ပိုမိုရရှိလာစေဖွယ်ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် အိန္ဒိယနှင့်ဆက်ဆံရေး မပြေမလည် ဖြစ်လျက်ရှိသော ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံမှ ကြားဖြတ်အစိုးရအဖွဲ့ ခေါင်းဆောင် ယူနွတ်အနေဖြင့် ယခင်က သမ္မတ ဘိုင်ဒန်၏ အမေရိကန် ဒီမိုကရက်များ ထောက်ခံမှုကို အားပြုခဲ့ရာမှ တရုတ်နိုင်ငံဘက်သို့ ချိန်ခွင်လျှာ ပြောင်းလဲကာ ယူနွတ်၏ ပထမဆုံး တရားဝင် ဒေသတွင်း အလည်အပတ်ခရီးစဉ်အဖြစ် တရုတ်နိုင်ငံသို့ မတ်လနောက်ဆုံးပတ်တွင် သွားရောက်ရန် ရှိနေပါသည်။

သုံးသပ်ချက်နှင့် ရှေ့အလားအလာ

အမေရိကန်သမ္မတ ထရမ့်အနေဖြင့် ယင်း၏ America First မူဝါဒအရ အမေရိကန် နိုင်ငံ စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးမှုနှင့် အင်အားတောင့်တင်းမှုကိုသာ ဦးစားပေး ဆောင်ရွက်ဖွယ်ရှိပြီး ကမ္ဘာ့အရေးအခင်းများနှင့် နိုင်ငံတကာ မဟာဗျူဟာအခင်းအကျင်းတို့တွင် အမေရိကန် အစဉ်အလာ နိုင်ငံရေးသမားတို့၏ ခံယူချက်ဖြစ်သော အမေရိကန်တို့ကသာ ကမ္ဘာကို လွှမ်းမိုး ချုပ်ကိုင်ရေးဝါဒ(Hegemony)နှင့် ဧကမဏ္ဍိုင်စနစ်(Unipolar)ကို ပစ်ပယ်ကာ ဒေသအလိုက် အင်အားရှိသူတို့က မိမိတို့ဘာသာ ဦးဆောင်ဖြေရှင်းရန် လိုလားသည့် ဗဟုမဏ္ဍိုင်စနစ် (Multipolar) သို့ ဦးတည်နေသည့်သဘော တွေ့ရပါသည်။

ပထဝီနိုင်ငံရေး အနေအထားအရ အားကောင်းလာသော ရုရှားနှင့် တရုတ်တို့၏ နလုံးသားနယ်မြေ ယူရေးရှားဒေသတွင်း ပူးတွဲအင်အားတိုးချဲ့လာမှုနှင့် ပတ်သက်၍ ရုရှား–ယူကရိန်းစစ်ပွဲ ပြီးဆုံးရေးအတွက် ယူကရိန်းကို ဖိအားပေးကာ ရုရှားကို ကူပံ့ပေးခဲ့ခြင်း၊ နိုင်ငံရေးနှင့် သံတမန်ရေးအရ ရုရှားနှင့် ဆက်ဆံရေးကို ပိုမိုတိုးတက်ကောင်းမွန်အောင် ကြိုးပမ်းခဲ့ခြင်း စသည့်နည်းလမ်းများဖြင့် ဥရောပမျက်နှာစာကို စိတ်ပူပန်စရာ မလိုအောင် ထိန်းသိမ်းနိုင်ခဲ့သည်။ သို့တိုင်အောင် တရုတ်ကို ဝိုင်းပတ်ထိန်းချုပ်ရာတွင် စီးပွားရေး၊ ကုန်သွယ်ရေးနှင့် နည်းပညာလုပ်ငန်းကဏ္ဍများကို ပိုမိုဦးစားပေးဖွယ်ရှိပြီး တရုတ်နှင့် စစ်ရေးအရ ထိပ်တိုက်တွေ့ဆုံရမည့် အခြေအနေမျိုးကိုမူ ပေးဆပ်ရမည့်အရင်းအနှီး ကြီးမားသည့် အတွက် ဖြစ်နိုင်သမျှ ရှောင်လွှဲလိမ့်မည်ဟု မှန်းဆရပါသည်။

အာရှ–ပစိဖိတ်ဒေသနှင့် အရှေ့တောင်အာရှဒေသတွင် အမေရိကန်တို့၏ မဟာဗျူဟာ ဖြန့်ကြက်လှုပ်ရှားမှုများနှင့် နိုင်ငံရေးအရ ပတ်သက်စွက်ဖက်မှုများ လျော့နည်းလာသည်နှင့် အမျှ အရှေ့ကမ္ဘာခြမ်းမှ ကမ္ဘာ့အင်အားကြီးနိုင်ငံများဖြစ်သော တရုတ်နှင့် ရုရှားတို့က လစ်ဟာသွားသော အင်အားဟာကွက်နေရာတွင် အစားထိုး ဝင်ရောက်နေရာယူရန် ကြိုးပမ်း လာကြဖွယ်ရှိသည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် တရုတ်နှင့်ရုရှား နှစ်နိုင်ငံမှာ မဟာဗျူဟာအရ မဟာမိတ်များ ဖြစ်ကြသည့်အတွက် ၁၉၇၀ ပြည့်လွန်နှစ်များကဲ့သို့ နှစ်နိုင်ငံအကြား အကြီး အကျယ် မသင့်မြတ်မှုနှင့် ထိပ်တိုက်ရင်ဆိုင်မှုမျိုး ရှိမလာနိုင်သော်လည်း ဒေသတွင်း ဩဇာ ဖြန့်ကြက်ရာတွင်မူ အတွင်းကြိတ်ပြိုင်ဆိုင်မှုမျိုး ရှိလာနိုင်ကြောင်း သုံးသပ်ရပါသည်။ ရုရှား အနေဖြင့် အစဉ်အလာအရ စစ်ရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် နိုင်ငံရေး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု များပြား လာသော ဗီယက်နမ်၊ လာအို၊ အိန္ဒိယ စသော နိုင်ငံများအပြင် မြန်မာနိုင်ငံကိုလည်း အရှေ့ တောင်အာရှဒေသ၌ အချက်အချာကျသောနေရာ၌ ရှိနေသည့်အတွက် အလေးထား၍

ဆက်ဆံရေးတိုးမြင့် တည်ဆောက်သွားဖွယ်ရှိသည်။ အခြားတစ်ဖက်တွင်လည်း အရှေ့တောင်အာရှဒေသအတွင်း ရုရှားတို့ ခြေလှမ်းကျဲလာမှုနှင့်ပတ်သက်၍ တရုတ်နိုင်ငံက သတိထား၍ စောင့်ကြည့်နိုင်ဖွယ် ရှိပါသည်။

အကြံပြုချက်

အမေရိကန်သမ္မတ ထရမ့်အနေဖြင့် တရုတ်(တိုင်ပေ)ကို တရုတ်ပြည်မကြီးနှင့် ပေါင်းစည်းလိုသည့် တရုတ်သမ္မတ ရှီကျင့်ဖျင်၏ ရည်မှန်းချက်အား တရုတ်က လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်လာပါက ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကျ စစ်အင်အားသုံးပါဝင်၍ တရုတ်(တိုင်ပေ)ကို ကာကွယ်ပေးဖွယ်မရှိပါ။ အနောက်အုပ်စု စစ်ရေးလေ့လာသူများက ရှီကျင့်ဖျင်သည် ၂၀၂၇ ခုနှစ်ခန့်တွင် တရုတ်(တိုင်ပေ)ကို အင်အားသုံး သိမ်းသွင်းဖွယ်ရှိသည်ဟု မှန်းဆထားကြပြီး ယင်းကာလမှာ ထရမ့်၏ သမ္မတသက်တမ်းဝက်ကျော်ခန့်တွင် ဖြစ်နေပါသည်။ သို့ဖြစ်ရာ တရုတ်ကို တရုတ်(တိုင်ပေ)စစ်မျက်နှာစာ၌ အာရုံစူးစိုက်နေမှုမှ အာရုံလွှဲနိုင်ရန်အတွက် ၁၉၄၉ ခုနှစ် စစ်အေးတိုက်ပွဲကာလကဲ့သို့ပင် တရုတ်နိုင်ငံ၏အားနည်းချက်နေရာဖြစ်သည့် နိုင်ငံအနောက်တောင်ပိုင်း၌ လုံခြုံရေးပြဿနာများ ဖော်ဆောင်လာနိုင်ဖွယ်ရှိသည်။ ယူနန်–မြန်မာနယ်စပ်၌ ကူမင်တန် တရုတ်ဖြူ ပြဿနာကို ဆီးတိုးအဖွဲ့က ထိုင်းနိုင်ငံတွင် အခြေပြု၍ ဖန်တီးခဲ့သကဲ့သို့ ယခုလည်း ထိုင်းနိုင်ငံ၌ ခြေကုပ်ယူထားသည့် တရုတ်(တိုင်ပေ)အဆက်အနွယ် တရုတ်နွယ်ဖွား နိုင်ငံတကာ ဒုစရိုက်ဂိုဏ်းများကို အသုံးပြု၍ အွန်လိုင်းလိမ်လည်မှုလုပ်ငန်းများဖြင့် တရုတ်ပြည်သူများကို ဒုတိယ"ဘိန်းစစ်ပွဲ" ဖန်တီးလာခြင်းပင်လောဟု တွက်ဆစရာ ဖြစ်လာသည်။ ထို့ကြောင့်လည်း တရုတ်နိုင်ငံက မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းရှိ အွန်လိုင်းလိမ်လည်မှုဒုစရိုက်လုပ်ငန်းများကို အထူးအလေးထား၍ နှိမ်နင်းရန် ကြိုးပမ်းနေခြင်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ ယင်း အွန်လိုင်းလိမ်လည်မှုဒုစရိုက်လုပ်ငန်းများသည် တရားဥပဒေစိုးမိုးမှုအားနည်းသော မည်သည့်နေရာဒေသ၌မဆို ဗိုင်းရပ်စ်ပိုးကဲ့သို့ အလွယ်တကူ ထိုးဖောက်နေရာယူ၍ ပျံ့နှံ့ကြီးထွားနိုင်စွမ်းရှိရာ တရုတ်–မြန်မာ နယ်စပ်၊ ထိုင်း–မြန်မာနယ်စပ်၊ လာအို–မြန်မာ နယ်စပ်ဒေသများရှိ အစိုးရမဟုတ်သော လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များ လှုပ်ရှားနေသည့်နေရာများနှင့် နယ်စပ်ကုန်သွယ်ရေးထွန်းကားသည့် မြို့ရွာများတွင် ဆက်လက်၍ ထိုးဖောက်ဝင်ရောက်အခြေချရန် ကြိုးပမ်းနေဖွယ်ရှိသည်။ အလားတူပင် ရန်ကုန်၊ မန္တလေး အစရှိသော လူဦးရေထူထပ်သည့် မြို့ကြီးများတွင် လူဦးရေထူထပ်မှုကို အကာအကွယ်ယူ၍ ဒုစရိုက်လျှို့ဝှက်သားရဲတွင်းများ ဖန်တီးကာ လုပ်ငန်းများ ဖြန့်ခွဲလုပ်ဆောင်လာနိုင်သည်။

သို့ဖြစ်ရာ အွန်လိုင်းလိမ်လည်မှုလုပ်ငန်းနှင့် မူးယစ်ဆေးဝါးလုပ်ငန်းများ လုပ်ဆောင်နေသည့် လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ၏ အဓိကငွေရလမ်းဖြစ်သည့် ထိုဒုစရိုက်လုပ်ငန်းနေရာများကို ပြင်းပြင်းထန်ထန် ထိုးနှက်ချေမှုန်းသွားသင့်သည်။ အလားတူပင် မြို့ကြီးများ၌ လျှို့ဝှက်စွာ အွန်လိုင်းလိမ်လည်မှုဒုစရိုက်လုပ်ငန်းများ လုပ်ဆောင်နေသည့် နိုင်ငံခြားသားများကို ထိရောက်စွာ စိစစ်ဖော်ထုတ် အရေးယူသင့်ပါသည်။

ရုရှားနိုင်ငံနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မည့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအနက် ထားဝယ်

ရေနက်ဆိပ်ကမ်းနှင့် အထူးစီးပွားရေးဇုန်စီမံကိန်းအား ဖျက်လိုဖျက်ဆီးလုပ်ရန် သို့မဟုတ် ဟန့်တားနှောင့်ယှက်ရန် ကြိုးပမ်းလာနိုင်သည့် လစ်ဘရယ်အင်အားစုနှင့် အခြားအုပ်စုများ ရှိလာနိုင်သဖြင့် လုံခြုံရေးကို အထူးသတိထားဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်ပါသည်။ ထားဝယ်အထူးစီးပွားရေးဇုန် ဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းများနှင့် စက်မှုကဏ္ဍ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများတွင် တရုတ်ကုမ္ပဏီများကို ပါဝင်လုပ်ဆောင်နိုင်ရေး လမ်းဖွင့်ပေးသင့်သည်။ ထိုနည်းတူ အိန္ဒိယနိုင်ငံကိုလည်း ဖိတ်ခေါ်သွားရန် ဖြစ်သည်။ အိန္ဒိယနိုင်ငံတွင် အကြီးမားဆုံး ပုဂ္ဂလိက စီးပွားရေးလုပ်ငန်းဖြစ်ပြီး ကမ္ဘာပေါ်တွင် အချမ်းသာဆုံးပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးဖြစ်သည့် Adani ပိုင်ဆိုင်သည့် Adani Group သည် ဆိပ်ကမ်းတည်ဆောက်မှုနှင့် အထူးစီးပွားရေးဇုန် ထူထောင်မှုအတွက် Adani Ports and SEZ Ltd.နှင့် အိန္ဒိယတို့ ပူးပေါင်း၍ ယင်းကဏ္ဍများတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံရန် ဖိတ်ခေါ်နိုင်ပါသည်။ မော်လမြိုင်မြို့ ကုလားဂုတ်ကျွန်း၌ ရေနက်ဆိပ်ကမ်း တည်ဆောက်ပြီး အိန္ဒိယဦးဆောင်သော အထူးစီးပွားရေးဇုန်သစ်တစ်ခု ထူထောင်နိုင်သည်။ ယင်းအထူးစီးပွားရေးဇုန်ကို ဘုရားသုံးဆူလမ်းနှင့် ချိတ်ဆက်ကာ နယ်စပ်မှ ၁၇၆ မိုင်သာ ဝေးသော ဘန်ကောက်သို့ ဆက်သွယ်နိုင်သဖြင့် အိန္ဒိယ ရွှေစတုဂံစင်္ကြံ၏ အဓိကမြို့ဖြစ်သော ကိုလ်ကတ္တားမှ ကုန်စည်များ အလွယ်တကူတင်ပို့နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ အချုပ်အားဖြင့် ကမ္ဘာ့အင်အားကြီးများဖြစ်လာသည့် ရုရှား၊ တရုတ်နှင့် အိန္ဒိယတို့ကို မဟာဗျူဟာနိုင်ငံရေးနှင့် စီးပွားရေးကဏ္ဍပေါင်းစုံတွင် အပြိုင်အဆိုင် ဟန်ချက်ညီမျှတစွာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် မိမိနိုင်ငံ၏ အမျိုးသားအကျိုးစီးပွားကို တည်ငြိမ်စွာ အရှိန်အဟုန်ဖြင့် တိုးတက်စေနိုင်မည်ဖြစ်သည်။

အမေရိကန်–မြန်မာ ဆက်ဆံရေးနှင့်ပတ်သက်၍ ထရမ့် စိတ်တိုင်းကျဆောင်ရွက်နိုင်မည့် သမ္မတသက်တမ်း ပထမနှစ်နှစ်အတွင်း အတတ်နိုင်ဆုံး ပြန်လည်ကောင်းမွန်လာစေရေးအတွက် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်သင့်သည်။ အိန္ဒိယဝန်ကြီးချုပ်မိုဒီမှာ အမေရိကန်သမ္မတ ထရမ့်နှင့်လည်းကောင်း၊ အီလွန်မာ့စ်နှင့်လည်းကောင်း ခင်မင်ရင်းနှီးမှုရှိသူဖြစ်သဖြင့် အိန္ဒိယလမ်းကြောင်းမှ ချဉ်းကပ်ခြင်းမှာ ပိုမို၍ ထိရောက်ကောင်းမွန်ဖွယ်ရှိပါကြောင်း သုံးသပ်အကြံပြုပါသည်။

ကိုကိုလှိုင်

x&rfUpm;uGuf(Gambit) rufSpfmrsm;eJY b,fvmuf txdt mijrifEdkijovJ

aeZifvwf

"ထရမ့်ရဲ့ဒီလိုပြောဆိုမှု၊ အပြုအမူတွေက
ဒုတိယကမ္ဘာစစ်တုန်းက
ဟစ်တလာလို ဖြစ်မှန်းမသိ ဖြစ်လာတာတွေ့ရတော့
ထရမ့်ကို ခေတ်သစ်ဟစ်တလာလို့တောင်
တင်စားသုံးကြရသူတွေ ရှိလာခဲ့ပါတယ်။"

ဓာတ်ပုံ–အင်တာနက်

ထရမ့်ဟာ အမေရိကန်သမ္မတသမိုင်းထဲမှာ ထူးခြားတဲ့သမ္မတတစ်ဦးဖြစ်တယ်။ သာမန်အားဖြင့် သမ္မတတစ်ဦးဟာ သက်တမ်းတစ်ခု သို့မဟုတ် သက်တမ်းနှစ်ခု ဆောင်ရွက်ပြီးရင် ဓာတ်သိမ်းသွားကြလေ့ရှိတယ်။ ထရမ့်တစ်ဦးတည်းကသာ (၄၅) ဦးမြောက် သမ္မတလည်းဖြစ် (၄၇) ဦးမြောက်သမ္မတလည်းဖြစ်လေတော့ စာရင်းနှစ်ခါဝင်သမ္မတ ဖြစ်လာခဲ့တယ်။ ဒါက ထူးခြားချက်တွေ။ နောက်ထူးခြားချက်တစ်ခုက ပထမဦးဆုံးသော ဘီလျံနာ သမ္မတဖြစ်နေပြန်ပြီး ထိပ်တန်းအရာရှိကြီးတွေကို အလုပ်က အနားပေးခဲ့တဲ့ သမ္မတလည်း ဖြစ်နေပါတယ်။

တစ်ကျော့ပြန် ဒုတိယသက်တမ်းကာလမှာလည်း ထူးခြားတဲ့သမ္မတ ဖြစ်လာခဲ့ပြန်ပါတယ်။ အသက်အန္တရာယ်အဆင့်အထိ လုပ်ကြံမှုကလွတ်မြောက်လာတာရယ်၊ သမ္မတဖြစ်ပြီးပြီးချင်းမှာ ကစားကွက် (Gambit) မျက်နှာစာပေါင်းများစွာကို အများဆုံးနဲ့ အန္တရာယ်အရှိဆုံးဖော်ဆောင်ခဲ့တဲ့ သမ္မတဖြစ်လာသလို ပြည်တွင်းက ဩဇာကြီးမားပြီး သူ့ကိုအန္တရာယ်ပြန်ပေးနိုင်တဲ့ အေဂျင်စီ၊ အဖွဲ့အစည်းများစွာကို စိန်ခေါ်ခဲ့ခြင်းပဲဖြစ်တယ်။

ထရမ့်ရဲ့ဆောင်ရွက်ချက်တွေက အံ့မခန်းဖြစ်သလို သူ့အတွက်လည်း အန္တရာယ်အလွန်ကြီးလှတာ တွေ့ရတယ်။ သာမန်သမ္မတတွေမလုပ်ရဲ၊ မလုပ်ဝံ့တဲ့ကိစ္စတွေကို ခပ်ရဲရဲလုပ်သွားတာ တွေ့ရတယ်။ အိမ်ဖြူတော်ပြောရေးဆိုခွင့်ရှိတဲ့ Karoline Leavitt ကဆိုရင် ထရမ့်ရဲ့ တစ်ပတ်အတွင်းဆောင်ရွက်ချက်တွေက ဘိုင်ဒန်အစိုးရလက်ထက် တစ်နှစ်စာထက်သာလွန်ပြီး ထရမ့်ရဲ့ တစ်လအတွင်းဆောင်ရွက်ချက်တွေက ဘိုင်ဒန်အစိုးရလက်ထက် နှစ်နှစ်စာထက် ပိုပြီးဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့တယ်လို့ဆိုခဲ့တာ တွေ့ရတယ်။ မှန်တော့လည်းမှန်နေပြန်ပါ

တယ်။ အိမ်ဖြူတော်ရောက်ပြီး ပထမနေ့မှာ Executive Order (EO) ဆိုတဲ့အထူးအမိန့် ၁၀၀ ကျော်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးထုတ်ပြန်ခဲ့ပြီး တစ်ပတ်အတွင်း EO ပေါင်း ၃၅၀ လောက်ကို ထုတ်ပြန်နိုင်ခဲ့တာဟာ တော်တော်ပြင်ဆင်ထားမှ လုပ်လို့ရတဲ့အလုပ်မျိုးဖြစ်တာ တွေ့ရပါတယ်။

ထရမ့်ရဲ့ Gambit များ

ထရမ့်ရဲ့ Gambit တွေရဲ့လားရာအဆုံး စုစည်းမှုက America First ပဲဖြစ်ပါတယ်။ ကျဆင်းနေတဲ့ "အမေရိကန်ကို ပြန်ပြီး တစ်ဖန်နေမွန်းတည့်ဖို့" Make America Great Again (MAGA) က ထရမ့်ရဲ့ Mission ဖြစ်လာပါတယ်။ ဒါကြောင့် ဒီနေ့မှာဆိုရင် အမေရိကန်ကို MAGA Land လို့တောင် ပြောစမှတ်ဖြစ်လာခဲ့ကြတာတွေ့ရတယ်။

MAGA ကိုအခြေခံပြီး Gambit အမျိုးမျိုးကို မွေးဖွားလိုက်တာပါ။ တချို့ကျတော့လည်း အန္တရာယ်အလွန်ကြီးလွန်းတာတွေ တွေ့ရသလို အချုပ်အခြာဆိုတာဘာလဲ၊ ဒီမိုကရေစီနဲ့ လူ့အခွင့်အရေးဆိုတာ ဘာလဲ၊ မဟာမိတ်တွေ၊ မိတ်ဆွေတွေဆိုတာ ထရမ့်ရဲ့မူဝါဒထဲမှာ မရှိတော့ဘူးလားဆိုတဲ့ မေးခွန်းတွေဖြစ်လာခဲ့တယ်။ တချို့သော ထရမ့်ရဲ့ဆောင်ရွက်ချက်တွေကလည်း အလွန်ထူးဆန်းနေတာတွေကို တွေ့ရပြန်တယ်။ MAGA ဆိုတာကို အစစ်အမှန်ဟုတ်ရဲ့လား၊ အမေရိကန်ကိုဖျက်ဆီးနေတာလား၊ ရုရှားရဲ့ကြိုးသီခံသမ္မတဖြစ်နေပြီလား ဆိုတဲ့အထိ ဖြန့်ကြက်တွေးခေါ် မေးခွန်းထုတ်လာသူတွေလည်း ရှိလာတယ်။

ထရမ့်ပစ်လိုက်သမျှသားကောင်တွေကို လေ့လာရင် အကောင်ကြီးတွေပါပဲ။ အခန့်မသင့်ရင် ကိုယ်တိုင် သမ္မတဘဝကပြုတ်သွားရအောင် တန်ပြန်လှိုင်းရိုက်ချက်ပြင်းထန်တဲ့ တုံ့ပြန်အားကြီးတဲ့ အဖွဲ့အစည်းတွေဖြစ်နေတာကို တွေ့ရပါလိမ့်မယ်။ ပထမသက်တမ်းမှာတုန်းက Deep State နဲ့ George Soros တို့ရဲ့နာမည်တွေကို တွင်တွင်သုံးခဲ့ပေမယ့် ဒုတိယအကြော့မှာ အဲဒီနာမည်နှစ်ခုကို ရှောင်ရှားခဲ့တာ သတိပြုမိတယ်။ ဒါပေမဲ့ DS နဲ့ Soros တို့ဆက်စပ်နေတဲ့ အေဂျင်စီ၊ အဖွဲ့အစည်းတွေကတော့ မသေမချင်းလောက် ထရမ့်ရဲ့တိုက်ခိုက်တာကို ခံလိုက်ရတာ တွေ့ရပါလိမ့်မယ်။ အိမ်ဖြူတော်ရောက် တစ်လသားထရမ့်အစိုးရရဲ့ လုပ်ဆောင်ချက်တွေက အတော်များလှပါတယ်။ အဲဒီအထဲက အရေးပါပြီး သမိုင်းတစ်ခုဖြစ်စေလောက်မယ့် ဖြစ်ရပ်တချို့ကို ရေးရမယ်ဆိုရင်တော့ –

CIA ၊ FBI လျှောင်ကြီးများ

အမေရိကန်ရဲ့ CIA နဲ့ FBI ဆိုတာ ကမ္ဘာကျော်သူလျှိုအဖွဲ့အစည်းတွေဖြစ်ပါတယ်။ ကမ္ဘာ့အကောင်းဆုံး သူလျှိုအဖွဲ့အစည်းတွေလို့ သတ်မှတ်ခံထားရတဲ့ အဖွဲ့ကြီးတွေဖြစ်တယ်။ CIA က ပြည်ပထောက်လှမ်းရေးအတွက် တာဝန်ရှိပြီး FBI က ပြည်တွင်းထောက်လှမ်းရေးအတွက် အဓိက တာဝန်ရှိပါတယ်။

အမေရိကန်သမ္မတတိုင်း မနက်မိုးလင်း အိပ်ရာနိုးနိုးချင်း ပထမဦးဆုံးလုပ်ရတဲ့ အလုပ်က စာမျက်နှာ (၂ – ၃) မျက်နှာလောက် အကျဉ်းချုပ်ရေးထားတဲ့ CIA အစီရင်ခံစာဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒီ အစီရင်ခံစာနဲ့ တစ်နေ့တာအလုပ်ကို စတင်ခဲ့ကြရတယ်လို့ အမေရိကန်သမ္မတသမိုင်းမှာ ဆိုရိုးရှိထားပါတယ်။ အမေရိကန်သမ္မတတိုင်းဟာ CIA ကိုကိုင်ပြီး

ကမ္ဘာကြီးကိုလှုပ်ခါတယ်။ CIA ကိုကစားပြီး ဆန့်ကျင်သူ နိုင်ငံ၊ အစိုးရတွေကို ဖြုတ်ချလေ့ရှိတယ်။ CIA ဆိုရင် ပြိုင်ဘက်နိုင်ငံတွေရော၊ မိတ်ဖက်နိုင်ငံတွေရောက ကြောက်ရွံ့ကြရတယ်။

CIA တို့ FBI တို့ဘယ်လောက်အထိ တန်ခိုးထွားခဲ့သလဲဆိုရင် သမ္မတတွေကိုတောင်မှ တင်ပြဖို့မသင့်တဲ့သတင်းဆိုရင် မတင်ပြဘဲ လျှို့ဝှက်ချန်ထားခဲ့နိုင်အောင် တန်ခိုးကြီးခဲ့ကြတယ်။ ၁၉၆၃ ခုနှစ်လောက်က လုပ်ကြံသတ်ဖြတ်ခံလိုက်ရတဲ့ John F. Kennedy ဆိုတဲ့ သမ္မတဟာ CIA၊ FBI တို့နဲ့ ထိပ်တိုက်တွေ့ခဲ့လို့ဖြစ်ပါတယ်။ သတင်းထိမ်ချန်တာကို သိသွားတဲ့ John F. Kennedy က CIA ၊ FBI ကိုကြီးကြီးမားမား ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုတွေလုပ်မယ်ဆိုတာကြောင့် လုပ်ကြံသတ်ဖြတ်ခြင်းခံလိုက်ရတာလို့ ဆိုကြပါတယ်။

အမေရိကန်ထောက်လှမ်းရေးအဖွဲ့အစည်းတွေ အခု ၂၀ လောက်ရှိပါတယ်။ အမိမြေလုံခြုံရေးဆိုတဲ့ Homeland Security ကလည်း ဩဇာကြီးလှပါတယ်။ အခြားသောထောက်လှမ်းရေးတွေနဲ့ Homeland ကိုကိုင်ပြီး ဩဇာကြီးတဲ့ CIA နဲ့ FBI ကို ထရမ့်က လူပေါင်း “သောင်း”ချီပြီးဖြုတ်ပစ်ပါတော့တယ်။ အတော့်ကို ဂယက်ရိုက်သွားပါတယ်။ အကြွေးမြင့်တက်နေတဲ့ အမေရိကန်ကို ကုန်ကျစရိတ်လျှော့ချဖို့ခေါင်းစဉ်အောက်က ဖြုတ်ချပစ်တာပါ။ လစာ ရှစ်လစာယူပြီး အေးအေးဆေးဆေးထွက်မလား၊ အလုပ်ဖြုတ်ခံမလား ဆိုပြီးကို စိန်ခေါ်ပြီးဖြုတ်ပစ်တာမျိုးအထိ ကြမ်းလှပါတယ်။

သမ္မတအဆက်ဆက် မတို့ရဲ၊ မထိရဲတဲ့ CIA နဲ့ FBI တို့ဟာ ထရမ့်လက်ထက်မှာ လောလောဆယ် “ကြိုးတုတ်”အရိုက်ခံရသလိုကို မရှုနိုင်မကယ်နိုင် အရိုက်ခံလိုက်ရပါပြီ။ စိန်ခေါ်မှုရှိတဲ့သတင်းတစ်ခု တက်လာပါတယ်။ CIA က သူတို့ဘတ်ဂျက်ကို အများကြီးဖြတ်တောက်မယ်ဆိုရင် နိုင်ငံတော်အဆင့်လျှို့ဝှက်ချက်တွေကို ရုရှားဆီရောင်းစားပစ်မယ်ဆိုတဲ့သတင်းတစ်ခု ထွက်လာခဲ့ပါသေးတယ်။

USAID

ကမ္ဘာကျော်နာမည်ကြီး USAID ဟာလည်း ထရမ့်လက်ချက်နဲ့ ရုပ်ပျက်ဆင်းပျက်ဖြစ်ခဲ့ရတယ်။ နိုင်ငံရေးလေ့လာသူတွေအနေနဲ့ USAID ဘာလဲဆိုတာကို သိကြပါတယ်။ အမေရိကန်ရဲ့ရှေ့တန်းတိုက်စစ်မှူး အေဂျင်စီတစ်ခုဖြစ်ပါတယ်။ USAID ဟာ CIA ၊ George Soros တို့ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းမက ပါဝင်နေတဲ့ တစ်ကမ္ဘာလုံးအနှံ့ တိုက်စစ်ဆင်နေတဲ့ ဧရာမအေဂျင်စီကြီးတစ်ခုဖြစ်ပါတယ်။ သူ့ရဲ့ဘတ်ဂျက်ကိုကြည့်ရင် ဘယ်လောက်အင်အားကြီးသလဲဆိုတာ သိနိုင်ပါတယ်။ မနှစ်က USAID ရဲ့တရားဝင်သုံးစွဲငွေက အမေရိကန်ဒေါ်လာသန်းပေါင်း ၆၀ ဘီလီယံ ဖြစ်နေတာတွေ့ရလိမ့်မယ်။ နိုင်ငံငယ်တစ်ခုရဲ့GDP ထက်တောင်ပိုများနေတာကိုတွေ့နိုင်တယ်။ တရားမဝင်သုံးစွဲငွေတွေကို ပေါင်းလိုက်မယ်ဆိုရင် ဒေါ်လာသန်း ၁၀၀ ကျော်သွားနိုင်တယ်။

တစ်ကမ္ဘာလုံးမှာ USAID ဖြန့်ကြက်ထားတယ်။ တချို့ INGO တွေကို USAID က ပြန်ပြီးထောက်ပံ့ထားတယ်။ ကျန်းမာရေး၊ ပညာရေး၊ လူမှုရေးခေါင်းစဉ်တွေအောက်က နိုင်ငံစုံကိုဝင်ရောက်လာပါတယ်။ ပြီးရင် ကွန်ရက်တွေဖွဲ့၊ အမာခံလူတွေ မွေးသွားပါတယ်။ သင်တန်းတွေပေးပြီး သူတို့လိုချင်တဲ့ပုံတွေ သွင်းသွားတတ်ပါတယ်။ USAID ဝန်ထမ်းတွေက

စုစုပေါင်း ၂၄၀၀၀၀ ကျော်ရှိတာ တွေ့ရတယ်။ ယာယီခန့်ထားတဲ့ ဝန်ထမ်းအရေအတွက် ဘယ်လောက်ရှိသလဲဆိုတာ မသိရသေးပါဘူး။

ထရမ့်ရဲ့လက်ရုံး Elon Musk ရဲ့ DOGE က USAID ကို ဝင်စစ်ပါတယ်။ စာရင်းဖော်ပြမထားတဲ့ သုံးစွဲငွေ ဘီလီယံနဲ့ချီတွေ့ရှိတယ်လို့ဆိုတယ်။ အမေရိကန်မှာရှိတဲ့ USAID ရုံးကို ပိတ်လိုက်တယ်။ တစ်ကမ္ဘာလုံးမှာရှိတဲ့ USAID တွေကို ပိတ်ခိုင်းလိုက်တယ်။ နောက်ဆုံးသတင်းတစ်ခုဆိုရင် USAID ကို ၉၀ ရာခိုင်နှုန်းလောက် ဘတ်ဂျက်ဖြတ်ချလိုက်တဲ့အတွက် အသက်လုံးဝသေမသွားပေမယ့် USAID ဟာ အသက်ခပ်ငွေ့ငွေ့ဘဝကို ရောက်သွားရပါတော့တယ်။

တစ်ကမ္ဘာလုံးရဲ့ ဆန့်ကျင်ဘက်အစိုးရတွေကို လိုသလိုကိုင်ကစားလာတဲ့ USAID ဟာ အမေရိကန်မှာ ထရမ့်ဆန့်ကျင်ရေးဆန္ဒပြပွဲတွေ လုပ်လာပါတယ်။ ပြီးတော့ USAID နဲ့ပြည်နယ်ရှေ့နေချုပ်တချို့ပူးပေါင်းပြီး ထရမ့်ကိုတရားပြန်စွဲတာတွေဘာတွေအထိလုပ်လာတာတွေ့ရတယ်။ ထရမ့်နဲ့ USAID ကြားကတိုက်ပွဲတွေ ပြီးဆုံးသွားမှာမဟုတ်သေးပါဘူး။ USAID နဲ့ ဒီမိုကရက်ပါတီက ထိပ်သီးအဆင့် သြဇာကြီးသူတွေရော၊ CIA နဲ့ George Soros တို့ရော ပါဝင်ပတ်သက်နေတာတွေကြောင့် အချိန်တစ်ခုကိုစောင့်ပြီး ထရမ့်ဘက်က အားနည်းသွားတဲ့ အချိန်မှာ တန်ပြန်ထိုးစစ်တစ်ခု ဆင်နွှဲလာနိုင်ပါတယ်။

First Lady – First Buddy

အမေရိကန်မှာ First Buddy ဆိုတဲ့အသုံး ခေတ်စားလာတယ်။ ထရမ့်လက်ထက်မှာ Elon Musk ကိုရည်ညွှန်းတာပါ။ သမ္မတ၊ ဝန်ကြီးချုပ် စတဲ့ နိုင်ငံ့ခေါင်းဆောင်တွေရဲ့ဇနီးကို First Lady လို့သုံးနှုန်းကြပြီး အရေးပါတဲ့ပုဂ္ဂိုလ်တွေဖြစ်ကြတယ်။

ထရမ့် သမ္မတမဖြစ်ခင်ကတည်းက သူကြွယ်ကြီး Elon Musk က ထရမ့်ဘက်မှာ ရပ်တည်ခဲ့ပြီး ဒေါ်လာသန်း "ရာ"ချီစိုက်ထုတ်ခဲ့တယ်။ ထရမ့် သမ္မတဖြစ်လာတဲ့အခါမှာ DOGE ဆိုတဲ့ဌာနတစ်ခုကို ဖွဲ့စည်းပြီး Elon Musk နဲ့အတူ အခြားတစ်ဦးကိုတွဲဖက်ပြီး ဦးဆောင်စေခဲ့တယ်။ DOGE ဆိုတာ Department of Government Efficiency ဆိုတဲ့ အစိုးရဌာနတွေ စွမ်းရည်ပြည့်ဝစေဖို့ ဝင်စစ်ဆေးရတဲ့အလုပ်အတွက် တာဝန်ရှိတဲ့ အထူးအာဏာရဌာနကြီး ဖြစ်ပါတယ်။

လောလောဆယ်မှာ ဝန်ကြီးဌာနတွေရော၊ အေဂျင်စီတွေရော၊ ပင်တဂွန်အပါအဝင် သြဇာကြီးလှပါတယ်ဆိုတဲ့ အဖွဲ့အစည်းတွေပါ DOGE ဆိုရင် ကြောက်နေကြရပါပြီ။ အထူးသဖြင့် Elon Musk ကို ပိုပြီးကြောက်ရွံ့နေကြရတဲ့အချိန်ပါ။ ထရမ့်ရဲ့အထူးအရေးပေးခြင်းကိုခံရပြီး သမ္မတသစ်သက်တမ်း တစ်လပြည့်မြောက်ချိန်မှာ ကျင်းပတဲ့ ပထမဦးဆုံးသောကက်ဘိနက်အစည်းအဝေးမှာ ဝန်ကြီးအဆင့်မဟုတ်တဲ့ Elon Musk က မင်းသားအဖြစ် အရေးပေးခံရပြီး သူ့ဆောင်ရွက်ချက်တွေကိုရှင်းပြရတဲ့အထိ အခွင့်အရေးတွေရနေတာတွေ့ရတယ်။ Musk ကိုလည်း First Lady လိုအရေးပေးပြီး First Buddy လို့ သုံးနှုန်းလာခဲ့ကြတယ်။

ဒီနေရာမှာ လူပြောများလာတာတစ်ခု တွေ့လာရတယ်။ ထရမ့် ပထမ သမ္မတ

သက်တမ်းမှာ Russiagate ဆိုပြီး ပြဿနာတက်ခဲ့တဲ့ ဖြစ်ရပ်တစ်ခုရှိခဲ့ဖူးတယ်။ ထရမ့် သမ္မတဖြစ်လာတာဟာ ရုရှားအကူအညီကြောင့်လားဆိုတဲ့ ပြဿနာပါ။ ပူတင်နဲ့ အလွန် ရင်းနှီးကြောင်းကိုလည်း ထရမ့်က မကြာခဏထုတ်ပြောလေ့ရှိတယ်။ လက်လွတ်စပယ် စကားတွေမပြောဖို့ ပူတင်က ထရမ့်ကိုဟန့်တားခဲ့တဲ့ သတင်းတချို့လည်း ထွက်ခဲ့ဖူးတယ်။ Elon Musk နဲ့ ပူတင်ကလည်း ရင်းနှီးကြတယ်လို့ဆိုတယ်။ လူတချို့ပြောလာတဲ့ ခန့်မှန်း သုံးသပ်မှုက ထရမ့်ဟာ ပူတင်ရဲ့ ကြိုးသီခံသမ္မတလားဆိုတဲ့ အယူအဆပါ။ ပြီးတော့ ထရမ့်ကို အနီးကပ်ပံ့ပိုးပေးတဲ့အလုပ်အပြင် ထရမ့်ကိုအနီးကပ်ထိန်းကျောင်းဖို့ Elon Musk ကို ပူတင်က ထားခဲ့သလားဆိုတဲ့ ထင်မြင်ယူဆချက်တွေပါ။

ဘာပဲပြောပြော Melania Trump က သမ္မတရဲ့ First Lady ဖြစ်ပြီး Elon Musk ကတော့ Melania နဲ့ တန်းတူအခွင့်အရေးရှိတဲ့ First Buddy အဖြစ် သမိုင်းတစ်ခုတော့ ဖြစ်သွားခဲ့ပါပြီ။

NATO နှင့် EU

ထရမ့်ရဲ့ New Gambit ထဲမှာ အရေးပါတဲ့ နောက်ထပ်အကြောင်းအရာကတော့ NATO နဲ့ EU အပေါ် ထရမ့်ရဲ့သဘောထားနဲ့ ပြောင်းလဲသွားတဲ့မူဝါဒတွေဖြစ်ပါတယ်။ ဒီကိစ္စက အတော်အရေးကြီးတဲ့ကိစ္စဖြစ်ပြီး သမိုင်းကို တစ်ဆစ်ချိုးအပြောင်းအလဲဖြစ်စေ နိုင်တဲ့ ကိစ္စကြီးလည်း ဖြစ်နေတယ်။ အခန့်မသင့်ရင် အနောက်ကမ္ဘာတစ်ခုလုံး အင်အားချည့်နဲ့ သွားနိုင်ပြီး တကယ့် New World Order ကြီးလည်း ဖြစ်သွားစေနိုင်ပါတယ်။

NATO စစ်စရိတ်တွေကို အမေရိကန်က မကျခံပေးနိုင်တော့ဘူး။ NATO အဖွဲ့ဝင်တွေက ကိုယ့်နိုင်ငံကာကွယ်ဖို့အတွက် စစ်စရိတ်ကို GDP ရဲ့ ၅ ရာခိုင်နှုန်းအထိ တိုးမြှင့်ကြပါလို့ ထရမ့်က ခပ်ပြတ်ပြတ်ပြောလိုက်တယ်။ ရုတ်တရက် NATO အဖွဲ့ဝင် ၃၂ နိုင်ငံ အတော့်ကို တုန်လှုပ်သွားခဲ့တယ်။ "ငွေသွားကြေးက ခါးအနာမခံတော့ဘူး။ မဟုတ်ရင်နုတ်ထွက်မယ်" လို့ ထရမ့်က ခြိမ်းခြောက်ထားခဲ့တယ်။

ထရမ့်ဘက်ကကြည့်တော့လည်း မှန်နေပါတယ်။ NATO ဟာ အမေရိကန်ကို လုံးဝ မှီတည်နေရတယ်။ အမေရိကန်မရှိတော့တဲ့ NATO ဟာ ချက်ချင်း စက္ကူကျားဖြစ်သွားနိုင်ပါ တယ်။ အမေရိကန်မပါဘဲ ကျန် ၃၁ နိုင်ငံက ရုရှားကို စုပေါင်းတိုက်ရင်တောင်မှ မခံနိုင်ဘူး ဆိုတာ နိုင်ငံရေး၊ စစ်ရေးအခြေခံရှိသူတွေ သိနိုင်ကြတဲ့အရာပါ။ လောလောဆယ်အထိတော့ ကျန်နိုင်ငံတွေက GDP ရဲ့ ၂ ဒသမ ၅ ရာခိုင်နှုန်းအထိ တိုးမြှင့်သုံးစွဲကြမယ်လို့ ဆိုလာကြတယ်။ ထရမ့်ဘက်က တုံ့ပြန်မှုကိုတော့ ပြန်မပေးသေးပါဘူး။

NATO နဲ့ EU ဆိုတာ အမေရိကန်ရဲ့မဟာမိတ်တွေပါ။ အရှေ့ကမ္ဘာနဲ့ အနောက်ကမ္ဘာ ရယ်လို့ အုပ်စုကြီး နှစ်ခုရှိရာမှာ NATO နဲ့ EU ဟာ အမေရိကန်ဦးဆောင်တဲ့ အနောက်ကမ္ဘာ အဖွဲ့ဝင်တွေ ဖြစ်ကြပါတယ်။ အမေရိကန်ရဲ့အကြွေးကလည်း တဖြည်းဖြည်းနဲ့ မီတာတက် လာတာ အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၃၆ ထရီလီယံကျော်ကို ရောက်သွားပါပြီ။ နိုင်ငံရဲ့ GDP အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၂၉ ထရီလီယံထက် အများကြီးပိုလွန်နေပါတယ်။ အမေရိကန်လည်း တဖြည်းဖြည်း အများအတွက် "ငွေသွားခါးနာပေးရင်း" နွံထဲက ရုန်းမထွက်နိုင်အောင် ဖြစ်နေရ

တယ်။ ဒါကြောင့် "အမိသေဘ်လည်း သားတော်ခဲ"ကို ကျင့်သုံးလိုက်ရပါပြီ။ EU နဲ့ ကုန်သွယ်ရေးမှာ အမေရိကန်ဘက်က အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၃၀၀ ဘီလီယံဖိုး အရှုံးပြနေတယ်။ ဒါကြောင့် EU ကို သွင်းကုန်တွေအပေါ် အခွန် ၂၅ ရာခိုင်နှုန်း ထရမ့်ကတိုးမြှင့်လိုက်တယ်။ EU အပေါ်ရော၊ NATO ကိုရော တစ်ပြိုင်နက် ထရမ့်က အဏုမြူဗုံးကြဲချလိုက်တာဖြစ်ပါတယ်။

EU ကလည်း ပြန်တုံ့ပြန်မယ်လို့ဆိုတဲ့အတွက် US – EU ကုန်သွယ်စစ်ကတော့ လမ်းကြောင်းပေါ် စပြီးရောက်သွားခဲ့ပါပြီ။ NATO ကိစ္စကိုတော့ ထရမ့်ကမဆုံးဖြတ်သေးပါဘူး။ ဂျာမနီမှာ Merz က အဓိပတိသစ် ဖြစ်လာတဲ့အတွက် ကမ္ဘာ့ဇာတ်ခုံမှာ ဂျာမနီအနေနဲ့ ရှေ့တန်းက နေရာတစ်ခုပြန်ယူမယ်။ အမေရိကန် နောက်လိုက်၊ နောက်ဆွဲအဖြစ်မခံတော့ဘူးလို့ သူ့သဘောထားကိုပြောလာပါတယ်။ ထရမ့်လက်ထက်မှာ NATO နဲ့စစ်မျက်နှာတစ်ခု၊ EU နဲ့ စစ်မျက်နှာသစ်တစ်ခု ဖြစ်လာခဲ့ပြန်ပါပြီ။

ကနေဒါနှင့် မက္ကဆီကိုပင်လယ်ကွေ့

အိမ်ဖြူတော်ကို ထရမ့်ဝင်ဝင်ချင်း ကနေဒါ၊ မက္ကဆီကိုနဲ့ မက္ကဆီကိုပင်လယ်ကွေ့ Gulf of Mexico က "ဝင်ဝင်ချင်း ဆောက်နဲ့ထွင်းသလို" ဖြစ်ခဲ့တယ်။ မက္ကဆီကိုကို အမေရိကန်နိုင်ငံထဲခိုးဝင်နေတဲ့ မက္ကဆီကန်တွေကိုပြန်ခေါ်၊ နယ်စပ်မှာ မူးယစ်တွေကိုနှိမ်နင်းဖို့ မက္ကဆီကိုအစိုးရက တပ်ချထားပေး၊ မဟုတ်ရင် မက္ကဆီကိုနိုင်ငံထဲက ဘယ်နေရာကိုမဆို အမေရိကန်စစ်တပ်ကဝင်ပြီး မူးယစ်တွေကိုဖမ်းဆီးမယ်။ ခိုးဝင်တွေကို ပြန်မခေါ်ရင်လည်း မက္ကဆီကိုကို အရေးယူပိတ်ဆို့မှုအသစ်တွေ ချမှတ်ရမယ်လို့ရာဇသံပေးလိုက်တာမှာ မက္ကဆီကိုအစိုးရအနေနဲ့ ကမန်းကတန်း နယ်စပ်မှာတပ်တွေချပြီး နယ်စပ်ဖြတ်ကျော်တွေကို တားဆီးတာ၊ မူးယစ်နှိမ်နင်းတာတွေကိုလုပ်ရပါတော့တယ်။ ပထမပိုင်း အမေရိကန်ကို ခပ်တင်းတင်း တုံ့ပြန်ပေမယ့် တကယ်လုပ်မယ့် ထရမ့်ကိုကြောက်ပြီး လိုက်လျောရတော့တယ်။

တစ်သက်လုံးသုံးစွဲလာတဲ့ မက္ကဆီကိုပင်လယ်ကွေ့ဆိုတဲ့ စကားလုံးကို ထရမ့်က သူ့သဘောနဲ့သူ အမေရိကန်ပင်လယ်ကွေ့လို့ ပြောင်းလိုက်တယ်။ ကမ္ဘာ့မြေပုံတွေနဲ့ အခြားနိုင်ငံတွေကတော့ Gulf of Mexico လို့ပဲ ဆက်လက်သုံးစွဲနေကြဆဲပါ။ ထရမ့်ပထမသက်တမ်းမှာ အမေရိကန် – မက္ကဆီကို နယ်စပ်ကို တံတိုင်းကာရံခဲ့ပြီး ဘိုင်ဒန်လက်ထက်မှာ ပြန်ဖွင့်ခဲ့တယ်။ ထရမ့် သမ္မတထပ်ဖြစ်လာတော့ နယ်စပ်ဆိုင်ရာအကြီးအကဲ (Border Czar) နေရာမှာ Tom Homan ကိုခန့်ထားပြီး ပွဲကြမ်းပြလိုက်တယ်။

နယ်စပ်အကျင့်ပျက်ခြစားသူတွေ၊ လုပ်ငန်းလစ်ဟင်းသူတွေကို အလုံးအရင်းနဲ့ ဖြုတ်ပစ်တယ်။ အရေးယူမှုတွေ တင်းကြမ်းလုပ်ပစ်လိုက်တာနဲ့ အတော်ငြိမ်သွားခဲ့ပါတယ်။

ကနေဒါကိုလည်း ထရမ့်က အမေရိကန်ရဲ့ (၅၁) ခုမြောက်ပြည်နယ်အဖြစ် လုပ်သင့်တယ်။ အခွန်အခတွေလွတ်ကင်းတာပေါ့ဆိုပြီး ပိုင်စိုးပိုင်နင်းပြောခဲ့တာဟာ အံ့အားသင့်စရာပါ။ တစ်ကမ္ဘာလုံးအံ့ဩသွားစေတဲ့စကားဖြစ်လာပါတယ်။ ကနေဒါကလည်း အမေရိကန်ပြည်နယ်နှစ်ခုကို ပြန်ရောင်းလိုက်ပါလားလို့ တုံ့ပြန်ခဲ့တယ်။ ထရမ့်ရဲ့ဒီစကားက ဆိုးဝါးတဲ့သမိုင်းတစ်ခုအဖြစ် ကျန်ရစ်သွားမှာပါ။ ကနေဒါနဲ့ ကုန်သွယ်မှုမှာ အမေရိကန်ဘက်က အရှုံးပြနေတဲ့အတွက် သံမဏိ၊ အလူမီနီယံအပါအဝင် ကုန်ပစ္စည်းတချို့ကို ထရမ့်ကအခွန် ၂၅ ရာခိုင်နှုန်း

ချက်ချင်း တိုးမြှင့်လိုက်ပါတယ်။ ကနေဒါဘက်ကလည်း အလားတူ အမေရိကန်သွင်းကုန် တချို့ကို ၂၅ ရာခိုင်နှုန်း အခွန်တိုးမြှင့်တာနဲ့ တုံ့ပြန်ခဲ့တယ်။ ကုန်သွယ်ရေးရှင်းတမ်းမှာ ဘယ်လိုရလဒ်မျိုး ထွက်လာမလဲမသိရသေးပေမယ့် အမေရိကန်ကြက်ဥတွေ စတိုးဆိုင်မှာ ရောင်းစရာ မရှိလောက်အောင် ပြတ်လပ်သွားခဲ့တယ်။ ကြက်ဥဈေး သုံးဆခုန်တက်သွားပြီး အခြား အစားအသောက်ဈေးတွေလည်း ချက်ချင်း ဈေးနှုန်းမြင့်သွားခဲ့တာ တွေ့ရတယ်။

Greenland ကိုမျက်စောင်းထိုးတယ်

ဂရင်းလန်းက ဒိန်းမတ်လက်အောက်ခံဖြစ်ပြီး ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသပါ။ နှစ်ပေါင်း ၆၀၀ ကျော် ကြာမြင့်နေပါပြီ။ ဂရင်းလန်းကို ထရမ့်က ဝယ်ယူချင်တယ်လို့ဆိုပါတယ်။ ဒိန်းမတ်ကလည်း ဂရင်းလန်းဟာရောင်းဖို့မဟုတ်ဘူး။ ဂရင်းလန်းမှာ နေထိုင်ကြသူတွေရဲ့ နယ်မြေသာဖြစ်တယ်လို့ ဆိုတယ်။ ထရမ့်ရဲ့အကြောင်းပြချက်ကတော့ ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးလုံခြုံမှု (Economic Security) အတွက်လို့ ဆိုပါတယ်။ ဂရင်းလန်းမှာ အမေရိကန်ရဲ့ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု အနည်းအကျဉ်း ရှိထားတယ်။

လူသူအရောက်အပေါက်နည်းတဲ့ အာတိတ်ကို ဂရင်းလန်းက မေးတင်ထားတာပါ။ မြေအောက်သယံဇာတတွေ ပေါကြွယ်လှပြီး မထုတ်လုပ်ရသေးပါဘူး။ ဂရင်းလန်းနဲ့ အာတိတ်ကိုပိုင်ရင် နောက်ထပ်နှစ်ပေါင်း ၂၀၀ လောက် သယံဇာတတွေ ထုတ်လို့ကုန်မှာ မဟုတ်တာကို ထရမ့်က သိနေလို့ပါ။ အထူးသဖြင့် ဓာတ်ငွေ့၊ ရေနံနဲ့ Rare Earth တွေက ဂရင်းလန်းနဲ့ အာတိတ်ဒေသမှာရှိနေပါတယ်။

အမေရိကန်ဟာ တစ်ချိန်က နည်းပညာမှာ ကမ္ဘာကိုရှေ့ဆောင်ခဲ့တယ်။ လောလော ဆယ်မှာ တရုတ်၊ ရုရှားတို့ဘက်က နည်းပညာတွေက တစ်ဟုန်ထိုး တိုးတက်လာတော့ နည်းပညာပြိုင်ဆိုင်နိုင်စွမ်းရည် အမေရိကန်ဘက်မှာ အတော်ကျဆင်းသွားပါတယ်။ ဒါကြောင့် သယံဇာတဘက်ကို လှည့်လိုက်တယ်လို့ ယူဆရဖွယ်ရှိတယ်။ အာတိတ်ဒေသ သုတေသန လုပ်ငန်းမှာ အမေရိကန်၊ ရုရှား၊ ဗြိတိန်တို့က အတော်ကြာကြာကတည်းက လုပ်ဆောင်နေခဲ့ တာပါ။ တရုတ်က နောက်မှဝင်လာသူဖြစ်ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ သုတေသနကို ပုံအောသုံးတဲ့အတွက် တရုတ်အဖွဲ့က အတော်လေး လူမသိသူမသိတွေ့ရှိထားတာတွေ များနေပြီလို့သတင်းထွက်လာ တယ်။ ထရမ့်က လက်ဦးမှုယူချင်တဲ့သဘောပါ။ ပထမပြောပုံက ဂရင်းလန်းကိုမရောင်းရင် စစ်ရေးကျူးကျော်မှုကို စဉ်းစားတဲ့အထဲက ပယ်ထုတ်မထားဘူးလို့ ပြောခဲ့တဲ့အတွက် တစ်ကမ္ဘာလုံး အံ့ဩသွားခဲ့ကြရတယ်။ ဒိန်းမတ်အစိုးရလည်း ဂရင်းလန်းကို အထူးတပ်ဖွဲ့တွေ ကမန်းကတန်း စေလွှတ်ရတဲ့အဆင့်တွေ ဖြစ်ကုန်ပါတယ်။

ထရမ့်ရဲ့ ဒီလိုပြောဆိုမှု၊ အပြုအမူတွေက ဒုတိယကမ္ဘာစစ်တုန်းက ဟစ်တလာလို ဖြစ်မှန်းမသိ ဖြစ်လာတာတွေ့ရတော့ ထရမ့်ကို ခေတ်သစ်ဟစ်တလာလို့တောင် တင်စား သုံးကြရသူတွေရှိလာခဲ့ပါတယ်။

တစ်ခေတ်တစ်ယောက် "မွေနိုင်လွန်းသူကြီး"

အမှန်တကယ်ကတော့ "တစ်ခေတ် တစ်ယောက်တောင်" မဟုတ်ပါဘူး။ အမေရိကန်

သမ္မတသမိုင်းမှာ "အမွေနိုင်ဆုံးသူ" ဆိုတဲ့ ဘွဲ့ကိုတောင် ပေးရမယ့်ပုံပါ။ အိမ်ဖြူတော်ရောက်တာ တစ်လမကြာသေးခင်မှာပဲ ထရမ့်ရဲ့ New Gambit များစွာကို တစ်နေ့တစ်မျိုး လိုက်မမီအောင် များပြားလွန်းလှတာ တွေ့ရတယ်။

- ဂွာတာနာမိုကအကျဉ်းထောင်စခန်း၊
- လိင်ပြောင်းပိတ်ပင်မှု၊
- စစ်ဘက်ကို ပုံစံပြောင်းလဲမှု၊
- အမေရိကန်အတွက် Golden Dome စနစ်၊
- JFK လုပ်ကြံမှု လျှို့ဝှက်အဆင့်ချခြင်း၊
- AI ပြိုင်ဆိုင်မှု၊
- မွေးဖွားခြင်းနဲ့ အမေရိကန်နိုင်ငံသားအခွင့်အရေး၊
- WHO ကနေ နုတ်ထွက်ခြင်း၊
- လျှပ်စစ်ကားများဆိုင်ရာ၊
- အမျိုးသားစွမ်းအင်အရေးပေါ်ဆိုင်ရာ၊
- TikTok ၊
- ဘိုင်ဒန်ရဲ့ EO (၇၈) ခုပယ်ဖျက်၊
- ပါရီရာသီဥတုဆိုင်ရာမှနုတ်ထွက်ခြင်း၊

စတာတွေအပါအဝင် မရေမတွက်နိုင်အောင် များပြားလှပါတယ်။

"အမှန်တကယ်ကတော့ 'တစ်ခေတ် တစ်ယောက်တောင်' မဟုတ်ပါဘူး။ အမေရိကန်သမ္မတသမိုင်းမှာ 'အမွေနိုင်ဆုံးသူ' ဆိုတဲ့ဘွဲ့ကိုတောင် ပေးရမယ့်ပုံပါ။ "

ပင်တဂွန်ကို ထိပ်ပုတ်ပြီ

ပင်တဂွန်ဆိုတာ တစ်ကမ္ဘာလုံးကို စစ်ဘက်ဆိုင်ရာမှာ ထိန်းချုပ်ထားတဲ့ဌာနပါ။ ဩဇာလည်းကြီးလှပါတယ်။ သမ္မတအဆက်ဆက် ပင်တဂွန်ကို ဘယ်သူကမှသေသေချာချာ မထိတို့ရဲကြပါဘူး။ ၂၀၀၁ ခုနှစ်မှာ ဖြစ်သွားတဲ့ 9–11 ကိစ္စမှာ ပင်တဂွန်ကိစ္စ ပါဝင်နေပါတယ်။ ဘီလီယံများစွာ စာရင်းမရှင်းနိုင်လို့ အကြမ်းဖက်လေယာဉ်တစ်စင်းက ပင်တဂွန်ရဲ့ စာရင်းအင်းတွေထားတဲ့ မျက်နှာစာတစ်ခုကို ဝင်တိုက်ပစ်ခဲ့ပါတယ်။

ထရမ့်ရဲ့သဘောထားနဲ့ Elon Musk ရဲ့DOGE က ပင်တဂွန်ကို စာရင်းဝင်စစ်ပါတော့တယ်။ ပင်တဂွန်မှာ စာရင်းမရှင်းနိုင်တာ ခုနှစ်နှစ်ဆက်တိုက်ရှိနေပြီလို့ဆိုတယ်။ စုစုပေါင်းပမာဏက ဘီလီယံ "ရာ"ချီနေပါပြီ။

စာရင်းလိုက်မရဘဲ "အစပျောက်" နေတယ်လို့ ထရမ့်က ကြေညာခဲ့တယ်။ ဘိုင်ဒန်လက်ထက်မှာ ခန့်ခဲ့တဲ့ ကြည်း၊ ရေ၊ လေ ဦးစီးချုပ်များအဖွဲ့ ဥက္ကဋ္ဌကိုတော့ ထရမ့်က အနားပေးခဲ့တယ်။ ပထမတစ်ကြိမ် စာရင်းမရှင်းနိုင်တဲ့အခါ 9-11 နဲ့ ကိစ္စဖြတ်လိုက်ပြီး အခုစာရင်းမရှင်းနိုင်တာကို ထရမ့်ကပဲ အရေးယူဖော်ထုတ်နိုင်မလား၊ ထရမ့်ပဲတုံ့ပြန်မှု တစ်ခုခုကို ခံရမလားဆိုတာတော့ လျှို့ဝှက်သည်းဖို ဇာတ်လမ်းတစ်ပုဒ်ကို ကြည့်နေရသလိုပါပဲ။

ယူကရိန်းစစ်

မဲဆွယ်ကာလမှာတုန်းကတော့ ထရမ့်က သူသာသမ္မတဖြစ်လာရင် ယူကရိန်းစစ်ကို တစ်ရက်တည်းနဲ့ ရပ်ပစ်မယ်လို့ကြွေးကြော်ခဲ့တယ်။ သမ္မတဖြစ်လာတော့ အတိမ်အနက်ကို သိသွားလို့ ရက် ၉၀ အတွင်း ငြိမ်းချမ်းရေးရအောင်လုပ်မယ်ဆိုပြီး အစီအစဉ်တွေရေးဆွဲနေပါတယ်။ ပြင်သစ်သမ္မတ၊ ဗြိတိန်ဝန်ကြီးချုပ်တို့နဲ့ ထရမ့်ဆွေးနွေးကြတယ်။ လုံးဝ အဆင်ပြေလှတယ်လို့ သတင်းထုတ်ပြန်တာမတွေ့ရဘူး။ ယူကရိန်းသမ္မတ ဇဲလန်စကီးနဲ့ ထရမ့်တို့ အိမ်ဖြူတော်မှာ ၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၂၈ ရက်နေ့မှာ တွေ့ကြတယ်။ ဒုတိယသမ္မတဖြစ်တဲ့ JD Vance နဲ့ ဇဲလန်စကီး စကားပြောရတာ အဆင်ပြေပြေမဖြစ်ကြဘူး။ သတင်းသမားတွေရှေ့မှာပဲ ဇဲလန်စကီးနဲ့ ထရမ့်တို့ အချေအတင်ဖြစ်ကြပြန်တယ်။ အဲဒီဆွေးနွေးပွဲက အတော်ရုပ်ပျက်သွားခဲ့ပြီး တစ်ကမ္ဘာလုံးကိုပျံ့နှံ့သွားခဲ့တယ်။

ယူကရိန်းစစ်ကို ငြိမ်းနိုင်ရင် ထရမ့်ဟာ နိုဘယ်ငြိမ်းချမ်းရေးဆုရဖို့ အခြေအနေအကောင်းဆုံးဖြစ်နေပါတယ်။ ပြင်သစ်နဲ့ ဗြိတိန်တို့က စစ်ကိုဆက်တိုက်ချင်ကြပြန်တယ်။ ထရမ့်ကတော့ သူ့ပါဝါ အကုန်ထုတ်သုံးပြီး အတင်းဖြစ်အောင်လုပ်နေတာ တွေ့ရတယ်။ ဒါပေမဲ့ ထရမ့်ဖြေလိုက်တဲ့စကားတစ်ခွန်းက မေးခွန်းထုတ်စရာ ဖြစ်ခဲ့ရပါတယ်။

"ယူကရိန်းစစ်ဟာ မြန်မြန်ထက်ထက်လည်း ပြီးဆုံးသွားနိုင်တယ်။ ဒါပေမဲ့ လုံးဝလည်း ပျက်သွားနိုင်တယ်။"

ထရမ့်ပစ်လိုက်တဲ့မြားတွေက တစ်လဆိုတဲ့ ရက် ၃၀ အတွင်းမှာ အရပ်ရှစ်မျက်နှာကို အစင်းပေါင်း "ရာ" ချီပါ။ ဘယ်မြားက ဘယ်ပစ်မှတ်ကို သေသေချာချာထိမှန်မလဲဆိုတာတော့ အဖြေထွက်လာတာ မတွေ့ရသေးပါဘူး။

ပစ်မှတ်ထိပြီး ရလဒ် ထွက်၊ မထွက် မသေချာပေမယ့် ကမ္ဘာကြီးလျောင်တွေလှုပ်ခတ်သွားခဲ့တာတော့ သေချာနေပါတယ်။ America First လက်တွေ့ဖြစ်ပြီး Make America Great Again ဆိုတာ တကယ်ဖြစ်မှာလား၊ ဆန့်ကျင်ဘက် အလဲလဲအပြိုပြိုဖြစ်မှာလားဆိုတာကိုတော့ "လ"အနည်းငယ်ကြာရင် ပိတ်ကားပေါ်မှာ စတင်တွေ့မြင်ကြရပါလိမ့်မယ်။

နေဇင်လတ်

wpfauomjyeft ar&duef(Realism)
EdkifiHa&;r0g'ESifh xda&rfh

a'gufwma t mifpkd

“အမေရိကန်နိုင်ငံ၏ အကျိုးစီးပွားအတွက်
လက်တွေ့ကျသော လုပ်ငန်းများကို
မည်သည့်နိုင်ငံရေးစနစ်တွင် ကျင့်သုံးသည်ဖြစ်စေ
ဆောင်ရွက်ခြင်းသည်
အဖြစ်မှန်/သရုပ်မှန်ဝါဒပင် ဖြစ်သည်။”

ဓာတ်ပုံ–အင်တာနက်

အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတွင် ၂၀–၁–၂၀၂၅ ရက်နေ့၌ သမ္မတဟောင်း ဒေါ်နယ်ထရမ့်သည် (၄၇)ယောက်မြောက် သမ္မတအဖြစ် ကျမ်းသစ္စာကျိန်ဆိုခဲ့ပါသည်။ ကျမ်းသစ္စာကျိန်ဆိုပြီးသည်နှင့် ၎င်း၏မူဝါဒများကို အမြန်ဆုံး စတင်အကောင်အထည်ဖော်ခဲ့ပါသည်။ သမ္မတအသစ်ဖြစ်သူ ဒေါ်နယ်ထရမ့် တာဝန်ယူလိုက်သည်နှင့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးများကို တစိုက်မတ်မတ် လုပ်ဆောင်ခဲ့ရာ အဓိကကျသောအချက်များကို အောက်ပါအတိုင်း တွေ့ရပါသည် –

- ဒေါ်နယ်ထရမ့်၏ ရွေးကောက်ပွဲအဓိကဆောင်ပုဒ်မှာ “Make America Great Again” ဖြစ်ပြီး ထိုခေါင်းစဉ်အောက်တွင် အမေရိကန်အား အကြွေးနွံနစ်နေခြင်းမှ ကာကွယ်ရန်၊ မလိုအပ်သော ဘတ်ဂျက်ကို စိစစ်ဖြတ်တောက်ရန်၊ အသုံးစရိတ်များ လျှော့ချရန်၊
- အမေရိကန်သို့ တရားမဝင်သောလမ်းကြောင်းများမှ လူအများခိုးဝင်နေခြင်းကို ကာကွယ်ရန်၊ အမေရိကန်နိုင်ငံကို ပိုမိုလုံခြုံစေရန်၊
- တရုတ်၏ယှဉ်ပြိုင်မှုအောက်တွင် ကျရှုံးနေသော အမေရိကန်စက်မှုလုပ်ငန်းများကို ကာကွယ်ရန်၊ တရုတ်၏သွင်းကုန်များကို အခွန်တိုးမြှင့်ကောက်ခံရန်၊
- ဥရောပ၊ ဂျပန်နှင့် တောင်ကိုရီးယားတို့သည် ဖွံ့ဖြိုးပြီးနိုင်ငံများဖြစ်ခြင်းကြောင့် ထိုနိုင်ငံများ၏ ကာကွယ်ရေးကဏ္ဍတွင် အမေရိကန်တို့မှ ထီးရိပ်မိုးပေးရသည့် ကုန်ကျစရိတ်များကို ထိုနိုင်ငံများမှသာ ကျခံစေရန်ဖြစ်သည်။ သို့မဟုတ် ထိုနိုင်ငံများ အနေဖြင့် ကိုယ့်တာဝန်ကိုယ်ယူကြစေရန်၊
- အမေရိကန်၏ ထောက်ပံ့ငွေများအပေါ်တွင် အဓိကရပ်တည်ပြီး အမေရိကန်၏ လုပ်ရပ်များကိုဝေဖန်သော နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများထံမှ နုတ်ထွက်ရန်၊
- ကမ္ဘာကြီး၏ ပူနွေးလာမှုကို ကာကွယ်ရန်အတွက် ကျောက်မီးသွေး၊ ရေနံတို့ကို သုံးစွဲမှုလျှော့ချပြီး စွမ်းအင်ကို ပြည်ပမှ တင်သွင်းနေမှုနှင့် အမေရိကန်၏ စွမ်းအင်

အရန်အဖြစ် ရေနံထုတ်လုပ်မှုကို ပိတ်ပင်ထားရန်တို့အား ထရမ့်မတိုင်မီ အမေရိကန်သမ္မတများမှ ကျင့်သုံးခဲ့ပါသည်။ ထိုမူဝါဒများကိုဖယ်ရှားပြီး ပြည်တွင်းရေနံထုတ်လုပ်မှုမှ လက်ရှိရေနံသုံးစွဲမှုကို ဖြည့်တင်းစေမည်ဖြစ်သည်။ အမေရိကန်အနေဖြင့် ပြည်ပအားမှီခိုမှုမှ ကင်းလွတ်စေပြီး အရှေ့အလယ်ပိုင်းရှိ ရေနံထုတ်လုပ်သူနိုင်ငံများ၏ အရေးပါမှုနှင့် ခြိမ်းခြောက်နိုင်စွမ်းကို လျော့ကျသွားစေမည်ဖြစ်ပါသည်။

- အစဉ်အလာစွဲ (Baptism) အယူအဆလွှမ်းမိုးမှုကို ပြန်လည်ဖော်ထုတ်ရန်။ (ဥပမာ ပြယုဂ်မှာ ကိုယ်ဝန်ဖျက်ချခွင့် ခွင့်ပြုထားသည်များကို အားမပေးရန်၊ ရုပ်သိမ်းစေရန်ဖြစ်ပါသည်။)

ယခုအခါ အမေရိကန်ပြည်သူများအတွင်း အပိုင်းနှစ်ပိုင်း ကွဲအက်မှုအား ထင်ထင်ရှားရှားကြီး တွေ့မြင်လာရသည်။ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုသို့ ပထမဆုံး လာရောက်အခြေချသော အင်္ဂလန်မှ ပျူရီတန်ဂိုဏ်းဝင်များမှာ ခရစ်ယာန်အဆုံးအမအတိုင်း လိုက်နာနေထိုင်သူများ ဖြစ်သည်။ မူလ လူဖြူအမေရိကန်သည် ဥရောပကဲ့သို့မဟုတ်ဘဲ ဘာသာရေးတွင် ရှေးရိုးစဉ်လာအတိုင်း လက်ခံသူများဖြစ်ကြသည်။ သို့သော် နောက်ပိုင်းတွင် ဥရောပမှ ပြောင်းပြောင်းသူ လစ်ဘရယ်များသည်လည်းကောင်း၊ မူလတိုင်းရင်းသားနှင့် စပိန်အနွယ်များ ပေါင်းစပ်ပြီး ဖြစ်ပေါ်လာသည့် လူအုပ်စုကြီးအနေဖြင့်လည်းကောင်း၊ ရှေးရိုးခရစ်ယာန် ဓလေ့ထုံးများကို အလေးအနက်မထားဘဲ လျှော့ပေါ့လာသည့် လူအုပ်စုကြီးတစ်ခုအဖြစ် ပူးပေါင်းဖြစ်ပေါ်လာသည်။ သို့ပါ၍ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုအတွင်း၌ပင် လူမှုရေး၊ ဘာသာရေးတို့၌ သဘောထားတင်းမာသူနှင့် သဘောထားပျော့ပျောင်းသူဟူ၍ နှစ်ပိုင်း ကွဲသွားခဲ့သည်။ အမေရိကန်ကို စတင်တည်ထောင်သည့် ပျူရီတန်ဂိုဏ်းဝင်များ စတင်အခြေချသည့် နယူးအင်္ဂလန် ခေါ် မက်ဆာချူးဆက်ပြည်နယ်သည် လူမြင်ကွင်း၌ အပြာရုပ်ရှင်များကို တင်းကျပ်ခြင်း၊ ကိုယ်ဝန်ဖျက်ချခွင့်မပြုခြင်း စသည့်ကိစ္စရပ်များ၌ အထူးသဖြင့် စွမ်းစွမ်းတမံရှိလှပေသည်။ မြို့တော်ဝါရှင်တန်အနီးရှိ ဗာဂျီးနီးယားပြည်နယ်သည်လည်း ထိုနည်းလည်းကောင်း ရှေးရိုးဆန်လှပေသည်။ နယူးယောက်ပြည်နယ်မှာမူ ရှေးရိုးစဉ်လာအစွဲမှခွဲထွက်ကာ ခေတ်မီဆန်းသစ်မှုကိုသွားပေသည်။ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတွင်ပင် ပြည်နယ်တစ်ဝက်ခန့်သည် တစ်လင်တစ်မယားစနစ် ကျင့်သုံးသော်လည်း တစ်ဝက်ခန့်ကမူ ဥပဒေထုတ်ပြန်တားမြစ်ခြင်းမပြုခဲ့ပေ။ သို့ပါ၍ အမေရိကန်နိုင်ငံခြားရေးမူဝါဒတွင်လည်း လူမှုရေးပိုင်းကဲ့သို့ပင် နှစ်ခြမ်းကွဲနေသည်ကို တွေ့ရသည်။

အမေရိကန်တို့သည် လူတစ်ဦးချင်းထက် မူဝါဒကို တန်ဖိုးထားသည်။ ဤသည်မှာ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုပင်ဖြစ်တော့သည်ဟု ဆိုရပေမည်။ သို့သော် မူဝါဒသဘောတရား အတွင်းမှာပင် ပကတိဖြစ်ပျက်နေသည့် အတိုင်းအတာကိုကြည့်ကာ ဆုံးဖြတ်ချက်ကို အကောင်အထည်ဖော်ရသည်လည်းရှိသည်။ ဤသည်ကို ဓမ္မဓိဋ္ဌာန်ဝါဒ (Realism) သို့မဟုတ် ဖြစ်တည်မှုအဓိကဝါဒဟု ဆိုရပေမည်။

အမေရိကန်တို့၏ နိုင်ငံခြားရေးမူဝါဒတွင် သမ္မတ ဒေါ်နယ်ထရမ့်မတိုင်မီ သမ္မတဂျင်မီကာတာလက်ထက်ကစပြီး သဘောတရားရေးကို အဓိကအခြေခံပြု၍ လစ်ဘရယ်ဝါဒသည် ခေတ်စားလာခဲ့ပေသည်။ သဘောတရားရေးဆိုသည်မှာ ခရစ်ယာန်ဘာသာကို အခြေခံ

သော အင်္ဂလိုဆက်ဆွန်တို့၏ ခံယူချက်ဖြစ်သည့် လူသားဝါဒ၊ လူ့အခွင့်အရေးများဖြင့် ပြည့်စုံကာ ဒီမိုကရေစီဖြင့်လွှမ်းခြုံမှုသာ ငြိမ်းချမ်းသောကမ္ဘာကြီးဖြစ်မည်ဟူသော အယူအဆ ဖြစ်သည်။ ခရစ်ယာန်ဘာသာရေးဆရာများ၏ အလိုအရမူ ကမ္ဘာ့လူသားအားလုံးသည် ခရစ်ယာန်ဘာသာဝင်ဖြစ်မှ အာဒမ်နှင့် ဧဝတို့ ပါလာသည့်အပြစ်များကို ဆေးကြောနိုင်မည်ဟု ယူဆခဲ့သည်။ သို့ပါ၍ ဘာသာရေးအရ လွှမ်းမိုးမှုပြုနိုင်စေရန် ကြိုးပမ်းခဲ့သည်။ ရေကြောင်းကုန်သည်များဖြစ်သော အင်္ဂလိုဆက်ဆွန်များ၊ ထိုမှဆက်၍ အင်္ဂလိပ်များ၊ ဆက်လက်၍ အမေရိကန်များက ဤအယူအဆကို နှလုံးသားထဲမှ အစဉ်အလာအရ ဆက်ခံခဲ့သည်။ သို့သော် ကမ္ဘာပေါ်ရှိ လူသားများအား ဘာသာရေးအရ ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်း ပြုလုပ်မပေးနိုင်သည့်တိုင်အောင်ပင် လူ့အခွင့်အရေးဆိုသည့် လူသားတို့၏အခွင့်အရေးများ၊ အလုပ်သမားများ၏ အခွင့်အရေးများ၊ အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးများကို တစ်ကမ္ဘာလုံး တန်းတူညီစေရန် ညှိပေးရမည်ဟု သဘောတရားရေးအုပ်စုဖြစ်သည့် လစ်ဘရယ်အုပ်စုမှ ယူဆလာခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုအခွင့်အရေးများဆိုရာဝယ် တိုင်းရင်းသားအခွင့်အရေးများ၊ လူနည်းစုအခွင့်အရေးများ စသည့် အရာအားလုံးသော ရပ်တည်မှုတိုင်းအတွက် အခွင့်အရေးများဖြစ်ကြသည်။

ထိုအခွင့်အရေးစံနှုန်းများကို တစ်ကမ္ဘာလုံး တစ်ပြေးညီဖြန့်ချိခြင်းသည် အင်္ဂလိပ်–အမေရိကန်တို့၏ မွေးရာပါဗီဇဖြစ်ပြီး ထိုစံနှုန်းများကို ဖြန့်ချိရာတွင် လက်တွေ့ကျကျ အခြေအနေမှန်အတိုင်းဆောင်ရွက်သူများကားအဖြစ်မှန်ဝါဒီများဖြစ်ပြီး လက်တွေ့အခြေအနေကို မကြည့်သူများက အစွန်းရောက်လာသော လစ်ဘရယ်အမည်ခံအုပ်စုကြီးဖြစ်သည်။

အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့ပြီးသော အင်္ဂလိုဆက်ဆွန်တို့၏ အခွင့်အရေးလှုပ်ရှားသူလူအုပ်စုကို Rightist Groups ဟု ခေါ်သည်။ ထိုလုပ်ငန်းစဉ်ကို လက်တွေ့ပကတိအခြေအနေနှင့်ပေါင်းစပ်၍ လုပ်ကိုင်သူများကို Realist Groups ဟု ခေါ်ဆိုနိုင်ပေသည်။

သမ္မတဒေါ်နယ်ထရမ့်မှာ သရုပ်မှန်ဝါဒီ ခေါ် Realist Groups မှ ဖြစ်ပေသည်။ မိမိတို့ယုံကြည်လက်ခံ ကိုးကွယ်ယူဆသော မည်သည့်ကိစ္စရပ်တွင်မဆို အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် ပကတိအခြေအနေကို ကျင့်သုံးရမည်ဟု သရုပ်မှန်ဝါဒီများက လက်ခံကြသည်။

ဥပမာအားဖြင့် ဒီမိုကရေစီသည် အများဆန္ဒအတိုင်း တစ်သမတ်တည်းလုပ်ရမည်ဟု မဆိုလိုပေ။ ဒီမိုကရေစီသည် မတူကွဲပြားမှုကို အခြေခံသဖြင့် ဆန့်ကျင်ဘက်အုပ်စု လူနည်းစုအား တစ်ချက်လွှတ်ပယ်ချခွင့် (Veto)ကို ပေးရသည့်နယ်ပယ်တွင် ပေးရသည်။

ပထမကမ္ဘာစစ်အပြီးတွင် ဒီမိုကရေစီအား အဓိကခြိမ်းခြောက်လာသည်မှာ ကွန်မြူနစ်စနစ်ဖြစ်သည်။ ကွန်မြူနစ်စနစ်သည် ပစ္စည်းမဲ့အာဏာရှင် ခေါ် ပစ္စည်းမဲ့လူတန်းစား၏ အာဏာကို တည်ဆောက်လာခဲ့ရာ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံအချို့ဖြစ်သော ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများတွင် ပျံ့နှံ့လာခဲ့သည်။ ထိုစနစ် အမြစ်တွယ်သောနိုင်ငံများ၊ ဘုရားသခင်ကိုသာ ဦးညွှတ်ပြီး မတူကွဲပြားမှုကို သည်းခံမှုမရှိသည့် အစ္စလာမ်မစ်ဝါဒီများ စသည်တို့ အင်အားကောင်းသည့်နေရာတွင် လူ့အခွင့်အရေးအုပ်စုကြီးအနေဖြင့် တိုက်ရိုက်မူဝါဒ ချမှတ်လိုက်နာစေနိုင်ခြင်း မရှိပါ။ သို့ပါ၍ ၎င်းအာဏာရှင်တို့ကို ဆန့်ကျင်တိုက်ခိုက်သည့် ပုဂ္ဂိုလ်များအား အာဏာရှင်ဖြစ်စေကာမူ အားပေးခဲ့ရသည်။ အကောင်းဆုံးဥပမာမှာ ချီလီနိုင်ငံဖြစ်သည်။ ချီလီတွင် ဗိုလ်ချုပ်ကြီးပီနိုချက်သည် သမ္မတ အလန်းဒေးအား ၁၉၇၃ ခုနှစ်တွင် ဖြုတ်ချ၍ အာဏာသိမ်းခဲ့သည်။

ချီလီတွင် ကျူးဘားကဲ့သို့ ကွန်မြူနစ်စနစ် မပြန့်ပွားရေးအတွက် အာဏာရှင်ကို အားပေးခဲ့သည်။ ဒီမိုကရေစီစံနှုန်းများကို ဘေးချိတ်ခဲ့သည်။ အမေရိကန်နိုင်ငံ၏ အကျိုးစီးပွားအတွက် လက်တွေ့ကျသော လုပ်ငန်းများကို မည်သည့်နိုင်ငံရေးစနစ်တွင် ကျင့်သုံးသည်ဖြစ်စေ ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် အဖြစ်မှန်၊ သရုပ်မှန်ဝါဒပင် ဖြစ်သည်။ သမ္မတ ဂျင်မီကာတာ (၁၉၇၇–၁၉၈၁)လက်ထက်တွင်မူ ပြောင်းလဲသွားခဲ့သည်။ လူ့အခွင့်အရေးများကို ရှေ့တန်းတင်လာသည်။ ချိုးဖောက်သော နိုင်ငံများ၊ ခေါင်းဆောင်များအား ၎င်းတို့၏ နိုင်ငံရေးရပ်တည်မှုနှင့် လားရာကို သတိမပြုဘဲ ပိတ်ဆို့အရေးယူမှုများ လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ သမ္မတ ဂျင်မီကာတာ (၁၉၇၇–၁၉၈၁)၊ သမ္မတ ကလင်တန် (၁၉၉၃–၂၀၀၁)၊ သမ္မတ အိုဘားမား (၂၀၀၉–၂၀၁၇)၊ သမ္မတ ဂျိုးဘိုင်ဒန် (၂၀၂၁–၂၀၂၅) တို့မှာ လူ့အခွင့်အရေးကိုဇန်းပြ၍ ကမ္ဘာ့ပုလိပ်ကြီးသဖွယ် ကမ္ဘာ့အရေးအခင်းများကို ဝင်ရောက်စွက်ဖက်မှုပြုခဲ့သည်။

ပထဝီနိုင်ငံရေးနှင့် တစ်ကျော့ပြန်နိုင်ငံခြားရေးမူဝါဒ

အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုဖြစ်လာမည့်နိုင်ငံ၏ဘိုးဘွားများမှာ အင်္ဂလန်မှစတင်ခဲ့ကြပြီး ဘာသာရေးကိုင်းရှိုင်းသူများ၊ ကမ္ဘာကြီးကို ခရစ်ယာန်ဘာသာဖြင့် လွှမ်းခြုံစေပြီး လူ့အခွင့်အရေးများရရှိစေရန် ကြိုးပမ်းသူများဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြခဲ့ပြီး ဖြစ်ပါသည်။ အမေရိကန်သို့ ရောက်ရှိလာသူများမှာ အလွန်ကျယ်ပြောလှသော မြေပြင်သယံဇာတများအရ အမေရိကန် နယ်မြေအတွင်းမှာပင် တိုင်းရင်းသားနယ်မြေများကို တိုးချဲ့သိမ်းပိုက်ခြင်းအားဖြင့် နိုင်ငံ့ အပြင်သို့ထွက်၍ နယ်မချဲ့ခဲ့ပေ။ ဘုရားသခင်မှ ပေးသနားသော (Promised Land) ကုန်းမြေ ပေါ်တွင်သာ အမိကလှုပ်ရှားနေထိုင်ခဲ့သည်။ သယံဇာတများမှာလည်း ပြည့်စုံလှသဖြင့် မည်သည့်ကမ္ဘာ့နိုင်ငံနှင့်မဆို မဆက်ဆံဘဲ နေ၍ရပေသည်။ ဥရောပ၏ ကမ္ဘာ့အရေးအခင်း ပြဿနာများတွင် ဝင်မပါလိုပေ။ သို့ပါ၍ မိမိ၏ပြည်ထောင်စုနယ်မြေကိုသာ ပစိဖိတ်သမုဒ္ဒရာဘက်သို့ တဖြည်းဖြည်းတိုးချဲ့လာခဲ့သည်။ စပိန်တို့ထံမှ ဖလော်ရီဒါကျွန်းဆွယ်၊ ပြင်သစ်တို့ထံမှ လူဝီဇီးယားနား၊ ရုရှားတို့ထံမှ အလာစကာ၊ မက္ကဆီကိုနှင့်စစ်ဖြစ်ပြီး တက္ကဆပ် စသည်တို့ကို ပြည်ထောင်စုထဲသို့ သိမ်းသွင်းခဲ့သည်။ သို့သော် ကျွန်ပြုရန်မဟုတ်၊ တန်းတူရည်တူ ပြည်နယ်အခွင့်အရေး ပေးအပ်သိမ်းသွင်းခြင်းဖြစ်သည်။ တစ်ဖက်တွင်လည်း ကိုယ်တိုင်က ဗြိတိသျှတို့၏ ကိုလိုနီဖြစ်ဖူးခဲ့သဖြင့် ကိုလိုနီအဖြစ် ကျွန်ပြုရန် လိုလားခြင်းမရှိခဲ့ပေ။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ပြီးစတွင် ကိုလိုနီနယ်များကို လက်လွှတ်ရန်ကိုလည်း ဥရောပရှိ ကိုလိုနီနိုင်ငံကြီးများအား တွန်းအားပေးခဲ့သည်။ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၏ အတိတ်ကထင်ရှားသော နိုင်ငံခြားရေးမူဝါဒတစ်ခုမှာ ဥရောပ၏ ရှုပ်ထွေးမှုများတွင် ပါဝင်လိုခြင်းမရှိပေ။ ထို့ကြောင့် ပထမကမ္ဘာစစ်အပြီးတွင်ချုပ်ဆိုသော ဗာဆိုင်းစာချုပ်တွင် ပါဝင်ခြင်း မရှိပေ။ ထိုဗီဇသည် ယခုဖြစ်ပေါ်လာသည်ဟု ဆိုနိုင်ပေသည်။

သို့ပါ၍ အမေရိကန်တို့၏ နိုင်ငံခြားရေးမူဝါဒကို လေ့လာသော် အကြမ်းဖျဉ်းအားဖြင့် အောက်ပါထူးခြားမှုများကို သွင်ပြင်လက္ခဏာ(Characteristics) များအဖြစ် တွေ့မြင်ရသည်–

(က) ယဉ်ကျေးမှုလက္ခဏာအဖြစ် လူသားဝါဒနှင့် လူ့အခွင့်အရေးအတွက် ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ခြင်း၊

(ခ) ပြည့်စုံသောနိုင်ငံအဖြစ် ပြင်ပကမ္ဘာနှင့် မဆက်ဆံဘဲ ထီးတည်းရပ်တည်လိုခြင်း၊
(ဂ) ကိုလိုနီပုံစံ ဖိနှိပ်မှုများမရှိခြင်း၊
(ဃ) အဖြစ်မှန်ကိုသာ ခံစားလက်ခံ ဆောင်ရွက်ခြင်း။

အမေရိကန်တို့၏ ခံယူချက်နှင့် လက်တွေ့ဘဝ

ဥရောပတွင် ခရစ်ယာန်အယူဝါဒမပေါ်မီက ကျွန်ပိုင်ရှင်စနစ်သည် အတိအလင်း တရားဝင် တည်ရှိခဲ့ပါသည်။ ရောမအင်ပါယာမှာ အထင်ရှားဆုံးဖြစ်ခဲ့ပါသည်။ ခရစ်ယာန်ဘာသာ ထွန်းကားလာချိန်တွင် ကျွန်ဆိုသည်မှာ မရှိရတော့ပေ။ ခရစ်တော်၏ အယူအဆများက လက်မခံ၍ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် ကျွန်အရောင်းအဝယ်မှာ ၁၈၀၇ ခုနှစ်၊ မေလ ၁ ရက်နေ့တွင် ဗြိတိသျှအင်ပါယာအတွင်း ကျွန်ရောင်းဝယ်မှုကို ဥပဒေဖြင့်တားမြစ်ရာမှသာ စတင်ချုပ်ငြိမ်းသည်။ ထိုမတိုင်မီ ၁၆၆၂ ခုနှစ်မှ ၁၈၀၇ ခုနှစ်အထိ ကြားကာလတွင် ကျွန်များအား ဘုရားသခင်အလိုတော်နှင့် ဆန့်ကျင်ကာ အမေရိကတိုက်သို့ ပို့ခဲ့သည်။ အမေရိကန်လွတ်လပ်ရေး ကြေညာစာတမ်းတွင် "All men are created equal" ဟု ပါရှိခဲ့သည်။ သို့သော် ကျေးကျွန်များကိုတော့ ပိုင်ဆိုင်ထားမြဲဖြစ်သည်။ ကျွန်တို့၏ လုပ်အားသည် အမေရိကန်တောင်ပိုင်းဒေသများရှိ ဝါခင်းများတွင် အဓိကမောင်းနှင်အား ဖြစ်ခဲ့သည်။ အမေရိကန်လွတ်လပ်ရေးကြေညာစာတမ်းကို ရေးသားသူ သောမတ်(စ်)ဂျက်ဖာဆင် ကိုယ်တိုင်ပင်လျှင် ဗီဇအားဖြင့် ကျွန်စနစ်ကိုမကြိုက်သော်လည်း လက်ခံခဲ့ရသည်။ ဒီမိုကရေစီစနစ်၏ စည်းမျဉ်းများနှင့်ဆန့်ကျင်နေစေကာမူ အမေရိကန်၏ အကျိုးစီးပွားနှင့်ပတ်သက်လာလျှင် သည်းခံရမြဲ ဖြစ်သည်။ အကျိုးစီးပွားကိုလိုက်ရသည်။ ဒီမိုကရေစီနှင့် လစ်ဘရယ်စံနှုန်းများ ဝိရောဓိဖြစ်လျှင် အကျိုးစီးပွားနောက်ကို လိုက်ရသည့် ခေါင်းဆောင်များရှိသည်။ သမ္မတ နစ်ကဆင်၊ သမ္မတ ရီဂင် စသည်တို့မှာ ထိုပုဂ္ဂိုလ်မျိုးဖြစ်သည်။ ယခု ထိုအုပ်စုထဲသို့ ပြတ်ပြတ်သားသား ဝင်ရောက်လာသူမှာ သမ္မတ ထရမ့်ဖြစ်သည်။

> **" အကျိုးစီးပွားအဓိကမဟုတ်ဘဲ မူဝါဒပိုင်းမောင်းတင်ကာ အမေရိကန်နိုင်ငံခြားရေး မူဝါဒကို ပွဲကိုင်မှု အပီပြင်ဆုံးကာလများမှာ သမ္မတ ဂျင်မီကာတာမှစပြီး သမ္မတ ကလင်တန် လက်ထက်တွင် အမြင့်မားဆုံးဖြစ်သည်။ "**

အကျိုးစီးပွားအဓိကမဟုတ်ဘဲ မူဝါဒပိုင်းမောင်းတင်ကာ အမေရိကန်နိုင်ငံခြားရေးမူဝါဒကို ပဲ့ကိုင်မှုအပီပြင်ဆုံးကာလများမှာ သမ္မတ ဂျင်မီကာတာမှစပြီး သမ္မတ ကလင်တန်လက်ထက်တွင် အမြင့်မားဆုံးဖြစ်သည်။ ထိုစဉ်က လူ့အခွင့်အရေး၊ ဒီမိုကရေစီအရေး ကာလများဖြစ်ပြီး အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၏ လစ်ဘရယ်ဝါဒထွန်းကားဖို့အရေးတွင် အစွန်းရောက်လုပ်ကိုင်မှုများအား ဝေဖန်သူများမှာ အထင်ကရ နိုင်ငံရေးသမားများဖြစ်သည့် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဟောင်း ဟင်နရီကစ်ဆင်းဂျား၊ ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ အတွင်းရေးမှူးချုပ်ဟောင်း ဘူထရော့စ် ဘူထရော့စ် ဂါလီတို့ ဖြစ်သည်။ "လူ့အခွင့်အရေးထက် အရေးကြီးသည်များကျန်သေးကြောင်း၊ ထိုအရာများမှာ အဏုမြူလက်နက် မပြန့်ပွားရေးနှင့် အကြမ်းဖက်ဝါဒချေမှုန်းရေး"တို့ဖြစ်ကြောင်း ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကြီးများက သတိပေးခဲ့သည်။

အမေရိကန်နိုင်ငံခြားရေးမူဝါဒ ဖြတ်သန်းပုံများအား အကြမ်းဖျဉ်းလေ့လာသော် အောက်ပါအတိုင်း တွေ့ရသည် –

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ပြီးကာလတွင် အင်အားချည့်နဲ့သွားပြီဖြစ်သော ဗြိတိသျှအင်ပါယာ၏ အင်အား ဟာကွက်နေရာတွင် ကမ္ဘာကြီး၏ စီးပွားရေးအခြေအနေနှင့် အနောက်အုပ်စု၏ တောင်းဆိုမှုကြောင့် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုမှ တာဝန်ယူလာရသည်။

သမ္မတ ထရူးမင်းလက်ထက်တွင် ဘာလင်တံတိုင်းကိစ္စမှစတင်ကာ အရှေ့နှင့်အနောက်ဟူ၍ အုပ်စုကွဲကြီးနှစ်ခု ပေါ်ပေါက်လာသည်။ စစ်အေးတိုက်ပွဲကာလတွင် အနောက်အုပ်စု၏ စစ်ရေးနှင့် စီးပွားရေးကို အမေရိကန်က ဦးဆောင်ရသည်။ သမ္မတ အိုက်ဆင်ဟောင်ဝါ လက်ထက်တွင် ဗီယက်နမ်စစ်၌ အမေရိကန်အကြံပေးများ စေလွှတ်ခြင်းဖြင့် အမေရိကန်တို့၏ စွက်ဖက်မှု စတင်ခဲ့သည်။ ကွန်မြူနစ်စနစ် အားကောင်းလာချိန်တွင် ကွန်မြူနစ်လှုပ်ရှားမှုများကို ချေမှုန်းသည့် စစ်အာဏာသိမ်းမှုများကို ပေါ်ပေါ်ထင်ထင် ထောက်ခံလာခဲ့သည်။ သမ္မတနစ်ဆင်လက်ထက်တွင် အကျိုးစီးပွားထိခိုက်မှုအတွက် ဗီယက်နမ်မှ ဆုတ်ခွာခဲ့သည်။

သမ္မတ ဂျင်မီကာတာလက်ထက်တွင် လူ့အခွင့်အရေးလှုပ်ရှားမှုအပါအဝင် လစ်ဘရယ်ဝါဒ အင်အားအကောင်းဆုံးဖြစ်ကာ ကမ္ဘာသို့ ဝါဒဖြန့်ချိရေးများ လှုပ်ရှားလာသည်။ အမေရိကန်အကျိုးစီးပွားအတွက် အထောက်အကူပြုခဲ့သည့် စစ်အာဏာရှင်များအပေါ်တွင် မလိုလားမှုများပြသခဲ့သည်။ တောင်ကိုရီးယားတွင်လည်း အာဏာသိမ်းစစ်ခေါင်းဆောင်များအပေါ် ဆန့်ကျင်ပြီး ဒီမိုကရေစီအရေး လှုပ်ရှားမှုများကို ထောက်ခံခဲ့သည်။

သမ္မတ ရော်နယ်ရီဂင်လက်ထက်တွင် အကျိုးစီးပွားက ပိုမိုအရေးပါလာပြန်သည်။ အီရန်သို့ လက်နက်မှောင်ခိုရောင်းချ၍ ရရှိသောငွေကြေးများကို နီကာရာဂွါ၊ အယ်လ်ဆာဗေးဒိုးရှိ ဒီမိုကရေစီသူပုန်များထံသို့ လက်နက်ထောက်ပံ့ခဲ့သည်။

သမ္မတ ဂျော့ဘွတ်ရှ် (စီနီယာ)လက်ထက်တွင် အီရတ်က ကူဝိတ်သို့ ကျူးကျော်စစ်ဆင်နွှဲခဲ့သည်။ ထိုစစ်ပွဲတွင် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုသည် ဆက်ဒမ်ဟူစိန်ကို အပြီးသတ်ချေမှုန်းရန် အခွင့်အရေးရှိသော်လည်း မချေမှုန်းဘဲ အကျိုးစီးပွားကိုင်ငဲ့ကာ စစ်ပွဲကိုရပ်နားလိုက်သည်။ ဆက်ဒမ်ဟူစိန်ကို ချေမှုန်းခြင်းအားဖြင့် ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံထူထောင်မည်ဖြစ်ပြီး ရေရှည်စစ်ပွဲတွင် နွံနစ်မည့် အလားအလာရှိသဖြင့် ထိုအရေးမှ ရုန်းထွက်သွားခဲ့သည်။

သမ္မတ ကလင်တန်၊ အိုဘားမားတို့လက်ထက်တွင် မြောက်ကိုရီးယားနှင့် အီရန်တို့

အပေါ် ကိုင်တွယ်မှုပျော့ညံ့ရာမှ မြောက်ကိုရီးယားသည် အဏုမြူလက်နက်ပိုင်ရှင် ဖြစ်လာခဲ့သည်။ ထိုစဉ်က မူဝါဒရေးရာနှင့်ပတ်သက်၍ ၎င်းတို့၏ အဓိကဦးစားပေးမှာ ယူဂိုဆလားဗီးယား ပြိုကွဲစေရေးနှင့် ရုရှားကို အားအင်ချည့်နဲ့စေရေးဖြစ်သည်။

သမ္မတ ဂျီးဘိုင်ဒန်လက်ထက်တွင် ရုရှားပြိုကွဲစေရန်အတွက် ယူကရိန်းသို့ ငွေကြေးထောက်ပံ့မှု များစွာသုံးစွဲခဲ့သည်။ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတွင် လစ်ဘရယ်ဝါဒီ ဒီမိုကရက်များ အင်အားရှိစေရန်အတွက် နိုင်ငံတွင်းသို့ ခိုးဝင်သူများကို သက်ညှာခွင့်များပေးကာ နိုင်ငံသားဖြစ်စေခဲ့သည်။ လစ်ဘရယ်များ၏လုပ်ရပ်သည် အယူဝါဒရေးရာကိုကိုင်စွဲကာ တိုင်းပြည်အား ကြွေးမြီ နွံနစ်စေခဲ့သည်။ ကမ္ဘာ့ရေးရာများတွင် ပြတ်သားမှုမရှိခဲ့ပေ။

သမ္မတ ထရမ့်သည် တိုင်းပြည်အား ကြွေးမြီနွံထဲမှ ဆွဲနုတ်မည့်သူဖြစ်သည်။ စစ်လိုလားသူမဟုတ်ကြောင်း မကြာမီက ယူကရိန်းသမ္မတ ဇဲလန်စကီးနှင့်တွေ့ဆုံရာ၌ ပြောစကားများက သက်သေခံခဲ့သည်။ လစ်ဘရယ်ဝါဒ အားကောင်းနေစဉ် လက်ခံခဲ့သော ကမ္ဘာတစ်လွှားမှ အမေရိကန်ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဝိရောဓိဖြစ်သည်ဟု ယူဆရသူများအား တိုင်းပြည်သို့ ဝင်ခွင့်ပိတ်ခဲ့သည်။ ခိုးဝင်များအား နှင်ထုတ်ခဲ့သည်။ အမေရိကန်၏ လစ်ဘရယ် အကျိုးစီးပွားဦးဆောင်မှုအတွက် အမေရိကန်ဘတ်ဂျက်အောက်တွင် အသာအယာမှိန်းလိုက်နေသော နိုင်ငံများအား သတိပေးကာ ကိုယ့်တာဝန်ကိုယ်ယူစေရန် ထုတ်ဖော်လာသည်။ လစ်ဘရယ်ဝါဒပြန့်ပွားမှုအစား အီရန်တွင် အဏုမြူပိုင်ဆိုင်မှုမရှိစေရန်ဆုံးဖြတ်ပြီး ပါလက်စတိုင်း ဂါဇာကမ်းမြောင်မှ ဟားမားစ်အကြမ်းဖက်သမားများကို ချေမှုန်းပစ်မည်ဖြစ်သည်။ သမ္မတဒေါ်နယ်ထရမ့်သည် ငွေကုန်ခံကာ နေရာတကာ လိုက်လံဦးဆောင်သူအဖြစ်မှ ငွေကုန်ကျမှုမခံဘဲ စိစစ်သုံးစွဲကာ တစ်ကိုယ်တည်းနေထိုင်မှုဘက်သို့ ၅၀ ရာခိုင်နှုန်း ဦးတည်ခဲ့သည်။

အမေရိကန်နိုင်ငံခြားရေးမူဝါဒသည် သမ္မတ ဂျင်မီကာတာ၊ အိုဘားမားတို့၏ ဝါဒရေးရာမှသည် ရော်နယ်ရီဂင်၊ ဘွတ်ရှ်(စီနီယာ) တို့၏ အမေရိကန်အကျိုးစီးပွားကာကွယ်ရေးသို့ သမ္မတ ထရမ့် ဦးဆောင်မှုဖြင့် ပြန်လည်တစ်ကျော့ပြန်ခဲ့ပြီ ဖြစ်ပါသည်။

ဒေါက်တာအောင်မျိုး

Ref: – www.wikipedia.org
– TIME Journals, essays
– United States Declaration of Independence
– www.britannica.com

x&mhrl' tajymif;tvJESifh ucmÇ,Da&;tay: ½kdufcwfrl

oufEÅD

“ထရမ့်အစိုးရ၏ တရုတ်အပါအဝင် အမေရိကန်ကုန်သွယ်ဖက်များအပေါ် စည်းကြပ်ခွန်များ အသက်ဝင်နေချိန်တွင် OPEC+ နိုင်ငံများက ရပ်ဆိုင်းထားသော ရေနံထုတ်လုပ်မှုကို ပြန်လည်အသက်သွင်းရန်စီစဉ်နေခြင်းကြောင့် ရေနံဈေးသည် သုံးလအတွင်း အနိမ့်ဆုံးသို့ရောက်ရှိခဲ့သည်။”

ဓာတ်ပုံ–အင်တာနက်

အမေရိကန်သမ္မတ ဒေါ်နယ်ထရမ့်၏ ကနေဒါနှင့် မက္ကဆီကိုနိုင်ငံများသို့ အခွန်တိုးမြှင့်ကောက်ခံမည့် ကြေညာချက်ကြောင့် နယူးယောက်စတော့အိပ်ချိန်းရှိ အဓိကအညွှန်းကိန်းကြီးများဖြစ်သည့် Dow Jones ၊ Nasdaq နှင့် S&P 500 တို့မှာ မတ်လ ၃ ရက်နေ့ ဈေးကွက်ဖွင့်လှစ်ချိန်မှစ၍ သိသိသာသာ ထိုးကျသွားခဲ့သည်။ Dow Jones အညွှန်းကိန်းသည် ၁ ဒသမ ၄၈ ရာခိုင်နှုန်းနှင့် ၆၅၀ ပွိုင့် ကျဆင်းခဲ့ပြီး S&P 500 အညွှန်းကိန်းမှာ ၁ ဒသမ ၇၆ ရာခိုင်နှုန်း ၊ Nasdaq အညွှန်းကိန်းမှာ ၂ ဒသမ ၆၄ ရာခိုင်နှုန်း ကျဆင်းခဲ့သည်။

ဤကမ္ဘာ့အထင်ကရ စတော့အိပ်ချိန်းကြီးရှိ ထိပ်တန်းအညွှန်းကိန်းကြီးများ တစ်ပြိုင်တည်းကျဆင်းခြင်းမှာ ဖြစ်တောင့်ဖြစ်ခဲကိစ္စဖြစ်သည်။ စတော့အညွှန်းကိန်းဆိုသည်မှာ နိုင်ငံစီးပွားရေးကို တိုင်းတာသည့် ဘာရိုမီတာဖြစ်သည်။ ဤအညွှန်းကိန်းများ ကျဆင်းခြင်းက နိုင်ငံ၏အနာဂတ်စီးပွားရေး မသေချာမရေရာမှု၊ နိုင်ငံအကြီးအကဲ၏ မူဝါဒများအပေါ် ပြည်သူတို့၏ မယုံကြည်မှုနှင့် ပြည်သူတို့အနေနှင့် စတော့အစား အခြားသော ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုတန်ဖိုးများအား ပြောင်းလဲရင်းနှီးမြှုပ်နှံလိုမှုတို့ကို ပြသလျက်ရှိသည်။

“ကနေဒါအပေါ် ၂၅ ရာခိုင်နှုန်းနှင့် မက္ကဆီကိုအပေါ် ၂၅ ရာခိုင်နှုန်း” ဟု မတ်လ ၂ ရက်နေ့၌ ပြုလုပ်သည့် အိမ်ဖြူတော်သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲတွင် ထရမ့်က ပြောကြားခဲ့သည်။ “ဒါဟာအစပဲရှိသေးကြောင်း၊ ပွင့်ပွင့်လင်းလင်းပြောရရင် သူတို့ရဲ့ ကားစက်ရုံတွေကို အမေရိကန်မှာ လာဖွင့်ရင် အခွန်အကောက်တွေ ပေးဖို့မလိုဘူး” ဟု ၎င်းက ပြောကြားခဲ့သည်။

ကုန်သွယ်ဖက်နှစ်နိုင်ငံစလုံးသည် အခွန်စည်းကြပ်မှုကို ရှောင်ရှားရန်နှင့် ညှိနှိုင်းရန် နေရာလွတ်မရှိကြောင်းနှင့် အမေရိကန်စီးပွားရေးအတွက် လုံလောက်စွာပြန်မပေးဘဲ အခွင့်အရေးယူနေသည့် နိုင်ငံများကို ပြစ်ဒဏ်ပေးရန် အခွန်လက်နက်ကို အသုံးပြုနေခြင်းဖြစ်သည်ဟု ထရမ့်က ပြောကြားခဲ့သည်။ ကနေဒါဝန်ကြီးချုပ် Justin Trudeau က Ottawa

သည် ထရမ့်၏ စီမံဆောင်ရွက်မှုများ အသက်ဝင်ပါက အမေရိကန်ကုန်ပစ္စည်း ဒေါ်လာဘီလီယံ ၃၀ ကို အခွန်စည်းကြပ်မှုဖြင့် ချက်ချင်းတုံ့ပြန်မည်ဖြစ်ကြောင်း ပြောကြားခဲ့သည်။ "ကနေဒါ ဟာ ဒီတရားမျှတမှုမရှိတဲ့ ဆုံးဖြတ်ချက်အတွက် အဖြေပေးရန်မရှိပါ"ဟု ကြေညာချက် ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

ထရမ့်သည် အဆိုပါနေ့တွင်ပင် တရုတ်နိုင်ငံမှ သွင်းကုန်များအပေါ် စည်းကြပ်ခွန်များ ၁၀ ရာခိုင်နှုန်းမှ ၂၀ ရာခိုင်နှုန်းအထိ တိုးကောက်ရန်အမိန့်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သည်။ ထရမ့်က တရုတ်နိုင်ငံကို ဖန်တာနိုင်းမူးယစ်ဆေးအား အမေရိကန်သို့ဝင်ရောက်မှုလျှော့ချ ရေးအတွက် စကားဝိုင်းသို့ လာရောက်ရန် ရည်ရွယ်ခြင်းဖြစ်ပြီး စည်းကြပ်ခွန်များ တိုးမြှင့် ခြင်းသည် တရားမဝင်မူးယစ်ဆေးဝါးများ စီးဆင်းမှုကို ဟန့်တားရန် လုံလောက်သည့် အစီအစဉ်များ မလုပ်ဆောင်နိုင်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်ကြောင်း ပြောကြားခဲ့သည်။

ဤကြေညာချက်များထုတ်ပြန်ပြီးနောက် တစ်ပတ်အကြာ မတ်လ ၁၂ ရက်နေ့တွင် အမေရိကန်သည် ကနေဒါနိုင်ငံမှ တင်ပို့သည့် အလူမီနီယံနှင့် သံမဏိများအပေါ် သွင်းကုန်ခွန် ၅၀ ရာခိုင်နှုန်း ထပ်မံတိုးမြှင့်ကောက်ခံလိုက်သည်။ အကြောင်းပြချက်မှာ ကနေဒါဟာ အမေရိကန်က အလုပ်ကြိုးစားသည့် လုပ်သားများအပေါ် ဆယ်စုနှစ်များစွာ အမြတ်ထုတ်ခဲ့ခြင်း ကြောင့်ဟု ထရမ့်က ဆိုခဲ့သည်။

ထရမ့်၏ အခွန်စည်းကြပ်မှုများမှာ သိသာထင်ရှားပြီး အမေရိကန်–တရုတ်သမိုင်းတွင် အကြီးမားဆုံးဖြစ်သည်။ ဖေဖော်ဝါရီလ ၄ ရက်နေ့က စတင်အသက်ဝင်ခဲ့သည့် ကနဦးအခွန် စည်းကြပ်မှုသည် သွင်းကုန်ဒေါ်လာ ၁ ဒသမ ၄ ထရီလီယံအပေါ် Motion Tariff အဖြစ် သတ်မှတ်ခဲ့သည်။ အခွန်ဖောင်ဒေးရှင်း၏ ခန့်မှန်းချက်အရ အခွန်စည်းကြပ်မှုဒဏ်ခံရသော ဒေါ်လာ ၃၈၀ ဘီလီယံတန်ဖိုးရှိ နိုင်ငံခြားသွင်းကုန်ပစ္စည်းများ၏တန်ဖိုးသည် ထရမ့်၏ ပထမသက်တမ်းအတွင်း ကောက်ခံခဲ့သည့် ပမာဏ၏ သုံးဆကျော်ဖြစ်ကြောင်း သိရသည်။

ထရမ့်သည် ၂၀၁၈ ခုနှစ်က အဝတ်လျှော်စက်များ တင်သွင်းမှုအပေါ် အခွန် ၅၀ ရာခိုင်နှုန်း ချမှတ်ခဲ့သည်။ တိုက်ရိုက်အကျိုးဆက်အနေဖြင့် အဝတ်လျှော်စက်များ၏ တန်ဖိုး သည် ၁၂ ရာခိုင်နှုန်းခန့် ခုန်တက်သွားပြီး အဆိုပါထုတ်ကုန်များအတွက် စုစုပေါင်း တစ်နှစ် လျှင် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၁ ဒသမ ၅ ဘီလီယံ အပိုပေးဆောင်ခဲ့ရကြောင်း ချီကာဂိုတက္ကသိုလ်မှ သုတေသီများက ၂၀၁၉ ခုနှစ်တွင် ထုတ်ပြန်သည့်စာတမ်းတွင် ဖော်ပြခဲ့သည်။ Kalemli–Ozcan က "အပိုဆောင်းအခွန်များကြောင့် ငွေကြေးဖောင်းပွမှုအပေါ် စိုးရိမ်သည်" ဟု ဆိုခဲ့ သည်။

အမေရိကန်၏ စားသုံးသူဈေးဆနှုန်းကိန်း CPI မှာ နှစ်အလိုက် ကာလတူနှိုင်းယှဉ်မှု များအရ ၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလတွင် ၀ ဒသမ ၅ ရာခိုင်နှုန်း မြင့်တက်ခဲ့ပြီး ၂၀၂၃ ခုနှစ် နောက်ပိုင်း အမြင့်ဆုံးဖြစ်ခဲ့သည်။ ယင်းမှာ မျှော်လင့်ထားသည်ထက် ပိုမိုများပြားပြီး အမေ ရိကန်တို့အနေနှင့် ကုန်စည်နှင့် ဝန်ဆောင်မှုများအတွက် ပိုမိုမြင့်မားသည့် စရိတ်များကို ကျခံရမည်ဟု Reuters သတင်းက ဆိုခဲ့သည်။ ကွန်ပျူတာထုတ်လုပ်သူ Acer က အမေရိကန် ၏ အခွန်တိုးမြှင့်မှုကြောင့် လာမည့်လက စတင်ပြီး Laptop ဈေးနှုန်း ၁၀ ရာခိုင်နှုန်း မြင့်တက် မည်ဟု ဆိုခဲ့သည်။

တရုတ်၏တုံ့ပြန်မှု

တရုတ်နိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးနှင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနမှ ပြောရေးဆိုခွင့်ရှိသူတစ်ဦးက မိမိတို့အနေနှင့် "လုံးဝကျေနပ်မှုမရှိကြောင်း"နှင့် ထပ်တိုးအကောက်ခွန်ကို "ပြတ်ပြတ်သားသား ကန့်ကွက်ကြောင်း" ပြောကြားခဲ့သည်။ "တရုတ်အနေနှင့် ၎င်း၏ကိုယ်ပိုင်အခွင့်အရေးနှင့်အကျိုးစီးပွားများကိုကာကွယ်သည့်အနေနှင့် တန်ပြန်အရေးယူမှုများပြုလုပ်သွားမည်ဖြစ်ကြောင်း" အဆိုပါပြောရေးဆိုခွင့်ရှိသူက ထည့်သွင်းပြောကြားခဲ့သည်။ ထရမ့် သမ္မတမဖြစ်ခင်က တရုတ်ကုန်ပစ္စည်း အားလုံးအပေါ် ၆၀ ရာခိုင်နှုန်း စည်းကြပ်မည်ဟု ကတိပြုထားခြင်းကြောင့် အကောက်ခွန်နှုန်းထားများ ဆက်လက်မြင့်တက်နိုင်သည်ဟု ဆိုခဲ့သည်။

အိမ်ဖြူတော်တွင်ပြုလုပ်သည့် ကနေဒါနှင့် မက္ကဆီကိုတို့အပေါ် အခွန်စည်းကြပ်မှုဆိုင်ရာ သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲတွင် ကုန်သွယ်ရေးဝန်ကြီး Howard Lutnick က ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ကုမ္ပဏီများအနေဖြင့် အမေရိကန်တွင် လာရောက်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံ၍ ထုတ်လုပ်ပါက အခွန်ပေးဆောင်စရာမလိုကြောင်း၊ တရုတ်(တိုင်ပေ)က ချစ်(ပ်)ထုတ်လုပ်သည့် TSMC ကဲ့သို့ ကုမ္ပဏီများကို ဥပမာထား၍ ပြောကြားခဲ့သည်။

Goldman Sachs မှ လေ့လာသုံးသပ်သူများအဆိုအရ ထရမ့်၏ သွင်းကုန်များအပေါ် အခွန်စည်းကြပ်မှုသည် အမေရိကန်တွင် ထုတ်လုပ်သည့် ကုန်ပစ္စည်းများ၏ ဝယ်လိုအားကို မြှင့်တင်ပေးနိုင်မည်ဖြစ်သည်ဟု ဆိုသည်။ သို့သော် အခွန်စည်းကြပ်မှုသည် အချို့သော အမေရိကန်စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအပေါ် အနုတ်လက္ခဏာဆောင်သော သက်ရောက်မှုများ ရှိလာမည်ဟု မှတ်ချက်ပြုခဲ့သည်။

"အခွန်နှုန်းတိုးမြင့်ခြင်းသည် ပြည်တွင်းထုတ်လုပ်သူအချို့အတွက် ထုတ်လုပ်မှုကုန်ကျစရိတ်ကို မြင့်တက်စေမည်ဖြစ်ပြီး အချို့သော အမေရိကန်ပို့ကုန်များအပေါ် ပြည်ပနိုင်ငံများ၏ လက်တုံ့ပြန်မှုများ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည်။ ထိုနှစ်ခုစလုံးသည် ပြည်တွင်းထုတ်လုပ်မှုကို ထိခိုက်နိုင်သည်"ဟု ၎င်းတို့၏မှတ်ချက်တွင် ရေးသားထားသည်။

အမေရိကန်စတော့ရှယ်ယာဈေးနှုန်းများသည် "အတက်အကျမြန်၍ မတည်မငြိမ်ဖြစ်နိုင်ကြောင်း၊ ထရမ့်၏မူဝါဒများသည် တိုးတက်မှုဆီသို့ ဦးတည်မှု မရောက်မချင်း ယင်းအခြေအနေများ ဖြစ်ပေါ်နိုင်ကြောင်း" UBS Global Wealth Management အကြီးအကဲ Jason Draho က မှတ်ချက်ချခဲ့သည်။ ၎င်းက ကာလလတ်အတွင်း တိုးတက်မှုအလားအလာများ မြင်ရကြောင်း အပြုသဘောဆောင်သည့် မှတ်ချက်ပြုခဲ့သည်။

အလွန်အမင်းကြောက်ရွံ့ခြင်း

စတော့ဈေးကွက်သည် မတ်လမှစတင်၍ အကျလမ်းကြောင်းကို စတင်ခဲ့သည်။ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများအနေနှင့် Institute for Supply Management မှ နောက်ဆုံးထုတ်ပြန်ခဲ့သည့် ကုန်ထုတ်လုပ်မှုစစ်တမ်းကို လေ့လာခဲ့ကြသည်။ စစ်တမ်းအရ ပြီးခဲ့သည့် ဖေဖော်ဝါရီလတွင် ကုန်ထုတ်လုပ်မှုကျဆင်းခဲ့သည့်တိုင် စစ်တမ်းရလဒ်အရ ကုန်ထုတ်လုပ်မှုများ ဆက်လက်တိုးတက်နေကြောင်း ဖော်ပြခဲ့သည်။ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများအနေနှင့် အခွန်စည်းကြပ်မှု

အပေါ်မှ ဖြစ်ပေါ်လာမည့်အကျိုးဆက်များအပေါ် စိုးရိမ်မှုကြီးမားလျက်ရှိသည်။

ထရမ့်က ၎င်းကိုင်တွယ်မည့် အရာများတွင် ပြည်ပ ကုန်ထုတ်လုပ်မှုများအားလုံး ပါဝင်ကြောင်း၊ ယင်းတို့အထဲတွင် လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍလည်းပါဝင်ကြောင်း ၎င်းပိုင်ဆိုင်သည့် Truth Media မှတစ်ဆင့် ပြောကြားခဲ့ရာတွင် မတ်လဆန်းမှစတင်၍ စတော့ဈေးနှုန်းများကျဆင်းခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ၎င်းတင်ခဲ့သည့် ပို့စ်အရ အပြန်အလှန် အခွန်စည်းကြပ်မှုများ ဖြစ်နိုင်ကြောင်း၊ မည်သည့်အချိန်တွင် စတင်မည်ဆိုသည်မှာ မသေချာကြောင်း နီးစပ်သူတစ်ဦးက ဆိုသည်။

"အမေရိကန်၏ကြီးမြတ်သောလယ်သမားများခင်ဗျား၊ စိုက်ပျိုးရေးထုတ်ကုန်များကို အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုအတွင်း၌ ရောင်းချရန် အဆင်သင့်ရှိပါစေ၊ ပြည်ပထုတ်ကုန်များကို ဧပြီလ ၂ ရက်နေ့တွင် စတင်၍ အခွန်စည်းကြပ်မည်ဖြစ်သည်" ဟု ထရမ့်၏ ပို့စ်တွင် ရေးသားထားသည်။ CNN သတင်းဌာနမှ ကောက်ယူသည့် Fear and Greed အညွှန်းကိန်းအရ ထရမ့်၏ ထုတ်ကုန်များအပေါ် အခွန်ကောက်ခံမှုကို ပြည်သူများအနေနှင့် "အလွန်အမင်း ကြောက်ရွံ့သည်"ဟု ဖော်ပြခဲ့သည်။

ဆက်လက်၍ စတော့ရှယ်ယာဈေးနှုန်းများ စတင်ကျဆင်းခဲ့ပြီး ဉာဏ်ရည်တုချစ်(ပ်) ပြားထုတ်လုပ်သည့် Nvidia (NVDA)၏ စတော့များ ၈ ဒသမ ၇ ရာခိုင်နှုန်း ကျဆင်းခဲ့သည်။ ထိုအတောအတွင်း အမေရိကန်မှ ယူကရိန်းသို့ လက်နက်ထောက်ပံ့မှု ရပ်တန့်လိုက်သည့် သတင်းကြောင့် ဥရောပဒေသရှိ လက်နက်ထုတ်လုပ်သည့် ကုမ္ပဏီများ၏ ရှယ်ယာဈေးနှုန်းများ ရုတ်ခြည်းမြင့်တက်လာခဲ့သည်။

ရေနံဈေးနှုန်းအပေါ် ရိုက်ခတ်မှု

ထရမ့်အစိုးရ၏ တရုတ်အပါအဝင် အမေရိကန်ကုန်သွယ်ဖက်များအပေါ် စည်းကြပ်ခွန်များ အသက်ဝင်နေချိန်တွင် OPEC+ နိုင်ငံများက ရပ်ဆိုင်းထားသော ရေနံထုတ်လုပ်မှုကို ပြန်လည်အသက်သွင်းရန် စီစဉ်နေခြင်းကြောင့် ရေနံဈေးသည် သုံးလအတွင်း အနိမ့်ဆုံးသို့ ရောက်ရှိခဲ့သည်။

Brent ရေနံစိမ်းဈေးသည် မတ်လဆန်းက ၁ ဒသမ ၆ ရာခိုင်နှုန်း ကျဆင်းပြီးနောက် တစ်စည်လျှင် ၇၁ ဒေါ်လာသို့ ကျဆင်းသွားသကဲ့သို့ West Texas Intermediate သည် ၆၈ ဒေါ်လာသို့ ကျဆင်းခဲ့သည်။ ပေကျင်းသည် အမေရိကန်၏ စိုက်ပျိုးရေးအပေါ် အခွန်စည်းကြပ်မှုဖြင့် ချက်ချင်းလက်တုံ့ပြန်ခဲ့ပြီး ကုန်သွယ်ရေးစစ်ပွဲအတွက် စိုးရိမ်မှုများ ကြီးထွားလာခဲ့သည်။ OPEC+ နိုင်ငံများမှ ရေနံအထွက်နှုန်းကို ယခုအတိုင်း မပြောင်းဘဲ ထိန်းထားနိုင်သည့်တိုင် ယခုနှစ်တွင် ထုတ်လုပ်မှုပိုလျှံမှုနှင့် ရင်ဆိုင်ရမည်ဖြစ်ကြောင်း နိုင်ငံတကာစွမ်းအင်အေဂျင်စီက ပြီးခဲ့သည့်လက အစီရင်ခံစာတစ်ခုတွင် ပြောကြားခဲ့သည်။ ဆော်ဒီအာရေးဗီးယားနှင့် ရုရှားတို့ ဦးဆောင်သည့်အဖွဲ့သည် တစ်နေ့လျှင် စည်ပေါင်း ၁၃၈၀၀၀ စည် တိုးမြှင့်ထုတ်လုပ်ရန် စီစဉ်နေကြောင်း ၎င်း၏ ဝက်ဘ်ဆိုက်တွင် ဖော်ပြထားချက်အရ သိရသည်။

"ရေနံသည် မျက်နှာစာနှစ်ခုအတွက် ဖိအားအောက်တွင် ရှိနေသည်"ဟု စင်ကာပူအခြေစိုက် ING Groep NV ၏ ကုန်စည်ဆိုင်ရာ မဟာဗျူဟာအကြီးအကဲ Warren Patterson

က OPEC+ ၏ တိုးမြှင့်ထုတ်လုပ်မှုနှင့် ထရမ့်၏ အခွန် တိုးမြှင့်ကောက်ခံမှုများကိုကိုးကား၍ပြောကြားခဲ့သည်။ အမေရိကန်အပေါ် ပြန်လည်လက်တုံ့ပြန်မည့် အစီအစဉ်များကြောင့် တိုးတက်မှုနှင့်ဝယ်လိုအားအလားအလာမှာ မှေးမှိန်နေသည်ဟု ၎င်းက ဆိုခဲ့သည်။

ဒဏ်ခတ်ခံရသည့် တက်စ်လာ (Tesla)

လစ်ဘရယ်များနှင့် အစိုးရဝန်ထမ်းများသည်သာ Elon Musk ကို ဒေါသထွက်နေသည် မဟုတ်ပါ။ Tesla ၏ ရှယ်ယာဈေးများ ထိုးကျသွားခြင်းကြောင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူအများအပြားကလည်း ဒေါသထွက်နေကြသည်။ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများက Elon Musk နှင့် သူ၏ ကားကုမ္ပဏီသည် ထရမ့် သမ္မတ ဒုတိယသက်တမ်းရလဒ်ကြောင့် ကြီးကြီးမားမား အောင်ပွဲခံနိုင်လိမ့်မည်ဟု မျှော်လင့်ထားပြီး ရွေးကောက်ပွဲနေ့အပြီးတွင် Tesla ၏ ရှယ်ယာများသည် ၉၁ ရာခိုင်နှုန်းအထိ မြင့်တက်သွားခဲ့သည်။

> **“ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများက Musk သည် အငြင်းပွားဖွယ်ရာ မူဝါဒများကိုပြဋ္ဌာန်းရာတွင် တက်ကြွစွာ ပါဝင်ရန်မလိုအပ်ဘဲ သမားရိုးကျအတိုင်း ‘ကန့်လန့်ကာနောက်ကွယ်မှ အကြံပေး’ အဖြစ်သာ နေသင့်သည်ဟု ထင်မြင်ကြသည်။ ”**

Musk သည် မဲဆွယ်ပွဲကာလအတွင်း ထရမ့်၏ အကြီးဆုံး ဘဏ္ဍာရေးထောက်ပံ့သူဖြစ်ပြီး ထိုအချိန်မှစ၍ ထရမ့်၏အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့တွင် အမြင့်ဆုံးအဖွဲ့ဝင်ဖြစ်လာခဲ့သည်။ Elon Musk သည် အစိုးရဌာနများ ထိရောက်မှုရှိရေးဌာန သို့မဟုတ် DOGE ၏ အကြီးအကဲဖြစ်လာပြီးနောက် ဖက်ဒရယ်အလုပ်သမား ထောင်ပေါင်းများစွာကို ရာထူးမှထုတ်ပယ်ခဲ့သည့်အပြင် အစိုးရအသုံးစရိတ်များကို နက်ရှိုင်းစွာ ဖြတ်တောက်ရန် ကြိုးပမ်းခဲ့သည်။

ပြီးခဲ့သည့်မတ်လဆန်းမှစတင်၍ Tesla ရှယ်ယာဈေးနှုန်းသည် ၅ ဒသမ ၆ ရာခိုင်နှုန်း ကျဆင်းသွားခဲ့ပြီး ဒီဇင်ဘာလတွင်ရှိခဲ့သည့် ထိပ်ဆုံးအမှတ်မှ ၄၅ ရာခိုင်နှုန်း ကျဆင်းသွားခဲ့သည်။ ထရမ့်ရာထူးတက်လာပြီး Musk က အာဏာကို စတင်ကိုင်စွဲပြီးကတည်းက ၎င်း၏ ပိုင်ဆိုင်မှုတန်ဖိုး ၄၅ ရာခိုင်နှုန်း ဆုံးရှုံးသွားခဲ့သည်။

ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများက Musk သည် အငြင်းပွားဖွယ်ရာ မူဝါဒများကိုပြဋ္ဌာန်းရာတွင် တက်ကြွစွာပါဝင်ရန် မလိုအပ်ဘဲ သမားရိုးကျအတိုင်း “ကန့်လန့်ကာနောက်

ကွယ်မှ အကြံပေး”အဖြစ်သာ နေသင့်သည်ဟု ထင်မြင်ကြသည်။ Musk တွင် Tesla မှသည် SpaceX ၊ Neuralink နှင့် X အထိ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများနှင့် ပြည့်နှက်နေပြီး ယင်းကို အာရုံစိုက်သင့်သည်ဟု ဝေဖန်ကြသည်။

Tesla ၏အခက်အခဲများအပြင် Musk ၏လူမှုကွန်ရက် X သည် မတ်လလယ်တွင် ပြတ်တောက်မှုများစွာ ကြုံတွေ့ခဲ့ရပြီး ၎င်း၏အာကာသယာဉ်နှင့် ကာကွယ်ရေးကုမ္ပဏီ SpaceX သည် Starship ဒုံးပျံ စမ်းသပ်ပျံသန်းမှုအတွင်း ဖြစ်ပွားခဲ့သော ပေါက်ကွဲမှုနှစ်ခုအတွက် စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုများ ခံယူလျက်ရှိသည်။

တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများနှင့် Musk ပရိသတ်ဟောင်းများက အမေရိကန်တစ်ဝန်းရှိ Tesla စက်ရုံများကို ဆန္ဒပြခဲ့ကြပြီး Tesla မော်တော်ကားများနှင့် အဆောက်အဦများသည် တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများ၏ အဓိကပစ်မှတ်များ ဖြစ်ခဲ့သည်။ မကြာသေးမီက ကော်လိုရာဒို ပြည်နယ် Loveland ရှိ Tesla စတိုးဆိုင်နှင့် ဝန်ဆောင်မှုစင်တာတစ်ခု မီးရှို့ဖျက်ဆီးရန် ကြိုးပမ်းမှုများနှင့် ဖျက်ဆီးမှုဖြစ်စဉ်များ ဖြစ်ပွားခဲ့သည်။

Bank of America မှ သုတေသီများက Tesla ၏ ကားသစ်ရောင်းအားသည် ကာလတူ ယခင်နှစ်နှင့် နှိုင်းယှဉ်ပါက ဇန်နဝါရီလတွင် ဥရောပဒေသ၌ ၅၀ ရာခိုင်နှုန်းခန့် ကျဆင်းသွားခဲ့ကြောင်း ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ ယင်းသို့ ဖြစ်ရခြင်းမှာ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအားဖြင့် အမှတ်တံဆိပ်အပေါ် မကျေနပ်မှုများ ကြီးထွားလာခြင်းကြောင့်ဖြစ်ကြောင်း ရေးသားခဲ့သည်။

စီးပွားရေးပညာရှင်တို့၏အသံများ

US Rhode Island ရှိ Brown University မှ စီးပွားရေးပညာပါမောက္ခ Sebnem Kalemli-Ozcan က “ဘောဂဗေဒပညာရှင်တွေက ယေဘုယျအားဖြင့် အရာအားလုံးကို သဘောမတူနိုင်ပေမယ့် သူတို့သဘောတူတဲ့အချက်က ဘာလဲလို့မေးရင် နောက်ဆုံးမှာ အမေရိကန်စားသုံးသူအတွက် အခွန်တွေ ပိုပြီးကုန်ကျတာပါပဲ” ဟု ပြောကြားခဲ့သည်။

အခွန်စည်းကြပ်မှုကြောင့် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ပိုမိုခိုင်မာလာစေမည်ဖြစ်သည်။ အမေရိကန်ပို့ကုန်များအပေါ် အခြားနိုင်ငံများက လက်တုံ့မပြန်သည့်တိုင် အမေရိကန်ပို့ကုန် လုပ်ငန်းရှင်များအနေနှင့် အခြားနိုင်ငံများသို့ ကုန်စည်များတင်ပို့ရာတွင် အခက်အခဲများ ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်မည်ဟု Kalemli-Ozcan က ဆိုခဲ့သည်။

ကိုလံဘီယာတက္ကသိုလ် စဉ်ဆက်မပြတ်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးစင်တာမှ ဒါရိုက်တာ Jeffrey Sachs က ကြမ်းတမ်းလှသည့် အမေရိကန်ကုန်သွယ်ရေးမူဝါဒ နောက်ကွယ်တွင် ဘက်ပေါင်းစုံမှ အကြောင်းပြချက်များရှိနေကြောင်း၊ တရုတ်နိုင်ငံကို အားပျော့ရန်ကြိုးစားခြင်း၊ အမေရိကန်နိုင်ငံခြားရေးမူဝါဒနှင့် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်စေရန် တွန်းအားပေးခြင်းနှင့် အမေရိကန်ပို့ကုန်များ မြှင့်တင်လိုခြင်း စသည်တို့ဖြစ်ကြောင်း ပြောကြားခဲ့သည်။ “သို့သော် ထရမ့်၏ မဟာဗျူဟာသည်ကျရှုံးလိမ့်မည်”ဟု Sachs ကပြောကြားခဲ့သည်။ တရုတ်သည် ၎င်း၏ကုန်သွယ်မှုကို ကမ္ဘာနှင့်အဝန်း ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာစေမည်ဖြစ်ပြီး တတိယနိုင်ငံများ၏ ဈေးကွက်တွင် အမေရိကန်ကိုယ်ပိုင်ထုတ်ကုန်များ၏ ယှဉ်ပြိုင်နိုင်စွမ်း ဆုံးရှုံးစေမည်ဖြစ်သည် ဟု ဆိုသည်။

"လွန်ခဲ့သည့်ရှစ်နှစ်က အမေရိကန်အစိုးရဟာ အခွန်လက်နက်ကိုသုံးပြီး အမေရိကန် ပြန်လည်ကြီးမြတ်မှုဖြစ်လာစေဖို့ ကြိုးစားခဲ့ပေမယ့် ရလဒ်ကတော့ ပြည်တွင်းမှာ ဈေးနှုန်းတွေ မြင့်တက်ခဲ့သလို ထုတ်လုပ်မှု၊ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ ပိတ်ဆို့ခဲ့ပြီး ကမ္ဘာ့ထောက်ပံ့ရေးကွင်းဆက်တွေကို အနှောင့်အယှက် ဖြစ်စေခဲ့ပါတယ်"ဟု Tsinghua တက္ကသိုလ်ရှိ China Institute for Development Planning ၏ လက်ထောက်ဌာနမှူး Li Zhi က ဆိုခဲ့သည်။ ဝါရှင်တန်က စတင်ခဲ့တဲ့ ကုန်သွယ်ရေးစစ်ပွဲဟာ လိုငွေပြမှုကို လျှော့ချရာမှာ အသုံးမဝင်ကြောင်း သက်သေပြခဲ့ပါတယ်ဟု Li က ပြောကြားခဲ့သည်။ ကျွန်ုပ်တို့ဟာ ဘယ်လိုယှဉ်ပြိုင်ရမယ်၊ ဘယ်လို တင့်တယ်စွာ ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်ကြမယ်ဆိုတာ သင်ယူဖို့လိုပါတယ်ဟု Li က ဆိုခဲ့သည်။

တရုတ်လူမှုရေးသိပ္ပံအကယ်ဒမီ၏ ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌ Wang Changlin က ထရမ့်သည် သူ၏ အကောက်ခွန်အစီအစဉ်များနှင့် ကျယ်ပြန့်သည့် ကုန်သွယ်ရေးပဋိပက္ခများကို စတင်နေသည်ဟု ပြောကြားခဲ့သည်။ "ဒီချဉ်းကပ်မှုက အမေရိကန်မှာ ငွေကြေးဖောင်းပွမှုကို တွန်းအားပေးမယ်၊ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ထောက်ပံ့ရေးကွင်းဆက်တွေကို အနှောင့်အယှက်ဖြစ်စေပြီး ကမ္ဘာ့စက်မှုလုပ်ငန်း၊ နည်းပညာနဲ့ စွမ်းအင်အရင်းအမြစ်တွေရဲ့ ဖွဲ့စည်းမှု ပုံသဏ္ဌာန်တွေ ပြန်လည်တည်ဆောက်ဖို့ လိုလာပါလိမ့်မယ်။ ရလဒ်အနေနဲ့က ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးဟာ ဆက်လက် နှေးကွေးပါဦးမယ်"ဟု Wang က ပြောကြားခဲ့သည်။

National Academy of Governance မှ စီးပွားရေးပါမောက္ခ Shi Hongxiu က "အကောက်ခွန်မူဝါဒဟာ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ကုန်သွယ်မှုမှာ အမေရိကန်ရဲ့ ဩဇာကျဆင်းမှုကို ပြသနေကာ မိမိကိုယ်ကိုယ်ကာကွယ်မှုအစီအစဉ်များကို ပိုမိုကြီးလာစေမည်ဖြစ်သည်။ ဤလုပ်ရပ်သည် ၎င်း၏ကုန်သွယ်ဖက်များ၏ တန်ပြန်အရေးယူမှုများကို ဖြစ်ပေါ်စေပြီး ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ထောက်ပံ့ရေးကွင်းဆက်များကို ထိခိုက်စေမည်ဖြစ်သည်"ဟု ဆိုခဲ့သည်။

Renmin University of China မှ စီးပွားရေးပါမောက္ခ Cheng Dawei က ထရမ့်အနေနှင့် အပြန်အလှန် အခွန်စည်းကြပ်မှုဖြစ်ရန် တွန်းပို့ခဲ့သည်ဟုဆိုသည်။ "ဒီလို လုပ်ရပ်တွေဟာ တရားမျှတမှုမရှိသလို ကမ္ဘာ့ကုန်သွယ်ရေးအဖွဲ့ရဲ့ ဥပဒေတွေကို ဆန့်ကျင်နေပါတယ်" ဟု Cheng က ပြောကြားခဲ့ပြီး "WTO စည်းမျဉ်းအရ ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများအပေါ် မတူကွဲပြားသည့်မှုကို ကျင့်သုံးသင့်ကြောင်း၊ တင်သွင်းလာတဲ့ မော်တော်ကား အားလုံးအပေါ် စည်းကြပ်ခွန် ၂၅ ရာခိုင်နှုန်း ကောက်ခံဖို့ စီစဉ်ထားတဲ့ ထရမ့်ရဲ့ စည်းမျဉ်းဟာ WTO စည်းမျဉ်းကို ချိုးဖောက်တာဖြစ်ပါတယ်"ဟုလည်း ဆိုခဲ့သည်။

သက်ထွန်းဦး

Ref: – www.yahoofinance.com

– www.cnn.com

– www.asianews.network/

– www.burmese.voanews.com/

– www.bloomberg.com

– www.cnbc.com/

Trump 2.0 နှင့် ယူကရိန်းစစ်ပွဲ အနာဂတ်အား လေ့လာခြင်း

ဒေါက်တာ နိုင်ဝင်းသေနဂ
မဟာဗျူဟာလေ့လာရေးအဖွဲ့

"ထရမ့်အနေဖြင့် သမ္မတတာဝန် စတင်ထမ်းဆောင်ပြီး
ပထမလအတွင်း စိတ်ဝင်စားစရာကောင်းသည့် လုပ်ဆောင်ချက်တစ်ခုမှာ
ယူကရိန်းသမ္မတ ဇဲလန်စကီးနှင့် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခြင်းမတိုင်မီ
ထရမ့်က စစ်ပွဲကိုအဆုံးသတ်ရန်
ပူတင်နှင့် ဈေးစပ်ညှိနှိုင်းမှုများ ပြုလုပ်ခြင်းဖြစ်သည်။"

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

နိဒါန်း

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလတွင် ဒေါ်နယ်ထရမ့်၏ သမ္မတရာထူးကို ပြန်လည် ရရှိလာခြင်းနှင့်အတူ ၎င်းချမှတ်မည့် မူဝါဒများသည် ဆက်လက်ဖြစ်ပွားနေဆဲဖြစ်သော ရုရှား-ယူကရိန်းစစ်ပွဲကို မည်သို့ပုံဖော်နိုင်သည်ဆိုသည့် မေးခွန်းများထွက်ပေါ်လာခဲ့သည်။ ထရမ့်က ဖြစ်ပွားနေဆဲ စစ်ပွဲအား အမြန်ဆုံး အဆုံးသတ်ရန် ရည်ရွယ်ထားသည်ဖြစ်ရာ ယူကရိန်းထံသို့ အမေရိကန်က ပေးပို့နေသော ဘဏ္ဍာရေးနှင့်စစ်ဘက်ဆိုင်ရာ ထောက်ပံ့မှုများအား လျှော့ချခြင်း သို့မဟုတ် ဖြတ်တောက်ခြင်းများ ပြုလုပ်လိုက်ခြင်းအားဖြင့် ယူကရိန်း၏ အင်အားကို ယုတ်လျော့သွားစေမည် ဖြစ်သည်။ ထရမ့်အနေဖြင့် စစ်ပွဲဆိုင်းသွားရန် တစ်ရက်အတွင်း စေ့စပ်ညှိနှိုင်းမှု ပြုလုပ်နိုင်ကြောင်း အခိုင်အမာပြောဆိုထားသည်။ ထိုညှိနှိုင်းမှုတွင် ရုရှား၏ ရည်မှန်းချက်များကို မျက်နှာသာပေးနိုင်သည့် ဒွန်းဘတ်စ်ဒေသအား ခွဲဝေပေးမည့် အစီအစဉ်သည် ယူကရိန်းအနေဖြင့် လက်ခံနိုင်ဖွယ်မရှိချေ။ ဒေါ်နယ်ထရမ့်၏ ဒုတိယသက်တမ်းတွင် ရုရှား-ယူကရိန်းစစ်ပွဲသည် စစ်ရေး၊ နိုင်ငံရေးနှင့် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ကြီးမားသော ပြောင်းလဲမှုများကို ရင်ဆိုင်နေရပြီဖြစ်သည်။ ဤဆောင်းပါးတွင် ထရမ့်၏ ယခင်ကာလမူဝါဒများ၊ စစ်ပွဲအပေါ် ၎င်း၏သက်ရောက်မှုနှင့် ကမ္ဘာ့နိုင်ငံရေးအပေါ် ရေရှည်အကျိုးဆက်များကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာထားသည်။

နောက်ခံသမိုင်းကြောင်း

သမိုင်းကြောင်းအရ ယူကရိန်းသည် ရုရှား၏ သမိုင်းနှင့် ယဉ်ကျေးမှုတို့မှ ခွဲထွက်၍ မရသော အစိတ်အပိုင်းဖြစ်သည်ဟု ရုရှားတို့က ရှုမြင်သည်။ ၂၀၁၄ ခုနှစ်က ခရိုင်းမီးယားကို

ပြန်လည်သိမ်းပိုက်လိုက်ခြင်းသည် ၁၇၈၃ ခုနှစ်ကတည်းက ရုရှား၏အုပ်ချုပ်မှုအောက်ရှိ သမိုင်းကြောင်းအရနှင့် ရုရှားစကားပြောလူအများစုတို့သည် ၎င်း၏မှန်ကန်သောနေရာသို့ ပြန်လည်ရောက်ရှိခြင်း ဖြစ်သည်ဟု ယူဆကြသည်။ အလားတူပင် ဒွန်းဘတ်စ်ပဋိပက္ခသည် လူမျိုးစုရုရှားများနှင့် ရုရှားစကားပြောသူများအား ယူကရိန်း၏ ဖိနှိပ်မှုမှ ခုခံကာကွယ်ခြင်း ဖြစ်သည်ဟု ခံယူထားကြသည်။

ရုရှားခေါင်းဆောင်များအနေဖြင့် ယူကရိန်း၏ ၂၀၁၄ ခုနှစ်လွန်ကာလတွင် အနောက်နိုင်ငံများထံ ဘက်ပြောင်းသွားခြင်း အထူးသဖြင့် ယူကရိန်းက နေတိုး၊ EU တို့နှင့် ပေါင်းစည်းရေးကို ကြိုးပမ်းနေခြင်းသည် ခြိမ်းခြောက်မှုတစ်ခုအဖြစ် ရှုမြင်ခဲ့သည်။ ရုရှားအစိုးရအနေဖြင့် ၁၉၉၇ ခုနှစ်ကတည်းက နေတိုး၏ အရှေ့ဘက်သို့ ချဲ့ထွင်လာမှုအား နေတိုးသည် အရှေ့သို့ တစ်လက်မမျှ တိုးချဲ့မည်မဟုတ်ကြောင်း ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ်တွင် အနောက်နိုင်ငံခေါင်းဆောင်များထံမှ အလွတ်သဘောအာမခံချက်ကို ဖောက်ဖျက်ခြင်းဖြစ်သည်ဟု မှတ်ယူထားကြသည်။ ယူကရိန်း၏ နေတိုးအဖွဲ့ဝင်ဖြစ်လာရန် အလားအလာသည် ၎င်း၏ ၂၀၁၉ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ ပန်းတိုင်တစ်ခုအဖြစ် တရားဝင်သတ်မှတ်ထားရာ ခရိုင်းမီးယားကျွန်းဆွယ်ကို ဖြတ်လျက် ရုရှား၏ မဟာဗျူဟာမြောက်ကြားခံနယ်နှင့် ပင်လယ်နက်အား လွှမ်းမိုးမှုကို ခြိမ်းခြောက်နေသည်ဟု ယူဆပြီး သည်းမခံနိုင်စရာမရှိဟု သတ်မှတ်ပါသည်။

ရုရှားလိုလားသော သမ္မတ ဗစ်တာယာနူကိုဗစ်ချ်ကို ဖြုတ်ချခဲ့သည့် ၂၀၁၄ Euromaidan အရေးတော်ပုံသည် အချိုးအကွေ့တစ်ခု ဖြစ်သည်။ Minsk သဘောတူညီချက်များ (၂၀၁၄–၂၀၁၅) သည် ဒွန်းဘတ်စ်စစ်ပွဲကို ရပ်တန့်ရန် ရည်ရွယ်ပြီး ယူကရိန်းအား လက်နက်တပ်ဆင်ပေးနေစဉ်တွင် ရုရှားအား အပဟန့်အတားဖြစ်စေရန် အနောက်တိုင်း၏ကြံစည်မှုအဖြစ် မော်စကိုက ရှုမြင်သည်။ ၂၀၂၂ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၂၁ ရက်နေ့တွင် ပူတင်က ဒွန်းညက်စ်နှင့် လူးဟန့်ခ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ (DPR/LPR) တို့ကို သီးခြားလွတ်လပ်သောနိုင်ငံများအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုခဲ့ရာ ဤသည်မှာ ယူကရိန်းတို့၏ လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုမှ ဒေသခံများအား လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ကာကွယ်ပေးရန် ရည်ရွယ်ရင်းဖြစ်ကြောင်း တွေ့နိုင်ပါသည်။

ထို့ကြောင့် ၂၀၂၂ ခုနှစ်က စတင်ကာ ရုရှားက ဆင်နွှဲနေသည့် အထူးစစ်ဆင်ရေးသည် ယူကရိန်းကို ကြားခံစစ်ပွဲအဖြစ်အသုံးချကာ နေတိုးအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက ၎င်း၏ အချုပ်အခြာအာဏာကို ထိပါးလာမည့်အန္တရာယ်ကို ကြိုတင်လက်ဦးမှုရယူကာ ဆင်နွှဲသည့် စစ်ဆင်ရေးတစ်ရပ်ဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရသည်။

လက်ရှိစစ်မြေပြင်အခြေအနေ

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလအထိ ရုရှားသည် ယူကရိန်းနယ်မြေ၏ ငါးပုံတစ်ပုံခန့်ကို သိမ်းပိုက်ကာ အရှေ့ပိုင်း ဒွန်းညက်စ်ဒေသတွင် အောင်ပွဲများရရှိနေသည်ဖြစ်သောကြောင့် စစ်ပွဲသည် ပြင်းထန်သော ပဋိပက္ခတစ်ခုအဖြစ် ဆက်လက်တည်ရှိနေဆဲ ဖြစ်သည်။ ယူကရိန်းသည် စစ်သည်အင်အား မလုံလောက်မှုများအပါအဝင် စိန်ခေါ်မှုများနှင့် ရင်ဆိုင်နေရပြီး အမေရိကန်နှင့် ဥရောပတို့က ပေးအပ်သော အကူအညီများအပေါ် ကြီးမားစွာ မှီခိုနေရပါသည်။

အမေရိကန်၏ အကူအညီများသည် ထရမ့်၏ မူဝါဒအသစ်များနှင့်အတူ ရပ်ဆိုင်းသွားရပြီ ဖြစ်ပါသည်။

ဆက်ဆံရေးအပြောင်းအလဲများ

သမ္မတ ဒုတိယသက်တမ်း တာဝန်ထမ်းဆောင်ရန်အတွက် အိမ်ဖြူတော်သို့ ပြန်လည်ရောက်ရှိပြီး ခုနစ်ပတ်အကြာတွင် ဒေါ်နယ်ထရမ့်သည် ရုရှား-ယူကရိန်းစစ်ပွဲ အမြန်ဆုံးပြီးဆုံးသွားစေရန်အတွက် အမေရိကန်၏ ချဉ်းကပ်မှုကို ပြောင်းလဲကာ ရုရှားကို ရန်သူတစ်ဦးအဖြစ် မဟုတ်ဘဲ မဟာမိတ်အဖြစ် တိုးမြှင့်ဆက်ဆံနေကြောင်း တွေ့ရှိနိုင်ပါသည်။ လက်ရှိတွင် ရုရှားအား ဆန့်ကျင်သည့် ဥရောပနိုင်ငံများနှင့် သဘောထားတူညီမှုကို ဘေးဖယ်လျက် ယူကရိန်းအား စစ်ရေးအကူအညီနှင့် ထောက်လှမ်းရေးသတင်းအချက်အလက် မျှဝေမှုများအား ဆိုင်းငံ့ထားပါသည်။ ထို့အပြင် ထရမ့်က ယူကရိန်းထက်စာလျှင် ရုရှားနှင့် လုပ်ဆောင်ရန် ပိုမိုလွယ်ကူကြောင်းလည်း ပြောကြားခဲ့သည်။

လက်ရှိဖြစ်ပေါ်တိုးတက်မှုများ

ထရမ့်အနေဖြင့် သမ္မတတာဝန် စတင်ထမ်းဆောင်ပြီး ပထမလအတွင်း စိတ်ဝင်စားစရာကောင်းသည့် လုပ်ဆောင်ချက်တစ်ခုမှာ ယူကရိန်းသမ္မတ ဇဲလန်စကီးနှင့် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခြင်း မတိုင်မီ ထရမ့်က စစ်ပွဲကိုအဆုံးသတ်ရန် ပူတင်နှင့် စေ့စပ်ညှိနှိုင်းမှုများ ပြုလုပ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၂ ရက်နေ့က အမေရိကန်သမ္မတ ထရမ့်နှင့် ရုရှားသမ္မတ ပူတင်တို့ တယ်လီဖုန်းဖြင့် ဆက်သွယ်ဆွေးနွေးရာတွင် စစ်ပွဲအဆုံးသတ်ရေး ဆွေးနွေးပွဲများ စတင်ရန် သဘောတူညီခဲ့ကြသည်။ မိနစ် ၉၀ ကြာ တယ်လီဖုန်းခေါ်ဆို ဆွေးနွေးမှုသည် ပူတင်၏ သမ္မတသက်တမ်းနှစ်များအတွင်း အထင်ရှားဆုံး သံတမန်ရေးဆိုင်ရာ အောင်မြင်မှုဖြစ်ပြီး ရုရှားသမ္မတကို ဖယ်ကြဉ်ထားရန် အနောက်နိုင်ငံများ၏ သုံးနှစ်ကြာ ကြိုးပမ်းမှုအား ထိုးနှက်ချက်လည်းဖြစ်သည်။ ထရမ့်အနေဖြင့် ရုရှားသမ္မတပူတင်နှင့် ဆွေးနွေးပြီးမှသာ ယူကရိန်းသမ္မတ ဇဲလန်စကီးနှင့် ဆွေးနွေးပြောဆိုခဲ့သည်မှာ ယူကရိန်း သမ္မတအပေါ် ကြိုတင်စည်းကမ်းသတ်မှတ် ဆွေးနွေးခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ထရမ့်နှင့် ပူတင်တို့ မျက်နှာချင်းဆိုင် တွေ့ဆုံရန် ပြင်ဆင်မှုများ လုပ်ဆောင်နေကြောင်း ရုရှားတာဝန်ရှိသူများက ပြောကြားခဲ့သည်။ ပူတင်သည် ထရမ့်ကို မော်စကိုသို့လာရောက်ရန်လည်း ဖိတ်ကြားထားပြီး အကယ်၍ လက်ခံပါက ၂၀၀၉ ခုနှစ်နောက်ပိုင်း ရုရှားနိုင်ငံသို့ အမေရိကန်သမ္မတတစ်ဦးအနေဖြင့် ပထမဆုံးလာရောက်လည်ပတ်ခြင်းလည်း ဖြစ်ပါမည်။

ပူတင်နှင့် ထရမ့်တို့ တယ်လီဖုန်းဖြင့် ဆက်သွယ်ဆွေးနွေးသည့် ထိုဖေဖော်ဝါရီလ ၁၂ ရက်နေ့တွင် အမေရိကန် ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီး ပိဟက်ဂ်ဆက်တ်က ယူကရိန်းအား နေတိုးအဖွဲ့ဝင်အဖြစ် ဝင်ရောက်ရန်ကြိုးပမ်းမှုကို ပယ်ချခဲ့သည်။ ဘရပ်ဆဲလ်တွင် ပြုလုပ်သည့် ထိပ်သီးအစည်းအဝေးတွင် ဟက်ဂ်ဆက်တ်က ယူကရိန်းသည် ၎င်း၏ ၂၀၁၄ ခုနှစ်မတိုင်မီက ပိုင်ဆိုင်ခဲ့သော နယ်နိမိတ်သို့ ပြန်လည်ရယူသွားရန် မျှော်လင့်ခြင်းမှာ လက်တွေ့မကျကြောင်း ပြောကြားခဲ့သည်။ ၎င်းက ငြိမ်းချမ်းရေးသဘောတူညီချက်မှန်သမျှကို စွမ်းရည်ရှိသော

ဥရောပနှင့် ဥရောပမှမဟုတ်သော တပ်များက အာမခံချက်ပေးရမည်ဖြစ်ပြီး ထိုအရာသည် အမေရိကန်ထံမှ လာမည်မဟုတ်ကြောင်းလည်း ၎င်းက အခိုင်အမာပြောကြားခဲ့သည်။

ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၄ ရက်နေ့က အမေရိကန်ဒုတိယသမ္မတ ဂျေဒီဗန့်စ်၏ မြူးနစ်လုံခြုံရေးညီလာခံတွင် ပြောကြားသော မိန့်ခွန်းတွင် ယူကရိန်းစစ်ပွဲကို လျစ်လျူရှုကာ ဥရောပမဟာမိတ်များကို တိုက်ခိုက်ပြောကြားခဲ့ကြောင်း တွေ့နိုင်သည်။ ၎င်းအနေဖြင့် မဟာမိတ်များအပေါ် ပြင်းထန်သော အယူဝါဒဆိုင်ရာ တိုက်ခိုက်မှုတစ်ရပ်ကို စတင်လိုက်သောအခါတွင် ဥရောပခေါင်းဆောင်များအနေဖြင့် အံ့အားသင့်ခဲ့ကြပြီး အမေရိကန်နှင့် ဥရောပတွင် တူညီသောအစီအစဉ် ရှိ၊ မရှိကိုပင် မေးခွန်းထုတ်ခဲ့ကြသည်။ ဗန့်စ်၏ မိန့်ခွန်းတွင် ယူကရိန်းစစ်ပွဲဆိုင်ရာ အရေးပါသောအချက်များကို ပါဝင်ရန် မေ့လျော့ထားသော်လည်း ထိုအကြောင်းအရာအစား ဥရောပအတွက် အမှန်တကယ် ခြိမ်းခြောက်မှုမှာ ရုရှား သို့မဟုတ် တရုတ်ထံမှမဟုတ်ဘဲ လွတ်လပ်စွာပြောဆိုခွင့်ကို ကာကွယ်ခြင်း၏ အခြေခံအကျဆုံး တန်ဖိုးများမှ ဖယ်ခွာခြင်းဖြစ်သည်ဟု ပြောကြားခဲ့ပါသည်။

ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၈ ရက်နေ့တွင် အမေရိကန် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး မာကိုရူဘီရိုနှင့် ရုရှားနိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး ဆာဂေးလာဗရော့ဗ်တို့သည် ဆော်ဒီအာရေးဗီးယားနိုင်ငံတွင် သံတမန်ဆက်ဆံရေး မြှင့်တင်ရန် ဆွေးနွေးပွဲများ ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ ဤသည်မှာ ရုရှား၏ အထူးစစ်ဆင်ရေး စတင်ပြီးနောက်ပိုင်း နှစ်နိုင်ငံအကြား အဆင့်မြင့်ဆုံး ဆွေးနွေးပွဲဖြစ်ပြီး စစ်ပွဲအဆုံးသတ်ရန်နှင့် အမေရိကန်-ရုရှား သံတမန်ရေးနှင့် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ဆက်ဆံမှုများ တိုးတက်အောင် လုပ်ဆောင်ရန် သဘောတူညီခဲ့ကြသည်။ ထိုတွေ့ဆုံဆွေးနွေးပွဲသည် ဝါရှင်တန်၏ မော်စကိုထံ ချဉ်းကပ်မှုတွင် ကြီးမားသော အပြောင်းအလဲဖြစ်ပြီး ရုရှားကို သီးခြားခွဲထုတ်ရန် ယခင်သမ္မတ ဂျိုးဘိုင်ဒန်၏ ကြိုးပမ်းမှုနှင့် သိသိသာသာ ကွဲထွက်သွားကြောင်း တွေ့ရသည်။ ထိုအစည်းအဝေးတွင် ယူကရိန်း သို့မဟုတ် ဥရောပနိုင်ငံများမှ တာဝန်ရှိသူများအား ဖိတ်ကြားခြင်းမရှိပေ။

ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၉ ရက်နေ့တွင် ထရမ့်က စစ်ပွဲအတွက် ယူကရိန်းကို ပြစ်တင်ပြောဆိုခဲ့ပြီး ဇဲလန်စကီးက ဆော်ဒီအာရေးဗီးယားသို့ လာရောက်ဆွေးနွေးခြင်း မရှိသည့်အပေါ်တွင်လည်း စိတ်ပျက်မိကြောင်း ပြောဆိုခဲ့သည်။ ထရမ့်က ယူကရိန်းတွင် ရွေးကောက်ပွဲများ ကျင်းပရန် ဇဲလန်စကီးအား ဖိအားပေးခဲ့သည်။ ယူကရိန်းဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ စစ်အုပ်ချုပ်ရေး အာဏာတည်နေချိန်တွင် ရွေးကောက်ပွဲများကို ဆိုင်းငံ့ထားရသည်ဟုဆိုသည်။ ထိုနေ့တွင်ပင် ထရမ့်က ဇဲလန်စကီးအား အာဏာရှင်ဟု ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲကာ ပိုမိုကောင်းမွန်သော အရွေ့သို့ မလျှောက်လှမ်းနိုင်ပါက ၎င်း၏တိုင်းပြည် ကျန်တော့မည်မဟုတ်ကြောင်း သတိပေးခဲ့သည်။

ဖေဖော်ဝါရီလ ၂၄ ရက်နေ့တွင် ဥရောပနိုင်ငံများက ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံတွင် တင်သွင်းသည့် ရုရှား၏လုပ်ရပ်ကို ရှုတ်ချကာ ယူကရိန်း၏ နယ်မြေတည်တံ့ခိုင်မြဲရေးကို ထောက်ခံသည့် ဆုံးဖြတ်ချက်အား အမေရိကန်က ရုရှား၊ ဘီလာရုစ်၊ မြောက်ကိုရီးယားတို့နှင့် ကန့်ကွက်မဲပေးခဲ့သည်။ ရုရှား၏ အထူးစစ်ဆင်ရေး သုံးနှစ်ပြည့်အဖြစ် ကုလသမဂ္ဂတွင် မဲခွဲဆုံးဖြတ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်ပြီး အမေရိကန်အနေဖြင့် သမုဒ္ဒရာခြားနေသည့်

ဥရောပနှင့် ဆက်ဆံရေး သိသိသာသာ ပြောင်းလဲသွားသည်ကို တွေ့မြင်ရသည်။ ထို့အပြင် အမေရိကန်သည် ပဋိပက္ခကို အမြန်အဆုံးသတ်ရန် တောင်းဆိုသည့် ကုလသမဂ္ဂလုံခြုံရေး ကောင်စီတွင် ဆုံးဖြတ်ချက်တစ်ရပ်ကို ရေးဆွဲကာ မဲခွဲဆုံးဖြတ်ခဲ့သော်လည်း ရုရှားအပေါ် ဝေဖန်မှု မပါဝင်ပေ။ ရုရှားအနေဖြင့် အမေရိကန်၏ ပိုမိုမျှတသော ရပ်တည်ချက်အတွက် ချီးကျူးခဲ့ပြီး ယင်းဆုံးဖြတ်ချက်ကို ထောက်ခံခဲ့သည်။

ဖေဖော်ဝါရီလ ၂၈ ရက်နေ့တွင် သမ္မတ ထရမ့်သည် ဇဲလန်စကီးအား အိမ်ဖြူတော် ဘဲဥပုံရုံးခန်းတွင် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခဲ့သည်။ ခေတ်သစ်သမိုင်းတွင် အကြီးကျယ်ဆုံး သံတမန်ရေးဆိုင်ရာ ပြဿနာတစ်ခုအဖြစ် သေချာပေါက်မှတ်တမ်းတင်ထိုက်သော ထိုအစည်းအဝေးတွင် သမ္မတ ထရမ့်၊ ဒုတိယသမ္မတ ဂျေဒီဗန့်စ်နှင့် ဇဲလန်စကီးတို့အကြား စကားအချေအတင် ဖြစ်ပွားခဲ့သည်။ ဇဲလန်စကီးသည် ရုရှားနှင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးသို့ လမ်းခင်းရန် ရည်ရွယ်ထားသည့် အမေရိကန်နှင့် မြေရှားသတ္တုတွင်းထွက်များဆိုင်ရာ သဘောတူညီချက်ကို ဆွေးနွေးရန် ဝါရှင်တန်သို့ သွားရောက်ခဲ့သော်လည်း အစည်းအဝေးသည် ပြဿနာတစ်ရပ် အဖြစ် ပြောင်းလဲသွားပြီး သဘောတူညီချက်ကို ကြေညာရန် ရည်ရွယ်သည့် ပူးတွဲသတင်းစာ ရှင်းလင်းပွဲကို ဖျက်သိမ်းခဲ့သည်။ ထရမ့်က ဇဲလန်စကီးသည် စစ်ပွဲများရပ်ဆိုင်းရေး ဆွေးနွေးရန် အဆင်သင့်မဖြစ်သေးကြောင်း မှတ်ချက်ပြုခဲ့သည်။ ထိုထူးခြားသည့် မြင်ကွင်းအား ရုရှားတို့က ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ ဖြစ်ကြသည်။

အမေရိကန် အမျိုးသားလုံခြုံရေး သို့မဟုတ် အရေးပါသော အခြေခံအဆောက်အအုံများအပေါ် ဆိုက်ဘာခြိမ်းခြောက်မှုများကို ရုရှားကပြုလုပ်နေသည်ဟု မယုံကြည်ကြောင်း ထရမ့်အစိုးရက လျှို့ဝှက်စွာသာမက လူသိရှင်ကြားပါ ထုတ်ဖော်ပြောကြားမှုများ ထွက်ပေါ်လာပြီးနောက် Cybersecurity and Infrastructure Security Agency (CISA) မှ တာဝန်ရှိ လေ့လာသုံးသပ်သူများထံ ရုရှား၏ခြိမ်းခြောက်မှုအား ဆက်လက်စုံစမ်းခြင်း သို့မဟုတ် အစီရင်ခံခြင်းများ မပြုလုပ်တော့ရန် မတ်လ ၁ ရက်နေ့က ညွှန်ကြားခဲ့သည်။ CISA သည် နှစ်ပေါင်းများစွာတိုင်အောင် ရုရှား၏ ဆိုက်ဘာလုံခြုံရေး ခြိမ်းခြောက်မှုများကို စုံစမ်းထောက်လှမ်းနေသည့် အဓိကအေဂျင်စီတစ်ခု ဖြစ်သည်။

ဘဲဥပုံရုံးခန်း ပြဿနာအပြီး မတ်လ ၃ ရက်နေ့တွင် ယူကရိန်းအား ထောက်လှမ်းရေး သတင်းအချက်အလက်များ မျှဝေခြင်းကိုလည်းကောင်း၊ မတ်လ ၅ ရက်နေ့တွင် ယူကရိန်းထံ အမေရိကန်၏ စစ်ဘက်ဆိုင်ရာအကူအညီများ ပေးအပ်နေခြင်းကိုလည်းကောင်း ဆိုင်းငံ့ထား လိုက်ပါသည်။ အမေရိကန်အမျိုးသားလုံခြုံရေးအကြံပေး မိုက်ဝေါ့ဇ်က အမေရိကန်သည် နောက်သို့ ခြေတစ်လှမ်း ပြန်ဆုတ်လိုက်ပြီဖြစ်ကြောင်း အတည်ပြုခဲ့ပြီး ယူကရိန်းနှင့် ဆက်ဆံရေးတွင် ကဏ္ဍပေါင်းစုံအား ပြန်လည်သုံးသပ်နေကြောင်း ပြောကြားခဲ့သည်။ ယူကရိန်းအနေဖြင့် အမေရိကန်ဦးဆောင်သော စေ့စပ်ညှိနှိုင်းမှုတွင် ပါဝင်ရန် သဘောတူပါက စစ်ရေးအကူအညီများ ပြန်လည်စတင်နိုင်မည်ဟု ၎င်းက ထပ်လောင်း မှတ်ချက်ပြုပါသည်။ သံတမန်ရေးနှင့် စီးပွားရေးဆက်ဆံရေး တိုးမြှင့်ရေးဆိုင်ရာ ကျယ်ပြန့်သောဆွေးနွေးမှု တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအဖြစ် ထရမ့်၏အစိုးရအဖွဲ့သည် ရုရှားနှင့် ဆက်ဆံရေးပြန်လည်ထူထောင်ရန် နှင့် ရုရှားအပေါ် ပိတ်ဆို့အရေးယူမှုများ ရုပ်သိမ်းရန် အစီအစဉ်ကိုလည်း ရေးဆွဲနေသည်ဟု

သတင်းများ ထွက်ပေါ်နေပါသည်။

မတ်လ ၄ ရက်နေ့က ကွန်ဂရက်လွှတ်တော်တွင် ထရမ့်က မိန့်ခွန်းပြောကြားရာ၌ ဇဲလန်စကီးက ၎င်းထံ စာရေးသားပေးပို့ရာတွင် ဘဲဥပုံရုံးခန်းဖြစ်စဉ်သည် သူ့အတွက် နောင်တရဖွယ်ဖြစ်ပြီး သူနှင့် သူ၏အဖွဲ့သည် သမ္မတ ထရမ့်၏ ခိုင်မာသော ဦးဆောင်မှုအောက်မှာ အလုပ်လုပ်ရန် အဆင်သင့်ဖြစ်နေပြီဖြစ်ကြောင်း ရေးသားဖော်ပြထားပါသည်။

မတ်လ ၇ ရက်နေ့က အိမ်ဖြူတော် ဘဲဥပုံရုံးခန်းအတွင်း သတင်းထောက်များ၏ မေးမြန်းမှုများကို ဖြေကြားရာတွင် ထရမ့်က မော်စကိုနှင့် အလုပ်လုပ်ရသည်မှာ ကီယက်ဗ်နှင့် အလုပ်လုပ်ရသည်ထက် ပိုမိုလွယ်ကူကြောင်း ပြောကြားလိုက်ပါသည်။ သမ္မတ ပူတင်က စစ်ပွဲကို အဆုံးသတ်လိုကြောင်းနှင့် ပူတင်က ငြိမ်းချမ်းရေးကို လိုချင်သည်ဟု ယုံကြည်ကြောင်း ၎င်းက သတင်းထောက်များ၏ မေးမြန်းမှုကို ဖြေကြားပါသည်။

ဇဲလန်စကီးအနေဖြင့် ဥရောပခေါင်းဆောင်များနှင့် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးပြီးနောက်ပိုင်းတွင် ၎င်းတို့၏ ထောက်ခံမှုများ ရရှိခဲ့ကြောင်းလည်း တွေ့ရပါသည်။ ဥရောပအနေဖြင့် အမေရိကန် ပါဝင်ခြင်းမရှိသည့် ဥရောပအား လက်နက်ပြန်လည်တပ်ဆင်ရေးအစီအစဉ်ကို စတင်မည်ဖြစ်ကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရသည်။ ဥရောပ၏ ကာကွယ်ရေးပစ္စည်း ထုတ်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းကို အားကောင်းလာစေရန်နှင့် ၎င်း၏ စစ်ရေးစွမ်းရည်မြှင့်တင်ရန်တို့အတွက် အပိုင်း ငါးပိုင်းပါဝင်သော ReArm Europe အစီအစဉ်သည် ယူရို ၈၀၀ ဘီလီယံ (ပေါင် ၆၆၀ ဘီလီယံ) တန်ဖိုး ရှိပါသည်။ ထိုအစီအစဉ်သည် ယူကရိန်းကို အမေရိကန်က အကူအညီများ ဆိုင်းငံ့လိုက်ပြီးနောက် ယူကရိန်းအတွက် အရေးကြီးသော စစ်ရေးအထောက်အပံ့များ ပံ့ပိုးပေးနိုင်ကြောင်း ဥရောပကော်မရှင် အကြီးအကဲက ပြောကြားခဲ့ပါသည်။

“ ရုရှား၏ မဟာဗျူဟာသည် ကြီးမားသော ထိုးစစ်များ အဆင့်မှသည် ချေမှုန်းသည့်စစ်ပွဲအသွင် ကူးပြောင်းခဲ့ပြီး အသေးစား တိုက်ခိုက်ချေမှုန်းမှုများမှတစ်ဆင့် အကျိုးအမြတ်များရရှိမှုကို ပိုမိုအလေးထားလာကြောင်း တွေ့ရသည်။ ”

ရုရှား–ယူကရိန်းစစ်ပွဲ၏ အနာဂတ်

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မတ်လလယ်ခန့်အထိ ရုရှား–ယူကရိန်းစစ်ပွဲ၏ အနာဂတ်ကို ခန့်မှန်းရာတွင် လက်ရှိ

စစ်ရေး၊ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် နိုင်ငံတကာရေးရာ ပြောင်းလဲမှုများကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာသုံးသပ်ရန် လိုအပ်ပါသည်။

(က) စစ်ရေး

ရုရှား၏ မဟာဗျူဟာသည် ကြီးမားသော ထိုးစစ်များအဆင့်မှသည် ချေမှုန်းသည့် စစ်ပွဲအသွင် ကူးပြောင်းခဲ့ပြီး အသေးစား တိုက်ခိုက်ချေမှုန်းမှုများမှတစ်ဆင့် အကျိုးအမြတ်များ ရရှိမှုကို ပိုမိုအလေးထားလာကြောင်း တွေ့ရသည်။ ဤချဉ်းကပ်မှုသည် ယူကရိန်းစစ်သည်များနှင့် အရင်းအမြစ်များကို အချိန်နှင့်အမျှ ယုတ်လျော့ကုန်ဆုံးစေရန် ရည်ရွယ်သည်။ ၂၀၂၅ ခုနှစ်အစောပိုင်းတွင် ရုရှားသည် ခရိုင်းမီးယားနှင့် ဒွန်းဘတ်စ်ဒေသ၏ အစိတ်အပိုင်းများအပါအဝင် ယူကရိန်းပိုင်နက် ၂၀ ရာခိုင်နှုန်းခန့်ကို သိမ်းပိုက်ထားသည်။ သို့သော် ထိုသို့သော အကျိုးအမြတ်အတွက် ပေးဆပ်ရသော အရင်းအနှီးမှာလည်း နည်းမည်မဟုတ်ချေ။

တစ်ချိန်တည်းတွင် ယူကရိန်းသည် ခံစစ်အနေအထားသို့ ကူးပြောင်းခဲ့သည်။ ၎င်း၏ တပ်ဖွဲ့များသည် လူအင်အားနှင့် ပစ္စည်းများပြတ်လပ်မှုကြောင့် လက်ရှိနယ်မြေအား ထိန်းထားရန်နှင့် ကာ့ခ် (Kursk) စစ်ဆင်ရေးကဲ့သို့ နည်းဗျူဟာအဆင့် ထိုးစစ်များကိုသာ လုပ်ဆောင်နိုင်သည့် ကန့်သတ်ချက်များရှိနေသည်။ ဆုံးရှုံးသွားသော နယ်မြေအားလုံးကို ပြန်လည်သိမ်းယူရန် စစ်သည်အင်အား အနည်းဆုံး နှစ်သန်းခန့်ရှိရန် လိုအပ်မည်ဟု ခန့်မှန်းထားပြီး အရင်းအမြစ် အမြောက်အမြားမရှိဘဲ ထိုသို့ ထိုးစစ်ကြီးများ ဆင်နွှဲနိုင်ရန် လက်လှမ်းမမီနိုင်ဟု သုတေသနများက အကြံပြုထားသည်။

ယူကရိန်းအား စစ်လက်နက်ပစ္စည်းထောက်ပံ့မှု၏ ၆၀ ရာခိုင်နှုန်းခန့်သည် အမေရိကန်မှ ဖြစ်သဖြင့် ထိုအကူအညီပြတ်တောက်ပါက ယူကရိန်း၏ ခုခံစွမ်းအား ကျဆင်းမည်။ ဥပမာ HIMARS နှင့် ATACMS ကဲ့သို့သော ခေတ်မီလက်နက်များရရှိမှု နည်းပါးလာခြင်းသည် ရုရှား၏ စစ်မြေပြင်အသာစီးရှိမှုကို ပိုမိုမြင့်တက်စေနိုင်သည်။

နှစ်ဖက်လုံးအနေဖြင့် တပ်သားသစ် စုဆောင်းရေးနှင့် ကာကွယ်ရေးပစ္စည်း ထုတ်လုပ်မှုများ ကျဆင်းပါက လက်ရှိအနေအထားကို ဆက်လက်ထိန်းထားရန် ခက်ခဲကြောင်း သုံးသပ်ပါသည်။ အထူးသဖြင့် ယူကရိန်းအနေဖြင့် တပ်သားသစ် စုဆောင်းရန် ပိုမိုခက်ခဲလာပြီး လက်နက်ခဲယမ်းများမှာလည်း အနောက်နိုင်ငံများထံ မှီခိုနေရသည်ဖြစ်ရာ ထရမ့်အစိုးရ တက်လာပြီးနောက် အခက်အခဲများ ပိုမိုရင်ဆိုင်လာရပြီ ဖြစ်သည်။

(ခ) နိုင်ငံရေးနှင့် သံခင်းတမန်ခင်းဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုများ

ရုရှား၏ လိုလားချက်များဖြစ်သည့် ယူကရိန်းအနေဖြင့် ကြားနေရေး၊ စစ်မဲ့ဇုန်ဖြစ်ပေါ်ရေးနှင့် ရုရှားပိုင်နက်နယ်မြေ အကျိုးစီးပွားများကို အသိအမှတ်ပြုရေးတို့သည့် ယူကရိန်း၏ လိုလားချက်များဖြစ်သည့် နယ်မြေများ အပြည့်အဝ ပြန်လည်ရရှိထူထောင်ရေး၊ နေတိုးနှင့်ပေါင်းစည်းရေး စသည့်အချက်များနှင့် သိသိသာသာ ကွဲလွဲနေပါသည်။

သမ္မတ ထရမ့်သည် ချက်ချင်း အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးနှင့် ယူကရိန်းအတွက် အမေရိကန်၏ အကူအညီများ လျှော့ချရေးတို့အား ၎င်း၏ လိုလားချက်များအဖြစ် ဖော်ပြပြီး ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှုများ ပြုလုပ်ရန် ယူကရိန်းကို ဖိအားပေးခဲ့သည်။ သို့သော် ယူကရိန်းသမ္မတ

ဖဲလနိစကီးအနေဖြင့် ဆွေးနွေးပွဲများမစတင်မီ နေတိုးအဖွဲ့ဝင်ဖြစ်ခြင်း သို့မဟုတ် လုံခြုံရေး အာမခံချက်အပေါ် ခိုင်မာသောကတိကဝတ်များ လိုအပ်ကြောင်း အခိုင်အမာပြောဆိုထားပြီး ယာယီအပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးက ရုရှားကို အင်အား ပြန်လည်စုဖွဲ့နိုင်စေမည်ကို စိုးရိမ်နေသည်။ ဥရောပခေါင်းဆောင်များသည် အမေရိကန်နှင့် သဘောထားကွဲလွဲမှုကို သတိထားကာ ကာကွယ်ရေးထုတ်လုပ်မှုနှင့် အကူအညီများတိုးမြှင့်လုပ်ဆောင်နေကြသော်လည်း အမေရိကန်၏ ပံ့ပိုးကူညီမှုကို အပြည့်အဝ အစားထိုးနိုင်ရန်မှာမသေချာသေးပါ။

(ဂ) စီးပွားရေးနှင့် ရင်းမြစ်ဆိုင်ရာ ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည့်အချက်များ

ရုရှား၏ စီးပွားရေးသည် စွမ်းအင်တင်ပို့မှုများကြောင့် ကန့်သတ်ချက်များကို ကျော်လွှားနိုင်ကာ အနောက်နိုင်ငံများ၏ ပိတ်ဆို့အရေးယူမှုများကို မျှော်လင့်ထားသည်ထက် ပိုမိုခံနိုင်ရည် ရှိလာသည်။ သို့သော်လည်း ရေရှည်တွင် အထီးကျန်မှုနှင့် စစ်ပွဲဆင်နွှဲခြင်းကြောင့် ကုန်ကျစရိတ် ဒေါ်လာထရီလီယံပေါင်းများစွာသည် ပြည်တွင်းတည်ငြိမ်မှုကို ထိခိုက်လာနိုင်သည်။ စစ်ပွဲကြောင့် ပျက်စီးသွားသော ယူကရိန်း၏ စီးပွားရေးသည် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးလုပ်ငန်းများ လုပ်ဆောင်ရန် နိုင်ငံတကာအကူအညီကို မှီခိုနေရပြီး ဘီလီယံရာနှင့်ချီ၍ အသုံးပြုမှသာလျှင် ပြန်လည်တည်ဆောက်နိုင်မည်ဟု ခန့်မှန်းထားသည်။ အမေရိကန်က ၎င်း၏ ပံ့ပိုးကူညီမှုကို ဖြတ်တောက်ခြင်းသည် ယူကရိန်းအား စေ့စပ်ညှိနှိုင်းရေးအခြေအနေသို့ တွန်းပို့နိုင်သည်။ သို့သော် ဥရောပက ၎င်းအား တိုးမြှင့်ပံ့ပိုးမှုများသည် ယခင် အမေရိကန်၏ ထောက်ပံ့မှုထက်စာလျှင် များစွာ လျော့နည်းနိုင်သည်ဖြစ်ရာ ထိုကွာဟချက်ကို အပြည့်အဝ ပေါင်းကူးပေးနိုင်မည် မဟုတ်ပေ။

(ဃ) နိုင်ငံတကာသို့ သက်ရောက်မှုများ

ဤစစ်ပွဲသည် တစ်ကမ္ဘာလုံးအား ရိုက်ခတ်သက်ရောက်မှုများ ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။ စွမ်းအင်အကျပ်အတည်းများ၊ စားရေရိက္ခာ လုံခြုံမှုမရှိခြင်းနှင့် နေတိုး၏ လက်နက်တပ်ဆင်မှုတို့သည် ကမ္ဘာ့အနာဂတ်ကို ပုံဖော်ပေးမည်ဖြစ်သည်။ ဥရောပ၏ ကြီးထွားလာသော ကာကွယ်ရေးစွမ်းရည်သည် ၂၀၂၅ ခုနှစ်နောက်ပိုင်းတွင် ယူကရိန်းကို ပြန်လည်အားကောင်းစေနိုင်သော်လည်း အရှေ့အလယ်ပိုင်း သို့မဟုတ် အာရှတွင် ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သော ပဋိပက္ခများ (ဥပမာ အစ္စရေး သို့မဟုတ် တရုတ်(တိုင်ပေ)) ကဲ့သို့သော ကိစ္စရပ်များက အနောက်တိုင်း၏ အရင်းအမြစ်များကို လမ်းကြောင်းပြောင်းသွားစေနိုင်သည်။ ရုရှားအနေဖြင့် တရုတ်၊ မြောက်ကိုရီးယား၊ အီရန်တို့နှင့် မဟာမိတ်ဖွဲ့ထားခြင်းသည် လက်နက်ပစ္စည်းများ ရရှိရန်နှင့် သံတမန်ဆက်ဆံရေးတွင် အထောက်အကူရရှိရန်တို့ထက် ကျော်လွန်ကာ လက်တွေ့ဆန်သည့် မဟာဗျူဟာ မိတ်ဖက်ဆက်ဆံရေးကို တည်ဆောက်ထားနိုင်သည်ကိုလည်း လေ့လာတွေ့ရှိရသည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်အလွန်တွင် ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည့် အလားအလာများ

(က) ရေရှည်မတည်မငြိမ်ဖြစ်နေခြင်း

ဖြစ်နိုင်ခြေအရှိဆုံးသော ကာလတိုရလဒ်မှာ စစ်ပွဲသည် ဆက်လက်ဖြစ်ပွားနေမည် ဖြစ်ပြီး ရုရှားသည် အမြတ်အစွန်းအချို့ကို ရရှိကာ ယူကရိန်းအနေဖြင့် အရေးပါသော နယ်မြေများကို ဆက်လက်ထိန်းထားနိုင်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ရုရှားအနေဖြင့် စိတ်ဓာတ်အားဖြင့် လုံးဝပြိုလဲခြင်း သို့မဟုတ် ယူကရိန်းအား အနောက်နိုင်ငံများက အကူအညီများ လုံးဝဖြတ်တောက်ပစ်ခြင်းကဲ့သို့သော ဖြစ်စဉ်ကြီးများ ဖြစ်ပေါ်ခြင်း မရှိပါက စစ်ပွဲသည် ၂၀၂၆ ခုနှစ်အထိ ဆက်လက်ဖြစ်ပွားနေနိုင်ပါသည်။

(ခ) အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှု

ထရမ့်အစိုးရ၏ ဖိအားများသည် ယာယီအပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးကို တွန်းအားပေးနိုင်ပြီး လက်ရှိအခြေအနေကို အေးခဲသွားစေနိုင်သည်။ အဓိကပြဿနာများဖြစ်သည့် နယ်မြေပိုင်ဆိုင်မှုနှင့် လုံခြုံရေးအာမခံချက်များ စသည်တို့ကို ဖြေရှင်းခြင်းမပြုဘဲ နှစ်ဖက်စလုံးအနေဖြင့် အမြဲတမ်း ပိုနေမြဲ ကျားနေမြဲ အခြေအနေကို လက်မခံနိုင်သောကြောင့် နောက်ပိုင်းတွင် ပဋိပက္ခများ ပြန်လည်ဖြစ်ပွားနိုင်သည့် အန္တရာယ်ရှိသည်။

(ဂ) ရုရှား၏ အောင်မြင်မှု

အမေရိကန်၏ အကူအညီများ လျှော့ချမှုကြောင့် ယူကရိန်း၏ ရှေ့တန်းစစ်မျက်နှာများ အားနည်းသွားပါက ရုရှားသည် အဆုံးအဖြတ်ပေးနိုင်သော ထိုးစစ်များကို ဆင်နွှဲကာ နယ်မြေပိုမိုသိမ်းယူနိုင်ပါသည်။ သို့သော် ၎င်း၏ ထောက်ပံ့ရေးလမ်းကြောင်းများ ရှည်လျားလာပြီး လုံခြုံရေး ထိန်းသိမ်းရန်ခက်ခဲလာမှုများကြောင့် သိမ်းယူထားသော နယ်မြေများတွင် သောင်းကျန်းသူများ ထကြွသောင်းကျန်းမှုများ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ပါသည်။

(ဃ) ယူကရိန်းက တန်ပြန်ထိုးစစ်ဆင်ခြင်း

ယူကရိန်းအနေဖြင့် တန်ပြန်ထိုးစစ်ကိုဆင်နွှဲရန် ဖြစ်နိုင်ခြေ နည်းပါးပါသည်။ ၎င်းအနေဖြင့် တန်ပြန်ထိုးစစ်ကို ဆင်နွှဲရန် အနောက်နိုင်ငံများ၏ ထောက်ခံမှု သိသိသာသာ တိုးမြင့်လာရန် လိုအပ်မည် ဖြစ်သည်။ စစ်သည်အင်အားနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ကန့်သတ်ချက်များကြောင့် ယူကရိန်းအနေဖြင့် ၂၀၂၅ ခုနှစ်တွင် တန်ပြန်ထိုးစစ် ဆင်နွှဲရန် မဖြစ်နိုင်ပေ။

နိဂုံး

ဒေါ်နယ်ထရမ့်၏ ဒုတိယအကြိမ် သမ္မတသက်တမ်းကာလအတွင်း ရုရှား–ယူကရိန်း စစ်ပွဲ၏ အနာဂတ်သည် ပြောင်းလဲသွားမည်ဖြစ်ပါသည်။ ၎င်း၏ မူဝါဒများသည် ယူကရိန်း၏ ရပ်တည်ချက်ကို အားနည်းစေကာ အမေရိကန်၏ အကူအညီကို လျော့ပါးသွားစေနိုင်ကြောင်း သုတေသနများက ဖော်ညွှန်းနေပါသည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် ဈေးစပ်ညှိနှိုင်းမှုများ မအောင်မြင်ပါက စစ်ပွဲသည် အသေအပျောက်နှင့် ပျက်စီးမှုများ တိုးမြင့်လာကာ ယူကရိန်း အရင်းအမြစ်

များကို ပိုမို ယုတ်လျော့သွားစေမည်ဖြစ်သည်။ အမေရိကန်နှင့် နေတိုး၊ အမေရိကန်နှင့် ဥရောပတို့၏ ဆက်ဆံရေးများသည်လည်း အရွေ့တစ်ခုဆီသို့ ပြောင်းလဲရောက်ရှိသွားကာ ကမ္ဘာ့လုံခြုံရေးအပေါ် ရေရှည်အကျိုးသက်ရောက်မှုများ ရိုက်ခတ်လာမည် ဖြစ်သည်။ ထရမ့်၏ သမ္မတသက်တမ်းအတွင်း ရုရှား-ယူကရိန်းစစ်ပွဲသည် ရေရှည်တည်တံ့သော ငြိမ်းချမ်းရေးကို ရရှိနိုင်မည်လား သို့တည်းမဟုတ် ပဋိပက္ခသည် အရွေ့ဒိုင်းနမစ်အသစ်များ အောက်တွင် ပိုမိုလှုပ်ရှားပြောင်းလဲလာမည်လားဆိုသည်ကို အဆုံးအဖြတ်ပေးမည့်အချိန်သည် မကြာမီ ရောက်ရှိလာတော့မည် ဖြစ်ပါသည်။

ဒေါက်တာနိုင်ဆွေဦး(သေနင်္ဂမဟာဗျူဟာလေ့လာရေးအဖွဲ့)

Ref: – How Trump is driving US towards Russia – a timeline of the president's moves, Leonie Chao–Fong, The Guardian, March 9, 2025

– Zelenskyy says Ukraine 'ready' for peace negotiations, calls Trump meeting 'regrettable', Anders Hagstrom, Fox News, March 4, 2025

– Financial Times

– Lowy Institute

– Johns Hopkins University

½kS-jrefrm pD;yGm;a&; quf b,fGyfaygif;tcsdefumif;

aumfaumfvdk (SMART)

“စွမ်းအင်လိုအပ်ချက်များစွာရှိနေသည့် မြန်မာနိုင်ငံသည်
ရုရှားနှင့် ချစ်ကြည်ရင်းနှီးစွာဆက်ဆံပြီး
မြန်မာနိုင်ငံ၏ စွမ်းအင်ဖူလုံရေးအတွက်
ရုရှားနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းသည် အလွန်မှန်ကန်ပြီး
ဗျူဟာမြောက်သော လုပ်ဆောင်မှုဖြစ်ပါသည်။”

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

နိဒါန်း

၁၉၄၈ ခုနှစ်က စတင်ခဲ့သည့် ရုရှား-မြန်မာ သံတမန်ဆက်ဆံရေးသည် ၂၀၂၅ ခုနှစ်တွင် (၇၇)နှစ် ပြည့်မြောက်ခဲ့ပြီဖြစ်ပါသည်။ (၇၇)နှစ်အတွင်း ရုရှား-မြန်မာ ဆက်ဆံရေးသည် တည်တည်ငြိမ်ငြိမ်ဖြင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လျက်ရှိပါသည်။ ရုရှားနိုင်ငံနှင့် မြန်မာနိုင်ငံသည် ကီလိုမီတာ ၆၀၀၀ ကျော် ကွာဝေးသော်လည်း နှလုံးသားချင်း နီးကပ်လျက်ရှိပြီး ရုရှားသည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အကျိုးစီးပွားကို အမြဲကူညီ၊ အကာအကွယ်ပေးနေသည်မှာ ထင်ရှားပါသည်။ ရုရှားဖက်ဒရေးရှင်းနိုင်ငံသမ္မတ H.E Vladimir Vladimirovich Putin ၏ ဖိတ်ကြားချက်အရ နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီဥက္ကဋ္ဌ နိုင်ငံတော်ဝန်ကြီးချုပ် ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီးမင်းအောင်လှိုင်သည် ရုရှားဖက်ဒရေးရှင်းနိုင်ငံသို့ ၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မတ်လ ၅ ရက်နေ့မှ ၉ ရက်နေ့အထိ တရားဝင်ချစ်ကြည်ရေးခရီး သွားရောက်ခဲ့ပါသည်။ မတ်လ ၄ ရက်နေ့တွင် ကရင်မလင် နန်းတော်၌ ရုရှားဖက်ဒရေးရှင်းနိုင်ငံသမ္မတ H.E Vladimir Vladimirovich Putin က ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီး မင်းအောင်လှိုင်ကို ရင်းရင်းနှီးနှီး ကြိုဆိုနှုတ်ဆက်ပြီး သီးခြားတွေ့ဆုံဆွေးနွေးခဲ့ပါသည်။ ၂၀၂၁ ခုနှစ် ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီး တာဝန်ယူသည့်အချိန်မှ စတင်ရေတွက်လျှင် ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီးသည် ရုရှားနိုင်ငံသို့ (၁၁)ကြိမ်မြောက် သွားရောက်ခဲ့ခြင်းဖြစ်ပြီး ရုရှားသမ္မတနှင့်လည်း ဒုတိယအကြိမ်မြောက် တွေ့ဆုံခြင်းဖြစ်ပါသည်။ တွေ့ဆုံဆွေးနွေးရာတွင် နှစ်နိုင်ငံ ချစ်ကြည်ရင်းနှီးမှုနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကိစ္စရပ်များ တိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်ရေးကိစ္စရပ်များ၊ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကဏ္ဍ၊ ပညာသင်ကြားရေးကဏ္ဍ၊ ကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု မြှင့်တင်ရေးကဏ္ဍ၊ ကျန်းမာရေးကဏ္ဍနှင့် အခြားကဏ္ဍပေါင်းစုံ၌ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များကို ရင်းနှီးပွင့်လင်းစွာ အမြင်ချင်း ဖလှယ်ဆွေးနွေးကြပါသည်။

ရုရှားနိုင်ငံသို့ သွားရောက်ခဲ့သည့် ချစ်ကြည်ရေးခရီးစဉ်မှ မြန်မာနိုင်ငံ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီး ယူဆောင်လာခဲ့သည့် ဖွံ့ဖြိုးမှုအစီအစဉ်များ၊ ရုရှားနိုင်ငံ၏ သဘာဝအရင်းအမြစ်များနှင့် အားကောင်းသော စီးပွားရေးကဏ္ဍများ၊ ရုရှားနိုင်ငံနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံ ရရှိမည့် အကျိုးကျေးဇူးများကို လေ့လာသုံးသပ်ရေးသားတင်ပြပါမည်။

ခရီးစဉ်အတွင်း ချုပ်ဆိုခဲ့သည့် အရေးကြီးသော စာချုပ်နှင့်နားလည်မှုစာချွန်လွှာများ

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မတ်လ ၄ ရက်နေ့တွင် ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံမှ ဝန်ကြီးဌာန ၇ ခုနှင့် ရုရှားဖက်ဒရေးရှင်းနိုင်ငံမှ သက်ဆိုင်ရာ ဝန်ကြီးဌာန၊ အဖွဲ့အစည်း၊ ကော်ပိုရေးရှင်းတို့အကြား သဘောတူစာချုပ် ၂ ခု၊ နားလည်မှုစာချွန်လွှာ ၅ ခုနှင့် သဘောတူညီချက် ၃ ခုတို့ကို ရေးထိုးချုပ်ဆိုနိုင်ခဲ့ပါသည်။

စီမံကိန်းနှင့် ဘဏ္ဍာရေးဝန်ကြီးဌာနနှင့် ရုရှား ဖက်ဒရယ်အကောက်ခွန်ဌာနတို့အကြား ချုပ်ဆိုခဲ့သော "အကောက်ခွန် ကိစ္စရပ်များတွင် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးနှင့် အပြန်အလှန် အကူအညီပေးရေး" သဘောတူစာချုပ်သည် ရုရှားနှင့်မြန်မာနိုင်ငံအကြား ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများနှင့် ကုန်သွယ်မှုကို များစွာ အထောက်အကူဖြစ်စေပါမည်။

ပညာရေးဝန်ကြီးဌာနနှင့် ရုရှားဖက်ဒရေးရှင်းနိုင်ငံ သိပ္ပံနှင့် အဆင့်မြင့်ပညာရေးဝန်ကြီးဌာနတို့အကြား ချုပ်ဆိုခဲ့သော "ပညာရေးအရည်အချင်း သတ်မှတ်ချက်နှင့် ပညာရပ်ဆိုင်ရာ ဘွဲ့ဒီဂရီများ အပြန်အလှန် အသိအမှတ်ပြုမှုဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်" သည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ လူသားအရင်းအမြစ်များ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို များစွာ အထောက်အကူပြုပါမည်။ ရုရှားနိုင်ငံတွင် အဆင့်မြင့်ပညာ သင်ကြားပေးနိုင်သော တက္ကသိုလ်ကျောင်းပေါင်း ၁၂၀၆ ကျောင်း ရှိပြီး အစိုးရပိုင်တက္ကသိုလ် ၈၉၈ ကျောင်းနှင့် ပုဂ္ဂလိကပိုင်တက္ကသိုလ် ၃၀၈ ကျောင်း ရှိပါသည်။ ၁၇၅၅ ခုနှစ်တွင် တည်ထောင်ခဲ့သော Lomonosov Moscow State University (MSU) သည် ရုရှားနိုင်ငံတွင် အဆင့်မြင့်ဆုံးတက္ကသိုလ်ဖြစ်ပြီး ကမ္ဘာ့အကောင်းဆုံးတက္ကသိုလ် ၁၀၀ တွင်လည်း ပါဝင်ပါသည်။ မြန်မာ့တပ်မတော်အရာရှိပေါင်း ၂၀၀ ကျော်သည် MSU မှ ဘွဲ့လွန်ဒီဂရီများ ရရှိထားပါသည်။ SPbU ခေါ် Saint Petersburg State University သည် ရုရှားနိုင်ငံတွင် ပထမဦးဆုံးတည်ထောင်ခဲ့သော တက္ကသိုလ်ဖြစ်ပါသည်။ ၁၇၂၄ ခုနှစ်တွင် တည်ထောင်ခဲ့ပြီး ရုရှားနိုင်ငံ၏ ဒုတိယအကြီးဆုံးတက္ကသိုလ်လည်း ဖြစ်ပါသည်။ သုတေသနနယ်ပယ်တွင် နာမည်ကြီးသော တက္ကသိုလ်ဖြစ်ပြီး သုတေသနနှင့် ပတ်သက်၍ ကမ္ဘာ့အဆင့်(၃၅)ရှိသော တက္ကသိုလ် ဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာ့တပ်မတော်မှ အရာရှိများလည်း ဤတက္ကသိုလ်မှ ဘွဲ့လွန်ဒီဂရီများ ရရှိထားပါသည်။ ရုရှားဖက်ဒရေးရှင်းနိုင်ငံသမ္မတ H.E Vladimir Vladimirovich Putin သည် Saint Petersburg State University မှ ဥပဒေဘွဲ့ ရရှိခဲ့ပါသည်။

သိပ္ပံနှင့်နည်းပညာဝန်ကြီးဌာနနှင့် ROSATOM ကုမ္ပဏီတို့အကြား "ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော်တွင် အငယ်စား နျူကလီးယားဓာတ်အားပေးစက်ရုံတည်ဆောက်ရေး ပူးပေါင်းမှုဆိုင်ရာ အခြေခံစည်းမျဉ်းဆိုင်ရာ သဘောတူညီချက်" ရရှိခဲ့ပါသည်။ ဤသဘောတူ

ညီချက်ဖြင့် (Small Modular Reactor – SMRs)ခေါ် အငယ်စား နျူကလီးယား ဓာတ်အားပေး စက်ရုံများ မြန်မာနိုင်ငံတွင် တည်ဆောက်နိုင်ရန် ခြေလှမ်းစတင်နိုင်ခဲ့ပါသည်။ ROSATOM သည် နျူကလီးယားစွမ်းအင်နှင့် နည်းပညာတွင် ကမ္ဘာပေါ်၌ ဦးဆောင်နေသော အစိုးရပိုင် ကော်ပိုရေးရှင်းဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံပေါင်း ၅၀ ကျော်တွင် နျူကလီးယားစွမ်းအင်နှင့် ပတ်သက်သည့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများ ပြုလုပ်နေပါသည်။ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံတွင် တည်ဆောက်နေသော Rooppur နျူကလီးယားဓာတ်အားပေးစက်ရုံကို ROSATOM ကတည်ဆောက်ပေးနေခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ROSATOM သည် အငယ်စား နျူကလီးယားဓာတ်အားပေးစက်ရုံများ တည်ဆောက်ရာတွင်လည်း ကမ္ဘာ့ရှေ့ဆောင် ဖြစ်ပါသည်။ အာတိတ်ဒေသတွင် ပထမဦးဆုံး ရေပေါ်အသေးစား နျူကလီးယားဓာတ်အားပေးစက်ရုံ Akademik Lomonosov 70 MegW ကို ၂၀၁၉ ခုနှစ်ကတည်းက အောင်မြင်စွာ တည်ဆောက်နိုင်ခဲ့ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင်လည်း ROSATOM ၏ အကူအညီဖြင့် အသေးစား နျူကလီးယားဓာတ်အားပေးစက်ရုံ တည်ဆောက်နိုင်မည်ကို ယုံကြည်ပါသည်။

ရုရှားနိုင်ငံအတွက် ဝင်ငွေအများဆုံးရစေသော ပို့ကုန်များ

ရုရှားနိုင်ငံအတွက် ဝင်ငွေအများဆုံးရနိုင်သော ပို့ကုန်များကို လေ့လာရေးသားတင်ပြပါမည်။ ရုရှားနိုင်ငံ၏ ပို့ကုန်များကို လေ့လာခြင်းဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရမည့်ကဏ္ဍများကို သိရှိနိုင်ပါမည်။

ရေနံ၊ သဘာဝဓာတ်ငွေ့နှင့် သဘာဝဓာတ်ငွေ့ရည် (Crude Oil, Natural Gas and LNG)

ပို့ကုန်မှဝင်ငွေ အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၂၅၄ ဒသမ ၆ ဘီလီယံ။ ပို့ကုန်ပမာဏ၏ ၆၃ ဒသမ ၈ ရာခိုင်နှုန်း ရှိပါသည်။

ရေနံစိမ်း။ ၂၀၂၄ ခုနှစ်အတွင်း ရုရှားနိုင်ငံသည် တစ်နေ့လျှင် ရေနံစိမ်း ၁၁ ဒသမ ၁၃ သန်း ထုတ်လုပ်ခဲ့ပြီး ကမ္ဘာပေါ်တွင် ဒုတိယ ရေနံအများဆုံးထုတ်လုပ်သောနိုင်ငံ ဖြစ်ပါသည်။ အိုပက် ခေါ် ရေနံအဖွဲ့အစည်းနှင့် သဘောတူညီချက်များကြောင့် ၂၀၂၄ ခုနှစ်တွင် ၂၀၂၃ ခုနှစ်ထက် ၂ ဒသမ ၈ ရာခိုင်နှုန်း လျှော့ထုတ်ခဲ့ရသည်ဟု ရုရှား ဒုတိယဝန်ကြီးချုပ် အဲလက်ဇန်ဒယား နိုဗက် (Alexander Novak) က ရိုက်တာသတင်းဌာနကို ပြောသည်။ ယူကရိန်းပဋိပက္ခကြောင့် ရုရှားရေနံလုပ်ငန်းများသည် အနောက်နိုင်ငံများ၏ စီးပွားရေးပိတ်ဆို့မှုဒဏ်ကို ခံနေရပါသည်။ ရုရှားရေနံကို ပင်လယ်မှတင်ပို့ခွင့် ပိတ်ပင်ထားခြင်းနှင့် ရုရှား၏ ရေနံတစ်စည်ကို အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၆၀ ထက်ပို၍ ပေးမဝယ်ရဟု ကန့်သတ်ထားခြင်းတို့ ဖြစ်ပါသည်။ မိတ်ဆွေနိုင်ငံများဖြစ်သော တရုတ်နှင့် အိန္ဒိယသို့ ရေနံများတင်ပို့ခြင်းဖြင့် အနောက်နိုင်ငံများ၏ ပိတ်ဆို့မှုများကို ရုရှားက အောင်မြင်စွာ ကျော်လွှားခဲ့ပါသည်။ ၂၀၂၄ ခုနှစ်တွင် ရေနံနှင့် သဘာဝဓာတ်ငွေ့ရောင်းချခြင်းမှ ရုရှားနိုင်ငံက အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၁၀၈ ဘီလီယံ ဝင်ငွေရရှိခဲ့ပါသည်။ ၂၀၂၃ ခုနှစ် ဝင်ငွေထက် ၂၆ ရာခိုင်နှုန်း တိုးခဲ့ပါသည်။

သဘာဝဓာတ်ငွေ့။ ၂၀၂၄ ခုနှစ်အတွင်း ရုရှားနိုင်ငံသည် သဘာဝဓာတ်ငွေ့ ၄၁၆ ဘီလီယံ ကုဗမီတာ ထုတ်လုပ်ခဲ့ပါသည်။ ၂၀၂၃ ခုနှစ်ထက် ၆၁ ဘီလီယံ ကုဗမီတာ ပိုထုတ်နိုင်ခဲ့ကြောင်း

ဂက်စ်ပရောမ် (Gazprom)၏ အကြီးအကဲ Alexei Miller က ပြောခဲ့ပါသည်။ ဂက်စ်ပရောမ် (Gazprom) သည် သဘာဝဓာတ်ငွေ့ရှာဖွေ၊ တူးဖော်၊ ထုတ်လုပ်၊ ရောင်းချသော အစိုးရပိုင် ကုမ္ပဏီကြီး ဖြစ်ပါသည်။ တရုတ်နိုင်ငံသို့ သဘာဝဓာတ်ငွေ့ ၃၁ ဘီလီယံ ကုဗမီတာ ရောင်းချနိုင်ခဲ့ပါသည်။ အနောက်ဘက် ဆိုက်ဘေးရီးယား (Siberia) ဒေသမှ ဓာတ်ငွေ့များကို မွန်ဂိုလီးယားကိုဖြတ်၍ Power of Siberia 2 ပိုက်လိုင်းဆောက်ကာ တရုတ်နိုင်ငံသို့ ဓာတ်ငွေ့များ ပိုမိုတင်ပို့ရောင်းချနိုင်ရန် တရုတ်နိုင်ငံနှင့် ဂက်စ်ပရောမ်က ဆွေးနွေးနေပါသည်။

LNG ခေါ် သဘာဝဓာတ်ငွေ့ရည်။ သဘာဝဓာတ်ငွေ့ရည်ထုတ်လုပ်သော ရုရှားနိုင်ငံ၏ အကြီးဆုံးကုမ္ပဏီ နိုဗာတက် (Novatek)က ၂၀၂၄ ခုနှစ်တွင် အသားတင်အမြတ်ငွေ အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၅ ဒသမ ၁၈ ဘီလီယံရရှိကြောင်း ရိုက်တာသတင်းဌာနကို ပြောပါသည်။ ၂၀၂၃ ခုနှစ်ထက် ၆ ဒသမ ၅ ရာခိုင်နှုန်း တိုးလာခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဥရောပက ရုရှားထံမှ သဘာဝဓာတ်ငွေ့ရည်ကို ၂၀၂၄ ခုနှစ်တွင် စံချိန်တင်ဝယ်ယူခဲ့သည်ဟု ဂါးဒီးယန်းသတင်းက ဖော်ပြပါသည်။ ၂၀၂၄ ခုနှစ်တွင် ရေနံဓာတ်ငွေ့ရည် သန်း ၁၇ ဒသမ ၈ တန်ကို ဥရောပက ဝယ်ယူခဲ့ပါသည်။ ၂၀၂၃ ခုနှစ်ထက် တန်ချိန် နှစ်သန်း ပိုပါသည်။ ယူကရိန်း ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားချိန်မှစ၍ ရုရှားပိုက်လိုင်းမှ တင်သွင်းနေသော သဘာဝဓာတ်ငွေ့ကို ဥရောပက လျှော့ချခဲ့သော်လည်း သဘာဝဓာတ်ငွေ့ရည်တင်သွင်းမှုကို ရုရှားအပါအဝင် နိုင်ငံအများအပြားမှ တင်သွင်းခဲ့ပါသည်။ အမေရိကန်နိုင်ငံမှ အများဆုံးတင်သွင်းခဲ့ပြီး ကာတာနိုင်ငံက ဒုတိယလိုက်ပါသည်။ ၂၀၂၄ ခုနှစ်တွင် ရုရှားနိုင်ငံမှ သဘာဝဓာတ်ငွေ့ရည်တင်ပို့မှုသည် ကာတာနိုင်ငံကိုကျော်ပြီး ဒုတိယနေရာသို့ ရောက်လာပါသည်။ ၂၀၂၄ ခုနှစ်တွင် အီးယူက ရုရှားနိုင်ငံမှ သဘာဝဓာတ်ငွေ့ရည် ယူရို ၇ ဒသမ ၃၂ ဘီလီယံဖိုး ဝယ်ယူခဲ့ပါသည်။

အဖိုးတန်ကျောက်များနှင့်သတ္တုများ (Precious Stones and Metals)

ပို့ကုန်မှ ဝင်ငွေ အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၂၀ ဒသမ ၆ ဘီလီယံ။

စိန်။ ရုရှားနိုင်ငံ စိန်ထွက်ရှိမှု၏ ၉၅ ရာခိုင်နှုန်းခန့်ကို နိုင်ငံပိုင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းဖြစ်သည့် ALROSA မှ စီမံကွပ်ကဲပါသည်။ ALROSA သည် ကမ္ဘာ့ထိပ်တန်း စိန်ထုတ်လုပ်သူများထဲမှ တစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ ရုရှားသည် ၂၀၂၃ ခုနှစ်တွင် စိန် ၃၇ ဒသမ ၃ သန်း ကာရက်ခန့် ထုတ်လုပ်ခဲ့ပြီး ကမ္ဘာ့ထိပ်တန်းထုတ်လုပ်သူအဖြစ် ရပ်တည်ခဲ့ပါသည်။ ၂၀၂၄ ခုနှစ်တွင် ALROSA ၏ စိန်ထုတ်လုပ်မှုသည် စုစုပေါင်း ၃၃ သန်း ကာရက်သာ ထုတ်လုပ်နိုင်ခဲ့ပါသည်။ ကမ္ဘာ့စိန်ဈေးနှုန်းများ ကျဆင်းလာခြင်းနှင့် G7၊ အီးယူနိုင်ငံများသို့ ရောင်းချမှုကို ကန့်သတ်သည့် ပိတ်ဆို့အရေးယူမှုများကြောင့် စိန်ထုတ်လုပ်မှုကျဆင်းရခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ရုရှားနိုင်ငံသည် ရွှေ၊ ပါလက်ဒီယမ်နှင့် ပလက်တီနမ်အပါအဝင် အဖိုးတန်သတ္တုများစွာကို ထုတ်လုပ်ရာတွင်လည်း ကမ္ဘာ့အဆင့် ထိပ်တန်းနေရာများကို ယူထားပါသည်။

ရွှေ (Gold) ထုတ်လုပ်မှုပမာဏ။ ၂၀၂၄ ခုနှစ်တွင် ရုရှားနိုင်ငံသည် ရွှေအောင်စ သုံးသန်းခန့် ထုတ်လုပ်ခဲ့သည်။ ကမ္ဘာပေါ်တွင် ဒုတိယအများဆုံးထုတ်လုပ်သူ ဖြစ်ပါသည်။

ပါလက်ဒီယမ် (Palladium) ထုတ်လုပ်မှုပမာဏ။ ၂၀၂၂ ခုနှစ်တွင် ရုရှားသည် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ

ထုတ်လုပ်မှု၏ ၃၉ ရာခိုင်နှုန်း ခန့်မှန်းခြေအားဖြင့် ပါလက်ဒီယမ် ၈၈၀၀၀ ကီလိုဂရမ်ကို ထုတ်လုပ်ခဲ့သည်။

ပလက်တီနမ် (Platinum) ထုတ်လုပ်မှုပမာဏ။ ၂၀၁၉ ခုနှစ်တွင် ရုရှားသည် ပလက်တီနမ် ကီလိုဂရမ် ၂၂၀၀၀ ထုတ်လုပ်ခဲ့ပြီး တောင်အာဖရိကပြီးလျှင် ကမ္ဘာ့ဒုတိယ အကြီးဆုံး ထုတ်လုပ်သူဖြစ်လာခဲ့သည်။

ကျောက်မီးသွေး

ပို့ကုန်မှ ဝင်ငွေ အမေရိကန် ဒေါ်လာ ၁၆ ဘီလီယံ။

ရုရှားသည် ကျောက်မီးသွေးထုတ်လုပ်ရာတွင် ကမ္ဘာ့အဆင့် (၅)နေရာတွင် ရှိနေပါသည်။ ၂၀၂၃– ၂၀၂၄ ခုနှစ်တွင် မက်ထရစ်တန်ချိန် သန်း ၄၂၀ ကျော် ထုတ်လုပ်ခဲ့ပါသည်။ ရုရှားသည် ၎င်း၏ ကျောက်မီးသွေးကို တရုတ်၊ အိန္ဒိယ၊ တောင်ကိုရီးယားနှင့် တူကီယဲတို့သို့ နှစ်စဉ် မက်ထရစ်တန်ချိန် သန်း ၂၂၀ မှ ၂၅၀ ဝန်းကျင် တင်ပို့နေပါသည်။ ကျောက်မီးသွေး တင်ပို့ခြင်းမှ နှစ်စဉ် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၁၆ ဘီလီယံ ဝင်ငွေရရှိပါသည်။

ရုရှားတစ်နိုင်ငံလုံးတွင် ကျောက်မီးသွေး ဓာတ်အားပေးစက်ရုံ ၁၄၀ ခန့် ရှိပါသည်။ ကျောက်မီးသွေးဓာတ်အားပေးစက်ရုံများမှရရှိသော လျှပ်စစ်သည် နိုင်ငံလိုအပ်ချက်၏ ၂၉ ရာခိုင်နှုန်းကို ဖြည့်ဆည်းပေးပါသည်။

သံနှင့် သံမဏိ

ပို့ကုန်မှ ဝင်ငွေ အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၁၅ ဘီလီယံ။

၂၀၂၃ ခုနှစ်တွင် ရုရှားနိုင်ငံက သံသတ္တုရိုင်း မက်ထရစ်တန် ၈၈ သန်းကျော် ထုတ်လုပ်ခဲ့ပါသည်။ သံသတ္တုရိုင်းတင်ပို့မှုမှ အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၁ ဒသမ ၁၂ ဘီလီယံ ရရှိခဲ့ပါသည်။ အများဆုံးဝယ်ယူသူမှာ တရုတ်နိုင်ငံ ဖြစ်ပါသည်။ ၂၀၂၄ ခုနှစ်တွင် ရုရှားနိုင်ငံက သံမဏိ မက်ထရစ်တန် သန်း ၇၀ ကျော် ထုတ်လုပ်ခဲ့ပါသည်။ သံမဏိထုတ်လုပ်မှုတွင် ရုရှားသည် ကမ္ဘာ့အဆင့်(၅) ရှိပါသည်။ ၂၀၂၃ ခုနှစ်တွင် သံနှင့်သံမဏိတင်ပို့မှုမှ အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၁၅ ဘီလီယံ ရရှိခဲ့ပါသည်။

ဓာတ်မြေသြဇာ

ပို့ကုန်မှ ဝင်ငွေ အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၁၄ ဒသမ ၉ ဘီလီယံ။

ဓာတ်မြေသြဇာထုတ်လုပ်တင်ပို့ရောင်းချမှုတွင် ရုရှားနိုင်ငံက ကမ္ဘာပေါ်တွင် အများဆုံး ဖြစ်ပါသည်။ ၂၀၂၃ ခုနှစ်တွင် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၁၅ ဒသမ ၂၄ ဘီလီယံဖိုး တင်ပို့ ရောင်းချနိုင်ခဲ့ပါသည်။ ဘရာဇီးနိုင်ငံက အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၁ ဒသမ ၉ ဘီလီယံဖိုး ဓာတ်မြေသြဇာများကို ရုရှားနိုင်ငံမှ ၂၀၂၃ ခုနှစ်တွင် ဝယ်ယူခဲ့ပါသည်။ အိန္ဒိယ၊ အမေရိကန်၊ တရုတ်နှင့် မက္ကဆီကိုတို့လည်း ရုရှားဓာတ်မြေသြဇာများကို ဝယ်ယူပါသည်။ ၂၀၂၄ ခုနှစ်တွင် အီးယူက ယူရို ၁ ဒသမ ၉ ဘီလီယံဖိုး ဓာတ်မြေသြဇာကို ရုရှားမှတင်သွင်းခဲ့ပါသည်။ အီးယူတင်သွင်းသော ဓာတ်မြေသြဇာ စုစုပေါင်းတန်ဖိုး၏ ၃၀ ရာခိုင်နှုန်း ရှိပါသည်။

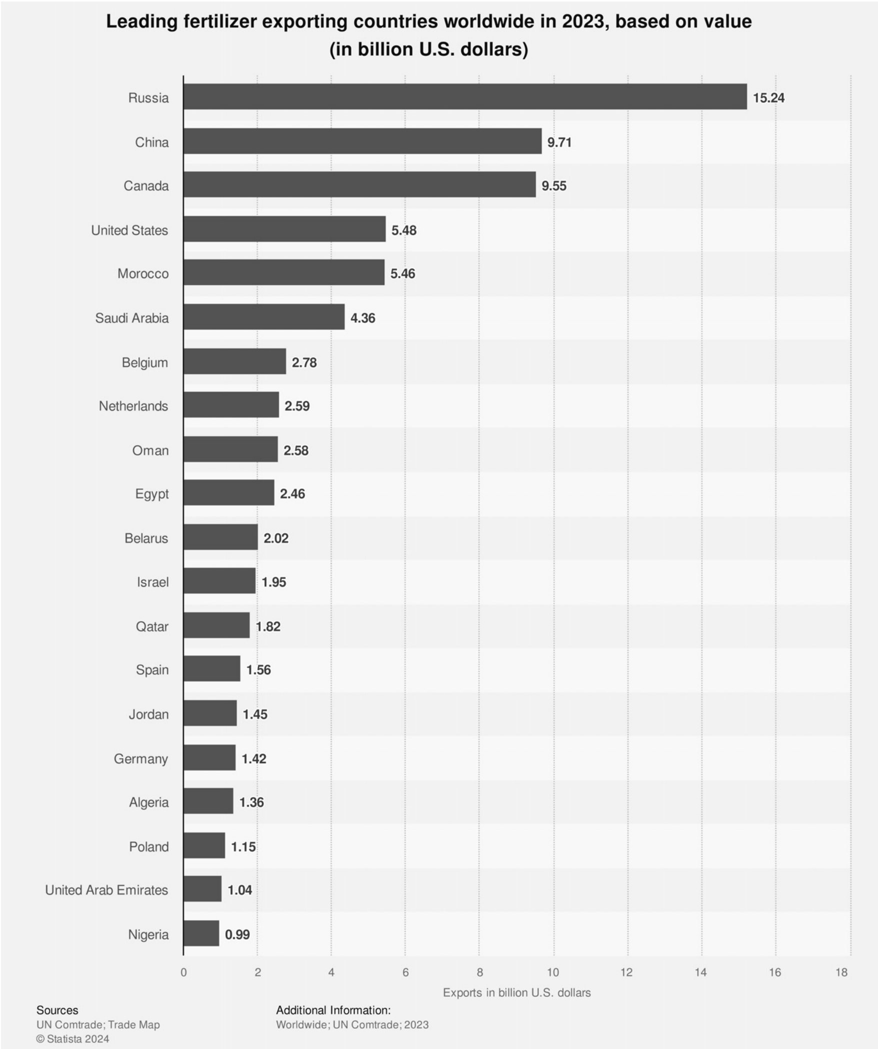

ပုံ(၁) နိုင်ငံတကာသို့ ဓာတ်မြေဩဇာတင်ပို့မှု

ကောက်နှံ (Cereals)

ပို့ကုန်မှ ဝင်ငွေ အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၁၁ ဒသမ ၃ ဘီလီယံ။

ရုရှားနိုင်ငံသည် ကောက်နှံအမျိုးမျိုးကို အဓိကထုတ်လုပ်သည့်နိုင်ငံဖြစ်ပြီး ကမ္ဘာ့စားနပ်ရိက္ခာဖူလုံရေးကို များစွာပံ့ပိုးနေပါသည်။

ဂျုံ (Wheat)။ ၂၀၂၃–၂၀၂၄ စိုက်ပျိုးရေးနှစ်တွင် ရုရှားနိုင်ငံသည် ဂျုံတန်ချိန် ၉၁ ဒသမ ၅ သန်းခန့် ထုတ်လုပ်ခဲ့ပါသည်။ ဥရောပသမဂ္ဂ၊ တရုတ်၊ အိန္ဒိယတို့နှင့်အပြိုင် ဂျုံစိုက်ပျိုး သည့် ကမ္ဘာ့ထိပ်တန်းနိုင်ငံတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။

မုယောစပါး (Barley)။ ၂၀၂၃–၂၀၂၄ စိုက်ပျိုးရေးနှစ်တွင် ရုရှား၏မုယောစပါးထုတ်လုပ်မှု

သည် မက်ထရစ်တန် ၂၀ ဒသမ ၅ သန်း ဝန်းကျင်ဖြစ်ပါသည်။ မုယောစပါးစိုက်ပျိုး ထုတ်လုပ်မှုတွင် ကမ္ဘာ့ထိပ်တန်းနိုင်ငံတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။

ပြောင်း (Corn) (Maze)။ ၂၀၂၃-၂၀၂၄ စိုက်ပျိုးရေးနှစ်တွင် ရုရှားသည် ပြောင်း မက်ထရစ်တန်ချိန် ၁၆ ဒသမ ၆ သန်းခန့် ထုတ်လုပ်ခဲ့ပါသည်။

အုတ် (Oats)။ ၂၀၂၃-၂၀၂၄ စိုက်ပျိုးရေးနှစ်တွင် ရုရှားသည် အုတ် (Oats) မက်ထရစ်တန်ချိန် ၃ သန်းခန့် ထုတ်လုပ်ခဲ့သည်။

ကောက် ခေါ် ဂျုံကြမ်း (Rye)။ ၂၀၂၂ ခုနှစ်တွင် ရုရှားသည် ကောက်တန်ချိန် ၂ ဒသမ ၂ သန်းခန့် ထုတ်လုပ်ခဲ့သည်။ ကမ္ဘာ့အဆင့် တတိယနေရာတွင် ရှိပါသည်။

ပန်းဂျုံ (Buckwheat)။ ၂၀၂၂ ခုနှစ်တွင် ရုရှားနိုင်ငံသည် ပန်းဂျုံမက်ထရစ်တန်ချိန် ၁ ဒသမ ၂ သန်းခန့်ထုတ်လုပ်ခဲ့ပြီး ကမ္ဘာ့စုစုပေါင်းထုတ်လုပ်မှု၏ ၅၅ ရာခိုင်နှုန်းခန့်ရှိပါသည်။

သစ်နှင့် သစ်တောထွက်ပစ္စည်း (Wood and Wood Products)

ပို့ကုန်မှ ဝင်ငွေ အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၉ ဒသမ ၀ ဘီလီယံ။

ရုရှားသည် ကမ္ဘာ့သစ်တောဧရိယာ၏ ၂၀ ရာခိုင်နှုန်းခန့်ကို လွှမ်းခြုံထားပါသည်။ ကြီးမားကျယ်ပြန့်သော သစ်တောသယံဇာတများကြောင့် ကမ္ဘာ့သစ်သားနှင့် သစ်တောထွက်ပစ္စည်းများကို တင်ပို့ရောင်းချသည့် အကြီးဆုံးနိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ ဖြစ်လာပါသည်။ ရုရှားနိုင်ငံမှ တင်ပို့သော အဓိက သစ်နှင့်သစ်တောထွက်ပစ္စည်းများမှာ -

သစ်လုံးနှင့် ပြုပြင်ထားသောသစ်။ သစ်လုံးများ (Round Wood)၊ သစ်ခွဲသား (Sawn Wood) ခေါ် ဆောက်လုပ်ရေးနှင့် ပရိဘောဂအတွက် ခုတ်ထစ်ပြီး ပြုပြင်ထားသော သစ်၊ ပရိဘောဂနှင့်ကြမ်းခင်းများအတွက် အသုံးပြုသော သစ်သားပါးလွှာများ (Veneer Sheets) ကို တင်ပို့ပါသည်။ ပို့ကုန်မှ နှစ်စဉ် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၄ ဒသမ ၅ ဘီလီယံ ရရှိပါသည်။ အဓိကဝယ်ယူသူများမှာ တရုတ်၊ ဖင်လန်၊ ဥဇဘက်ကစ္စတန်တို့ ဖြစ်ပါသည်။

အထပ်သားနှင့် သစ်သားပြားများ။ ဆောက်လုပ်ရေး၊ ပရိဘောဂနှင့် ထုပ်ပိုးရာတွင် အသုံးပြုသည့် အထပ်သားများ၊ ပရိဘောဂနှင့် ကြမ်းခင်းများအတွက် သုံးသော Particleboard & Fiberboard များကို ဂျာမနီ၊ တူကီယဲ၊ တရုတ်သို့ တင်ပို့ခြင်းမှ နှစ်စဉ် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၁ ဒသမ ၅ ဘီလီယံ ရရှိပါသည်။

သစ်သားပျော့ဖတ်နှင့် စက္ကူထုတ်ကုန်များ။ စက္ကူနှင့်အထည်အလိပ်ထုတ်လုပ်မှုအတွက် ပျော့ဖတ်များ၊ ထုပ်ပိုးခြင်းနှင့် ပုံနှိပ်ခြင်းလုပ်ငန်းများတွင် အသုံးပြုရန် စက္ကူနှင့် ကတ်ထူပြားများကို တရုတ်၊ အိန္ဒိယ၊ တူကီယဲသို့ တင်ပို့ခြင်းမှ နှစ်စဉ် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၂ ဒသမ ၀ ဘီလီယံ ရရှိပါသည်။

ထင်းနှင့်သစ်သားလုံး (Wood Pellet)များ။ အပူနှင့် စွမ်းအင်ထုတ်လုပ်ရန်အတွက် အသုံးပြုသည်။ အဓိကဝယ်ယူသူများမှာ အီးယူနိုင်ငံများ၊ ဂျပန်၊ တရုတ်တို့ ဖြစ်ပါသည်။ ထင်းနှင့် သစ်သားလုံးတင်ပို့ခြင်းမှ နှစ်စဉ် အမေရိကန်ဒေါ်လာ သန်း ၄၀၀ ရရှိပါသည်။ သစ်သားလုံး (Wood Pellet) များသည် ဥရောပ၏ ပြန်လည်ပြည့်ဖြိုးမြဲစွမ်းအင်အတွက် အလွန်အသုံးဝင်ပါသည်။

ပရိဘောဂနှင့် သစ်အချောထည်ပစ္စည်းများ။ သစ်သားပရိဘောဂများဖြစ်သော ဗီရိုများ၊ ကုလားထိုင်များ၊ စားပွဲများ၊ ရုရှားရိုးရာ သစ်သားလက်မှုပစ္စည်းများကို ဂျာမနီ၊ ပြင်သစ်၊ တရုတ်နိုင်ငံများသို့ နှစ်စဉ် အမေရိကန်ဒေါ်လာ သန်း ၅၀၀ ဖိုး တင်ပို့ပါသည်။

အလူမီနီယံ (Alluminium)

ပို့ကုန်မှ ဝင်ငွေ အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၈ ဒသမ ၃ ဘီလီယံ။

ရုရှားနိုင်ငံသည် ၂၀၂၄ ခုနှစ်တွင် အလူမီနီယံ မက်ထရစ်တန် ၃ ဒသမ ၈ သန်း ထုတ်လုပ်ခဲ့ပြီး ၂၀၂၃ ခုနှစ် ထုတ်လုပ်မှု မက်ထရစ်တန် ၃ ဒသမ ၇ သန်းထက် အနည်းငယ် မြင့်တက်လာခဲ့ပါသည်။ ကမ္ဘာ့အဆင့်(၃) တွင် ရပ်တည်နေပါသည်။

ရေထွက်ပစ္စည်း (Fish and Seafood)

ပို့ကုန်မှ ဝင်ငွေ အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၆ ဒသမ ၂ ဘီလီယံ။

ရုရှားနိုင်ငံ၏ ရှည်လျားကျယ်ပြန့်သော ကမ်းရိုးတန်းနှင့် ပေါများသော ရေချိုအရင်းအမြစ်များက ၎င်းအား ကမ္ဘာ့ငါးဖမ်းလုပ်ငန်းတွင် အရေးပါသောနေရာ၌ ရှိနေစေပါသည်။ ၂၀၂၂ ခုနှစ်တွင် ငါးတန်ချိန် ၄ ဒသမ ၉ သန်း ဖမ်းဆီးနိုင်ခဲ့ပြီး ကမ္ဘာ့အဆင့်(၆)တွင် ရပ်တည်နေပါသည်။ ၂၀၂၃ ခုနှစ်တွင် တရုတ်နှင့်ရုရှားကြား လယ်ယာထွက်ကုန် ကုန်သွယ်မှုပမာဏသည် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၁၁ ဘီလီယံကျော် ၃၃ ရာခိုင်နှုန်း တိုးတက်ခဲ့သည်။ အထူးသဖြင့် ရုရှားသည် တရုတ်သို့ ငါးတင်ပို့မှုကို ၃၅ ရာခိုင်နှုန်းတိုးတက်အောင် ဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့သည်။ လွန်ခဲ့သည့်နှစ်များအတွင်း ရုရှား၏ငါးထွက်ကုန် ၅၀ ရာခိုင်နှုန်းကို တရုတ်နိုင်ငံသို့ ရောင်းချနိုင်ခဲ့သည်။ ၂၀၂၃ ခုနှစ်တွင် ရုရှားနိုင်ငံမှ ငါးထွက်ကုန် တန်ချိန် ၁ ဒသမ ၂၉ သန်းကို တရုတ်သို့ တင်ပို့ခဲ့ပါသည်။ တရုတ်နိုင်ငံသို့ အဓိကတင်ပို့သောငါးများမှာ Pollock ငါး(စုစုပေါင်း၏ ၆၀ ရာခိုင်နှုန်းခန့်)၊ မြောက်အတ္တလန္တိတ် ငါးသလောက်၊ ငါးသေတ္တာနှင့် ကဏန်းများဖြစ်ပါသည်။

ငါးအမျိုးမျိုး၊ ကျောရိုးမဲ့များနှင့် ပင်လယ်ရေမှော်များ အပါအဝင် မျိုးစိတ် ၆၀ ကျော်ကိုလည်း မွေးမြူပါသည်။ ရုရှားနိုင်ငံ အနောက်မြောက်ပိုင်း၊ အရှေ့ဖျားနှင့် ဆိုက်ဘေးရီးယားတောင်ပိုင်းတို့တွင် ရေချိုငါးပုစွန်မွေးမြူရေးလုပ်ငန်းသည် ထင်ရှားပါသည်။ ဤဒေသများသည် ၎င်းတို့၏ထူးခြားသော ပတ်ဝန်းကျင်အခြေအနေနှင့် မျိုးစိတ်အလိုက် အံဝင်ခွင်ကျဖြစ်စေသော ငါးပုစွန်မွေးမြူရေး အလေ့အကျင့်များကိုသုံးသဖြင့် အောင်မြင်ပါသည်။

ရုရှားနိုင်ငံ အနောက်မြောက်ပိုင်း။ Trout မွေးမြူရေးလုပ်ငန်းအတွက် ကျော်ကြားသည်။ နှစ်သက်ဖွယ်ကောင်းသော ရာသီဥတုနှင့် ပေါများသော ရေချိုအရင်းအမြစ်များသည် သက်တံရောင် ငါးမျိုးစိတ် (Oncorhynchus mykiss) ကဲ့သို့သော မျိုးစိတ်များကို မွေးမြူရန်အတွက် စံပြအခြေအနေများကို ပေးပါသည်။

အရှေ့ဖျား။ ရုရှားအရှေ့ဖျားဒေသသည် အမျိုးမျိုးသော ငါးပုစွန်လုပ်ငန်းများကို ပံ့ပိုးပေးသည့် ရေချိုဂေဟစနစ်များ ရှိပါသည်။ ငါးကြင်း၊ မြက်စားငါးကြင်း (Ctenopharyngodon idella) နှင့် ငွေငါးကြင်း (Hypophthalmichthys molitrix) ကဲ့သို့ မျိုးစိတ်များကို အများအားဖြင့် မွေးမြူကြသည်။

ဆိုက်ဘေးရီးယားတောင်ပိုင်း။ ဆိုက်ဘေးရီးယားတောင်ပိုင်းတွင် ငါးပုစွန်မွေးမြူသူများသည် ဒေသ၏ ကျယ်ပြန့်သောရေချိုအရင်းအမြစ်များကို အသုံးချကာ ငါးကြင်းမျိုးစိတ်များကို အာရုံစိုက်ကြသည်။ ဤဒေသတွင် ငါးပုစွန်မွေးမြူခြင်းသည် ဒေသတွင်းစီးပွားရေးနှင့် စားနပ်ရိက္ခာဖူလုံရေးကို အထောက်အကူ များစွာပြုပါသည်။

ကြေးနီ (Copper)

ပို့ကုန်မှ ဝင်ငွေ အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၆ ဒသမ ၀ ဘီလီယံ။

ရုရှားနိုင်ငံ၏ကြေးနီထုတ်လုပ်မှုနှင့် ပို့ကုန်ကဏ္ဍသည် ကမ္ဘာ့ကြေးနီလုပ်ငန်းတွင် ရုရှားကို အရေးပါသောနေရာသို့ ရောက်စေပါသည်။ ရုရှားသည် ၂၀၂၃ ခုနှစ်တွင် ကြေးနီ မက်ထရစ်တန်ပေါင်း ၉၁၀၀၀၀ ခန့် ထုတ်လုပ်ခဲ့ပြီး ကမ္ဘာ့အဆင့်(၆) နေရာတွင်ရှိသည်။ ၂၀၂၄ ခုနှစ်တွင် မက်ထရစ်တန် ၉၃၀၀၀၀ ထုတ်လုပ်ခဲ့ပါသည်။

သုံးသပ်ချက်

ရုရှားနိုင်ငံသည် ရေနံ၊ သဘာဝဓာတ်ငွေ့၊ LNG၊ ကျောက်မီးသွေး စသည့် စွမ်းအင်ဆိုင်ရာ သဘာဝအရင်းအမြစ်များ ပေါကြွယ်ဝသည့် နိုင်ငံဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံတော်လုံခြုံရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် စွမ်းအင်သည် အလွန်အရေးကြီးပါသည်။ အနောက်နိုင်ငံများနှင့် အမေရိကန်နိုင်ငံတို့သည် ရုရှား-ယူကရိန်းပဋိပက္ခတွင် တိုက်ရိုက်မပါသော်လည်း ယူကရိန်းကို ပံ့ပိုးမှုများစွာပေးနေပါသည်။ ပံ့ပိုးမှုများစွာပေးနေသော်လည်း ရုရှားက အသာစီးရနေသည့် အကြောင်းများထဲတွင် စွမ်းအင်ဖူလုံမှုသည် အရေးကြီးသောအချက်ဆိုသည်ကို ငြင်း၍မရနိုင်ပါ။ စွမ်းအင်လိုအပ်ချက်များစွာရှိနေသည့် မြန်မာနိုင်ငံသည် ရုရှားနှင့် ချစ်ကြည်ရင်းနှီးစွာ ဆက်ဆံပြီး မြန်မာနိုင်ငံ၏ စွမ်းအင်ဖူလုံရေးအတွက် ရုရှားနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းသည် အလွန်မှန်ကန်ပြီး ဗျူဟာမြောက်သော လုပ်ဆောင်မှု ဖြစ်ပါသည်။

ROSATOM သည် နျူကလီးယားစွမ်းအင်နှင့်

“ ROSATOM နှင့် အငယ်စား နျူကလီးယား ဓာတ်အားပေးစက်ရုံ တည်ဆောက်ရေး ပူးပေါင်းမှုဆိုင်ရာ အခြေခံစည်းမျဉ်းဆိုင်ရာ သဘောတူညီချက်များ ရရှိခဲ့ခြင်းသည် မြန်မာနိုင်ငံတွင် နျူကလီးယားစွမ်းအင်မှ လျှပ်စစ်ထုတ်လုပ်ရန်အတွက် ခြေလှမ်းစတင်နိုင်ခဲ့ပြီ ဖြစ်ပါသည်။ ”

နည်းပညာတွင် ကမ္ဘာကို ဦးဆောင်နေသော အစိုးရပိုင်ကော်ပိုရေးရှင်းဖြစ်ပါသည်။ ROSATOM နှင့် အငယ်စား နျူကလီးယားဓာတ်အားပေးစက်ရုံတည်ဆောက်ရေး ပူးပေါင်းမှုဆိုင်ရာ အခြေခံစည်းမျဉ်းဆိုင်ရာ သဘောတူညီချက်များရရှိခဲ့ခြင်းသည် မြန်မာနိုင်ငံတွင် နျူကလီးယား စွမ်းအင်မှ လျှပ်စစ်ထုတ်လုပ်ရန် အတွက် ခြေလှမ်းစတင်နိုင်ခဲ့ပြီ ဖြစ်ပါသည်။ အသေးစား နျူကလီးယားဓာတ်အားပေး စက်ရုံများတည်ဆောက်ခြင်းမှသည် အနာဂတ်တွင် အကြီးစား ဓာတ်အားပေးစက်ရုံများ တည်ဆောက်နိုင်သည်အထိ ရုရှား ROSATAM နှင့် ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်သင့်ပါသည်။

မြေအောက်မှ ထုတ်ယူနိုင်သော ကျောက်မီးသွေးသိုက်ပမာဏအနေဖြင့် ရုရှား နိုင်ငံသည် ကမ္ဘာပေါ်တွင် ဒုတိယအများဆုံးဖြစ်ပါသည်။ ကျောက်မီးသွေးတင်ပို့မှုတွင် ရုရှား သည် ကမ္ဘာပေါ်တွင် တတိယနေရာတွင်ရှိပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် လျှပ်စစ်ဓာတ်အား ဖူလုံရေးအတွက် ကျောက်မီးသွေး ဓာတ်အားပေးစက်ရုံများ တည်ဆောက်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ ခေတ်မီကျောက်မီးသွေးဓာတ်အားပေးစက်ရုံများ တည်ဆောက်ရန် ရုရှား၏ နည်းပညာများ ရယူနိုင်သလို ရုရှားမှ ကျောက်မီးသွေးလောင်စာကိုလည်း ဝယ်ယူနိုင်ပါသည်။

ဓာတ်မြေသြဇာ ထုတ်လုပ်တင်ပို့ရောင်းချမှုတွင် ရုရှားနိုင်ငံက ကမ္ဘာပေါ်တွင် အများဆုံးဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံစိုက်ပျိုးရေးအတွက် လိုအပ်သော ဓာတ်မြေသြဇာကို ရုရှားမှ ရေရှည် စာချုပ်ချုပ်၍ ဝယ်ယူသင့်သလို ရုရှား၏ အကူအညီဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဓာတ်မြေသြဇာစက်ရုံများ တိုးချဲ့ဆောက်လုပ်သင့်ပါသည်။

ရုရှားနိုင်ငံသည် သစ်နှင့်သစ်တောထွက်ပစ္စည်းမှ နှစ်စဉ် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၉ ဘီလီယံကျော် ရရှိပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ ကုန်းမြေဧရိယာ၏ ၄၂ ရာခိုင်နှုန်းကို သစ်တောများ ဖုံးလွှမ်းထားပါသည်။ ဧရိယာအားဖြင့် သန်း ၂၈ ဒသမ ၅ ဟက်တာ ရှိပါသည်။ ရုရှား၏ နည်းပညာအကူအညီဖြင့် သစ်နှင့်သစ်အချောထည်ပစ္စည်း ထုတ်လုပ်မှုကို မြှင့်တင်နိုင်လျှင် နိုင်ငံခြားငွေ တိုးတက်ရရှိလာပါမည်။

မြန်မာနှင့် ရုရှားနိုင်ငံတို့သည် ဆိပ်ကမ်းတစ်ခုနှင့် ရေနံချက်စက်ရုံများ ပါဝင်သော ထားဝယ်အထူးစီးပွားရေးဇုန်တွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရန် သဘောတူ လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ကြောင်း ရုရှားစီးပွားရေး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုဝန်ကြီးဌာနက ၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၂၃ ရက်နေ့က နိုင်ငံတကာမီဒီယာများသို့ သတင်းထုတ်ပြန်ခဲ့ပါသည်။ ထားဝယ်ရေနက်ဆိပ်ကမ်း တည်ဆောက်နိုင်ပြီး ထားဝယ်အထူးစီးပွားရေးဇုန် တည်ဆောက် နိုင်လျှင် မုတ္တမပင်လယ်မှ ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့သိုက်များ ရှာဖွေ၊ တူးဖော်၊ ထုတ်လုပ်ရန် ထောက်ပံ့ရေးများ ပိုမိုလွယ်ကူလာပြီး ကုန်ကျစရိတ်များလည်း သက်သာလာမည်ဖြစ်သည့် အတွက် ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့များ ပိုမိုထွက်ရှိရန် အလားလာကောင်းများ ရှိနေပါသည်။ ထားဝယ်အထူးစီးပွားရေးဇုန် အမြန်ပေါ်ပေါက်လာရန် သက်ဆိုင်ရာဝန်ကြီးဌာနများ၊ အဖွဲ့ အစည်းများနှင့် Stakeholders များ အားလုံး ဝိုင်းဝန်းပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သင့်ပါသည်။

နိဂုံးချုပ်

ရုရှားဖက်ဒရေးရှင်းနိုင်ငံ သမ္မတ H.E Vladimir Vladimirovich Putin ၏ ဖိတ်ကြား

ချက်အရ နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီဥက္ကဋ္ဌ နိုင်ငံတော်ဝန်ကြီးချုပ် ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီး မင်းအောင်လှိုင်သည် ရုရှားဖက်ဒရေးရှင်းနိုင်ငံသို့ ၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မတ်လ ၅ ရက်နေ့မှ ၉ ရက်နေ့အထိ သွားရောက်ခဲ့သော တရားဝင် ချစ်ကြည်ရေးခရီးစဉ်သည် နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးအရ အလွန်အောင်မြင်သော ခရီးစဉ်ဖြစ်ပါသည်။ ရုရှားနိုင်ငံသည် သဘာဝစွမ်းအင် အရင်းအမြစ်များ၊ သဘာဝသယံဇာတများ ပေါကြွယ်ဝခြင်း၊ နျူကလီးယားစွမ်းအင် အရင်းအမြစ်များနှင့် နည်းပညာများပိုင်ဆိုင်ခြင်း၊ ကောက်နှံများ စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်တင်ပို့ရောင်းချရာတွင် ထိပ်တန်းနိုင်ငံဖြစ်ခြင်း၊ ကာကွယ်ရေးလက်နက်ပစ္စည်း၊ တိုက်လေယာဉ်၊ စစ်သင်္ဘော၊ ရေငုပ်သင်္ဘောများထုတ်လုပ်ရာတွင် ကမ္ဘာ့အဆင့်ရှိခြင်း စသည့် စွမ်းရည်များနှင့် ပြည့်စုံနေသည့် နိုင်ငံဖြစ်ပါသည်။ ရုရှားသည် ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂလုံခြုံရေးကောင်စီ၏ အမြဲတမ်းအဖွဲ့ဝင်ငါးနိုင်ငံတွင် ပါဝင်ပြီး မြန်မာနိုင်ငံအရေးတွင် မြန်မာဘက်မှ အစဉ်တစိုက် ရပ်တည်ခဲ့သော နိုင်ငံလည်းဖြစ်ပါသည်။ (၇၇)နှစ်တိုင် ရုရှားနှင့်မြန်မာ ချစ်ကြည်ရေးခိုင်မြဲမှုမှသည် နောင်နှစ်ပေါင်းများစွာ ချစ်ကြည်ရေးခိုင်မြဲပြီး နှစ်နိုင်ငံ ရေရှည်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေရန် ဤဆောင်းပါးဖြင့် မှတ်တမ်းတင် ဆုမွန်ကောင်းတောင်းအပ်ပါသည်။

ကျော်ကျော်လှိုင် (SMART)

urmÇpept opf 2025

(New World Order 2025)

a'guf vm0g0garmif

"ထရမ့်၏ ပထဝီနိုင်ငံရေး၊ ဩဇာလွှမ်းမိုးရေး မဟာဗျူဟာအနေဖြင့်
၎င်း၏အုပ်ချုပ်မှု စတင်ကတည်းက
စစ်တုရင်ကစားသကဲ့သို့ ထရမ့်၏ရွှေ့ကွက်များက
စိတ်ဝင်စားစရာကောင်းလှပေသည်။"

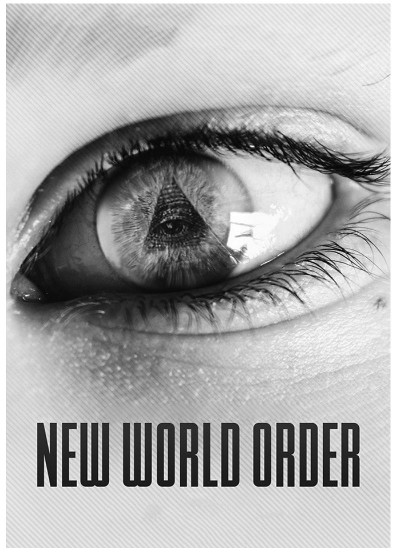

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

ကမ္ဘာ့စနစ်အသစ် "New World Order" ဟူသည့် စကားရပ်သည် ကမ္ဘာ့နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် လုံခြုံရေးစနစ်များ ပြောင်းလဲမှုကို ရည်ညွှန်းသည့် သဘောတရားတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ ဤအသုံးအနှုန်းကို သမိုင်းကြောင်းအရ မတူညီသောအချိန်ကာလများနှင့် ရှုထောင့်များမှ အဓိပ္ပာယ်အမျိုးမျိုး ဖွင့်ဆိုလေ့ရှိကြသည်။

အဆိုပါ အသုံးအနှုန်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ သမိုင်းကြောင်းကို ပြန်လည်လေ့လာပါက ၂၀ ရာစု အစောပိုင်းကာလက အမေရိကန်သမ္မတ Woodrow Wilson က ပထမကမ္ဘာစစ်အပြီး "ကမ္ဘာ့ငြိမ်းချမ်းရေးအတွက် စနစ်သစ်"ကို တည်ဆောက်ရန် ကြိုးပမ်းခဲ့ပြီး နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်း (League of Nations) ကို ဖန်တီးခဲ့သည်။ ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ်လွန် အမေရိကန်သမ္မတ George H.W. Bush က စစ်အေးတိုက်ပွဲအပြီး "New World Order" ဟူသော စကားရပ်ကို သုံး၍ "ဒီမိုကရေစီ၊ ဈေးကွက်စီးပွားရေးနှင့် နိုင်ငံတကာပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု" တိုးမြှင့်ရန် မျှော်လင့်ကြောင်း ပြောကြားခဲ့သည်။

ကမ္ဘာ့စနစ် (World Order) အပေါ်အမြင်

"New World Order" ကို အချို့သောအဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် "ကမ္ဘာကို ထိန်းချုပ်ရန် ကြိုးပမ်းမှု"အဖြစ် ယုံကြည်သူများရှိပါသည်။ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေးလွှမ်းမိုးမှုအနေဖြင့် ကုလသမဂ္ဂ၊ ကမ္ဘာ့ဘဏ်၊ IMF၊ WTO စသော အဖွဲ့အစည်းများကို အနောက်နိုင်ငံများ၏ လက်ဝါးကြီးအုပ် ခြယ်လှယ်မှုအဖြစ် ဝေဖန်သူများရှိပါသည်။ အချို့သောနိုင်ငံ အဖွဲ့အစည်းများ

အနေဖြင့် ကမ္ဘာ့နိုင်ငံများအားလုံးက လိုက်နာဆောင်ရွက်သင့်သည့် စည်းကမ်း၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းအဖြစ် Rule–based သဖွယ် တည်ရှိနေစေရေးအတွက် ကမ္ဘာ့စနစ် (World Order) ကို လက်ခံဆောင်ရွက်လိုကြပါသည်။

လက်ရှိ New World Order နှင့် ကမ္ဘာ့အခြေအနေ

အမေရိကန်၊ ဥရောပသမဂ္ဂတို့၏ စီးပွားရေးကျဆင်းမှုနှင့်အတူ ဩဇာလွှမ်းမိုးမှု လျော့နည်းလာခဲ့သည်။ ထို့အတူ အနောက်နိုင်ငံများ၏ ဦးဆောင်မှု ကျဆင်းလာမှုနှင့်အတူ ဘရာဇီး၊ ရုရှား၊ တရုတ်၊ အိန္ဒိယ၊ တောင်အာဖရိက (BRICS)၊ အာရှ–ပစိဖိတ်၊ အင်ဒို–ပစိဖိတ် စသည့် နိုင်ငံများ၏ စွမ်းဆောင်ရည်များ တိုးတက်လာခဲ့သည်။

ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ စိန်ခေါ်မှုများ၊ လက်ရှိနှင့် အနာဂတ် Megatrends များအဖြစ် အောက်ဖော်ပြပါ အခြေအနေများအား နိုင်ငံများအနေဖြင့် မလွဲမသွေ အနည်းအများ ရင်ဆိုင်ရမည် ဖြစ်ခြင်းကြောင့် စီမံခန့်ခွဲမှုများ လိုအပ်မည်မှာ အမှန်ပင်ဖြစ်သည် –

– ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုနှင့် သဘာဝဘေးအန္တရာယ်များ၊
– ဒစ်ဂျစ်တယ် လုံခြုံရေး၊ ဆိုက်ဘာလုံခြုံရေးနှင့် ဉာဏ်ရည်တု စီမံခန့်ခွဲမှု၊
– ကိုဗစ်–၁၉ ကဲ့သို့သော ကပ်ရောဂါများကို ဖြေရှင်းရန် နိုင်ငံတကာပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု၊
– စားနပ်ရိက္ခာ၊ ရေနှင့် စွမ်းအင်လုံခြုံရေး၊
– ရာသီဥတုဖောက်ပြန်ခြင်း၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ပျက်စီးခြင်း၊ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများ ဆုံးရှုံးခြင်းနှင့် အစိမ်းရောင်စီးပွားရေး၊ အပြာရောင်စီးပွားရေးသို့ ကူးပြောင်းခြင်း၊
– ကူးစက်ရောဂါများ၊ မကူးစက်နိုင်သောရောဂါများ၊
– ဆင်းရဲမွဲတေမှု၊ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု ကွာဟချက် ကျယ်ပြန့်လာခြင်းနှင့် ရန်ပုံငွေရှားပါးမှု၊
– နိုင်ငံကြီးများ၏ အဓိက ပါဝါပြိုင်ဆိုင်မှုများ၊ (ဒေသတွင်း ပဋိပက္ခများအနေဖြင့် ယူကရိန်း–ရုရှားပဋိပက္ခ၊ ပါလက်စတိုင်း–အစ္စရေးပဋိပက္ခနှင့် အရှေ့အလယ်ပိုင်း မတည်ငြိမ်မှုများ၊ တရုတ်(တိုင်ပေ)ပြဿနာ၊ တောင်တရုတ်ပင်လယ် အပါအဝင် အင်ဒို–ပစိဖိတ်ဒေသတွင်း ငြိမ်းချမ်းရေး၊ လုံခြုံရေးနှင့် တည်ငြိမ်ရေးထိန်းသိမ်းမှု)
– ကုန်သွယ်မှုနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဆိုင်ရာ အတားအဆီးများ မြင့်တက်လာခြင်း၊
– ဒစ်ဂျစ်တယ်အသွင်ကူးပြောင်းရေးနှင့် အလုပ်၏အနာဂတ်အပေါ် ၎င်း၏သက်ရောက်မှုများ၊
– ထောက်ပံ့ရေးကွင်းဆက် ခံနိုင်ရည်ရှိမှု၊
– တိုးပွားလာသော ကမ္ဘာ့လူဦးရေ၊ သက်ကြီးရွယ်အို လူ့အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်မှု စသည့် အရေးကိစ္စရပ်များ။

ဝင်ရိုးမျိုးစုံဖြင့် လွန်းထိုးရှုပ်ထွေးလာသည့် New World Order

ကမ္ဘာ့အစီအစဉ် (World Order) ကို ကာလအလိုက် ပိုင်းခြားကြည့်လျှင် အမေရိကန်က ဝင်ရိုးစွန်းတစ်ခုတည်း (Unipolarity) အဖြစ် ကမ္ဘာတွင်ပြိုင်ဘက်မရှိရပ်တည်လာခဲ့ရာမှ

အမေရိကန်အကျနှင့် အားကောင်းလာသည့် တရုတ်၊ ရုရှား၊ ဘရာဇီး၊ တောင်အာဖရိကသာမက အိန္ဒိယ၊ ဂျပန်အပါအဝင် ကျန်သော အလယ်အလတ် အင်အားရှိသည့်နိုင်ငံများက အမေရိကန်ကို အားပြိုင်လာနိုင်သော အခြေအနေသို့ ရောက်ရှိလာခဲ့သောကြောင့် ဝင်ရိုးစွန်းစုံ (Multipolarity) ကာလသို့ ရောက်ရှိနေသော ကာလအဖြစ် နိုင်ငံတကာက အများစု အသိအမှတ်ပြုထားခဲ့ကြသည့် အချိန်အခါ ဖြစ်ပါသည်။

သို့ဖြစ်ပါ၍ ကမ္ဘာ့အစီအစဉ် (World Order) ရှုထောင့်မှ သုံးသပ်ရလျှင် –

- ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ်အထိ အရှေ့အုပ်စုနှင့် အနောက်အုပ်စုကြီးနှစ်ခု (Bipolarity) အဖြစ် အားပြိုင်သော ကာလဖြစ်ခဲ့သည်။
- ၂၀၀၀ ပြည့်နှစ် ကမ္ဘာကြီးလုံးရာမှ ပြားလာသည့်အချိန်ကာလတွင် (The World become flat) အမေရိကန် တစ်နိုင်ငံတည်းကသာ နည်းပညာ အသာစီးယူ လွှမ်းမိုးခဲ့သော Unipolarity ကာလဖြစ်ခဲ့သည်။ အခြားနိုင်ငံများ အားကောင်းရန် အရှိန်ယူဆဲ၊ ပြင်ဆင်ဆဲ ကာလများပင် ဖြစ်သည်။
- မျက်မှောက်ကာလ၌ စူပါပါဝါသည် တစ်ဦးတည်းမဟုတ်တော့ဘဲ အလယ်အလတ် အင်အားကြီးနိုင်ငံများကလည်း အုပ်စုဖွဲ့ကြိုးပမ်းလာခဲ့ကြသည်။
- တတိယအုပ်စုအနေနှင့် ဖွံ့ဖြိုးဆဲ ရန်းကန်ရပ်တည်နေကြရသောနိုင်ငံငယ်များ အုပ်စုဟူ၍ ကွဲပြားလာသည့် Multipolarity ကာလကို ရောက်ရှိနေချိန် ဖြစ်သည်။

လက်ရှိကာလတွင် Multipolar ကို Unipolar က ခြိမ်းခြောက်ဩဇာသုံး ဖြိုခွဲမှုများအား မြင်တွေ့နေရသကဲ့သို့ Multipolar အုပ်စုကလည်း ကျားကန်တုံ့ပြန် လွန်ဆွဲနေကြသည့် အနေအထားမျိုးပင် ဖြစ်သည်။ BRICS ထဲက အချို့ကလည်း ဘက်လိုက်ချင်သလိုလို တွေ့လာရပြီး အာဆီယံအုပ်စုကလည်း ဘက်မလိုက်ဘဲ ကြားမညပ်အောင် ရှောင်ချင်ပုံရပေသည်။ မနစ်နာစေရန် မိမိနိုင်ငံအကျိုးစီးပွားအတွက် မည်သို့မည်ပုံ ဆောင်ရွက်ရမည်ကို ပြင်ဆင်နေဟန်လည်း ရှိပါသည်။ ဘက်မလိုက်များအကြားမှာပင် ရပ်တည်မှုပုံစံအမျိုးမျိုးနှင့် ကြုံတွေ့ရမည်ဖြစ်ပါသည်။

အမေရိကန်နိုင်ငံ ထရမ့်အုပ်ချုပ်မှု (ထရမ့် 2.0) တွင် NATO ကဲ့သို့ Multilateral Alliance ကို ခြေစုံကန်၍ ရုရှား၊ တရုတ်နိုင်ငံတို့နှင့် နိုင်ငံအချင်းချင်း ညှိနှိုင်းကာ Bilateral Alliance ရွှေ့လျားပုံမျိုး စသည့် အရွေ့ပုံစံသည် အမေရိကန်နိုင်ငံအနေဖြင့် ရုရှားနှင့် တရုတ်ကို အဆင်ပြေသော ဆက်ဆံရေးထူထောင်မည့် Tripolarity ပုံစံဖြင့် အရွေ့လောဟူသည်မှာ စဉ်းစားစရာပင် ဖြစ်သည်။ အချို့သောကိစ္စရပ်များတွင် နိုင်ငံရေးနှင့် စီးပွားရေးအား ခွဲခြားဆက်ဆံသည့်ပုံစံအနေအထားမျိုး လေ့လာတွေ့ရှိရသော်လည်း အချို့နေရာတွင် နိုင်ငံရေးနှင့် စီးပွားရေးအား ပူးတွဲစဉ်းစားသည့် Geoeconomy သက်ရောက်မှုများနှင့် ရောပြွမ်းရှုပ်ထွေးမှုများ ရှိလာပေသည်။ တည်ငြိမ်မှုမရှိသည့်အပြင် အချို့သော ဆက်ဆံရေးပုံစံက ရောနှောရှုပ်ထွေးသဖြင့် Multiplexity ဟု သုံးနှုန်းခေါ်ဆိုကြသည်။

ထရမ့် 2.0 ၏ အမေရိက ပထမ (America First) အသွင်ကူးပြောင်းရေး ကြိုးပမ်းချက်အပေါ် ငြိမ်းချမ်းရေးကို ဦးတည်မည့် အကောင်းမြင်မှုများ ရှိနေသကဲ့သို့ ကမောက်ကမနှင့် ပဋိပက္ခဖြစ်နိုင်ခြေကိုတိုးစေပြီး ထိရောက်သော ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို ပျက်ပြားစေနိုင်သည်

ဟူသော အဆိုးမြင်ဦးတည်မှုတို့အကြားတွင် လွန်ဆွဲနေသဖြင့် ကမ္ဘာတစ်ဝန်းတွင် Multi–polarization သည် ရောနှောခံစားမှုများကို ဖြစ်ပေါ်စေသည်ဟုလည်း ဆိုကြပါသည်။

ထရမ့်၏ ပထဝီနိုင်ငံရေး၊ ဩဇာလွှမ်းမိုးရေး မဟာဗျူဟာအနေဖြင့် ၎င်း၏ အုပ်ချုပ်မှု စတင်ကတည်းက စစ်တုရင်ကစားသကဲ့သို့ ထရမ့်၏ ရွှေ့ကွက်များက စိတ်ဝင်စားစရာကောင်း လှပေသည်။ ၎င်း၏ ရွှေ့ကွက်များသည် ကမ္ဘာ့ပထဝီနိုင်ငံရေးနှင့် ပထဝီစီးပွားရေးအခင်း အကျင်းများကို လျင်မြန်စွာ ပြောင်းလဲစေသည်ကို တွေ့ရှိရပြီး ကမ္ဘာ့အစီအစဉ်အသစ် (New World Order)ကို ဦးတည်ပုံဖော်နေကြောင်း တွေ့ရပါသည်။

အင်အားကြီးတို့၏ ယှဉ်ပြိုင်မှု(Competition)၊ ထိပ်တိုက်တွေ့ဆုံမှု (Confrontation) နှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု (Cooperation) စသည့် အခြင်းအရာများကို ပေါင်းစပ်၍ လိုသလို ကျားကွက်ရွှေ့ဆောင်ရွက်လာခဲ့ကြသည်။ ပါဝါအာဏာချိန်ခွင်လျှာသည် ဝင်ရိုးစွန်းများအကြား ပုံစံမမှန် လွန်းထိုးယိမ်းနွဲ့လျက် မတည်ငြိမ်မှုများ၊ ရှုပ်ထွေးမှုများဖြင့် ကမ္ဘာ့ပထဝီနိုင်ငံရေးသည် ခန့်မှန်းရခက်ခဲသည့်အပြင် အကွဲကွဲအပြားပြားဖြစ်မှု (Fragmented Geopolitics) အသွင် သဏ္ဌာန် ဆောင်လျက်ရှိသည်။

မြူးနစ်လုံခြုံရေးညီလာခံ (၂၀၂၅) ဆွေးနွေးချက်များ

(၆၁)ကြိမ်မြောက် မြူးနစ်လုံခြုံရေးညီလာခံ (61st Munich Security Conference –MSC) ကို ၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၄ ရက်နေ့မှ ၁၆ ရက်နေ့အထိ မြူးနစ်ရှိ ဘိုင်ယာရစ် ဟော့ဖ် ဟိုတယ်တွင် ကျင်းပခဲ့ရာ ယခုအချိန်သည် အဓိကနိုင်ငံခြားရေးနှင့် လုံခြုံရေးမူဝါဒ စိန်ခေါ်ချက်များ ဖြစ်ပေါ်နေကြောင်း ဖော်ပြဆွေးနွေးခဲ့ကြပြီး "Multipolarization" ခေါ် ကမ္ဘာ့အစီအစဉ် ဆွေးနွေးသုံးသပ်ကြရာတွင် ထရမ့်၏ အမေရိက ပထမ (America First) အသွင်ကူးပြောင်းရေး ကြိုးပမ်းချက်အပေါ် ငြိမ်းချမ်းရေးကို ဦးတည်မည့် အကောင်းမြင်မှုများ ရှိသကဲ့သို့ ကမောက်ကမနှင့် ပဋိပက္ခဖြစ်နိုင်ခြေကို တိုးစေပြီး ထိရောက်သော ပူးပေါင်းဆောင် ရွက်မှုကို ပျက်ပြားစေနိုင်သည်ဟူသော အဆိုးမြင် ဦးတည်မှုတို့အကြားတွင် လွန်ဆွဲနေသဖြင့် ကမ္ဘာတစ်ဝန်းတွင် Multipolarization သည် ရောနှောခံစားမှုများကို ဖြစ်ပေါ်စေသည်ဟု ဆိုကြပါသည်။

Munich Security Report 2025 အရ Multipolarization အပေါ် သုံးသပ်ချက်မှာ ယနေ့ကမ္ဘာကြီးသည် မည်သည့်အတိုင်းအတာအထိ ဝင်ရိုးစွန်းများဖြစ်နေသည်ကို အငြင်း ပွားစရာ ဖြစ်သော်လည်း ကမ္ဘာ့ "အမျိုးမျိုးကွဲပြားမှု" သည် ဖြစ်ရပ်မှန်ဖြစ်သည်ဟု ဆိုသည်။ ဝင်ရိုးစုံ (Multipolarity) အပေါ် စိန်ခေါ်မှုများ ရှိလာသောကြောင့် –

- အချို့ကလည်း Unipolarity သို့ ပြန်သွားမည်လား၊
- US– China ၊ US–Russia ၊ US–China–Russia Bipolarity ...Tripolarity သွားမည်လား၊
- Bilateral အသုံးပြုမှုများနှင့် Non– polarity သွားမည်လား၊
- Technopolarity သွားမည်လား ဟု အမျိုးမျိုးသုံးသပ်လာကြပါသည်။

ထိုအချိန်အခါမျိုးတွင် Non–Polarity ဝင်ရိုးစွန်းမရှိသော ကမ္ဘာအဖြစ် ဦးတည်သွားပါက အစိတ်စိတ်အမြွှာမြွှာဖြစ်ပြီး မည်သည့်အဖွဲ့အစည်းကမှ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာစံနှုန်းများကို

လိုက်နာရန် သို့မဟုတ် နိုင်ငံတကာပဋိပက္ခများကို စီမံခန့်ခွဲနိုင်စွမ်းမရှိသည့်အခြေအနေမျိုးသို့ ရောက်ရှိစေနိုင်ပြီး ဒေသတွင်းပဋိပက္ခများနှင့် မတည်မငြိမ်ဖြစ်မှုများကို ပိုမိုဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သည်ဟုလည်း သုံးသပ်မှုများ ရှိလာခဲ့ပါသည်။

ကမ္ဘာ့စနစ်၏ နှိုင်းရတည်ငြိမ်မှု (Relative Stability) နှင့် ကြိုတင်ခန့်မှန်းနိုင်မှု (Predictability) တို့ တည်ရှိခဲ့ရာမှ ပိုမိုရှုပ်ထွေးပြီး မတည်ငြိမ်သော ဘက်စုံစနစ်သို့ ပြောင်းလဲသွားမှုကြောင့် အင်အားသေးငယ်သော နိုင်ငံများအနေဖြင့် စူပါပါဝါများထက် အိမ်နီးနားချင်းနိုင်ငံများ၏ လုံခြုံရေးခြိမ်းခြောက်မှုကို မကြာခဏ ရင်ဆိုင်ရလေ့ရှိပြီး အပြိုင်အဆိုင် ဘက်ပေါင်းစုံမှ ပိုမိုဆိုးရွားလာနိုင်သည့် အခြေအနေလည်း ဖြစ်လာနိုင်ပေသည်။

ထိုသို့မဟုတ်ပါက Technopolarity သို့ ကူးပြောင်းနိုင်သည်ဟုလည်း သုံးသပ်မှုများ ရှိလာခဲ့ပါသည်။ Technopolar world ဟူသည့် သဘောတရားမှာ နည်းပညာကုမ္ပဏီများက ကမ္ဘာ့စင်မြင့်ပေါ်တွင် မကြုံဖူးသော ဩဇာလွှမ်းမိုးမှုကို အသုံးပြုသော အချုပ်အခြာအာဏာနှင့် ဩဇာလွှမ်းမိုးမှုကို ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာနယ်မြေ (Physical territory) သို့မဟုတ် စစ်ရေးအင်အား (Military might) တို့ဖြင့် မဆုံးဖြတ်ဘဲ အချက်အလက်များ၊ ဒေတာဆာဗာနှင့် အရေးကြီးသော အယ်လ်ဂိုရီသမ်များအပေါ် ထိန်းချုပ်မှု (Control over data, servers and crucially, algorithms) တစ်ခုပင် ဖြစ်သည်။

Technopolar World: Power Beyond States တွင် နည်းပညာကုမ္ပဏီကြီးများ၏ ပါဝါဖြန့်ဝေရုံသာမက အရေးကြီးသော နည်းပညာဆိုင်ရာ အခြေခံအဆောက်အအုံများ၊ ဒေတာစီးဆင်းမှုနှင့် ထုတ်နုတ်သုံးစွဲမှု၊ ဒစ်ဂျစ်တယ်ပလက်ဖောင်းများကို ထိန်းချုပ်ရန် အစိုးရမဟုတ်သော ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍက နိုင်ငံရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေး၊ စီးပွားရေးနယ်ပယ်ကို ဝင်ရောက် ပုံဖော်လာနိုင်ခြင်း (ဥပမာ–အီလွန်မာ့စ် လုပ်ဆောင်သည့်ပုံစံမျိုး) ဉာဏ်ရည်တု (AI) နှင့် Cloud Computing ကဲ့သို့သော နည်းပညာများသည် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ အုပ်ချုပ်မှုစနစ်၏ ဗဟိုချက်ဖြစ်လာနိုင်သည်ဟု သုံးသပ်ခဲ့ကြသည်။

ထရမ့် ပထမကာလ (Trump 1.0) ကာလတွင် အတ္တလန္တိတ် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု မိတ်ဖက်ဆက်ဆံရေး (Transatlantic Trade and Investment Partnership –TTIP) ကို ပိတ်သိမ်းခဲ့ပြီး ထရမ့် 2.0 ကာလတွင် ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့ (World Health Organization–WHO) မှ လည်းကောင်း၊ ကုလသမဂ္ဂ ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုဆိုင်ရာ ပါရီသဘောတူညီချက် (Paris Agreement)မှလည်းကောင်း၊ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂမဟာမင်းကြီးရုံး (United Nations Commissioner for Human Rights–UNHCR) မှလည်းကောင်း နုတ်ထွက်မည်ဟု ကြေညာခဲ့သည်။ ထို့အပြင် စစ်ရေးဆိုင်ရာ သဘောတူညီချက်တစ်ရပ်ဖြစ်သော မြောက်အတ္တလန္တိတ်စာချုပ် (North Atlantic Treaty Organization–NATO) မှလည်း ထည့်ဝင်ကြေးကိစ္စရပ်ကို အကြောင်းပြု၍ နုတ်ထွက်မည်ဖြစ်ကြောင်း ကြေညာခဲ့သည်။ သို့ဖြစ်ရာ ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအကြားနှင့် NATO အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအကြား ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှုနှင့် တုံ့ပြန်မှုများ ရှိလာမည်ဟု ယူဆရပါသည်။ အမေရိကန် အခွန်စည်းကြပ်မှုကြောင့် အမေရိကန်နှင့် ဥရောပနိုင်ငံများအကြား စီးပွားရေး ဆက်ဆံဆောင်ရွက်မှုမှာလည်း မပြေမလည် အခြေအနေသို့ ရောက်ရှိခဲ့ပါသည်။

ထို့အပြင် ထရမ့်၏ နိုင်ငံခြားရေးမူဝါဒ သံတမန်ဆက်ဆံရေး ပရိယာယ်ပြောင်းလဲလာပြီး အမေရိကန်က ထည့်ဝင်ပံ့ပိုးငွေ ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးနှင့် ကုန်သွယ်ရေး သက်သာလွတ်လပ်ခွင့်ပေးရဖွယ်ရှိသော "နိုင်ငံစုံအဖွဲ့အစည်းများတွင် ပူးပေါင်းပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း (Multi–lateralism)" ကို ရှောင်ရှားလျက် စစ်ရေး၊ စီးပွားရေးတို့တွင် အမေရိကန်အကျိုးစီးပွားကို မထိခိုက်စေဘဲ မိတ်ဖက်ရွေးချယ်ပေါင်းသင်းမည့် (Mini–lateralism or Bi–lateral Cooperation) အသွင်သို့ ကူးပြောင်းပေါင်းသင်းဆက်ဆံမည့် အလားအလာရှိကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။

> **" ပထဝီနိုင်ငံရေးအားပြိုင်ပွဲ အခင်းအကျင်းမှာ အမေရိကန်၏ အဓိကအားပြိုင်ဘက်များ ဖြစ်ကြသည့် ရုရှားနှင့်တရုတ်ကို မည်သည့်မဟာဗျူဟာနှင့် အားပြိုင်ကစားမည်နည်း ဆိုသည်ပင် ဖြစ်ပေသည်။ "**

ဤနေရာတွင် အရှေ့အလယ်ပိုင်းဒေသကို ထိန်းနိုင်မည့် အစ္စရေး၊ အင်ဒို –ပစိဖိတ်ဒေသအတွင်း တရုတ်နိုင်ငံကို ထိန်းချုပ်နိုင်ရန် Indo Pacific Economic Framework for Prosperity (IPEF) နှင့် BRICS တွင် အိန္ဒိယကို ရွေးနုတ်ခွဲခြားဆက်ဆံမှုကိုကြည့်လျှင် အားပြိုင်ရမည့် BRICS ကိုလည်း အားပျော့အောင်နှင့် အမေရိကန်ငွေကြေးကို De–dollarization ဆောင်ရွက်မှုအား အားပျော့အောင်ဖန်တီးမည့် အလားအလာပင် ဖြစ်သည်။

ကမ္ဘာ့ပထဝီနိုင်ငံရေးအားပြိုင်မှု အခင်းအကျင်းပြောင်းလဲမှု၊ ပထမစစ်အေးကာလက အမေရိကန် တစ်နိုင်ငံတည်းက ပြိုင်ဘက်မရှိ ဦးဆောင်ခဲ့သော Unipolar ကမ္ဘာအဖြစ်မှ အမေရိကန်နိုင်ငံ စီးပွားရေးအကျ ပြိုင်ဘက်တွေအားကောင်းလာသည့် Multipolar ကမ္ဘာတွင် "အမေရိက ပထမ" ဖြစ်အောင် ပြန်လည် ကြိုးစားမည့် ထရမ့်၏ မဟာဗျူဟာက မည်သို့ ဆက်လက်ဆောင်ရွက်မည်ကို ပထဝီနိုင်ငံရေးအားပြိုင်ပွဲ အခင်းအကျင်းမှာ အမေရိကန်၏ အဓိကအားပြိုင်ဘက်များဖြစ်ကြသည့် ရုရှားနှင့်တရုတ်ကို မည်သည့်မဟာဗျူဟာနှင့် အားပြိုင်ကစားမည်နည်းဆိုသည်ပင် ဖြစ်ပေသည်။

Old World Order နှင့် New World Order

ယခင် ကမ္ဘာ့စနစ် (World Order)များ၏ ပြောင်းလဲမှုများသည် အချိန်ယူပြီးပြောင်းလဲခဲ့သည်ကို လေ့လာ

တွေ့ရှိခဲ့ရသည်။ Trump 1.0 တုန်းကလည်း အချိန်ယူဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ယခု Trump 2.0 ကျမှ ၎င်း၏ အမေရိက ပထမ (America First) မူဝါဒအား ပြည်တွင်း၊ ပြည်ပ၌ အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် အလျင်အမြန် Dynamic Shift ဖြစ်စေရေး တွန်းအားပေးဆောင်ရွက်ရာတွင် စိတ်လှုပ်ရှားမှုအပြည့်ဖြင့် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည်။ ပြည်တွင်းပြဿနာများ၊ နိုင်ငံတကာရေးရာများတွင်လည်း ထိရောက်စွာ ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်လိုစိတ်များကြောင့် World Order သည် အလွန်လျင်မြန်စွာ ပြောင်းလဲလာခဲ့သည်။ ထိုအခါ EU ခေါင်းဆောင်များ အပါအဝင် ကျန်နိုင်ငံ့ခေါင်းဆောင်များ၏ တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်မှုများအနေဖြင့်လည်း New World Order အား ပိုမိုမြင့်မားသော စိတ်လှုပ်ရှားမှု (Emotion) နှင့် အရှိန်(Momentum) ကို ပိုမိုလျင်မြန်စွာ Dynamic Shift ဖြစ်စေရန် တွန်းပို့လာခဲ့သည်။ Multi–Domain Warfare အားပြိုင်လာမှုကြောင့် တတိယကမ္ဘာစစ်သို့ ဦးတည်မနေစေရန်၊ သတိချပ်ကြရန် လိုအပ်ပါသည်။

အချုပ်အားဖြင့်ဆိုရသော် “New World Order” သည် “ကမ္ဘာ့အင်အား ပါဝါကစားပွဲပြောင်းလဲမှု၊ နည်းပညာတိုးတက်မှုနှင့် နိုင်ငံရေး၊ လူမှု–စီးပွားပြောင်းလဲမှုများ”နှင့်အတူ ဆက်လက်ပြောင်းလဲနေဆဲ ဖြစ်သည်။ ဤအယူအဆကို နိုင်ငံရေးသိပ္ပံ၊ စီးပွားရေးပညာရှင်များနှင့် လျှို့ဝှက်သီအိုရီများအကြား ကွဲပြားစွာ သိမြင်နိုင်သည်။ သို့ဖြစ်ပါ၍ ကမ္ဘာ့စနစ်အသစ် (New World Order) သည် ဝင်ရိုးမျိုးစုံအနက် နိုင်ငံအုပ်စုအမျိုးမျိုးအကြား ပုံစံအမျိုးမျိုးဆီသို့ ရွေ့လျားနေဆဲ၊ လွန်းထိုး ရှုပ်ထွေးပွေလီနေဆဲ အခြေအနေပင် ဖြစ်ပါကြောင်းနှင့် တည်ငြိမ်အေးချမ်းသော ကမ္ဘာကြီးဖြစ်ပေါ်စေရေး၊ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံများအကြား ကြီးနိုင်ငယ်ညှဉ်း မရှိစေရေးတို့အတွက် မျှတသော ဝင်ရိုးစုံကမ္ဘာအဖြစ် ဦးတည်နိုင်ရန်မှာ ကမ္ဘာ့ခေါင်းဆောင်များ၏ ကိုယ်ချင်းစာနာမှု၊ အသိဉာဏ်နှင့် ချင့်ချိန်စဉ်းစားလုပ်ဆောင်မှု၊ ဆင်ခြင်တုံတရားတို့ အပေါ် မူတည်နေပါကြောင်း ရေးသားလိုက်ရပါသည်။

ဒေါက်တာဝါဝါမောင်

Ref: – New world order (politics), https://en.wikipedia.org/wiki/New_world_order_(politics)

– Helmut Sorge, A New World Order in the Making, December 22, 2023, https://www.policycenter.ma/publications/new–world–order–making

– New World Order conspiracy theory, https://en.wikipedia.org/wiki/New_World_Order_conspiracy_theory

– What is a technopolar world?, https://www.gzeromedia.com/ai/what–is–a–technopolar–world

– Trump’s New World Order Tests the Dollar, https://www.wsj.com/finance/currencies/trump–trade–tariffs–us–dollar–value–814cbe37

– The Technopolar Moment, How Digital Powers Will Reshape the Global

Order, https://www.foreignaffairs.com/articles/world/ian–bremmer–big–tech–global–order
- Anne–Marie Slaughter, A New World Order, https://press.princeton.edu/books/paperback/9780691123974/a–new–world–order?srsltid=AfmBOorv5IzQD_l9vMmSo8IxAXTCqInoCU1Insgf6rAhaFs–HbFqDAbr
- Trump signals he will start pushing for a new world order in first 100 days Published: January 17, 2025.
- How Trump Reshaped the World – The New World Order, Bing Videos

tifh,kpzwfwfS
tar&dueefwD,aq;m ifhw&kkwfEdkifiH rsm;
armifarmifjrifh ajr;pufwuúokdvf

“အမေရိကန်သို့ တရုတ်နိုင်ငံရဲ့ ပို့ကုန်များနဲ့
တရုတ်နိုင်ငံမှ မြစ်ဖျားခံတဲ့ ကုန်ပစ္စည်းများအပေါ်
ပိုမိုတင်းကျပ်တဲ့ ကန့်သတ်ချက်တွေဟာ
အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများအတွက်
အခွင့်အလမ်းများ ပွင့်လာစေနိုင်ပါတယ်။”

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

သံတမန်ရေးရာစာရေးဆရာ Mercy A. Kuo သည် ဘာသာရပ်ဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်သူများ၊ မူဝါဒရေးရာလက်တွေ့ကျင့်သုံးနေသူများ၊ ကမ္ဘာတစ်ဝန်းမှ မဟာဗျူဟာမြောက်တွေးခေါ်ပညာရှင်များ၏ အမေရိကန်-အာရှမူဝါဒအပေါ် ထိုးထွင်းသိမြင်မှုများကို ပုံမှန်တွေ့ဆုံမေးမြန်းသည်။ ဤစကားဝိုင်းသည် စင်ကာပူအမျိုးသားတက္ကသိုလ်မှ နိုင်ငံရေးသိပ္ပံတွဲဖက်ပါမောက္ခ ဒေါက်တာ Lan Ja Chong နှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုဖြစ်သည်။ ဤ အင်တာဗျူးကို “ပစိဖိတ်ဖြတ်ကျော်ရှုမြင်မှုစီးရီးများ”တွင် အမှတ်စဉ် (၄၄၈)ဖြင့် ဖော်ပြထားပါသည်။

မေး။ **ထရမ့်ဒုတိယသက်တမ်း သမ္မတရာထူး ရရှိပြီးတဲ့နောက် ဒေသတွင်းမှာ အမေရိကန်ဦးဆောင်မှုနဲ့ပတ်သက်လို့ စင်ကာပူနဲ့ အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံတွေရဲ့ ထိပ်တန်းစိုးရိမ်မှု သုံးခုကို ပြောပြပါ။**

ဖြေ။ ကျွန်တော့်အထင် ထိပ်တန်းစိုးရိမ်မှုသုံးခုကို ပြောရရင် အခွန်စည်းကြပ်မှု ဖြစ်ပါတယ်။ ဒါက အရှေ့တောင်အာရှစီးပွားရေးကို ထိခိုက်စေပါတယ်။ အထူးသဖြင့် အမေရိကန်နဲ့ ကုန်သွယ်မှုလိုငွေပြနေတဲ့ နိုင်ငံတွေပေါ့။ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအနေနဲ့ ကုန်ထုတ်လုပ်မှုနဲ့ ဝန်ဆောင်မှုတွေကို နိုင်ငံရပ်ခြားမှာ အမေရိကန်သို့ ပြန်လည်ပို့ဆောင်တဲ့ နည်းလမ်းနဲ့ လုပ်ငန်းအမျိုးမျိုးရဲ့ “China + 1” မဟာဗျူဟာတွေကြောင့် ဖြစ်ပါတယ်။ ဒုတိယစိုးရိမ်မှုကတော့ အမေရိကန်နဲ့တရုတ်အကြား ကုန်သွယ်မှုစစ်ပွဲဖြစ်နိုင်ဖွယ်ရှိပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ အခြားသောအဓိကစီးပွားရေးနိုင်ငံတွေလည်း ဖြစ်နိုင်

ပါတယ်။ တတိယ အခ်ိကစိုးရိမ်မှုကတော့ အမေရိကန်နဲ့ တရုတ်နိုင်ငံတို့ရဲ့ နည်းပညာ တင်ပို့မှုအပေါ် ကန့်သတ်မှုများအပြင် ကမ္ဘာ့စီးပွားရေး အင်အားအကြီးဆုံးနိုင်ငံနှစ်ခုမှ တစ်နိုင်ငံနဲ့ တစ်နိုင်ငံ နည်းပညာတင်သွင်းမှု ကန့်သတ်ချက်များလည်း ဖြစ်နိုင်ပါတယ်။ အဲဒီလို ကန့်သတ်မှုတွေဟာ ကုန်သွယ်မှုကို မှီခိုနေရတဲ့ အရှေ့တောင်အာရှရဲ့စီးပွားရေးကဏ္ဍများအပေါ် သက်ရောက်မှု ရှိနိုင်ပါတယ်။ ၎င်းတို့ဟာ ငွေကြေးဖောင်းပွမှု ဖိအားကိုလည်း ဖန်တီးနိုင်ပါတယ်။ နှစ်နိုင်ငံစလုံးဟာ အရှေ့တောင်အာရှအစိုးရများအပေါ် ဖိအားများ ဖန်တီးနိုင်ဖွယ်ရှိပါတယ်။

“ အမေရိကန် မဟာမိတ်တွေဟာ ဝါရှင်တန်မှ ကူညီထောက်ပံ့မှု နည်းပါးလာမယ်လို့ မျှော်လင့်နိုင်ပြီး ဒေသတွင်းတည်ငြိမ်မှုကို ထိန်းသိမ်းဖို့၊ ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုး ပိုမိုထမ်းရွက်ဖို့ လိုအပ်နိုင်ကြောင်း ညွှန်ပြနိုင်ပါတယ်။ ”

မေး။ **ထရမ့် ဒုတိယသက်တမ်း သမ္မတရာထူးအုပ်ချုပ်ရေးရဲ့ အာရှမူဝါဒဟာ ဘိုင်ဒန် သမ္မတရာထူးကာလအာရှမူဝါဒနဲ့ဘယ်လိုကွာခြားသလဲဆိုတာ နှိုင်းယှဉ်ပြပါ။**

ဖြေ။ ထရမ့်ရဲ့အာရှမူဝါဒဟာ မဟာမိတ်များ၊ အင်စတီကျူးရှင်းများ၊ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးနဲ့ တန်ဖိုးထားမှုအပေါ် များစွာအလေးထားမှု နည်းပါးပုံရပါတယ်။ ဒီအချက်က အမေရိကန်မဟာမိတ်တွေဟာ ဝါရှင်တန်မှ ကူညီထောက်ပံ့မှု နည်းပါးလာမယ်လို့ မျှော်လင့်နိုင်ပြီး ဒေသတွင်းတည်ငြိမ်မှုကို ထိန်းသိမ်းဖို့၊ ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုး ပိုမိုထမ်းရွက်ဖို့ လိုအပ်နိုင်ကြောင်း ညွှန်ပြနိုင်ပါတယ်။ ဒီအချက်က ဒေသတွင်းမှာ အမေရိကန်ရဲ့ ကတိကဝတ်ကို မေးခွန်းထုတ်စရာဖြစ်လာနိုင်ပါတယ်။ ပြီးတော့ အာရှရှိစီးပွားရေး၊ လုံခြုံရေးနဲ့ နိုင်ငံခြားရေးမူဝါဒကို ကြီးကြပ်သူများ အပါအဝင် ထရမ့်ရဲ့ ကက်ဘိနက် ခန့်အပ်ခံရသူများအကြား ရာထူးကွာခြားမှုတွေဟာ မူဝါဒမတည်ငြိမ်မှု အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ သက်ရောက်နိုင်ပါတယ်။ အထက်ဖော်ပြပါ အနေအထားတွေကြောင့် အာဆီယံလို ဒေသတွင်း အဖွဲ့အစည်းတွေဟာ ဖိအားများ ပိုမိုကြုံတွေ့ရနိုင်ပါတယ်။

မေး။ အမေရိကန်အစိုးရသစ်လက်ထက်မှာ ဝါရှင်တန်ရဲ့ ပထဝီနိုင်ငံရေးလမ်းကြောင်းဟာ တရုတ်–အမေရိကန် မဟာဗျူဟာပြိုင်ဆိုင်မှု ဘယ်လိုပြောင်းလဲနိုင်ပါသလဲ။

ဖြေ။ ကုလသမဂ္ဂစနစ်မှာကဲ့သို့ အဖွဲ့အစည်းများအတွင်း တန်ဖိုးထားမှုများနဲ့ ပြိုင်ဆိုင်မှုအပေါ် အလေးပေးမှုနည်းပါးလာမှာဖြစ်ပေမယ့် အခုအနေအထားမှာ အခြေခံကျတဲ့ အပြောင်းအလဲကို ကျွန်တော်မမျှော်လင့်ထားပါဘူး။ ဒီအချက်ကြောင့် တရုတ်နဲ့ ရုရှားတို့ဟာ လက်ရှိနိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများနဲ့ အလေ့အထများကို ပြန်လည်ပုံဖော်ရာမှာ ပိုမိုထိရောက်မှုရှိလာစေမှာ ဖြစ်ပါတယ်။ ဆိုလိုတာကတော့ အငယ်စားနဲ့ အလတ်စား Actor တွေဟာ ဂိမ်းရဲ့သတ်မှတ်ထားတဲ့ စည်းမျဉ်းများအပေါ်မှာ အားထားမှု လျော့နည်းလာနိုင်ပါတယ်။ ပြီးတော့ တစ်ဦးနဲ့တစ်ဦး အားထားသလို သူတို့ကိုယ်တိုင်လည်း သူတို့ကိုယ်သူတို့ ပိုမိုအားထားလာနိုင်ပါတယ်။ အမေရိကန်အပါအဝင် ပိုမိုအင်အားကြီးတဲ့ Actor တွေ၊ ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုတွေကို ၎င်းတို့ကြံ့ကြံ့ခံဖို့ ဆန္ဒရှိခဲ့ရင်ပေါ့။

တကယ်လို့ ဝါရှင်တန်နဲ့ ပေကျင်းတို့ဟာ ကတိတစ်ခုပြုပြီးတဲ့နောက် ကတိပျက်ခြင်းနဲ့ ပတ်သက်တဲ့ စိုးရိမ်ပူပန်မှုတွေနဲ့ မက်လုံးတွေကို ကျော်လွှားနိုင်တဲ့၊ လုံလောက်တဲ့ ယုံကြည်မှုကို တွေ့ရှိခဲ့ရင် ကုန်သွယ်ရေးနဲ့ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုအတွက် ညှိနှိုင်းပြေလည်မှု လိုက်လျောမှုအချို့ ရှိလာနိုင်ပါတယ်။

မေး။ အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများရဲ့ တရုတ်နဲ့ ဆက်ဆံရေးအပေါ် ထရမ့်ရဲ့တရုတ်အပေါ်မှာ ထားရှိတဲ့ ပေါ်လစီရဲ့ အကျိုးသက်ရောက်မှုကို ဆန်းစစ်သုံးသပ်ပေးပါ။

ဖြေ။ ဒီအချိန်မှာ ဖြစ်နိုင်ခြေကွဲလွဲမှုတွေ အများကြီးရှိနေပါတယ်။ အမေရိကန်သို့ တရုတ်နိုင်ငံရဲ့ ပို့ကုန်များနဲ့ တရုတ်နိုင်ငံမှ မြစ်ဖျားခံတဲ့ ကုန်ပစ္စည်းများအပေါ် ပိုမိုတင်းကျပ်တဲ့ ကန့်သတ်ချက်တွေဟာ အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများအတွက် အခွင့်အလမ်းများ ပွင့်လာစေနိုင်ပါတယ်။

ဒါပေမဲ့ စီးပွားရေးနဲ့ပတ်သက်တဲ့ သိသာထင်ရှားတဲ့ တင်းမာမှုတွေဟာ ၎င်းတို့ အလယ်အလတ်များ (Middlemen) အခန်းကဏ္ဍကို လျော့ပါးသွားစေတဲ့အတွက်ကြောင့် ဒေသတွင်းနိုင်ငံများကို ကမောက်ကမ ဖြစ်စေနိုင်ပါတယ်။ တရုတ်နိုင်ငံရဲ့စီးပွားရေးဟာ နှေးကွေးနေပြီး တိုးတက်မှုကို အဟန့်အတားဖြစ်စေတဲ့ အခြေအနေများနဲ့ ရင်ဆိုင်နေရပေမယ့် အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံအချို့ဟာ စီးပွားရေးအခွင့်အလမ်းရရှိဖို့ တရုတ်နိုင်ငံကို နှစ်သိမ့်ဖို့ ဆုံးဖြတ်နိုင်ပါတယ်။

အခြားနိုင်ငံတွေကတော့ စီးပွားရေးပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုအတွက် ပိုမိုအဆင်ပြေတဲ့ စည်းကမ်းချက်တွေကို ခွင့်ပြုဖို့နဲ့ တရုတ်နိုင်ငံအပေါ် စီးပွားရေးထိတွေ့မှုကို လျှော့ချဖို့ ထရမ့်အုပ်ချုပ်ရေးကို မျက်နှာသာပေးပြီး ကြိုးစားဖို့ ဆုံးဖြတ်နိုင်ပါတယ်။ တတိယအုပ်စုကတော့ အခြားစီးပွားရေးမိတ်ဖက်များမှာ ပိုမိုရင်းနှီးမြှုပ်နှံဖို့ ဆုံးဖြတ်နိုင်ပါတယ်။ အရှေ့တောင်အာရှဟာ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုနဲ့ တရုတ်နိုင်ငံအပေါ် တုံ့ပြန်မှုတွေမှာ အကန့်အသတ်ရှိတဲ့ ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်မှုများ ရှိကောင်းရှိနိုင်ပါတယ်။

မေး။ ထရမ့်ရဲ့ အာရှမူဝါဒအရ Quad ၊ AUKUS နဲ့ Indo-Pacific Economic Framework for Prosperity (IPEF) ကဲ့သို့သော အမေရိကန်ဒေသတွင်းမိတ်ဖက်များနဲ့ ဒေသတွင်း အုပ်စုများရဲ့ အနာဂတ်ဆင့်ကဲဖြစ်စဉ် (Future Evolution) ကို အကဲဖြတ် သုံးသပ်ပေးပါ။

ဖြေ။ ဘိုင်ဒန်ရဲ့စီမံအုပ်ချုပ်မှု အစပျိုးခြင်းဖြစ်တဲ့အတွက်ကြောင့် IPEF ဟာ ဘယ်နေရာကို သွားရမလဲဆိုတာ ကျွန်တော် သံသယဖြစ်မိပါတယ်။ ထရမ့်အစိုးရဟာ အဲဒီလို နိုင်ငံပေါင်းစုံ မူဘောင်ပုံစံတွေကို စိတ်ဝင်စားမှု နည်းပါးပါတယ်။ တရားဝင်အစီအစဉ်များအပေါ် ထရမ့်ရဲ့ သံသယရှိမှုဟာ Quad နဲ့ AUKUS ကို ဖိအားအချို့ပေးနိုင်ပေမယ့် ထရမ့်အုပ်ချုပ်ရေးနဲ့ လမ်းကြောင်းကွဲပြားမှုကို လျော့ပါးစေဖို့ အခြားအဖွဲ့များအချင်းချင်း ပိုမိုနီးကပ်စွာ လုပ်ဆောင်ရမယ်လို့ ဆိုလိုပါတယ်။

အစောပိုင်းမှာ ပြောခဲ့တဲ့အတိုင်း အာဆီယံဟာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှု မပြုလုပ်ပါက တုံ့ပြန်ဖို့ ခက်ခဲနိုင်ပါတယ်။ အဲဒါကြောင့် အာဆီယံ သို့မဟုတ် အာဆီယံနဲ့ ဆက်နွယ်တဲ့ အစပျိုးဆောင်ရွက်မှုတွေနဲ့ အဓိကကျတဲ့ အောင်မြင်မှုတွေ ရရှိမယ်လို့ ကျွန်တော် မမျှော်လင့်ပါဘူး။ အမေရိကန်ရဲ့ မဟာမိတ်ဆက်ဆံရေးဟာ မဟာမိတ်တွေထံ ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးဖြစ်စေပြီး အမေရိကန်နဲ့ဝေးရာသို့ ကူးပြောင်းသွားမှာကို တွေ့ရမှာပါ။

တရုတ်နိုင်ငံဟာ ဒေသတွင်းနိုင်ငံများကို ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင် တရုတ်ရဲ့ စီးပွားရေး အကျိုးစီးပွားနဲ့ ပိုမိုပွင့်လင်းမြင်သာစေဖို့ ဖိအားပေးရန်အတွက် အဲဒီလို တံခါးဖွင့်ပေးမှုများကို အသုံးပြုဖို့ ဆုံးဖြတ်နိုင်ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ ပေကျင်းဟာ ယခုအချိန် စီးပွားရေး မဟာမိတ်တွေကို အောင်ပွဲခံဖို့ ကြိုးပမ်းမှုတွေမှာ အရည်အချင်းပြည့်မီတဲ့ ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးတွေ ပိုမိုရှိနေပါတယ်။ ထရမ့်မူဝါဒရဲ့ တိုက်ရိုက်ကျပြီး အနှောင့်အယှက်ဖြစ်စေတဲ့ အကျိုးသက်ရောက်မှုများမှ ပိုမိုကာကွယ်တားဆီးနိုင်စေမယ့် နည်းလမ်းများဖြင့် နိုင်ငံများက ၎င်းတို့ရဲ့ စီးပွားရေးအတွက် မော်ဒယ်အသစ်များ မတွေ့ရှိမချင်း အဲဒီအခြေအနေတွေဟာ ဆက်လက်တည်ရှိနေနိုင်ပါတယ်။

မောင်မောင်မြင့်သိန်း(စက်မှုတက္ကသိုလ်)

Ref: Trump 2.0 and US Leadership in the Indo-Pacific by Mercy A. Kuo ကို ဆီလျော်အောင် ပြန်ဆိုသည်။

ajrmuf wåvExåfpmcsyf zGU caESif;vm; waESif;vm;

xGef;rif;oef;

"ကျွမ်းကျင်သူတချို့ကတော့ သမ္မတထရမ့်ရဲ့
NATO က နောက်တစ်လှမ်းဆုတ်တဲ့ မူဝါဒဟာ
အဖွဲ့ဝင်တွေဆီက ကာကွယ်ရေးအသုံးစရိတ် ပိုမိုညှစ်ထုတ်မယ့်
အစီအစဉ်လို့သာ ရှုမြင်ပါတယ်။"

ဓာတ်ပုံ–အင်တာနက်

Realism က ကိုယ့်အကျိုးစီးပွားကိုအခြေခံပြီး အင်အားချိန်ခွင်လျှာကို လိုသလို ခင်းပါတယ်။ Realism ကခွဲထွက်လာတဲ့ Unilateralism တစ်ကိုယ်တော်ဝါဒကတော့ ချိန်ခွင်လျှာကို အလေးမထားတော့ “ငါ့မြင်းငါစိုင်း စစ်ကိုင်းရောက်ရောက်” သဘောဆောင်တယ်၊ အဆင်မသင့်ရင် ကိုယ့်ကိုယ်ကိုယ်ပြန်ထိနိုင်တဲ့ တန်ပြန်ရိုက်ချက်တွေရှိပါတယ်။ ထရမ့်ဗားရှင်း 2.0 ဟန်းနီးမွန်းရက်တစ်ရာကာလကိုကြည့်ရင် ဘဲဥပုံရုံးခန်း Resolute Desk ပေါ်က တစ်ခုပြီးတစ်ခု ထွက်လာတဲ့ Executive Orders တွေဟာ နိုင်ငံတကာရေးရာ လေ့လာသူတွေ ပါးစပ်အဟောင်းသားဖြစ်ရလောက်အောင် ကမ္ဘာ့အစီအစဉ် (World Orders) တွေကို ထိချက်ပြင်းပြင်းနဲ့ ရိုက်ခတ်နေပါတယ်။ ဒီလိုရိုက်ခတ်တဲ့အထဲမှာ စစ်ပြီးခေတ် နိုင်ငံတကာအစီအစဉ်တစ်ရပ်အနေနဲ့ ထူထောင်ခဲ့တဲ့ မြောက်အတ္တလန္တိတ်စာချုပ်အဖွဲ့ (NATO) အပေါ်ရိုက်ချက်က မျက်မှောက်ကမ္ဘာ့ရေးရာမှာ အလှည့်အပြောင်းလို့ ဆိုရလောက်အောင် သက်ရောက်မှုကြီးမားပါတယ်။ နိုင်ငံတကာရေးရာ လေ့လာသုံးသပ်သူတွေရဲ့ အဆိုအရ သမ္မတဒေါ်နယ်ထရမ့်ရဲ့ (Make America Great Again – MAGA) မူဝါဒဟာ Realism ဘောင်ကိုကျော်ပြီး Unilateralism သဘော ကဲလာသလားလို့တောင် မှတ်ချက်ပြုတာ တွေ့ရပါတယ်။

ပြီးခဲ့တဲ့ မြူးနစ်လုံခြုံရေးညီလာခံမှာပြောတဲ့ အမေရိကန် ဒုသမ္မတ ဂျေဒီဗန့်ရဲ့ မိန့်ခွန်းက အုတ်အော်သောင်းတင်းဖြစ်ခဲ့ပြီး ဥရောပခေါင်းဆောင်တွေကို တီကောင်ကိုဆားနဲ့

ပက်သလို တွန့်သွားစေပါတယ်။ ဂျာမန်အဓိပတိ အိုလက်ဖ်ရှိုးကတော့ လက်ခံနိုင်စရာမရှိဘူးလို့ ဆိုပါတယ်။ သမ္မတဒေါ်နယ်ထရမ့်က "ဗန့်ရဲ့မိန့်ခွန်းက တကယ်အားရဖို့ကောင်းတယ်၊ ဥရောပကို သတိပေးလိုက်တာပဲ"လို့ မှတ်ချက်ပေးပါတယ်။ ဂျေဒီဗန့်က "ဥရောပကို ခြိမ်းခြောက်မှုဟာ ရုရှားလည်း မဟုတ်၊ တရုတ်လည်း မဟုတ်၊ တခြားပြင်ပက ဘယ်အရာမှ မဟုတ်ဘူး။ ဥရောပအတွင်းကပဲဖြစ်တယ်။ ဥရောပဟာ အခြေခံဒီမိုကရေစီတန်ဖိုးတွေနဲ့ တဖြည်းဖြည်း ကင်းကွာလာတယ်"လို့ ဆိုပါတယ်။ တစ်ချိန်တည်းမှာ သမ္မတဒေါ်နယ်ထရမ့်က ဥရောပကို အသိမပေးဘဲ အရင်ဝိုင်းပယ်ထားတဲ့ ရုရှားသမ္မတပူတင်နဲ့ တိုက်ရိုက်ဖုန်းပြောပါတယ်။ ဥရောပရဲ့ သဘောတူညီမှုမပါဘဲ ဖဲလန်စကီးကို ရုရှားသိမ်းပိုက်ထားတဲ့နယ်မြေတွေကို ပြန်မယူဖို့တိုက်တွန်းထားသလို အရေးပါတဲ့ သဘာဝသယံဇာတစာချုပ်ကို လက်မှတ်ထိုးဖို့တောင်းဆိုထားပါတယ်။ နေတိုးအဖွဲ့ဝင်တွေနဲ့ စစ်အသုံးစရိတ် ၅ ရာခိုင်နှုန်း အထိတိုးမြှင့်ပေးဖို့ တောင်းဆိုထားသလို တစ်ဖက်မှာလည်း ဥရောပအနေနဲ့ မိမိတို့လုံခြုံရေး အတွက် မိမိတို့ ကိုယ်တိုင်တာဝန်ယူဖို့ တိုက်တွန်းထားပါတယ်။ ဒါဟာ ဘာကိုပြသလဲဆိုရင် အက်သံပါလာတဲ့ နေတိုးရဲ့ ပကတိအခြေအနေကိုပြပါတယ်။

သခွပ်ပင်က မီးတကျီကျီ

တကယ်တော့ နေတိုးအဖွဲ့ထဲ အမေရိကန်နဲ့ ဥရောပကြား အက်ကွဲကြောင်းစလာတာဟာ အခုမှမဟုတ်ပါ။ စစ်အေးကာလမှာ ဆိုဗီယက်ရန်ကိုကာကွယ်ဖို့ စုပေါင်းကတိကဝတ်ထားခဲ့ကြပေမယ့် ဘာလင်တံတိုင်းပြိုကျ၊ ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စုပြိုကွဲ၊ ဘုံရန်သူပျောက်ကတည်းက သိပ်ပြီးအစေးမကပ်ချင်ကြတော့။ အထူးသဖြင့် စစ်ရေးရန်ပုံငွေ မျှခံရေးကိစ္စက သခွပ်ပင်က မီးတကျီကျီ ဖြစ်လာပါတယ်။ ဥရောပဘက်ကလည်း အမေရိကန်ထီးရိပ် မလိုတော့လို့ ယူဆသူများရှိသလို အမေရိကန်ကလည်း ၉/၁၁ နောက်ပိုင်း အကြမ်းဖက်ဝါဒကို တစ်ကိုယ်တော်ရင်ဆိုင်ဖို့ ပိုမိုအားသန်ခဲ့ပါတယ်။ အရှေ့အလယ်ပိုင်းအရေးမှာလည်း ဥရောပက ပါလက်စတိုင်းနိုင်ငံ ထူထောင်ရေးဘက်က တစ်လျှောက်လုံးရပ်တည်ခဲ့ပေမယ့် အမေရိကန်က အစ္စရေးဆန္ဒအတိုင်း တသဝေမတိမ်း လုပ်ဆောင်ပေးခဲ့ပါတယ်။ အရှေ့အလယ်ပိုင်းအရေးက အမေရိကန်ရဲ့မဟာဗျူဟာအတွက် အရေးကြီးသလို ယူကရိန်း-ရုရှားစစ်ကလည်း ဥရောပအတွက် သေရေးရှင်ရေးဖြစ်တာကြောင့် ဒီအရေးနှစ်ခု ကျယ်ပြန့်လာလေလေ၊ နေတိုးအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတွေကြား သဘောထားမတိုက်ဆိုင်မှု အက်ကြောင်းကြီးလာလေလေ ဖြစ်ပါတယ်။

ဒီလိုမသေမချာ မရေရာမှုတွေကြောင့် ဥရောပရဲ့လုံခြုံရေးကို ခေါင်းဆောင်တွေအနေနဲ့ ပြန်လည်သုံးသပ်ဖို့ ဖြစ်လာပါတယ်။ သမ္မတဒေါ်နယ်ထရမ့်လက်ထက်မှာ နေတိုးအပေါ် အမေရိကန်ရဲ့ ကတိကဝတ်တွေဟာ သေချာရေရာမှု မရှိတော့တာက ပိုမို ထင်ရှားလာပါတယ်။ အထူးသဖြင့် နေတိုးစထူထောင်ကတည်းက ဘယ်အမေရိကန်သမ္မတမှ မေးခွန်းမထုတ်ခဲ့ကြတဲ့ ပဋိညာဉ်အပိုဒ်(၅)ကို ဒေါ်နယ်ထရမ့်က ခေတ်ကုန်သွားခဲ့ပြီလို့ မှတ်ချက်ပေးခဲ့ပါတယ်။ ပဋိညာဉ်အပိုဒ်(၅)ဟာ နေတိုးအဖွဲ့ရဲ့ အဓိကစည်းမျဉ်းဖြစ်ပြီး မဟာမိတ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ တိုက်ခိုက်ခံရခြင်းကို အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံအားလုံးတိုက်ခိုက်ခံရခြင်းလို့ မှတ်ယူရမယ်လို့

ဖော်ပြထားပါတယ်။ GDP ရဲ့ ၂ ရာခိုင်နှုန်းဖြစ်တဲ့ ကာကွယ်ရေးအသုံးစရိတ်ကို မပြည့်မီတဲ့ အတွက်လည်း လက်ရှိနေတိုးအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတွေကို ထရမ့်ကအကြိမ်ကြိမ် ဝေဖန်ခဲ့ပါတယ်။ ရုရှားသာ စစ်ရေးချဲ့ထွင်မယ်ဆိုရင် ဥရောပကို ပိုမိုထိခိုက်နိုင်တဲ့အတွက် ဥရောပက ပိုမိုကျခံ သင့်တယ်၊ သမုဒ္ဒရာကြီးခြားထားတဲ့ အမေရိကန်က ကာကွယ်ရေးအသုံးစရိတ်အတွက် ပိုပြီးတာဝန်ယူရတာဟာ တရားမျှတမှုမရှိတဲ့အပြင် အမေရိကန်အပေါ် ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုး ဖြစ်စေတယ်လို့ ထရမ့်က စောဒကတက်ခဲ့ပါတယ်။

ဒေါ်နယ်ထရမ့်ရဲ့ ပထမအကြိမ်သမ္မတသက်တမ်းအပါအဝင် မတူညီတဲ့ အမေရိကန် သမ္မတ ၁၄ ဦးဟာ မဟာမိတ်တွေကို နှစ်ပေါင်း ၇၅ နှစ်ကျော်ကြာ ကောင်းကောင်းထိန်း ကျောင်းနိုင်ခဲ့ကြပါတယ်။ စစ်အေးကာလတစ်လျှောက် ဆိုဗီယက်ရုရှားရဲ့ ဝါဆောမဟာမိတ် အဖွဲ့ ချဲ့ထွင်မှုကို အဟန့်အတားပြုနိုင်ခဲ့ပါတယ်။ ၁၉၈၉ ခုနှစ် ဘာလင်တံတိုင်းပြိုကျသည်အထိ အမေရိကန်တပ်ဖွဲ့တွေရဲ့အကူအညီဟာ နေတိုးအတွက် အရေးပါခဲ့သလို ၁၉၉ဝ ပြည့်နှစ် ဘော်လကန်ဒေသ စစ်ရေးလှုပ်ရှားမှုကအစ ဒေါ်နယ်ထရမ့်ဒုတိယအကြိမ်သမ္မတဖြစ် မလာခင်အထိ ဝါရှင်တန်ဟာ ယူကရိန်းကို ကူညီထောက်ပံ့ပေးခဲ့ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ ဒုသမ္မတ ဂျေဒီဗန့်ရဲ့မိန့်ခွန်းက ကံကြမ္မာအလှည့်အပြောင်းဖြစ်လာပြီး အိမ်ဖြူတော်ဘဲဥပုံရုံးခန်းက ယူကရိန်း သမ္မတ ဇဲလန်စကီးနဲ့ သမ္မတ ဒေါ်နယ်ထရမ့်တို့ရဲ့ စကားအချေအတင်ဖြစ်မှုက မီးလောင်ရာ လေပင့်ဆိုသလို အခြေအနေကို ပိုမိုဆိုးရွားစေခဲ့ပါတယ်။ လေ့လာသူတချို့က ဒါဟာ အာဏာရှင်တွေရဲ့ ခြိမ်းခြောက်မှုကိုဆန့်ကျင်ပြီး ဒီမိုကရေစီမဟာမိတ်တွေကို ထောက်ခံတဲ့ အမေရိကန်ရဲ့နိုင်ငံခြားရေးမူဝါဒသွေဖည်သွားပြီလား သို့တည်းမဟုတ် သမ္မတ ဟေရီထရူးမင်းနဲ့ သမ္မတ ရော်နယ်ရီဂင်တို့ရဲ့ လွတ်လပ်တဲ့ကမ္ဘာမှာ အမေရိကန်ရဲ့ ခေါင်း ဆောင်မှု အဆုံးသတ်သွားတာလားလို့တောင် မေးခွန်းထုတ်ခဲ့ကြပါတယ်။

William & Mary's Global Research Institute က ပညာရှင်တစ်ဦးဖြစ်သူ Moritz Graefrath ကတော့ "အမေရိကန် ဆုတ်ခွာသွားခြင်းက ဥရောပကို အားနည်းသွားစေမှာ မဟုတ်ဘဲ ပိုမိုခိုင်မာတဲ့ ဥရောပကို ဖန်တီးပေးလိမ့်မယ်"လို့ ဆိုပါတယ်။ နေတိုးအဖွဲ့ဝင် ပိုလန်ဝန်ကြီးချုပ် Donald Tusk က "ဒါက အင်မတန်ရိုးရှင်းပါတယ်။ ဥရောပဟာ ရုရှားနဲ့ စစ်ရေး၊ ဘဏ္ဍာရေး၊ စီးပွားရေး ထိပ်တိုက်တွေ့မှုမှန်သမျှ အောင်မြင်အောင် စွမ်းဆောင်နိုင်ပါ တယ်။ ဒါကို လေးလေးနက်နက် ယုံကြည်ဖို့လည်း လိုပါတယ်"လို့ ဥရောပသမဂ္ဂ ထိပ်သီး အစည်းအဝေးမတိုင်မီ ပြောကြားခဲ့ပါတယ်။

ဒါပေမဲ့ အမေရိကန်မပါတဲ့နေတိုးမှာ အရေးပါတဲ့ စစ်ရေးနဲ့ နည်းပညာ အရင်းအမြစ် တွေရှိနေတာလားဆိုတာ မေးခွန်းထုတ်ဖို့ကောင်းပါတယ်။ ရုရှားရဲ့ဆက်လက်ခြိမ်းခြောက် မှုကို တွန်းလှန်နိုင်ဖို့ လုံလောက်မှုမရှိဘူးလို့လည်း လေ့လာသူတချို့က ဆိုပါတယ်။ နေတိုး အဖွဲ့အစည်းကို ခြုံကြည့်ရင် အမေရိကန်နဲ့ ဂျာမနီတို့ဟာ နေတိုးရဲ့ စစ်ရေးအသုံးစရိတ်၊ အရပ်ဘက်အသုံးစရိတ်နဲ့ လုံခြုံရေးရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုအစီအစဉ်တွေမှာ ၁၆ ရာခိုင်နှုန်းစီနဲ့ အများဆုံး ထောက်ပံ့ထားပြီး ဗြိတိန်က ၁၁ ရာခိုင်နှုန်းနဲ့ ပြင်သစ်က ၁ဝ ရာခိုင်နှုန်း ရှိတယ်လို့ ဆိုပါတယ်။ ဥရောပအနေနဲ့ သူ့ကိုယ်သူ ခုခံကာကွယ်နိုင်တဲ့ အရင်းအမြစ်တွေ၊ စွမ်းရည်တွေ ရှိနေပေမယ့် တကယ်ရော ဒါကိုအသုံးချဖို့ ဆန္ဒရှိတာလားဆိုတာကိုတော့ မေးခွန်းထုတ်ဖို့

ကောင်းတယ်လို့ နိုင်ငံတကာ မဟာဗျူဟာလေ့လာရေး ဌာန International Institute for Strategic Studies (IISS)၏ ဥရောပဆိုင်ရာ အမှုဆောင်ဒါရိုက်တာ Ben Schreer က ဆိုပါတယ်။

ဥရောပမှာ ဘာတွေရှိလဲ

IISS ကပြုစုတဲ့ Military Balance 2025 အရ တူကီယဲစစ်တပ်ဟာ အမေရိကန်ပြီးနောက် နေတိုးရဲ့ အကြီးဆုံး လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့ဖြစ်ပြီး အသင့်အနေ အထားတပ်သား ၃၅၅၂၀၀ ရှိပါတယ်။ တူကီယဲ နောက်မှာ ပြင်သစ်က ၂၀၂၂၀၀၊ ဂျာမနီ ၁၇၉၈၅၀၊ ပိုလန် ၁၆၄၁၀၀၊ အီတလီ ၁၆၁၈၅၀၊ ဗြိတိန် ၁၄၁၁၀၀၊ ဂရိ ၁၃၂၀၀၀ နဲ့ စပိန် ၁၂၂၀၀ တို့အသီးသီးရှိကြပါတယ်။ တူကီယဲမှာ ရှေ့တန်းမြေပြင်တပ်သား အများစုပါဝင်တဲ့ တပ်ဖွဲ့ဝင်ဦးရေ ၂၆၀၂၀၀၊ ပြင်သစ် ၁၁၃၈၀၀၊ အီတလီ ၉၄၀၀၀၊ ဂရိ ၉၃၀၀၀၊ ပိုလန် ၉၀၆၀၀၊ ဗြိတိန် ၇၈၈၀၀၊ စပိန် ၇၀၂၀၀ နဲ့ ဂျာမနီ ၆၀၆၅၀ ရှိတယ်လို့ IISS ရဲ့ အစီရင်ခံစာက ဆိုပါတယ်။

“ အမေရိကန်အပြင် နေတိုးမဟာမိတ်အဖွဲ့မှာ တိုက်လေယာဉ်နဲ့ မြေပြင်တိုက်ခိုက်ရေး ဂျက်လေယာဉ် အစီး ၂၀၀၀ ခန့်ရှိပြီး ဒီအရေအတွက်မှာ F-35 ကိုယ်ပျောက် ဂျက်တိုက်လေယာဉ်အသစ် ဒါဇင်များစွာ ပါဝင်ပါတယ်။ ”

ဆန့်ကျင်ဘက်အနေနဲ့ ၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇွန်လအထိ အမေရိကန်တပ်ဖွဲ့ဝင် ၈၀၀၀၀ ခန့်ကို နေတိုးနိုင်ငံတွေရဲ့ အခြေစိုက်စခန်းတွေမှာ တပ်ဖြန့်ချထားပေးခဲ့တယ်လို့ Congressional Research Service (CRS) ရဲ့ ၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ အစီရင်ခံစာမှာ ဖော်ပြထားပါတယ်။

အမေရိကန်တပ်ဖွဲ့ဝင်အများစုကို ဂျာမနီမှာ ၃၅၀၀၀၊ အီတလီ ၁၂၀၀၀ နဲ့ ဗြိတိန်မှာ ၁၀၀၀၀ တပ်ဖြန့်ချထားတယ်လို့ CRS ကဖော်ပြပါတယ်။ နေတိုးနိုင်ငံကြီး တချို့မှာ ရုရှားထက် အဆများစွာ သာလွန်တဲ့ လက်နက်တွေ သို့မဟုတ် တူညီတဲ့လက်နက်တွေ ရှိပါတယ်။ ဥပမာအနေနဲ့ လေယာဉ်တင်သင်္ဘောတွေကိုကြည့်ရင် ရုရှားမှာ ခေတ်ဟောင်းလေယာဉ်တင်သင်္ဘော တစ်စင်းတည်းရှိတဲ့အချိန်မှာ ဗြိတိန်တစ်ခုတည်းမှာ F-35B ကိုယ်ပျောက်တိုက်လေယာဉ်တွေကို ပစ်လွှတ်နိုင်တဲ့ ခေတ်မီလေယာဉ်တင်သင်္ဘောနှစ်စင်းရှိပါတယ်။ ပြင်သစ်၊ အီတလီနဲ့ စပိန်တို့ရဲ့ လေယာဉ်တင်သင်္ဘောတွေဟာ ကုန်းရေနှစ်သွယ် တိုက်လေယာဉ်တွေကို

ပစ်လွှတ်နိုင်တဲ့ သင်္ဘောတွေဖြစ်တယ်လို့ Military Balance အရ သိရတယ်။ အမေရိကန်ပြီးရင် ပြင်သစ်နဲ့ဗြိတိန်တို့ဟာ ပဲ့ထိန်းဒုံးကျည်တပ်ဆင်ထားတဲ့ နျူကလီးယားမောင်းနှင်အားသုံး ရေငုပ်သင်္ဘောတွေကို ဖြန့်ကြက်ချထားနိုင်ပါတယ်။ အမေရိကန်အပြင် နေတိုးမဟာမိတ်အဖွဲ့မှာ တိုက်လေယာဉ်နဲ့ မြေပြင်တိုက်ခိုက်ရေးဂျက်လေယာဉ် အစီး ၂၀၀၀ ခန့်ရှိပြီး ဒီအရေအတွက်မှာ F-35 ကိုယ်ပျောက်ဂျက်တိုက်လေယာဉ်အသစ် ဒါဇင်များစွာပါဝင်ပါတယ်။

မြေပြင်တပ်ဖွဲ့တွင် German Leopards နဲ့ British Challengers တို့အပါအဝင်ခေတ်မီတင့်ကားတွေပါဝင်ပြီး ယူကရိန်းရှေ့တန်းမှာ တာဝန်ထမ်းဆောင်ဖို့ ပေးထားတဲ့တိုက်ခိုက်ရေးယာဉ်တွေ ဖြစ်ပါတယ်။ ယူကရိန်းစစ်မြေပြင်မှာ သက်သေပြပြီးဖြစ်တဲ့ Franco-British SCALP/Storm Shadow ဒုံးကျည်တွေလို အားကောင်းတဲ့ ခရုဇ်ဒုံးကျည်တွေကိုဥရောပနေတိုးနိုင်ငံတွေမှာ တပ်ဆင်နိုင်ပါတယ်။ Military Balance 2025 အစီရင်ခံစာမှာဥရောပဟာ အမေရိကန်အကူအညီမပါဘဲ သူတို့ရဲ့ စစ်တပ်အင်အားကို မြှင့်တင်ဖို့ လုပ်ဆောင်နေတယ်လို့ ဖော်ပြထားပါတယ်။ ၂၀၂၄ ခုနှစ်မှာ ဥရောပ ခြောက်နိုင်ငံဟာ မြေပြင်ပစ်ခရုဇ်ဒုံးကျည်တွေ တီထွင်ထုတ်လုပ်ဖို့၊ ထုတ်လုပ်မှုစွမ်းရည်တိုးမြင့်လာစေဖို့နဲ့ ကွဲပြားခြားနားတဲ့ ထောက်ပံ့ရေးအခြေစိုက်စခန်းတွေအတွက် ဘရာဇီး၊ အစ္စရေးနဲ့ တောင်ကိုရီးယားတို့လို နိုင်ငံတွေကို စစ်ဘက်ဆိုင်ရာအရင်းအမြစ်သစ်တွေအဖြစ် ရှာဖွေခဲ့ကြပါတယ်။ Congressional Research Service ရဲ့အဆိုအရ ဥရောပမှာ အမေရိကန်အမြဲတမ်းအခြေစိုက်စခန်း ၃၁ ခုရှိပြီး အမေရိကန်အနေနဲ့ ဥရောပကနေ လုံးဝနုတ်ထွက်မယ်ဆိုရင် ရေကြောင်း၊လေကြောင်း၊ မြေပြင်ကွပ်ကဲထိန်းချုပ်မှုဆိုင်ရာ အဆောက်အအုံတွေလို အရေးကြီးတဲ့အခြေခံအဆောက်အအုံတွေကို ချန်ထားခဲ့မယ်လို့ လေ့လာသူတွေက ဆိုပါတယ်။ ဥရောပအနေနဲ့ အမေရိကန်ခန့်မှန်းထားတဲ့အတိုင်း တုံ့ပြန်ဖို့ပျက်ကွက်ခဲ့မယ်ဆိုရင်တောင် အမေရိကန်အနေနဲ့ စစ်ဘက်ဆိုင်ရာ အခြေခံအဆောက်အအုံတွေကို တိုးချဲ့ကာလသတ်မှတ်ပြီး ချန်ထားခဲ့နိုင်တယ်လို့ ခန့်မှန်းကြပါတယ်။

NATO ရဲ့ရှေ့ရေး

ကျွမ်းကျင်သူတချို့ကတော့ သမ္မတထရမ့်ရဲ့ NATO က နောက်တစ်လှမ်းဆုတ်တဲ့မူဝါဒဟာ အဖွဲ့ဝင်တွေဆီက ကာကွယ်ရေးအသုံးစရိတ်ပိုမိုညှစ်ထုတ်မယ့် အစီအစဉ်လို့သာရှုမြင်ပါတယ်။ ထရမ့်ရဲ့ပထမသမ္မတသက်တမ်းမှာ မြောက်ကိုးရီးယားခေါင်းဆောင်ကင်ဂျုံအန်နဲ့ မတွေ့ဆုံမီ အမေရိကန်ရဲ့အဓိကမဟာမိတ် တောင်ကိုးရီးယားမှာ အမေရိကန်တပ်တွေ ဖြန့်ကြက်ထားတာကို ပြန်လည်သုံးသပ်ဖို့ ပင်တဂွန်ကိုတောင်းဆိုခဲ့ပါတယ်။ ဒါဟာမြောက်ကိုရီးယား နျူကလီးယားလက်နက်စွန့်ရေးအစီအစဉ်အတွက် ဆွဲဆောင်စည်းရုံးနေတဲ့အချိန်မှာ ထွက်ပေါ်လာတာဖြစ်ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ လက်တွေ့မှာ ကင်ဂျုံအန်က နျူကလီးယားလက်နက်စွန့်ရေးအတွက် တောင်းဆိုချက်အားလုံးကို ပယ်ချခဲ့ပါတယ်။ ဘာပဲဖြစ်ဖြစ်ထရမ့်-ကင်ဂျုံအန် အစည်းအဝေးဟာ ဒေါ်နယ်ထရမ့်ပထမသမ္မတသက်တမ်းမှာ ကြီးမားတဲ့အောင်မြင်မှုတစ်ခု ဖြစ်ခဲ့ပါတယ်။ ဒီနောက်မှာတော့ အမေရိကန်ဟာ ကိုရီးယားကျွန်းဆွယ်မှာ

စီးပွားရေးလုပ်ငန်းတွေ ပုံမှန်အတိုင်းလည်ပတ်ခဲ့သလို တောင်ကိုရီးယားမှာ သောင်းနဲ့ချီတဲ့ တပ်ဖွဲ့ဝင်တွေကို ဆက်လက်ထားရှိခဲ့ပါတယ်။ တောင်ကိုရီးယားနဲ့ နှစ်နိုင်ငံစစ်ရေးလေ့ကျင့်မှုတွေ ပြန်လည်စတင်ခဲ့သလို အမေရိကန်စစ်သင်္ဘောတွေလည်း တောင်ကိုရီးယားကို သွားရောက်လည်ပတ်တာတွေ၊ ကိုရီးယားကျွန်းဆွယ်အပေါ် အမေရိကန်လေတပ်မှ ဗုံးကြဲလေယာဉ်တွေ ပျံသန်းတာတွေပြုလုပ်ခဲ့ပါတယ်။ အခုလည်း သမ္မတဒေါ်နယ်ထရမ့်ဟာ ပူတင်ဆီက သူလိုချင်တာကို ရ၊ မရ ဆိုတာထက် ဥရောပမှာ ကိုရီးယားကျွန်းဆွယ်လို နိုင်ငံရေးအမြတ် ထုတ်ချင်တာလားဆိုတာကတော့ မှတ်ချက်ပေးဖို့ စောပါသေးတယ်။

အမေရိကန်နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဟောင်း ဟင်နရီကစ်ဆင်ဂျားက “အမေရိကန်ရဲ့ ရန်သူဖြစ်ရတာက အန္တရာယ်များပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ မိတ်ဆွေဖြစ်ရတာက မရဏာလမ်းကို ခြေတစ်ဖက် လှမ်းထားရသလိုပါပဲ”လို့ ဆိုပါတယ်။ အခုလို ထီးပြိုင်နန်းပြိုင်ကမ္ဘာကြီး (Multipolar World) မှာ ဥရောပအနေနဲ့ မိမိတို့လုံခြုံရေးအတွက် အမေရိကန်အပေါ် အမှီသဟဲပြုဖို့ဆိုတာ ရေရှည်မှာလွယ်ကူတဲ့ကိစ္စမဟုတ်ပါ။ စစ်ပြီးခေတ်ကမ္ဘာကြီးနဲ့မတူဘဲ အပြန်အလှန် အမှီသဟဲပြုနေရတဲ့ ဂလိုဘယ်လိုက်ဇေးရှင်းကမ္ဘာကြီးမှာ အခုလို မျက်မှောက် ကမ္ဘာ့အစီအစဉ်နဲ့ ကုလသမဂ္ဂရဲ့ ကျောရိုးအုတိုင်ဖြစ်တဲ့ နေတိုးအုပ်စုပြိုကွဲမယ့် အရိပ် အယောင်က ကောင်းတဲ့လက္ခဏာ မဟုတ်ပါ။ လေ့လာသူတချို့ကတော့ လုံခြုံရေးအထောက် အကူရရှိမှုများက ကျော်လွန်ခဲ့လေပြီ (Security freeriding is over)၊ ဥရောပ နိုးထချိန်တန်ပြီ လို့တောင် ဆိုကြပါတယ်။

ထွန်းမင်းသိန်း

Ref : – CNN: Can NATO survive without the United States?

– NBC News: Trump considering major NATO policy shift

– NBC News: What is NATO? And what do Trump and Russia think about it?

2025 tifbyprmzvdf'o tcif;ftus;if oef;xdef;@oe*F

"ယူကရိန်းစစ်ပွဲ၊ အရှေ့အလယ်ပိုင်းဒေသ မတည်ငြိမ်မှုများနှင့်
အာဖဂန်နစ္စတန်မှ အမေရိကန် ဆုတ်ခွာရခြင်းတို့ကြောင့်
အင်ဒို–ပစိဖိတ်ဆိုင်ရာ အမေရိကန်၏အာရုံစိုက်မှုများ
ပြောင်းလဲလာစေခဲ့သည်။"

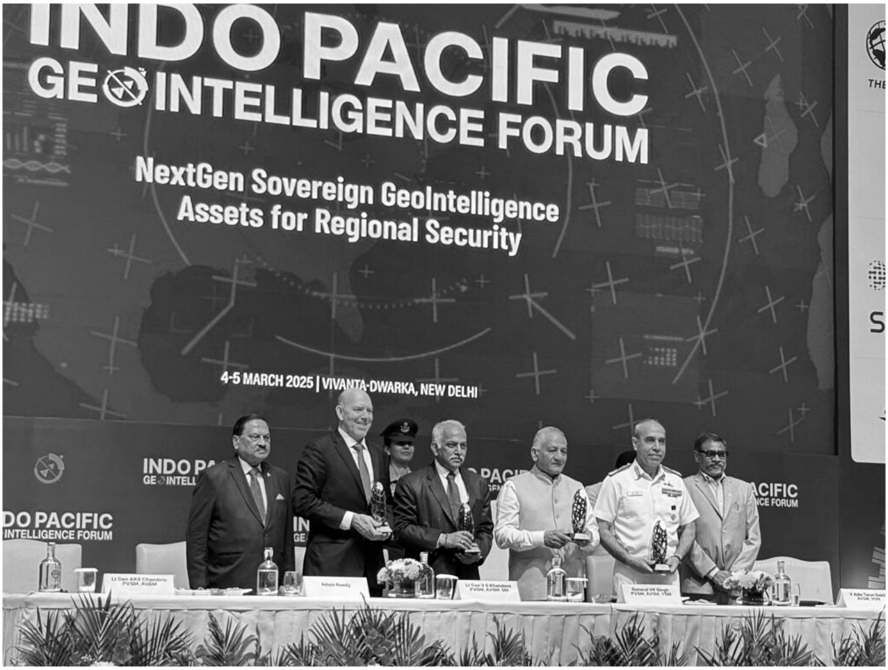

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

၂၀၂၅ ခုနှစ်အတွင်း ကမ္ဘာ့ရေးရာများ ပြောင်းလဲလာခြင်းနှင့်အတူ အမေရိကန်တို့ အထူးပြုသုံးသပ်စောင့်ကြည့်နေသော အင်ဒို-ပစိဖိတ်ဒေသရေးရာ အခင်းအကျင်းများသည်လည်း ရိုက်ခတ်မှုများစွာ ရှိလာနိုင်ပါသည်။ အင်ဒို-ပစိဖိတ်ဒေသကို ပုံဖော်ရပါက ကမ္ဘာမြေ၏ ကြီးမားကျယ်ပြန့်သော ဇီဝမျိုးစိတ်များနေထိုင်ရာ ပထဝီဝင်နယ်မြေဟု မြင်နိုင်သည်။ ကျဉ်းမြောင်းသော အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်အရ တစ်ခါတစ်ရံတွင် အင်ဒို-အနောက်ပစိဖိတ် သို့မဟုတ် အင်ဒို-ပစိဖိတ်အာရှဟု သုံးနှုန်းသည့် လူသိများသော ၎င်းဒေသကြီးတွင် အိန္ဒိယသမုဒ္ဒရာ၏ အပူပိုင်းရေပြင်၊ ပစိဖိတ်သမုဒ္ဒရာအနောက်နှင့် အလယ်ပိုင်းတို့အပြင် အဆိုပါရေပြင်နှစ်ခုကို ဆက်သွယ်ထားသော ပင်လယ်များလည်း ပါဝင်နေသည်။ ယင်းဒေသတွင် ပိုင်းခြားထားသော စံတော်ချိန်ဇုန် ၁၆ ခု၊ နိုင်ငံပေါင်း ၃၆ နိုင်ငံ၊ ကမ္ဘာ့လူဦးရေ ထက်ဝက်ကျော်နှင့် ကမ္ဘာပေါ်ရှိ လူသန်းချီနေထိုင်သော မီဂါစီးတီး (Megacity) ၃၆ ခုအနက်မှ ၂၄ ခု ရှိနေပြီး ဧရိယာအရ ကမ္ဘာ့မြေမျက်နှာပြင် ထက်ဝက်ကျော်ကို လွှမ်းခြုံထားသည်။

အင်ဒို-ပစိဖိတ်ဒေသတွင် အာရှတိုက်ဒေသများ၊ Oceania ဒေသများ (ပစိဖိတ်သမုဒ္ဒရာအတွင်းမှ ကျွန်းနိုင်ငံများနှင့် ဝန်းရံထားသော ပင်လယ်ပြင်ဧရိယာကို ဆိုလိုသည်။) အာဖရိကတိုက်မှ အချို့ဒေသများ အကျုံးဝင်ကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။ အရေးပါသော ဒေသခွဲများအဖြစ် တောင်အာရှ၊ အရှေ့တောင်အာရှ၊ အရှေ့အာရှ၊ ဩစတြေးလျနှင့် ပစိဖိတ်အနောက်ပိုင်းဒေသများကို သတ်မှတ်ထားသည်။ ကမ္ဘာ့စီးပွားရေး အင်အားကြီးနိုင်ငံများထဲမှ

သုံးနိုင်ငံဖြစ်သည့် တရုတ်၊ အိန္ဒိယနှင့် ဂျပန်တို့ တည်ရှိရာ နေရာလည်း ဖြစ်သည်။ အင်ဒို–ပစိဖိတ်ဒေသသည် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ဂျီဒီပီ၏ ၆၀ ရာခိုင်နှုန်းနှင့် ကမ္ဘာ့စီးပွားရေး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု၏ သုံးပုံနှစ်ပုံကို ကိုင်စွဲထားလျက် ရှိသည်။ ကမ္ဘာ့ကုန်သွယ်ရေကြောင်း သွားလာမှု၏ သုံးပုံတစ်ပုံသည် တောင်တရုတ်ပင်လယ်အတွင်းမှ ဖြတ်သန်းလျက်ရှိပြီး ပထဝီမြေမျက်နှာသွင်ပြင် ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ချက်အရ အကြိတ်အနယ် ယှဉ်ပြိုင်မှုများအတွက် အခြေပြုရာနေရာလည်း ဖြစ်နေပါသည်။ ထို့ကြောင့် ထိုဒေသ၏ အရေးပါမှုသည် အမေရိကန်တို့၏ အနာဂတ်လုံခြုံရေးနှင့် ကြွယ်ဝချမ်းသာရေးအတွက် အဓိကမောင်းနှင်အား ဖြစ်သည်ဟု သတ်မှတ်ခဲ့ကြပြီး စစ်ရေးအင်အားကြီး ခုနစ်ခုအဖြစ် ပစိဖိတ်ဒေသ အမေရိကန်ကြည်းတပ်ဖွဲ့ (U.S. Army Pacific)၊ ပစိဖိတ်ဒေသ အမေရိကန်ကမ်းတက်တပ်ဖွဲ့ (U.S. Marine Forces Pacific)၊ ပစိဖိတ်ဒေသ အမေရိကန်ရေတပ်ဖွဲ့ (U.S. Pacific Fleet)၊ ပစိဖိတ်ဒေသ အမေရိကန်လေတပ်ဖွဲ့ (U.S. Pacific Air Forces)၊ အင်ဒို–ပစိဖိတ်ဒေသ အမေရိကန်အာကာသတပ်ဖွဲ့ (U.S. Space Forces Indo–Pacific)၊ ဂျပန်ရှိ အမေရိကန်တပ်ဖွဲ့ (U.S. Forces Japan) နှင့် ကိုရီးယားရှိ အမေရိကန်တပ်ဖွဲ့ (U.S. Forces Korea) တို့ကို ဖြန့်ကြက်ချထားခဲ့သည်။

အင်ဒို–ပစိဖိတ်ဒေသတွင် အမေရိကန်၊ တရုတ်၊ အိန္ဒိယ၊ ဂျပန်နှင့် ဩစတြေးလျတို့သည့် အဓိကကျသော အင်အားဆိုင်ရာ ကစားသူများဖြစ်ကြပြီး ဒေသတွင်း မဟာမိတ်များအဖြစ် Quad (အမေရိကန်၊ အိန္ဒိယ၊ ဂျပန်၊ ဩစတြေးလျ) နှင့် AUKUS (ဩစတြေးလျ၊ ဗြိတိန်၊ အမေရိကန်) တို့ကို ဖွဲ့စည်းထားသည်။ ဒေသဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းများအဖြစ် ASEAN ၊ APEC နှင့် (Indian Ocean Rim Association– IORA) ကဲ့သို့သော အဖွဲ့အစည်းများလည်း တည်ရှိနေသည်။ မဟာဗျူဟာမြောက် လှုပ်ရှားမှုများအဖြစ် Free and Open Indo–Pacific (FOIP) (ဂျပန်နိုင်ငံမှ အစပြုခဲ့ပြီး အမေရိကန်နှင့် မဟာမိတ်များက ထောက်ပံ့ထား)၊ (Indo–Pacific Economic Framework–IPEF) (အမေရိကန်မှ ဦးဆောင်ပြီး ကုန်သွယ်ရေး၊ ထောက်ပံ့ရေးနှင့် ဒစ်ဂျစ်တယ်စီးပွားရေးကို ဦးတည်) နှင့် (Belt and Road Initiative– BRI) (တရုတ်၏ အခြေခံအဆောက်အအုံများ ဖြန့်ကြက်ခြင်းနှင့် ချိတ်ဆက်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်) တို့ ရှိနေပါသည်။ ထို့အပြင် ပင်လယ်ရေကြောင်းလုံခြုံရေး၊ အကြမ်းဖက်မှု တန်ပြန်နှိမ်နင်းရေးနှင့် သမားရိုးကျမဟုတ်သော လုံခြုံရေးခြိမ်းခြောက်မှုများကို ဖြေရှင်းရန်ရှိနေပြီး ကွဲပြားခြားနားသော ယဉ်ကျေးမှုများအပြင် အလယ်အလတ် အင်အားကြီးအဖြစ် ထွန်းသစ်စ အင်ဒိုနီးရှားနှင့် ဗီယက်နမ် ပေါ်ထွက်လာမှု၊ မဟာမိတ်ပေါင်းစည်းမှုများကြား အပြောင်းအလဲများကြောင့် အနာဂတ် အင်ဒို–ပစိဖိတ်ဒေသသည် ပိုမိုအလေးပေး လေ့လာသုံးသပ်ရန် ဖြစ်လာပါသည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ် အင်ဒို–ပစိဖိတ် မဟာဗျူဟာဆိုင်ရာ အချက်များ

အင်ဒို–ပစိဖိတ်ဒေသကို အထူးပြုထားသော အမေရိကန်တို့၏ မဟာဗျူဟာကို လေ့လာကြည့်ပါက FOIP ကို အဆင့်မြှင့်တင်ခြင်းမှာ နံပါတ်တစ်နေရာတွင် ရှိနေပါသည်။ နံပါတ်နှစ်တွင် ဒေသတွင်းနှင့် ဒေသပြင်ပကို ချိတ်ဆက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များ တည်ဆောက်ရန် ဖြစ်သည်။ နံပါတ်သုံးတွင် ဒေသတွင်း ကြီးပွားတိုးတက်ရေးကို မောင်းနှင်ရန် ဖြစ်သည်။ နံပါတ်လေးအရ အင်ဒို–ပစိဖိတ်ဒေသ လုံခြုံရေးကို ထောက်ပံ့ပေးနိုင်ရန် ဖြစ်သည်။

နံပါတ်ငါးတွင် ပုံသဏ္ဍာန်ပြောင်းလဲလာသော ဒေသတွင်း ခြိမ်းခြောက်မှုများကို ခံနိုင်ရည်ရှိရေး တည်ဆောက်ရန် ဖြစ်သည်။ အဆိုပါ အချက်ငါးချက်ကို မဟာဗျူဟာ ထောက်တိုင်ငါးခုအဖြစ် ဦးတည်ဆောင်ရွက်ရန် ချမှတ်ထားသည်။

ကနေဒါနိုင်ငံ၏ အင်ဒို–ပစိဖိတ်ဆိုင်ရာ မဟာဗျူဟာကို လေ့လာကြည့်ပါက (၁) ငြိမ်းချမ်းရေး၊ ဒဏ်ခံနိုင်ခြင်းနှင့် လုံခြုံရေးကို တိုးမြှင့်ရန် (၂) ကုန်သွယ်မှု၊ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုနှင့် ခိုင်မာသော ထောက်ပံ့ရေးကွင်းဆက်ကို ချဲ့ထွင်ရန် (၃) လူအများကို ချိတ်ဆက်ခြင်းနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ ထည့်သွင်းရန် (၄) ရေရှည်တည်တံ့ပြီး စိမ်းလန်းသော အနာဂတ်ကို တည်ဆောက်ရန် (၅) အင်ဒို–ပစိဖိတ်ဒေသတွင်း တက်ကြွပြီး လက်တွဲမဖြုတ်သည့် မိတ်ဖက်နိုင်ငံအဖြစ် ကနေဒါက ရပ်တည်ရန်တို့ ဖြစ်သည်။ အင်ဒို–ပစိဖိတ် ဒေသတွင်းတွင် ကနေဒါ၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုသည် ကနေဒါနိုင်ငံသားတို့အတွက် စီးပွားရေး၊ လုံခြုံရေး၊ တည်ငြိမ်ရေးနှင့် အနာဂတ်သာယာဝပြောရေးအတွက် အရိုန်အဟုန်ကို သတ်မှတ်ပေးမည်ဟု ယုံကြည်ထားသည်။ ကနေဒါနိုင်ငံသားများ၏ အမျိုးသားအကျိုးစီးပွားအတွက် အခွင့်အလမ်းများကို ဆုပ်ကိုင်နိုင်ရန်၊ မိမိတို့ စံထားမြတ်နိုးသည့် တန်ဖိုးများကို ခုခံကာကွယ်ရန် ကနေဒါသည် ဒေသတွင်းနိုင်ငံများနှင့် ထိတွေ့ဆက်ဆံနိုင်ရေးအတွက် စွမ်းရည်မြှင့်တင်ရာတွင် အရင်းအနှီးများ ထည့်ဝင်မြှုပ်နှံသွားမည် ဖြစ်သည်။

အီးယူသည်လည်း အင်ဒို–ပစိဖိတ်ဆိုင်ရာ မဟာဗျူဟာများ ချမှတ်ထားသည့်အတွက် ပြန်လည်ဖော်ပြရပါလျှင် (၁) စဉ်ဆက်မပြတ်ဖြစ်ပြီး အားလုံးပါဝင်နိုင်သော ကြွယ်ဝချမ်းသာရေးတည်ဆောက်ရန် (၂) အစိမ်းရောင်ပတ်ဝန်းကျင် ကူးပြောင်းမှုကို ဖော်ဆောင်ရန် (၃) သမုဒ္ဒရာ စီမံခန့်ခွဲရေးကို ဖော်ဆောင်ရန် (၄) ဒစ်ဂျစ်တယ် စီမံခန့်ခွဲရေးနှင့် မိတ်ဖက်များ တည်ဆောက်ရန် (၅) ပေါင်းစည်းချိတ်ဆက် ဆောင်ရွက်မှုများ ဖော်ဆောင်ရန် (၆) လုံခြုံရေးနှင့် ကာကွယ်ရေးကဏ္ဍ တိုးမြှင့်ရန် (၇) လူသားများလုံခြုံရေးစနစ် ဖော်ဆောင်ရန် စသည်တို့ ဖြစ်ကြသည်။ အီးယူသည် အားလုံးပါဝင်နိုင်သော ချဉ်းကပ်မှုမှတစ်ဆင့် ရရှိလာသော တိုးတက်မှုများနှင့်အတူ ဒေသတွင်းငြိမ်းချမ်းရေးကို ပံ့ပိုးကူညီရန်၊ အီးယူနှင့် အင်ဒို–ပစိဖိတ် ဒေသနှစ်ခုလုံးရှိပြည်သူများအတွက် သာယာဝပြောမှုဆောင်ကြဉ်းရန်နှင့် ဘုံအနာဂတ်အတွက် စုပေါင်းမျှော်မှန်းချက်ကို ပုံဖော်ရန် ဦးတည်ဆောင်ရွက်မည့်အကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။

အထက်ပါ ဖော်ပြချက်များမှာ အမေရိကန်၊ ကနေဒါနှင့် အီးယူတို့၏ ၂၀၂၅ ခုနှစ်အတွက် မဟာဗျူဟာဆိုင်ရာ ဦးတည်ချက်များဖြစ်ပြီး အာဆီယံဒေသအတွက် 2021–2025 PLAN OF ACTION TO IMPLEMENT THE ASEAN–UNITED STATES STRATEGIC PARTNERSHIP ကို ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်၊ စက်တင်ဘာလ ၁၀ ရက်နေ့တွင် ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ ထုတ်ပြန်ချက်တွင် (၁) နိုင်ငံရေးနှင့် လုံခြုံရေး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု (၂) စီးပွားရေး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု (၃) လူမှု–ယဉ်ကျေးမှု ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု (၄) ကဏ္ဍစုံ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု (၅) လိုက်ပါဆောင်ရွက်ရန် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို အသေးစိတ်ဖော်ပြထားသည်။ ထို့အတွက် အနောက်နိုင်ငံများ၏ အင်ဒို–ပစိဖိတ်ဒေသအပေါ် စိတ်ဝင်စားမှုမှာ အလွန်ပင်မြင့်မားနေကြောင်း တွေ့မြင်နိုင်သည်။ ချမှတ်ထားသော မဟာဗျူဟာဦးတည်ချက်များသည် သာမန်အားဖြင့် အလွန်ကောင်းမွန်သည်ဟု ယူဆနိုင်သော်လည်း အနောက်ကမ္ဘာ၏ အကျိုးစီးပွားကို

သွယ်ဝိုက်ဖော်ဆောင်နေခြင်းအပြင် အင်ဒို–ပစိဖိတ်ဒေသကို လွှမ်းမိုးချုပ်ကိုင်လိုသော ဆန္ဒကိုလည်း တွေ့မြင်နိုင်သည်။ ထိုမဟာဗျူဟာများ၏ လားရာနှင့် အင်ဒို–ပစိဖိတ်ဒေသတွင်း မြေပြင်အခြေအနေများက မည်မျှအထိ ကိုက်ညီနိုင်မည် ဆိုသည်ကိုမူ သေချာစွာ လေ့လာဆန်းစစ်ရဦးမည် ဖြစ်သည်။

လက်ရှိ အင်ဒို–ပစိဖိတ်ဒေသတွင်း ရှုမြင်ချက်များ

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ပြီးနောက် နိုင်ငံတကာစည်းမျဉ်းများကို အမေရိကန်က ထိန်းချုပ်နိုင်မှုတွင် ပို၍အားနည်းလာခဲ့သည်။ ယူကရိန်းစစ်ပွဲ၊ အရှေ့အလယ်ပိုင်းဒေသ မတည်ငြိမ်မှုများနှင့် အာဖဂန်နစ္စတန်မှ အမေရိကန် ဆုတ်ခွာရခြင်းတို့ကြောင့် အင်ဒို–ပစိဖိတ်ဆိုင်ရာ အမေရိကန်၏ အာရုံစိုက်မှုများ ပြောင်းလဲလာစေခဲ့သည်။ ကုန်သွယ်ရေးသဘောတူညီချက်များကို ဝါရှင်တန်၏ မနှစ်သက်မှုများ တိုးမြင့်လာခြင်းနှင့်အတူ “အမေရိက ပထမ” စိတ်ဓာတ်များ ပြန်လည်ပေါ်ပေါက်လာခြင်းသည် အရှေ့တောင်အာရှဒေသအတွက် အမေရိကန်၏ ကတိကဝတ်များအပေါ် ယုံကြည်စိတ်ချရမှုနှင့် ပတ်သက်၍ မေးခွန်းထုတ်စရာများ ပေါ်ပေါက်လျက်ရှိသည်။ အာဆီယံနိုင်ငံများသည် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုအား ၎င်း၏ ထိတွေ့ဆက်ဆံမှုနှင့် ခေါင်းဆောင်မှုကို နက်ရှိုင်းစေလိုသော်လည်း မည်သို့မည်ပုံဖြစ်သင့်သည်ကိုမူ သဘောတူညီချက် မရှိကြပေ။

လာမည့် သမ္မတသစ်သက်တမ်းအတွက် အဓိကစိန်ခေါ်မှုမှာ ယုံကြည်စိတ်ချရသော၊ ရေရှည်မိတ်ဖက်အဖြစ် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုအပေါ် အရှေ့တောင်အာရှနှင့် အရှေ့အာရှဒေသတွင်း၏ ယုံကြည်မှုကို ပြန်လည်ရရှိရန်ဖြစ်သည်။ ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲသော ထိတွေ့ဆက်ဆံမှု၊ စီးပွားရေးနှင့် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ ကတိကဝတ်များကို ဖြည့်ဆည်းပေးလိုသော ဆန္ဒရှိမှုတို့တွင် အောင်မြင်ခြင်းသည် အရှေ့တောင်အာရှတွင် တရုတ်ကို ဖြတ်ကျော်ရန် အခွင့်အလမ်း ဖြစ်လာစေမည် ဖြစ်သည်။ ထို့မှတစ်ဆင့် ပိုမိုလုံခြုံသော ထောက်ပံ့ရေးကွင်းဆက်များမှသည် ကမ္ဘာ့စီးပွားရေး စာမျက်နှာသစ်ကို ဖွင့်လှစ်နိုင်သည့် အခွင့်အလမ်းများအထိ အမေရိကန်အတွက် သိသာထင်ရှားသော စီးပွားရေးဆိုင်ရာ အကျိုးကျေးဇူးများကို ဖန်တီးပေးမည်ဖြစ်သည်။

အာဆီယံနှင့် အမေရိကန် ကုန်သွယ်မှုသည် ၂၀၂၂ ခုနှစ်တွင် ဒေါ်လာ ၅၂၀ ဘီလီယံ ရှိခဲ့သော်လည်း အာဆီယံနှင့် တရုတ်၏ ကုန်သွယ်မှုသည် သိသိသာသာ များပြားလာပြီး ဒေါ်လာ ၉၇၀ ဘီလီယံအထိ ရောက်ရှိခဲ့သည့်အပြင် အာဆီယံသည် ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်တွင် တရုတ်၏အကြီးဆုံး ကုန်သွယ်ဖက် ဖြစ်လာခဲ့သည်။ တရုတ်နိုင်ငံသည် BRI ခေါင်းစဉ်အောက်မှ ကုန်သွယ်ရေးနှင့် အခြေခံအဆောက်အအုံဆိုင်ရာ ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုများကြောင့် ဒေသတွင်း၏ စီးပွားရေးအင်ဂျင်အဖြစ် အများက ရှုမြင်ထားသည်။ ကုန်သွယ်ရေးနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများသည် အမေရိကန်–အာဆီယံ စီးပွားရေးဆက်ဆံမှု၏ အဓိကအစိတ်အပိုင်းများ ဖြစ်နေသော်လည်း ပစိဖိတ်ဖြတ်ကျော် မိတ်ဖက်ဆက်ဆံရေး (TPP) မှ အမေရိကန် နုတ်ထွက်ခြင်းသည် စီးပွားရေးထိတွေ့ဆက်ဆံမှု၏ အနာဂတ်အတွက် မရေရာမှုများဖြစ်စေကာ ဒေသတွင်းတွင် အမေရိကန်၏ စီးပွားရေးနောက်ဆုတ်မှုအခန်းကဏ္ဍကို သတိပြုမိလာစေသည်။ အရှေ့တောင်

အာရှတွင် ထောက်ပံ့ရေးကွင်းဆက်များ လုံခြုံစေခြင်းသည် အမေရိကန်အကျိုးစီးပွားနှင့် ဒေသတွင်းစီးပွားရေးသာယာဝပြောရေးတို့အတွက် မည်မျှအရေးကြီးကြောင်း ဖော်ပြနေချိန်တွင် အမေရိကန်အနေဖြင့် မည်သည့်နိုင်ငံကိုမျှ မှီခိုအားထားမှုမရှိမည့် စီးပွားရေးမဟာဗျူဟာကို ရေးဆွဲရန် လိုအပ်ပါသည်။ အာဆီယံသည် စီးပွားရေးအရ ထိတွေ့ဆက်ဆံသည့် တရုတ်နိုင်ငံကို ပိုမိုလိုလားသည်။ အရှေ့တောင်အာရှတွင် အမေရိကန်၏ လုံခြုံရေးအာမခံချက်ကို လိုအပ်နေဆဲဖြစ်သော်လည်း အမေရိကန်အတွက် ၎င်း၏ လုံခြုံရေးမူဝါဒကို ဖြည့်စွက်ရန် ခိုင်မာသော စီးပွားရေးမူဝါဒ လိုအပ်ပါသည်။ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုသည် ဒေသတွင်းစီးပွားရေးတိုးတက်မှုမှ အကျိုးအမြတ်ရရှိစေမည့် မူဝါဒများကို ဖော်ဆောင်ပေးရမည်ဖြစ်သည်။ အဆိုပါအချက်သည် အမေရိကန်၏ ဒီမိုကရက်တစ်နှင့် ရီပတ်ဘလစ်ကန် အုပ်ချုပ်ရေးနှစ်မျိုးလုံးတွင် လိုအပ်နေသော လစ်ဟာချက် ဖြစ်သည်။

နောက်လာမည့် အမေရိကန်အစိုးရသစ်သည် အင်အားချိန်ခွင်လျှာ ပြောင်းလဲသွားခြင်း (အထူးသဖြင့် တရုတ်နိုင်ငံ မြင့်တက်လာမှု)၊ ပြောင်းလဲလာသော ခြိမ်းခြောက်မှုဆိုင်ရာ ခံယူချက်များနှင့် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ စိန်ခေါ်မှုများရှိသည့် ကာလများအတွင်း အရင်းအမြစ်များကို သတိရှိရှိ ခွဲဝေသုံးစွဲရန် ကြိုးပမ်းလာမည် ဖြစ်သည်။ အာရှတွင် အခွင့်သာသော အင်အားချိန်ခွင်လျှာကို ထိန်းသိမ်းထားရန် ဒေသတွင်း မိတ်ဖက်များနှင့် ပူးပေါင်းခြင်းဖြင့် ယခင်အစိုးရက "ဘက်ပေါင်းစုံမှ ဟန့်တားခြင်း" မဟာဗျူဟာကို လိုက်နာဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ မဟာမိတ်များကြား ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများ၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ စစ်ပွဲနှင့် မတည်ငြိမ်မှုများကို တားဆီးရန်နှင့် အကျိုးစီးပွားဖြစ်သည့် မိတ်ဖက်နိုင်ငံများ၏ အချုပ်အခြာအာဏာနှင့် လွတ်လပ်ရေးကိုကာကွယ်ရန် ဖြစ်သည်။ အခြားတစ်ဖက်မှကြည့်ပါက အမေရိကန်–အိန္ဒိယ–ဂျပန် သုံးနိုင်ငံသည် အင်ဒို–ပစိဖိတ်ဒေသရှိ လစ်ဘရယ်စည်းမျဉ်း အခြေခံထားသော အစီအစဉ်ကို ထိန်းသိမ်းရန် အင်အားအကြီးဆုံး တန်ပြန်အစုအဖွဲ့ ဖြစ်လာနိုင်ပါသည်။

" အခြားတစ်ဖက်မှ ကြည့်ပါက အမေရိကန်–အိန္ဒိယ–ဂျပန် သုံးနိုင်ငံသည် အင်ဒို–ပစိဖိတ်ဒေသရှိ လစ်ဘရယ်စည်းမျဉ်း အခြေခံထားသော အစီအစဉ်ကို ထိန်းသိမ်းရန် အင်အားအကြီးဆုံး တန်ပြန်အစုအဖွဲ့ ဖြစ်လာနိုင်ပါသည်။ "

အမေရိကန်၊ အိန္ဒိယနှင့် ဂျပန်တို့ကြား နက်ရှိုင်းသော သုံးနိုင်ငံစီးပွားရေး ထိတွေ့ဆက်ဆံမှုသည် စီးပွားရေးပရောဂျက်များမှတစ်ဆင့် နိုင်ငံရေးသြဇာ ချဲ့ထွင်လာသော တရုတ်၏ ကြိုးပမ်းမှုကို တုံ့ပြန်သည့်အနေဖြင့် "ပိုမိုကောင်းမွန်သော ဟန်ချက်ညီမှု" မဟာဗျူဟာကို အောင်မြင်စွာ ဖော်ဆောင်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ အမေရိကန်နှင့် ဂျပန်တို့သည် အိန္ဒိယနိုင်ငံကြား စီးပွားရေးဆက်ဆံမှုကို မြှင့်တင်ရန် ကြိုးပမ်းနေသော်လည်း အိန္ဒိယ စီးပွားရေးကို ပိုမိုကြီးမားလာစေရန် အထူးစီးပွားရေးဇုန်များမှတစ်ဆင့် အပြန်အလှန် အကျိုးပြုမည့် အစီအမံများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားသင့်သည်။ စီးပွားရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ၊ အကြိုကုန်သွယ်မှု မူဝါဒများနှင့် ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍကို ဦးဆောင်စေခြင်းများသည် အိန္ဒိယ–ဂျပန်၊ အိန္ဒိယ–အမေရိကန် နှစ်နိုင်ငံကြား ပထဝီစီးပွားရေး မဟာဗျူဟာကို ရှေ့သို့ဦးတည်ရန် အသင့်တော်ဆုံး ဖြစ်သည်။ အာရှတွင် ဒီမိုကရက်တစ် စီးပွားရေး အင်အားကြီးနိုင်ငံအဖြစ် အိန္ဒိယ၏မြင့်တက်လာမှုကို ထောက်ခံခြင်းသည် အမေရိကန်နှင့် ဂျပန်အတွက် အရှေ့မြောက် အာရှဒေသကို လေးလေးနက်နက် အာရုံစိုက်စေနိုင်ပြီး အမေရိကန်၏ စစ်ရေးအင်အား အတိုင်းအတာနှင့် နယ်ပယ်ကို လျှော့ချပြင်ဆင်ရန် အလားအလာ ဖြစ်ပေါ်လာစေသည်။

အနှစ်ချုပ် သုံးသပ်ချက်

အမေရိကန်နိုင်ငံတွင် သမ္မတသစ် ဒေါ်နယ်ထရမ့် တက်လာပြီးချိန်တွင် သူ၏ အမေရိကန်ဦးစားပေးမူဝါဒများကြောင့် အင်ဒို–ပစိဖိတ်ဒေသတွင်း အမေရိကန် ပါဝင်ပတ်သက်မှု အတိုင်းအတာ မည်သို့ပြောင်းလဲသွားနိုင်မည်ကို လေ့လာသူအများစုက စောင့်ကြည့်လျက်ရှိသည်။ အထူးသဖြင့် အမေရိကန်၏ ဦးစားပေးအစီအစဉ်များ အားနည်းသွားပါက အင်ဒို–ပစိဖိတ် ဒေသတွင်း စီးပွားရေးဆိုင်ရာ လွှမ်းမိုးမှုကို တရုတ်နိုင်ငံက ရယူသွားပြီး နိုင်ငံရေးအရပါ သြဇာကြီးမားလာနိုင်သည်ကို အချို့သော ပညာရှင်များက ထောက်ပြကြသည်။ ကမ္ဘာ့အင်အားမျှခြေကို ထိန်းသိမ်းထားနိုင်ရန် အမေရိကန်အနေဖြင့် မူလလက်ဟောင်း မဟာမိတ်များနှင့် ပိုမိုနီးကပ်သော ဆက်ဆံရေးတည်ဆောက်ရန်လည်း မိတ်ဖက်နိုင်ငံများက ဆန္ဒရှိလျက်ရှိကြသည်။ လက်ရှိ ကမ္ဘာ့အခြေအနေများအရလည်း ဘက်စုံနိုင်ငံစုံစနစ် (Multipolar) ပုံစံသို့ ဦးတည်ရွေ့လျားနေသည်ဖြစ်ရာ အမေရိကန်အတွက် အင်ဒို–ပစိဖိတ်ဆိုင်ရာ ချမှတ်ထားပြီးသော အခင်းအကျင်းများကို မည်မျှအထိ ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်နိုင်မည် ဆိုသည်မှာ မေးခွန်းထုတ် စောင့်ကြည့်ရန်သာ ဖြစ်ပါတော့သည်။

သိန်းထွန်းဦး (သေနင်္ဂ)

Ref: – The Indo–Asia Pacific and the Multi–Domain Battle Concept (Gen. Robert B. Brown, U.S. Army)

– INDO–PACIFIC STRATEGY OF THE UNITED STATES (Executive Office of the President, National Security Council)

– U.S. Indo–Pacific Strategy after One Year (East West Center)

- Canada's Indo–Pacific Strategy (Global Affairs Canada)
- EU INDO–PACIFIC STRATEGY (Global Gateway)
- Critical Issues for the United States in Southeast Asia in 2025 (The Asia Foundation)
- ASSESSING THE U.S. COMMITMENT TO ALLIES IN ASIA AND BEYOND (MARK S. BELL, JOSHUA D. KERTZER, BJORN JERDEN, HEMAL SHAH)

tE<;ork&mESSn[mAsL [majrmuf&vrf;u sOf;
(Choke Point) rsm;\ ta&;yg rIt m; avhmjcif;

ausmfEdkifvif;

"အိန္ဒိယသမုဒ္ဒရာအတွင်း အလွန်အရေးပါသည့်
ရေကြောင်း Choke Point သုံးခုရှိသည်။
၎င်းတို့မှာ မလက္ကာရေလက်ကြား၊ ဟောမုတ်ရေလက်ကြားနှင့်
ဘတ်(လ်)မန်ဒပ် (Bab–el–Mandeb) ရေလက်ကြားတို့ ဖြစ်သည်။"

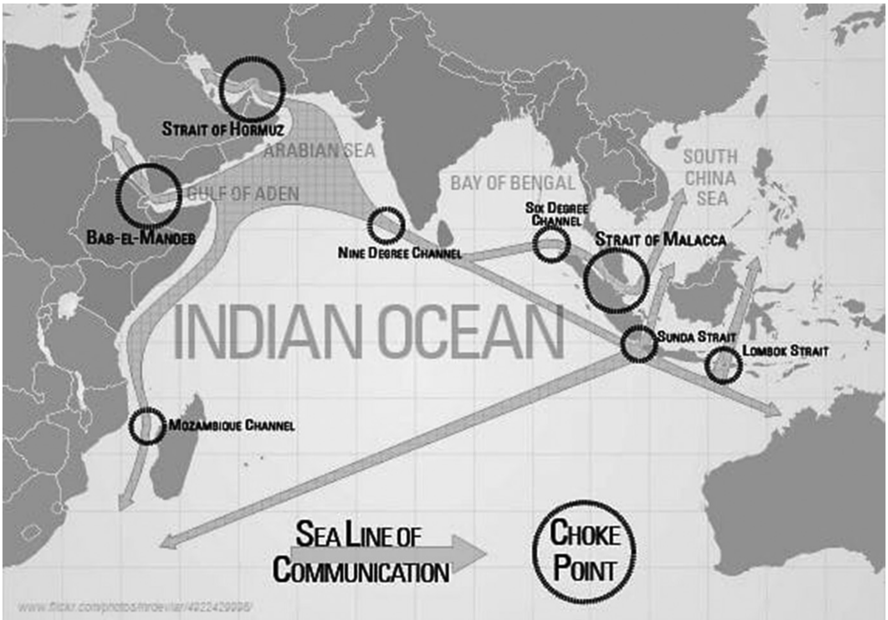

ဓာတ်ပုံ–အင်တာနက်

သမုဒ္ဒရာများသည် ကမ္ဘာ့မြေမျက်နှာပြင်၏ ၇၀ ရာခိုင်နှုန်းကျော်ကို ဖုံးလွှမ်းထားရာ သမုဒ္ဒရာများနှင့် ၎င်းတို့၏ ဆက်စပ်ဂေဟစနစ်များသည် ကမ္ဘာမြေ ဆက်လက်တည်တံ့ရေး အတွက် အရေးကြီးသည့်တာဝန်တစ်ရပ်ကို ပခုံးထမ်းထားရသည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ လက်ရှိတွင် ကမ္ဘာ့ကုန်သွယ်ရေး၏ ၉၀ ရာခိုင်နှုန်းသည် သမုဒ္ဒရာများအား ဖြတ်သန်းသွားလာကြရသည်။ သို့ဖြစ်ရာ တိုက်ကြီးတစ်တိုက်နှင့်တစ်တိုက်ကြား သွားလာရာတွင်ဖြစ်စေ၊ ကျွန်းတစ်ကျွန်းနှင့် တစ်ကျွန်း သွားလာရာတွင်ဖြစ်စေ သင်္ဘောလမ်းကြောင်းကွန်ရက်များ တည်ဆောက်ထားကြ သည်။ ယနေ့ ကမ္ဘာ့ကုန်သွယ်ရေးတွင် မိုင်ထောင်ပေါင်းများစွာ ခုတ်မောင်းနိုင်သည့် သင်္ဘော လိုင်းများအား အသုံးပြုရန် လိုအပ်လာသည်။ သို့ဖြစ်ရာ ကုန်တင်သင်္ဘောများနှင့် စစ်သင်္ဘော များသည် သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးကုန်ကျစရိတ် လျှော့ချနိုင်ရန် ရေလက်ကြားများ၊ တူးမြောင်း များနှင့် ကျဉ်းမြောင်းသည့် ရေလမ်းကြောင်းများအား အသုံးပြုလာကြသည်။

ကုန်သွယ်သည့် ကုန်ပစ္စည်းများ၏ ၈၀ ရာခိုင်နှုန်းကျော်အား ရေလမ်းကြောင်းဖြင့် ပို့ဆောင်ကြခြင်းဖြစ်ရာ သင်္ဘောလိုင်းများသည် ဂလိုဘယ်လိုက်ဇေးရှင်းက မောင်းနှင်သည့် ကမ္ဘာ့ကုန်သွယ်ရေး၏ ပင်မကျောရိုး ဖြစ်လာခဲ့သည်။ သို့သော် စူးအက်တူးမြောင်း ပိတ်ဆို့မှု ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ရာ ရေကြောင်း မဟာဗျူဟာမြောက်ရေလမ်းကျဉ်း(Choke Point)သည် ကုန်စည် စီးဆင်းမှုလမ်းကြောင်းအား ရှုပ်ထွေးစေနိုင်ကြောင်း သတိပြုမိလာကြသည်။ ကုန်သွယ်မှု တိုးမြင့်လာသည်နှင့်အမျှ အခက်အခဲများမှာလည်း ပိုမိုများပြားလာခဲ့သည်။ စူးအက်တူးမြောင်း သည် ပင်လယ်နီနှင့် စူးအက်ပင်လယ်ကွေ့မှတစ်ဆင့် မြေထဲပင်လယ်အား အိန္ဒိယသမုဒ္ဒရာနှင့်

ဆက်သွယ်ပေးသည့် လမ်းကြောင်းတစ်ခုဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာ့ကုန်သွယ်ရေး၏ ၁၂ ရာခိုင်နှုန်းသည် လူသားတို့ ဖန်တီးထားသည့် အဆိုပါလမ်းကြောင်းမှ ဖြတ်သန်းကြခြင်းဖြစ်သည်။ စူးအက် တူးမြောင်းကို ဥရောပ၏ အကျိုးစီးပွားအတွက် ၎င်းတို့၏ ကိုလိုနီနိုင်ငံများနှင့် ဆက်သွယ်ရန် တည်ဆောက်ထားခြင်းဖြစ်သည်။ ပနားမားတူးမြောင်းမှာမူ အရှေ့နှင့်အနောက်ကို ဆက်သွယ် ရန်အတွက် အမေရိကန်နိုင်ငံက တည်ဆောက်ထားခြင်းဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာ့ပဲပိစပ်တင်ပို့မှု၏ ငါးပုံတစ်ပုံနှင့် ကမ္ဘာ့ပြောင်းဖူးတင်ပို့မှု၏ ခြောက်ပုံတစ်ပုံမှာ ပနားမားတူးမြောင်းမှတစ်ဆင့် တင်ပို့ကြခြင်းဖြစ်သည်။

အိန္ဒိယသမုဒ္ဒရာ၏ အရေးပါမှု

အိန္ဒိယသမုဒ္ဒရာသည် ဆယ်စုနှစ်ပေါင်းများစွာ အရေးကြီးသည့် ကုန်သွယ်ရေး မျက်နှာစာတစ်ခု ဖြစ်ခဲ့သည်။ ယနေ့အထိလည်း ကုန်သွယ်ရေးလမ်းကြောင်းနှင့် သင်္ဘောလိုင်း များ၏ လုံခြုံရေးအတွက် အရေးပါနေဆဲဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာ့ကုန်တင်သင်္ဘော သုံးပုံတစ်ပုံနှင့် ကမ္ဘာ့ရေနံတင်သင်္ဘော သုံးပုံနှစ်ပုံမှာ အိန္ဒိယသမုဒ္ဒရာကို ဖြတ်သန်းခုတ်မောင်းရခြင်း ဖြစ်သည်။ ကုန်တင်သင်္ဘောများတွင် စားနပ်ရိက္ခာများ၊ တန်ဖိုးကြီးဓာတ်သတ္တုများနှင့် စွမ်းအင်အရင်းအမြစ်များကို သယ်ဆောင်ကြခြင်းဖြစ်သည်။ အဆိုပါဒေသသည် နိုင်ငံပေါင်း ၃၃ နိုင်ငံနှင့် လူဦးရေ ၂ ဒသမ ၉ ဘီလီယံတို့အား အလုပ်အကျွေးပြုနေသည့် ဒေသကြီး ဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံများသည် အိန္ဒိယသမုဒ္ဒရာ၏ အရေးကြီးသည့် ရေလမ်းကြောင်းများ အား ဖြတ်သန်းမောင်းနှင်နိုင်ရန်နှင့် သဘာဝအရင်းအမြစ်များ ရရှိနိုင်ရန်အတွက် ဒေသတွင်း မိတ်ဖက်နိုင်ငံများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်နေကြသည်။ အိန္ဒိယသမုဒ္ဒရာ၏ အရေးပါမှုကို သိနိုင်ရန်အတွက် အကြောင်းအချက် အတော်များများကို ကြည့်ရန်လိုအပ်သည်။

အိန္ဒိယသမုဒ္ဒရာအတွင်းရှိ ဒေသခံတို့၏ ရေတပ်အင်အားကို ကြည့်မည်ဆိုပါက အိန္ဒိယနိုင်ငံသည် အရေးပါသည့်အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်သည်ကို တွေ့ရမည်ဖြစ်သည်။ ကမ်းရိုး တန်းအရှည် ၇၅၀၀ ကီလိုမီတာကျော်၊ ရေလမ်းကြောင်းသွားလာနိုင်သည့် ကီလိုမီတာ ၁၄၅၀၀ နှင့် အသုံးပြုနိုင်သည့် ဆိပ်ကမ်းပေါင်း ၂၁၂ ခု ရှိသည်။ အိန္ဒိယနိုင်ငံသည် ကုန်သွယ်ရေး၊ စွမ်းအင်တင်သွင်းမှု၊ ခရီးသွားလုပ်ငန်းနှင့် ငါးဖမ်းလုပ်ငန်း စသည်တို့အတွက် အိန္ဒိယသမုဒ္ဒရာ အပေါ် အဓိကမှီခိုနေရခြင်း ဖြစ်သည်။ အိန္ဒိယရေတပ်သည် အိန္ဒိယသမုဒ္ဒရာ၏နယ်မြေအဖြစ် အာဖရိကအရှေ့ဘက်ကမ်းရိုးတန်းမှ ကပ္ပလီပင်လယ်အထိ သတ်မှတ်ထားသည်။ အိန္ဒိယနိုင်ငံ သည် လွန်ခဲ့သည့်ဆယ်စုနှစ် နှစ်စုကျော်ကတည်းက အိန္ဒိယသမုဒ္ဒရာတစ်ဝန်း မဟာဗျူဟာ မြောက် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ ပြုလုပ်ထားသကဲ့သို့ ရေကြောင်းလုံခြုံရေးကိုလည်း တိုးမြှင့်ဆောင် ရွက်လာခဲ့သည်။ ထို့ပြင် ဒေသတွင်းရှိ ကျွန်းနိုင်ငံများ၊ ကမ်းရိုးတန်းနိုင်ငံများနှင့် ခိုင်မာသည့် မိတ်ဖက်ဆက်ဆံရေးကိုလည်း တည်ဆောက်ထားသည်။ အိန္ဒိယနိုင်ငံသည် အိန္ဒိယသမုဒ္ဒရာ အတွင်း စီးပွားရေးအရ အရေးပါသည့်နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ ဖြစ်လာနေသည်။ ဒေသတွင်းရှိ နိုင်ငံ ပေါင်း ၃၃ နိုင်ငံအနက် ၁၈ နိုင်ငံသို့ ကုန်စည်များ တင်ပို့နေပြီး ဩစတြေးလျ၊ ဆော်ဒီအာရေဗျ နှင့် ယူအေအီး အပါအဝင် နိုင်ငံအတော်များများမှ ကုန်စည်များတင်သွင်းလျက်ရှိသည်။

အိန္ဒိယနိုင်ငံသည် ရေကြောင်းအိမ်နီးချင်းများနှင့်လည်း စစ်ရေးမိတ်ဖက်ပြုလုပ်မှု

တိုးချဲ့ဆောင်ရွက်နေသည်။ ၂၀၂၁ ခုနှစ်တွင် နိုင်ငံ၏ ကမ်းခြေစောင့်တပ်ဖွဲ့တိုးချဲ့ရေးနှင့် အခြားသော လုံခြုံရေးအခြေခံ အဆောက်အအုံစီမံကိန်းများအား ထောက်ပံ့ပေးရန်အတွက် မော်ဒိုက်နိုင်ငံနှင့် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၅၀ ဘီလီယံ သဘောတူညီချက်တစ်ရပ် လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သည်။ ထို့ပြင် ၂၀၂၂ ခုနှစ်တွင်လည်း အိန္ဒိယနိုင်ငံနှင့် သီရိလင်္ကာနိုင်ငံတို့သည် ရေကြောင်းကယ်ဆယ်ညှိနှိုင်းရေးစင်တာတစ်ခု တည်ထောင်ရန် နားလည်မှုစာချွန်လွှာတစ်ရပ် လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သည်။

အိန္ဒိယသမုဒ္ဒရာသည် တောင်တရုတ်ပင်လယ်နှင့် ဥရောပအနောက်ပိုင်းကဲ့သို့ မီဒီယာများ၏ အာရုံစိုက်မှုမရှိသေးသော်လည်း တရုတ်နှင့်အမေရိကန်နိုင်ငံတို့အကြား ထိတွေ့မှုဖြစ်နိုင်သည့် ဒေသတစ်ခုဖြစ်သည်ဟု သုံးသပ်ကြသည်။ ဆော်ဒီ၊ အီရန်၊ အီရတ်၊ ကူဝိတ်၊ ကာတာနှင့်ယူအေအီးကဲ့သို့သော စွမ်းအင် အဓိကထုတ်လုပ်သည့်နိုင်ငံများသည် အိန္ဒိယသမုဒ္ဒရာတွင် ရှိနေကြသည်။ United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD)၏ ထုတ်ပြန်ချက်အရ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ရေနံတင်ပို့မှု၏ ၇၀ ရာခိုင်နှုန်းမှာ အိန္ဒိယသမုဒ္ဒရာမှဖြတ်၍ တင်ပို့ရခြင်း ဖြစ်သည်။ အိန္ဒိယသမုဒ္ဒရာအတွင်း အလွန်အရေးပါသည့် ရေကြောင်း Choke point သုံးခုရှိသည်။ ၎င်းတို့မှာ မလက္ကာရေလက်ကြား၊ ဟောမုတ်ရေလက်ကြားနှင့် ဘတ်(လ်)မန်ဒပ် (Bab–el–Mandeb) ရေလက်ကြားတို့ ဖြစ်သည်။

မလက္ကာရေလက်ကြား

Choke Point အားလုံးကို လူသားများက ဖန်တီးထားခြင်း မဟုတ်ပါ။ ကမ္ဘာတွင် အကြီးမားဆုံး Choke Point (၁၄)ခုအနက် မလက္ကာရေလက်ကြားသည် အရေးကြီးဆုံးဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာ့ကုန်သွယ်ရေး၏ ၄၀ ရာခိုင်နှုန်းမှာ အဆိုပါ Choke Point မှ ဖြတ်သန်းသွားကြခြင်း ဖြစ်သည်။ နှစ်စဉ် သင်္ဘောစင်းရေတစ်သိန်းသည် မဟာဗျူဟာကျသည့် မလက္ကာရေလမ်းကြောင်းမှ ဖြတ်သန်းကြသည်။ အဆိုပါ ရေလက်ကြားတွင် ဤမျှဖြတ်သန်းသွားလာနေကြခြင်းမှာ ကမ္ဘာ့စီးပွားရေး၏ အစဉ်တိုးတက်လာသည့် ဂလိုဘယ်လိုက်ဇေးရှင်းကို ထင်ဟပ်ဖော်ပြနေခြင်း ဖြစ်သည်။ လွန်ခဲ့သည့် ဆယ်စုနှစ်လေးစုကျော်ကာလအတွင်း ကမ္ဘာ့ကုန်သွယ်ရေးမှာ သိသိသာသာ တိုးတက်လာသကဲ့သို့ ကုန်သွယ်မှုလမ်းကြောင်းမှာလည်း အတ္တလန္တိတ်ဘက်မှ ပစိဖိတ်ဘက်သို့ ကူးပြောင်းလာခဲ့သည်။ သို့ဖြစ်ရာ Choke Point နေရာများမှာ ဖိအားအမျိုးမျိုး ရှိလာခဲ့သည်။ ကမ္ဘာ့လုံးဆိုင်ရာ ပဲပိစပ်တင်ပို့မှု၏ လေးပုံတစ်ပုံနှင့် နိုင်ငံတကာ ဆန်ကူးသန်းရောင်းဝယ်မှု၏ ၂၀ ရာခိုင်နှုန်းမှာ မလက္ကာရေလက်ကြားမှတစ်ဆင့် တင်ပို့ကြခြင်း ဖြစ်သည်။

မလက္ကာရေလက်ကြားသည် ပစိဖိတ်သမုဒ္ဒရာအတွင်းရှိ တောင်တရုတ်ပင်လယ်နှင့် အိန္ဒိယသမုဒ္ဒရာ၊ ကပ္ပလီပင်လယ်အတွင်းရှိ တောင်တရုတ်ပင်လယ်တို့ကို ဆက်သွယ်ပေးသည့် ရေလမ်းကြောင်းတစ်ခု ဖြစ်သည်။ အရှေ့အလယ်ပိုင်းနှင့် အရှေ့အာရှကြားရှိ အတိုဆုံးသော ရေလမ်းကြောင်းတစ်ခုလည်းဖြစ်သည်။ အင်ဒို–ပစိဖိတ်သမုဒ္ဒရာအတွင်း တင်းမာမှုများ မြင့်တက်လာခြင်းကြောင့် ရေကြောင်းပိတ်ဆို့မှု ဖြစ်နိုင်သည်ဟု ခန့်မှန်းထားသည့် ရေလမ်းကြောင်းတစ်ခုလည်းဖြစ်သည်။ အင်ဒိုနီးရှား၊ မလေးရှား၊ စင်ကာပူကဲ့သို့သော အမေရိကန်၏ မဟာမိတ်များ ဝိုင်းရံထားခြင်းကြောင့် တရုတ်နိုင်ငံအတွက် ကြီးမားသည့်

စိန်ခေါ်မှုတစ်ရပ်လည်း ဖြစ်သည်။ အဆိုပါနိုင်ငံများ၏ ရေတပ်များသည် ရေလက်ကြားအနီးတွင်ရှိနေပြီး တရုတ်ရေတပ်မှာ ရေလက်ကြားအနီးတွင် ရှိမနေခြင်းကလည်း တရုတ်နိုင်ငံအတွက် စိုးရိမ်စရာဖြစ်ရသည်ဟု လေ့လာသူများက ဆိုသည်။ တရုတ်နိုင်ငံ၏ စွမ်းအင်တင်သွင်းမှု ၈၀ ရာခိုင်နှုန်းမှာ မဟာဗျူဟာအရ အချက်အချာကျသည့် မလက္ကာရေလက်ကြား Choke Point မှ သယ်ဆောင်ခြင်းဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်ရာ အမေရိကန်နိုင်ငံသည် အနာဂတ် တစ်ချိန်ချိန်တွင် အဆိုပါ Choke Point အား လက်နက်အဖြစ် အသုံးချကာ ပိတ်ဆို့နိုင်သည်ဟု တရုတ်နိုင်ငံက တွက်ဆကာ အခြား မဟာဗျူဟာ ထွက်ပေါက်ရှာထားပြီးဖြစ်သည်ဟု သုံးသပ်ချက်များရှိသည်။

အမေရိကန်နှင့် တရုတ်နိုင်ငံတို့သည် နှစ်နိုင်ငံကြား ထိတွေ့မှုဖြစ်နိုင်သည်ဟု သတ်မှတ်ထားသည့် Spratly နှင့် Paracel ကျွန်းစုများအပါအဝင် တောင်တရုတ်ပင်လယ်နှင့် မလက္ကာရေလက်ကြားတို့ကို အာရုံစိုက်ကြသည်။ အမေရိကန်နိုင်ငံသည် မလက္ကာရေလက်ကြားနှင့် အနီးကပ်တည်ရှိနေသည့် အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံကိုလည်း အထူးအာရုံစိုက်သည်။ အမေရိကန်နှင့်တရုတ်နိုင်ငံကြားတွင် ပဋိပက္ခတစ်စုံတစ်ရာ ရှိလာခဲ့ပါက အမေရိကန်၏မဟာမိတ်ဖြစ်သည့် အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံသည် မလက္ကာရေလက်ကြား Choke Point အား ပိတ်ဆို့ပြီး တရုတ်နိုင်ငံ၏ ကုန်စည်ထောက်ပံ့ရေးလမ်းကြောင်းကို တားဆီးနိုင်သည်။ သို့သော် လက်ရှိတွင် တရုတ်နိုင်ငံသည်လည်း အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံနှင့် လုံခြုံရေး၊ စစ်ရေးကိစ္စရပ်များတွင် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများ တိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်နေသည်ကို တွေ့ရသည်။ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံသည် အမေရိကန်၏ အင်ဒို-ပစိဖိတ် မဟာဗျူဟာတွင် ပထဝီနိုင်ငံရေးအရ ပိုမိုအရေးပါသည့် နေရာတွင် ရောက်ရှိလာသည်။

“ မလက္ကာရေလက်ကြားသည် ပစိဖိတ်သမုဒ္ဒရာအတွင်းရှိ တောင်တရုတ်ပင်လယ်နှင့် အိန္ဒိယသမုဒ္ဒရာ၊ ကပ္ပလီပင်လယ်အတွင်းရှိ တောင်တရုတ်ပင်လယ်တို့ကို ဆက်သွယ်ပေးသည့် ရေလမ်းကြောင်းတစ်ခု ဖြစ်သည်။ ”

ဟောမုတ်ရေလက်ကြား

ဟောမုတ်ရေလက်ကြားသည် ပါရှန်ပင်လယ်ကွေ့နှင့် အိန္ဒိယသမုဒ္ဒရာတို့ကို ဆက်သွယ်ပေးသည့်

လမ်းကြောင်းတစ်ခုဖြစ်သည်။ ပါရှန်ပင်လယ်ကွေ့မှ တရုတ်၊ ဂျပန်၊ တောင်ကိုရီးယားနှင့် တောင်အာရှဒေသသို့ စွမ်းအင်ပို့ဆောင်ရာတွင် အရေးကြီးဆုံးသော Choke Point တစ်ခု ဖြစ်သည်။ ဟောမုတ်ရေလက်ကြားမှတစ်ဆင့် နေ့စဉ် ရေနံစည်ပေါင်း ၂၁ သန်းတင်ပို့လျက် ရှိသည်။ အကျဉ်းဆုံးနေရာမှာ အီရန်နိုင်ငံ Bandar Abbas ဆိပ်ကမ်းနှင့် အိုမန်နိုင်ငံ Kumzar ကျွန်းကြားတွင်ရှိပြီး ၂၁ မိုင်သာ ကျယ်ဝန်းသည်။ US Energy Information Administration ၏ ၂၀၁၇ ခုနှစ် ထုတ်ပြန်ချက်အရ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ရေနံကုန်သွယ်ရေး၏ ၃၀ ရာခိုင်နှုန်းနှင့် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ LNG ကုန်သွယ်ရေး၏ ၃၀ ရာခိုင်နှုန်းမှာ ဟောမုတ်ရေလက်ကြားမှတစ်ဆင့် ဖြတ်သန်းသွားလာကြရခြင်းဖြစ်သည်။ ပါရှန်ပင်လယ်ကွေ့အား ဖြတ်သန်းရာတွင် အခြား ရွေးချယ်စရာ လမ်းကြောင်းမရှိသည့်အတွက် အရေးပါသည့် Choke Point တစ်ခု ဖြစ်သည်။

ဘတ်(လ်)မန်ဒပ် (Bab–el–Mandeb) ရေလက်ကြား

Bab–el–Mandeb ရေလက်ကြားသည် မြေထဲပင်လယ်နှင့် အိန္ဒိယသမုဒ္ဒရာတို့ကို ဆက်သွယ်ပေးသည့်လမ်းကြောင်းတစ်ခုဖြစ်သည်။ အဆိုပါလမ်းကြောင်းသည် ဂွတ်ဟုတ် အငူမှ ဥရောပ၊ အမေရိကနှင့် အာရှနိုင်ငံများသို့ ကုန်စည်တင်ပို့သည့် အရေးပါသော ကုန်သွယ် ရေးလမ်းကြောင်းတစ်ခုလည်း ဖြစ်သည်။ မလက္ကာရေလက်ကြားကဲ့သို့ပင် Bab–el–Mandeb ရေလက်ကြားတွင်လည်း ပင်လယ်ဓားပြ တိုက်ခိုက်ခံရမှု အများအပြား ဖြစ်ပေါ်လေ့ရှိသည်။ ပထဝီအနေအထားအရ အာဖရိက ဦးချိုဒေသနှင့် အရှေ့အလယ်ပိုင်းကြားတွင် တည်ရှိသည်။ အဆိုပါ Choke Point ကို ယီမင်၊ ဒီဂျာဘူတီနှင့် အီရီထရီးယားရေလက်ကြားနိုင်ငံတို့က ပိုင်ဆိုင်ထားသည်။ Bab–el–Mandeb ရေလက်ကြား၏ အကျဉ်းဆုံးနေရာမှာ ၁၈ မိုင်သာ ရှိသည်။

အမေရိကန်နိုင်ငံ၏ အခန်းကဏ္ဍ

အိန္ဒိယသမုဒ္ဒရာအတွင်း အမေရိကန်တို့၏ အခန်းကဏ္ဍသည် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ပြီး ကာလကတည်းက ရှိနေခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ အိန္ဒိယသမုဒ္ဒရာသည် အမေရိကန်တို့၏ အင်ဒို– ပစိဖိတ် မဟာဗျူဟာအတွက် အရေးကြီးသည့်အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုဖြစ်သည်။ အမေရိကန် ရေတပ်သင်္ဘောအုပ်စုတစ်စုသည် ဘာရိန်းနိုင်ငံတွင် အခြေချပြီး ပူးတွဲစစ်ရေးလေ့ကျင့်မှုများ မကြာခဏပြုလုပ်လေ့ရှိသည်။အမေရိကန် နှင့် အိန္ဒိယနိုင်ငံတို့သည် ပူးတွဲစစ်ရေးလေ့ကျင့်မှုများ ပြုလုပ်ခြင်း၊ သတင်းအချက်အလက်မျှဝေခြင်း၊ စစ်ရေးလေ့ကျင့်မှုနှင့် ပညာပေးအစီအစဉ်များ ပူးတွဲဆောင်ရွက်လေ့ရှိသည်။ အမေရိကန်နိုင်ငံသည် အိန္ဒိယသမုဒ္ဒရာဒေသအတွက် အဓိက လက်နက်ထောက်ပံ့သည့်နိုင်ငံလည်း ဖြစ်သည်။ အထူးသဖြင့် ဩစတြေးလျ၊ ဘာရိန်း၊ ဒီဂျာဘူတီ၊ အင်ဒိုနီးရှား၊ အီရတ်၊ ကင်ညာ၊ ကူဝိတ်၊ အိုမန်၊ ကာတာနှင့် ဆော်ဒီနိုင်ငံတို့ ဖြစ်သည်။ အမေရိကန်နိုင်ငံသည် မကြာသေးမီနှစ်များအတွင်းက ကမ်းရိုးတန်းနိုင်ငံများ၊ ကျွန်းနိုင်ငံများနှင့် ထိတွေ့ဆက်ဆံမှု တိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်လာသည်ကိုလည်း တွေ့ရသည်။ ဥပမာအားဖြင့် မော်ဒိုက်နိုင်ငံတွင် သံရုံးဖွင့်လှစ်ခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်။ ဩစတြေးလျ၊ အိန္ဒိယနှင့် ဂျပန်နိုင်ငံတို့ပါဝင်သည့် Quadrilateral Security Dialogue(Quad) အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတစ်

နိုင်ငံအနေဖြင့် ဆောင်ရွက်နေခြင်းဖြစ်သည့်အပြင် ကြွယ်ဝချမ်းသာရေးအတွက် အင်ဒို-ပစိဖိတ် စီးပွားရေးမူဘောင်မှတစ်ဆင့် ဒေသအတွက် စီးပွားရေးမူဘောင်တစ်ခု ဖြစ်ပေါ်လာစေရေး ထောက်ပံ့ပေးရန် ရည်ရွယ်သည်ဟု ဆိုသည်။ အမေရိကန်နိုင်ငံသည် ဒေသတွင်းရှိ ဩစတြေးလျ၊ ထိုင်းနိုင်ငံတို့နှင့်လည်း မဟာမိတ်ဆက်ဆံရေးတစ်ရပ် ထူထောင်ထားသည်။

ပြင်သစ်နိုင်ငံ၏ အခန်းကဏ္ဍ

ပြင်သစ်နိုင်ငံသည် ၁၇ ရာစုကာလကတည်းက အိန္ဒိယသမုဒ္ဒရာတွင် အခြေချခဲ့သည့် သမိုင်းကြောင်း ရှိခဲ့သည်။ ထို့ပြင် ကွန်မိုရို၊ မဒါဂက်စကာ၊ မောရိရှပ်၊ ဆေချယ်လီ၊ သီရိလင်္ကာ နိုင်ငံတို့တွင် သံရုံးများနှင့် မစ်ရှင်ရုံးများ အပါအဝင် သံတမန်ဆက်သွယ်မှု အများဆုံးပြုလုပ်သည့် နိုင်ငံလည်းဖြစ်သည်။ ပြင်သစ်ကြည်းတပ်သည် ဒေသတွင်း လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှု အကူအညီများ ပေးအပ်ရန်နှင့် ပြင်သစ်နယ်မြေများအား ကာကွယ်ရန်အတွက် Reunion နှင့် Mayotte ကျွန်းတို့တွင် စစ်အခြေစိုက်စခန်းများ ဖွင့်လှစ်ထားသည်။ ပြင်သစ်နှင့် အိန္ဒိယနိုင်ငံတို့သည် ၁၉၈၀ ပြည့်နှစ် အစောပိုင်းကာလကတည်းက မဟာဗျူဟာနှင့် ရေကြောင်းမိတ်ဖက် ဆက်ဆံရေးတစ်ရပ် ထူထောင်ခဲ့သည်။ ပြင်သစ်နှင့်အိန္ဒိယနိုင်ငံတို့သည် ၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလတွင် လေတပ်၊ ရေတပ်ပူးတွဲလေ့ကျင့်မှုများ ပြုလုပ်ခဲ့ကြသည်။ ထို့ပြင် ပြင်သစ်နိုင်ငံသည် အိန္ဒိယသမုဒ္ဒရာကော်မရှင်နှင့် အိန္ဒိယသမုဒ္ဒရာနူတ်ခမ်းသားအဖွဲ့၏ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ တစ်နိုင်ငံအနေဖြင့်လည်း တက်ကြွစွာ ပါဝင်ဆောင်ရွက်လျက် ရှိသည်။

ဩစတြေးလျနိုင်ငံ၏ အခန်းကဏ္ဍ

ဩစတြေးလျနိုင်ငံသည် တစ်ဖက်စီတွင် အိန္ဒိယသမုဒ္ဒရာနှင့် ပစိဖိတ်သမုဒ္ဒရာတို့ ရှိနေကြသည်။ အင်ဒို-ပစိဖိတ်ဒေသတွင် အရေးပါသည့်နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံဖြစ်သည်။ ဒေသတွင် အရှည်ဆုံးကမ်းရိုးတန်းနှင့် အကြီးဆုံးရှာဖွေရေးနှင့် ကယ်ဆယ်ရေးဇုန်လည်း ရှိသည်။ ဩစတြေးလျနိုင်ငံသည် တရားမဝင်ငါးဖမ်းလုပ်ငန်း၊ ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှု၊ နယ်စပ်ဖြတ်ကျော်မှုခင်း၊ အကြမ်းဖက်ဝါဒတို့နှင့် ဆက်စပ်သည့်ဒေသဆိုင်ရာမူဝါဒများ ခိုင်မာအားကောင်းစေရေးအတွက် ၎င်း၏ဩဇာလွှမ်းမိုးမှုကို အသုံးပြုနေခြင်းဖြစ်သည်။ အိန္ဒိယနှင့် ဩစတြေးလျနိုင်ငံတို့ကြားတွင်လည်း လုံခြုံရေးအကျိုးစီးပွား တူညီသည့်အတွက် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများ ရှိသည်။ ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်တွင် တိုးတက်လာသည့် သတင်းအချက်အလက်နှင့် နည်းပညာမျှဝေရေး၊ ရေကြောင်းအသိပညာပေးမှု တိုးမြှင့်ရေး၊ ကာကွယ်ရေးပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု တိုးချဲ့ရေးဆိုသည့် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် Comprehensive Strategic Partnership ပြုလုပ်ကြောင်း ကြေညာခဲ့ကြသည်။ ထို့ပြင် ဩစတြေးလျ၊ ဗြိတိန်နှင့် အမေရိကန်နိုင်ငံတို့ပါဝင်သည့် AUKUS သဘောတူညီချက်တစ်ရပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ကြသည်။ ဩစတြေးလျနိုင်ငံသည် အဆိုပါ သဘောတူညီချက်တွင် လွတ်လပ်ပွင့်လင်းသော အင်ဒို-ပစိဖိတ်ဒေသဖြစ်စေရေး၊ ဒေသတွင်းတွင် ဩစတြေးလျ ရေတပ်တည်ရှိမှုတိုးချဲ့ရေး၊ အရှေ့အိန္ဒိယသမုဒ္ဒရာ အပါအဝင် အင်ဒို-ပစိဖိတ်ဒေသတွင် ဩစတြေးလျတပ်ဖွဲ့တည်ရှိမှုအား ထောက်ပံ့ပေးရေး စသည်တို့ကို ထပ်လောင်း အတည်ပြုခဲ့သည်။

ဗြိတိန်နိုင်ငံ၏ အခန်းကဏ္ဍ

အိန္ဒိယသမုဒ္ဒရာအား ၁၉၄၅ ခုနှစ် မတိုင်မီကာလက ဗြိတိသျှရေကန်ဟုပင် ခေါ်ဆိုခဲ့ကြသည်။ အိန္ဒိယသမုဒ္ဒရာအတွင်း ဗြိတိန်နိုင်ငံ၏ အခန်းကဏ္ဍမှာ ၁၉၇၀ ပြည့်နှစ် အစောပိုင်းကာလ စူးအက်တူးမြောင်း၏ အရှေ့ဘက်ဒေသမှတပ်ဖွဲ့ဝင်များ ရုပ်သိမ်းခဲ့ပြီးနောက် သိသိသာသာ လျော့ကျလာခဲ့သည်။ သို့သော် ယနေ့အချိန်ထိ ကမ်းရိုးတန်းနိုင်ငံများ၊ ကျွန်းနိုင်ငံများနှင့် ခိုင်မာသည့် နိုင်ငံရေး၊ သံတမန်ရေးအရ ဆက်ဆံမှုများအား ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းထားဆဲ ဖြစ်သည်။ အင်ဒို–ပစိဖိတ်မူဝါဒ လက်တံရှည်လာခြင်းနှင့်အတူ ဗြိတိန်နိုင်ငံသည်လည်း ရေကြောင်းလုံခြုံရေးကိစ္စရပ်များတွင် ပါဝင်ပတ်သက်လာခဲ့ပြီး ၎င်း၏ အခန်းကဏ္ဍ တိုးမြှင့်နိုင်မည့်နည်းလမ်းများကို ရှာဖွေလာခဲ့သည်။ ဗြိတိန်နိုင်ငံသည် နိုင်ငံအရွယ်အစားအားဖြင့် သေးငယ်သော်လည်း အနောက်အိန္ဒိယသမုဒ္ဒရာအတွင်းရှိ ဘာရိန်း၊ အိုမန်နှင့် ဒီဂိုဂါစီယာတို့တွင် ၎င်း၏တပ်ဖွဲ့များရှိနေဆဲဖြစ်သည်။ ဗြိတိန်တော်ဝင်ရေတပ်သည် ဒေသတွင်း ပူးတွဲစစ်ရေးလေ့ကျင့်မှုများတွင်လည်း ပါဝင်ဆောင်ရွက်သည်။ ဗြိတိန်တော်ဝင်ရေတပ်သည် ၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ မတ်လတွင် ဩစတြေးလျ၊ ကနေဒါ၊ ဂျပန်၊ အိန္ဒိယနှင့် အမေရိကန်တို့ ပါဝင်သည့် ဘင်္ဂလားပင်လယ်အော်အတွင်း ပြင်သစ်ဦးဆောင်ပြုလုပ်သည့် စစ်ရေးလေ့ကျင့်မှုတွင်လည်း ပါဝင်ခဲ့သည်။

ဂျပန်နိုင်ငံ၏ အခန်းကဏ္ဍ

အိန္ဒိယသမုဒ္ဒရာသည် အရင်းအမြစ် အထူးသဖြင့် စွမ်းအင်သယံဇာတ ကြွယ်ဝသည့် ဒေသဖြစ်ရာ ဂျပန်နိုင်ငံအတွက် အရေးကြီးသည့်ဒေသတစ်ခုဖြစ်သည်။ ဂျပန်၏ကုန်သွယ်ရေးလမ်းကြောင်းအများစုမှာ ရေကြောင်းကို အဓိကအသုံးပြုခြင်းဖြစ်သည်။ ဂျပန်ကုန်သွယ်ရေး တစ်ဝက်ခန့်မှာ အိန္ဒိယသမုဒ္ဒရာမှတစ်ဆင့် သယ်ဆောင်ခြင်းဖြစ်ရာ ကုန်သွယ်ရေးလမ်းကြောင်း လုံခြုံရေးမှာ နိုင်ငံအတွက် အလွန်အရေးကြီးသည်။ ဂျပန်နိုင်ငံ၏ ရေနံစိမ်းတင်သွင်းမှု ၇၈ ရာခိုင်နှုန်းမှာ အရှေ့အလယ်ပိုင်းမှ တင်သွင်းခြင်းဖြစ်ပြီး အိန္ဒိယသမုဒ္ဒရာမှတစ်ဆင့် ဖြတ်သန်းရသည်။ ဂျပန်နိုင်ငံသည် ၂၀၁၁ ခုနှစ်တွင် ဒီဂျဘူတီ၌ စတင်တည်ဆောက်ခဲ့သည့် ၎င်း၏ စစ်အခြေစိုက်စခန်းမှတစ်ဆင့် အိန္ဒိယသမုဒ္ဒရာအတွင်း ဂျပန်တပ်ဖွဲ့တည်ရှိမှုကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းထားသည်။ ထို့ပြင် ၂၀၀၈ ခုနှစ်မှစ၍ အာဖရိကဦးချိုဒေသတွင် ပင်လယ်ဓားပြနှိမ်နင်းမှု စစ်ဆင်ရေးအား ထောက်ပံ့ကူညီရန် ၎င်း၏ ရေကြောင်းကာကွယ်ရေးတပ်ဖွဲ့ကို ဖြန့်ကြက်ချထားသည်။ Quad အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအနေဖြင့်လည်း ဒေသတွင်း ၎င်း၏ တည်ရှိမှုအား တိုးချဲ့ရန် အသင့်ရှိနေသည်။

တရုတ်နိုင်ငံ၏ အခန်းကဏ္ဍ

ဒေသတွင်း တရုတ်နိုင်ငံ၏ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုနှင့် ထိတွေ့ဆက်ဆံမှုမှာ လွန်ခဲ့သည့် ဆယ်စုနှစ် တစ်စုကတည်းက သိသိသာသာ တိုးတက်လာခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ တရုတ်နိုင်ငံ ရေနံစိမ်းသွင်းကုန်၏ ၈၀ ရာခိုင်နှုန်းမှာ အိန္ဒိယသမုဒ္ဒရာနှင့် မလက္ကာရေလက်ကြားတို့မှတစ်ဆင့် တင်သွင်းခြင်းဖြစ်သည်။ စွမ်းအင်သည် တရုတ်နိုင်ငံအတွက် အရေးကြီးသည့်အရင်းအမြစ်တစ်ခု

ဖြစ်သည်။ တရုတ်နိုင်ငံသည် ရုရှားနိုင်ငံမှ ရေနံစိမ်းတင်သွင်းနေသကဲ့သို့ ဆော်ဒီ၊ အီရတ်၊ အိုမန်နှင့် အင်ဂိုလာနိုင်ငံတို့မှ စွမ်းအင်တင်သွင်းမှုကိုလည်း မှီခိုနေဆဲ ဖြစ်သည်။ တရုတ်နိုင်ငံ၏ အဓိကပို့ကုန်တင်ပို့သည့်နိုင်ငံ ၁၃ နိုင်ငံရှိပြီး အဓိကသွင်းကုန်တင်သွင်းသည့် နိုင်ငံ ၂၄ နိုင်ငံ ရှိရာ အဆိုပါနိုင်ငံများမှာ အိန္ဒိယသမုဒ္ဒရာဒေသတွင် တည်ရှိနေကြသည်။ ၎င်း၏ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးစီမံချက်များသည် မိတ်ဖက်ဖြစ်မှုအား ပိုမိုလေးနက်စေခဲ့သည်။ အာဖရိက ၃၇ နိုင်ငံ၊ အရှေ့အာရှ ၂၅ နိုင်ငံ၊ မြောက်အာဖရိက ခုနစ်နိုင်ငံနှင့် တောင်အာရှ ခြောက်နိုင်ငံတို့သည် တရုတ်နိုင်ငံ Belt and Road Initiative ၏ အစိတ်အပိုင်းအဖြစ် ပါဝင်နေကြသည်။ တရုတ်ပြည်သူ့လွတ်မြောက်ရေးတပ်မတော်သည် ၎င်း၏ မဟာမိတ်များနှင့် ပူးတွဲ စစ်ရေးလေ့ကျင့်မှုများကိုလည်း ပုံမှန်ပြုလုပ်လေ့ရှိသည်။ ၂၀၂၃ ခုနှစ် အစောပိုင်းတွင် တရုတ်ပြည်သူ့လွတ်မြောက်ရေးတပ်မတော်သည် ရုရှား၊ တောင်အာဖရိကတို့နှင့်အတူ တောင်အာဖရိက ကမ်းခြေတွင် စစ်ရေးလေ့ကျင့်မှုများ ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ ထို့ပြင် အနောက်အိန္ဒိယသမုဒ္ဒရာနှင့် ပင်လယ်ကွေ့ဒေသတို့တွင် မိတ်ဖက်နိုင်ငံအတော်များများနှင့် စစ်ရေးလေ့ကျင့်မှုများ ပြုလုပ်ပြီး အာဖရိကဦးချိုဒေသတွင် ပင်လယ်ဓားပြချေမှုန်းရေးအတွက် တပ်ဖွဲ့များ ဖြန့်ကြက်ချထားခဲ့သည်။ တရုတ်နိုင်ငံသည် အီဂျစ်၊ ပါကစ္စတန်၊ အင်ဒိုနီးရှား၊ ဆိုမာလီယာ၊ တန်ဇန်းနီးယားနှင့် ထိုင်းနိုင်ငံတို့ကို ထိပ်တန်းလက်နက်တင်ပို့သည့် နိုင်ငံလည်း ဖြစ်သည်။

တူကီယဲနိုင်ငံ၏ အခန်းကဏ္ဍ

တူကီယဲနိုင်ငံသည် အိန္ဒိယသမုဒ္ဒရာတစ်လျှောက် ၎င်း၏ စီးပွားရေးနှင့်သံတမန်ရေး အဆက်အသွယ်ရှိမှုကို ဖြည်းဖြည်းမှန်မှန် တိုးမြှင့်လာခဲ့သည်။ ဒေသတွင်းကုန်သွယ်ရေးနှင့် စီးပွားရေး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများ တိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်လာခဲ့သည်။ တူကီယဲအစိုးရသည် ၂၀၁၉ ခုနှစ်တွင် နည်းပညာတိုးတက်မှု၊ ကာကွယ်ရေး ခေတ်မီမှု၊ အခြေခံအဆောက်အအုံ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု၊ စီးပွားရေးရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဖလှယ်ရေးတို့အပေါ် အခြေပြုသည့် ဒေသတွင်း မူဘောင်များအား ထောက်ပံ့ကူညီမည့် အစီအစဉ်တစ်ရပ်အား ထုတ်ပြန်ကြေညာခဲ့သည်။ ၂၀၂၃ ခုနှစ် အစောပိုင်းတွင် ၎င်း၏ ပထမဆုံးသော လေယာဉ်တင်သင်္ဘော တည်ဆောက်မည့် အစီအမံကိုလည်း ကြေညာခဲ့သည်။ ယင်းမှာ ၎င်း၏ ရေတပ်ဆိုင်ရာမျှော်မှန်းချက်နှင့် ရည်မှန်းချက်ကို ဖော်ပြနေခြင်းဖြစ်သည်။ တူကီယဲနိုင်ငံသည် ဒေသတွင်းနိုင်ငံများကိုလည်း လက်နက်ရောင်းချမှု တိုးမြှင့်လာခဲ့သည်။ အဓိကအားဖြင့် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်၊ ကာတာ၊ ဆိုမာလီယာနှင့် ယူအေအီးနိုင်ငံတို့ကို အဓိကတင်ပို့ ရောင်းချခြင်းဖြစ်သည်။ တူကီယဲနိုင်ငံမှာ ပါကစ္စတန်နိုင်ငံမှလည်း လက်နက်များ ပြန်လည်တင်သွင်းမှုရှိသည်။

Choke Point များနှင့် စိန်ခေါ်မှုများ

ကမ္ဘာကြီးပူနွေးလာခြင်းသည် ရေကြောင်းကုန်သွယ်ရေးအတွက် အကြီးမားဆုံး စိန်ခေါ်မှုဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာကြီးပူနွေးလာခြင်းကြောင့် အခြေခံအဆောက်အအုံများအား ထိခိုက်ခြင်း၊ ရေကြီးခြင်းနှင့် မိုးခေါင်မှုများဖြစ်ခြင်း၊ မုန်တိုင်းများတိုက်ခတ်ခြင်းတို့ ဖြစ်ပေါ်လာမည် ဖြစ်သည်။ အဆိုပါအချက်များမှာလည်း လုံခြုံရေးနှင့် ပဋိပက္ခများကဲ့သို့ပင် ပထဝီနိုင်ငံရေး

ဆိုင်ရာ တင်းမာမှုများ ဖြစ်စေနိုင်သည်။ ရာသီဥတုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်သည့်အကျိုးသက်ရောက်မှုများ ပိုမိုကြီးမားလာသည်နှင့်အမျှ ကုန်စည်စီးဆင်းမှုအပေါ် ရိုက်ခတ်မှုမှာလည်း ပိုမိုပြင်းထန်လာမည်ဖြစ်သည်။ အဆိုးရွားဆုံးအခြေအနေမှာ ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည့် အကျိုးသက်ရောက်မှုမှာ ရေလမ်းကြောင်းများ ပိတ်ဆို့သွားခြင်းပင် ဖြစ်သည်။

ကမ္ဘာ့လူဦးရေမှာ တစ်နေ့တခြား တိုးပွားများပြားလာခဲ့ရာ လူတစ်ဦးအသက်ရှင်သန်ရန်အတွက် စားနပ်ရိက္ခာလိုအပ်ချက်မှာ စိန်ခေါ်မှုတစ်ရပ်ဖြစ်လာသည်။ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံများအနေဖြင့် စားနပ်ရိက္ခာလိုအပ်ချက် ဖူလုံစေရန်အတွက် အခြားနိုင်ငံများအပေါ် အလွန်အကျွံမှီခိုလာကြသည်။ ကမ္ဘာ့လူဦးရေ၏ ၂ ဒသမ ၈ ဘီလီယံကို ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ပို့ဆောင်ရေးစနစ်မှ ရရှိသည့် စားနပ်ရိက္ခာဖြင့် ကျွေးမွေးထားရခြင်းဖြစ်သည်ဟု ၂၀၁၉ ခုနှစ်က ထုတ်ပြန်သည့် စစ်တမ်းတစ်ခုတွင် ဖော်ပြထားသည်။ ပြောင်းဖူး၊ ဆန်နှင့် ဂျုံတို့သည် ကမ္ဘာ့စားနပ်ရိက္ခာလိုအပ်ချက်၏ ၇၅ ရာခိုင်နှုန်းကို ဖြည့်ဆည်းပေးကြသည်ဟုလည်း စစ်တမ်းများတွင်ဖော်ပြသည်။ ပဲပိစပ်သည်လည်း ကမ္ဘာ့မွေးမြူရေးလုပ်ငန်း၏ လေးပုံသုံးပုံကိုဖြည့်ဆည်းပေးထားသည်။ အဆိုပါလိုအပ်ချက်ကို နိုင်ငံအနည်းငယ်ကသာ ဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်စွမ်းရှိသည်။ သို့ဖြစ်ရာ ရေကြောင်း Choke Point များအား ဖြတ်သန်းပြီး စားနပ်ရိက္ခာကုန်သွယ်မှုပြုလုပ်ရသည်မှာ ကြီးမားသည့် စိန်ခေါ်မှုတစ်ရပ် ဖြစ်လာသည်။ Choke Point များသည် ဆန်၊ ဂျုံ၊ ပဲပိစပ်နှင့် ပြောင်းဖူး စသည့် နိုင်ငံတကာ စားနပ်ရိက္ခာကုန်သွယ်မှုတွင် အလွန်ကြီးမားသည့် အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်လာသည်။ အလားတူ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းအတွက် အဓိကလိုအပ်ချက်ဖြစ်သည့် ဓာတ်မြေဩဇာများကိုလည်း သယ်ဆောင်ရာတွင် Choke Point များအား ဖြတ်သန်း သယ်ဆောင်ကြရခြင်း ဖြစ်သည်။

ရေကြောင်း Choke Point များအား ယာယီပိတ်ဆို့လိုက်ခြင်းသည်ပင် စားနပ်ရိက္ခာများလတ်ဆတ်မှုမရှိခြင်း၊ သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးစရိတ် မြင့်မားခြင်း၊ ဈေးကွက်၏ တုံ့ပြန်မှုဟန်ချက်ပျက်ခြင်း စသည့် စွမ်းအင်ထုတ်လုပ်မှုကွင်းဆက်နှင့် စားနပ်ရိက္ခာထုတ်လုပ်မှုကွင်းဆက်တို့အပေါ် စုစုပေါင်းကုန်ကျစရိတ် သိသိသာသာ မြင့်တက်မှု ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်ကြောင်း Chatham House က ၂၀၁၇ ခုနှစ်တွင် ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ ဟောမုတ်ရေလက်ကြားအား သုံးလကြာ ဆက်တိုက်ပိတ်ထားခဲ့ရာ တစ်နေ့လျှင် ရေနံစည်ပေါင်း ၁၀ သန်း တင်ပို့မှု သုံးလအထိ လျော့ကျသွားခဲ့သည့် သာဓကများ ရှိခဲ့သည်။ ယင်းမှာ အာရှဒေသတွင် ထုတ်လုပ်မှုလျော့ကျသွားသကဲ့သို့ သုံးစွဲမှုမှာလည်း ၂၆ ရာခိုင်နှုန်း လျော့ကျသွားခဲ့ရာ ရေနံဈေးနှုန်းများမှာ ဒေသတွင်းတွင်သာမက နိုင်ငံတကာအထိပါ ခေါင်ခိုက်အောင် တက်သွားခဲ့ကြောင်း အဆိုပါထုတ်ပြန်ချက်တွင် ဖော်ပြထားသည်။ သို့ဖြစ်ရာ ရေကြောင်း Choke Point များသည် ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးအပေါ် ကြီးကြီးမားမားထိခိုက်စေနိုင်သည့် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ အရေးကြီး အခြေခံအဆောက်အအုံများ ဖြစ်သည်ဆိုသည်ကို အထင်အရှားတွေ့ရသည်။

ဒေသတွင်းရှိ ပထဝီနိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ လုံခြုံမှု၊ စွမ်းအင်စီးဆင်းမှုနှင့် သင်္ဘောလမ်းကြောင်းများအား အမိန့်ပေးထိန်းချုပ်နိုင်သည့်နိုင်ငံသည် အကျိုးအမြတ်များစွာ ရရှိမည်ဖြစ်သည်။ အိန္ဒိယသမုဒ္ဒရာအတွင်းရှိ ကမ်းရိုးတန်းနိုင်ငံများသည် ၎င်းတို့၏ ရေကြောင်းသွားလာမှုလွတ်လပ်ခွင့်အတွက် အင်အားကြီးနိုင်ငံများအပေါ်တွင် မှီခိုနေကြရသည်။ သို့ဖြစ်ရာ ကြီးမား

သည့် ခြိမ်းခြောက်မှု ပေါ်ပေါက်လာခဲ့၍ Choke Point များ ပိတ်လိုက်ရပါက ဖြစ်ပေါ်လာမည့် အကျိုးသက်ရောက်မှုများ နည်းနိုင်သမျှနည်းစေရန် Risk Management အစီအမံများ ချမှတ်ထားရန် လိုအပ်သကဲ့သို့ ရေလက်ကြားနိုင်ငံများနှင့်ညှိနှိုင်းပြီး မဟာဗျူဟာများ ရေးဆွဲထားရန် လိုအပ်ပါကြောင်း အိန္ဒိယသမုဒ္ဒရာနှင့် Choke Points များ၏ အရေးပါမှုအား လက်လှမ်းမီသမျှ စုစည်းတင်ပြလိုက်ရပါသည်။

ကျော်နိုင်တင့်

Ref: – China’s ‘Choke Point’: ASEAN Moves Its Military Drills from Contested Waters of South China Sea to Malacca Strait by By Sakshi Tiwari –June 23, 2023

– Choke Points by Henry Farrell and Abraham L. Newman

– Choke points pose opportunities and challenges at the same time by Janet Anderson

– Mapping the Indian Ocean Region by Darshana M. Baruah, Nitya Labh, and Jessica Greely

– Power Struggle in the Indian Ocean by Sajjad Ashraf Former Adjunct Professor, National University of Singapore

– Which are the world’s most important maritime choke points by The Editorial Team

– Maritime Choke Points and its Impacts on Global Economy if Disturbed

rnf onfEdkifH ukd;pfxef;rvJ
t ar&defw½kwfukdoGa&;ppfyGJ

apmEdkift ok;dab*aA')

“တရုတ်နိုင်ငံခေါင်းဆောင်များသည် အခွန်စည်းကြပ်ခြင်း၊
သွင်းကုန်ကန့်သတ်ခြင်း၊ ပို့ကုန်ထိန်းချုပ်ခြင်း၊ ပိတ်ဆို့အရေးယူမှုများ၊
စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်းနှင့် တရုတ်နိုင်ငံတွင်း၌ ကုမ္ပဏီများ
စီးပွားရေးလုပ်ကိုင်မှုကို ကန့်သတ်ခြင်း စသဖြင့်
ပြန်လည်တုံ့ပြန်နိုင်ရေးကိရိယာမျိုးစုံကို ပြင်ဆင်ထားခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။”

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

သွင်းကုန်ခွန်ကိစ္စများနှင့်ပတ်သက်၍ အမေရိကန်သမ္မတ ထရမ့်နှင့် ကနေဒါနှင့် မက္ကဆီကိုနိုင်ငံတို့ကြား ဆွေးနွေးမှုများဖြင့် ပြေလည်စရာ လမ်းကြောင်းပေါ်လာနိုင်သည်ဟု ယူဆနေကြချိန်တွင် တရုတ်နိုင်ငံအတွက် ထိုကဲ့သို့ အခြေအနေမျိုး ဖြစ်လာနိုင်ဖွယ်မရှိဟု မှန်းဆသူများရှိနေသည်။ တရုတ်နိုင်ငံသည် ကနေဒါနှင့် မက္ကဆီကိုနိုင်ငံများကဲ့သို့ အမေရိကန်နိုင်ငံနှင့် နီးနီးကပ်ကပ် ရင်းရင်းနှီးနှီး ဆက်ဆံမှုမရှိခြင်းက ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည့်အကြောင်း တစ်ချက်ဖြစ်သည်ဟု သုတေသီအချို့က သုံးသပ်၏။

တရုတ်နိုင်ငံသည်ကုန်သွယ်ရေး၊ စီးပွားရေး၊ နည်းပညာကိစ္စများတွင် အမေရိကန်နိုင်ငံနှင့် အကျိုးစီးပွားအားပြိုင်မှုများ၊ ငြင်းခုံမှုများ မကြာခဏရှိခဲ့သည်။ ယခုလည်း ဒေါ်နယ်ထရမ့်၏ အမေရိကန်သမ္မတအဖြစ် တာဝန်ယူခဲ့သည့် ပထမအကြိမ်သက်တမ်းကတည်းက အုတ်အော်သောင်းတင်းဖြစ်ခဲ့သည့် ကုန်သွယ်မှုပြဿနာသည် ဒုတိယအကြိမ်အဖြစ် လှုပ်လှုပ်ရှားရှား ထပ်မံဖြစ်လာပြန်သည်။ တရုတ်နိုင်ငံသည် ပထမအကြိမ်ကရရှိခဲ့သည့် သင်ခန်းစာများအားဆင်ခြင်သုံးသပ်၍ ယခုအကြိမ်တွင် ယခင်နှင့်မတူသော ကွဲပြားခြားနားသည့် ချဉ်းကပ်မှုတစ်ခုကို လုပ်ဆောင်နေသည်ဟု ရှုမြင်ကြသည်။ ထို့ပြင် မည်သည့် စေ့စပ်ညှိနှိုင်းမှုမျိုးကိုမဆို တန်းတူညီတူ ဆောင်ရွက်သင့်သည်ဟု တရုတ်စီးပွားရေးသုတေသီများ၏ ဝေဖန်သုံးသပ်ချက်များလည်း ပေါ်ထွက်လျက်ရှိနေသည်။

သမ္မတ ဒေါ်နယ်ထရမ့် အိမ်ဖြူတော်သို့ ဒုတိယအကြိမ်ရောက်ရှိပြီးနောက် သွင်းကုန်များအပေါ် ၂၀ ရာခိုင်နှုန်း အကောက်ခွန်စည်းကြပ်မည်ဟု ကြွေးကြော်ချိန်ကတည်းက တရုတ်နိုင်ငံသည် အမေရိကန်မှ တရုတ်နိုင်ငံသို့တင်သွင်းလာမည့် အဓိကလယ်ယာ

သွင်းကုန်များနှင့် အခြားသော သွင်းကုန်များအပေါ်ကို အကောက်ခွန်များ တိုးမြှင့်စည်းကြပ်နိုင်ရေးပြင်ဆင်ခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် တရုတ်နိုင်ငံသည် အမေရိကန်နိုင်ငံ၏လုပ်ဆောင်မှုအပေါ် ပြန်လည်တုံ့ပြန်ရန် အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ ပြင်ဆင်ပြီးဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ အခြားတစ်ဖက်တွင်မူ အမေရိကန်နှင့် ပွင့်လင်းစွာ ဆွေးနွေးနိုင်ရေးအတွက်လည်း အစီအစဉ်ရှိပုံရသည်။ တစ်နည်းဆိုရလျှင် အမေရိကန်သမ္မတထရမ့်၏ ပထမသက်တမ်း (၂၀၁၇-၂၀၂၀) အတွင်း ကြုံတွေ့ခဲ့ရသည့်အခြေအနေထက် ပိုမိုသည့် ခက်ခဲမှုများ၊ပြင်းထန်သောထိခိုက်မှုများ မကြုံတွေ့စေရန် တရုတ်နိုင်ငံအနေဖြင့် ကြိုတင်ပြင်ဆင်ထားသည့် လက်တုံ့ပြန်သော အစီအမံများဖြင့် အဆင်သင့်ဖြစ်နေခဲ့ပြီဟု ဆိုနိုင်သည်။

"အမေရိကန်နိုင်ငံက တရုတ်သွင်းကုန်တွေကို အခွန်တိုးမြှင့်လိုက်တဲ့အပေါ် တရုတ်အစိုးရအနေနဲ့ လက်တုံ့ပြန်ဖို့ကလွဲလို့ တခြားရွေးချယ်စရာတွေကို မမြင်ပါဘူး"ဟု ဝါရှင်တန်အခြေစိုက် Think Tank အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့ဖြစ်သည့် Stimson Center မှ တရုတ်နိုင်ငံအစီအစဉ် ဒါရိုက်တာ Sun Yun က သုံးသပ်သည်။ "တရုတ်နိုင်ငံက စေ့စပ်ညှိနှိုင်းမယ်ဆိုတဲ့ သဘောကို မတွေ့ရသလို ဆွေးနွေးပြောဆိုဖို့ ဒါမှမဟုတ် ကရုဏာထားဖို့ တောင်းဆိုနေတယ်လို့လည်း မြင်လို့မရပါဘူး" ဟု ၎င်းက ဆက်လက် ပြောဆိုထားသည်။

ကမ္ဘာ့ဒုတိယ စီးပွားရေးအင်အားအကြီးမားဆုံးနိုင်ငံဖြစ်လာသည့် တရုတ်နိုင်ငံအနေဖြင့် ဒေသတွင်းနှင့် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ အရေးအရာများအားလုံးတွင် အင်အားကြီးနိုင်ငံဖြစ်လိုသည့်ဆန္ဒကြီးမားနေပြီး နိုင်ငံ၏ တစ်ခုတည်းသောနိုင်ငံရေးအုပ်စုဖြစ်သည့် ကွန်မြူနစ်ပါတီကလည်း တရုတ်နိုင်ငံ၏ ကြွယ်ဝချမ်းသာလာမှုနှင့် အင်အားကြီးထွားလာမှုအပေါ် နိုင်ငံအားလုံး၏အလေးထားအားကိုးမှု အထူးသဖြင့် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၏အရေးတယူပြုမှုကိုလည်း လိုလားလျက်ရှိသည့် ပုံပေါ်နေသည်။ ၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၄ ရက်နေ့မှစ၍ လက်ရှိ အကောက်ခွန်နှုန်းထားထက်ပို၍ ကနေဒါနှင့် မက္ကဆီကိုနိုင်ငံတို့မှ သွင်းကုန်များအပေါ် ၂၅ ရာခိုင်နှုန်း၊ တရုတ်နိုင်ငံမှတင်သွင်းလာသည့် ကုန်ပစ္စည်းများအပေါ် အခွန် ၁၀ ရာခိုင်နှုန်း ထပ်မံစည်းကြပ်မည်ဟုဆိုချိန်တွင် တရုတ်နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာနက "အမေရိကန်က စစ်ပွဲလိုချင်ရင် အကောက်ခွန်စစ်ပွဲ၊ ကုန်သွယ်ရေးစစ်ပွဲ ဒါမှမဟုတ် တခြားစစ်ပွဲမျိုးပဲဖြစ်ဖြစ် အဆုံးထိတိုက်ဖို့ အဆင့်သင့်ပါပဲ"ဟု တုံ့ပြန်ခဲ့သည်။

လွန်ခဲ့သည့် ၇ နှစ်ဝန်းကျင်၂၀၁၈ ခုနှစ်က ယခုကဲ့သို့ပင် တရုတ်နိုင်ငံနှင့် ကုန်သွယ်ရေးစစ်ပွဲဆီသို့ ဦးတည်သည့် သမ္မတထရမ့်၏ မှတ်ချက်စကားများ ပဲ့တင်ထပ်ခဲ့ဖူးသည်။ တရုတ်နိုင်ငံကလည်း တင်းတင်းကျပ်ကျပ် တုံ့ပြန်မှုများ ပြန်လည်ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ ထိုအချိန်ကတည်းက တရုတ်နိုင်ငံခေါင်းဆောင်များသည် အခွန်စည်းကြပ်ခြင်း၊ သွင်းကုန်ကန့်သတ်ခြင်း၊ ပို့ကုန်ထိန်းချုပ်ခြင်း၊ ပိတ်ဆို့အရေးယူမှုများ၊ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်းနှင့် တရုတ်နိုင်ငံတွင်း၌ ကုမ္ပဏီများ စီးပွားရေးလုပ်ကိုင်မှုကို ကန့်သတ်ခြင်း စသဖြင့် ပြန်လည်တုံ့ပြန်နိုင်ရေးကိရိယာမျိုးစုံကို ပြင်ဆင်ထားခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ တုံ့ပြန်အရေးယူ ဆောင်ရွက်မှုနည်းလမ်းများအားလုံးသည် အမေရိကန်နိုင်ငံစီးပွားရေးနှင့် အမေရိကန်နိုင်ငံတွင်းရှိ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ ထိခိုက်မှုဖြစ်စေရေးကို ဦးတည်ထားသည့် လုပ်ဆောင်မှုများ ဖြစ်၏။

သမ္မတ ဒေါ်နယ်ထရမ့်၏ မကြာသေးမီက ပြုလုပ်ခဲ့သည့် တရုတ်ကုန်ပစ္စည်းများ

အပေါ် စည်းကြပ်ခွန်အသစ် နှစ်ဆတိုးလာမှုအပေါ် တရုတ်နိုင်ငံအစိုးရသည် အမေရိကန် လယ်ယာထွက်ကုန်များအပေါ် ၁၅ ရာခိုင်နှုန်းအထိ အကောက်ခွန်တိုးမြှင့်စည်းကြပ်ခြင်း၊ အမေရိကန်ကုမ္ပဏီ ၁၅ ခုကို အမည်ပျက်စာရင်းသွင်းခြင်းအပါအဝင် လက်တုံ့ပြန်ခြင်း အစီအမံများဖြင့် လျင်မြန်စွာတုံ့ပြန်မှုများ ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ အခြေအနေသည် စေ့စပ်ညှိနှိုင်းမှုအခြေအနေနှင့် တုံ့ပြန်လုပ်ဆောင်မှုအခြေအနေကြားတွင် တရုတ်နိုင်ငံက ထိန်းထိန်းသိမ်းသိမ်း လုပ်ဆောင်နေသည့် သဘောရှိသည်ဟု လေ့လာသူများက ဆိုသည်။

အမေရိကန်သမ္မတ ထရမ့်၏ ကုန်သွယ်ရေးဆိုင်ရာ အပြုအမူများနှင့်ပတ်သက်၍ သမ္မတ ရှီကျင့်ဖျင် ဦးဆောင်သည့် တရုတ်နိုင်ငံအစိုးရသည် သမ္မတထရမ့်၏ ပထမသက်တမ်းတွင်သာမက ယခု ဒုတိယအကြိမ်သက်တမ်းတွင်ပါ အဆက်မပြတ်တွေ့ကြုံမှုများရှိနေပြီဖြစ်သဖြင့် တရုတ်နိုင်ငံ၏ တုံ့ပြန်ရေးအစီအမံများသည် ယခင်ကထက်ပို၍ ပရိယာယ်ကြွယ်ဝလာသည်။ ထိုကဲ့သို့ အတွေ့အကြုံများ ရရှိခဲ့ပြီးဖြစ်သော တရုတ်သမ္မတ ရှီကျင့်ဖျင်သည် သမ္မတထရမ့်နှင့် စကားပြောရန် အချိန်မရောက်သေးကြောင်း ဆုံးဖြတ်ထားပုံပေါ်သည်ဟု Asia Society Policy Institute မှ နိုင်ငံတကာ လုံခြုံရေးနှင့် သံတမန်ရေးရာ ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌ Daniel Russel ကမှတ်ချက်ပြုထားသည်။ Daniel Russel သည် ၂၀၁၃ ခုနှစ်မှ ၂၀၁၇ ခုနှစ်အထိ အရှေ့အာရှနှင့် ပစိဖိတ်ရေးရာဆိုင်ရာ နိုင်ငံခြားရေးလက်ထောက်အတွင်းဝန်အဖြစ် ထမ်းဆောင်ခဲ့သည့် အမေရိကန်သံတမန်တစ်ဦး ဖြစ်သည်။ ၎င်းက ဆက်လက်၍ "ဒီဟာက အချိန်ဇယားရေးဆွဲတဲ့ ကိစ္စမဟုတ်ပါဘူး၊ ဒါဟာ တရုတ်နိုင်ငံအတွက် အခန်းကဏ္ဍမြင့်စေတဲ့ အခြေအနေပါပဲ။ သမ္မတရှီအနေနဲ့ အနှောင့်အယှက်ခံရမယ့် အခြေအနေ ဒါမှမဟုတ် အရှက်ရစေမယ့် အခြေအနေရှိနေရင် ဖုန်းခေါ်ပြောဆိုမှာ မဟုတ်ဘူး။ အခြေအနေတိုင်းမှာ နိုင်ငံရေးနဲ့ ဗျူဟာမြောက်တဲ့အကြောင်းပြချက်တွေ ရှိနေပါတယ်။ တရုတ်နိုင်ငံဟာ အသနားခံပြောဆိုရမယ့် အခန်းကဏ္ဍကနေ ပါဝင်ပတ်သက်နေမှာ မဟုတ်ဘူး၊ အဲဒီလိုလုပ်မယ့်အစား တရုတ်သွင်းကုန်တွေအပေါ် စည်းကြပ်လာတဲ့ အကောက်ခွန် ရိုက်ချက် တစ်ချက်ချင်းစီကို ချက်ချင်းပြန်လည်ရိုက်ခတ်ပြီး တုံ့ပြန်နေမှာပါပဲ"ဟု သုံးသပ်ပြောထားသည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မတ်လ ၇ ရက်နေ့က ပြုလုပ်သည့် သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲတစ်ခုတွင် တရုတ်နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး ဝမ်ယိက နိုင်ငံအများနှင့် ကောင်းမွန်သည့် ဆက်ဆံရေး တည်ဆောက်နေသော တရုတ်နိုင်ငံအပေါ် ဖိနှိပ်ထိန်းချုပ်ဟန့်တားမှုများပြုလုပ်နိုင်မည်ဟု စိတ်ကူးမယဉ်သင့်ကြောင်း၊ ယခုကဲ့သို့ မျက်နှာထားနှစ်မျိုး လုပ်ရပ်များသည် နှစ်နိုင်ငံ ဆက်ဆံရေးတည်ငြိမ်မှုကို ဆိုးရွားစေရုံသာမက နှစ်နိုင်ငံကြား အပြန်အလှန် ယုံကြည်မှုကိုလည်း တည်ဆောက်နိုင်မည်မဟုတ်ကြောင်း၊ အမေရိကန်နိုင်ငံနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို တရုတ်နိုင်ငံက ကြိုဆိုသော်လည်း ဖိအားပေးမှုများ ဆက်လက်ပြုလုပ်နေပါက ပြတ်ပြတ်သားသား လက်တုံ့ပြန်မည်ဟုလည်း ထည့်သွင်းပြောကြားခဲ့သည်။ ဝါရှင်တန်အခြေစိုက် မဟာဗျူဟာနှင့် နိုင်ငံတကာ လေ့လာရေးစင်တာ (Center for Strategic and International Studies) မှ တရုတ်စီးပွားရေးနှင့် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ အကြီးအကဲတစ်ဦးဖြစ်သူ Scott Kennedy က သမ္မတထရမ့်၏ လုပ်ရပ်သည် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ထိခိုက်မှုနှင့် အံ့အားသင့်စရာ ဖြစ်စေသော်လည်း ယခုတစ်ကြိမ်တွင် တရုတ်နိုင်ငံသားများအနေဖြင့် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ

ထိတ်လန့်မှု မဖြစ်ခဲ့ကြောင်း သုံးသပ်ခဲ့သည်။ "တရုတ်နိုင်ငံသားတွေဟာ ဒီအခြေအနေကို အရင်က မြင်ဖူးပြီးသားဖြစ်နေပြီ။ ဒါတွေက သူတို့အရင်ကတည်းက မျှော်လင့်ထားပြီးဖြစ်တဲ့ အရာတွေပဲ"ဟု Kennedy က ဆက်လက်ပြောဆိုထားသည်။

တရုတ်နိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးသည် နှေးကွေးမှုများရှိနေသည့်တိုင် နှစ်စဉ်တိုးတက်မှုနှုန်းမှာ ၅ ရာခိုင်နှုန်းနီးပါးဖြင့် အရှိန်မပျက် ကြီးထွားနေဆဲဖြစ်သည်။ သမ္မတရှီကျင့်ဖျင်လက်ထက်တွင် တရုတ်ကွန်မြူနစ်ပါတီသည် အဆင့်မြင့်နည်းပညာ၊ ပညာရေးနှင့် အခြားအရေးပါသည့် နယ်ပယ်များတွင် အလုံးအရင်းဖြင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများပြုလုပ်လျက်ရှိသည်။ တရုတ်နိုင်ငံ၏ အခြားသောနိုင်ငံများနှင့် ကုန်သွယ်ရေးအခြေအနေမှာလည်း သမ္မတထရမ့်၏ ပထမသက်တမ်းကာလထက် ပိုမိုအားကောင်းလာနေပြီး ပိုမိုခိုင်မာသော ကုန်သွယ်မှုဆက်ဆံရေးများရရှိခဲ့သည်။ တရုတ်နိုင်ငံမှ လိုအပ်နေသည့် အဓိကကုန်စည်များအတွက် သွင်းကုန်နိုင်ငံများနှင့် ကောင်းမွန်သော ဆက်ဆံရေးများ တည်ဆောက်ထားခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ ဥပမာ – ပဲပိစပ်အများစုကို အမေရိကန်နိုင်ငံမှ တင်သွင်းမည့်အစား ဘရာဇီးနိုင်ငံနှင့် အာဂျင်တီးနားနိုင်ငံတို့မှ ဝယ်ယူတင်သွင်းနိုင်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။

" တစ်ချိန်တည်းမှာပင် အမေရိကန်နိုင်ငံကို တင်ပို့နေသည့် မက္ကဆီကိုနိုင်ငံ၏ ပို့ကုန် ၈၀ ရာခိုင်နှုန်းကျော်သည်လည်းကောင်း၊ ကနေဒါနိုင်ငံ၏ ပို့ကုန် ၇၅ ရာခိုင်နှုန်းသည်လည်းကောင်း တရုတ်နိုင်ငံသို့ ဦးတည်နေပြီဖြစ်သည်။ "

တရုတ်နိုင်ငံသည် သမ္မတထရမ့်၏လုပ်ဆောင်မှုများကို ပိုမိုခံနိုင်ရည်ရှိစေရန်အတွက် ကြုံတွေ့ခဲ့ရပြီးဖြစ်သော အတွေ့အကြုံများကို သင်ခန်းစာယူကာ ပိုမိုပြင်ဆင်ထားပြီးဖြစ်သည်။ အမေရိကန်နိုင်ငံသို့ တင်သွင်းရောင်းချသည့် တရုတ်ထုတ်ကုန်ပစ္စည်း အရေအတွက်ကျဆင်းသွားသကဲ့သို့ တစ်ချိန်တည်းမှာပင် အမေရိကန်နိုင်ငံကိုတင်ပို့နေသည့် မက္ကဆီကိုနိုင်ငံ၏ ပို့ကုန် ၈၀ ရာခိုင်နှုန်းကျော်သည်လည်းကောင်း၊ ကနေဒါနိုင်ငံ၏ ပို့ကုန် ၇၅ ရာခိုင်နှုန်းသည်လည်းကောင်း တရုတ်နိုင်ငံသို့ ဦးတည်နေပြီဖြစ်သည်။

တရုတ်နိုင်ငံသည် အမေရိကန်သမ္မတ ဒေါ်နယ်ထရမ့်နှင့် ဆက်ဆံခဲ့ဖူးသော ယခင်ကာလ အခြေအနေများကို ပြန်လည်သုံးသပ်မှုများပြုလုပ်၍ ကောင်းစွာပြင်ဆင်ထားပြီးဖြစ်သည့်အပြင် ဆက်စပ်မှုရှိသော

အခြေအနေများကိုလည်း မျက်ခြည်မပြတ် အကဲခတ်လျက် ရှိနေသည်။

ဒေါ်နယ်ထရမ့်သည် အမေရိကန်သမ္မတရွေးကောက်ပွဲ မတိုင်ခင်ကတည်းက အကောက်ခွန်ဟူသော ဝေါဟာရနှင့်ပတ်သက်၍ တွင်တွင်အသုံးပြုခဲ့သည်။ ၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလ ၁၅ ရက်နေ့က ချီကာဂိုစီးပွားရေးကလပ်တွင် ဒေါ်နယ်ထရမ့်က "အဘိဓာန်ထဲမှာ အကောက်ခွန်ဆိုတာ ကျွန်တော့်အတွက်တော့ အလှပဆုံး စကားလုံးပဲ"ဟု ဆိုခဲ့ဖူးသည်။ ရွေးကောက်ပွဲအနိုင်ရပြီး ရက်သတ္တ နှစ်ပတ်ကျော်ချိန် နိုဝင်ဘာလ ၂၅ ရက်နေ့တွင် ကနေဒါနှင့် မက္ကဆီကိုနိုင်ငံများမှ သွင်းကုန်များအပေါ် သွင်းကုန်ခွန် ၂၅ ရာခိုင်နှုန်း၊ တရုတ်သွင်းကုန်များအပေါ် ၁၀ ရာခိုင်နှုန်းစည်းကြပ်မည်ဟု ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁ ရက်နေ့တွင် အဆိုပါအကောက်ခွန်နှုန်းထားများ စည်းကြပ်မှုကို လက်မှတ်ရေးထိုး အမိန့်ထုတ်ပြန်ခဲ့ပြီး ဖေဖော်ဝါရီလ ၄ ရက်နေ့တွင် စတင်အကျိုးသက်ရောက်လိမ့်မည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ ဖေဖော်ဝါရီလ ၃ ရက်နေ့တွင်မူ အခြေအနေက ပြောင်းပြန်ဖြစ်သွား၏။ ကနေဒါနှင့် မက္ကဆီကို သွင်းကုန်များအပေါ် အခွန်စည်းကြပ်မှုကို တစ်လတာခေတ္တရပ်ဆိုင်းမည်ဟု ကြေညာချက်ထွက်ပေါ်လာခဲ့သည်။ တရုတ်နိုင်ငံမှ သွင်းကုန်များအပေါ်တွင်မူ ထပ်တိုးအကောက်ခွန် ၁၀ ရာခိုင်နှုန်း စတင်စည်းကြပ်မည်ဟု ဆိုသည်။ ဖေဖော်ဝါရီလ ၂၇ ရက်နေ့တွင် ကနေဒါနှင့်မက္ကဆီကိုနိုင်ငံများမှ သွင်းကုန်များအပေါ် တစ်လဆိုင်းငံ့ထားသည့် အခွန်စည်းကြပ်မှုကို မတ်လ ၄ ရက်နေ့တွင် ပြန်လည်စတင်မည်ဟု ကြေညာခဲ့ပြီး အဆိုပါနေ့ရက်မှာပင် တရုတ်သွင်းကုန်များအပေါ် ထပ်မံတိုးမြှင့်မည့် အခွန် ၁၀ ရာခိုင်နှုန်းကိုလည်း စတင်စည်းကြပ်မည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။

ဤသို့ဖြင့် ၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မတ်လ ၄ ရက်နေ့တွင် အမေရိကန်နှင့် ကနေဒါ၊ အမေရိကန်နှင့် မက္ကဆီကို၊ အမေရိကန်နှင့် တရုတ်နိုင်ငံတို့အကြား အပြန်အလှန် အခွန်တိုးမြှင့်စည်းကြပ်တုံ့ပြန်ကြမည့် ကုန်သွယ်ရေးစစ်ပွဲတစ်ခု အလျင်အမြန်ပင် ဖြစ်ပေါ်လာခဲ့သည်။ သို့သော် နှစ်ရက်အကြာ မတ်လ ၆ ရက်နေ့မှာပင် အမေရိကန်-မက္ကဆီကို-ကနေဒါ ကုန်သွယ်ရေးသဘောတူစာချုပ် (United States–Mexico–Canada Agreement: USMCA) အရ ကနေဒါနှင့်မက္ကဆီကိုနိုင်ငံများမှ သွင်းကုန်များအပေါ် အကောက်ခွန် ထပ်မံစည်းကြပ်မှုကို ခေတ္တဆိုင်းငံ့ထားမည်ဖြစ်ကြောင်း အမိန့်ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

ဖော်ပြခဲ့သော အခြေအနေများသည် သမ္မတထရမ့်တက်လာပြီးနောက် တည်ငြိမ်မှုမရှိသော အမေရိကန်နိုင်ငံ၏ ကုန်သွယ်ရေးမူဝါဒကို ထင်ဟပ်နေသည်။ သမ္မတဒေါ်နယ်ထရမ့် အိမ်ဖြူတော်ရောက်ရှိသည့် နှစ်လတာကာလအတွင်း မှန်းဆရခက်ခဲသော အမေရိကန်ကုန်သွယ်ရေးမူဝါဒကြောင့် ကနေဒါဝန်ကြီးချုပ် Justin Trudeau ၊ မက္ကဆီကိုသမ္မတ Claudia Sheinbaum တို့၏ မတည်ငြိမ်သော အခြေအနေတို့ကိုလည်း တစ်ကမ္ဘာလုံး မြင်တွေ့နေကြရသည်။ တရုတ်နိုင်ငံအနေဖြင့် မည်သို့မည်ပုံ တုံ့ပြန်ရမည်ကို ကောင်းစွာသဘောပေါက် နားလည်လောက်ပြီဖြစ်သည်။

အချိန်အနည်းငယ်ရယူ၍ ကြိုးစားခဲ့ကြသော ကနေဒါနှင့် မက္ကဆီကိုနိုင်ငံတို့၏ အခြေအနေမှာ အလုပ်မဖြစ်ခဲ့။ ဖိအားများသာ ပိုမိုတိုးလာခဲ့၏။ အလုပ်ဖြစ်နိုင်သည့်တိုင် မတည်ငြိမ်မှုအောက်တွင် ရှုန်းကန်မှုများရှိလာနိုင်သည်။ ဘတစ်ပြန် ကျားတစ်ပြန် တုံ့ပြန်မှု

ကသာ အပြောင်းအလဲတစ်ရပ် ဖန်တီးနိုင်သည်ကို အမေရိကန်၏ မိတ်ဖက်များဖြစ်ကြသည့် ကနေဒါနှင့် မက္ကဆီကိုတို့၏ အခြေအနေများကိုကြည့်၍ အကဲခတ်နိုင်၏။ ထိုအခြေအနေများသည် တရုတ်နိုင်ငံအတွက် ထပ်မံရရှိလာသော သင်ခန်းစာများအဖြစ် မှတ်ယူရပေသည်။

အချုပ်အားဖြင့်ဆိုရလျှင် နိုင်ငံတကာကုန်သွယ်ရေးတွင် သွင်းကုန်များအပေါ် အခွန်စည်းကြပ်ရာ၌ တစ်ဖက်သတ် အပေါ်စီးယူ လုပ်ဆောင်ချက်များမှတစ်ဆင့် ရရှိလာသော အကျိုးရလဒ်များကို မည်သည့်နိုင်ငံကမျှ ကြာရှည်မခံစားရသကဲ့သို့ ရေရှည်အကျိုးဖြစ်ထွန်းမှုလည်း ရရှိနိုင်မည်မဟုတ်ပေ။ ရေပွက်ပမာ ခဏတာဖြစ်ပေလိမ့်မည်။ နှစ်ဖက်အကျိုးစီးပွားကို နားလည်လျက် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှုများလုပ်ဆောင်နိုင်မှသာ နှစ်ဖက်၊ နှစ်နိုင်ငံ အကျိုးဖြစ်ထွန်းနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

စောနိုင်(အသုံးချဘောဂဗေဒ)

Ref: https://apnews.com/article/tariffs-china-trump-xi-trade-war
https://abcnews.go.com/Business/

tar&defw½kwfukefoGa&;ppfyfG½dkufwfrsm;
oe,frifa0

“ကမ္ဘာ့ကုန်သွယ်ရေးတွင် အဓိကပါဝင်သူများဖြစ်သည့်
အမေရိကန်နှင့် တရုတ်နိုင်ငံကြား ကုန်သွယ်ရေးစစ်ပွဲ ဖြစ်ပွားခြင်းက
စနစ်တကျလည်ပတ်လျက်ရှိသော ထောက်ပံ့ရေးကွင်းဆက်များကို
အနှောင့်အယှက် ဖြစ်စေနိုင်သည်။”

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

အမေရိကန်-တရုတ် ကုန်သွယ်ရေးစစ်ပွဲသည် သမ္မတ ဒေါ်နယ်ထရမ့်လက်ထက် ၂၀၁၈ ခုနှစ်တွင် စတင်ခဲ့ပြီး သမ္မတဟောင်း ဂျိုးဘိုင်ဒန် လက်ထက်တွင် ဆက်လက်ဖြစ်ပွားခဲ့သည်။ သမ္မတ ဒေါ်နယ်ထရမ့်၏ ဒုတိယသက်တမ်းဖြစ်သော လက်ရှိအချိန်ကာလတွင် ကုန်သွယ်ရေးစစ်ပွဲအခြေအနေ ပိုမိုပြင်းထန်လျက်ရှိသည်။ နှစ်နိုင်ငံကြား ကာလကြာရှည် စီးပွားရေးတင်းမာမှုများမှတစ်ဆင့် ကုန်သွယ်ရေးစစ်ပွဲ ပေါ်ပေါက်လာခြင်းဖြစ်သည်။

ဖြစ်ပေါ်စေသော အကြောင်းရင်းများ

ကုန်သွယ်ရေးစစ်ပွဲ ဖြစ်ပေါ်စေသော အဓိကအကြောင်းရင်းများအနက် ပထမဆုံး အကြောင်းရင်းမှာ ကုန်သွယ်ရေးလိုငွေပြခြင်း (Trade Deficit) ဖြစ်သည်။ အမေရိကန်သည် တရုတ်နှင့် ကုန်သွယ်မှုလိုငွေ ကြီးမားသောကြောင့် သွင်းကုန်က ပို့ကုန်တင်ပို့မှုထက် များစွာ ပိုနေသည်။ ၂၀၁၇ ခုနှစ်တွင် ဤလိုငွေပြမှုသည် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၃၇၅ ဘီလီယံဝန်းကျင် ရှိပါသည်။ အမေရိကန်သည် ဤမညီမျှမှုကို လျှော့ချလိုသောကြောင့် အမေရိကန် ကုန်ထုတ်လုပ်မှုကို ထိခိုက်သည်ဟု ငြင်းခုံခဲ့သည်။

ဒုတိယအကြောင်းရင်းမှာ ဉာဏပစ္စည်းပိုင်ဆိုင်မှု ခိုးယူခြင်းနှင့် နည်းပညာလွှဲပြောင်းခြင်းဖြစ်သည်။ ဆိုက်ဘာသူလျှို (Cyber-espionage or Cyber-spying) မှတစ်ဆင့် အမေရိကန်ကုမ္ပဏီများထံမှ မူပိုင်ခွင့် သို့မဟုတ် ဉာဏပစ္စည်း (Intellectual Property-IP) ကို တရုတ်က ခိုးယူသည်ဟု အမေရိကန်က စွပ်စွဲထားသည်။ ထို့ကြောင့် တရုတ်နိုင်ငံသည် ဈေးကွက်ဝင်ရောက်ခွင့်ရရှိရေးအတွက် တရုတ်ကုမ္ပဏီများထံ နည်းပညာလွှဲပြောင်းပေးရန် ကုမ္ပဏီများကို ဖိအားပေးခဲ့သည်။

နောက်ထပ် အကြောင်းရင်းမှာ တရားမျှတမှုမရှိသော ကုန်သွယ်ရေးအလေ့အကျင့်များ (Unfair Trade Practices) ဖြစ်သည်။ တရုတ်နိုင်ငံသည် တရားမျှတမှုမရှိသော ကုန်သွယ်ရေး အလေ့အကျင့်များ လုပ်ဆောင်နေသည်ဟု အမေရိကန်က စောဒကတက်ခဲ့သည်။ ၎င်းတို့မှာ လုပ်ငန်းများကိုလွှမ်းမိုးရန် နိုင်ငံပိုင်စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ (State–Owned Enterprises–SOEs) ကို ပံ့ပိုးကူညီခြင်း၊ ဈေးပေါသောကုန်ပစ္စည်းများကို အမေရိကန်ဈေးကွက်သို့ စွန့်ပစ်ခြင်း၊ နိုင်ငံခြားကုမ္ပဏီများကို တရုတ်နိုင်ငံ၌ တရားမျှတစွာ ယှဉ်ပြိုင်ခြင်းမပြုရန် တားမြစ်ထားခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။

ကုန်သွယ်ရေးစစ်ပွဲ ဖြစ်ပေါ်စေသော စတုတ္ထအကြောင်းရင်းမှာ အမျိုးသားလုံခြုံရေး ကိစ္စရပ် (National Security Concerns) ဖြစ်သည်။ အထူးသဖြင့် 5G၊ AI နှင့် တစ်ပိုင်းလျှပ်ကူးပစ္စည်း (Semiconductors) ကဲ့သို့သော အဆင့်မြင့်နည်းပညာကဏ္ဍများ၌ အမျိုးသားလုံခြုံရေး ခြိမ်းခြောက်မှုများကို အမေရိကန်အစိုးရက ကိုးကားဖော်ပြခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် အမေရိကန်အစိုးရသည် Huawei နှင့် ZTE ကဲ့သို့သော တရုတ်နည်းပညာကုမ္ပဏီများကို သူလျှိုလုပ်ရန်အတွက် အသုံးပြုမည်ကို စိုးရိမ်သဖြင့် နာမည်ပျက်စာရင်းသွင်းခဲ့သည်။

တရုတ်နိုင်ငံ၏ စက်မှုမူဝါဒ (Made in China 2025) သည် ပဉ္စမမြောက် အကြောင်းရင်း ဖြစ်သည်။ တရုတ်နိုင်ငံ၏ "Made in China 2025" ဟူသော စက်မှုပေါ်လစီသည် စက်ရုပ်၊ ဇီဝနည်းပညာနှင့် အာကာသယာဉ်ကဲ့သို့သော နည်းပညာမြင့်စက်မှုလုပ်ငန်းများကို လွှမ်းမိုးရန် ရည်ရွယ်သည်။ အမေရိကန်သည် ဤပေါ်လစီအား ၎င်း၏ ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးလွှမ်းမိုးမှုကို ခြိမ်းခြောက်မှုတစ်ခုအဖြစ် ရှုမြင်သည်။ ထို့ကြောင့် စီးပွားရေးအသာစီးရရန် တရားမျှတမှု မရှိသော နည်းလမ်းများကို အသုံးပြုနေသည်ဟု အမေရိကန်က တရုတ်နိုင်ငံကို စွပ်စွဲထားသည်။

စစ်ပွဲဖြစ်ပေါ်စေသည့် နောက်ထပ်အကြောင်းရင်းမှာ နိုင်ငံရေးနှင့် ပထဝီဝင်နိုင်ငံရေး တင်းမာမှုများ ဖြစ်သည်။ ကျယ်ပြန့်သော ပထဝီဝင်နိုင်ငံရေး ပဋိပက္ခများအဖြစ် တောင်တရုတ်ပင်လယ်အငြင်းပွားမှု၊ တရုတ်(တိုင်ပေ) ဆက်ဆံရေး၊ ရပ်ဝန်းနှင့် ပိုးလမ်းမ စီမံကိန်း (Belt and Road Initiative) မှတစ်ဆင့် တရုတ်နိုင်ငံ၏ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ သြဇာလွှမ်းမိုးမှု ကြီးထွားလာခြင်းတို့ကို တွေ့မြင်နိုင်သည်။ ဤအချက်အားလုံးက အင်အားကြီးနှစ်နိုင်ငံကြား စီးပွားရေး တင်းမာမှု ဖြစ်ပေါ်စေသည်။

ကုန်သွယ်ရေးစစ်ပွဲ ဖြစ်ပေါ်စေသည့် နောက်ဆုံးအကြောင်းရင်းမှာ ပြည်တွင်းနိုင်ငံရေး ဖိအား (Domestic Political Pressure) ဖြစ်သည်။ အမေရိကန်နိုင်ငံအတွင်း ဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိသော နိုင်ငံရေးဖိအားများကြောင့်လည်း ကုန်သွယ်ရေးစစ်ပွဲ ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ အထူးသဖြင့် ဖိအားသုံးမျိုး တွေ့ရှိရပါသည်။ ပထမအချက်မှာ ကမ္ဘာ့စီးပွားရေး ပေါင်းစည်းမှု ဖြစ်စဉ်ဟူသော ဂလိုဘယ်လိုက်ဇေးရှင်း (Globalization) ကြောင့် စက်မှုကုန်ထုတ်လုပ်ငန်းများ၌ အလုပ်အကိုင် ဆုံးရှုံးခြင်း ဖြစ်သည်။ ဒုတိယအချက်မှာ တရုတ်နိုင်ငံအပေါ် တင်းကျပ်သည့် မူဝါဒများ ချမှတ်ရန် အမေရိကန်ပြည်သူလူထု၏ တောင်းဆိုမှု ဖြစ်သည်။ တတိယအချက်မှာ တရုတ်နိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးတိုးတက်လာမှုနှင့်ပတ်သက်၍ စိုးရိမ်ခြင်းဖြစ်သည်။

လတ်တလော အခြေအနေများ

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မတ်လတွင် အမေရိကန်နှင့်တရုတ်ကြား ကုန်သွယ်ရေး တင်းမာမှုများ သိသိသာသာ တိုးမြင့်လာခဲ့ပြီး ကုန်သွယ်ရေးစစ်ပွဲသစ် ပြန်လည်ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့သည်။ ၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁ ရက်နေ့တွင် အမေရိကန်သမ္မတ ဒေါ်နယ်ထရမ့်က တရုတ်သွင်းကုန်အားလုံးအပေါ် ၁၀ ရာခိုင်နှုန်းကောက်ခံရန် လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သည်။ ၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၄ ရက်နေ့မှစတင်၍ အကောက်ခွန်နှုန်းသစ် ၁၀ ရာခိုင်နှုန်း စတင်ကောက်ခံခဲ့သည်။ ထို့နောက် ၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မတ်လ ၃ ရက်နေ့တွင် အဆိုပါအကောက်ခွန်များကို ၁၀ ရာခိုင်နှုန်း ထပ်မံကောက်ခံပြီး စုစုပေါင်း ၂၀ ရာခိုင်နှုန်းအထိ တိုးမြှင့်ခဲ့သည်။

အမေရိကန်၏ အကောက်ခွန်တိုးမြှင့်မှုကို လက်တုံ့ပြန်သည့်အနေဖြင့် တရုတ်နိုင်ငံသည် တန်ပြန်အရေးယူမှုများ အကောင်အထည်ဖော်ခဲ့သည်။ ၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၀ ရက်နေ့တွင် တရုတ်နိုင်ငံသည် အမေရိကန်၏ ကျောက်မီးသွေးနှင့် သဘာဝဓာတ်ငွေ့ရည်အပေါ် အကောက်ခွန် ၁၅ ရာခိုင်နှုန်းနှင့် ရေနံနှင့် စိုက်ပျိုးရေးသုံး စက်ယန္တရားများအပေါ် အကောက်ခွန် ၁၀ ရာခိုင်နှုန်း စည်းကြပ်ခဲ့သည်။ ထို့အပြင် တရုတ်နိုင်ငံသည် ၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မတ်လ ၁၀ ရက်နေ့မှစတင်၍ အကောက်ခွန်စည်းကြပ်မှုကို ထပ်မံကြေညာခဲ့သည်။ ၎င်းတို့မှာ အမေရိကန် ကြက်သား၊ ဂျုံ၊ ပြောင်းနှင့် ချည်ထည်ပစ္စည်းအပေါ် ၁၅ ရာခိုင်နှုန်း၊ အမေရိကန် ပဲပိစပ်၊ ဝက်သား၊ အမဲသား၊ ရေထွက်ပစ္စည်း၊ သစ်သီးဝလံ၊ ဟင်းသီးဟင်းရွက်နှင့် နို့ထွက်ပစ္စည်းများအပေါ် ၁၅ ရာခိုင်နှုန်း ကောက်ခံခြင်း ဖြစ်သည်။

ကုန်သွယ်ရေးစစ်ပွဲ၏ သက်ရောက်မှုများ လျော့ပါးစေရန်အတွက် တရုတ်နိုင်ငံသည် ပြည်တွင်းစားသုံးမှု မြှင့်တင်ရန် ဘဏ္ဍာရေးနှိုးဆော်မှု (Fiscal Stimulus) တိုးမြှင့်ခဲ့သည်။ တရုတ်နိုင်ငံဝန်ကြီးချုပ်က နိုင်ငံ၏ ကုန်သွယ်မှု၊ သိပ္ပံနှင့် နည်းပညာကဏ္ဍများကို ထိခိုက်စေသည့် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ပြောင်းလဲမှုများကြားတွင် ပြည်တွင်းစားသုံးမှု မြှင့်တင်ရန် လိုအပ်ကြောင်း အလေးပေးပြောကြားခဲ့သည်။ ထို့အပြင် တရုတ်သည် အမေရိကန်၏ ကုန်သွယ်ရေးထိုးနှက်မှု အစီအမံများကို တုံ့ပြန်ရန်နှင့် နည်းပညာဖူလုံမှုရှိရန် ဥာဏ်ရည်တု၊ စက်ရုပ်နှင့် အခြားနည်းပညာများတွင် အကြီးအကျယ် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံလျက်ရှိသည်။

အမေရိကန်၏ စီးပွားရေးမဟာဗျူဟာအဖြစ် အမေရိကန်အစိုးရသည် အကောက်ခွန်တိုးမြှင့်ကောက်ခံခြင်းအားဖြင့် ပြည်တွင်းစက်မှုလုပ်ငန်းများ ပြန်လည်အသက်ဝင်လာစေရန် ရည်ရွယ်သည်။ Honda နှင့် Volkswagen ကဲ့သို့သော ကုမ္ပဏီများသည် ထုတ်လုပ်မှု အစီအစဉ်များကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲနေကြသောကြောင့် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုအတွင်း ထုတ်လုပ်မှု တိုးတက်နိုင်ခြေရှိပါသည်။ ပြည်တွင်းစီးပွားရေး ခံနိုင်ရည်အားကောင်းစေရန် ရည်ရွယ်၍ အစိုးရ၏စွမ်းဆောင်ရည် မြှင့်တင်ရန်နှင့် စည်းမျဉ်းဆိုင်ရာ ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးများ လျှော့ချရန် အမေရိကန်အစိုးရက အစပျိုးလုပ်ဆောင်မှုများ ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည်။

စစ်ပွဲ၏ ရိုက်ခတ်မှုများ

အမေရိကန်နှင့် တရုတ်နိုင်ငံကြား ဖြစ်ပွားလျက်ရှိသော ကုန်သွယ်ရေးစစ်ပွဲက ထောက်ပံ့ရေးကွင်းဆက် (Supply Chains) ပြတ်တောက်ခြင်း၊ ကမ္ဘာတစ်ဝန်း စီးပွားရေး

တိုးတက်မှု နှေးကွေးခြင်း၊ စားသုံးသူများအတွက် ဈေးနှုန်းမြင့်တက်လာခြင်းနှင့်အတူ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအတွက် မသေချာ၊ မရေရာမှုများ ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သည်။ ထို့အပြင် နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုလျော့ကျပြီး ကမ္ဘာ့ကုန်သွယ်မှုအပေါ် အပျက်သဘောဆောင်သည့် သက်ရောက်မှုများ ဖြစ်စေနိုင်သည်။ အထူးသဖြင့် နိုင်ငံတကာ ဈေးကွက်များ၏ အပြန်အလှန်ဆက်နွှယ်နေသည့် သဘောသဘာဝကြောင့် နိုင်ငံအများအပြားသည် ဘေးထွက်ဆိုးကျိုး (Bystander Effect) နှင့် ကြုံတွေ့နေရပါသည်။ ထို့ကြောင့် ကုန်သွယ်ရေးစစ်ပွဲက ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ စီးပွားရေးတိုးတက်မှုကို သိသိသာသာ လျော့ကျစေနိုင်ကြောင်း အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာငွေကြေးရန်ပုံငွေအဖွဲ့(IMF) က ခန့်မှန်းထားသည်။ ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးအပေါ် အမေရိကန်-တရုတ် ကုန်သွယ်ရေးစစ်ပွဲ၏ အဓိကရိုက်ခတ်နိုင်သော အချက်များမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်သည်။

ကုန်သွယ်ရေးစစ်ပွဲ၏ အဓိကရိုက်ခတ်မှုအဖြစ် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ စီးပွားရေးတိုးတက်မှု ကျဆင်းခြင်းကို တွေ့မြင်နိုင်သည်။ နှစ်နိုင်ငံစလုံး၏ အကောက်ခွန်များ တိုးမြှင့်ကောက်ခံခြင်းက ဝယ်လိုအားကျဆင်းခြင်း၊ တစ်ကမ္ဘာလုံး၏ စီးပွားရေးတိုးတက်မှုနှောင့်နှေးခြင်း၊ စားသုံးသူနှင့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအတွက် ကုန်ဈေးနှုန်းမြင့်တက်ခြင်း စသည်တို့ကို ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ ထို့အပြင် ကုန်သွယ်ရေးစစ်ပွဲက ထောက်ပံ့ပို့ဆောင်ရေးကွင်းဆက် ပြတ်တောက်ခြင်းကိုလည်း ဖြစ်စေနိုင်သည်။ ကမ္ဘာ့ကုန်သွယ်ရေးတွင် အဓိကပါဝင်သူများဖြစ်သည့် အမေရိကန်နှင့် တရုတ်နိုင်ငံကြား ကုန်သွယ်ရေးစစ်ပွဲ ဖြစ်ပွားခြင်းက စနစ်တကျလည်ပတ်လျက်ရှိသော ထောက်ပံ့ရေးကွင်းဆက်များကို အနှောင့်အယှက် ဖြစ်စေနိုင်သည်။ ထို့အပြင် စက်မှုလုပ်ငန်းအမျိုးမျိုးရှိ ကုန်ပစ္စည်းများအတွက် ထုတ်လုပ်မှုနှောင့်နှေးခြင်းနှင့် ဈေးနှုန်းအတက်အကျ ပြင်းထန်ခြင်းကို ဖြစ်စေနိုင်သည်။

ကုန်သွယ်ရေးစစ်ပွဲ၏ နောက်ထပ်ရိုက်ခတ်မှုမှာ ငွေကြေးမတည်ငြိမ်ခြင်း (Currency Volatility) ဖြစ်သည်။ ဈေးကွက်မရေရာမှုများကြောင့် နိုင်ငံခြားငွေလဲလှယ်နှုန်း အတက်အကျများ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ပြီး

“ ဈေးကွက်မရေရာမှုများကြောင့် နိုင်ငံခြားငွေလဲလှယ်နှုန်း အတက်အကျများ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ပြီး နိုင်ငံတကာကုန်သွယ်မှုနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ပိုမိုထိခိုက်စေနိုင်ပါသည်။ ”

နိုင်ငံတကာကုန်သွယ်မှုနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ပိုမိုထိခိုက်စေနိုင်ပါသည်။ အမေရိကန်–တရုတ် ကုန်သွယ်ရေးစစ်ပွဲ၏ သိသာသော ဆိုးကျိုးမှာ ကုန်သွယ်ရေးစစ်ပွဲ၌ တိုက်ရိုက်မပါဝင်သည့် နိုင်ငံများအပေါ် ရိုက်ခတ်ခြင်း (Impact on Bystander Countries) ဖြစ်သည်။ အမေရိကန်နှင့် တရုတ်နိုင်ငံတို့က ဝယ်ယူလျက်ရှိသော ၎င်းတို့၏ ပို့ကုန်အတွက် ဝယ်လိုအားလျော့ကျသွားခြင်းအပြင် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ထောက်ပံ့ရေးကွင်းဆက် ပြတ်တောက်မှုများ ဖြစ်လာနိုင်သောကြောင့် ကုန်သွယ်ရေးစစ်ပွဲတွင် တိုက်ရိုက်မပါဝင်သော နိုင်ငံများသည်ပင် ဆိုးကျိုးများ ကြုံတွေ့ရနိုင်သည်။

ကုန်သွယ်ရေးစစ်ပွဲ၏ နောက်ဆုံးရိုက်ခတ်မှုအဖြစ် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအတွက် မသေချာမရေရာမှု (Uncertainty for Businesses) ဖြစ်ပါသည်။ ဈေးကွက်နှစ်ခုလုံးတွင် လည်ပတ်နေသော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများသည် ကုန်သွယ်ရေးတင်းမာမှုများ၏ ခန့်မှန်းမရသော သဘောသဘာဝကြောင့် စီမံကိန်းနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုတွင် စိန်ခေါ်မှုများနှင့် ရင်ဆိုင်ရပြီး ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရာတွင် နှောင့်နှေးစေနိုင်သည်။

အမေရိကန်–တရုတ် ကုန်သွယ်ရေးစစ်ပွဲ၏ ဖြစ်နိုင်ခြေရှိသည့် အပြုသဘောဆောင်သော သက်ရောက်မှု (Potential Positive Impact) မှာ ကုန်သွယ်မှုခက်ဖြာခြင်း (Diversification of Trade) ဖြစ်သည်။ ကုန်သွယ်မှု ခက်ဖြာခြင်းဆိုသည်မှာ ဈေးကွက်သစ်နှင့် ကုန်သွယ်ဖက်နိုင်ငံသစ်များ တိုးပွားစေရန် ကုန်သွယ်မှုကို ချဲ့ထွင်သည့် မဟာဗျူဟာ ဖြစ်သည်။ မဟာဗျူဟာ၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ ဈေးကွက်တစ်ခုတည်း သို့မဟုတ် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းကဏ္ဍတစ်ခုတည်းအပေါ် မှီခိုအားထားခြင်းကို လျှော့ချရန်ဖြစ်သည်။ ဤမဟာဗျူဟာက နိုင်ငံနှင့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို ဆုံးရှုံးနိုင်ခြေ လျှော့ချရန်နှင့် ကမ္ဘာ့ဈေးကွက်အတွင်း ယှဉ်ပြိုင်ရန် ကူညီပေးနိုင်သည်။ အဆိုပါသဘောတရားအရ ကုမ္ပဏီများသည် တရုတ်နိုင်ငံအပြင် အခြားသော ဈေးကွက်နိုင်ငံများကို ရွေးချယ်ရန် ကြိုးပမ်းကြပါသည်။ ထို့ကြောင့် အချို့နိုင်ငံများသည် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုအသစ်များ ဆွဲဆောင်ခြင်းအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ၎င်းတို့၏ ပို့ကုန်များ တိုးမြှင့်ခြင်းအားဖြင့်လည်းကောင်း ကုန်သွယ်ရေးစစ်ပွဲမှ အကျိုးအမြတ် ရရှိနိုင်ပါသည်။

အနာဂတ် အလားအလာ

ကုန်သွယ်ရေးစစ်ပွဲကြောင့် ဒေါ်လာဘီလီယံများစွာ တန်ဖိုးရှိသော ကုန်ပစ္စည်းများအပေါ် အကောက်ခွန်များ တိုးမြှင့်ကောက်ခံလျက်ရှိသည်။ အကျိုးဆက်အနေဖြင့် နှစ်နိုင်ငံစလုံး၏ စီးပွားရေး ထိခိုက်လျက်ရှိသည်။ အချို့သော အပြောင်းအလဲများ ဖြေလျှော့သွားနိုင်သော်လည်း ကုန်သွယ်ရေးမူဝါဒများ၊ နည်းပညာနှင့် ပထဝီဝင်နိုင်ငံရေးတို့ကြောင့် တင်းမာမှုများ ရှိနေဆဲဖြစ်သည်။

အရေးကြီးသော ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည့် အချက်များမှာ အကောက်ခွန်စည်းကြပ်မှု ပြင်းထန်ခြင်း (Severity of Tariffs) နှင့် ပထဝီဝင်နိုင်ငံရေးအခြေအနေ (Geopolitical Factors) ဖြစ်သည်။ အကောက်ခွန်စည်းကြပ်မှု ပြင်းထန်ခြင်းဆိုသည်မှာ ကုန်သွယ်စစ်၏ သက်ရောက်မှုအတိုင်းအတာသည် နှစ်နိုင်ငံစလုံးက စည်းကြပ်သော အကောက်ခွန်နှုန်းထား၏ နယ်ပယ်နှင့် အင်အား (Scope and Intensity) အပေါ် မူတည်ပါသည်။ ပထဝီဝင်နိုင်ငံရေးအခြေ

အနေဆိုသည်မှာ ကုန်သွယ်ရေးစစ်ပွဲသည် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော ပထဝီဝင်နိုင်ငံရေး တင်းမာမှုများနှင့် ရောယှက်ဆက်နွှယ်ပြီး စီးပွားရေးအခြေအနေကို ပိုမိုရှုပ်ထွေးစေနိုင်ခြင်းဖြစ်သည်။ ၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ နှစ်ဆန်းပိုင်းတွင် အမေရိကန်–တရုတ် ကုန်သွယ်ရေးစစ်ပွဲ ပိုမိုပြင်းထန်လာခဲ့သည်။ နှစ်နိုင်ငံစလုံးသည် ကြီးမားသောအခွန်အခများ ကောက်ခံပြီး ၎င်းတို့၏ စီးပွားရေးကို ကာကွယ်ရန် မဟာဗျူဟာမြောက်အစီအမံများ အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်။ ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးနှင့် နည်းပညာဆိုင်ရာ အခင်းအကျင်းများအပေါ် လွှမ်းမိုးမှုများ ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်နေသောကြောင့် စစ်ပွဲအခြေအနေ အရှိန်မြင့်တက်နေမည် ဖြစ်သည်။ အမေရိကန်နိုင်ငံသည် တရုတ်နိုင်ငံအပြင် ကနေဒါနှင့် မက္ကဆီကိုအပါအဝင် အခြားနိုင်ငံများအပေါ်တွင်လည်း ကုန်သွယ်ရေးစစ်ပွဲ ဆင်နွှဲလျက်ရှိပါသည်။

သိန်းမြင့်ဝေ

Ref: reuters.com; nypost.com; thetimes.co.uk

tar&dudef pD;yGm;a&;EdkifiHuvjyJrl

OD;*ÇHtmif

"ကနေဒါနိုင်ငံ၏စီးပွားရေးသည်
အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၏
ကုန်သွယ်ရေးမူဝါဒ၊ အခွန်နှုန်း၊ ငွေတန်ဖိုးနှင့်ငွေလဲလှယ်မှုနှုန်း၊
ငွေကြေးဈေးကွက်၊ ငွေဖောင်းပွမှုနှုန်းများအပေါ်တွင်
များစွာတည်မှီနေပါသည်။"

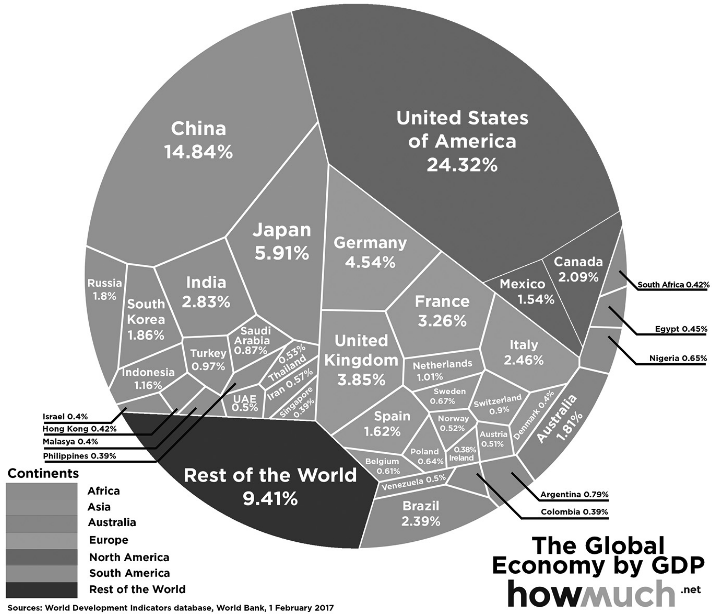

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

အမေရိကန်သမ္မတ ဒေါ်နယ်ထရမ့်၏ "အမေရိကသည်သာ ပထမဦးစားပေး (America First)" ဆိုသည့် ကြွေးကြော်သံနှင့်အတူ ပေါ်လစီတွေ ပြန်ပြောင်းခဲ့သည့် အမေရိကန်အစိုးရ အသစ်နှင့်သမ္မတ၏ လုပ်ဆောင်ချက်များကို နိုင်ငံတကာရေးရာ ပညာရှင်များ၊ မဟာဗျူဟာ သုတေသီများ၊ ပထဝီနိုင်ငံရေးလေ့လာသူများ၊ စီးပွားရေးပညာရှင်များ စိတ်ဝင်စားစွာ စောင့်ကြည့်လေ့လာ အကဲခတ်နေပါသည်။ ၂၀၂၅-၂၀၃၅ ဆယ်စုနှစ်သည် အမေရိကန် ပြည်ထောင်စု အတွက် သိသာထင်ရှားသော အလှည့်အပြောင်းများနှင့် အမေရိကန်၏အုပ်ချုပ်ရေး၊ နိုင်ငံခြားရေးမူဝါဒ၊ ဘောဂဗေဒ၊ စီးပွားရေးမူဝါဒ၊ ဓလေ့ထုံးတမ်း အစဉ်အလာနှင့် စံယဉ်ကျေးမှု တို့ကို ပြန်လည်ပုံဖော်သွားမည့်ကာလဟု သတ်မှတ်နိုင်ပါသည်။

"အမေရိက ပထမ (America First)" ဆိုသော မူဝါဒသည် အခြားသောနိုင်ငံများ အကျိုးစီးပွားထက် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၏ အကျိုးစီးပွားကိုသာ ပိုမိုအလေးပေးသည့် အမေရိကန်အမျိုးသားအကျိုးစီးပွားကို အခြေပြုထားသော မူဝါဒဖြစ်ပါသည်။

အမေရိကန်၊ ကနေဒါ၊ မက္ကဆီကို

"The time of free trade is over" လွတ်လပ်စွာ ကုန်သွယ်ကူးသန်းမှုကာလ ကုန်ဆုံးသွားခဲ့ပါပြီဟု အိမ်ဖြူတော်မှ ကြေညာခဲ့ပါသည်။ ယခင်အချိန်က မြောက်အမေရိက လွတ်လပ်စွာ ကုန်သွယ်မှုသဘောတူညီချက် (The North American Free Trade Agreement–NAFTA) ကို ယခုအချိန်တွင် အမေရိကန်၊ မက္ကဆီကို၊ ကနေဒါ သဘော

တူညီချက်ဟု အမည်ပြောင်းလဲထားသော USMCA သည် သုံးနိုင်ငံကုန်သွယ်ရေးအတွက် အဓိကအချက်အချာကျသော စီးပွားရေး၊ ကုန်သွယ်ရေး ပေါင်းစည်းမှုဖြစ်ခဲ့ပါသည်။ အမေရိကန်၊ မက္ကဆီကို၊ ကနေဒါနိုင်ငံတို့၏ ကုန်စည်များ လွတ်လပ်စွာကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး သဘောတူညီမှုစာချုပ်ကို အမေရိကန်သမ္မတ ဒေါ်နယ်ထရမ့် ချိုးဖောက်လိုက်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ဖေဖော်ဝါရီလ ၁ ရက်နေ့ကစပြီး မက္ကဆီကိုနဲ့ ကနေဒါတို့ကို ၂၅ ရာခိုင်နှုန်း၊ တရုတ်ကို ၁၀ ရာခိုင်နှုန်း စည်းကြပ်ခွန်အသီးသီးစတင်ကောက်ခံဖို့ ထရမ့်အစိုးရက ညွှန်ကြားလိုက်ပါသည်။ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုသို့ တင်သွင်းနေသော သွင်းကုန်များအားလုံး၏ ၄၂ ရာခိုင်နှုန်းကို အဆိုပါသုံးနိုင်ငံမှ တင်သွင်းနေခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ အမေရိကန်နိုင်ငံနှင့်ကနေဒါ နိုင်ငံသည် အစဉ်အလာအားဖြင့် တစ်နိုင်ငံနှင့်တစ်နိုင်ငံ နိုင်ငံရေး၊ စစ်ရေး၊ စီးပွားရေး မဟာမိတ်ဖွဲ့ ပူးပေါင်းတည်ဆောက်ထား၍ချစ်ကြည်ရင်းနှီးမှုခိုင်မြဲစွာတည်ဆောက်ထားသော နှစ်နိုင်ငံ ဖြစ်ပါသည်။ ကနေဒါနိုင်ငံသည် အမေရိကန်နိုင်ငံနှင့် စစ်ရေးပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများအနေဖြင့် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်မှစတင်၍ လက်ရှိစစ်အေးကာလအထိ ချစ်ကြည်ခိုင်မြဲသော စစ်ရေးမဟာမိတ်အဖြစ် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။

နှစ်နိုင်ငံနယ်နိမိတ်ချင်းထိစပ်နေ၍ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး၊ ယဉ်ကျေးမှု အားလုံးနီးပါး တူညီနေသော ကနေဒါနိုင်ငံသည် အမေရိကန်နိုင်ငံ၏ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ အခွန်နှုန်းနှင့် ငွေလဲနှုန်းများကို မျက်ခြည်မပြတ် လေ့လာနေရပါသည်။ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတွင် ငွေဖောင်းပွမှုဖြစ်လျှင် ကနေဒါနိုင်ငံ၌ ဈေးနှုန်းများ မြင့်တက်လာမည်ကို ကနေဒါအစိုးရသည် စိုးရိမ်ပူပန်လေ့ရှိပါသည်။ ကနေဒါနိုင်ငံ၏စီးပွားရေးသည် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၏ ကုန်သွယ်ရေးမူဝါဒ၊ အခွန်နှုန်း၊ ငွေတန်ဖိုးနှင့်ငွေလဲလှယ်မှုနှုန်း၊ ငွေကြေးဈေးကွက်၊ ငွေဖောင်းပွမှုနှုန်းများအပေါ်တွင် များစွာ တည်မှီနေပါသည်။

အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတွင် သမ္မတထရမ့် တက်လာချိန်တွင် ကနေဒါနှင့် မက္ကဆီကို နိုင်ငံများမှ သွင်းကုန်များအပေါ် အခွန် ၂၅ ရာခိုင်နှုန်းကောက်ခံမည်ဟု အမေရိကန်သမ္မတသစ်၏ ပြောဆိုမှုများနှင့် "ကနေဒါနိုင်ငံအနေဖြင့် သွင်းကုန်ခွန်ပေးရန် ဆန္ဒမရှိပါက အမေရိကန် ပြည်ထောင်စု၏ (၅၁)ခုမြောက် ပြည်နယ်တစ်ခုအဖြစ် ပူးပေါင်းခြင်းဖြင့် အမေရိကန် ပြည်ထောင်စုသည် မြောက်အမေရိကတိုက်ကို ကျော်လွှန်၍ ကမ္ဘာ့စီးပွားရေး အင်အား တောင့်တင်းခိုင်မာသည့် နိုင်ငံတစ်ခုအသွင်သို့ ပေါင်းစည်းထားနိုင်မည်"ဆိုသည့် အမေရိကန် သမ္မတ ဒေါ်နယ်ထရမ့်၏ ပြောဆိုမှုသည် ကာလကြာရှည်စွာတည်ဆောက်ထားခဲ့သော အမေရိကန်-ကနေဒါဆက်ဆံရေးကို အသွင်ကူးပြောင်းစေနိုင်ပါသည်။

သမ္မတ ဒေါ်နယ်ထရမ့်၏ ပြောဆိုမှုများကြောင့် ကနေဒါနိုင်ငံရေးပါတီများအကြား တွင် အငြင်းပွားမှုများ၊ အက်ကွဲကြောင်းများ၊ စီးပွားရေး မတည်ငြိမ်မှုများ၊ မဟာဗျူဟာပိုင်း ဆိုင်ရာအကျဉ်းအကျပ်၊ ဘေးကျပ်နံကျပ် အခြေအနေများ ဖြစ်ပေါ်လာနေပါသည်။

အမေရိကန်တွင် သမ္မတ ဒေါ်နယ်ထရမ့် ပြန်လည်အာဏာရရှိလာပြီး ကနေဒါနိုင်ငံ အပေါ် ကုန်သွယ်ရေးစစ်ပွဲ ဆင်နွှဲမည်ဆိုလျှင် ကနေဒါနိုင်ငံက တန်ပြန် အခွန်တိုးမြှင့်ကောက်ခံမှုများဖြင့် ရင်ဆိုင်ရန် အသင့်ပြင်ဆင်ထားပါကြောင်း၊ ကနေဒါအစိုးရအနေဖြင့် အမေရိကန် ပြည်ထောင်စုနှင့် ကုန်သွယ်ရေးအငြင်းပွားမှုဖြစ်ပွားမည်ကို လိုလားခြင်းမရှိကြောင်း၊ သို့သော်

ထရမ့်အစိုးရသစ်အနေဖြင့် ကနေဒါနိုင်ငံမှ တင်ပို့သည့် ထုတ်ကုန်များအပေါ် အခွန်တိုးမြှင့်ကောက်ခံမည်ဆိုပါက အမေရိကန်ထုတ်ကုန်များအပေါ် အခွန်တိုးမြှင့်ကောက်ခံ၍တုံ့ပြန်မည်ဖြစ်ကြောင်းကနေဒါဝန်ကြီးချုပ်ဂျက်စတင် ထရူးဒိုးက ပြောကြားထားပါသည်။

မိုင်ပေါင်း ၅၅၂၅ မိုင် ရှည်လျားသည့် ကမ္ဘာ့အရှည်ဆုံး နှစ်နိုင်ငံနယ်နိမိတ် ဆက်သွယ်ရေးလမ်းကြောင်းကို ပိုင်ဆိုင်ထားသည့် အမေရိကန်-ကနေဒါနယ်စပ်မျဉ်းကြောင်းမှတစ်ဆင့် နေ့စဉ်လူဦးရေ လေးသိန်းခန့် ဖြတ်သန်းသွားလာနေ၍ ကုန်စည်နှင့်ဝန်ဆောင်မှုတန်ဖိုး အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၂ ဒသမ ၇ ဘီလီယံ နေ့စဉ် ဖြတ်သန်းစီးဆင်းနေပါသည်။ နယ်စပ်ဖြတ်ကျော်ပရောဂျက်များဖြစ်သော ဆက်သွယ်ရေး၊ အဝေးပြေးလမ်းတံတားများ၊ ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့ ပိုက်လိုင်းများ သွယ်တန်းဆက်သွယ်ထား၍ နှစ်နိုင်ငံ စွမ်းအင်ကဏ္ဍနှင့် ဆက်သွယ်ရေးလမ်းကြောင်းကို ခိုင်မာအောင် တည်ဆောက်ထားပါသည်။

“ ကနေဒါနိုင်ငံ ထုတ်ကုန်များ၏ ၇၅ ရာခိုင်နှုန်းသည် အမေရိကန်နိုင်ငံသို့ တင်ပို့ရောင်းချနေရသောကြောင့် ကနေဒါနိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးသည် အမေရိကန် ငွေကြေးဈေးကွက်နှင့် သွင်းကုန်အခွန်များ အပေါ်တွင် မှီခိုအားထားနေရပါသည်။ ”

ကုန်သွယ်ရေးစစ်ပွဲ

ထရမ့်အစိုးရသည် ကနေဒါနိုင်ငံနှင့် မက္ကဆီကိုနိုင်ငံမှ သွင်းကုန်များကို ၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁ ရက်မှစတင်၍ ၂၅ ရာခိုင်နှုန်း အခွန်ကောက်မည်ဟု ကြေညာခဲ့ခြင်းသည် ကုန်သွယ်ရေးစစ်ပွဲတစ်ခု စတင်ရန်အတွက် အစပျိုးခြင်းဖြစ်ပါသည်။ အင်အားကြီးနိုင်ငံများသည် နိုင်ငံတကာကုန်သွယ်ရေးစစ်ပွဲတွင် သွင်းကုန်အခွန်များ၊ ငွေလွှဲနှုန်းများကို လက်နက်အဖြစ်အသုံးပြု၍ တခြားနိုင်ငံများကို စီးပွားရေးအရ တိုက်ခိုက်အနိုင်ယူပါသည်။

ကနေဒါနိုင်ငံ၏ အဓိကပို့ကုန်များဖြစ်သော သံနှင့်သံမဏိ၊ အလူမီနီယံ၊ သစ်တောထွက်ပစ္စည်း၊ မော်တော်ကားများနှင့် မော်တော်ယာဉ်အစိတ်အပိုင်းများအပေါ်တွင် ပစ်မှတ်ထား၍ အခွန်တိုးမြှင့်ကောက်ခံခြင်းအားဖြင့် ကနေဒါသွင်းကုန်များ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတွင် ဈေးနှုန်းများမြင့်တက်လာ၍ ဝယ်လိုအား ကျဆင်းသွားနိုင်သည်။ အမေရိကန်ကုမ္ပဏီများနှင့်

လုပ်သားများအတွက် စီးပွားရေးနှင့် အလုပ်အကိုင် အခွင့်အလမ်းများ ရရှိနိုင်မည်။ ကနေဒါတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ ပြုလုပ်ထားသော နိုင်ငံခြားကုမ္ပဏီများ အမေရိကန်နိုင်ငံအတွင်းသို့ ပြန်လည်စီးဝင်လာနိုင်သည်ဟု ယုံကြည်ထားသူ ဖြစ်ပါသည်။

ကနေဒါနိုင်ငံထုတ်ကုန်များ၏ ၇၅ ရာခိုင်နှုန်းသည် အမေရိကန်နိုင်ငံသို့ တင်ပို့ရောင်းချနေရသောကြောင့် ကနေဒါနိုင်ငံ၏စီးပွားရေးသည် အမေရိကန်ငွေကြေးဈေးကွက်နှင့် သွင်းကုန်အခွန်များအပေါ်တွင် မှီခိုအားထားနေရပါသည်။ မက္ကဆီကိုနိုင်ငံတွင် စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်သည့် အသီးအနှံနှင့် ဟင်းသီးဟင်းရွက်များသည် အအေးပိုင်းဒေသဖြစ်သည့် မြောက်အမေရိကတိုက် ကနေဒါနှင့် အမေရိကန်တို့အတွက် အဓိကအားထားရသည့် စားသောက်ကုန်များ ဖြစ်ပါသည်။

ထရမ့်အစိုးရသည် ကနေဒါနိုင်ငံမှ သစ်၊ သံမဏိ၊ အလူမီနီယံထုတ်ကုန်များအပေါ် အခွန်တိုးမြှင့်ကောက်ခံခဲ့လျှင် ကနေဒါအစိုးရကလည်း တုံ့ပြန်သည့်အနေဖြင့် အိမ်သုံးပစ္စည်းများ၊ ဝီစကီနှင့် စက်ယန္တရားများအပါအဝင် အမေရိကန်မှ ထုတ်လုပ်သည့် ကုန်ပစ္စည်းများအပေါ် အခွန်တိုးမြှင့် ကောက်ခံမည်ဟု ပြောဆိုထားပါသည်။

အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုသည် နှစ်စဉ် ဒေါ်လာ ၁၂၉ ဘီလီယံ တန်ကြေးရှိသော မော်တော်ယာဉ်နှင့် ဆက်စပ်ပစ္စည်း မော်တော်ယာဉ်အစိတ်အပိုင်းများကို ကနေဒါနှင့် မက္ကဆီကိုနိုင်ငံများမှ တင်သွင်းနေရသည်။ မော်တော်ယာဉ်ဆက်စပ်ပစ္စည်းများ၏ ၅၀ ရာခိုင်နှုန်းကို ကနေဒါနှင့် မက္ကဆီကိုနိုင်ငံတို့မှ တင်သွင်းနေရသည်။ အမေရိကန်တွင် ထုတ်လုပ်တပ်ဆင်နေသော မော်တော်ယာဉ်အစိတ်အပိုင်းများအားလုံး၏ ၄၂ ရာခိုင်နှုန်းကို ကနေဒါနိုင်ငံမှ တင်ပို့ရောင်းချနေခြင်းဖြစ်ပါသည်။

သမ္မတ ဒေါ်နယ်ထရမ့်သည် သစ်နှင့်အလူမီနီယံကဲ့သို့သော ကုန်ကြမ်းပစ္စည်းများ အမေရိကန်တွင် လုံလောက်စွာ ထွက်ရှိသည့်အတွက် ကနေဒါနိုင်ငံမှထွက်ရှိသည့် သစ်နှင့် ကုန်ကြမ်းများအပေါ်တွင် မှီခိုအားထားရန် မလိုအပ်ပါဟု ပြောကြားနေသော်လည်း အမေရိကန်၏ အဓိကသွင်းကုန်ဖြစ်သော ရေနံစိမ်းအပေါ်တွင် အခွန် ၁၀ ရာခိုင်နှုန်း ကောက်ယူမည်ဟု ပြောကြားခဲ့ပါသည်။ ကနေဒါသည် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုသို့ နေ့စဉ် ရေနံစိမ်းစည်ပေါင်း ၁ ဒသမ ၆ သန်း တင်သွင်းပါသည်။ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုသည် နှစ်စဉ် ရေနံစိမ်း စည်ပေါင်း ၁ ဒသမ ၄ ဘီလီယံကို ကနေဒါနိုင်ငံမှ တင်သွင်းနေရသည်။ အမေရိကန်နိုင်ငံသို့ တင်သွင်းနေသော ရေနံစိမ်းများ၏ ၆၀ ရာခိုင်နှုန်းသည် ကနေဒါနိုင်ငံမှ တင်ပို့ ရောင်းချနေခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ကနေဒါနိုင်ငံသည် ရေနံစိမ်းများကို နိုင်ငံတကာ ဈေးကွက်ပေါက်ဈေးထက် ဈေးလျှော့၍ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုသို့ ရောင်းချပေးနေခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ အမေရိကန်မြို့ကြီးများဖြစ်သော နယူးယောက်၊ မစ်ချီကန်နှင့် မင်နီဆိုးတား မြို့များသည် ကနေဒါမှပေးပို့သော လျှပ်စစ်ဓာတ်အားများဖြင့် ရှင်သန်နေရခြင်းဖြစ်ပါသည်။

သမ္မတ ထရမ့်က “ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့များသည် ပြည်တွင်းသုံးစွဲမှု ဖူလုံရုံသာမက ပြည်ပနိုင်ငံများသို့ တင်ပို့ရောင်းချနေရသောကြောင့် စွမ်းအင်ကဏ္ဍတွင် ကနေဒါနိုင်ငံအပေါ်တွင် မှီခိုအားထားရန်မလို”ဟု ဆုံးဖြတ်ချက် ချထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုသည် ကနေဒါနိုင်ငံမှ ရေနံစိမ်းများကိုဝယ်ယူ၍ ရေနံ၊ ဓာတ်ဆီ၊ ဒီဇယ်ဆီ၊

လေယာဉ်ဆီများ ချက်လုပ်၍ နိုင်ငံတကာကို ရောင်းချနေခြင်းဖြစ်သည်။ ကနေဒါနိုင်ငံမှ ရေနံစိမ်းများကို အခွန်တိုးမြှင့်ကောက်ခံခြင်းဖြင့် ဓာတ်ဆီ၊ ဒီဇယ်နှင့် လေယာဉ်ဆီများ ဈေးနှုန်းမြင့်တက်လာနိုင်ပါသည်။ ကနေဒါသည် ကုန်ကြမ်းရောင်းချသည့်နိုင်ငံဖြစ်သည်။ ကုန်ကြမ်းဈေးတက်လျှင် ကုန်ချောလည်း ဈေးတက်မည် ဖြစ်ပါသည်။

စက်မှုထွန်းကား၍ ဈေးကွက်စီးပွားရေးစနစ် ကျင့်သုံးနေသော အမေရိကန်နှင့် ကနေဒါနိုင်ငံသည် မိမိနိုင်ငံထုတ် ပို့ကုန်များကို ပြည်ပဈေးကွက်တွင် ယှဉ်ပြိုင်နိုင်စွမ်းရှိအောင် အစွမ်းကုန်ကြိုးစားအားထုတ်၍ ပြည်တွင်းဈေးကွက်၌ နိုင်ငံခြားမှတင်သွင်းလာသော ကုန်ပစ္စည်းများကို သွင်းကုန်ခွန်စည်းကြပ်ကောက်ခံပြီး သွင်းကုန်ပစ္စည်းများကို ဈေးနှုန်းမြင့်မားစေရန်၊ ပြည်တွင်းထုတ်ကုန်ပစ္စည်းများ ဈေးနှုန်းသက်သာစေရန် ပြည်တွင်းလုပ်ငန်းရှင်များ ယှဉ်ပြိုင်မှုစွမ်းရည်ကို မြှင့်တင်ပေးရန်နှင့်အတူ ပြည်တွင်းအလုပ်အကိုင် အခွင့်အလမ်းများ ဖန်တီးခြင်းဖြစ်ပါသည်။

အမေရိကန်-တရုတ် ကုန်သွယ်ရေးတိုက်ပွဲ

ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးအင်အားအကြီးမားဆုံးအမေရိကန်ပြည်ထောင်စုနှင့် ဒုတိယစီးပွားရေး အင်အားအကြီးဆုံးဖြစ်သော တရုတ်နိုင်ငံသည် နှစ်ပေါင်းများစွာ ကုန်သွယ်ရေးစစ်ပွဲ ဆင်နွှဲနေပါသည်။ ကုန်သွယ်ရေးစစ်ပွဲတွင် အခွန်နှင့်ငွေကြေးတန်ဖိုးကို လက်နက်သဖွယ်အသုံးပြု၍ ယှဉ်ပြိုင်နေပါသည်။ အမေရိကန်သည် ကုန်သွယ်ရေးမညီမျှမှုကို ကာကွယ်ရန် တရုတ်ပြည်တွင်းသုံး ယွမ်ငွေအား တန်ဖိုးမြှင့်တင်ရန် ကြိမ်ဖန်များစွာ တိုက်တွန်းနေသော်လည်း တရုတ်အစိုးရသည် ပြည်တွင်းသုံးယွမ်ငွေကို ဈေးလျှော့ချ၍ ကုန်သွယ်ရေး အားသာချက်ကို ဆုပ်ကိုင်ထားပါသည်။

အမေရိကန်သည် တရုတ်နိုင်ငံ၏ ငွေကြေးလျှော့ချထား၍ ကုန်သွယ်ရေးလိုငွေပြမှုကို လက်တုံ့ပြန်သည့်အနေဖြင့် သမ္မတထရမ့်သည် တရုတ်သွင်းကုန်ပစ္စည်းများကို ၁၀ ရာခိုင်နှုန်း အခွန်စည်းကြပ်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ တရုတ်နိုင်ငံသည် အမေရိကန်အစိုးရ၏ တရုတ်သွင်းကုန် အပေါ်တွင် အခွန်ကောက်ခြင်းကို လက်တုံ့ပြန်သည့်အနေဖြင့် တရုတ်ပြည်တွင်းသုံး ယွမ်ငွေကို တန်ဖိုးလျှော့ချခြင်းဖြင့် လက်တုံ့ပြန်နိုင်ပါသည်။ ယွမ်ငွေကို တန်ဖိုးလျှော့ချခြင်းဖြင့် တရုတ်နိုင်ငံ၏ နိုင်ငံခြားပို့ကုန်များ ဈေးနှုန်းချိုသာစေ၍ အမေရိကန်က တိုးမြှင့်လိုက်သော သွင်းကုန် အခွန်ကို ကာမိစေပါသည်။ အင်အားကြီးနိုင်ငံများသည် ပို့ကုန်၊ သွင်းကုန်တိုက်ပွဲဖြင့် ပြည်တွင်းစီးပွားရေး ဘက်ညီမျှမှုကို ထိန်းသိမ်းတည့်မတ်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ တိုက်ပွဲတိုင်းတွင် အင်အားကြီးသူကသာ အနိုင်ရစမြဲဖြစ်ပါသည်။

ကုန်သွယ်ရေးလိုငွေ

၂၀၂၂ ခုနှစ်တွင် အမေရိကန်နိုင်ငံနှင့် ကနေဒါနိုင်ငံကုန်သွယ်ရေးတွင် အမေရိကန် နိုင်ငံအနေဖြင့် ကုန်သွယ်ရေးလိုငွေ အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၅၄ ဘီလီယံ ဖြစ်ခဲ့ပါသည်။ အမေရိကန်၏ မက္ကဆီကို၊ ကနေဒါနှင့် ကုန်သွယ်မှုတွင် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုအနေဖြင့် ကုန်သွယ်ရေးလိုငွေ ဒေါ်လာ ၂၀၀ ဘီလီယံ ရှိကြောင်း၊ ကနေဒါနိုင်ငံသည် အမေရိကန်နိုင်ငံထံမှ

အကျိုးအမြတ်များစွာ ရရှိနေကြောင်း၊ ကုန်သွယ်ရေးမညီမျှမှုများကြောင့် အမေရိကန်နိုင်ငံအနေဖြင့် နစ်နာမှုများ ဖြစ်ပေါ်နေကြောင်း သမ္မတ ထရမ့်က သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲတွင် ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့ပါသည်။ အမေရိကန်နိုင်ငံသည် ကနေဒါနိုင်ငံမှ ရေနံ၊ သဘာဝဓာတ်ငွေ့နှင့် စွမ်းအင်အများဆုံး ဝယ်ယူသုံးစွဲနေရသောကြောင့် ကုန်သွယ်ရေးလိုငွေပြမှုနှင့် ကုန်သွယ်ရေး မညီမျှမှုများ ဖြစ်ပွားနေရခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ကနေဒါနိုင်ငံသည် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုမှ ထုတ်လုပ်သည့် ကုန်ပစ္စည်းများကို အခြားနိုင်ငံများထက် ပိုမိုဝယ်ယူသော နိုင်ငံဖြစ်ပါသည်။ အမေရိကန်နှင့် ကနေဒါနိုင်ငံ၏ စုစုပေါင်းကုန်သွယ်မှုတန်ဖိုးသည် ဒေါ်လာ ၉၀၉ ဘီလီယံကျော် ရှိပါသည်။ ကနေဒါနိုင်ငံသည် ဒေါ်လာ ၄၃၇ ဘီလီယံတန်ဖိုးရှိ အမေရိကန် ကုန်ပစ္စည်းများကို ဝယ်ယူတင်သွင်းခဲ့ကြောင်း အမေရိကန် ကုန်သွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနမှ ထုတ်ပြန်သည့် အချက်အလက်များတွင် ဖော်ပြထားသည်။ ကနေဒါနိုင်ငံသည် အမေရိကန်ထုတ်ကုန်များကို အမေရိကန်၏ ကုန်သွယ်ဖက်နိုင်ငံများဖြစ်သော တရုတ်၊ ဂျပန်နှင့် ဂျာမနီ သုံးနိုင်ငံပေါင်း၍ ဝယ်ယူသည့် ကုန်ပစ္စည်းပမာဏများထက် ပိုမိုများပြားသော အမေရိကန်ထုတ် ကုန်ပစ္စည်းများ ဝယ်ယူတင်သွင်းနေသော နိုင်ငံဖြစ်ပါသည်။

အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုသည် ပြည်တွင်း၊ ပြည်ပ ကြွေးမြီများကြောင့် နိုင်ငံတကာကို ပေးနေသော အကူအညီများနှင့် အထောက်အပံ့များ ရပ်ဆိုင်းခြင်းကို နားလည်လက်ခံ၍ ရသော်လည်း အခွန်တိုးကောက်ခြင်း ကိစ္စကိုမူ လေ့လာရပါမည်။ အခွန်တိုးကောက်ခြင်းဖြင့် အစိုးရအခွန်ဘဏ္ဍာငွေ ပိုမိုရရှိလာသည်မှာမှန်သော်လည်း အမေရိကန်ပြည်သူများအနေဖြင့် ကုန်ပစ္စည်းများကို ဈေးကြီးပေး၍ ဝယ်ယူရမည်။ ကနေဒါနိုင်ငံသည်လည်း တန်ပြန်အခွန်တိုးမြှင့်ကောက်ခံမှုများ ပြုလုပ်မည်ဟု ပြောကြားလိုက်သောကြောင့် အမေရိကန်သွင်းကုန်များကို ကနေဒါနိုင်ငံသားများ ဈေးကြီးပေး၍ ဝယ်ယူရပါမည်။ ကနေဒါနှင့်အမေရိကန်သည် စားသုံးကုန်နှင့် လူသုံးကုန်ပစ္စည်းများကို ဝယ်ယူတင်သွင်းနေရသောနိုင်ငံများ ဖြစ်ပါသည်။ အထည်အလိပ်၊ လျှပ်စစ်ပစ္စည်း၊ ပရိဘောဂပစ္စည်းများ၊ ဆေးဝါးနှင့်ဆေးရုံသုံးပစ္စည်းများ၊ ဆေးထိုးအပ်၊ ဆေးရုံသုံးလက်အိတ်မှအစ စားသုံးကုန်နှင့် လူသုံးကုန်ပစ္စည်းမျိုးစုံကို နိုင်ငံတကာမှ တင်သွင်းနေရပါသည်။

ရာသီဥတုဆိုးရွားသော အမေရိကန်ဆောင်းတွင်းကာလများတွင် အသီးအနှံနှင့် ဟင်းသီးဟင်းရွက်အများစုကို မက္ကဆီကိုနိုင်ငံမှ တင်သွင်းနေရပါသည်။ အမေရိကန်နိုင်ငံသားများ စားသုံးနေသော အသီးအနှံများအားလုံး၏ ၆၃ ရာခိုင်နှုန်းနှင့် ဟင်းသီးဟင်းရွက် ၄၇ ရာခိုင်နှုန်းသည် မက္ကဆီကိုနိုင်ငံမှ တင်သွင်းနေရခြင်း ဖြစ်သည်။ မက္ကဆီကိုနိုင်ငံမှ သွင်းကုန်များ၊ အစားအသောက်များကို အခွန်တိုးမြှင့်ကောက်ခံခြင်းဖြင့် အမေရိကန်နှင့် ကနေဒါပြည်သူများ ဈေးနှုန်းကြီးမြင့်မှုဒဏ်ကို မလွဲမသွေ ခံစားလာရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ကြွေးမြီထူထပ်နေသော အမေရိကန်နိုင်ငံသည် နိုင်ငံ၏ ဘဏ္ဍာရေးလိုအပ်ချက်များကို ပြည့်မီစွာရရှိနိုင်ရန် သွင်းကုန်အခွန်များကို တိုးမြှင့်၍ကောက်ခံခြင်းဖြင့် လိုအပ်သော ဘဏ္ဍာငွေကို ဖြည့်ဆည်းပါသည်။ အစိုးရအနေဖြင့် အခွန်ဘဏ္ဍာရရှိမှု တိုးပွားလာသည်မှာ မှန်ကန်သော်လည်း အခွန်အခများသည် နိုင်ငံသူ၊ နိုင်ငံသားများ၊ စားသုံးသူများထံသို့ ဆိုးကျိုးများကို

တိုက်ရိုက်သက်ရောက်ခြင်း ဖြစ်စေပါသည်။ သွင်းကုန်များအပေါ် စည်းကြပ်ကောက်ခံလိုက်သော အခွန်များသည် ကုန်ပစ္စည်းတင်သွင်းသော ကုမ္ပဏီများ၏ ကုန်ကျစရိတ်ဖြစ်သွား၍ ကုမ္ပဏီများမှ ထုတ်လုပ်ရောင်းချသည့် ကုန်ပစ္စည်းများအပေါ်တွင် ဈေးနှုန်းတိုးမြှင့်ရောင်းချလိုက်ခြင်းဖြင့် စားသုံးသူများအပေါ်သို့ လွှဲပြောင်းပေးလိုက်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

နိုင်ငံအသီးသီးသည် မတူကွဲပြားသော ငွေလွှဲနှုန်း၊ ဈေးကွက်ဝေစု၊ အခွန်အခနှုန်းထားများနှင့် အခွန်စနစ်များကို ကျင့်သုံးနေသောကြောင့် နိုင်ငံတကာကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးတွင် အခွန်သည် အရေးကြီးသောအခန်းကဏ္ဍတွင် ရပ်တည်နေပါသည်။ သွင်းကုန်အခွန်ကောက်မှုကြောင့် စားသုံးသူများ စရိတ်စက ပိုမိုကုန်ကျ၍ ရေတိုကာလတွင် အဆင်မပြေမှုများ ဖြစ်နိုင်သည်ဟု သမ္မတ ထရမ့်က ယုံကြည်ပါသည်။ သမ္မတ ထရမ့်သည် အမေရိကန်၏ ရေရှည်အကျိုးစီးပွားကို မျှော်ကိုး၍ လုပ်ဆောင်ခြင်းဖြစ်သည်။ ရေရှည်တွင် အမေရိကန်အတွက် အကျိုးစီးပွား ပိုမိုများပြားမည်ဟု ထင်မြင်ယူဆထားသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် မမျှော်မှန်းနိုင်သော ပြဿနာများ ဥပမာ ကိုဗစ်–၁၉ ကဲ့သို့ ကမ္ဘာအနှံ့အပြားတွင် ဖြစ်ပွားသော ကပ်ရောဂါများ၊ စစ်မက်များဖြစ်ပွားလာပါက သွင်းကုန်အခွန်တိုးမြှင့် ကောက်ခံခြင်းသည် ရေတိုအကျိုးစီးပွားသာမက ရေရှည်အကျိုးစီးပွားပါ ထိခိုက်သွားနိုင်ပါသည်။ သွင်းကုန်များအပေါ် အခွန်တိုးကောက်ပြီး လက်တုံ့ပြန်သည့် လုပ်ရပ်များသည် ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအပေါ် သက်ရောက်မှုများ ဖြစ်နိုင်သည်ဟု စီးပွားရေး ပညာရှင်များက သတိပေးထားပါသည်။

သမ္မတ ထရမ့်သည် သွင်းကုန်များအပေါ်တွင် အခွန်တိုးမြှင့်ကောက်ခံ၍ ပြည်တွင်းစီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို အခွန်လျှော့ပေါ့ခွင့်ပြုခြင်းအားဖြင့် ပြည်တွင်းစီးပွားရေးနှင့် အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်းများ တိုးပွားလာမည်။ ပြည်တွင်းထုတ်ကုန်များကို အမေရိကန်ပြည်သူများ ပိုမိုသုံးစွဲလာခြင်းဖြင့် အမေရိကန်ကုမ္ပဏီများ၏ အကျိုးစီးပွားတိုးတက်လာမည်၊ ပြည်တွင်းစီးပွားရေး လည်ပတ်စီးဆင်းမှု အားကောင်းလာမည်၊ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုသို့ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ ပြန်လည်စီးဝင်လာမည်ဟု ယုံကြည်ထားသူဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် အခွန်တိုးမြှင့်ကောက်ခံခြင်းသည် တိုင်းပြည်စီးပွားရေးတိုးတက်မှုကို နှေးကွေးစေသည်၊ ငွေဖောင်းပွမှုကို ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သည် ဆိုသည့်အချက်ကို သမ္မတထရမ့်သည် ကြိုတင်တွက်ချက်ရန် လိုအပ်ပါသည်။

ဂလိုဘယ်လိုက်ဇေးရှင်း နည်းပညာခေတ်တွင် တိုင်းပြည်တစ်ခုသည် ထီးတည်းသီးခြားရပ်တည်နေထိုင်နိုင်သည့် အခြေအနေမျိုး မဖြစ်နိုင်ပါ။ တိုင်းပြည်တစ်ခုနှင့်တစ်ခုသည် အမှီသဟဲပြု ရင်းနှီးမြှုပ်နှံရောင်းဝယ်မှုပြုနေရသည်ကို ငွေကြေးချမ်းသာသော ဘီလျံနာသူဋ္ဌေးကြီး သမ္မတထရမ့် မသိတာလား၊ ငွေကြေးချမ်းသာသူပီသစွာ ငွေကြေးလမ်းခင်း၍ လုပ်သမျှအောင်မြင်နေသော စိတ်အခံများကြောင့် စိတ်ကူးတည့်ရာ ပြုလုပ်နေခြင်းလား စဉ်းစားစရာဖြစ်လာပါသည်။ အမေရိကန်၏ မဟာဗျူဟာနှင့် လားရာကို နိုင်ငံရေးသိပ္ပံပညာရှင်များ၊ သုတေသီများ၊ စီးပွားရေးပညာရှင်များ မျက်စိဒေါက်ထောက်ကြည့်၍ လေ့လာအကဲခတ်ရန် လိုအပ်လာနေပါသည်။

ဝီလျှံအောင်

yifv , f&yfcm;ü ppftiftm;jzpfrIukfum
tifÓ , mxdkxmif r&awmhyg

KMA

"နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ ပြုပြင်ပြောင်းလဲနိုင်စွမ်းကို အကဲဖြတ်ရာ၌
ငင်းနိုင်ငံများမှ ခေါင်းဆောင်များ၏
ယုံကြည်ချက်များ၊ ကိုယ်ရည်ကိုယ်သွေးများနှင့် အမြင်များကို ကြည့်ရှုရန်
လွန်စွာမှ အရေးကြီးသည်။"

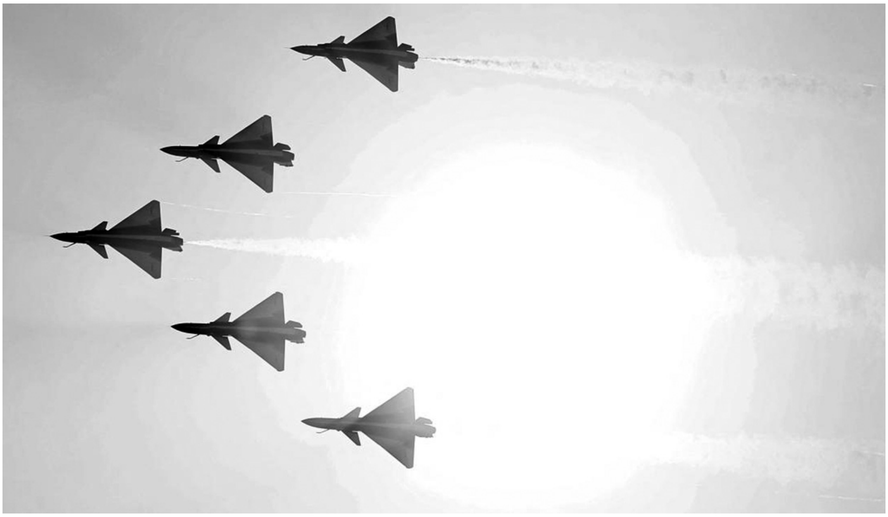

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

တရုတ်တပ်မတော်သည် လျင်မြန်စွာပြောင်းလဲနေသည်။ လွန်ခဲ့သော ၁၅ နှစ်အတွင်း ပေကျင်းတွင် ပင်လယ်ရပ်ခြားတိုင်းတစ်ပါး၌ စစ်အင်အားဖြန့်ကြက်နိုင်စွမ်းရှိသော စစ်တပ်ထူထောင်ရေးအဖွဲ့အတွက် အရင်းအမြစ်များကို ပုံအောသုံးစွဲကာ မြှုပ်နှံခဲ့သည်။ ယခုအခါ တရုတ်တပ်မတော်တွင် လေယာဉ်တင်သင်္ဘောသုံးစီးနှင့် နှစ်ထပ်တိုက်ရေယာဉ်စုတို့ ရှိနေပြီဖြစ်သည်။ ၂၀၁၇ ခုနှစ်၌ တရုတ်တွင် ပထမဦးဆုံး စစ်အခြေစိုက်စခန်းကို ဂျီဘူတီ၌ ဖွင့်လှစ်ခဲ့သည်။ တရုတ်သင်္ဘောများသည် ကမ္ဘောဒီးယားမှအစပြု၍ သီရိလင်္ကာထိတိုင် အင်ဒို-ပစိဖိတ်တွင် ပြန့်ကျဲတည်ရှိနေသော ဆိပ်ကမ်းများ၌ အထိုင်ချထားသည်။ တရုတ်အရာရှိများက ၎င်းတို့၏နိုင်ငံသည် ကြီးထွားလာနေသော အင်အားကြီးနိုင်ငံဖြစ်သည့်အားလျော်စွာ ပင်လယ်ရပ်ခြားတိုင်းတစ်ပါး၌ စစ်တပ်များကို ဖြန့်ကြက်ထားရမည်သာဖြစ်သည်ဟု လူသိရှင်ကြား အတိအလင်း ပြောကြားဖူးပါသည်။

ပေကျင်းအဖို့ပြဿနာမှာ ထိုသို့ မိမိပိုင်နယ်မြေပြင်ပ၌ တပ်အင်အားများကိုဖြန့်ကြက်ရာတွင် ကြီးမားလှသော သမုဒ္ဒရာဖြတ်ကျော်ရေတပ်နှင့် နိုင်ငံခြားစစ်အခြေစိုက်စခန်းများကို ထားရှိရမည့်စရိတ်သည် တစ်နေ့တခြား များပြားလာနေခြင်းဖြစ်သည်။ နည်းပညာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုများကြောင့် စစ်ရေးဗျူဟာများက ပြောင်းလဲလာရာ နိုင်ငံများအနေဖြင့် ပိုမိုသက်သာသော၊ တစ်ခါသုံးပြီးက သိမ်းဆည်းထားစရာမလိုသော လက်နက်များကို သုံးစွဲရန် ဆန္ဒဖြစ်လာကြရာ ဤအချက်က ပိုမိုကြီးမားသော၊ ပိုမိုအကုန်အကျများသော လက်နက်၊ ကိရိယာများ၏ ထိရောက်မှုကို အကန့်အသတ်ရှိလာစေသည်။ စင်စစ်မူ တရုတ်နိုင်ငံသည် စစ်အင်အားချဲ့ထွင်ကာ ပြည်ပ၌ တပ်စခန်းများဖြန့်ကြက်ထားခြင်းမှာ အချိန်အခါမသင့်လှပေ။ ထိုသို့ ပင်လယ်ရပ်ခြား၌ စစ်တပ်များကို အထိုင်ချထားသည့်ခေတ် မဟုတ်တော့ဟု ဆိုရပေ

မည်။ တရုတ်အဖို့ ယခုကဲ့သို့ပြုလုပ်ခြင်းသည် နည်းပညာဒီရေကို အဆန်ကူးသကဲ့သို့ ဖြစ်နေသည်။ အမေရိကန်အနေဖြင့် ရေဆန်မကူးဘဲ ရေစုန်မျှောကာ (၂၁)ရာစု စစ်ဗျူဟာ၏ အမှန်တရားများနှင့် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်အောင် စစ်အင်အားများကို ပေါင်းစပ်ချိန်ညှိထားရှိရန်လိုသည်။

ကမ္ဘာ့ရာဇဝင်တွင် တရုတ်သည် တိုးတက်မှုအမြန်ဆုံးဖြစ်သည်။ လွန်ခဲ့သော ၁၅ နှစ် မတိုင်မီအထိ တရုတ်စစ်တပ်များသည် အင်အားကြီးနိုင်ငံများ၏ သမားရိုးကျ ထောင်ချောက်များထဲ မကျရောက်အောင် ရှောင်ရှားနိုင်ခဲ့သည်။ သမုဒ္ဒရာဖြတ်ကျော် ရေတပ်မတော်ကြီး ထူထောင်ခြင်းနှင့် ပင်လယ်ရပ်ခြား၌ စစ်အခြေစိုက်စခန်းများ ထားရှိရန် ကြိုးပမ်းခြင်းထက် ပေကျင်းသည် တရုတ်၏ပိုင်နက်နယ်နိမိတ်နှင့် ရေကြောင်းပိုင်နက်ကို ရန်သူ့တပ်များကျူးကျော်မှုကို တားဆီးမည့် လက်နက်များတွင်သာ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံခဲ့သည်။ ယင်းလက်နက်များတွင် အဆင့်မြင့်အမေရိကန်သင်္ဘောများနှင့် ခေတ်မီလေယာဉ်ပျံများကို တိုက်ခိုက်နိုင်မည့် တာဝေးပစ်ဒုံးကျည်များနှင့် မြေမြှုပ်မိုင်းများ ပါဝင်သည်။ ၂၁ ရာစု ပထမဆယ်စုနှစ်တွင် တရုတ်၏မြောက်မြားလှစွာသော၊ ဈေးသက်သာသော ဒုံးကျည်များက ပိုမိုဈေးကြီးသော အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၏ သင်္ဘောများ၊ လေယာဉ်ပျံများနှင့် အခြေစိုက်စခန်းများကို အန္တရာယ်ပြု ခြိမ်းခြောက်လာနိုင်သည်ကို အမေရိကန်ပညာရှင်များက စိုးရိမ်မကင်း ဖြစ်ခဲ့ကြသည်။

သို့ရာတွင် ယနေ့ကာလ၌ အခြေအနေက ပြောင်းပြန်ဖြစ်လာသည်။ ပေကျင်းသည် ၎င်း၏ အစိုးရအသုံးစရိတ်အများအပြားကို ပင်လယ်ရပ်ခြား၌ စစ်အင်အား ဖြန့်ကြက်ချထားရေးတွင် အသုံးပြုလာသည်။ ၂၀၂၄ ခုနှစ်က ထုတ်ပြန်သော အမေရိကန်ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာန၏ အစီရင်ခံစာတွင် တရုတ်သည် ကမ္ဘာတစ်ဝန်း၌ ၎င်းစစ်တပ်များ ဖြန့်ကြက်ထားရေးကို ပိုမိုအာရုံစိုက်လာမည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ တရုတ်စစ်တပ်၏ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုဗိသုကာတစ်ဦးဖြစ်သော ရေတပ်ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ဂူဂုန်လီက ၂၀၀၆ ခုနှစ်၌ ရှင်းလင်းပြောကြားခဲ့သည်မှာ တရုတ်သည် ငါးဖမ်းမှုကို ကာကွယ်ရန် အင်အားကြီးသော ရေတပ်ကို တည်ထောင်ရမည်။ အရင်းအမြစ်များကို ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်အောင် လုပ်ရမည်။ စွမ်းအင်အတွက် အရေးကြီးသော လမ်းကြောင်းများ လိုအပ်သည်ဟူ၍ ဖြစ်သည်။ ဂုဏ်သိက္ခာကြီးမားသော လက်နက်များကို ပိုင်ဆိုင်လိုခြင်းလည်း ပါသည်။

မည်သို့ဆိုစေ တရုတ်က လမ်းသစ်ထွင်လျှောက်သည်တော့ မဟုတ်ပါ။ အင်အားကြီးနိုင်ငံအများစုက လျှောက်ခဲ့သောလမ်းအတိုင်း သူကလည်း လျှောက်ခြင်းသာ ဖြစ်သည်။ အင်အားကြီးနိုင်ငံများသည် တက်လာမည်၊ အထွတ်အထိပ်သို့ရောက်မည်၊ ပြီးလျှင် ပြန်ကျလာမည်ဆိုသည့် နိယာမအတိုင်း ရောက်နေရာ အခြေအနေကိုလိုက်၍ နိုင်ငံတော် ဦးတည်ချက်များ၊ ကာကွယ်ရေးမဟာဗျူဟာများနှင့် စစ်ရေးတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများကိုလည်း အနာဂတ်တွင် ဖြစ်လာမည့် အခြေအနေကို မှန်းဆ၍ ပြောင်းလဲကြရမည်သာ ဖြစ်သည်။ အင်အားကြီးထွားလာနေသော နိုင်ငံများသည် ချဲ့ထွင်ရေးဦးတည်ချက်ကိုသာ ချမှတ်ကာ ပင်လယ်ရပ်ခြားတွင် စစ်တပ်များကို ဖြန့်ကြက်ထားကြမည်သာ ဖြစ်သည်။ အထွတ်အထိပ်သို့ရောက်နေသော နိုင်ငံများသည် များသောအားဖြင့် ကျစ်လျစ်သိပ်သည်းအောင်

ခုခံကာကွယ်သော အနေအထားများကို ကြံခိုင်အောင် လုပ်ကြသည်။ ကျဆင်းလာသော နိုင်ငံများသည် ၎င်းတို့၏ အမျိုးသားရေးဦးတည်ချက်ကို အလွန်တရာမြင့်မားအောင် မျှော်မှန်းချက် မချမှတ်တော့ဘဲ ပိုမိုဈေးပေါသော၊ တစ်ခါသုံးပြီးလျှင် သိမ်းဆည်းထားစရာမလိုသော လက်နက်စနစ်များကိုသာ ရွေးချယ်ထားကြသည်။

ပေကျင်းသည် မိမိကိုယ်မိမိ အင်အားကြီးနိုင်ငံဖြစ်နေပြီဟူသော တရုတ်ကွန်မြူနစ်ပါတီ၏ယုံကြည်ချက်ကြောင့် ပင်လယ်ရပ်ခြားတိုင်းတစ်ပါးတွင် စစ်တပ်များကို ဖြန့်ကြက်နေရာချထားရန် ပြုလုပ်လာခြင်းဖြစ်သည်။ ၂၀၁၇ ခုနှစ်၌ ‘ရှီ’က “တရုတ်နိုင်ငံသည် အကြီးအကျယ်ပြောင်းလဲခဲ့ပြီဖြစ်သည်။ နိုင်ငံသည် မားမားမတ်မတ်ရပ်တည်နိုင်ပြီး ချမ်းသာကြွယ်ဝလာပြီ။ အင်အားတောင့်တင်းလာပြီ”ဟု ပြောကြားခဲ့သည်။ ရှီ၏ရှေ့က တရုတ်ခေါင်းဆောင်အဆက်ဆက်က တရုတ်နိုင်ငံသည် လိုအပ်လျှင် ထိုးစစ်ဆင်နိုင်ပြီး ခံစစ်ကိုသာ ဦးစားပေးတည်ဆောက်ရန် တောင်းဆိုခဲ့ကြသော်လည်း ‘ရှီ’သည် ‘တက်ကြွသောခံစစ်’ အယူအဆကို စွန့်လွှတ်ခဲ့ပြီး အင်ဒို–ပစိဖိတ်ဒေသကို ကျော်လွန်ကာ ကမ္ဘာတစ်ဝန်း၌ပင် စစ်အင်အားကို ဖြန့်ကြက်နိုင်မည့် စစ်စွမ်းရည်ကို တည်ထောင်ခဲ့သည်။ ၁၈၉၀ ပြည့်လွန်နှစ်များက ဂျာမနီ သို့မဟုတ် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုမှ ခေါင်းဆောင်များကဲ့သို့ပင် တရုတ်ခေါင်းဆောင်များသည် သမုဒ္ဒရာဖြတ်ကျော် ရေတပ်မတော်ကြီးကို တည်ဆောက်ကာ ကမ္ဘာတစ်ဝန်း၌ စစ်အင်အားဖြန့်ကြက်ထားရန် အခိုင်အမာ သန္နိဋ္ဌာန်ချမှတ်ထားကြသည်။ ယခုအခါ၌ တရုတ်တွင် ကမ္ဘာ့အကြီးဆုံး ရေတပ်မတော်ကြီးကို ပိုင်ဆိုင်နေပြီး ပြည်ပအခြေစိုက်စခန်းများနှင့် အဝင်အထွက်လမ်းကြောင်းများကို ရရှိနေပြီဖြစ်သည်။

သို့ရာတွင် ပေကျင်းအဖို့ ကံခေနေသည်မှာ ယခုခေတ်သည် ပင်လယ်ရပ်ခြား၌ စစ်တပ်များ ဖြန့်ကြက်ထားခြင်းနှင့် အခြေစိုက်စခန်းများထားရှိသည့် ခေတ်မဟုတ်တော့ပေ။ နည်းပညာများ တိုးတက်လာသဖြင့် စရိတ်ကုန်သက်သာပြီး ထိန်းသိမ်းထားရန်လည်း မလိုသော ဒရုန်းများနှင့် ဒုံးကျည်များကိုသုံးသည့်ခေတ် ရောက်လာပြီဖြစ်ရာ စစ်ရေးဗျူဟာများပြောင်းလဲလာသဖြင့် အစိုးရများတွင်ဦးစားပေးအစီအစဉ်များကိုပြောင်းလဲခဲ့ရပြီဖြစ်သည်။ ပင်လယ်ရပ်ခြားတွင် စစ်အင်အားများကို ဖြန့်ကြက်ထားရှိရာ၌ အရေးကြီးသည့် စရိတ်ကြီးလွန်းသော လေယာဉ်တင်သင်္ဘောများနှင့် ပလက်ဖောင်းများသည် တွက်ခြေမကိုက်တော့ပေ။ စစ်ရေးဗျူဟာအပြောင်းအလဲများကြောင့် ပင်လယ်ရပ်ခြား၌ စစ်တပ်များ ဖြန့်ကြက်ထားခြင်းနှင့် စစ်အခြေစိုက်စခန်းများထားရှိခြင်းဗျူဟာသည် အောင်မြင်ရန် ခက်ခဲလာသည်။

ယူကရိန်းစစ်ပွဲကလည်း ထိုသို့သောဗျူဟာ၏ စရိတ်စကကြီးမားမှုကို ပြသခဲ့ပြီဖြစ်သည်။ ခေတ်မီစစ်မြေပြင်တွင် ဈေးချိုသောဒရုန်းများနှင့် လက်ဖြစ်ဖောက်ခွဲရေးပစ္စည်းများက မြေပြင်တပ်များကိုလည်းကောင်း၊ လူမပါသော ရေယာဉ်များကိုလည်းကောင်း အန္တရာယ်ပြုခြိမ်းခြောက်နေပြီး သင်္ဘောပစ်ဒုံးကျည်များကလည်း သင်္ဘောများကို အန္တရာယ်ပြုနေသကဲ့သို့ အဆင့်မြင့်လေကြောင်းကာကွယ်ရေးစခန်းများကလည်း လေယာဉ်ပျံများကို အန္တရာယ်ပြုလျက်ရှိသည်။ တိုတိုနှင့်ပြောရလျှင် နည်းပညာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက် အဆင့်မြင့်လာမှုများက ပိုင်နက်မြေပြင်၊ ရေပြင်နှင့် ဝေဟင်ကို ထိန်းချုပ်ရန် ပိုမို ခက်ခဲစေပြီး ပိုမိုစရိတ်ကြီးစေသည်။ သို့ဖြစ်၍ တိုင်းတစ်ပါး၌ စစ်တပ်များ ဖြန့်ကြက်ထားခြင်းနှင့် စစ်အခြေစိုက်စခန်းများ

ထားရှိခြင်းနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံခြင်းသည် အကျိုးဖြစ်ထွန်းမှု မရှိသကဲ့သို့ ဆုံးရှုံးနိုင်ခြေနှင့် အန္တရာယ်ပိုများစေကာ အကုန်အကျလည်း ပိုမိုများပြားစေသည်။

သေချာသည်မှာ တရုတ်၏ ကမ္ဘာတစ်ဝန်း၌ အင်အားဖြန့်ကြက်မှုနှင့် စစ်အခြေစိုက်စခန်းများ ထားရှိလိုမှုက အမေရိကန်မူဝါဒချမှတ်သူများကို စိတ်ပူပင်သောကရောက်စေခြင်း၊ အနှောင့်အယှက်ဖြစ်စေခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ၂၀၂၄ ခုနှစ်က ဖောက်စ်နယူးစ်တွင် ပြောကြားရာ၌ အမေရိကန်လေတပ်အတွင်းဝန် ဖရန်က်ကင်းန်ဒဲလ်က အမေရိကန်သည် ရှုံးနိုင်သော စစ်ပွဲထဲရောက်နေသည်ဟု သတိပေးပြောကြားခဲ့သည်။ "ငါတို့ရဲ့ အခုအခံက မရှိတော့ဘူး။ ကာကွယ်ပေးမယ့်သူ မရှိတော့ဘူး။ ငါတို့မှာ အချိန်ကလည်း မရှိတော့ဘူး"ဟု ပြောကြားခဲ့သည်။ အမေရိကန်စစ်တပ်ဟာ ရာစုနှစ်တစ်စုလုံးလုံး ကမ္ဘာတစ်ဝန်းမှာ စစ်တပ်တွေ ဖြန့် ကြက်နိုင်ဖို့၊ စစ်စခန်းတွေ ချထားနိုင်ဖို့ကိရိယာတန်ဆာပလာများနှင့် ယာဉ်များကို အကောင်းဆုံးဖြစ်အောင်၊ပြီးပြည့်စုံအောင် လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြပြီး အဆုံးသတ်တွင်မူ တရုတ်ကို အမီလိုက်ခွင့်ပေးထားသကဲ့သို့ ဖြစ်နေကြောင်း၊ ပင်လယ်ရပ်ခြားစစ်ပွဲများတွင် အာရုံရောက်နေသဖြင့် အမေရိကန်သည် စစ်တပ်များ၏ခေတ်မီရေးကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် လွန်စွာနှေးကွေးနေခဲ့သည်ဟု ၎င်းက သုံးသပ်ထားသည်။

> "၂၀၂၄ ခုနှစ်က ဖောက်စ်နယူးစ်တွင် ပြောကြားရာ၌ အမေရိကန် လေတပ်အတွင်းဝန် ဖရန်က်ကင်းန်ဒဲလ်က အမေရိကန်သည် ရှုံးနိုင်သော စစ်ပွဲထဲ ရောက်နေသည်ဟု သတိပေးပြောကြားခဲ့သည်။ 'ငါတို့ရဲ့ အခုအခံက မရှိတော့ဘူး။ ကာကွယ်ပေးမယ့်သူ မရှိတော့ဘူး။ ငါတို့မှာ အချိန်ကလည်း မရှိတော့ဘူး'ဟု ပြောကြားခဲ့သည်။ "

သို့ရာတွင် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတွင် အခြေအနေကို ပြောင်းပြန်လှန်ပစ်နိုင်သော အခွင့်အရေးတစ်ရပ်က ရှိနေပါသည်။ အမေရိကန်အနေဖြင့်မူ စစ်တပ်၏ အဓိကဦးတည်ချက်များမှာ ရန်သူများအား အမေရိကန်ပိုင်နက်နယ်မြေ သို့မဟုတ် အမေရိကန် မဟာမိတ်များနှင့် အကျိုးတူပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သူများ၏ ပိုင်နက်နယ်မြေကို တိုက်ခိုက်ခြင်းမှ ဟန့်တားရန်သာဖြစ်သည်။ လက်ရှိအခြေအနေကို ထိန်းသိမ်းရခြင်းသည် အခြေအနေကို ပြောင်းလဲရခြင်းထက် များစွာလွယ်ကူပါသည်။ သို့ဖြစ်၍ အမေရိကန်နှင့်၎င်း၏မဟာမိတ်များသည် တရုတ်၏ အစောပိုင်းက မဟာဗျူဟာကို ချမှတ်ကာ တရုတ်၏ စစ်အင်အားတိုးချဲ့ရေး

ကြိုးပမ်းမှုများကို ဟန့်တားနိုင် သည်။ တရုတ်သည် မူလက ၎င်း၏ပိုင်နက်ကို ကျူးကျော်ခြင်းကို လက်မခံခြင်းသာဖြစ်သည်။ ထိုသို့ ခံစစ်အတွက်သာ ပြင်ဆင်ရမည်ဆိုလျှင် အမေရိကန်ပညာရှင်များက အကြံပြုထောက်ခံ တင်ပြထားသည့်အတိုင်း ပို၍သေးငယ်သော၊ ဈေးသက်သာသော၊ တစ်ခါသုံးပြီးလျှင် ထိန်းသိမ်းထားရန်မလိုသော စစ်လက်နက်ပစ္စည်းများကိုသာ အမြောက်အမြား ဝယ်ယူစုဆောင်းထားရန်လိုသည်။

အင်အားကြီးနိုင်ငံများဟူသည် ၎င်းတို့၏စစ်တပ်များကို ညတွင်းချင်း ပြုပြင်ပြောင်းလဲကြသည် မဟုတ်ပေ။ ထိုသို့လည်း မပြောင်းလဲသင့်ပေ။ အင်ဒို–ပစိဖိတ် တပ်မဟာမှူးရေတပ်ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ဆမ်မြူရယ် ပါပါးဂိုးက ၂၀၂၄ ခုနှစ်တွင် မှတ်ချက်ပြုပြောကြားခဲ့သကဲ့သို့ပင် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတွင် ဒရုန်းတချို့ရှိသည် ဆိုရုံမျှသက်သက်ဖြင့် စစ်အင်အားတည်ဆောက်မှုနှင့်ပတ်သက်သော အရာရာကို စွန့်လွှတ်၍မရပါ။ ခေါင်းဆောင်များ အနေဖြင့် စစ်ရေးစွမ်းရည်များကို အလုံးစုံအသုံးပြုလျက် မဟာဗျူဟာများကို ပြန်လည်ချိန်ညှိရမည်ဖြစ်သည်။ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုအနေဖြင့် လေယာဉ်တင်သင်္ဘောများကဲ့သို့သော တိုက်စစ် ပလက်ဖောင်းများ တည်ဆောက်ရေးကို နှစ်ပေါင်းများစွာ ဦးစားပေးဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ယခုအခါ ခုခံကာကွယ်ရေးအတွက် ခံစစ်အစီအစဉ် ဥပမာ ၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လက ကြေညာခဲ့သော အစီအစဉ်မျိုးကို ဦးစားပေးဆောင်ရွက်နေသည်။ ဒရုန်းများနှင့် သုံးစွဲပြီးလျှင် ထိန်းသိမ်းထားရန်မလိုသော လက်နက်ပစ္စည်းများကို ဈေးသက်သာစွာဖြင့် ထုတ်လုပ်ရန် ကာကွယ်ရေးဌာနတွင် ရည်မှန်းချက်ကြီးမားသော ပရိုဂရမ် ရှိနေပြီဖြစ်သည်။

ရလဒ်သည် စစ်ရေးစွမ်းရည် သုံးမျိုးစလုံးကို ပေါင်းစပ်ထားသော မဟာဗျူဟာ ဖြစ်သင့်သည်။ ဒရုန်းများနှင့် ဒုံးကျည်များ စသော တစ်ခါသုံး လူမပါသော စနစ်များ၊ ဘီ–၂၁ ဗုံးကြဲလေယာဉ်များနှင့် ဗာဂျီးနီးယားကလပ်စ် ရေငုပ်သင်္ဘောများ အစရှိသော ခိုးကြောင်ခိုးဝှက် ဖောက်ထွင်းဝင်ရောက်သော ပလက်ဖောင်းများနှင့် လေယာဉ်တင်သင်္ဘောကြီးများကို အားလုံးပေါင်းစပ်အသုံးပြုသော စနစ်သုံးမျိုးလုံးကို ရောနှောပေါင်းစပ် အသုံးပြုသော ဗျူဟာကို သုံးသင့်သည်။ ၎င်းလက်နက် သုံးမျိုးလုံးကို ပေါင်းစပ်၍အသုံးမပြုဘဲ တစ်ခုချင်းစီကိုသာ သုံးပါက အမေရိကန်စစ်တပ်၏ စစ်ဆင်ရေးဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်အချို့ကိုသာ ပြေလည်စေမည်ဖြစ်သည်။ စနစ်သုံးမျိုးလုံးကို သုံးသည့်နေ့သည် အောင်ပွဲရမည့်နေ့ ဖြစ်သည်။ ဤစနစ်သုံးမျိုးစလုံးကိုသာ အချိုးညီပေါင်းစပ်၍ အသုံးပြုလျှင် အင်ဒို–ပစိဖိတ်ဒေသ၌ တရုတ်နှင့်ဖြစ်သော စစ်ပွဲသည် မည်သို့ဖြစ်သွားနိုင်သည်ကို စဉ်းစားကြည့်ပါ။

ဘိုင်ဒန်ရော ထရမ့်ပါ အထက်ဖော်ပြပါ စစ်ရေးစွမ်းရည်များကို တည်ဆောက်ရန်စိတ်ဝင်စားကြသည်။ သို့ရာတွင် စစ်တပ်များသည် နောက်ထပ်တစ်ပွဲတိုက်ရမည့်အစား နောက်ဆုံးစစ်ပွဲကိုသာ တိုက်လိုကြသည်။ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုစစ်တပ်သည် ဆယ်စုနှစ်များစွာ အချိန်ယူကာ ပင်လယ်ရပ်ခြား၌ စစ်တပ်များ ဖြန့်ကြက်ရေးနှင့် စစ်အခြေစိုက်စခန်းများ ထားရှိရေးကို လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ ကာကွယ်ရေးစက်မှုလုပ်ငန်းများကို ထူထောင်သည်။ စစ်ရေးအယူအဆများကို သွတ်သွင်းသည်။ စနစ်တစ်ရပ်ကို ထူထောင်သည်။ အပြောင်းအလဲဟူသည် လုပ်ရန်မလွယ်လှပါ။ သို့သော် သမိုင်းအတွေ့အကြုံများအရ ပြောင်းလဲဖို့သည် ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

ခေါင်းဆောင်များသည် အများအားဖြင့် အပြောင်းအလဲများကို အမိအရ ဆုပ်ကိုင်ရန် လက်နှေးလေ့ရှိကြသည်။ အကြောင်းမှာ မူဝါဒအသစ်များကို ချမှတ်နိုင်ရန်အတွက် စစ်တပ်တစ်ခုတည်း၏ အဆုံးအဖြတ်ဖြင့် ပြုလုပ်၍မရပါ။ စစ်တပ်၊ နိုင်ငံရေးနှင့် စက်မှုလုပ်ငန်း အသိုက်အဝန်း သုံးခုက သဘောညီမှုမှသာ မူဝါဒအသစ်များကို ချမှတ်နိုင်သည်။ သို့သော် အပြောင်းအလဲ၌ လက်နှေးကြသည်ဆိုသော်ငြားလည်း ပြည်ပရန်သည် စိုးရိမ်ရသော အခြေအနေ၌ရှိသည်ဟု ၎င်းတို့က အသိအမှတ်ပြုလက်ခံလာသောအခါ၌မူ ကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများကို အရှိန်မြှင့်၍ လုပ်လေ့ရှိကြပါသည်။ စိုးရိမ်မှုမြင့်မားလာချိန်၌ လိုအပ်သော ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများကို ပြုလုပ်ရန် ဗျူရိုကရက်တို့၏ ကြိုးနီစနစ်များနှင့် နိုင်ငံရေးသမားများ၏ အဟန့်အတားကို ကျော်လွှားနိုင်သည်။ ထရမ့်၏ ပထမသက်တမ်းကာလတွင် ပေကျင်းကြောင့် ဝါရှင်တန်၏ အယူအဆကို ပြောင်းလဲစေခဲ့သည်။ ငြိမ်းချမ်းနေသော ကာလများ၌မူ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးကို လုပ်လေ့မရှိကြဘဲ လုပ်ကြလျှင်လည်း အချိန်ယူ၍ လုပ်လေ့ရှိကြသည်။ ပဋိပက္ခ (ဝါ) စစ်ပွဲဖြစ်မှသာလျှင် အရေးယူဆောင်ရွက်လေ့ရှိကြသည်မှာ အင်အားကြီးနိုင်ငံများ၏ အလေ့အထတစ်ခုပင်ဖြစ်သည်။

အရေးကြီးသော အခြေအနေများက ဇာတ်ခုံပေါ်သို့ ရောက်လာသော်လည်း ဇာတ်ကရမည့်သူများမှာ ခေါင်းဆောင်များသာဖြစ်သည်။ ဇာတ်ဆရာအကြိုက် ကကြိုးကကွက် ဇာတ်လမ်းကို ပုံဖော်ဖန်တီးသည်။ ဗျူရိုကရက်များက ပိုနေမြဲ ကျားနေမြဲမူအတိုင်းသာ မလုပ်၊ မရှုပ်၊ မပြုတ် ဇာတ်ကကြသဖြင့် ဤပြဿနာကို ကျော်လွှားနိုင်ရန် နိုင်ငံရေးသန္နိဋ္ဌာန်၊ နိုင်ငံရေးကတိကဝတ်က ခိုင်မြဲရန်လိုသည်။ အမေရိကန်ရှိ ခေါင်းဆောင်အသစ်များက အတွေးအခေါ်အသစ်များဖြင့် စစ်တပ်များကို အခြေခံကျသော ပြောင်းလဲမှုများပြုလုပ်ရန် လိုအပ်သည်။ သို့ဖြစ်ရာ စစ်တပ်ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုအတွက် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ ပြုပြင်ပြောင်းလဲနိုင်စွမ်းကို အကဲဖြတ်ရာ၌ ၎င်းနိုင်ငံများမှ ခေါင်းဆောင်များ၏ ယုံကြည်ချက်များ၊ ကိုယ်ရည်ကိုယ်သွေးများနှင့် အမြင်များကို ကြည့်ရှုရန် လွန်စွာ အရေးကြီးသည်။

အမေရိကန်စစ်တပ်သည် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး လိုအပ်သည်။ ထိုသို့ ပြုပြင်ပြောင်းလဲလျှင် ဖြစ်နိုင်သော ဆုံးရှုံးနိုင်ခြေအန္တရာယ်များရှိသည်ဆိုသည်ကို အသိအမှတ်ပြု လက်ခံသော၊ လက်ခံလိုစိတ်ရှိသော ခေါင်းဆောင်များ လိုအပ်သည်။ အမေရိကန်အနေဖြင့် ကမ္ဘာကြီးကို စိုးမိုးမည့် စစ်အင်အားဖြန့်ကြက်ရေးမူဝါဒကို အလုံးစုံစွန့်လွှတ်ရန် မလိုအပ်ပါ။ သို့သော် အထက်ပါ စစ်ရေးစွမ်းရည်သုံးမျိုးကို အချိုးကျ၊ အချိုးညီ ပေါင်းစပ်အသုံးပြုတတ်ရန် လိုအပ်သည်။ ဤနည်းဖြင့် တရုတ်က ရေဆန်ကူးနေချိန်တွင် အမေရိကန်စစ်တပ်သည် ဒီရေနှင့်အတူ ရေစုန်မျှောလိုက်နိုင်ပါကြောင်း .... ။

KMA

Ref: China's Self-Defeating Strategy Power Protection Once Made Empires_Now It can Undo Them by Zack Copper

w½kwf tar&def enf;ynmppfG

at;xef rif;

"လက်ရှိ အမေရိကန်၏ မူဝါဒရည်မှန်းချက်မှာ
တရုတ်ထက်သာလွန်သော ချစ်(ပ်)များ ထုတ်လုပ်နိုင်ရေးနှင့်
တရုတ်၏ စွမ်းရည်မြင့် ချစ်(ပ်)ထုတ်လုပ်မှုကို
ဟန့်တားရန် ဖြစ်သည်။"

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

သမိုင်းဦးစစ်ပွဲများတွင် ဓား လှံ လေး မြားတို့ကို အသုံးပြုကြသဖြင့် ထိုလက်နက်များကို ထုတ်လုပ်ရန် သံ၊ သံမဏိ၊ ကြေး စသည့် သတ္တုများလိုအပ်သည်။ ထိုသတ္တုများထွက်ရှိရာနေရာကို သိမ်းပိုက်ရန် တိုက်ခိုက်ကာ နယ်မြေလုကြသည်။ ထိုမှတစ်ဖန် နည်းပညာတိုးတက်လာသည့်အခါ သတ္တုလိုအပ်ချက် အမည်စုံလာသည်။ ထွေပြားလာသည်။ သတ္တော်၊ အမြောက်၊ သေနတ် စသည်တို့ထုတ်လုပ်ရန် သတ္တုအမျိုးမျိုး လိုအပ်လာသည်။ ထိုလိုအပ်ချက်များက ကိုလိုနီစနစ်ကို အစပျိုးပေးလိုက်သည်။

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ပြီးဆုံးသည့်အခါ စစ်ပွဲ အနိုင်အရှုံးကို ဆုံးဖြတ်ပေးနိုင်သည်မှာ အဏုမြူလက်နက်ဖြစ်လာသဖြင့် ယူရေနီယမ်သတ္တုမျိုးကွဲများ လိုအပ်လာသည်။ ထိုမှတစ်ဆင့် ကွန်ပျူတာနည်းပညာ တိုးတက်လာသည့်အတွက် ပစ်မှတ်ကို အတိအကျထိမှန်နိုင်ရေးသည် စစ်ပွဲ၏ အဆုံးအဖြတ်ဖြစ်လာသည်။ ကွန်ပျူတာချစ်(ပ်)ပြားသည် ယနေ့ခေတ်စစ်ပွဲများတွင် အရေးအပါဆုံးဖြစ်လာရသည်။ ထိုဖြစ်စဉ်ကို သမိုင်းဆရာများက "သံမဏိမှသည် ဆီလီကွန်ဆီသို့" (Steel to Silicon) ဟု အမည်တပ်ကြသည်။ စစ်အေးတိုက်ပွဲတွင် အမေရိကန်တို့ အနိုင်ရလိုက်သည်မှာလည်း နည်းပညာသာလွန်မှုက အဓိကကျသည်ဟု ဆိုကြသည်။

နည်းပညာသည် စစ်ပွဲ၏ အဆုံးအဖြတ်ဖြစ်လာသည်နှင့်အညီ နည်းပညာတိုးတက်မှုသည် အချိန်တိုအတွင်း အဆုံးအဖြတ်ပေးနိုင်သော လူသားကဲ့သို့ တွေးတောနိုင်သောချစ်(ပ်)ပြားအပေါ်တွင် တည်မှီနေပြန်သည်။

တရုတ်နှင့် အမေရိကန်တို့ နည်းပညာပြိုင်ဆိုင်မှုသည် ပြင်းထန်လာနေသည်။ တရုတ်၏ နည်းပညာရယူရန်ကြိုးပမ်းနေမှုသည် အမေရိကန်ကို သောကပွားစေသည်။ အမေရိကန်၏လုံခြုံရေးကိုခြိမ်းခြောက်လာနေခြင်းဟု အမေရိကန်က မှတ်ယူသည်။ တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံသည် စီးပွားရေး၊ သံတမန်ရေး၊ စစ်ရေးနှင့် နည်းပညာစွမ်းပကားဖြင့်

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာဆက်ဆံရေးပုံစံသစ်ကို ပုံဖော်ရန်ကြိုးစားနေသည့်အတွက် အမေရိကန်၏ ပြိုင်ဘက်ဖြစ်လာသည်ဟု ၂၀၂၂ ခုနှစ် အမေရိကန်အမျိုးသားလုံခြုံရေး မဟာဗျူဟာ (2022 U.S. National Security Strategy–NSS) အစီရင်ခံစာတွင် ဖော်ပြထားသည်။ တရုတ်၏ အာကာသ၊ စစ်ရေးနှင့် အဆင့်မြင့်ကွန်ပျူတာ လုပ်ငန်းစဉ်များ ဖင့်နှေးရပ်ဆိုင်းသွားစေရန် အမေရိကန်က ကြိုးစားသည်။ တရုတ်က အားသွန်ခွန်စိုက် ကြိုးစားနေသော တစ်ပိုင်းလျှပ်ကူးပစ္စည်း (Semiconductor) ထုတ်လုပ်မှုကို အမေရိကန်က နှောင့်ယှက် ပိတ်ပင်နေသည်။ ၂၀၀၀ ပြည့်လွန်နှစ်များမှစလျက် တရုတ်၏ နည်းပညာတိုးတက်မှု အရှိန်အဟုန်ကြီးမားလာသည်။ တရုတ်နိုင်ငံက တင်သွင်းနေသော ချစ်(ပ်)ပြားများ တန်ဖိုးသည် ၎င်းကတင်သွင်းနေသော ရေနံတန်ဖိုးထက်ပင် ပိုများနေသည်ကို အီကောနော်မစ်မဂ္ဂဇင်းကထောက်ပြသည်။ သမ္မတ ထရမ့်လက်ထက်တွင် ဟွာဝေးကဲ့သို့ ထိပ်တန်းကုမ္ပဏီများကိုကန့်သတ်ပိတ်ဆို့မှု စတင်ခဲ့သည်။ သမ္မတ ဘိုင်ဒန်လက်ထက်တွင်လည်း တရုတ်၏ တစ်ပိုင်းလျှပ်ကူးလုပ်ငန်းကို ရပ်တန့်သွားစေရန် စတင်လုပ်ဆောင်သည်။

တစ်ပိုင်းလျှပ်ကူးပစ္စည်း တစ်နည်းအားဖြင့် ချစ်(ပ်)သည် လုပ်ငန်းအဝဝ၏ အသက်ပင်ဖြစ်သည်။ စီမံခန့်ခွဲရေး၊ စာရင်းအင်းတို့မှစလျက် အာကာသယာဉ်ထုတ်လုပ်သည်အထိ ချစ်(ပ်)မပါလျှင် မဖြစ်နိုင်ပေ။ ကိုဗစ်ကူးစက်မှုကြောင့် လူကိုယ်တိုင်မတွေ့ဆုံဘဲ အွန်လိုင်းမှ တစ်ဆင့် ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်မှု တိုးပွားလာသည့်အတွက် ချစ်(ပ်)လိုအပ်မှုလည်း တိုးတက်များပြားလာသည်။ ယူကရိန်းစစ်ပွဲ၊ စိမ်းရောင်စိုနည်းပညာ (Green Technology)၊ ဉာဏ်ရည်တု၊ ကွမ်တမ်တွက်ချက်မှု (Quantum Computing) နှင့် 5G နည်းပညာတို့က ချစ်(ပ်)လိုအပ်မှုကို များစွာမြင့်တက်စေသည်။ ထိုနည်းပညာနယ်ပယ်များသည် တရုတ်နှင့် အမေရိကန်တို့ အပြိုင်ကြဲနေသော နည်းပညာစစ်တလင်းများဖြစ်သည်။

၂၀၂၂ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလ ၇ ရက်နေ့တွင် အမေရိကန် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဝန်ကြီးက စာမျက်နှာ ၁၃၉ မျက်နှာရှိ အမိန့်ဖြင့် တရုတ်အပေါ်ကန့်သတ်မှုများချမှတ်ခဲ့သည်။ မိုဘိုင်းဖုန်းမှ အဝတ်လျှော်စက်အထိ ထည့်သွင်းအသုံးပြုရသော ချစ်(ပ်)များအားတရုတ်ရယူနိုင်ခွင့်ကို ကန့်သတ်လိုက်သည်။ ယင်းသို့ ကန့်သတ် ထိန်းချုပ်လိုက်ခြင်းကြောင့် တရုတ်၏ (၁၄)ကြိမ်မြောက် ငါးနှစ်စီမံကိန်းကို များစွာထိခိုက်စေမည်။ ထိုကန့်သတ်ချက်တွင် အမေရိကန်နိုင်ငံသားနှင့် အမေရိကန်တွင် နေထိုင်ခွင့်ရသူများ (Green Card Holder) သည် တရုတ်ချစ်(ပ်)ထုတ်လုပ်ရေးလုပ်ငန်း၌ ဝင်ရောက်မလုပ်ကိုင်ရန် တားမြစ်ချက်လည်း ပါဝင်သည်။ သမ္မတ ဘိုင်ဒန် ကြေညာလိုက်သောနေ့တွင် တရုတ်နိုင်ငံရှိ ချစ်(ပ်)လုပ်ငန်းများ လူပ်ခါသွားသည်။ တရုတ်က နှစ်စဉ် ဘီလီယံ ၃၀၀ ဖိုးဝယ်ယူနေသည့် ချစ်(ပ်)အများစုမှာ အမေရိကန်နည်းပညာဖြင့် ထုတ်လုပ်ထားသော ချစ်(ပ်)များ ဖြစ်သည်။ ယူကရိန်းစစ်ပွဲတွင် ရုရှားကို တရုတ်က ထောက်ခံခြင်းသည် အမေရိကန်က ကန့်သတ်ပိတ်ဆို့မှုပြုလုပ်ခြင်း၏ များစွာသောအကြောင်းအချက်များအနက် အချက်တစ်ချက် ဖြစ်နိုင်သည်။

တရုတ်က တရုတ်(တိုင်ပေ)နှင့်ပေါင်းစည်းရေးကို အချိန်ယူဆောင်ရွက်မည့် အနေအထားမှ ရုတ်တရက် အလျင်စလို ဆောင်ရွက်မည့်အရိပ်အယောင်များပေါ်လာခြင်းသည် တရုတ်(တိုင်ပေ)ရှိ ချစ်(ပ်)စက်ရုံများကို အရေးတကြီးလိုအပ်လာခြင်းကြောင့်လည်းဖြစ်သည်။

ပြီးခဲ့သော ကွန်မြူနစ်ပါတီ ညီလာခံတွင် သမ္မတ ရှီကျင့်ဖျင် ပြောကြားသော မိန့်ခွန်း၌ ကိုယ့်အားကိုယ်ကိုးနည်းပညာ (Technological Self–sufficiency) ဟူသော စကားလုံး အကြိမ် ၄၀ ပါဝင်သည်။ ဖြစ်ပျက်မှုတိုင်း၊ တိုးတက်မှုတိုင်းသည် ယနေ့ကမ္ဘာတွင် ဆက်စပ် ဖြစ်ပေါ်နေသည်။ အရာရာတိုင်းတွင် ကိုယ့်အားကိုယ်ကိုးဆိုသည်မှာ ယနေ့ခေတ်တွင် မဖြစ်နိုင်တော့။ တစ်ကိုယ်တည်း ထီးတည်းရပ်တည်နေသောနိုင်ငံသည် ကမ္ဘာတွင် မရှိ။ မိမိ အားသာသောအပိုင်းတွင် ကိုယ့်အားကိုယ်ကိုး ဆောင်ရွက်နိုင်သော်လည်း မြားမြောင်လှ သော အခင်းအကျင်းတို့တွင် အခြားနိုင်ငံများထံမှ ရယူရသည်သာ ဖြစ်သည်။ အင်အားကြီးနိုင်ငံ ဟုဆိုသည့် အမေရိကန်သည်ပင် အရာရာတွင် တစ်ဦးတည်း ရပ်တည်၍မရပေ။ ဆန်ပေး၍ ဆီယူရသည်မှာ သမိုင်းဦးဘုံမြေခေတ်ကတည်းကဖြစ်သည်။

အမေရိကန်က တရုတ်အပေါ် ကန့်သတ်ပိတ်ဆို့မှုသည် လက်သစ် စစ်အေးတိုက်ပွဲ (New Cold War) သို့ ဦးတည်နေသည်ဟု ဆိုကြသည်။ ချစ်(ပ်)များ၏ ဇာတိချက်ကြွေမှာ အမေရိကန် ဖြစ်သည်။ တစ်ကမ္ဘာလုံးတွင် ထုတ်လုပ်နေသော ချစ်(ပ်)များသည် အမေရိကန် နည်းပညာနှင့် တစ်နည်းနည်းဖြင့် ဆက်စပ်နေသည်သာ ဖြစ်သည်။ ချစ်(ပ်)အများအပြားကို တည်ဆောက်တပ်ဆင်နေသည့် စက်ရုံများသည် အာရှတိုက်တွင် ရှိနေကြသည်။ အကျော် အမော် စက်ရုံများမှာ တောင်ကိုရီးယားမှ ဆမ်ဆောင်းနှင့် တရုတ်(တိုင်ပေ) မှ MediaTek နှင့် TSMC တို့ ဖြစ်ကြသည်။ ထိုကုမ္ပဏီများသည် တရုတ်ထံ ချစ်(ပ်)များကို ရောင်းချတော့မည် မဟုတ်ပေ။ အမေရိကန် ကိုယ်တိုင်ပင်လျှင် အာရှတိုက်ရှိ ချစ်(ပ်)လုပ်ငန်းများအပေါ် များစွာ မှီခိုနေရသည်မှာ အန္တရာယ်မကင်းဟု ခံစားလာသည်။ တရုတ်(တိုင်ပေ)သည် တရုတ်ပြည် နှင့် နီးကပ်စွာရှိနေသည်။ တရုတ်(တိုင်ပေ)ရှိ TSMC ကုမ္ပဏီသည် တစ်နှစ်လျှင် ဒေါ်လာ ဘီလီယံ ၃၅၀ တန်ဖိုးရှိချစ်(ပ်)များကို ထုတ်လုပ်ပေးနေသည်။ TSMC ဖျက်ဆီးခံလိုက်ရလျှင် မိုဘိုင်းဖုန်းထုတ်လုပ်ခြင်း၊ အချက်အလက်ဗဟိုဌာနများ၊ မော်တော်ယာဉ်များ၊ ဆက်သွယ်ရေး ကွန်ရက်များကို မထုတ်လုပ်နိုင်ဘဲ ကြန့်ကြာကုန်လျှင် ဒေါ်လာဘီလီယံ ရာချီ ဆုံးရှုံးသွားနိုင် သည်။ ထို့ကြောင့် ဂျိုးဘိုင်ဒန်က အမေရိကန်ပြည်တွင်း ချစ်(ပ်)ထုတ်လုပ်မှုလုပ်ငန်းများ အားကောင်း ရှင်သန်စေရန် ဒေါ်လာဘီလီယံ ၅၀ ထောက်ပံ့ပေးမည်ဟု အဆိုပြုခဲ့သည်။

တရုတ်က လက်တုံ့ပြန်နိုင်သောအကွက်မှာ နေရောင်ခြည်သုံး ဘက်ထရီ၊ လေအားသုံး တာဘိုင်နှင့် နေရောင်ခြည်သုံး မော်တော်ယာဉ်ဘက်ထရီများ ဖြစ်သည်။ ထိုပစ္စည်းများကို တရုတ်က တွင်ကျယ်စွာ ထုတ်လုပ်နေသည်။ ထိုပစ္စည်းများသည် တစ်ကျော့ပြန်စွမ်းအင်သို့ ကူးပြောင်းရန် တာစူနေသော အမေရိကန်အဖို့ များစွာ အရေးပါသည်။

လတ်တလောအခြေအနေတွင် ချုပ်ဆိုထားသော စာချုပ်အရ တရုတ်သည် တစ်နှစ် တာမျှ အမေရိကန်၊ ကိုရီးယားနှင့် တရုတ်(တိုင်ပေ)တို့မှထုတ်လုပ်သော ချစ်(ပ်)များကို ဝယ်ယူခွင့်ရှိနေမည်ဖြစ်သည်။

ချစ်(ပ်)ထုတ်လုပ်ရာတွင် ပါဝင်သောကုန်ကြမ်းများမှာ အလူမီနီယမ်၊ ကြေးနီ၊ အဖြိုက် နက်၊ ခနောက်စိမ်းနှင့် ရွှေတို့ဖြစ်သည်။ ချီလီနိုင်ငံသည် ကမ္ဘာပေါ်တွင် ကြေးနီသိုက် အကြီးဆုံး ရှိပြီး တရုတ်သည် နှစ်စဉ်အများဆုံးဝယ်ယူနေသော ဖောက်သည်ဖြစ်သည်။ တရုတ်သည် တစ်နှစ်လျှင် အလူမီနီယမ် တန်ချိန် ၃၆ သန်း ထုတ်လုပ်နေသဖြင့် အများဆုံး ထုတ်လုပ်နေ

သော နိုင်ငံဖြစ်သည်။ အမေရိကန်၏ အလူမီနီယမ်ထုတ်လုပ်မှုသည် ကမ္ဘာပေါ်တွင် နဝမ အဆင့်တွင်သာရှိသည်။ တရုတ်သည် အဖြိုက်နက်ရောင်းချနေသော အဓိကနိုင်ငံ ဖြစ်သည်။ တရုတ်၏ မဟာမိတ်ဖြစ်သော ရုရှားသည် အဖြိုက်နက်ထုတ်လုပ်မှုတွင် တတိယနေရာ၌ ရှိသည်။

အသစ်ထုတ်လုပ်မည့် လက်နက်သစ်များ၏ လားရာနှင့် အစွမ်းထက်မှုကို ချစ်(ပ်)များက ထိန်းချုပ်ထားသည်။ နိုင်ငံကြီးများ၏ စစ်အင်အားသည် နောက်ဆုံးပေါ်ချစ်(ပ်)များ ရရှိနိုင်မှုအပေါ် များစွာတည်မှီနေသည်။ ချစ်(ပ်)သည် လူသားတို့တီထွင်ခဲ့သော ပစ္စည်းများ အနက် အရှုပ်ထွေးဆုံး၊ အနက်နဲဆုံးပစ္စည်းဖြစ်သည်။ တန်ဖိုးအကြီးဆုံးလည်းဖြစ်သည်။ စွမ်းရည်မြင့် ကွန်ပျူတာ၊ စမတ်ဖုန်း၊ အဝတ်လျှော်စက်၊ လေယာဉ် စသည့် ခေတ်မီကိရိယာမှန်သမျှတွင် ချစ်(ပ်)မပါလျှင် မဖြစ်နိုင်။

ချစ်(ပ်)ကို ထုတ်လုပ်သော စက်၏စွမ်းရည်မှာ အံ့ဘနန်း တိကျလှသည်။ တစ်စင်တီမီတာ၏ ဘီလီယံတစ်ရာပုံတစ်ပုံအထိ တိကျစွာအလုပ်လုပ်နိုင်သည်။ ထိုအတိုင်းအတာသည် အချို့သော ဗိုင်းရပ်စ်များထက်ပင် သေးငယ်သည်။ ချစ်(ပ်)ပြုလုပ်သော စက်အချို့ကို ထုတ်လုပ်ရန် နှစ်နှင့်ချီကြာသည်။ တန်ဖိုးမှာလည်း သန်းရာကျော်ပေးရသည်။ စွမ်းရည်မြင့် ချစ်(ပ်)များကို ထုတ်လုပ်ပေးနိုင်သောစက်များကို ဟော်လန် ASML ကုမ္ပဏီတစ်ခုတည်းကသာ ထုတ်လုပ်နိုင်သည်။ လွန်ခဲ့သော ဆယ်နှစ်အတွင်း ASML ကုမ္ပဏီက ထုတ်လုပ်ပေးသော စက်အလုံးရေမှာ ၁၄၀ သာရှိသည်။ မျိုးဆက်သစ်ချစ်(ပ်)ထုတ်လုပ်သော စက်တစ်လုံးသည် ဒေါ်လာ သန်း ၄၀၀ တန်ဖိုးရှိသည်။

လက်ရှိ အမေရိကန်၏ မူဝါဒရည်မှန်းချက်မှာ တရုတ်ထက်သာလွန်သော ချစ်(ပ်)များ ထုတ်လုပ်နိုင်ရေးနှင့်တရုတ်၏ စွမ်းရည်မြင့် ချစ်(ပ်)ထုတ်လုပ်မှုကို ဟန့်တားရန် ဖြစ်သည်။ တရုတ်၏ Legacy ဟုအမည်ပေးထားသော ချစ်(ပ်)မှာ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများတွင် မရှိမဖြစ် အသုံးပြုရသည်။ ထိုချစ်(ပ်)အမျိုးအစား ထုတ်လုပ်မှုတွင် တရုတ်က ရှေ့ပြေးနေသည်ဟု ဆိုသည်။ ထိုချစ်(ပ်)ကို အသုံးပြုလျက် အမေရိကန်၏ စီးပွားရေးအဆောက်အအုံကို အနှောင့်အယှက်ပေးလာနိုင်သည်။ ထိုမှုမက ချစ်(ပ်)များကို အမေရိကန်က မဖြစ်မနေ ဝယ်ယူအသုံးချ နေရခြင်းဖြစ်သည်။ တရုတ်၏ legacy များအသုံးပြုမှုကို အမေရိကန်က လျှော့ချသည့် တစ်ချိန်တည်းတွင် ကိုယ်တိုင်ထုတ်လုပ်မှုကို ပြည်တွင်းသုံး လုံလောက်သည်အထိ မြှင့်တင်ရန် ရည်ရွယ်ထားသည်။

အမေရိကန်က တရုတ်ချစ်(ပ်)များကို ကန့်သတ်ပိတ်ဆို့ရုံမျှမက ထိုချစ်(ပ်)များကို အသုံးပြုထားသည့်လူသုံး၊အိမ်သုံးကုန်ပစ္စည်းများကိုပါကန့်သတ်သည်အထိလုပ်လာနိုင်သည်။ ယင်းသို့ဆောင်ရွက်မည်ဆိုပါက အမေရိကန်၏ မဟာမိတ်နိုင်ငံများက စိတ်တူကိုယ်တူပါဝင် ဆောင်ရွက်ကြရန်လိုအပ်သည်။ ဤသည်ကိုထောက်ရှုခြင်းဖြင့် ကန့်သတ်ပိတ်ဆို့မှုသည် တစ်နိုင်ငံတည်းက ဆောင်ရွက်လျှင် ထိရောက်မှုအားနည်းမည်ဟု သိရသည်။ ချစ်(ပ်)နှင့် ထုတ်လုပ်ထားသော ကုန်ပစ္စည်းကိုပိတ်ပင်ရန် ထုတ်လုပ်မှုကွင်းဆက်တစ်ခုလုံးကို ရှင်းလင်းစွာ သိထားမှသာ ဆောင်ရွက်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ယင်းသို့သိရှိရန်မှာလည်း ထုတ်လုပ်မှုကွင်းဆက်ကို လျှို့ဝှက်ထားသည့်အတွက် သိရှိရန် မလွယ်ကူပေ။

ချစ်(ပ်)အပေါ်တွင်သာမက ဆက်စပ်ပစ္စည်းများကို ပိတ်ဆို့ရင်းဖြင့် ကန့်သတ်မှုသည် နည်းပညာသင်ကြားပို့ချသည့် ကျောင်း၊ တက္ကသိုလ်များအထိ ပျံ့နှံ့သွားနိုင်သည်။ မည်သူ့ကို သင်မပေးရဆိုသည့် ကန့်သတ်မှုမျိုးဖြစ်လာနိုင်သည်။ နိုင်ငံသားဖြစ်သည့်တိုင် မည်သည့် အမျိုးအနွယ်ဆိုလျှင် အဆင့်မြင့် ချစ်(ပ်)နည်းပညာ သင်မပေးရဆိုသည့် ကန့်သတ်ပိတ်ပင်မှုမျိုး အထိဖြစ်လာနိုင်သည်။

မည်မျှပိတ်ပင်သည်ဖြစ်စေ အနေးနှင့်အမြန်ဆိုသလို နည်းပညာသည် တရုတ် လက်သို့ ရောက်သွားမည်သာဖြစ်သည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးအပြီး အဏုမြူနည်းပညာသည် အမေရိကန်တစ်ဦးတည်း လက်ထဲတွင်သာရှိသော်လည်း မကြာမီတွင် ရုရှားလက်သို့ ရောက် သွားပြီး အခြားနိုင်ငံများလက်သို့လည်း ပျံ့နှံ့သွားသည်။

သို့စဉ်တိုင် ချစ်(ပ်)ထုတ်လုပ်ရေးသည် အဏုမြူလက်နက်ကဲ့သို့ ထုတ်လုပ်ရန် မလွယ် ကူပေ။ နည်းပညာရယူရန် လွယ်ကူကောင်းလွယ်ကူမည်ဖြစ်သော်လည်း ထုတ်လုပ်ရန် စက် တည်ဆောက်ရေးမှာမူ ခက်ခဲနေဦးမည်။ ချစ်(ပ်)ထုတ်လုပ်သည့်စက်သည် လွန်စွာသိမ်မွေ့ ရှုပ်ထွေးသည်။ ချစ်(ပ်)ထုတ်လုပ်သည့်စက်ကို တစ်ဦးတည်းသောထုတ်လုပ်ပေးနိုင်သူမှာ ဟော်လန် ဖြစ်သည်။ ဟော်လန်သည် အနောက်အုပ်စုဝင်ဖြစ်သဖြင့် တရုတ်အဖို့ ရေကုန်ရေခန်း ကြိုးစားသည့်တိုင် အဆင့်မြင့်ချစ်(ပ်)ထုတ်လုပ်ရန် အလှမ်းဝေးနေဦးမည်သာ ဖြစ်သည်။

အမေရိကန်သည် တရုတ်၏ Legacy သာမက အခြားအားကိုးနေရသော တရုတ် ထုတ်ကုန်ပစ္စည်းများလည်း ရှိနေသည်။ အိမ်သုံးဆေးဝါး၊ အရေးကြီး တွင်းထွက်သတ္တုများ၊ ဆိုလာပြားများ ၊ လျှပ်စီးပတ်လမ်းဆားကစ် စသည်တို့ကို တရုတ်ထံမှ တင်သွင်းနေရသည်။ တစ်နိုင်ငံအပေါ်တစ်နိုင်ငံ မှီခိုနေရမှုသည် တဖြည်းဖြည်း ကြီးထွားလာနေသည်ကို တွေ့ရ သည်။ ယင်းသို့ မှီခိုနေရခြင်းသည် လျော့ပါးသွားရန် မမြင်ပေ။

တရုတ်အပေါ် နည်းပညာပိတ်ဆို့ကန့်သတ်ခြင်း၊ အမေရိကန်ပြည်တွင်း ချစ်(ပ်) လုပ်ငန်းများ ကြီးထွားလာစေရန် မက်လုံးပေးခြင်းတို့သည် လွန်ခဲ့သော ဆယ်နှစ်က ဆောင် ရွက်ခဲ့မည်ဆိုလျှင် အောင်မြင်နိုင်ခြေ ရှိသည်။ ယခုအခါတွင် အခြေအနေတို့ ကွာခြားသွားပြီ ဖြစ်သည်။

တရုတ်သည် ဟော်လန်မှလုပ်သော ချစ်(ပ်)ထုတ်လုပ်ရေးစက် ကြီးကြီးငယ်ငယ် ဟူသမျှကို ရသမျှ ဝယ်ယူနေသည်မှာ ဆယ်စုနှစ်တစ်ခုမကတော့။ ဟော်လန်မှ ထုတ်လုပ် သမျှ၏ ငါးဆယ်ရာခိုင်နှုန်းကို တရုတ်က ဝယ်ယူခဲ့သည်။ ယခုအခါ တရုတ်သည်အလယ်အလတ် အဆင့် ချစ်(ပ်)အမြောက်အမြား ထုတ်လုပ်လျက်ရှိသည်။ အစိုးရ၏ ထောက်ပံ့မှုဖြင့် အများ အပြားထုတ်လုပ်ကာ ဈေးကွက်ကို လွှမ်းမိုးထားသည်။

ချစ်(ပ်)အများအပြားကို ဈေးနှုန်းချိုသာစွာဖြင့်ရနေသည့်အတွက် အမေရိကန်ရင်းနှီး မြှုပ်နှံသူများသည် အစိုးရက မည်သို့ပင် မက်လုံးပေးသည်ဖြစ်စေ ချစ်(ပ်)ကို ပြည်တွင်းတွင် ထုတ်လုပ်ရန်စိတ်မဝင်စားကြတော့။ ထို့အတွက် အမေရိကန်ပြည်တွင်းတွင် ချစ်(ပ်)ထုတ်လုပ် ရေး ရုတ်တရက်ဖွံ့ဖြိုးလာရန် မဖြစ်နိုင်ပေ။

Legacy ချစ်(ပ်)ကို တရုတ်ကရောင်းချသည့်ဈေးမှာ အခြားနိုင်ငံများက ရောင်းချသည့် ဈေးထက် ၃၀ ရာခိုင်နှုန်းလျော့နည်းနေသည်။ အမေရိကန်အပါအဝင် အခြားနိုင်ငံများသည်

ထုတ်လုပ်စရိတ်ကြောင့် တရုတ်ကဲ့သို့ ဈေးချမရောင်းနိုင်ပေ။ ထိုအခြေအနေကြောင့် အမေရိကန်ပြည်တွင်းတွင် Legacy ချစ်(ပ်) တွင်ကျယ်စွာထုတ်လုပ်ရန်မှာ အလှမ်းဝေးသွားသည်။ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများကလည်း Legacy ချစ်(ပ်) ထုတ်လုပ်မှုတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံကြမည် မဟုတ်တော့ပေ။

အနီးစပ်ဆုံးသက်သေမှာ ပြည်တွင်း နေရောင်ခြည်စွမ်းအင်အသုံးပြုမှု တွင်ကျယ်လာစေရန် သမ္မတ ဂျိုးဘိုင်ဒန်က အမေရိကန်ထုတ်လုပ်သူများကို အခွန်ကင်းလွတ်ခွင့်ပေးခဲ့သည်။ အမေရိကန်ထုတ်လုပ်သူအများစုက ဆိုလာပြားများကို တရုတ်နိုင်ငံတွင် ထုတ်လုပ်ကြသည်။ တရုတ်တွင်ထုတ်လုပ်သည့် ဆိုလာပြားများသည် အမေရိကန်ပြည်တွင်းထုတ်လုပ်သော ဆိုလာပြားများထက် ၅၀ ရာခိုင်နှုန်း ဈေးလျှော့ရောင်းနိုင်ကြသည်။ ပြည်တွင်းထုတ်လုပ်သူများသည် ပြည်တွင်းတွင် တိုးချဲ့ထုတ်လုပ်မည့် စီမံကိန်းများကို ဖျက်သိမ်းကာ လုပ်ငန်းရပ်ဆိုင်းလိုက်ကြသည်။

အမေရိကန်ထုတ်လုပ်သူများသည် တရုတ်ထုတ်လုပ်သူများနှင့် ဈေးနှုန်းတွင် မပြိုင်ဆိုင်နိုင်သည့် အနေအထားဖြစ်သည်။ လုပ်နိုင်သည့် တစ်ခုတည်းသောနည်းလမ်းမှာ တရုတ်လုပ်ပစ္စည်းကို လုံးဝပိတ်ပင်လိုက်ရန်သာ ရှိတော့သည်။

အဆင့်မြင့်ချစ်(ပ်) (High–Bandwidth Memory–HBM) ထုတ်လုပ်ရေး စက်ကိရိယာများ တရုတ်သို့မရောင်းချရန် ဟော်လန်ကို အမေရိကန်က ဖိအားပေးခြင်းဖြင့် အောင်မြင်သော်လည်း အခက်အခဲရှိနေသေးသည်။ ဝယ်အားကောင်းသည့် တရုတ်ကိုမရောင်းချရသည့်အတွက် ဟော်လန်အဖို့ ဘီလီယံချီသော ငွေကြေးနစ်နာမှု ရှိလာသည်။ ထို့အတွက် နစ်နာကြေးပေးခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ အခြားအခွင့်အရေးများပေးခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း ဆောင်ရွက်ရပေမည်။ ထို့အပြင် ရောင်းချပြီး တရုတ်လက်ဝယ်ရှိနေသည့် စက်များ ပြုပြင်ထိန်းသိမ်းခြင်းကို ဟော်လန်ကပင် ဆောင်ရွက်ပေးနေရသည်ဖြစ်ရာ ထိုသို့ပေးနေခြင်းကို လက်ရှိ စာချုပ်သက်တမ်းကုန်ဆုံးပါက ဆက်မပေးတော့ရန် အမေရိကန်က ဖိအားပေးသည်။ ယင်းသို့ ဟော်လန်က ဝန်ဆောင်မှုမပေးတော့လျှင် ဟော်လန်ကို ဒဏ်ခတ်ရလိမ့်မည်ဟု တရုတ်က ခြိမ်းခြောက်ထားသည်။

ပင်ရင်းကိုပိတ်ဆို့ထားသည့်တိုင် ချစ်(ပ်)များကို တရားဝင်အသုံးပြုခွင့်ရထားသောနိုင်ငံများမှခိုးထုတ်ကာ တရုတ်လက်သို့ရောင်းချခြင်းများလည်းရှိနိုင်သည်။ ယင်းသို့ရယူမှုသည် အနည်းအကျဉ်းသာ ရှိနိုင်သော်လည်း အမေရိကန်က မဖြစ်မနေပိတ်ဆို့ရန် လိုအပ်သည်။ တင်းတင်းကျပ်ကျပ် ပိတ်ဆို့လျှင် တရုတ်သည် ကိုယ့်အားကိုယ်ကိုးကာ ပြည်တွင်း၌ ထုတ်လုပ်ရန် ရေကုန်ရေခန်း ကြိုးစားလာမည်မှာ မလွဲကေန်ပင်။

ချစ်(ပ်)ရရှိနိုင်မှုကို ပုံမှန်ရှိနေစေရန် ဂျပန်၊ တောင်ကိုရီးယား၊ တရုတ်(တိုင်ပေ)တို့နှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ကြရန် အမေရိကန်က အဆိုပြုထားသည်။ အစွမ်းအထက်ဆုံး ပထမတန်းစားချစ်(ပ်)(3–5 nanometers) ၉၀ ရာခိုင်နှုန်းနှင့် ဒုတိယတန်းစားချစ်(ပ်) (7 nanometers) ၈၀ ရာခိုင်နှုန်းကို တရုတ်(တိုင်ပေ)မှ ထုတ်လုပ်လျက်ရှိသည်။

၂၀၁၅ ခုနှစ်မှစတင်လျက် အဆင့်မြင့်နည်းပညာ ရရှိရေးအတွက် ပြည်ပနိုင်ငံများအပေါ် မှီခိုနေရမှုကင်းရေးကို တရုတ်က စီမံကိန်းချလျက် ကြိုးပမ်းနေသည်။ တရုတ်၏

နည်းဗျူဟာသည် အနောက်အုပ်စုနှင့် မတူကွဲပြားသည်။ နိုင်ငံခြားကုမ္ပဏီများသည် တရုတ်အပေါ် မှီခိုမှုများလာစေခြင်းဖြင့် ဥရောပနှင့် အမေရိကန်တို့အကြား ကူးလူးမှုလျော့ကျစေပြီး အနောက်အုပ်စု၏ သြဇာနယ်ပယ်ကို ကျဉ်းကျုံ့စေရန် ရည်ရွယ်ချက်ထား ဆောင်ရွက်သည်။ နိုင်ငံခြားအပေါ် မှီခိုနေရမှုကို ၂၀၂၅ ခုနှစ်တွင် ၇၀ ရာခိုင်နှုန်းအထိလျှော့ချရန် တရုတ်က စီမံကိန်းချ လျာထားသော်လည်း မပြည့်မီခဲ့။ ရည်မှန်းချက်အသစ်အဖြစ် ၂၀၃၀ ပြည့်နှစ်တွင် မှီခိုမှုကို ၇၅ ရာခိုင်နှုန်းအထိ လျှော့ချရန် သတ်မှတ်ထားပြန်ပါသည်။ ချစ်(ပ်)ထုတ်လုပ်ရေး သုတေသနနှင့် တိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက် တရုတ်သည် ဒေါ်လာဘီလီယံ ၁၅၀ မြှုပ်နှံလျက် ဆောင်ရွက်နေသည်။ အမေရိကန်၏ ကန့်သတ်ပိတ်ဆို့မှုကို တရုတ်က တန်ပြန်သည့်အနေဖြင့် မြေရှားသတ္တုတင်ပို့မှုကို ကန့်သတ်သည်။ အလားတူပင် တစ်ပိုင်းလျှပ်ကူးပစ္စည်းနှင့် လျှပ်စစ်မော်တော်ယာဉ်များတွင် အသုံးပြုရသော ဂျာမေနီယမ်နှင့် ဂေါ်လီယမ်သတ္တု တင်ပို့မှုကို ၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လတွင် တရုတ်က ကန့်သတ်ထိန်းချုပ်ခဲ့သည်။ မြေရှားသတ္တု သန့်စင်ထုတ်လုပ်မှုလုပ်ငန်း၏ ၈၀ ရာခိုင်နှုန်းသည် တရုတ်လက်ဝယ်ရှိသည်။

အမေရိကန်က အဆင့်မြင့်နည်းပညာတင်ပို့မှုကို ကန့်သတ်ခြင်းသည် တရုတ်ကိုသာမက အမေရိကန်ကုမ္ပဏီများကိုပါ ထိခိုက်စေသည်။ တရုတ်သည် ကမ္ဘာပေါ်တွင် ထွက်ရှိသမျှ ချစ်(ပ်) ၄၀ ရာခိုင်နှုန်းကို ဝယ်ယူသုံးစွဲနေသည်ဖြစ်ရာ တရုတ်အပေါ် ကန့်သတ်ပိတ်ဆို့ခြင်းသည် ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိလာမည်။

တရုတ်၏ ပထဝီနိုင်ငံရေးအရ ကြီးမားသော ရည်မှန်းချက်ကို လျှော့ချသွားစေရန် ပစ်မှတ်ထားလျက် ကန့်သတ်ပိတ်ဆို့မှုများချမှတ်ခြင်းသည် အောင်မြင်နိုင်မည် မဟုတ်ပေ။ တရုတ်သည် ကိုယ့်အားကိုယ်ကိုးကြိုးစားမှုကြောင့် ဉာဏ်ရည်တုနယ်ပယ်တွင် ပေါက်မြောက်အောင်မြင်ပြီး နောက်ပိုင်းတွင် အနောက်နိုင်ငံများနှင့် လက်ရည်တူယှဉ်ပြိုင်လာနိုင်မည်ဟု မှန်းဆရသည်။

“ တရုတ်သည် ကိုယ့်အားကိုယ်ကိုး ကြိုးစားမှုကြောင့် ဉာဏ်ရည်တုနယ်ပယ်တွင် ပေါက်မြောက်အောင်မြင်ပြီး နောက်ပိုင်းတွင် အနောက်နိုင်ငံများနှင့် လက်ရည်တူ ယှဉ်ပြိုင်လာနိုင်မည်ဟု မှန်းဆရသည်။ ”

တရုတ်ကို စစ်ရေး၊ စီးပွားရေး၊ နည်းပညာနယ်ပယ်များတွင် တင်းတင်းကျပ်ကျပ် ပိတ်ဆို့လာလျှင် တရုတ်သည် အနောက်နိုင်ငံများနှင့် အဆက်ပြတ်ကာ ကမ္ဘာလွှမ်းခြုံမှုဖြစ်စဉ် (Globalization) ရေစုန်မျောသွားမည်။ ချစ်(ပ်)ထုတ်လုပ်မှုလုပ်ငန်းတွင် အနောက်နိုင်ငံများက အလုံးအရင်းဖြင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံရန် လိုအပ်လာမည်။ အနောက်နိုင်ငံများတွင် ထုတ်လုပ်သော ချစ်(ပ်)သည် အာရှတိုက်တွင် ထုတ်လုပ်သည်ထက် ပိုမိုကုန်ကျသည်။ တရုတ်(တိုင်ပေ)တွင် ထုတ်လုပ်သော စရိတ်သည် အမေရိကန်တွင် ထုတ်လုပ်သောစရိတ်၏ ထက်ဝက်မျှ ပိုမိုသက်သာသည်။

အမေရိကန်၊ ဂျပန်နှင့် အနောက်နိုင်ငံများ၏ ကန့်သတ်ပိတ်ဆို့မှု ပြင်းထန်လွန်းပါက နှစ်ဖက်အကျိုးစီးပွား ဆုံးရှုံးရမည်။ ထို့ကြောင့် ပိတ်ဆို့မှုကို အလွန်အမင်း မတင်းကျပ်ဘဲ အလုပ်ဖြစ်စေမည့် အတိုင်းအတာအတွင်းရှိစေပါက အကျိုးစီးပွားထိခိုက်မှုကို သက်သာစေနိုင်သည်။

အေးထွန်းမင်း

Ref: – Art of ‘chip war’: The tech rivalry between US–China – The Daily Guardian

– The escalating chip war between China and the West

– China threatens chip war retaliation against Dutch, Japanese

½kS-,Lu&efappyaq,aE,yGESh tar&cdef\ r[mAsL[mrsm;

p,ly,fyef;awmif;

"ဥရောပသည်
အမေရိကန်နိုင်ငံ၏ နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု
အများဆုံးပြုလုပ်ရာ ဒေသဖြစ်ပြီး
ကုန်ပစ္စည်းတင်ပို့ရောင်းချရာ
အကြီးမားဆုံးသော ဈေးကွက်ဒေသလည်း ဖြစ်သည်။"

ဓာတ်ပုံ–အင်တာနက်

အမေရိကန်၏ ဖိအားပေးမှုက နှစ်ဦးနှစ်ဖက် လက်ခံနိုင်သော အခြေအနေဖြင့် စစ်ပွဲကို အဆုံးသတ်ပေးနိုင်

အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုက ယူကရိန်းဘက်မှ ရပ်တည်ပေးနေပြီး ရုရှားအတွက် အမှန်တကယ် အခက်တွေ့စေမည့် စေ့စပ်ဆွေးနွေးရေးမဟာဗျူဟာ ချမှတ်ပေးနေသမျှ ကာလပတ်လုံး ယူကရိန်းအနေဖြင့် ရုရှားနှင့် ပြုလုပ်မည့် ဆွေးနွေးပွဲများတွင် အတော်အတန် အင်အားကြီးမားသော ဩဇာအရှိန်အဝါများရှိနေမည်။ ယူကရိန်းကို ဝေဖန်ပြစ်တင်ပြီး ရုရှားဘက်ကို တစ်ဖက်သတ် လိုက်လျောအလျှော့ပေးသည့် ထရမ့်အစိုးရအရာရှိများ၏ မကြာသေးမီ သီတင်းပတ်များအတွင်းက ယောက်ယက်ခတ် ဝေဖန်သုံးသပ်ချက်များနောက်တွင် အမေရိကန်၏ ယူကရိန်းအပေါ် ထောက်ခံအားပေးမှုများမှာ သံသယဖြစ်ဖွယ်ရှိလာခဲ့သည်။ ဆော်ဒီအာရေးဗီးယားနိုင်ငံ ရီယာ့ဒ်မြို့တွင် ရုရှားနှင့် အမေရိကန်တို့၏ တွေ့ဆုံဆွေးနွေးမှုများက ယူကရိန်းနှင့် ဥရောပတွင် စိုးရိမ်ပူပန်မှုအရှိန်ကို မြင့်တက်စေခဲ့သည်။ သို့သော် ထိုသို့ ဆောင်ရွက်မှုများသည် ရွေးချယ်မှုတစ်ခုသာဖြစ်ပြီး မရှိမဖြစ် လိုအပ်ချက် တစ်ခုမဟုတ်ပေ။ အကယ်၍သာ အမေရိကန်က ယူကရိန်းကို ဆက်လက်ထောက်ခံလိုသော ဆန္ဒရှိပါက အမေရိကန်နှင့် ယူကရိန်းတို့၏ ကောင်းမွန်သော ဆက်ဆံရေးသည် လက်လှမ်းတမီ လက်တစ်ကမ်းတွင် ရှိနေသေးသည်။

ထရမ့်အစိုးရအနေဖြင့် ဤစေ့စပ်ဆွေးနွေးပွဲကို အမေရိကန်၏ စစ်မှန်သော အကျိုးစီးပွားရရှိရေး စိတ်ဓာတ်၊ ပြဿနာကို ဖြေရှင်းရန် မှန်ကန်သော အခြေအနေသုံးသပ်ချက်၊ ပို၍ နှစ်လိုဖွယ် အဆင့်ရှိသည့် ထွက်ပေါ်လာနိုင်သော အကျိုးရလဒ်၊ ဆွေးနွေးပွဲ၏ ရည်မှန်းချက်

ပြည့်စုံအောင် မည်သို့မည်ပုံ ချမှတ်ရမည့် မဟာဗျူဟာတို့ဖြင့် ပါဝင်သင့်ပေသည်။ အကယ်၍ အမေရိကန်က ထိုအတိုင်း ဆောင်ရွက်ခဲ့မည်ဆိုပါလျှင် ယူကရိန်းကို အချုပ်အချယ်ကင်း၍ လွတ်လပ်သော၊ သူ့နိုင်ငံသူ ကာကွယ်နိုင်သည့် စွမ်းရည်ရှိပြီး အနာဂတ်၌ ဖြစ်ပေါ်လာမည့် တိုက်ခိုက်မှုများကိုလည်း တားဆီးနိုင်မည်ကို အမေရိကန်က အာမခံချက်ပြုနိုင်မည် ဖြစ်သည်။ အကယ်၍ စေ့စပ်ဆွေးနွေးပွဲမတိုင်မီ ယူကရိန်းအား သူ၏ အားသာချက်များကို အကျိုးရှိရှိ အသုံးချနိုင်ရန် အမေရိကန်က မကူညီခဲ့ပါလျှင် တစ်ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ အမေရိကန်အကျိုးစီးပွားများကိုပါ ထိခိုက်နစ်နာစေနိုင်မည် ဖြစ်သည်။

ဖိအားများအောက်မှရုရှား

ဘိုင်ဒန်အစိုးရ၏သက်တမ်း နောက်ဆုံးနှစ်တွင် စာရေးသူသည် အမျိုးသားလုံခြုံရေးကောင်စီ မဟာဗျူဟာစီမံကိန်းတွင် အကြီးတန်းညွှန်ကြားရေးမှူးအဖြစ် ဆောင်ရွက်နေသည်။ ၂၀၂၄ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲတွင် မည်သူအနိုင်ရသည်ဖြစ်စေ ၂၀၂၅ ခုနှစ်တွင် ယူကရိန်းကို ရုရှားနှင့်စေ့စပ်ဆွေးနွေးစေရန် ပြင်ဆင်ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ ၂၀၂၃ ခုနှစ်က ယူကရိန်း၏ မအောင်မြင်သော တန်ပြန်ထိုးစစ်ဆင် တိုက်ခိုက်မှုနောက်တွင် အမေရိကန်အစိုးရက ယူကရိန်းအား ရုရှား၏ စစ်ပွဲကို အကန့်အသတ်မရှိ ဆက်လက်ဆင်နွှဲနေနိုင်သော စွမ်းဆောင်ရည်များ အားပျော့လာစေကာ နှစ်ဦးနှစ်ဖက် စေ့စပ်ဆွေးနွေးပွဲကို အလေးအနက်ထားလာစေရန် ဖိအားပေးစေမည့် ယူကရိန်းတို့ လုပ်ဆောင်ရန် လားရာညွှန်ရပ် (Vector–ဗက်တာ) သုံးခု ဖန်တီးရန် ကူညီပေးခဲ့သည်။

ပထမဗက်တာမှာ အချိုးအစားမတူညီသော တစ်စတစ်စ အားလျော့ဆုတ်ယုတ်စေခြင်း မဟာဗျူဟာ (အမှည့်ခြွေစစ် မဟာဗျူဟာ) ကို ကျင့်သုံးစေရန် ဖြစ်သည်။ ကာကွယ်ရေးဌာန၏ အဆိုအရ ရုရှား–ယူကရိန်း စစ်ပွဲစတင်ချိန်မှစ၍ ရုရှားတို့၏ ထိခိုက်ကျဆုံးမှုမှာ ၇၀၀,၀၀၀ ကျော်ရှိနေပြီဟုဆိုသည်။ ပျမ်းမျှအားဖြင့် တစ်ရက်လျှင် ၁,၅၀၀ မျှ ရှိသည်ဟုဆိုသည်။ ဒုတိယဗက်တာမှာ ယူကရိန်း၏ ကာလရှည်ကြာစွာ ဖုံးကြဲတိုက်ခိုက်ခြင်း ဆောင်ရွက်မှုကို ထောက်ခံရန် ဖြစ်သည်။ အစပိုင်းတွင် ယူကရိန်း၏ ပြည်တွင်းထုတ်ဒရုန်းများဖြင့် ဖုံးကြဲတိုက်ခိုက်ခြင်းကို ပံ့ပိုးပေးနေပြီး နောက်ပိုင်းတွင် တာဝေးပစ် ATACMS (စစ်တပ်နည်းဗျူဟာသုံးဒုံးကျည်) များကို ထောက်ပံ့ပေးရန် ဖြစ်သည်။ တတိယဗက်တာမှာ ရုရှားက စစ်ပွဲကို ကြာရှည်ဆင်နွှဲရာတွင် ငွေကြေးသုံးစွဲနိုင်မှု (ခနအင်အား)ကို အရှိန်လျော့သွားစေရန် ဘဏ်လုပ်ငန်းပေါင်း ၅၀ နှင့် စွမ်းအင်ဆိုင်ရာကဏ္ဍများ အပါအဝင် ရုရှားအပေါ် အရေးယူပိတ်ဆို့မှုများပြုရန်ဖြစ်သည်။ ၂၀၂၄ ခုနှစ် ကုန်ပိုင်းတွင် ရုရှား၏ ငွေကြေးဖောင်းပွမှုနှုန်းမှာ ၉ ဒသမ ၅ ရာခိုင်နှုန်းရှိနေပြီး အတိုးနှုန်းမှာလည်း ၂၁ ရာခိုင်နှုန်းကျော်အထိ ရောက်ရှိနေပြီဖြစ်ရာ အရေးယူပိတ်ဆို့မှုများသည် ရုရှား၏ ငွေကြေးဖောင်းပွမှုနှုန်းကို ပြောင့်ဆင်ခြင်းပင် ဖြစ်သည်။

ယူကရိန်းက စစ်ပွဲကို ၂၀၂၅ ခုနှစ်အထိ ဆက်လက်ဆင်နွှဲနိုင်ရန် အမေရိကန်က အမြောက်များ၊ ဒုံးကျည်များ၊ လေကြောင်းကာကွယ်ရေးလက်နက်များ၊ မြေပြင်တိုက်ခိုက်ရေးယာဉ်များ အလုံအလောက် ထောက်ပံ့ပေးထားပြီး ဖြစ်သည်။ ရုရှားနိုင်ငံ၏ အဖိုးတန်

ရတနာများကို ထိန်းချုပ်ကန့်သတ်နိုင်သည့် ဩဇာအရှိန်အဝါများရရှိစေရန် အမေရိကန်က ယူကရိန်းကို ဘဏ္ဍာငွေကြေး ဒေါ်လာ ၅၀ ဘီလီယံမျှ ချေးငွေကို ပေးထားခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ ရုရှားသည် ယူကရိန်း၏ အရှေ့ဘက်ပိုင်းနယ်စပ်ရှိ နယ်မြေအနည်းငယ်မျှကိုသာ သိမ်းယူရရှိခဲ့သည်။ Kursk ဒေသ၌ ယူကရိန်းတို့က ကျူးကျော်တိုက်ခိုက် သိမ်းပိုက်ထားသော မိမိပိုင်နယ်မြေအားလုံးကို ရုရှားတို့က ပြန်လည်ရယူနိုင်ခြင်း မရှိသေးပေ။ ထို့အပြင် ရုရှားတို့၏မဟာမိတ် ဆီးရီးယားသမ္မတ ဘာရှာ အယ်လ်အာဆတ် ရာထူးပြုတ်ကျခဲ့ရသဖြင့် ဆီးရီးယားတွင် ရုရှားတို့၏ စစ်တပ်များ ရှိနေမှုမှာ အဆုံးသတ်ခဲ့ရသည်။

“ ရုရှားနိုင်ငံ၏ အဖိုးတန်ရတနာများကို ထိန်းချုပ်ကန့်သတ်နိုင်သည့် ဩဇာအရှိန်အဝါများ ရရှိစေရန် အမေရိကန်က ယူကရိန်းကို ဘဏ္ဍာငွေကြေး ဒေါ်လာ ၅၀ ဘီလီယံမျှ ချေးငွေကို ပေးထားခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ ”

အဘယ်ကြောင့် ယူကရိန်းက အရေးပါနေသနည်း

ထရမ့်အစိုးရအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့ဝင်များအပါအဝင် အချို့သော လေ့လာသူများ၊ မူဝါဒ ချမှတ်သူများထဲတွင် ယူကရိန်းစစ်ပွဲ၏ အကျိုးရလဒ်များသည် အမေရိကန်အတွက် အရေးပါမှု အနည်းငယ်မျှသာ ရှိသည်ဟု ယုံကြည်နေကြသည်။ ထို့အပြင် ဥရောပလုံခြုံရေးသည် အမေရိကန်၏ တရုတ်နိုင်ငံအပေါ် ဆန့်ကျင်တုံ့ပြန်နေခြင်း၊ အခြေခံမဟာဗျူဟာ စိန်ခေါ်နေခြင်းအတွက် အာရုံပျက်စေမှု အနှောင့်အယှက်တစ်ခုသာဖြစ်သည်ဟု မှတ်ယူယုံကြည်နေကြသည်။ သို့တိုင်အောင် “အမေရိကပထမ” ဟူသော အမေရိကန်အမျိုးသားအကျိုးစီးပွားအမြင်ရှုထောင့် တစ်ခုတည်းမှ ရှုကြည့်လျှင်လည်းကောင်း၊ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ အခြေခံသော အစီအစဉ်ကို အနည်းငယ်မျှ တန်ဖိုးထားကြည့်ရှုလျှင်လည်းကောင်း၊ သို့မဟုတ် NATO ကို ထောက်ခံအားပေးသည်ဆိုလျှင်လည်းကောင်း အမေရိကန်အနေဖြင့် ရုရှား–ယူကရိန်းစစ်ပွဲတွင် ယူကရိန်းအပေါ် ရုရှားက စစ်နိုင်မသွားအောင် တားဆီးပေးခဲ့ပြီး ယူကရိန်းကို လွတ်လပ်သည့် အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်နိုင်ငံတစ်ခုအဖြစ် အသေအချာ ရှိနေစေခဲ့ပါလျှင် အမေရိကန်အဖို့ အနည်းဆုံး အဓိကအကျိုးစီးပွား(၄)ခု ရရှိနေမည်ဖြစ်သည်။

ပထမတစ်ခုမှာ ရုရှား–ယူကရိန်းစစ်ပွဲ စတင်

ချိန်မှစ၍ ရုရှားသည် တရုတ်၊ မြောက်ကိုရီးယား၊ အီရန်နိုင်ငံတို့နှင့် သိသိသာသာ ပိုမိုနက်ရှိုင်းစွာ ပူးပေါင်းလာခဲ့သည်။ ရုရှားသည် ထိုနိုင်ငံအသီးသီးတို့မှ အရေးပါသည့် အထောက်အကူများ ရရှိခဲ့သည်။ စက်မှုဆိုင်ရာပစ္စည်းကိရိယာများ၊ အလွန်သေးငယ်သော အီလက်ထရောနစ်ပစ္စည်းများဖြင့် ထုတ်လုပ်ထားသော ပစ္စည်းများအပါအဝင် သူ၏စစ်တပ်ကိုပြန်လည်တည်ဆောက်ရန် အကူအညီများ၊ အတူ ယှဉ်တွဲထုတ်လုပ်ခြင်းများကို တရုတ်နိုင်ငံမှ ရရှိခဲ့သည်။ အီရန်ထံမှ ဒုံးကျည်များ၊ ဒရုန်းများ၊ မြောက်ကိုရီးယားမှ အမြောက်များ၊ စစ်သားများ ရရှိခဲ့သည်။ အပြန်အလှန်အားဖြင့် ထိုနိုင်ငံ အသီးသီးသို့ စစ်ရေးနှင့် စက်မှုနည်းပညာအကူအညီများကို မကြုံစဖူး ထူးထူးကဲကဲ ပြန်လည်ပေးခဲ့သည်။ ထိုသို့ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများသည် အမေရိကန်၏ အကျိုးစီးပွားများကို စိုးရိမ်ဖွယ်ရာဖြစ်စေပြီး ရေရှည်တွင် အမှန်တကယ် ခြိမ်းခြောက်နေပေသည်။ ယူကရိန်းနိုင်ငံ အနှံ့အပြားတွင် ရုရှားတို့ရှိနေခြင်းသည် ရုရှားအပါအဝင် တရုတ်၊ မြောက်ကိုရီးယားနှင့် အီရန်တို့ပါ အောင်ပွဲရရှိနေခြင်း ဖြစ်နေသည်။ အမေရိကန်၏ပြိုင်ဘက် ထိုနိုင်ငံများ၏ နိုင်ငံရေးပေါင်းစည်းမှုနှင့် အမေရိကန်၏ပြိုင်ဘက် ရန်သူနိုင်ငံများသည် ရုရှားနိုင်ငံ၏ မိတ်ဖက်နိုင်ငံများ အဖြစ် သူတို့၏ အပြန်အလှန် အပေးအယူများကို လေးနက်စွာ ဆောင်ရွက်နေကြမည်ဖြစ်သည်။ ရုရှားနှင့် တရုတ်နိုင်ငံတို့အကြား သပ်လျှိုသွေးခွဲနိုင်မည့် အလားအလာမရှိချေ။ တရုတ်နှင့် ရုရှားခေါင်းဆောင်များအကြားရှိ နှောင်ဖွဲ့မှုမှာ ခိုင်မြဲလွန်းလှသည်။ ရုရှား၏ အောင်မြင်မှုက တရုတ်တို့အဖို့ အထူးသဖြင့် ရဲဆေးသဖွယ်ဖြစ်စေပြီး အမေရိကန်နှင့် အေးအတူပူအမျှ မိတ်ဖက်နိုင်ငံ ဖြစ်လိုသောဆန္ဒရှိကြောင်း ကောက်ချက်ဆွဲနိုင်သည်။

ဒုတိယတစ်ခုမှာ ယူကရိန်းသည် အချုပ်အချယ်ကင်း၍ လွတ်လပ်သောနိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ အဖြစ် ဆက်လက်ရပ်တည်နေခြင်းက အမေရိကန်အတွက် ကောင်းကျိုးရှိနိုင်ပေသည်။ ယူကရိန်း၏ စစ်အင်အားသည် ဤစစ်ပွဲနောက်၌ ဥရောပတွင် ရုရှားနှင့်တူကီယဲတို့ပြီးလျှင် တတိယအကြီးဆုံးအဖြစ် ရှိလာပေမည်။ ယူကရိန်းသည် ခေတ်မီနောက်ဆုံးပေါ် နည်းပညာများ အထူးသဖြင့် ဒရုန်းပစ္စည်းများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး၊ ဉာဏ်ရည်တုနည်းပညာကို စစ်ရေးတွင် အသုံးချလာနိုင်ခြင်း စသည်တို့ကို တီထွင်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ယူကရိန်းသည် ဤနည်းပညာများကို အမေရိကန်နှင့် မျှဝေမည်ဖြစ်ပြီး ဥရောပ၏ အခြေခံကာကွယ်ရေး စက်မှုလုပ်ငန်းများ ပြန်လည်တည်ဆောက်ရေးကိုလည်း အကူအညီပေးမည် ဖြစ်သည်။ အမေရိကန်အနေဖြင့် စစ်ပွဲ၏ အနာဂတ်စစ်မှုရေးရာအခြေအနေများကို ယူကရိန်းထံမှ များစွာလေ့လာနိုင်ခဲ့ပြီး ဖြစ်သည်။ အင်ဒို-ပစိဖိတ်ဒေသအပါအဝင် ကမ္ဘာ၏အခြားသော အစိတ်အပိုင်းများတွင် အမေရိကန်အဖို့ ယူကရိန်းသည် အင်အားတောင့်တင်းပြီး ယုံကြည်စိတ်ချရသော မဟာမိတ် တစ်နိုင်ငံဖြစ်လာဖွယ်ရှိပေသည်။

တတိယတစ်ခုအနေဖြင့် ဥရောပနိုင်ငံများသည် အမေရိကန်ကို ခိုင်မြဲစွာ လိုလားမှု ရှိခဲ့ကြပြီး ကာကွယ်ရေးအတွက် နိုင်ငံ့ဂျီဒီပီ၏ မြင့်မားသောရာခိုင်နှုန်းကို သုံးစွဲနေကြသည့် နိုင်ငံများ ဖြစ်ကြသည်။ ယင်းနိုင်ငံများတွင် လစ်သူရေးနီးယားက လာမည့် နှစ်နှစ်အတွင်း နိုင်ငံ့ဂျီဒီပီ၏ ၅ ရာခိုင်နှုန်းကျော်ကိုလည်းကောင်း၊ ပိုလန်နိုင်ငံက ၄ ဒသမ ၇ ရာခိုင်နှုန်း၊ လတ်ဗီးယားက ၃ ဒသမ ၄၅ ရာခိုင်နှုန်း၊ အက်စ်တိုးနီးယားက ၃ ဒသမ ၂ ရာခိုင်နှုန်းတို့ကို

ကာကွယ်ရေးအတွက် အသုံးပြုနေကြသည်။ အနောက်ဥရောပနိုင်ငံများအနေဖြင့် သူတို့၏ ကာကွယ်ရေးအသုံးစရိတ်ကို အလျင်အမြန်တိုးချဲ့သုံးစွဲကြစေကာမူ ၎င်းတိုက်ခိုက်မှုကို နှစ်ရှည်လများ တားဆီးနိုင်သည့် အင်အားမပြည့်စုံကြပေ။ အမေရိကန်က တောင်းဆိုသမျှ အရာအားလုံးကို လိုက်ပါလုပ်ဆောင်ပေးနေသည့် လွတ်လပ်သော အချုပ်အခြာအာဏာပိုင် နိုင်ငံ၊ မဟာမိတ်ပြုရန် ကတိပေးထားသည့်နိုင်ငံများကို အမေရိကန်က စွန့်ပစ်ပယ်ခွာခြင်း မပြုသင့်ပေ။ အကြောင်းမှာ အခြားသော အနောက်ဥရောပနိုင်ငံများမှာ လက်ရှိအခြေအနေ ထက် ပိုမိုတိုး၍ ဆောင်ရွက်ကြမည်မဟုတ်သောကြောင့်ဖြစ်သည်။

နောက်ဆုံးအချက်လည်းဖြစ်ပြီး အရေးအကြီးဆုံးလည်း ဖြစ်နိုင်သည့်တစ်ချက်မှာ တည်ငြိမ်ပြီး အေးချမ်းသော ဥရောပဒေသသည် အမေရိကန်အတွက် အကျိုးရှိနေခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ဥရောပသည် အမေရိကန်နိုင်ငံ၏ နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုအများဆုံးပြုလုပ်ရာ ဒေသလည်းဖြစ်ပြီး ကုန်ပစ္စည်းတင်ပို့ရောင်းချရာ အကြီးမားဆုံးသော ဈေးကွက်ဒေသလည်း ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် ဥရောပသည် ကမ္ဘာ့နိုင်ငံရေး၏ အချက်အချာကျသော ပြဿနာများတွင် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုနှင့် နိုင်ငံရေးပေါင်းစည်းမှု ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ရှိသည့် အဓိက မဟာမိတ်နယ်မြေဖြစ်သည်။ ယင်းသည် ကမ္ဘာ၏ကျန်သော အစိတ်အပိုင်းမှ ဒုံးလက်နက်များ ပစ်လွှတ်ရန် အသင့်ထောင်လျက်ထားရှိရာ မြေအောက်ကျီတစ်ခုဖြစ်လာမည် မဟုတ်ပေ။ ထိုအဖြစ်သည် အနာဂတ်တွင် ယူကရိန်းကို ကျော်လွန်၍ ပဋိပက္ခအဖြစ် အငြင်းပွားဖွယ်ရာများ ပျိုးထောင်မျိုးစေ့ချပေးရာအဖြစ်လည်းကောင်း၊ ဥရောပတွင် အမေရိကန်ဘက်သို့ ယိမ်းယိုင် သည့်နိုင်ငံများကို အားနည်းလာစေရန်လည်းကောင်း ဆောင်ရွက်ခြင်းတို့အပါအဝင် အရှေ့ အလယ်ပိုင်းဒေသ၊ အာဖရိကနှင့် အင်ဒို-ပစိဖိတ်ဒေသတို့ရှိ အမေရိကန်၏ အကျိုးစီးပွားများကို ထိခိုက်နစ်နာစေနိုင်သော ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ စီမံကိန်းအာဏာကို ကျင့်သုံးနိုင်မည့် အခွင့်အရေး ကို ရုရှားတို့အား ပေးအပ်လိုက်ခြင်း ဖြစ်ပေမည်။

တောင်းဆိုချက်များ

စေ့စပ်ဆွေးနွေးရာတွင် ဖြေရှင်းရမည့် အခြေခံပြဿနာမှာ ရုရှားအနေဖြင့် ဘက်မလိုက် သော စပ်ကြားနယ်မြေတစ်ခုလိုအပ်ပြီး ယူကရိန်းကို အင်အားချည့်နဲ့စေလိုသည်။ ယူကရိန်း ကမူ လုံလောက်သော လုံခြုံရေးစွမ်းပကားနှင့် အနာဂတ်ကာလ၌ တိုက်ခိုက်လာမှုများအတွက် တားဆီးနိုင်သော၊ ခုခံကာကွယ်နိုင်သော အာမခံချက်များ ရရှိရန် လိုအပ်နေသည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇွန်လအတွင်းက ရုရှားနိုင်ငံ နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာနတွင် ပြောကြားခဲ့ သည့် မိန့်ခွန်းတစ်ခု၌ သမ္မတ ပူတင်က “ယူကရိန်းက ဘက်မလိုက်သော စပ်ကြားနယ်မြေတစ်ခု သတ်မှတ်ပေးရမည်၊ ဘက်မလိုက်အဆင့်အတန်း ရရှိရမည်၊ နျူလက်နက်ကင်းစင်ရမည်၊ စစ်ရေးလှုပ်ရှားမှု မရှိစေရေးနှင့် စိတ်ကူးယဉ်နာဇီဝါဒဖယ်ရှားရေးများ ချမှတ်ရမည်” ဟု ပြောကြားခဲ့သည်။ ထို့အပြင် ယူကရိန်းက Donetsk, Luhansk, Kherson နှင့် Zaporizhzhia စီရင်စုများကို လုံးဝပေးအပ်ရမည်ဟု တောင်းဆိုခဲ့သည်။ ထိုအချိန်မှစ၍ တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများ တွင်သမ္မတပူတင်က ထိုရပ်တည်တောင်းဆိုချက်အတိုင်းအတည်ပြုရပ်တည်ခဲ့သည်။ ထို့အပြင် ယူကရိန်းသမ္မတ ဇဲလန်စကီးကို ယူကရိန်းနိုင်ငံ၏ တရားမဝင်ခေါင်းဆောင်ဟု ဖော်ပြခဲ့သည်။

စစ်ပွဲပြီးရန် စာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးနိုင်သော အခွင့်အာဏာမရှိသူဟု ထုတ်ဖော်ပြောကြား ခဲ့သည်။ ထို့အပြင် သမ္မတ ပူတင်က ထိုးစစ်သုံး စစ်လက်နက်ပစ္စည်းများ အပါအဝင် ယူကရိန်း၏ စစ်အင်အားအရွယ်ပမာဏနှင့် နယ်ပယ်အတိုင်းအတာကို တိတိကျကျသတ်မှတ်ရန် တောင်းဆိုခဲ့သည်။ ရုရှားအတွက် အနောက်ကမ္ဘာ၏ လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ အာမခံချက်များလည်း ပါဝင်သည်။

ယူကရိန်းအစိုးရ၏ တရားဝင်ရပ်တည်ချက်မှာ ခရိုင်းမီးယားအပါအဝင် ယူကရိန်း အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်နယ်မြေအားလုံးကို ပြန်လည်ရယူလိုသည်။ ထို့အတူ NATO အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံလည်းဖြစ်ချင်သည်။ ယူကရိန်းက ရုရှားထိန်းချုပ်ထားသော မိမိနယ်မြေများကို တရားဝင် ပိုင်ဆိုင်သည်ဟု အသိအမှတ်ပြု သိမ်းယူခြင်းမရှိသေးလျှင် စစ်ရေးနည်းလမ်းဖြင့်မဟုတ်ဘဲ တရားဝင်ပြန်လည်ရယူခွင့်ရှိသည်ဟု ယူကရိန်း၏ မဟာမိတ်များက ထောက်ခံပေးကြမည် ဆိုလျှင် ပြန်လည်ရယူလိုသောဆန္ဒရှိသည့် လက္ခဏာများရှိနေသည်။ ယူကရိန်း နိုင်ငံသားများ အတွက် အရေးအကြီးဆုံးအချက်မှာနိုင်ငံ၏ ကျန်ရှိနေသောဒေသများအတွက် အလွန့်အလွန် ခိုင်မာသောလုံခြုံရေးအာမခံချက်ဖြင့် အလျော်ပေးခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် နိုင်ငံရေးနှင့် စီးပွားရေးတို့တွင် အနောက်နှင့်ပေါင်းစည်းခြင်း ကတိပြုချက်လည်း ပါဝင်နေသည်။

ဒါဘယ်လိုပြီးသွားတာလဲ ပြောပြပါဦး

စေ့စပ်ဆွေးနွေးရေးတွင် ပါဝင်ကြမည့် အဖွဲ့အစည်းများသည် ဆွေးနွေးမှုအောင်မြင်စွာ ပြီးဆုံးရေးအတွက် ထင်ရှားပြတ်သားသော အဆုံးသတ်အခြေအနေ အဆိုပြုချက်(၄)ချက်ကို တင်ပြကြမည် ဖြစ်သည်။ ထိုအဆိုပြုချက် အသီးသီးတို့သည် သူတို့၏ ဆင်ခြင်တွေးခေါ်မှုစနစ် (ယုတ္တိဗေဒ) ပါဝင်ပတ်သက်ခြင်းများနှင့် သူတို့ရှိနေကြပြီး ထိုအဆိုပြုတင်ပြချက်အားလုံးကို သေသေချာချာ နားမလည်နိုင်ကြချေ။ ပထမအဆိုပြုချက်မှာ ယူကရိန်း၏ NATO ဝင်ခွင့်ကိစ္စ ဖြစ်သည်။ ထိုအချက်မှာ ယူကရိန်းကို လုံခြုံရေးအာမခံချက်ပုဒ်မ ၅ အရ ပေးထားခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုပုဒ်မ ၅ တွင် ဖော်ပြထားသော ဖော်ပြချက် (ဘာသာစကား) များမှာ ဒွိဟဖြစ်စရာ မရေရာ မပြတ်သားလှသော်လည်း ထိုပုဒ်မ ၅ ၏ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့်ပတ်သက်၍ မဟာမိတ်များ ကိုယ်စား အမေရိကန်နှင့် အခြားသော NATO အဖွဲ့ဝင်များကသာ များသောအားဖြင့် ကြားဝင်၍ အဓိပ္ပာယ်ကောက်ယူဖွင့်ဆိုခဲ့ကြသည်။ ကတိပေးထားချက်များ (NATO ဝင်ခွင့်) အရ ယူကရိန်းအနေဖြင့် ရုရှားက နောက်ထပ်တိုက်ခိုက်လာဖွယ်မရှိဟု ယုံကြည်နေသည်။ ဤနေရာတွင် အဖွဲ့ဝင်အဖြစ် လျှောက်ထားနိုင်ရန် မူကွဲနှစ်ခုရှိနေသည်။ အနောက်ဂျာမနီနိုင်ငံ၏ ပုံစံအရ ယူကရိန်းသည် ပုဒ်မ ၅ အရ လျှောက်ထားရာတွင် မိမိထိန်းချုပ်ထားသော နယ်မြေများအတွက်သာ ဝင်ခွင့်လျှောက်ထားရမည်ဖြစ်ပြီး ရုရှားသိမ်းပိုက်ထားသည့် နယ်မြေ များကို ပြန်လည်ရယူရန် အင်အားသုံးတိုက်ခိုက်ခြင်းမပြုပါဟု ကတိပြုရမည် ဖြစ်သည်။ နော်ဝေနိုင်ငံ၏ ပုံစံအရ (၁၉၄၉ ခုနှစ်တွင် NATO အဖွဲ့စတင်ထူထောင်စဉ်က အဖွဲ့ဝင်ခွင့် လျှောက်ထားမှုကို အခြေခံထားခြင်းဖြစ်သည်) နိုင်ငံခြားစစ်တပ်များ၊ စစ်အခြေစိုက်စခန်းများ၊ ရေတပ်စစ်သင်္ဘောများနှင့် အခြားသော စစ်လက်နက်ပစ္စည်းများကို ပြည်တွင်း၌ လက်ခံထားရှိ ခဲ့လျှင် မိမိကိုယ်တိုင် အပြစ်ဒဏ်ချမှတ်ခံပါမည်ဟု သဘောတူညီရမည် ဖြစ်သည်။

ဒုတိယအဆိုပြုချက်မှာ အစ္စရေးပုံစံဟုခေါ်ဆိုကြသည်။ ယူကရိန်းက စစ်ပွဲကိုတားဆီးနိုင်ရန် အမေရိကန်က ယူကရိန်းကို လုံလောက်သော စစ်လက်နက်ပစ္စည်းများ၊ ထောက်လှမ်းရေး အကူအညီများပေးခြင်းဖြစ်သည်။ လိုအပ်ပါက အခြားနိုင်ငံများမှတပ်များ တိုက်ရိုက်ပါဝင်တိုက်ခိုက်ခြင်းမရှိဘဲ ရုရှားတပ်များကို တိုက်ခိုက်ခြင်းဖြစ်သည်။ အစ္စရေးပုံစံတွင် အမေရိကန် အထောက်အပံ့ပစ္စည်းများကို အမျိုးမျိုးသော နားလည်မှုဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်များပေါ်တွင်အခြေပြုထားသည်။ ထိုသို့အခြေပြုထားခြင်းမှာအိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများအပေါ် အရည်အသွေးရှိသော စစ်ရေးနည်းပညာ အသာစီးရရှိရန် ရည်ရွယ်ပေးပို့ခြင်းဖြစ်သည်။ ဤပုံစံကို ယူကရိန်းအရေးကိစ္စအတွက် အသုံးပြုမည်မဟုတ်ပေ။ သို့သော် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုသည် ၂၀၂၄ ခုနှစ်တွင် ရေးထိုးခဲ့သည့် အမေရိကန်–ယူကရိန်းတို့၏ နှစ်ဦးနှစ်ဖက် လုံခြုံရေး သဘောတူညီချက်အရ ယူကရိန်းကို ယုံကြည်စိတ်ချရလောက်သော ကာကွယ်ရေးအစီအရင်များနှင့် ကျူးကျော်သူကို ဟန့်တားနိုင်သည့် စွမ်းရည်များကိုပေးရန် ရည်မှန်းထားပေမည်။ ဤသို့ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် "ဖြူကောင်နည်းဗျူဟာ" ဟု ရည်ညွှန်းပြောဆိုတတ်ကြသည့် နည်းဗျူဟာမျှသာ မဟုတ်ဘဲ ယင်းပုံစံသည် ခံစစ်သက်သက်ကို ပေါ်လွင်စွာ ညွှန်းဆိုထားသော အနေအထားဖြစ်သည်။

လက်တွေ့တွင် အစ္စရေးပုံစံ (ကူညီမှု) အရ အမေရိကန်နှင့် မဟာမိတ်များသည် ယူကရိန်းကို လေကြောင်းကာကွယ်ရေးအတွက် တပ်ဖွဲ့များ အဆင့်ဆင့်အထပ်ထပ် တည်ဆောက်ခြင်း အပါအဝင် F–16 တိုက်လေယာဉ်များ၊ စစ်လက်နက်ပစ္စည်း ၁၅၅ မျိုးနှင့် GMLRs များကဲ့သို့သော တာလတ်ပစ် ဒုံးကျည်များ၊ စုပေါင်းစစ်ဆင်ရေး ဆင်နွှဲနိုင်သည့် လေ့ကျင့်ပေးထားသော စစ်တပ်တစ်တပ်၊ ထိန်းသိမ်းရေးနယ်စပ်တစ်လျှောက် ဒူပေနာပေခံနိုင်သည့် ကာကွယ်ရေးတပ်ဖွဲ့များ၊ တာဝေးပစ်ဒုံးကျည်များ၊ ပြည်တွင်း၌ လိုသလောက်ထုတ်လုပ်နိုင်သော ဖိအားအပြောင်းအလဲများကို အလိုက်သင့် တွန်းလှန် လွန်မြောက်နိုင်စွမ်းသော နောက်ဆုံးပေါ်ကာကွယ်ရေး စက်မှုပစ္စည်းအခြေခံများ ထောက်ပံ့ကူညီပေးမည်ဖြစ်သည်။ အကယ်၍ ထပ်မံတိုက်ခိုက်ခံရပါက အမေရိကန်သည် ယူကရိန်းကို သွယ်ဝိုက်ထောက်ပံ့ပေးရန်လည်း ကတိပြုနိုင်ပေသည်။ လွန်ခဲ့သော သုံးနှစ်က ထောက်ပံ့ထားပြီး အသုံးပြုခွင့် ပိတ်ပင် (တင်းကျပ်) ထားသည့် လက်နက်များမှလွဲ၍ အခြားသော ထောက်ပံ့ပစ္စည်းများကို သုံးခွင့်ပေးမည် ဖြစ်သည်။

အချုပ်အချယ်ကင်းပြီး လွတ်လပ်သော ယူကရိန်းနိုင်ငံသည် အမေရိကန်အတွက် ကောင်းသည်

တတိယ အဆိုပြုချက်မှာ ဥရောပလုံခြုံရေး အာမခံချက်ပေါ်တွင် အဓိက အခြေပြုနေသည်။ ယူကရိန်းစစ်ပွဲများ ပြီးသွားလျှင် ဥရောပနိုင်ငံများက ယူကရိန်းသို့ တပ်ဖွဲ့များပို့ထားကြမည်လားဟူသော မေးခွန်းနှင့်ပတ်သက်၍ အမေရိကန်သမ္မတ ဒေါ်နယ်ထရမ့်၏ အမျိုးသားလုံခြုံရေးအကြံပေး "မိုက်ဝေါ့ထ်" က မကြာသေးမီက NBC သို့ ပြောခဲ့သည်မှာ လုံခြုံရေး အာမခံချက်သည် ဥရောပနိုင်ငံများ ညီညီမျှမျှ လုပ်ကိုင်ရမည့်အပေါ်တွင် မူတည်နေသည်ဟု ပြောခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ဥရောပတပ်ဖွဲ့ များကို မည်သည့်ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ယူကရိန်းသို့ ပို့ရမည်ဆိုသည်မှာမူ ရှင်းရှင်းလင်းလင်း မသိရပေ။ အကယ်၍ ပူတင်က ဥရောပနိုင်ငံများကို

ဦးတည်ချက်ထားလာပါက NATO အဖွဲ့ဝင် ဥရောပနိုင်ငံများ၏ တပ်များက အမေရိကန်၏ ထောက်ပံ့မှုမရဘဲ ရုရှားနှင့်စစ်ဆင်နွဲကြရပေလိမ့်မည်။ ထိုကိစ္စနှင့် ပတ်သက်၍ ဇဲလန်စကီးက "အမေရိကန်၏ အာမခံချက်မပါရှိသော လုံခြုံရေးအာမခံချက်များသည် စစ်မှန်သော လုံခြုံရေး အာမခံချက်မဟုတ်" ဟု အလေးအနက်ထားပြောကြားခဲ့သည်။

စတုတ္ထအဆိုပြုချက်မှာ ယူကရိန်း၏ ကြားနေရေးဝါဒအပေါ်တွင် မူတည်နေသည်။ ရုရှားက ၂၀၂၂ ခုနှစ်တွင် အစ္စတန်ဘူမြို့၌ ပြုလုပ်ခဲ့သည့် ဆွေးနွေးမှုအပေါ်၌ အခြေပြုသည့် စေ့စပ်ဆွေးနွေးပွဲမျိုးကို စတင်ရန်လိုလားကြောင်း တောင်းဆိုမှုတစ်ခု ရှိခဲ့သည်။ ကြားနေရေး ကိစ္စကိုချိုးဖောက်လျှင် ဘာဖြစ်လာမည်လဲဆိုသည်မှာ အဓိကပြဿနာဖြစ်ပေလိမ့်မည်။ ဤတွင် အစ္စတန်ဘူဆွေးနွေးပွဲကိုဂရုတစိုက်လေ့လာကြည့်သင့်ပေသည်။ ယူကရိန်း၏ စစ်အင်အားပမာဏကို ကန့်သတ်ထားရမည်။ အကယ်၍ ယူကရိန်းကို တိုက်ခိုက်လာပါက ယူကရိန်းကို အကူအညီပေးနေသော နိုင်ငံများအုပ်စုက လုံခြုံရေးအာမခံချက်ပေးလိမ့်မည်။ သို့သော် ဤသတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းချက်ကို ရုရှား၏ ဗီတိုအာဏာဖြင့် လွှမ်းမိုးနိုင်ခွင့်ရှိသည်။ တစ်နည်းဆိုသော် ထိုသတ်မှတ်ချက်မှတစ်ပါး အခြားအကျိုးသက်ရောက်စေမှု နည်းလမ်း မရှိချေ။

ကြားနေရေးနှင့်ပတ်သက်၍ ထိုနည်းလမ်းမှလွဲလျှင် အခြားသောနည်းလမ်းများက အလုပ်မဖြစ်နိုင်ပေ။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အပြီး ဖင်လန်နိုင်ငံကိစ္စ၌ ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စုက ဖင်လန်နိုင်ငံ၏ ပြည်တွင်းရေး၊ နိုင်ငံခြားရေးရာ မူဝါဒများတွင် ပါဝင်ပြီး စွက်ဖက်နိုင်ခဲ့သည်။ စစ်အေးကာလက ဩစတြီးယားကို ကြားနေရေးကိစ္စနှင့်ပတ်သက်ပြီး ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် တလေးတစားရှိခဲ့ကြသည်။ သို့သော် အမေရိကန်၏ အကြီးစားတုံ့ပြန်မှုကို ချိန်ရွယ်လျက် အနောက်ဥရောပကို ကျူးကျော်ဝင်ရောက်ခြင်းနှင့်ဆက်စပ်၍ အများစုအားဖြင့် ဆိုဗီယက် ပြည်ထောင်စု၏ ကြားနေရေးချိုးဖောက်မှုဖြစ်ပေါ်လာခဲ့သည်။ အခြားသော အင်အားကြီးနိုင်ငံ များ၏ ထောက်ပံ့ကူညီမှုမရှိဘဲ ကြားနေဒေသအဖြစ်၊ ဘက်မလိုက်သော ကြားခံနယ်မြေအဖြစ် ဆောင်ရွက်ရန် မှတ်ယူထားသည့် ဘယ်လ်ဂျီယံနိုင်ငံမှာ ပထမကမ္ဘာစစ်တွင်ရော၊ ဒုတိယ ကမ္ဘာစစ်တွင်ပါ ပြည်ပမှကျူးကျော်မှုကို ခံခဲ့ရသည်။

ရုရှားနိုင်ငံ၏ အကျပ်အတည်းများ

စစ်ပွဲပြီးဆုံးရေးနှင့်ပတ်သက်၍ အဆိုပြုဖော်ပြခဲ့ကြသော အခြေအနေများတွင် အမေရိကန်၏ မဟာဗျူဟာသည် ရုရှားကို သူရင်ဆိုင်ရမည့် ယူကရိန်း၏ ပုံစံအပေါ် အကျပ် အတည်းများ ဖြစ်ပေါ်စေမည်ဖြစ်သည်။ ထရမ့်အစိုးရအနေဖြင့်မူ အလွန်ကွဲပြားသော အမြင်ကို ဆောင်ယူခဲ့သည်။ သို့သော် အမေရိကန်က ယူကရိန်းကို ပုံမှန်ကြားနေရေးအတွက် ပြတ်ပြတ်သားသား ဘေးဖယ်ထားနိုင်သည်။ သို့မဟုတ် ထားသင့်သည်။ ထိုသို့ ပြုလုပ်မည့် အစား နေ့်ဝေပုံစံဖြင့် NATO အဖွဲ့ဝင် ဖြစ်ခြင်း၊ အစ္စရေးပုံစံနှင့် ဥရောပလုံခြုံရေး အာမခံချက် ဟူ၍ ရွေးစရာသုံးမျိုးချမှတ်ပေးထားသည်။

ထိုရွေးချယ်ရေးနည်းလမ်းအသီးသီး၌ ရုရှားအတွက် သိသာသော အကျဘက်သို့ ရောက်ရှိစေသည်။ နေ့်ဝေပုံစံဖြင့် NATO အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်စေခြင်းနည်းလမ်းက အစ္စရေးပုံစံ

သို့မဟုတ် ဥရောပတပ်များ ထားရှိစေခြင်းတို့ထက် ပို၍ ရုရှားအဖို့ နှစ်လိုဖွယ်ဖြစ်ပေမည်။ အထူးသဖြင့် ယူကရိန်းထိုးစစ်သုံး လက်နက်များနှင့် ဥရောပ၏ ဗိသုကာပညာတို့အပေါ် အချို့သော ကန့်သတ်ချက်များနှင့် နယ်စပ်ဆွေးနွေးရေးကို လမ်းပွင့်လာစေနိုင်ခဲ့လျှင် ပို၍ နှစ်သက်ဖွယ်ဖြစ်ပေမည်။ ထိုအချက်များမှာ ပုံမှန်အားဖြင့် ယူကရိန်းနှင့် မဟာမိတ်တို့က လက်မခံဘဲ ပယ်ချနိုင်သော အချက်များဖြစ်နေသည်။ သို့သော် ယူကရိန်း NATO တွင် အဖွဲ့ဝင်အဖြစ်ကို ရုရှားက လက်ခံခဲ့လျှင် မဟာမိတ်များအနေဖြင့် ထိုကိစ္စများကို ဆွေးနွေး စဉ်းစားနိုင်မည် ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် ယူကရိန်းက နော်ဝေပုံစံဖြင့် NATO အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်လာ ခဲ့လျှင် ယူကရိန်းတွင် NATO တပ်များလည်း ရှိနေမည်မဟုတ်ဘဲ ယူကရိန်းအစိုးရကိုလည်း သူ၏ NATO မဟာမိတ်များက ထိန်းချုပ်ထားကြမည် မဟုတ်ချေ။

ဆန့်ကျင်ဘက်အားဖြင့် အစ္စရေးပုံစံနည်းလမ်းမှာ ယူကရိန်းအဖို့ လက်နက်များကို အကြီးအကျယ်တပ်ဆင်ထားရပြီး လုံခြုံရေးမရေရာလှဘဲ ကိုယ့်အားကိုယ်ကိုးရမည်ဖြစ်ရာ ကိုယ့်လုံခြုံရေး၊ ကာကွယ်ရေးအတွက် လက်ဦးမှုရယူရန် အဖျက်အမှောင့် လုပ်ငန်းပုံစံ၊ တစ်ဖက်သတ် ရွှေ့လျားခြင်းနှင့်ဆိုင်သော လုပ်ဆောင်ရမှု၊ တိတ်တိတ်ပုန်းခိုးကြောင်ခိုးဝှက် လုပ်ရခြင်းနှင့် လုပ်ကြံသတ်ဖြတ်ရခြင်းလုပ်ငန်းတို့ကို ကြိုတင်ပြင်ဆင် ထားရလေ့ရှိမည် ဖြစ်သည်။

ဥရောပတပ်ဖွဲ့များ ယူကရိန်းတွင် တပ်စွဲထားခြင်းနည်းလမ်းမှာ ယူကရိန်းကို လက်နက်ပြန်လည်တပ်ဆင်မှုအပြင် ရုရှားအနေဖြင့် သူ၏ နယ်စပ်အနီးတွင် နေတိုးအဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများမှ တပ်များနှင့် ရင်ဆိုင်ယှဉ်ပြိုင်ရမည် ဖြစ်သည်။ ဤကိစ္စတွင် ဥရောပအနေဖြင့် ယူကရိန်းသို့ တပ်ဖွဲ့များပို့ဆောင်ထားရန် အဆင်သင့်မဖြစ်သေး၍ ရုရှားမှာ စိတ်သက်သာရာ ရပေလိမ့်မည်။ သို့သော် စိုးရိမ်စရာရှိသည်မှာ အနာဂတ်တွင် အမေရိကန်အစိုးရက လုံခြုံရေး အာမခံချက်အနေဖြင့် ထိုဥရောပတပ်များကို ပို့ပေးလိမ့်မည်မှာ သေချာသည်။

ယူကရိန်းအတွက် သမားရိုးကျကြားနေခြင်းကို အမေရိကန်က ဘေးဖယ်ထားနိုင်သည်၊ ထားသင့်သည်

ရုရှားအနေဖြင့် နော်ဝေပုံစံကို ငြင်းပယ်မည့်သဘောရှိသည်။ သို့သော် အမေရိကန်က ဥရောပနိုင်ငံများအနေဖြင့် ကိုယ်တိုင်လိုက်နာဆောင်ရွက်ရန် အသင့်မဖြစ်သေးသော ဥရောပတပ်များကို ယူကရိန်းသို့ပေးပို့ချထားစေခြင်းထက်ပို၍သဘောကျနှစ်လိုဖွယ်ဖြစ်သော အစ္စရေးပုံစံဘက်သို့ အားပြုလာနိုင်သည်။ အတိုချုပ်အားဖြင့်ဆိုပါလျှင် အစီအစဉ် (က) သည် နော်ဝေပုံစံဖြစ်သင့်ပြီး အစ္စရေးပုံစံသည် အစီအစဉ် (ခ) ဖြစ်ရပေမည်။

ရုရှားသည် အမှန်ပင်အစ္စရေးပုံစံကို ပယ်ချလိမ့်မည်ဖြစ်သည်။ ထို့အတူ နေတိုးအဖွဲ့ဝင် ဖြစ်ခြင်းနှင့် ဥရောပလုံခြုံရေးအာမခံချက်များကိုလည်း ပယ်ချမည်သာ ဖြစ်သည်။ သူ့အများဆုံး ရနိုင်မည့် ရည်မှန်းချက်များကို ဆုပ်ကိုင်ထားမည်ဖြစ်သည်။ ထရမ့်အစိုးရသည် ယူကရိန်းအား စစ်ရေးထောက်ပံ့မှု အသစ်များပေးရန် လွှတ်တော်၌ တောင်းဆိုရန် ဝန်လေးနေပေမည်။ သို့သော် ထိုသို့ ပြုလုပ်ခြင်းသည် ရုရှားကို အရေးကြီးသော အချက်ပြလိုက်ခြင်း ဖြစ်ပေမည်။ ယခုလောလောဆယ်တွင် ဥရောပအစိုးရအဖွဲ့များက ယူကရိန်းအတွက် အမေရိကန်မှ

လက်နက်ဝယ်ရန် အဆိုပြုလွှာများမှာ ပင်တဂွန်၌ ကန့်ကွက်မှုများနှင့် ရင်ဆိုင်နေရပေလိမ့်မည်။ အမေရိကန်စာရင်းစစ်တမ်းများသည် မည်မျှနိမ့်ကျနေသည်ဟူသော အကြောင်းပြချက်ဖြင့် ကန့်ကွက်ခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် အခြားဒေသများမှာ ဝယ်ယူရန်တောင်းဆိုမှုများလည်း ရှိနေသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ထိုပြဿနာနှစ်ရပ်လုံးကို ကျော်လွှားနိုင်သော တစ်ခုတည်းသော နည်းလမ်းမှာ အထွေထွေစစ်လက်နက်ပစ္စည်းထုတ်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းများကို ဥပဒေပြု၍ ငွေကြေးထောက်ပံ့ခြင်း၊ အင်ဒို–ပစိဖိတ်၊ အရှေ့အလယ်ပိုင်းနှင့် ဥရောပတိုက်များတွင်ရှိသော ကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာ စက်မှုလုပ်ငန်းများကို အရှိန်လျှော့ချ ထုတ်လုပ်ရန် အချက်ပြလိုက်ခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။

ထရမ့်အစိုးရက ပြင်ပလုံခြုံရေးအာမခံချက်မပေးဘဲ ယူကရိန်းကိုစွန့်ခွာခဲ့လျှင် ဤသဘောတူညီချက်သည် ပြည့်စုံလိမ့်မည်မဟုတ်ပေ။ ဒီမိုကရက်တစ်အစိုးရအောက်၌ နေ့ာ်ဝေ ပုံစံလမ်းကြောင်းအတိုင်း နေတိုးအဖွဲ့သို့ဝင်ရန် အခြားသောလမ်းကြောင်းများရှိနိုင်မည် ဖြစ်သော်လည်း ဤကဲ့သို့သော အကျိုးရလဒ်ကို ထရမ့်အဖို့ ရှင်းရှင်းလင်းလင်း လက်ခံနိုင်မည် မဟုတ်ပေ။ ယင်းကိစ္စကို အနာဂတ်တွင် မတူညီသော အမေရိကန်အစိုးရများက ဆက်လက် ဆောင်ရွက်ကြပေမည်။ "အစ္စရေးပုံစံ"က အချုပ်အချယ်ကင်းပြီး လွတ်လပ်သော၊ ကိုယ့်ကိုယ် ကိုယ် ကာကွယ်နိုင်သော၊ အနာဂတ်တိုက်ပွဲများကို တားဆီးနိုင်သော ယူကရိန်းနိုင်ငံဖြစ်ရန် အလားအလာရှိသည့်လမ်းကြောင်းကို ပေးမည်ဖြစ်သည်။ ရေရှည်တွင် ယင်း (အစ္စရေးပုံစံ) သည် ပို၍တာရှည်ခံသော ငြိမ်းချမ်းရေးသက်သက်ဆီသို့သွားရာ လှေကားထစ်အဖြစ် အသုံးတော်ခံပေလိမ့်မည်ဖြစ်သည်။

စိုးစိုး (ပန်းတောင်း)

Source : The Right US.Strategy for Russia–Ukrine Negotiations
By Thomas Wright

urÇmEdkifiHrsm; tvdkuf vlOD;a& twGuf tavhrsm;EiS pDyGm;a&;oufa&mufrIrsm;

pef;eDvm0if

“ကုလသမဂ္ဂလူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေးကောင်စီ၏ ခန့်မှန်းချက်များအရ လာမည့် ၂၀၅၀ ပြည့်နှစ်တွင် ကမ္ဘာ့လူဦးရေစုစုပေါင်းမှာ ၁၀ ဘီလီယံမှ ၁၂ ဘီလီယံအထိ ရှိနိုင်သည်ဟု ဆိုသည်။”

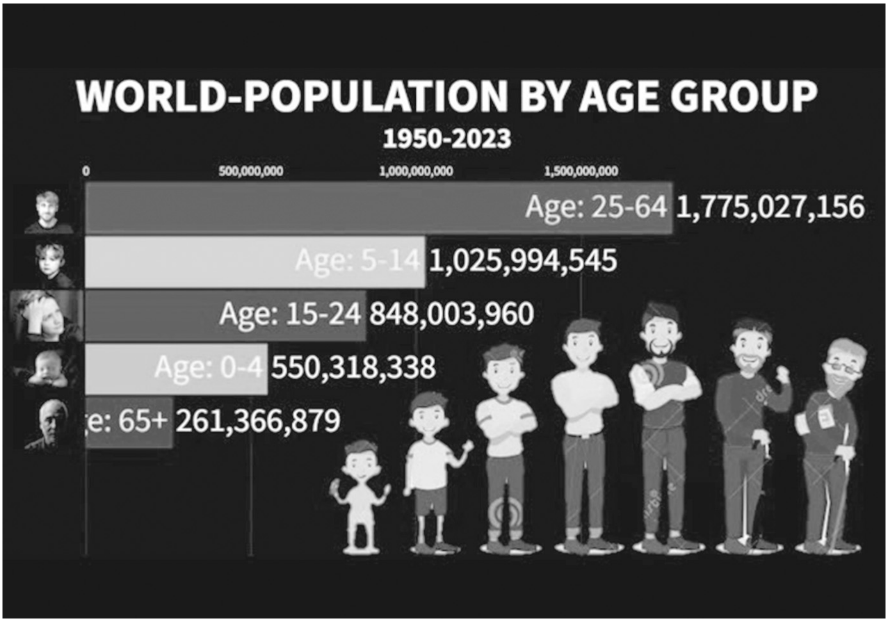

ဓာတ်ပုံ–အင်တာနက်

လက်ရှိ ၂၀၂၅ ခုနှစ်၏ ကမ္ဘာ့လူဦးရေစုစုပေါင်းမှာ ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ကြီး၏ ၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၂၃ ရက်နေ့က ထုတ်ပြန်ခဲ့သော လူဦးရေစာရင်းအရ ၈ ဒသမ ၂ ဘီလီယံခန့်ရှိသည်ဟု သိရသည်။ လွန်ခဲ့သည့် ၂၀၂၄ ခုနှစ်က ကမ္ဘာ့လူဦးရေစုစုပေါင်းမှာ ၈ ဘီလီယံခန့်ရှိခဲ့သည်။ ကမ္ဘာ့လူဦးရေဆိုင်ရာသုတေသီပညာရှင်တို့၏အဆိုအရ လွန်ခဲ့သည့် နှစ်ပေါင်း သုံးသိန်းခန့်က ကမ္ဘာ့လူဦးရေမှာ တစ်ဘီလီယံရှိခဲ့ရာမှ ယခုဆိုလျှင် ရှစ်ဘီလီယံ ကျော်သို့ ရောက်ရှိလာပြီဖြစ်ပါသည်။

ကမ္ဘာ့လူဦးရေသုတေသနတွေ့ရှိချက်အရ ယခင်က နှစ်စဉ် လူဦးရေတိုးနှုန်းမှာ ၁ ဒသမ ၁ ရာခိုင်နှုန်းသာရှိခဲ့ရာမှ လွန်ခဲ့သည့် ၁၃၄၆ ခုနှစ်မှ ၁၃၅၃ ခုနှစ်အတွင်း ဥရောပ တိုက်၌ ဖြစ်ပွားခဲ့သော ပလိပ်ရောဂါ ခေါ် ကူးစက်ရောဂါဆိုးကြီးကြောင့် လူဦးရေသန်း ၅၀ ခန့် အသက်ဆုံးရှုံးခဲ့ကြရသည်။ ထို့ကြောင့် ထိုနှစ်ကာလများကို “အမည်းရောင်မရဏနှစ်များ” (Black Death years)ဟု ခေါ်ဝေါ်သတ်မှတ်ခဲ့ကြသည်။

၁၉၅၅ ခုနှစ်မှ ၁၉၆၅ ခုနှစ်အတွင်း လူဦးရေတိုးပွားမှုနှုန်းမှာ ၁ ဒသမ ၁ ရာခိုင်နှုန်း ရှိခဲ့ပြီး ၁၉၆၅ ခုနှစ်မှ ၁၉၇၅ ခုနှစ်အတွင်း လူဦးရေတိုးပွားနှုန်းမှာ ၁ ဒသမ ၁ ရာခိုင်နှုန်းသာ တိုးတက်လာခဲ့သည်။ ကုလသမဂ္ဂလူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေးကောင်စီ၏ ခန့်မှန်းချက်များအရ လာမည့် ၂၀၅၀ ပြည့်နှစ်တွင် ကမ္ဘာ့လူဦးရေစုစုပေါင်းမှာ ၁၀ ဘီလီယံမှ ၁၂ ဘီလီယံအထိ ရှိနိုင်သည်ဟု ဆိုသည်။

လူဦးရေအတိုးနှင့်အလျော့

လက်ရှိ ကမ္ဘာ့လူဦးရေစာရင်းတွင် အိန္ဒိယနိုင်ငံသည် ကမ္ဘာ့အဆင့်(၁)နေရာ၌ ရှိနေကာ တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံသည် ကမ္ဘာ့အဆင့်(၂)နေရာ၌ ရှိနေသည်။ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုသည် ကမ္ဘာ့အဆင့်၌ အဆင့်(၃)နေရာ၌ ရှိနေသည်ကို လေ့လာတွေ့ရှိရသည်။

ကမ္ဘာ့လူဦးရေပညာရှင်များက သုတေသနပြုထားသော လူဦးရေစံချိန်တင်သောနှစ်များကို ဖော်ပြထားရာ ၁၈၀၄ ခုနှစ်တွင် ကမ္ဘာ့လူဦးရေ တစ်ဘီလီယံ၊ ၁၉၂၇ ခုနှစ်တွင် နှစ်ဘီလီယံ၊ ၁၉၆၀ ပြည့်နှစ်တွင် သုံးဘီလီယံ၊ ၁၉၇၄ ခုနှစ်တွင် လေးဘီလီယံ၊ ၁၉၈၇ ခုနှစ်တွင် ငါးဘီလီယံ၊ ၁၉၉၉ ခုနှစ်တွင် ခြောက်ဘီလီယံ၊ ၂၀၁၁ ခုနှစ်တွင် ခုနစ်ဘီလီယံရှိခဲ့ပြီး ၂၀၂၂ ခုနှစ်သို့ ရောက်သောအခါ ကမ္ဘာ့လူဦးရေမှာ ရှစ်ဘီလီယံရှိလာခဲ့သည်ဟု သိရသည်။

ထို့အပြင် ကမ္ဘာ့လူဦးရေလျော့နည်းလာရခြင်း၏ အဓိကအကြောင်းရင်းများကို ဖော်ပြထားရာ ကိုဗစ်–၁၉ ကဲ့သို့ ကူးစက်ရောဂါ ကမ္ဘာအနှံ့ဖြစ်ပွားခဲ့ခြင်း၊ စစ်ပွဲများဖြစ်ပွားခြင်း၊ ကလေးမွေးဖွားနှုန်းများကို လျှော့ချခြင်း၊ သေဆုံးမှုနှုန်းမြင့်တက်လာခြင်းတို့ကြောင့် ဖြစ်သည်ဟု ဆိုသည်။

ထိုသို့တစ်ဖက်တွင် လူဦးရေလျော့နည်းကျဆင်းလာသော်လည်း အာဖရိကနိုင်ငံအချို့တွင် လူဦးရေတိုးပွားမှုနှုန်းများမှာ အလွန်မြင့်မားလျက်ရှိသည်ကို တွေ့ရပြန်ပါသည်။ သာဓကအားဖြင့် တောင်ဆူဒန်နိုင်ငံတွင် လူဦးရေတိုးပွားမှုနှုန်း ၄ ဒသမ ၅ ရာခိုင်နှုန်း၊ နိုင်ဂျာနိုင်ငံတွင် ၃ဒသမ ၆၆ ရာခိုင်နှုန်း၊ အင်ဂိုလာနိုင်ငံတွင် ၃ ဒသမ ၃၃ ရာခိုင်နှုန်း၊ ဘီနင်နိုင်ငံတွင် ၃ ဒသမ ၂၉ ရာခိုင်နှုန်း အသီးသီး တိုးပွားလျက်ရှိကြသည်။

" ကမ္ဘာ့လူဦးရေ လျော့နည်းလာရခြင်း၏ အဓိကအကြောင်းရင်းများကို ဖော်ပြထားရာ ကိုဗစ်–၁၉ ကဲ့သို့ ကူးစက်ရောဂါ ကမ္ဘာအနှံ့ဖြစ်ပွားခဲ့ခြင်း၊ စစ်ပွဲများဖြစ်ပွားခြင်း၊ ကလေးမွေးဖွားနှုန်းများကို လျှော့ချခြင်း၊ သေဆုံးမှုနှုန်းမြင့်တက်လာခြင်းတို့ကြောင့် ဖြစ်သည်ဟု ဆိုသည်။ "

လာမည့်အနာဂတ်တွင် လူသားတို့၏ မျှော်မှန်းသက်တမ်း ၅၀၀ နှစ်အထိ ဖြစ်လာနိုင်ဟုဆို

ရှေးပဝေသဏီကာလများကတည်းကပင် ဘိုးဘွားဘီဘင်တို့သည် လူ့သက်တမ်း (Life Expectancy) ကို ၅၀၀ နှစ်အထိ မျှော်မှန်းခဲ့ကြသည်။ အကြောင်းမှာ

ရှေးပဝေသဏီအထိ ကာလဆိုသည်မှာ လွန်ခဲ့သည့်နှစ်ပေါင်းသန်း ၂၀၀၀ က ခန့်မှန်းခဲ့ခြင်း ဖြစ်ရာ ထိုစဉ်က ကမ္ဘာကြီး၏အပူချိန်မှာ ယခုကဲ့သို့ပူပြင်းခြင်း အလျဉ်းမရှိသည့်အပြင် ပင်လယ်သမုဒ္ဒရာများ၏ ရေငွေ့ပျံမှုမှာ ယခုထက် ၂၀ ရာခိုင်နှုန်း ပိုမိုခဲ့သဖြင့် ကမ္ဘာ့ရာသီဥတု မျှတကောင်းမွန်မှုကြောင့် ကူးစက်ရောဂါဖြစ်ပွားမှုနည်းပါးခြင်း၊ စစ်မက်ဘေးဒုက္ခနည်းပါး ခြင်း၊ သဘာဝဘေးအန္တရာယ်ကျရောက်မှုနည်းပါးခြင်းတို့ ဖြစ်သည်ဟု ကမ္ဘာ့ရာသီဥတု ပညာရှင် "ကော့ပါရာပု" (Kopparapu)က ခန့်မှန်းထုတ်ဖော် ပြောကြားခဲ့သည်။

ဆင်းရဲချမ်းသာကွဲပြားမှုနှင့်လူဦးရေ

ကမ္ဘာပေါ်တွင် နိုင်ငံများအလိုက် လူဦးရေများလွန်းမှု၊ နည်းလွန်းမှုနှင့် အနေတော် လူဦးရေအနေအထားတို့မှာ နိုင်ငံများ၏စီးပွားရေးတိုးတက်မှု ဆုတ်ယုတ်မှုတို့နှင့်ဆက်စပ်နေ သည်ဟု နိုင်ငံရေးဘောဂဗေဒပညာရှင်တို့က ဖော်ထုတ်ခဲ့ကြသည်။ နေအိမ်တစ်အိမ်၏မိသားစု တစ်ခု၌ မိသားစုဦးရေများပြားနေပြီး ဝင်ငွေနည်းကာ ထွက်ငွေများပြားနေပါက ထိုမိသားစု မှာ ဆင်းရဲနွမ်းပါးနေမည်ဖြစ်သည်။ သို့သော် ဝင်ငွေကောင်းမွန်ပြီး မိသားစုဦးရေများပြားကာ လုပ်အားကိုယ်စီရှိနေပါလျှင် ထိုနေအိမ်ရှိမိသားစုမှာ စီးပွားရေးချောင်လည်ပြီး လူနေမှု အဆင့် မြင့်မားနေမည်ဖြစ်သည်။

သို့ရာတွင် ဝင်ငွေများပြားနေပြီး မိသားစုဝင်ဦးရေ အလွန်နည်းပါးနေပါကလည်း စီးပွားရေး အဆင်ပြေနေမည်ဖြစ်သော်လည်း မိသားစုဝင်ဦးရေ တိုးပွားလာခြင်းမရှိပါက ရေရှည်၌ ထိုမိသားစု၏မနေဥစ္စာကြွယ်ဝမှုကို ထိန်းသိမ်းထားရန် လွယ်ကူမည်မဟုတ်ပေ။ ထိုအချက်ကို ဘောဂဗေဒပညာရှင်တို့က မကြာသေးမီက ထုတ်ဝေခဲ့သော Financial Times သတင်းစာတွင် "သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံအလိုက် အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများက စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးမှုသက် သက်ကိုသာ ဦးစားပေး၍ လူနေမှုစရိတ်လျှော့နည်းအောင် ကလေးမွေးဖွားမှုနှုန်းများကို အတင်းအကျပ်လျှော့ချမည်ဆိုပါက ရေရှည်တွင် သက်ကြီးရွယ်အိုဦးရေသာ ပိုမိုများပြား လာမည်ဖြစ်ပြီး လူငယ်လူရွယ်တို့၏ လူ့စွမ်းအားအရင်းအမြစ်များလျော့နည်းလာကာ နိုင်ငံဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုနှင့် လူနေမှုအဆင့်အတန်းကို ထိခိုက်စေမည်ဖြစ်သည်"ဟု ဝေဖန် ထောက်ပြထားကြသည်။

လွန်ခဲ့သည့် ၂၀၂၄ ခုနှစ်က ထုတ်ပြန်ခဲ့သော စာရင်းအရ ကမ္ဘာ့ဖွံ့ဖြိုးမှုအနည်းဆုံး နိုင်ငံများဖြစ်ကြသည့် အာဖဂန်နစ္စတန်၊ အင်ဂိုလာ၊ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်၊ ဘီနင်၊ ဘူကီနာကာဆို၊ ဘူရွန်ဒီ၊ ကမ္ဘောဒီးယား၊ ဗဟိုအာဖရိကသမ္မတနိုင်ငံ၊ ချာဒ်၊ ကင်မရွန်း၊ ကွန်ဂို၊ ဒီဂျီဘူကီ၊ အီရီသရီးယား၊ အီသီယိုးပီးယား၊ ကမ္ဘောဒီးယား၊ ဂီယင်နာ၊ ဟေတီနိုင်ငံတို့သည် လူဦးရေ အဆမတန်များပြားလှသောကြောင့် ဆင်းရဲမွဲတေမှုပြဿနာများ ပိုမိုတိုးပွားလာခြင်း ဖြစ်သည်ဟု တွက်ချက်ဖော်ပြထားသည်ကို တွေ့ရပြန်ပါသည်။

အာရှတိုက်တွင် ၄၈ နိုင်ငံပါဝင်တည်ရှိနေပြီး လူဦးရေစုစုပေါင်း ၄ ဒသမ ၆ ဘီလီယံခန့် တည်ရှိနေရာ ထိုဒေသ၌ တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ၊ အိန္ဒိယနိုင်ငံ၊ ဂျပန်နိုင်ငံ၊ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ၊ တောင်ကိုရီးယားနိုင်ငံ၊ ဆော်ဒီအာရေးဗီးယားနိုင်ငံတို့သည် စီးပွားရေးအရ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု အနေအထားတွင် ရှေ့ဆုံးနေရာက ရရှိထားကြသည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်တွင် ထိပ်ဆုံးရောက်စီးပွားရေးအရ ပြည်တွင်းအသားတင်ထုတ်လုပ်မှု တန်ဖိုးများကို လေ့လာကြည့်ခဲ့ရာ တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံသည် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၄၁၂ ဒသမ ၇၂ ထရီလီယံခန့်ရှိနေခဲ့ပြီး အဆင့်(၁)နေရာ၌ရှိနေခဲ့သည်။ ဂျပန်နိုင်ငံသည် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၁၈၈ ဒသမ ၅၃ ထရီလီယံခန့်ရှိနေခဲ့ပြီး အဆင့်(၂)နေရာ၌ရှိနေခဲ့သည်။ အိန္ဒိယနိုင်ငံသည် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၃ ဒသမ ၈၈ ထရီလီယံရှိသဖြင့် အဆင့်(၃)နေရာတွင် ရှိနေသည်။ ရုရှားဖက်ဒရေးရှင်းနိုင်ငံသည် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၂ ထရီလီယံရှိနေပြီး အဆင့်(၄)နေရာ၌ ရှိနေကာ တောင်ကိုရီးယားနိုင်ငံသည် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၁ ဒသမ ၇၆ ထရီလီယံ ရှိနေ၍ အဆင့်(၅)နေရာ၌ရှိနေသည်။

အနေတော်လူဦးရေနှင့် နိုင်ငံဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု

ယနေ့ကမ္ဘာ့လူဦးရေစုစုပေါင်း ၈ ဒသမ ၂ ဘီလီယံတွင် အသက် ၁၅ နှစ်အောက် ကလေးသူငယ်များနှင့် လူငယ်လူရွယ်များ၊ အသက် ၆၅ နှစ် သက်ကြီးရွယ်အိုတို့၏ အရေ အတွက်မှာ ကမ္ဘာ့လူဦးရေ၏ ၂၅ ရာခိုင်နှုန်းသာရှိသည်ဟုဆိုသည်။

တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံသည် ၁၉၈၀ ပြည့်ပတ်ဝန်းကျင်နှစ်များမှစ၍ တစ်မိသားစု လျှင် ကလေးများစွာမွေးဖွားခဲ့ခြင်းကို တင်းကျပ်စွာလျှော့ချခဲ့ပြီး ၁၉၈၀ ပြည့်နှစ်လွန် ဆယ်စုနှစ်များစွာအထိ တစ်မိသားစုလျှင်ကလေးတစ်ဦးနှုန်း (One Family One Child) မွေးဖွားခွင့်ကို ခွင့်ပြုပေးခဲ့သည်။ ၂၀၀၀ ပြည့်နှစ်ကျော်လွန်မှသာ တစ်မိသားစုလျှင်ကလေး နှစ်ဦးနှုန်း မွေးဖွားခွင့်ကို ခွင့်ပြုခဲ့သည်။

အိန္ဒိယနိုင်ငံဆိုလျှင် ကမ္ဘာပေါ်တွင် လူဦးရေအများဆုံးနိုင်ငံကြီးဖြစ်နေပြီး လာမည့် ၂၀၅၀ ပြည့်နှစ်အထိ တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ၊ အိန္ဒိယနိုင်ငံ၊ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ၊ နိုင်ဂျီးရီးယား နိုင်ငံ၊ ပါကစ္စတန်နိုင်ငံနှင့် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံတို့၌ လူဦးရေသန်း ၃၀၀ ထပ်မံ တိုးပွားလာမည်ဟု ခန့်မှန်းထားသည်။

လူဦးရေတိုးပွားမှုများလွန်းသော နိုင်ငံများတွင် “အခြေခံအဆောက်အအုံ” (Basic Structure) တောင့်တင်းခိုင်မာမှု အားနည်းခြင်းကြောင့် စီးပွားရေးကျပ်တည်းမှုပြဿနာ၊ အိုးအိမ်နေထိုင်မှု အကျပ်အတည်းပြဿနာ၊ ကျန်းမာရေးပြဿနာ၊ ပညာရေးနှင့်အလုပ်လက်မဲ့ ပြဿနာများနှင့် ရင်ဆိုင်နေကြရသည်။ သာဓကအားဖြင့် လတ်ဗီးယား၊ လစ်သူယေးနီးယား၊ ပိုလန်၊ ရိုမေးနီးယား၊ အက်စတိုနီးယား စသည့်နိုင်ငံတို့သည် ထိုပြဿနာများနှင့်ရင်ဆိုင်နေကြ ရသည်ဟု သိရသည်။

ကျန်းမာရေးသုတေသီများနှင့် ရာသီဥတုပညာရှင်တို့၏ခန့်မှန်းချက်များအရ လက်ရှိ ကမ္ဘာအနှံ့ ကာဗွန်ဒိုင်အောက်ဆိုက်ဓာတ်ငွေ့ထုတ်လွှတ်မှုနှင့် ကမ္ဘာ့ရာသီဥတုပူပြင်းနေမှုကို နိုင်ငံများအလိုက် ဝိုင်းဝန်းထိန်းသိမ်းလျှော့ချမည်ဆိုပါက လက်ရှိလူသားတို့၏မျှော်မှန်း သက်တမ်း (Life Expectancy) မှာ ၁၅၀ နှစ် ဖြစ်လာနိုင်ခြေရှိသည်ဟု သိရသည်။

ကမ္ဘာ့နိုင်ငံများထဲတွင် မိုလိုဆီးယားသမ္မတနိုင်ငံ (Republic of Molossia) ဆိုလျှင် သမ္မတနိုင်ငံဟုဆိုသော်လည်း အကျယ်အဝန်း ၁ ဒသမ ၂ စတုရန်းကီလိုမီတာကျယ်ဝန်းပြီး လူဦးရေမှာ ၃၃ ဦးခန့်သာ နေထိုင်လျက်ရှိသည်ကို လေ့လာတွေ့ရှိရသည်။ ယနေ့ကမ္ဘာပေါ်

တွင် ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ဝင် ၁၅၉ နိုင်ငံရှိသည့်အနက် ဗာတီကန်စီးတီး (Vatican City)၌ လူဦးရေ ၇၆၄ ဦးခန့်ရှိပြီး အကျယ်အဝန်းအားဖြင့် ၄၉ ဟက်ကာကျယ်ဝန်းရှိ၍ အနည်းဆုံး ဖြစ်နေသည်ကို တွေ့ရသည်။

လူဦးရေအနည်းဆုံးနှင့် တည်နေရာအကျဉ်းမြောင်းဆုံးရှိသည့်နိုင်ငံများကို လေ့လာကြည့်သောအခါ တောင်ပစိဖိတ်သမုဒ္ဒရာရှိ တိုကီလု (Toke Leu) ကျွန်းနိုင်ငံကလေးမှာ ၂၆ စတုရန်းကီလိုမီတာကျယ်ဝန်းပြီး လူဦးရေမှာ ၁၉၁၅ ဦးခန့် ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ နယူးဇီလန်ကျွန်းရှိ နီအု (Niue)ကျွန်းကလေးမှာ ၂၆၀ စတုရန်းကီလိုမီတာ ကျယ်ဝန်းပြီး လူဦးရေမှာ ၁၉၃၅ ဦးခန့်သာနေထိုင်လျက်ရှိသည်။ တောင်အတ္တလန္တိတ်သမုဒ္ဒရာရှိ ဖော်လ်ကန်ကျွန်း (Folklaud)မှာ လူဦးရေ ၃၅၀၀ ခန့်သာနေထိုင်လျက်ရှိသည်။ မောင်းဆာရက် (Montserrat)ကျွန်းကလေးမှာ ကရစ်ဘီယံကျွန်းတွင်ရှိနေပြီးလူဦးရေ ၄၃၇၂ ခန့်နေထိုင်ပြီး တောင်အတ္တလန္တိတ်သမုဒ္ဒရာအတွင်းရှိ ကျွန်းနိုင်ငံကလေးဖြစ်သည်။ မြောက်အတ္တလန္တိတ်သမုဒ္ဒရာရှိပြင်သစ်နိုင်ငံနယ်နိမိတ်နှင့် ဆက်စပ်နီးကပ်လျက်ရှိသော စိန့်ပီယာရီနှင့် မိရိုက်လွန်ကျွန်းနိုင်ငံ (Saint Pierre and Miquelon)ကလေးမှာ လူဦးရေ ၅၈၁၅ ဦးခန့်နေထိုင်လျက်ရှိပြီး ကနေဒါနိုင်ငံနှင့်လည်းဆက်စပ်လျက်ရှိသည်။ စိန့်ဘာသီလီမီ (Saint Barthelemy) ကျွန်းနိုင်ငံကလေးမှာလည်း ပြင်သစ်နိုင်ငံနယ်နိမိတ်နှင့်ဆက်စပ်လျက်ရှိပြီး ၂၅ စတုရန်းကီလိုမီတာကျယ်ဝန်းကာ လူဦးရေ ၁၁၀၁၉ ဦးခန့်နေထိုင်လျက်ရှိသည်။ တောင်ပစိဖိတ်သမုဒ္ဒရာရှိ တုဗာလုကျွန်း (Juvaha)နိုင်ငံကလေးမှာလည်း ပစိဖိတ်သမုဒ္ဒရာရှိ ကျွန်းနိုင်ငံကလေးတစ်နိုင်ငံဖြစ်ပြီး ၂၆ စတုရန်းကီလိုမီတာကျယ်ဝန်းကာ လူဦးရေ ၁၁၄၇၈ ဦးခန့်နေထိုင်လျက်ရှိသည်။ ကမ္ဘာ့အသေးဆုံးသမ္မတနိုင်ငံကလေးဖြစ်သည့် နော်ဂုကျွန်း (Nawu) နိုင်ငံလေးမှာ ၂၁ စတုရန်းကီလိုမီတာကျယ်ဝန်းလျက်ရှိပြီး လူဦးရေ ၁၂၈၈၄ ဦးခန့်နေထိုင်လျက်ရှိသည်။

ကမ္ဘာ့နိုင်ငံများအလိုက် အကျယ်ဝန်းဆုံးနိုင်ငံကြီးများမှာ (၁) ရုရှားဖက်ဒရေးရှင်းနိုင်ငံ (၂) အိန္ဒိယနိုင်ငံ (၃) တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ (၄) ဘရာဇီးနိုင်ငံ (၅) ဩစတြေးလျနိုင်ငံတို့ဖြစ်ကြသည်။ နိုင်ငံကြီးများ၏အကျယ်အဝန်းထက် ကာကွယ်ရေးအင်အား အကြီးမားဆုံးဖြစ်နေမှသာ ဩဇာကြီးမားသောနိုင်ငံ (Most Powerful States)အဖြစ်သတ်မှတ်နေထိုင်လျက်ရှိကြရာ အင်အားသာအနိုင်ယူစတမ်း (Strength respect strength) အယူအဆကို လက်တွေ့ကျင့်သုံးနေကြသဖြင့်ကမ္ဘာ့ငြိမ်းချမ်းရေးမှာဝေးသည်ထက်ဝေးသလိုဖြစ်နေသည်ဟု သုံးသပ်လျက်ရှိကြသည်။ တည်ငြိမ်အေးချမ်းသာယာပြီး စီးပွားရေး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်နေလျက်ဒီမိုကရေစီရှင်သန်ပြီး ဒီမိုကရေစီ၏အရသာကို ခံစားနိုင်မည်ဟုဆိုကာ ဒီမိုကရေစီစံနှုန်းများကို မြှင့်တင်သွားကြရမည်ဆိုသော ဝါရင့်ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံကြီးများကပင် "ခေတ်သစ်ဖက်ဆစ်ဝါဒ" (New Facisim)ကို ကျင့်သုံးလျက်ရှိကြသည်။

ယခုအခါ ကမ္ဘာတစ်ဝန်းရှိ စိုက်ပျိုးရေးနှင့် မွေးမြူရေးကို အဓိကထားသော နိုင်ငံများတွင် စက်မှုစွမ်းအားဖြင့် စိုက်ပျိုးရေးဖွံ့ဖြိုးမှုလုပ်ငန်း (Mechanized Farming)များကို အပြည့်အဝ တွင်တွင်ကျယ်ကျယ် မလုပ်နိုင်သေး၍ လူ့လုပ်အား (Man Power)ကို အားထားနေဆဲပင်ဖြစ်ရာ ကျေးလက်ဒေသများ၌ လူငယ်လူရွယ်လုပ်အားရှင်များ နည်းပါးလာကာ

မြို့ကြီးပြကြီးများ၊ စက်မှုဖွံ့ဖြိုးသောနိုင်ငံများသို့ သွားရောက်အလုပ်လုပ်ကိုင်နေကြသဖြင့် လုပ်သားအင်အားရှားပါးလာသည်။ ကျေးလက်ဒေသများ၌ ဝင်ငွေနည်းပါးသောကြောင့် မြို့ကြီးများသို့ အလုအယက် သွားရောက်ကြသောကြောင့် မြို့ပြများတွင် လူဦးရေကျပ်တည်းမှုနှင့် ကျန်းမာရေးပြဿနာများ၊ ရာဇဝတ်မှုခင်းပြဿနာများ ဖြစ်ပေါ်လာခဲ့သည်။

လူဦးရေနေထိုင်မှုကျပ်တည်းကျဉ်းမြောင်းသည့် ကမ္ဘာ့နိုင်ငံများအလိုက် မြို့ကြီးများရှိ လူဦးရေအခြေအနေမှာ ဂျပန်နိုင်ငံ တိုကျိုမြို့ကြီးတွင် လူဦးရေ ၃၇၁၉၄၁၀၅ ဦးခန့် နေထိုင်လျက်ရှိရာ မြို့ပြလူဦးရေအများဆုံးဖြင့် ပထမအဆင့်နေရာတွင် ရှိနေသည်။

ဖွံ့ဖြိုးပြီးနိုင်ငံကြီးအချို့ကလည်း လူဦးရေတိုးပွားလာမှုနှင့်အတူ ကမ္ဘာကြီးကျဉ်းမြောင်းလာပြီဖြစ်၍ ကမ္ဘာမြေပြင်ပေါ်တွင်သာ နယ်ပယ်ချဲ့ထွင်ရုံမျှမက အာကာသနည်းပညာပြိုင်ပွဲများဖြင့် အာကာသကိုနယ်ချဲ့သိမ်းပိုက်ခြင်း (Calonialization of the Space)ကို ဦးတည်ဆောင်ရွက်လာကြသည်ကိုတွေ့နေရသည်။ သန်းကြွယ်သူဌေးကြီးများနှင့် သိပ္ပံပညာရှင်အချို့သည် လကမ္ဘာမှတစ်ဆင့် အင်္ဂါဂြိုဟ်သို့ လူသားများသွားရောက်အခြေချနေထိုင်ရန် ကြိုးပမ်းနေဆဲပင်ဖြစ်သည်။ အာကာသခရီးသွားလုပ်ငန်းဟုအမည်ခံထားပြီး လကမ္ဘာသို့အရောက်သွားကြသည့် နိုင်ငံအများစုသည် အာကာသ၌တန်ဖိုးကြီးမားလှသော သယံဇာတပစ္စည်းရှာဖွေရရှိရေးကို ရှေ့တန်းတင်နေကြသည်ဟု သိရသည်။ လကမ္ဘာ၌ သံ၊ သတ္တု၊ ယမ်း၊ ဒြပ်စင်အမျိုးမျိုးရှိနေခြင်းကြောင့် အာကာသ သယံဇာတပစ္စည်းများသည် သည်းခြေကြိုက်ရတနာပစ္စည်းများဖြစ်လာသည်ဟု အာကာသသိပ္ပံပညာရှင်များက ဆိုသည်။ လကမ္ဘာသည် စီးပွားရေးအရ ငွေကြေးအကျိုးအမြတ်အများဆုံးရရှိနိုင်သော ရတနာသိုက်ကြီးတစ်ခုဖြစ်သည်ဟု ဆိုခြင်းပင် ဖြစ်သည်။

ကမ္ဘာကျော်သန်းကြွယ်သူဌေးကြီးအချို့နှင့်သိပ္ပံပညာရှင်အချို့ အာကာသဝိသမလောဘစိတ်ဖြင့် အာကာသကို စိုးမိုးချုပ်ကိုင်အနိုင်ရရှိရေးအတွက် အပြိုင်အဆိုင် လုပ်ဆောင်နေခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ကမ္ဘာကျော်သန်းကြွယ်သူဌေးကြီးတစ်ဦးလည်းဖြစ် မိုက်ခရိုဆော့ကွန်ပျူတာကုမ္ပဏီပိုင်ရှင်လည်းဖြစ်သည့် ပညာရှင် ဘီလ်ဂိတ်က "စတော့ဘီလျံနာသူဌေးတွေနဲ့ သိပ္ပံပညာရှင်တွေဟာ အာကာသကို ငမ်းငမ်းတက်ပိုင်ဆိုင်ရန် အမျိုးမျိုးကြိုးပမ်းနေမည့်အစား အင်္ဂါဂြိုဟ်သို့သွားရောက်နေထိုင်ဖို့ကြိုးစားနေမည့်အစား ကမ္ဘာ့ရာသီဥတုကြီး ပြန်လည်ကောင်းမွန်လာအောင် ကြိုးပမ်းလုပ်ဆောင်ကြရန်နှင့် ကူးစက်ရောဂါများ မဖြစ်ပေါ်အောင် ကာကွယ်ဆေးဝါးများစွာထုတ်လုပ်ရန် ငွေကြေးလှူဒါန်းသင့်ကြောင်း"အင်္ဂါဂြိုဟ်သို့ သွားရောက် အခြေချနေထိုင်ရန် အပြိုင်အဆိုင်ငွေကုန်ကြေးကျခံပြီး ကြိုးပမ်းလုပ်ဆောင်လျက်ရှိသည့် သန်းကြွယ်သူဌေးကြီးနှင့် ပညာရှင်များဖြစ်ကြသည့် အီလွန်မာ့စ် (Elon Musk) နှင့် ဂျက်ဖီဇော့ (Jeff Bezo) တို့ကို ထောက်ပြ၍ ပြင်းပြင်းထန်ထန် ဝေဖန်လိုက်သည်။

စန်းနီလာဝင်း

Ref: Wrold Bank Report (2023), http://www.population media.com, http://www.livaccience.com, Indatvnews.com, Wikipedia

*yefEdkifiHynma&;pepf

atmifjrifrI(wuúodkvf)

“ခေတ်မီတိုးတက်ရေးလုပ်ငန်းစဉ် မစတင်မီကပင်
စာဖတ်ခြင်းနှင့် စာရေးခြင်းကို နှစ်သက်ခြင်းသည်
ဂျပန်တို့၏ အမျိုးသားရေး စရိုက်လက္ခဏာတစ်ခု ဖြစ်သည်။”

ခတ်ပုံ–အင်တာနက်

ဂျပန်ပညာရေးစနစ်သည် စနစ်တကျရေးဆွဲဖွဲ့စည်းထားသော ပညာရေးစနစ် ဖြစ်ပါသည်။ မူလတန်း ၆ နှစ်၊ အလယ်တန်း ၃ နှစ်၊ အထက်တန်း ၃ နှစ်နှင့် တက္ကသိုလ်က ၄ နှစ်ဖြစ်သည်။ ဤပညာရေးစနစ်ကို ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးအပြီး အမေရိကန်သိမ်းပိုက်ရေးတပ်များ၏ လမ်းညွှန်ချက်အတိုင်း တည်ထောင်ဖွဲ့စည်းခြင်းဖြစ်သည်။

မူလတန်းကလေးများသည် အသက် ခြောက်နှစ်အရွယ်တွင် မူလတန်းကျောင်းများသို့ ဝင်ရောက်ကြရလေသည်။ မူလတန်းတွင် ကျောင်းသားကျောင်းသူများသည် လူ့ဘောင်အတွင်း နေ့စဉ်ဘဝအတွက် လိုအပ်သော အခြေခံဘာသာရပ်များကို သင်ယူကြရသည်။ မူလတန်းပညာရေးကာလအတွင်း ကိစ္စအများစုတွင် ဆရာတစ်ဦးသည် အတန်းတစ်ခုစီတွင် ဘာသာရပ်အားလုံးကို သင်ကြားပေးသည်။

အလယ်တန်းအဆင့်တွင် စာရိတ္တစိတ်ဓာတ်ကို မွေးမြူနိုင်ဖို့ နိုင်ငံတော်နှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွက် အသုံးဝင်သောအခန်းကဏ္ဍများတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်သော အခြေခံအသိပညာနှင့် ကျွမ်းကျင်မှုများအပြင် လူမှုပတ်ဝန်းကျင်တွင် အသုံးဝင်သော အခြေခံအလုပ်အကိုင်များကို သင်ကြားပေးပါသည်။

ထို့အတူ ကျောင်းသားတစ်ဦးချင်းစီ၏ ကိုယ်ရည်ကိုယ်သွေးနှင့် အကိုက်ညီဆုံးသော အနာဂတ်လမ်းကြောင်းကို ရွေးချယ်နိုင်ရန် ကျောင်းသားတစ်ဦးချင်းစီ၏ ပင်ကိုစွမ်းရည်ကို လေ့လာဆန်းစစ်၍ ကူညီဆောင်ရွက်ပေးပါသည်။ အလယ်တန်းနှင့် အထက်တန်းသို့ ဝင်ရောက်ပြီး ကျောင်းသားများကို ပထမဦးဆုံး အင်္ဂလိပ်စာဘာသာရပ်ကို သင်ကြားပေးပါသည်။ အခြားဘာသာရပ်များကိုမူ သက်ဆိုင်ရာ ဆရာ၊ ဆရာမများက သင်ကြားပို့ချပေးပါသည်။

မသင်မနေရ ပညာရေး

ပညာရေး၏ ပထမ ၉ နှစ်၊ မူလတန်း၊ အလယ်တန်းနှင့်အထက်တန်းသည် မသင်မနေရ ပညာရေး (Compulsory Education) ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် အဆိုပါ ၉ နှစ်၏ ကျောင်းတက်နှုန်းသည် ၁၀၀ ရာခိုင်နှုန်းဖြစ်ပါသည်။ ဂျပန်နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ၂၆ အရ မိဘများသည် မသင်မနေရပညာရေးအတွက် ၎င်းတို့၏ သားသမီးများကို ကျောင်းသို့ စေလွှတ်ပေးရန် တာဝန်ရှိပါသည်။ အခြေခံဥပဒေကို လေးစားကြသော မိဘပြည်သူတို့သည် မိမိတို့၏ သားသမီးများကို စာသင်ကျောင်းသို့ မဖြစ်မနေ ပို့လွှတ်ပညာသင်ကြားစေပါသည်။

Senior High School အလယ်တန်း၊ အထက်တန်းကျောင်းများသည် မူလတန်းအဆင့်ကို အောင်မြင်သူများ ဝင်ရောက်ကြရသည်။ Senior High School ကျောင်းကို တက်ရောက်လိုလျှင် ဝင်ခွင့်စာမေးပွဲများ ဖြေဆိုအောင်မြင်ရမည်ဖြစ်သည်။ အထက်တန်းကျောင်းတွင် ကျောင်းသားများသည် နိုင်ငံတော်နှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းကို အကျိုးပြုနိုင်သော ပုဂ္ဂိုလ်များ ဖြစ်လာစေရန် ရည်ရွယ်၍ အထွေထွေပညာရပ်ဆိုင်ရာ ဘာသာရပ်များ သို့မဟုတ် အထူးပြုဘာသာရပ်များကို သင်ယူကြပြီး ၎င်းတို့၏ရည်မှန်းချက်များ၊ စိတ်ကူးစိတ်သန်းများကို ဖော်ထုတ်ရန်နှင့် ဘဝ၏အနာဂတ်လမ်းစဉ်ကို အဆုံးအဖြတ်ပေးသည့် ဘာသာရပ်များ ဖြစ်သည်။ အထူးပြုအသက်မွေးဝမ်းကျောင်းပညာရပ်များကို အင်ဂျင်နီယာ၊ စိုက်ပျိုးရေး၊ ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး၊ ရေလုပ်ငန်း စသည်ဖြင့် အမျိုးမျိုး ခွဲခြားထားသည်။

အင်ဂျင်နီယာဘာသာရပ်များကို စက်ပြင်၊ လျှပ်စစ်အင်ဂျင်နီယာ၊ ဓာတုဗေဒ၊ မြို့ပြအင်ဂျင်နီယာ၊ ဗိသုကာပညာ၊ သတ္တုဗေဒ စသည်ဖြင့် ပိုင်းခြားထားပါသည်။ အထက်တန်းကျောင်း အများစုကို ဒေသဆိုင်ရာနှင့် ဒေသန္တရအစိုးရများကဖြစ်စေ သို့မဟုတ် ပုဂ္ဂလိကပိုင်ဖြစ်စေ တည်ထောင်ထားသည်။

တက္ကသိုလ်

အထက်တန်း ပြီးမြောက်ပြီးသော၊ ကျောင်းထွက်လက်မှတ်ရပြီးသော ကျောင်းသားများသည် ဝင်ခွင့်ဖြေဆိုပြီး တက္ကသိုလ်ဝင်ခွင့်ကို ယှဉ်ပြိုင်ရသည်။ ဝင်ခွင့်ရရှိပြီးသော ကျောင်းသားများအား ကျယ်ပြန့်သော အသိပညာနှင့် အထူးပြုသင်ကြားမှုပေးစွမ်းရန် ရည်ရွယ်သော အထွေထွေပညာရေးကို သင်ယူစေသည်။ ကျောင်းသားများကို အနုပညာ သို့မဟုတ် သိပ္ပံပညာ နယ်ပယ်တစ်ခုခုကို နက်ရှိုင်းစွာလေ့လာပြီး သုတေသနပြုရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။ ဤပညာရေး၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ ကျောင်းသားများကို အသိပညာနှင့် စာရိတ္တပိုင်းဆိုင်ရာ လက်တွေ့စွမ်းရည်များ အပြည့်အဝ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။ တစ်နည်းဆိုသော် တက္ကသိုလ်သည် ပညာရေးဆိုင်ရာ သုတေသနပြုနိုင်သော အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု ဖြစ်သည်။

တက္ကသိုလ်ပညာရေးသည် ယေဘုယျအားဖြင့် လေးနှစ် ကြာသော်လည်း ဆေးနှင့်သွားဘက်ဆိုင်ရာ ယူသူများသည် ခြောက်နှစ်ကြာသည်။ ဘွဲ့လွန်သင်တန်းတွင် M.A, M.Sc သည် နှစ်နှစ်လိုအပ်ပြီး ပါရဂူဘွဲ့တက်ရောက်မည်ဆိုပါက နောက်ထပ် သုံးနှစ် တက်ရောက်ရပါသည်။ သို့သော် လေးနှစ် လိုအပ်သော ပါရဂူပရိုဂရမ်တစ်ခု ရှိသည်။

တက္ကသိုလ်များ

တက္ကသိုလ်အများစုသည် အစိုးရလက်အောက်ခံ တက္ကသိုလ်များဖြစ်ကြပြီး ပုဂ္ဂလိက တက္ကသိုလ်များလည်း ရှိသည်။ ပုဂ္ဂလိက တက္ကသိုလ်များက အစိုးရပိုင်တက္ကသိုလ်များထက် သာလွန်သည်။ နှစ်နှစ်သင် ဂျူနီယာကောလိပ်များ၊ အထူးပြုအသက်မွေးဝမ်းကျောင်းသင် အထက်တန်းများအပြင် အလယ်တန်းကျောင်းဆင်းများအတွက် ငါးနှစ် သင်ရိုးညွှန်းတမ်း ပါသော အတန်းပြီးမြောက်ခြင်းအောင်လက်မှတ်ရ အမျိုးအစား ကျောင်းများလည်း ရှိသည်။

ပညာရေးစနစ်တိုးတက်လာခြင်း

ဂျပန်နိုင်ငံသည် ၁၉ ရာစု ပထမနှစ်ဝက်အထိ ပညာရေးစနစ် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာခဲ့သည်။ ပဒေသရာဇ်ခေတ်တွင် ရှိနေဆဲကာလဖြစ်သော်လည်း ပြည်သူအများသည် ပညာရေးကို အလွန်စိတ်အားထက်သန်ကြသည်။ ထိုအချိန်တွင် စစ်ဘက် (ဆာမူရိုင်း)လူတန်းစားသည် စစ်ဘက်ရေးရာကို တာဝန်ယူရုံသာမက နိုင်ငံရေးကိစ္စများကိုလည်း တာဝန်ယူခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် ပဒေသရာဇ်နယ်မြေ၏ ဟန်ကျောင်းများ (Han School) သည် ဆာမူရိုင်းမိသားစုများမှ ကလေးငယ်များအား ၎င်းတို့၏တာဝန်အတွက် လိုအပ်သောယဉ်ကျေးမှုနှင့် ကိုယ်ကျင့်တရားအပြင် ကိုယ်ခံပညာရပ်များပါ သင်ကြားပေးနိုင်ရန်အတွက် နိုင်ငံတစ်ဝန်းလုံး ကျောင်းများ တည်ထောင်ခဲ့ပါသည်။ ၎င်းတို့သည် ယေဘုယျအားဖြင့် ဘုရားကျောင်းများ မလည်ပတ်သော်လည်း 'တာရာကိုယာ'စာသားအရ ဘုရားကျောင်းပေါင်း နှစ်သိန်းကိုလည်း နိုင်ငံတစ်ဝန်းလုံးတွင် တည်ထောင်ထားသည်။ ကျွမ်းကျင်မှုလိုအပ်နေသော လယ်သမားများနှင့် မြို့နေလူထုအား စာဖတ်ခြင်း၊ စာရေးခြင်းနှင့် ဂဏန်းသင်္ချာဘာသာရပ်များကို သင်ကြားပို့ချပေးခဲ့ပါသည်။ ဂဏန်းသင်္ချာဘာသာရပ်ကို ပေသီးသုံးခြင်းဖြင့် သင်ကြားပေးပါသည်။

ကျောင်းများသည် စေတနာသက်သက်ကျောင်းများဖြစ်သည်။ အသက်ကန့်သတ်ချက်လည်းမရှိ၊ တက်ရောက်ချင်သူများ အလွယ်တကူ တက်ရောက်နိုင်ကြပါသည်။ ကျေးလက်မှ တောင်သူလယ်သမား ၄၀ ရာခိုင်နှုန်းသည် ထိုကျောင်းများတွင် တက်ရောက်ကြောင်း ခန့်မှန်းနိုင်ပါသည်။

ဂျပန်နိုင်ငံ၏ပညာရေးသည် မေဂျီခေတ်မှ စတင်တိုးတက်လာသည်။ ထို့ကြောင့် အနောက်တိုင်းပညာသင်ကြားမှုနည်းစနစ်များကို အတုခိုးယူသည်။ စက်မှုနှင့် ယဉ်ကျေးမှု ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာစေရန် အစိုးရက မူလတန်းအဆင့်ကျောင်းများမှသည် တက္ကသိုလ်ပညာရေး အထိ ပေါင်းစပ်ပညာရေးကို ထူထောင်ခဲ့သည်။

ဤပညာရေးစနစ်ကို ၁၈၇၂ ခုနှစ်တွင် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပြီး "မည်သည့်ရွာတွင်မဆို စာတတ်ရမည်၊ မည်သည့်အိမ်တွင်မှ စာမတတ်သူမရှိစေရ ဖြစ်လာမည့်အချိန်ကို စောင့်မျှော်နေပါသည်"ဟူသော ကြွေးကြော်သံများဖြင့် ဂျပန်နိုင်ငံတွင် ပထမအကြိမ်အဖြစ် 'မသင်မနေရ ပညာရေးစနစ်'ကို တည်ထောင်ခဲ့ပါသည်။

၁၉၀၀ ပြည့်နှစ်တွင် ကလေးများသည် အသက်ခြောက်နှစ်တွင် မသင်မနေရ ပညာရေးစနစ်ကို လေးနှစ်တက်ရောက်ရန် တာဝန်ရှိသည်။ ထိုနှစ်တွင် ကျောင်းတက်သည့်ကလေး ရာခိုင်နှုန်းမှာ ၉၀ ရာခိုင်နှုန်းဖြစ်သည်။

၁၉၇၇ ခုနှစ်တွင် မသင်မနေရပညာရေးစနစ်ကို ခြောက်နှစ်အထိ တိုးမြှင့်လိုက်သော အခါ မသင်မနေရပညာကို တက်ရောက်သော ကလေးရာခိုင်နှုန်းသည် ၉၉ ရာခိုင်နှုန်းခန့် ဖြစ်လာသည်။

ထို့နောက် မူလတန်းကျောင်းများ၊ အလယ်တန်းကျောင်းများ၊ မိန်းကလေး အထက်တန်းကျောင်းများ၊ ကောလိပ်များနှင့် တက္ကသိုလ်များကို တည်ထောင်ခဲ့ပါသည်။ သို့သော် မူလတန်းကျောင်းများမှလွဲ၍ အဆိုပါကျောင်းများသို့ ဝင်ရောက်ခွင့်လျှောက်ထားသူများကို ရွေးချယ်ရမည်ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ဆောင်ရွက်ခြင်းကြောင့် အထက်တန်းအဆင့်အထိ ပညာဆက်လက်သင်ကြားနေသည့် ကျောင်းသားဦးရေအချိုးအစားမှာ မြင့်မားမှုမရှိပေ။

၁၉၃၅ ခုနှစ်တွင် မူလတန်းကျောင်းများ၊ အလယ်တန်းကျောင်း၊ မိန်းကလေး အထက်တန်းကျောင်းနှင့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းသည် ၁၈ ဒသမ ၅ ရာခိုင်နှုန်း ရှိပါသည်။ ယနေ့ အလယ်တန်းကျောင်းများသို့ တက်ရောက်နေသော ကျောင်းသားများ၏ ရာခိုင်နှုန်းသည် ၁၈ ဒသမ ၅ ရာခိုင်နှုန်းနှင့် အထက်တန်းနှင့်ကောလိပ်တက္ကသိုလ်သို့ တက်ရောက်နှုန်းသည် ၃ ရာခိုင်နှုန်း ဖြစ်သည်။

၁၉၄၇ ခုနှစ်တွင် ပညာရေးစနစ်ကို လုံးဝ ပြန်လည်ပြင်ဆင်ခဲ့ပြီး မသင်မနေရ ပညာရေးကို ကိုးနှစ်အထိ တိုးမြှင့်ခဲ့သည်။

ဂျပန်မူလတန်းကျောင်းသားလေးများသည် မူလတန်းကျောင်းသို့ မဝင်မီ အသက် သုံးနှစ်မှ ခြောက်နှစ်အရွယ်အထိ ကင်ဒါဂါတင် မူကြိုအဆင့်ကျောင်းများသို့ မဖြစ်မနေ တက်ရောက်ရပါသည်။

အဆင့်မြင့်ပညာလက်ခံရရှိသည့် ကျောင်းသားအချိုး

ခေတ်သစ်ဂျပန်နိုင်ငံတွင် အလုပ်ရရှိရေးသည် လူတစ်ဦး၏ ကိုယ်ပိုင်စွမ်းရည်များ အပေါ်တွင် အဓိက မူတည်သည်။ လူမှုရေးနောက်ခံ၊ မိသားစုမျိုးရိုးနှင့် ချမ်းသာကြွယ်ဝမှုမှာ အသုံးမဝင်ပေ။

အဆိုပါစွမ်းရည်၏ တိုက်ရိုက်တိုင်းတာချက်မှာ သူသည် ဘယ်ကျောင်းတက်ပြီး ဘယ်ဘာသာရပ်ကို သူ လေ့လာခဲ့သလဲဆိုသောအချက်နှင့် ဆုံးဖြတ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဂျပန်လူမျိုးအားလုံး ဆင်းရဲသားပင်လျှင် ဂုဏ်သိက္ခာရှိသောကျောင်းမှ ဘွဲ့ရရန်နှင့် အလုပ်အကိုင်ကောင်းများ ရှာဖွေကာ လူမှုအဆင့်အတန်း မြင့်မားလာစေရန် အိပ်မက်မက်နိုင်ကြပါသည်။ ခေတ်မီတိုးတက်ရေးလုပ်ငန်းစဉ် မစတင်မီကပင် စာဖတ်ခြင်းနှင့် စာရေးခြင်းကို နှစ်သက်ခြင်းသည် ဂျပန်တို့၏ အမျိုးသားရေး စရိုက်လက္ခဏာတစ်ခု ဖြစ်သည်။

ဤအချက်များကြောင့် လူတိုင်းသည် အဆင့်မြင့်ပညာရေးတွင် အခွင့်ကောင်းများ ရရှိရန် ယှဉ်ပြိုင်ကြပြီး ဖြစ်နိုင်ပါက တက္ကသိုလ်ဝင်ရန် ကြိုးစားကြသည်။ ထို့ကြောင့် အဆင့်မြင့်ပညာရေးကဏ္ဍရှိသော လူအချိုးအစားသည် အလွန်မြင့်တက်လာပါသည်။

၁၉၈၂ ခုနှစ် စစ်တမ်းအရ အသက် ၁၅ နှစ်အထက် လူများ၏ ပညာရေးနောက်ခံ စစ်တမ်းအရ မသင်မနေရပညာရေး ပြီးဆုံးသူများမှာ ၃၄ ဒသမ ၉ ရာခိုင်နှုန်းရှိသည်။ အထက်တန်းကျောင်း သို့မဟုတ် ဘွဲ့ရသူများသည် ၄၅ ဒသမ ၁ ရာခိုင်နှုန်း၊ အငယ်တန်း

ကောလိပ် သို့မဟုတ် တက္ကသိုလ်မှ ၁၈ ဒသမ ၉ ရာခိုင်နှုန်း၊ ကျောင်းစာ လုံးဝ မသင်ရသူများမှာ ၁ ဒသမ ၁ ရာခိုင်နှုန်းရှိသည်။

ဂျပန်နိုင်ငံတွင် ၁၉၈ဖ ခုနှစ်တွင် မူလတန်းကျောင်းမှ အလယ်တန်းကျောင်းအထိ (မသင်မနေရ ပညာရေး)၏ ရာခိုင်နှုန်းမှာ ရာနှုန်းပြည့်ဖြစ်သည်။ အထက်တန်းကျောင်းသို့ ဆက်လက်တက်ရန် ရာခိုင်နှုန်း (၉၄ ဒသမ ၂) ဖြစ်သည်။ အငယ်တန်းကောလိပ် သို့မဟုတ် တက္ကသိုလ်ဆက်တက်နေသူများ၏ ရာခိုင်နှုန်းမှာ (၃၇ ဒသမ ၇) ဖြစ်သည်။

မူလတန်းကျောင်းမတက်မီ သူငယ်တန်းဝင်ရောက်မှုမှာ ဖ၄ ရာခိုင်နှုန်းဖြစ်ပြီး တက္ကသိုလ်နှင့် ကောလိပ်ဘွဲ့ရသူများမှာ ၄ ဒသမ ၅ ရာခိုင်နှုန်းဖြစ်သည်။

အထူးသဖြင့် မကြာသေးမီနှစ်များအတွင်းတွင် တက္ကသိုလ်များသို့ ဝင်ရောက်သော ကျောင်းသားကျောင်းသူ ရာခိုင်နှုန်းမှာ သိသိသာသာ တိုးတက်လာခဲ့သည်။ ချမ်းသာကြွယ်ဝလာခြင်းကြောင့် မိသားစုများသည် ၎င်းတို့၏သားသမီးများအတွက် မြင့်မားသော ပညာရေးကို ထားပေးရန် တတ်နိုင်လာကြပြီး ငွေကြေးဆိုင်ရာ အကြောင်းပြချက်များကြောင့်လည်း ဖြစ်သည်။

ထို့အပြင် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းပညာနှင့် အနုပညာကျောင်းတို့တွင်သာမက အမျိုးမျိုးသော အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းများ စသည်တို့သို့ ဝင်ရောက်ကြသော အလယ်တန်းနှင့် အထက်တန်းအပြင် အထက်တန်းကျောင်းသူ အများအပြားလည်း ရှိပါသည်။

တက္ကသိုလ်များသို့ တက်ရောက်သူ များပြားလာခြင်းကြောင့် တက္ကသိုလ်များနှင့် ကျောင်းသားများ၏ အရည်အသွေးကွာဟချက်များမှာ ပိုမိုသိသာလာပါသည်။ ထို့ကြောင့် ယနေ့ခေတ် တက္ကသိုလ်တစ်ခုခုမှ ဘွဲ့ရရှိခြင်းမှာ အရည်အချင်း အထောက်အထား တစ်စုံတစ်ရာ ရှိသည့်အချက်ပင် ဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း သက်တမ်းရှည်လျားပြီး ဂုဏ်ယူစရာကောင်းသော ပညာရပ်ဆိုင်ရာ အစဉ်အလာရှိသည့် တက္ကသိုလ်များ၏ ပညာသင်ဆုစံနှုန်းများသည် နိုင်ငံခြားတိုင်းပြည်များနှင့် နှိုင်းယှဉ်လျှင် သာလွန်ကောင်းမွန်ပြီး အဆိုပါတက္ကသိုလ်များသို့ ဝင်ရောက်ရန် ယှဉ်ပြိုင်မှု အလွန်ပြင်းထန်ကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။

ဘွဲ့ရကျောင်းသား

၂၀၂၃ ခုနှစ် စာရင်းအရ ဂျပန်နိုင်ငံတွင် ဘွဲ့ရကျောင်းသား ၂ ဒသမ ၉၅ ဘီလီယံ ရှိပါသည်။ ဘွဲ့လွန်ကျောင်းများ၏ ဝင်ခွင့်မှာ အလွန်ခက်ခဲပါသည်။ စာရင်းအရ လျှောက်ထားသူ သုံးဦးလျှင် တစ်ဦးလောက်သာ ဘွဲ့လွန်ကျောင်းသားအတွက် လက်ခံပါသည်။ ဘွဲ့လွန်ပညာရေး၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ လူများကို သုတေသနပြုရန်၊ လေ့ကျင့်ပေးရန်ဖြစ်သောကြောင့် ပညာရေးဆိုင်ရာ အဆင့်အတန်းမြင့်မားပါသည်။ စီးပွားရေးကုမ္ပဏီများ၊ နည်းပညာကုမ္ပဏီများ၊ မဟာဝိဇ္ဇာ၊ သိပ္ပံ ပြီးဆုံးသွားသော လူတော်ကျောင်းသားလူငယ်များကို မိမိတို့ကုမ္ပဏီတွင် ရာထူးကြီးနေရာများအတွက် ခေါ်ယူခန့်ထားပေးလေ့ရှိပါသည်။

ဂျပန်နိုင်ငံ၏ ပညာရေးအဆင့်အတန်းပြယုဂ်တစ်ခုမှာ အမေရိကန်နှင့် ဥရောပရှိ အလားတူ စီးပွားရေးဆိုင်ရာ အမှုဆောင်အရာရှိများအတွက် တစ်ခုတည်းသော စီးပွားရေးကျောင်းမှာ ဂျပန်နိုင်ငံ၏ KEIO တက္ကသိုလ်ဖြစ်သည်။

ကျောင်းသားဘဝ

ဂျပန်တက္ကသိုလ်များတွင်စာပေသင်ကြားမှုသည် သာမန်သင်ကြားပို့ချနည်းအတိုင်း Lecture Method ပင် ဖြစ်သည်။ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအားဖြင့် အဆောက်အအုံ အကန့်အသတ်နှင့်ကျောင်းသားဦးရေများပြားခြင်းနှင့် ဆက်နွယ်ပြီး ပါမောက္ခအရေအတွက် အနည်းငယ် ကြောင့် ကျောင်းသားရာနှင့်ချီ၍ ဟောပြောပွဲများကို တက်ရောက်လေ့ရှိသည်။ ပါမောက္ခတစ်ဦးထံမှ တိုက် ရိုက်နှင့် ပုဂ္ဂိုလ်ရေးဆိုင်ရာလမ်းညွှန်မှုကို ပိုမိုရယူလို သော ကျောင်းသားသည် ထိုပါမောက္ခ၏ ဆွေးနွေးပွဲသို့ တက်ရောက်နိုင်ပါသည်။ ဆွေးနွေးပွဲတစ်ခုစီတွင် သီး ခြားအကြောင်းအရာများကို အဆိုပြုထားပြီး စုံစမ်းစစ် ဆေးမှုနှင့်စမ်းသပ်မှုကို အဖွဲ့မှဆောင်ရွက်ပါသည်။

ဂျပန်နိုင်ငံ၏ စာသင်နှစ် ပြက္ခဒိန်မှာ ဂျပန်အစိုးရ ၏ ဘဏ္ဍာရေးနှစ်နှင့် တိုက်ဆိုင်ပါသည်။ နောက်တစ်နှစ် ဧပြီလမှ မတ်လအထိ တစ်နှစ်ဖြစ်ပြီး စာသင်နှစ် (ဧပြီ– စက်တင်ဘာ– အောက်တိုဘာ–မတ်) ဟူ၍ ခွဲခြားထား သည်။ အိမ်နှင့်ဝေးလံသော တက္ကသိုလ်များတွင် တက် ရောက်သော ကျောင်းသူကျောင်းသားများသည် များ သောအားဖြင့် အဆောင်များ သို့မဟုတ် အခန်းများတွင် ငှားရမ်းနေထိုင်ကြရပါသည်။

> **“ ဂျပန်နိုင်ငံ၏ ရှေးအကျဆုံး တက္ကသိုလ်သည် တိုကျိုတက္ကသိုလ် ဖြစ်သည်။ The Kaiseisho နှင့် Igakusho (ဆေးသိပ္ပံ) နှစ်ခုသည် ၁၈၇၇ ခုနှစ်တွင် တည်ထောင်ခဲ့ကြသည်။ ”**

၎င်းတို့၏ အားလပ်ချိန်များတွင် ကျောင်းသား များသည် အမျိုးမျိုးသော အသင်းအဖွဲ့ လှုပ်ရှားမှုများ၊ ခရီးသွားခြင်း သို့မဟုတ် အချိန်ပိုင်းအလုပ်များလုပ်ခြင်း (ကျူရှင်လခပေးဆောင်ရန် သို့မဟုတ် အပန်းဖြေစရာ ရည်ရွယ်ချက်များအတွက် အပိုဝင်ငွေရှာရန်) ကျောင်း သားအချို့သည် ကျောင်းသားလှုပ်ရှားမှုများတွင် ပါဝင် လာကြသည်။ သို့သော် မကြာသေးမီ နှစ်များအတွင်းတွင် ထိုကဲ့သို့ ကျောင်းသားဦးရေ လျော့နည်းလာသည်ကို တွေ့ရသည်။

ဂျပန်နိုင်ငံရှိ တက္ကသိုလ်များ

ဂျပန်နိုင်ငံ၏ ရှေးအကျဆုံးတက္ကသိုလ်သည် တိုကျိုတက္ကသိုလ်ဖြစ်သည်။ The Kaiseisho နှင့် Igakusho (ဆေးသိပ္ပံ) နှစ်ခုသည် ၁၈၇၇ ခုနှစ်တွင်

တည်ထောင်ခဲ့ကြသည်။ အဆိုပါ ဆေးသိပ္ပံနှစ်ခုမှာ တိုကျိုတက္ကသိုလ်၏ လက်အောက်ခံ ဖြစ်သည်။

အောက်ဖော်ပြပါ အမျိုးသားတက္ကသိုလ်များကို ၁၈၇၇ ခုနှစ်မှသည် ၁၉၄၀ ပြည့်နှစ်များအကြား တည်ထောင်ခဲ့ကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။

တိုကျိုတက္ကသိုလ်၊ တိုဟိုကူတက္ကသိုလ်၊ ကျူရှူးတက္ကသိုလ်၊ ဟော့ကိုင်းဒိုးတက္ကသိုလ်၊ အိုဆာကာတက္ကသိုလ်၊ နာဂိုယာတက္ကသိုလ်တို့ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာတက္ကသိုလ် ၉၅ ခုအပြင် အခြားနိုင်ငံများတွင် Hitotsubashi တက္ကသိုလ်နှင့် Tokyo Institute of Technology တို့ ပါဝင်သည်။ Tokyo University of Foreign Studies ၊ Osaka University of Foreign Studies ၊ Tsukuba University ၊ Ochanomizu Women's University ၊ Nara Women's University နှင့် Tokyo National University of Fine Arts and Music တို့ဖြစ်သည်။

စီရင်စုနှင့်စည်ပင်သာယာရေးတက္ကသိုလ်များ

၎င်းတို့တွင် Tokyo Metropolitan University နှင့် Osaka City University ကဲ့သို့သော ကျောင်းများ ပါဝင်ပါသည်။ ပုဂ္ဂလိကတက္ကသိုလ် ၃၄၁ ခုရှိပြီး Keio University နှင့် Waseda University ကို ပုဂ္ဂလိက တက္ကသိုလ်များ၏ 'ရတနာအမြွှာ'အဖြစ် ရည်ညွှန်းသည်။

ထင်ရှားသော ခရစ်ယာန်တက္ကသိုလ်များတွင် Doshisha တက္ကသိုလ်၊ Rikkyo (St. Paul's) တက္ကသိုလ်၊ Sophia တက္ကသိုလ်၊ Kwansei Gakuin တက္ကသိုလ်၊ Kobe ကောလိပ်၊ Aoyama Gakuin တက္ကသိုလ်နှင့် International Christain တက္ကသိုလ်တို့ ပါဝင်သည်။

တက္ကသိုလ်အမျိုးအစားအားလုံး စုစုပေါင်း ၄၆၅ ခုတွင် ၂၈၇ ခု (နိုင်ငံတော်)၊ ၉၁ စီရင်စု၊ ၂၂ ခု စည်ပင်သာယာနှင့်ပုဂ္ဂလိက ၁၇၄ ခုသည် ဘွဲ့လွန်သင်တန်းများ ရှိသည်။ ထို့အပြင် အငယ်တန်းကောလိပ်ပေါင်း ၅၄၈ ခုခန့် ရှိသည်။

ကုလသမဂ္ဂဆုံးဖြတ်ချက်ကိုအခြေခံ၍ တိုကျို တွင် ကုလသမဂ္ဂတက္ကသိုလ်တစ်ခုကို ထူထောင်ခဲ့သည်။ ဤတက္ကသိုလ်သည် အခြေခံအားဖြင့် မြင့်မားသောအဆင့် သုတေသနပြုသော တက္ကသိုလ်ဖြစ်သည်။ ၎င်း၏ ကနဦးပရောဂျက်များအနေဖြင့် ကမ္ဘာ့ငတ်မွတ်ခေါင်းပါးမှုပြဿနာများ၊ သဘာဝအရင်းအမြစ်များနှင့် လူမှုဖွံ့ဖြိုးရေးတိုးတက်မှုဆိုင်ရာ အဓိက နယ်ပယ်သုံးရပ်တွင် သုတေသနလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်။

ပညာရေးအဆင့်အတန်းနှင့်ပတ်သက်သော ဂျပန်ပညာရေး၏အင်္ဂါရပ်များ

ဂျပန်ပညာရေးစနစ်သည် ကမ္ဘာ့စံချိန်စံညွှန်းအရပင် မြင့်မားသည်။ Organization for Economic Cooperation and Development – OECD ၏ နိုင်ငံတကာ ကျောင်းသားအကဲဖြတ်မှုအစီအစဉ် (Programme for International Student Assessment – PISA) အရ ဂျပန်ကျောင်းသားများသည် အထူးသဖြင့် သိပ္ပံနှင့်ဆက်စပ်နေသော နယ်ပယ်များတွင် မြင့်မားသောအောင်မြင်မှုကို မှတ်တမ်းတင်ခဲ့သည်။ ကျောင်းပြင်ပဆိုင်ရာ လှုပ်ရှားမှုများလည်း ထွန်းကားလာကာ အဆင့်မြင့်ပညာရေးသို့ ဦးတည်သောအစီအစဉ်များကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည်။

အထက်တန်းကျောင်းများတွင် စာရင်းသွင်းခြင်း၊ အလယ်တန်းပညာရေး၏ ဒုတိယနှစ်ဝက်သည် ၉ဂ ရာခိုင်နှုန်း ကျောင်းသို့ရောက်ရှိကြပြီး ကောလိပ်တွင်စာရင်းသွင်းမှုမှာလည်း ၅ဂ ရာခိုင်နှုန်းကျော်အထိ တိုးတက်လာပါသည်။

ကျောင်းသားကလပ်အသင်းအဖွဲ့များ

ကျောင်းသားကလပ်များသည် ဂျပန်နိုင်ငံ၏ ကျောင်းပညာရေးတွင် အရေးပါသောကဏ္ဍတစ်ခုဖြစ်သည်။ ဆရာ၏ လမ်းညွှန်မှုအောက်တွင် ကျောင်းသားများသည် တူညီသောစိတ်ဝင်စားမှုရှိသည့် အားကစားနည်းတစ်မျိုးမျိုးကို ပါဝင်လှုပ်ရှားရသည်။ လှုပ်ရှားမှုများသို့မဟုတ် လေ့လာရေးနယ်ပယ်သည် အတန်းပြီးနောက်နှင့် အားလပ်ရက်များတွင် အတူတကွ ဆန္ဒအလျောက် စုဝေးကြသည်။ ဂျူဒို၊ ကင်ဒို(ဂျပန်ဓားသမား)၊ ဆာဒို(လက်ဖက်ရည်ပွဲ)၊ Kado (ဂျပန်ပန်းအလှပြင်) စသည်တို့ကဲ့သို့ ဂျပန်ရိုးရာအားကစားနှင့် ယဉ်ကျေးမှုကိုဆောင်ရွက်နေသော ကျောင်းသားကလပ်များစွာရှိသည်။ ကျောင်းအချင်းချင်း ဖလှယ်ရေးနှင့် ချစ်ကြည်ရေးပွဲများတွင် ပါဝင်ဆင်နွှဲကြသည်။

မူလတန်းအဆင့်မှသည် အထက်တန်းအဆင့်အထိ ကျောင်းသားများသည် ကျောင်းမှသတ်မှတ်ထားသော အားကစားနည်းတစ်မျိုးမျိုးကို မယူမနေရ သတ်မှတ်ထားပါသည်။ အဆင့်အားလုံး ကျောင်းဝတ်စုံဝတ်ရသည်။

ကျောင်းတွင် ကျောင်းသားများအတွက် ကိုယ်ပိုင်ဗီရိုငယ်လေးများ ထားရှိပေးသည်။ ကျောင်းတွင် ရေမိုးချိုးနိုင်သည်။ မူလတန်းအဆင့်ကလေးများကို ကျောင်းက နေ့လယ်စာစီစဉ်ပေးသည်။ ဂျပန်နိုင်ငံမှ ကျောင်းများတွင် ကျောင်းမုန့်ဈေးတန်းများ မရှိပါ။

– **အားကစားကလပ်များ**

ဘေ့(စ်)ဘော၊ ဘောလုံး၊ ဘော်လီဘော၊ ဘတ်(စ်)ကက်ဘော၊ ပြေးခုန်ပစ်၊ ရေကူး၊ ဂျူဒို၊ ကင်ဒို အဖွဲ့တို့ဖြစ်သည်။

– **ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာကလပ်များ**

ကျောင်းဘင်ခရာအဖွဲ့၊ ကျောင်းသီချင်းဆိုအဖွဲ့၊ ကျောင်းပြဇာတ်အဖွဲ့၊ အနုပညာအဖွဲ့၊ စာပေအဖွဲ့၊ ပန်းအလှပြင်အဖွဲ့၊ ဆာဒို (ဂျပန်လက်ဖက်ရည်ပွဲ)အဖွဲ့၊ Shodo (ဂျပန်စာလက်ရေးလှ) အဖွဲ့တို့ဖြစ်သည်။

နိဂုံး

ဂျပန်ပညာရေးအကြောင်းကို ရှုထောင့်အထွေထွေမှနေ၍ အထက်ပါအတိုင်း ရေးသားတင်ပြလိုက်ပါသည်။

အောင်ကြည်ညွန့်(တက္ကသိုလ်)

Ref : The Land and It's People မှ (Page 165) Education ကို ဆီလျော်အောင် ဘာသာပြန်ထားပါသည်။

t,fvZdkif;rm; (Alzheimer's) a&m*gESifh owdrhwfjcif; (Dementia) a&m*g bmawGuGm;ygovJ

a'gufwmjroef;[ef

"များသောအားဖြင့် အသက် ၆၅ နှစ်ကျော်မှာ ရောဂါလက္ခဏာတွေ ပေါ်လာတတ်ပြီး အသက်ပိုကြီးလာတာနဲ့အမျှ ဒီလက္ခဏာတွေဟာ ပိုများလာကာ ပိုမိုဆိုးရွားလာလေ့ရှိပါတယ်။"

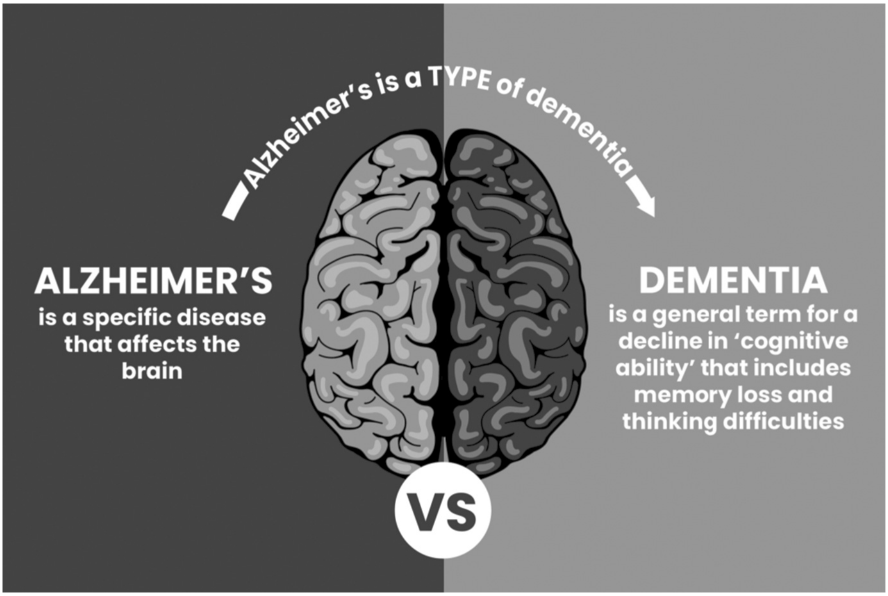

ဓာတ်ပုံ–အင်တာနက်

တကယ်တော့ အယ်လ်ဇိုင်းမား (Alzheimer's) ရောဂါဟာ ဦးနှောက် တဖြည်းဖြည်း ယိုယွင်းပျက်စီးနေလို့ သတိများမေ့လျော့ကာ မိမိကိုယ်ကိုယ်နှင့်ပတ်ဝန်းကျင်ကို သိရှိနားလည်မှုအားနည်းလာပြီး နေ့စဉ် သာမန်လုပ်ဆောင်နိုင်စွမ်းပင် မရှိတော့တဲ့ အခြေအနေ တစ်မျိုး ဖြစ်ပါတယ်။ Dementia လို့ အများက သိထားကြတဲ့ ရောဂါလက္ခဏာ အစုအပေါင်း ကလည်း Alzheimer's ရောဂါရဲ့လက္ခဏာတွေနဲ့ ဆင်တူလှပါတယ်။ ဘယ်လိုခြားနားသလဲ ဆိုတော့ အလွယ်ဆုံးဥပမာပြရပါက မြန်မာနဲ့ဗမာ လိုပါပဲ။ မြန်မာနိုင်ငံတော်အတွင်းမှာ မွေးဖွားကြီးပြင်းလာကြတဲ့သူတိုင်းကို မြန်မာလူမျိုးလို့ အသိအမှတ်ပြုကြပါတယ်။ ဗမာဆိုတာကတော့ မြန်မာနိုင်ငံတော်အတွင်းမှာ မွေးဖွားကြီးပြင်းလာကြတာအပြင် မြန်မာလူမျိုးမိဘတွေက ဆင်းသက်ပေါက်ဖွားလာသူတွေ ဖြစ်ပါတယ်။ သူတို့ကိုတော့ မြန်မာနိုင်ငံသား ဗမာလူမျိုးလို့ ခေါ်ရမှာပါ။ အခြားလူမျိုးစုအားလုံးဟာလည်း မြန်မာနိုင်ငံသားဖြစ်ကြပေမယ့် လူမျိုးစုအနေနဲ့တော့ မိမိတို့၏ မိဘများ နေထိုင်ရာအရပ်တွေပေါ်မူတည်ပြီး ကချင်၊ ကယား၊ ကရင်၊ ချင်း၊ မွန်၊ ရခိုင်၊ ရှမ်း ဆိုပြီး လူမျိုးတော့ ကွဲပြားကြပါတယ်။ ဒီလိုပဲ သတိမေ့ပြီး စိတ်ကယောင်ချောက်ချားဖြစ်တဲ့ Dementia သတိမေ့ရောဂါလက္ခဏာ အပေါင်းအုပ်စုထဲမှ Alzheimer's ရောဂါကလည်း ဆင်တူယိုးမှား ရောဂါလက္ခဏာများကို ဖြစ်စေတာမို့ သူ့ကိုလည်း Dementia သတိမေ့ရောဂါလို့ ဆိုကြပါတယ်။ ဒီရောဂါက သတိမေ့ရောဂါတွေထဲမှာ အဖြစ်အများဆုံးမို့ Alzheimer's ရောဂါဆိုပါက Dementia ရောဂါလို့ အလိုလို မှတ်ယူတတ်ကြပါတယ်။ ဗမာလူမျိုးလို့ဆိုပါက မြန်မာနိုင်ငံသားမှန်း လူတိုင်းက သိကြသလိုပါ။ မြန်မာ

နိုင်ငံသားဆိုရာမှာ အခြားလူမျိုးစုတွေလည်း ပါဝင်တယ်ဆိုတာ သိထားသလို Dementia ဆိုရာမှာလည်း Alzheimer's ရောဂါအပြင် အခြားရောဂါတွေလည်း ပါဝင်နေတယ်ဆိုတာ သိထားရမှာ ဖြစ်ပါတယ်။

Dementia ရောဂါမှာ ဦးနှောက်အတွင်း အကြောင်းအမျိုးမျိုးကြောင့် ဦးနှောက်ပဋိဇီဝဆဲလ်တွေ၊ ဦးနှောက်အတွင်း ဆဲလ်တွေကို ဆက်သွယ်ပေါင်းစည်းစေတဲ့ အာရုံကြောအမျှင်တွေ ပျက်စီးယိုယွင်းပြီး သတိမေ့လျော့ကာ စိတ်ဂနာမငြိမ်ဘဲ စိတ်ဖောက်ပြန်မှုက ရောဂါလက္ခဏာတွေကို ဖြစ်ပေါ်စေတာပါ။ Alzheimer's ရောဂါမှာတော့ သွေးထဲက Amyloid ဆိုတဲ့ ပရိုတိန်းဓာတ်ရဲ့ Tac လို့ သတ်မှတ်ထားတဲ့ အစိတ်အပိုင်းက ဦးနှောက်ဆဲလ်တွေကို ဖျက်ဆီးပြီး ဦးနှောက်အာရုံကြောအမျှင်လေးတွေကို ရှုပ်ထွေးပျက်စီးစေတာကြောင့် အသိသတိနဲ့ သက်ဆိုင်တဲ့လုပ်ငန်းတွေ ပျက်စီးယိုယွင်းသွားကြပါတယ်။ ဒီရောဂါဟာ နာတာရှည်ရောဂါဖြစ်ပြီး ရောဂါလက္ခဏာတွေပေါ်မလာမီ နှစ်ပေါင်းများစွာ ဦးနှောက်ထဲမှာ ပြောင်းလဲယိုယွင်းမှုတွေ ဖြစ်နေပါတယ်။ များသောအားဖြင့် အသက် ၆၅ နှစ်ကျော်မှာ ရောဂါလက္ခဏာတွေ ပေါ်လာတတ်ပြီး အသက်ပိုကြီးလာတာနဲ့အမျှ ဒီလက္ခဏာတွေဟာ ပိုများလာကာ ပိုမိုဆိုးရွားလာလေ့ရှိပါတယ်။ ဒီအန္တရာယ်ပေးတဲ့ ပရိုတိန်းဓာတ်တွေ ဦးနှောက်ထဲမှာ ဘယ်လောက်ပမာဏစုပြုံနေပြီး ဦးနှောက်ရဲ့ဘယ်အစိတ်အပိုင်းတွေကို ထိခိုက်ပျက်စီးစေတယ်ဆိုတာအပေါ်မူတည်ပြီး ရောဂါလက္ခဏာတွေလည်း အနည်းငယ် မတူကွဲပြားနိုင်ပါတယ်။ ဦးနှောက်ရဲ့ဘယ်ဘက်အခြမ်း ပျက်စီးမှုများပါက ဘာသာစကားပြောဆိုရာမှာ ပိုမိုထိခိုက်တတ်ပြီး ညာဘက်အခြမ်းပျက်စီးမှုများသူတွေမှာတော့ အမြင်အာရုံနဲ့ အကွာအဝေးအနေအထား သိမှတ်မှု ပိုမိုအားနည်းတတ်ပါတယ်။ ရောဂါ ပိုမိုပြင်းထန် ကြာညောင်းလာတဲ့အခါမှာတော့ အသိဉာဏ်ပညာတွေအားလုံး ထိခိုက်လာသလို သွားလာလှုပ်ရှားမှုတွေပါ မထိန်းသိမ်းနိုင်ဖြစ်ပြီး ဘဝမှာ ဆက်လက်ရပ်တည်ရှင်သန်နိုင်ရန် အကူအညီပါ လိုအပ်လာပါတော့တယ်။

Dementia မှာလည်း အလားတူ ရောဂါလက္ခဏာတွေ ရှိနေနိုင်ကြပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ ဒီလိုဖြစ်လာတဲ့အကြောင်းတွေထဲမှာ Alzheimer's ရောဂါအပြင် အခြားအကြောင်းတွေလည်း ရှိကြပါတယ်။ ဒါတွေကတော့ အသက်ကြီးလာတဲ့အခါမှာ သွေးကြောတွေ မာကျောကျဉ်းမြောင်းလာလို့ ဦးနှောက်မှာ သွေး သွားလာလည်ပတ်မှုနည်းပြီး အောက်ဆီဂျင်ဓာတ်တွေ ဆုတ်ယုတ်လို့ ဦးနှောက်ဆဲလ်တွေ၊ ဦးနှောက်အာရုံကြောမျှင်တွေ အားနည်းယိုယွင်းပျက်စီးပြီး မှတ်ဉာဏ်တွေ၊ သတိတွေ မေ့လျော့တဲ့ Vascular Dementia ဖြစ်ပေါ်လာတတ်ပါတယ်။ lewy body ဆိုတဲ့ ပရိုတိန်းအမှုန်အမွှားတွေ ဦးနှောက်ထဲမှာ စုဝေးပြီး ဦးနှောက်အာရုံကြောမျှင်များပျက်စီးလို့ဖြစ်တဲ့ သတိမေ့ရောဂါကိုတော့ lewy body dementia လို့ခေါ်ပြီး လှုပ်ရှားသွားလာမှုကိုပါ ထိခိုက်စေတဲ့ တုန်တုန်ရီရီရောဂါ (Parkinsunism) ကိုပါ ဖြစ်စေနိုင်ပါတယ်။ ဦးနှောက်ရဲ့ ရှေ့ပိုင်းနဲ့ဘေးဘက်ပိုင်းတွေမှာ အကြောင်းအမျိုးမျိုးကြောင့် ယိုယွင်းပျက်စီးတဲ့အခါမှာ ဖြစ်တတ်တဲ့ သတိမေ့ရောဂါကိုတော့ Fronto temporal Dementia လို့ ဆိုပါတယ်။ ဒီအကြောင်းတရားတွေ စုပေါင်းပြီးဖြစ်လာရင်တော့ Mixed Dementia လို့ သတ်မှတ်ပါတယ်။ သတိမေ့လျော့ပြီး ကယောင်ကတမ်းဖြစ်တာတွေကိုတော့ စိတ်ရောဂါဆေးတွေ အသုံးများ

သောသူများ၊ဦးနှောက်နဲ့ဦးနှောက်အမြှေးပါးမှာရောဂါပိုးဖျက်ဆီးခံရသူများ၊ဦးနှောက်အတွင်း အကြိတ်အဖုများနှင့် ကင်ဆာဖြစ်နေသူများ၊ အာဟာရချို့တဲ့လွန်းသူများ၊ သွေးအားနည်း လွန်းသူများ၊ သိုင်းရွိုက်ဟော်မုန်းအားနည်းသူများ၊ ဆီးချိုရောဂါရှိသူ၊ ဦးခေါင်းဒဏ်ရာရသူ များနှင့် ဦးနှောက်ကျုံ့သူများ၊ ဦးနှောက်အတွင်း သွေးကြောငယ်များပိတ်ဆို့ခြင်း၊ ပေါက်ကွဲ ခြင်းရှိသူတွေမှာလည်း ဒီ Dementia ရောဂါလက္ခဏာတွေကို တွေ့ရှိနိုင်ပါတယ်။ တကယ် တော့ Dementia ဆိုတာ ရောဂါလက္ခဏာအစုအဝေးဖြစ်ပြီး Alzheimer's ရောဂါကတော့ ဒီလက္ခဏာတွေကို ဖြစ်စေသော အကြောင်းတရားကြောင့်ဖြစ်ပေါ်လာတဲ့ ရောဂါတစ်ခု ဖြစ်ပါတယ်။

ယေဘုယျအားဖြင့် Dementia ရဲ့ ရောဂါလက္ခဏာတွေကတော့ –

- Memory Loss – သတိမေ့လျော့တတ်ခြင်း အထူးသဖြင့် လောလောလတ်လတ် ဖြစ်ရပ်များကို ပြန်စဉ်းစားမရခြင်း၊
- Confusion – အသိ၊ သတိ ဝေဝါးပြီး လုပ်ကိုင်နေကျအလုပ်များကို ကောင်းစွာမလုပ် နိုင်ခြင်း၊ ဆုံးဖြတ်ချက်ချရန်ခက်ခဲခြင်း၊ ပြဿနာများကို ဖြေရှင်းရန်ခက်ခဲခြင်း၊ စကားပြောရာ၌ စကားလုံးမရွေးချယ်တတ်ခြင်း၊ အစီအစဉ်တကျ လုပ်ငန်းတစ်ခုခုကို လုပ်ကိုင်ရန်ခဲယဉ်းခြင်း၊
- Problem with Language and understanding – ဘာသာစကားများကို ပြောဆို ရာ၊ ဆွေးနွေးရာတွင် နားလည်သဘောပေါက်မှု အားနည်းခြင်း၊
- Change behaviour – ပြုမူနေထိုင်ဆက်ဆံရာတွင် ပြောင်းလဲလာပြီး ပူပန်သောက များခြင်း၊ စိတ်ဂနာမငြိမ်ခြင်း၊ ဝမ်းနည်းကြေကွဲနေခြင်းများ ဖြစ်လာကြပါတယ်။

လူတစ်ဦးစီ မတူညီနိုင်ကြသလို ရောဂါလက္ခဏာအနုအရင့် ပတ်ဝန်းကျင်အခြေ အနေတွေကြောင့်လည်း ကွဲပြားခြားနားမှု ရှိကြပါတယ်။ သာမန်အားဖြင့် ဒီရောဂါ လက္ခဏာတွေရဲ့ ကြီးမားပြင်းထန်မှုအပေါ်မူတည်ပြီး အနု(Mild)၊ အလယ်အလတ်/ သာမန်(Moderate)နဲ့ အရင့်(Severe)ဆိုပြီး အဆင့်ခွဲခြားထားနိုင်ပေမယ့် လုပ်ငန်း သဘာဝနဲ့ ပိုမိုအသုံးဝင်တဲ့ အဆင့် (၇)ဆင့်ကတော့ (၁) သာမန်ပုံမှန်အသိဉာဏ် ရှိမှု၊ (၂) ချစ်ခင်သူများ၏အမည်များကို မေ့တတ်မှု၊ (၃) မျက်စိလည်လမ်းမှားတတ်မှု၊ (၄) နေ့စဉ်လုပ်နေကျလုပ်ငန်းများကို ခက်ခက်ခဲခဲလုပ်နေရမှု၊ (၅) သတင်းစကား အဖြစ်အပျက်များကို မေ့နေမှု၊ (၆) နေ့စဉ်လုပ်နေကျကိစ္စများတွင် အကူအညီလိုမှု၊ (၇) သွားလာလှုပ်ရှားမှု၊ စားသောက်မှုတို့ကို ကောင်းစွာမလုပ်ဆောင်နိုင်မှုတို့ ဖြစ်ပါ တယ်။ အဆင့်(၁၊ ၂)ကတော့ Mild ရောဂါနုစဉ်မှာတွေ့ရပြီး အဆင့် (၃၊ ၄၊ ၅)ကတော့ အလယ်အလတ်ဖြစ်ကာ အဆင့်(၆၊ ၇)ကတော့ ရောဂါရင့်နေသူတွေ ဖြစ်ပါတယ်။ အခြားအကြောင်းများကြောင့်ဖြစ်တဲ့ Dementia လက္ခဏာတွေကတော့ ကုသမှု ပျောက်ကင်းနိုင်ပေမယ့် Alzheimer's ရောဂါကြောင့် တဖြည်းဖြည်းနဲ့ ပိုမိုဆိုးရွား လာတတ်ပါတယ်။ သက်ကြီးရွယ်အိုတွေမှာ အခြားရောဂါတွေကလည်း ဝိုင်းဝန်း ဒုက္ခပေးကြလို့ တချို့ အဆင့် (၆၊ ၇) အထိ မရှင်သန်နိုင်ကြပါဘူး။

Dementia ရောဂါလက္ခဏာတွေက အကြောင်းအမျိုးမျိုးကြောင့် ဖြစ်လာ

တတ်တာမို့ အဲဒီအကြောင်းရင်းတွေကို ကာကွယ်ခြင်း၊ ကုသခြင်းတွေကိုပြုလုပ်ခြင်းဖြင့် သက်သာပျောက်ကင်းစေနိုင်ပါတယ်။ Alzheimer’s ရောဂါကတော့ သက်ကြီးရွယ်အိုတွေမှာ တဖြည်းဖြည်း ဖြစ်ပေါ်လာပြီး ပျောက်ကင်းအောင် ကုသရတာ မဖြစ်နိုင်ပေမယ့် ထိုက်သင့်သလောက် တားဆီးကာကွယ် နှောင့်နှေးစေသလို စနစ်တကျ ပြုစုစောင့်ရှောက်ပေးနိုင်ပါက ရောဂါဆိုးရွားလာမှုကို နှေးကွေးစေပြီး သက်သောင့်သက်သာ အသက်ပိုရှည်နိုင်ပါတယ်။

> “ Dementia ရောဂါဟာ ဦးနှောက်နဲ့ဆက်နွယ်ပြီး အသိတရား၊ သတိတရား၊ မှတ်သားမှု၊ စဉ်းစားဆင်ခြင်မှုအပြင် ကိုယ်လက်လှုပ်ရှားမှုတွေကို ထိခိုက်စေတာမို့ ငယ်စဉ်ကတည်းက ကျန်းမာရေးလိုက်စားပြီး အာဟာရပြည့်ဝစွာရရှိကာ ကြုံတွေ့လာတဲ့ ရောဂါဒဏ်ရာတွေကို စနစ်တကျ ကာကွယ် ပြုစုကုသကြမယ်၊ ... ”

တကယ်တော့ Dementia ရောဂါဟာ ဦးနှောက်နဲ့ဆက်နွယ်ပြီး အသိတရား၊ သတိတရား၊ မှတ်သားမှု၊ စဉ်းစားဆင်ခြင်မှုအပြင် ကိုယ်လက်လှုပ်ရှားမှုတွေကို ထိခိုက်စေတာမို့ ငယ်စဉ်ကတည်းက ကျန်းမာရေးလိုက်စားပြီး အာဟာရပြည့်ဝစွာ ရရှိကာ ကြုံတွေ့လာတဲ့ ရောဂါဒဏ်ရာတွေကို စနစ်တကျ ကာကွယ်ပြုစုကုသကြမယ်၊ လူမှုရေးကိစ္စများတွင် ပါဝင်ကူညီဆောင်ရွက်ပြီး မိတ်ကောင်းဆွေကောင်းများရှိကြမယ်။ မိမိစိတ်ကို တည်ငြိမ်စေပြီး ပျော်ပျော်ရွှင်ရွှင်နေတတ်တဲ့ အကျင့်ကောင်းများကို ငယ်စဉ်ကပင် လေ့လာလိုက်စား ဆောင်ရွက်လေ့ရှိပါက Alzheimer’s ရောဂါကိုပင် ထိုက်သင့်သလောက် တားဆီးကာကွယ်နိုင်တတ်ပါတယ်။

ဒီသတိမေ့တဲ့ရောဂါ အထူးသဖြင့် Alzheimer’s ရောဂါဟာ အသက်အရွယ်ကြီးရင့်သူတွေမှာ အဖြစ်များပြီး တဖြည်းဖြည်း ရောဂါပိုဆိုးလာတတ်ပါတယ်။ ဒါကြောင့် ဒီရောဂါကို ဘယ်လိုပြုစုရမလဲဆိုတော့ ဒီရောဂါ မရှိသေးတဲ့ အသက်ကြီးရင့်ပြီး အိုမင်းမစွမ်းဖြစ်သူတွေကို ပြုစုစောင့်ရှောက်ရမှာဖြစ်သလို ဒီရောဂါလက္ခဏာရဲ့ ပြင်းထန်ထိခိုက်စေတဲ့ အခြေအနေ၊ အဆင့်တွေပေါ်မူတည်ပြီးလည်း ပြုစုကုသစောင့်ရှောက်ကြရမှာ ဖြစ်ပါတယ်။

သက်ကြီးရွယ်အိုဖြစ်လာပါက ဆံဖြူသွားကျိုးခါးကိုင်းခြင်းအပြင် အမြင်အာရုံ၊ အကြားအာရုံ၊ အနံ့နဲ့ အရသာအာရုံ၊ ထိတွေ့အာရုံခံစားမှုတွေပါ ယိုယွင်း ချို့ယွင်းလာတာမို့ သက်ဆိုင်ရာ သမားတော်တွေနဲ့ အခြေအနေပေါ်မူတည်ကာ မကြာခဏ ပြသကုသပေးပြီး

အကြံဉာဏ်များ ရယူသင့်ပါတယ်။ သာမန်အားဖြင့် မျက်စိတိမ်ခွဲတာ၊ နားအတွက် နားကြပ်တပ်ပေးတာ၊ ကြေညက်လွယ်တဲ့အစာ၊ သူတို့အာသာတွေ့တဲ့အစာတွေကို ကျွေးမွေးပြုစုခြင်းတွေဟာ အရေးပါလှပါတယ်။ ထိတွေ့အာရုံခံစားမှုတွေကလည်း လျော့လာတဲ့အပြင် ကိုယ်လက်လှုပ်ရှားမှုတွေကလည်း နှေးကွေးကာ ဖျတ်လတ်မှုမရှိတော့ဘဲ ခန္ဓာကိုယ်ကိုလည်း တည်ငြိမ်အောင်ထိန်းသိမ်းနိုင်မှု လျော့နည်းလို့ မတော်တဆချော်လဲမှု၊ လိမ့်ကျမှုတွေလည်း ဖြစ်တတ်ကြပါတယ်။ ဒါကြောင့်မို့ သက်ကြီးရွယ်အိုတို့ရဲ့ သွားနဲ့ခံတွင်းသန့်ရှင်းရေးကို ကူညီဖေးမသလို မိမိတို့အိမ်မှာလည်း သွားလာရာမှာ အဆင်ပြေစေဖို့နဲ့ အလင်းရောင်တွေ ရရှိစေဖို့ ပြတင်းတံခါးများ၊ မီးလုံးမီးချောင်းများ ထိုက်သင့်သလို တပ်ဆင်ပေးဖို့ လိုပါတယ်။ အိမ်ကြမ်းခင်းတွေ၊ ရေချိုးခန်းတွေမှာ ထိခိုက်မှု၊ ချော်လဲမှု လျော့ပါးစေရန် အထစ်အဖုတွေ မရှိစေသလို ချောမွတ်မနေစေဖို့၊ လမ်းသွားတဲ့အခါမှာ အကိုင်အတွယ်ရစေဖို့ သစ်သားတန်းများ၊ လက်ကိုင်တုတ်များနဲ့ ဖေးမတွဲခေါ် အဖော်လုပ်ပေးနိုင်ဖို့လည်း လိုအပ်ပါတယ်။ ကိုယ်ခန္ဓာကျန်းမာဖို့ တစ်ကိုယ်ရေကျန်းမာသန့်ရှင်းဖို့ လိုအပ်သလို ပတ်ဝန်းကျင်ငြိမ်းချမ်းပြီး သန့်ရှင်းသပ်ရပ် လေကောင်းလေသန့်များ လိုအပ်ပါတယ်။ အခန်းထဲမှာ တစ်ဦးတည်း အမြဲမနေဘဲ မိသားစုတွေ၊ ဆွေမျိုးမိတ်သင်္ဂဟတွေနဲ့ ရံဖန်ရံခါ တွေ့ဆုံထမင်းစားကြခြင်း၊ လမ်းလျှောက်ခြင်း စတဲ့ ကိုယ်လက်လှုပ်ရှားမှုတွေကိုလည်း တတ်နိုင်သမျှ လုပ်ဆောင်ဖို့ အားပေးကူညီကြရမှာက မိသားစုဝင်များ၏ တာဝန်ဖြစ်ပါတယ်။ ဦးနှောက်ကိုလည်း အပျင်းမထူစေဘဲ နှိုးဆွပေးတဲ့ ဝါသနာပါရာ ပန်းချီဆွဲခြင်း၊ ဘာသာခြားစာပေအသစ်များကို လေ့လာစေခြင်း၊ စစ်တုရင်ကစားခြင်း၊ သူငယ်ချင်းများနှင့် တွေ့ဆုံဝိုင်းဖွဲ့ခြင်း၊ တရားဆွေးနွေးခြင်းတွေကိုလည်းအခါအားလျော်စွာလုပ်ဆောင်နိုင်စေရန်အားပေးကူညီကြရပါမည်။ အရေးအကြီးဆုံးကတော့ ဘေးအန္တရာယ်မရှိဘဲ သူတို့လုပ်ချင်ရာ၊ လုပ်နိုင်တာကို တတ်နိုင်သမျှ လုပ်နိုင်အောင် အားပေးကူညီရင်း ဘဝနေဝင်ချိန်မှာ စိတ်ငြိမ်းအေးစေခြင်းဖြင့် ကျေးဇူးဆပ်နိုင်ဖို့ ဖြစ်ပါတယ်။

Alzheimer's ရောဂါက တဖြည်းဖြည်းနဲ့ ဖြစ်ပေါ်လာတတ်တာမို့ ဖြစ်စမှာ တစ်ခါတစ်ရံ ဘာရောဂါလက္ခဏာမှ သိသိသာသာ ပေါ်မလာပါဘူး။ ရောဂါရှင်ကလည်း ဘာမှထူးခြားမှုမရှိဘဲ ဖြစ်နေတတ်ပါတယ်။ ရောဂါအဆင့် ၁ ကနေ ၃ အထိမှာတော့ သာမန်သတိမေ့တတ်ပြီး လမ်းမှား မျက်စိလည်တတ်တာပဲရှိလို့ လုပ်နေကျအလုပ်ကို မထိခိုက်တတ်ပါဘူး။ တစ်ဦးတည်း လမ်းလျှောက်ထွက်ပါက မျက်စိလည်ပြီး လမ်းလျှောက်တတ်လို့ သူ့အမည်နဲ့လိပ်စာပါတဲ့ ကတ်ကလေး ဆောင်ထားဖို့လိုပါတယ်။ ရောဂါအဆင့် ၄ နဲ့ ၅ မှာတော့ တစ်ဦးတည်း လွှတ်မထားသင့်ပါဘူး။ စဉ်းစားဆုံးဖြတ်နိုင်မှုလည်း ယိုယွင်းလာပြီမို့ လုပ်နေကျတာဝန်မှ အနားယူပြီး အိမ်မှာပဲ နေသင့်ပါတယ်။ လိုအပ်တဲ့အခြေအနေတွေမှာတော့ မိသားစုက ကူညီစောင့်ရှောက်ရမှာပါ။ အဆင့် ၆ နဲ့ ၇ မှာတော့ သတိ၊ အသိနဲ့ ဆင်ခြင်တုံတရားတွေပါ အားနည်းယိုယွင်းသလို မိမိခန္ဓာကိုယ်လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်မှုကိုလည်း မထိန်းသိမ်းနိုင်တဲ့ဘဝ ရောက်သွားတာမို့ဖြစ်နိုင်ပါက ပြုစုစောင့်ရှောက်ကူညီဖို့ လူတစ်ဦး သီးသန့်လိုအပ်နိုင်ပါတယ်။ လူနာအနေနဲ့ ဘယ်နေရာရောက်နေတယ်၊ မိသားစုကိုပဲ မမှတ်မိတော့ဘဲ ဘာလုပ်လို့ဘာကိုင်နေမှန်းမသိ၊ စားမှန်း၊ အိပ်မှန်းမသိဘဲ လုပ်ချင်ရာကိုင်ချင်ရာ လုပ်ကိုင်နေတတ်တာမို့

သူ့ကိုယ်သူလည်း အန္တရာယ်မဖြစ်၊ သူတစ်ပါးကိုလည်း အန္တရာယ်မပြုမိစေဖို့ နားလည်မှုရှိပြီး သည်းခံခွင့်လွှတ်ပြုစုပေးနိုင်တဲ့ အကူအညီ လိုအပ်မှာ ဖြစ်ပါတယ်။

ဒီ Alzheimer’s ရောဂါကို ပျောက်ကင်းအောင် မကုသနိုင်သေးပေမယ့် ပြုစုစောင့်ရှောက်မှု အဆင်ပြေကောင်းမွန်ပါက ရောဂါတိုးမြင့်ဆိုးဝါးလာမှုကို နှေးကွေးစေပါတယ်။ ကုသမှု အနေနဲ့ကတော့ ရောဂါဖြစ်စမှာ Lecanemal နဲ့ Donaremal ဆေးတွေကို သုံးနိုင်သလို ရောဂါရင့်တဲ့အခါမှာတော့ Donepezil ၊ Galantamine ၊ Rivastismine ဆေးတွေက အထောက်အကူဖြစ်စေပါတယ်လို့ ဆိုပါတယ်။ အားလုံး ဒီ Alzheimer’s ရောဂါမှ ကင်းဝေးကြပါစေ။

ဒေါက်တာမြသိန်းဟန်

&ufcH;t m[m&jzwfcif;

(Intermittent Fasting)

a'gufwmvGbef;Y

"အစာမစားရသေးသောအချိန်များအတွင်း
ရေနှင့်သုညကယ်လိုရီ(Zero Calories)
အချို့သော အအေး၊ သီးနှံများကို သုံးစွဲနိုင်သည်။
ဥပမာ သကြားမပါသော ကော်ဖီနှင့် အရည်များ၊
လက်ဖက်ရည်များ သုံးစွဲနိုင်သည်။"

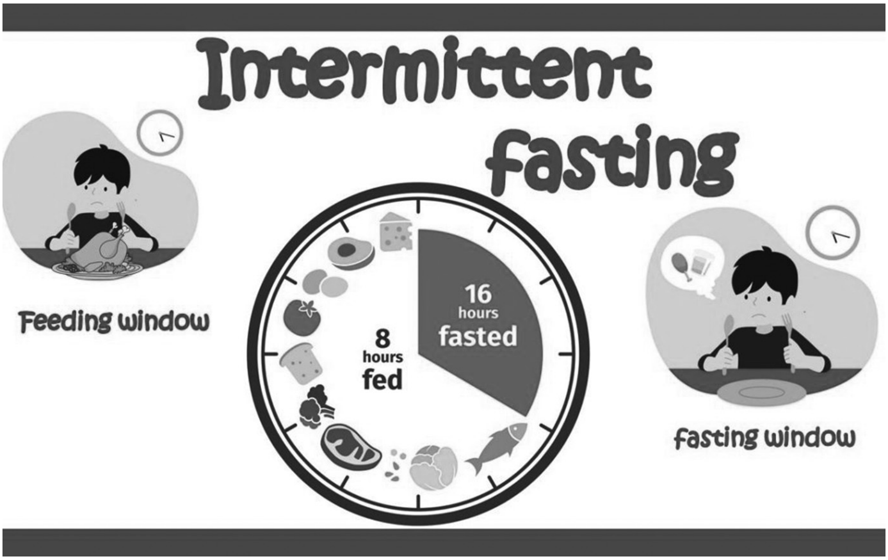

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

ရံဖန်ရံခါအာဟာရဖြတ်ခြင်း၊ ဥပုသ်စောင့်ခြင်းသည် အစားစားခြင်းကို ပုံမှန်အချိန်ဇယား အလိုက် အပြန်အလှန်ပြောင်းလဲသွားသော အစားအစာစီမံခန့်ခွဲမှုတစ်ခုဖြစ်သည်။ သုတေသနများအရ ရံဖန်ရံခါ အစာဖြတ်ခြင်းသည် ကိုယ်အလေးချိန်ကို စီမံရန်နှင့် အချို့သောရောဂါအမျိုးအစားများကို ကာကွယ်ရန် သို့မဟုတ် ပြန်လည်ပြင်ဆင်ရန် နည်းတစ်နည်းဖြစ်သည်။ အများအားဖြင့် အစာထိန်းခြင်း(Diets)သည် ဘာစားရမည်ဆိုသည့်အပေါ် အာရုံစိုက်ပါသည်။ သို့သော် ရံဖန်ရံခါအစာဖြတ်ခြင်းသည် မည်သည့်အချိန်တွင် အစာစားရမည်ဟု အာရုံစိုက်ပါသည်။ ရံဖန်ရံခါအစာဖြတ်ခြင်းသည် အစာကို သတ်မှတ်ထားသောအချိန်တွင်သာ စားပါသည်။ သုတေသနများအရ တစ်နေ့လျှင် အချို့သောနာရီများအတွက် အစာဖြတ်ခြင်း(Fasting) လုပ်ခြင်း သို့မဟုတ် အပတ်စဉ်တစ်ရက် သို့မဟုတ် နှစ်ရက်အတွက် တစ်ခုတည်းသော အစာကိုစားခြင်းသည် ကျန်းမာရေးအကျိုးကျေးဇူးရှိသည်ဟု ဆိုသည်။

ဂျွန်ဟော့ကင်း(Johns Hopkins)ဆွေးနွေးပညာရှင်မတ်မက်ဆန်(Mark Mattson)သည်ရံဖန်ရံခါ အစာဖြတ်ခြင်းကို ၂၅ နှစ်ကြာ သုတေသနပြုခဲ့သည်။ သူ၏အဆိုအရ လူတို့၏ခန္ဓာကိုယ်သည် အစာမစားပါဘဲနှင့် နာရီများ သို့မဟုတ် အချို့သောရက်များထိ နေနိုင်ရန် တိုးတက်လာခဲ့သည်ဟု ပြောဆိုခဲ့သည်။ ရှေးခေတ်အချိန်က လူများသည် စိုက်ပျိုးရေးကို မသင်ယူမီ အမဲလိုက်သူများနှင့်သီးနှံများကိုစုဆောင်းသူများဖြစ်ခဲ့ကြသည်။ ဤအချိန်များတွင် အစာမစားဘဲ တိုက်ခိုက်နိုင်ရန် ကြံ့ခိုင်နိုင်စွမ်းလိုသည်။ အဆိုပါအချိန်၌ အစာမစားဘဲ ကြီးထွားနိုင်ရန်အကြောင်းရင်းမှာ အမဲလိုက်ရန်၊ သစ်ဥသစ်ဖုများနှင့်အချို့သော သီးနှံများကို စုဆောင်းရန်အချိန်နှင့် စွမ်းအင်များရရှိရန်လိုအပ်ခဲ့သည်။

ကျွမ်းကျင်သူများ၏အဆိုအရ ၅၀ နှစ်များမတိုင်မီ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတွင်

ကျန်းမာသည့်အလေးချိန်ကို ထိန်းသိမ်းရသည်မှာ ပိုမိုလွယ်ကူသည်ဆိုသည်။ တီဗီ၊ ကွန်ပျူတာများ၊ အိုင်ဖုန်းများမရှိဘဲ ရုပ်ရှင်ရုံများ ည ၁၁ နာရီတွင်ပိတ်သွားခဲ့သည်။ လူများသည်အစာစားခြင်းကိုမပြုလုပ်ကြဘဲ အိပ်ရာဝင်ကြသည်။ အစားအစာပမာဏများပို၍သေးငယ်ခဲ့ကြသည်။ လူများသည်အပြင်တွင် အလုပ်လုပ်ပြီး လှုပ်ရှားမှုများပိုမိုရရှိခဲ့သည်။ ယခုခေတ်တွင် အင်တာနက် ဖျော်ဖြေရေးအစီအစဉ်များကို ၂၄ နာရီတစ်ပတ်လုံးရရှိနိုင်သည့်အတွက် လူကြီးများနှင့် ကလေးများသည် တီဗီကြည့်ရန်၊ ဆိုရှယ်မီဒီယာသုံးရန်၊ ဂိမ်း(Games)များကစားရန်နှင့် အွန်လိုင်းစကားပြောရန် မနက်မှညအထိအချိန်ပိုများ ပြုလုပ်နိုင်သည်။ အဆိုပါလုပ်ငန်းများသည် မထင်မှတ်ဘဲ အထိုင်များခြင်းနှင့် အစာစားခြင်းကိုပြုလုပ်စေနိုင်သည်။ ညဘက်တွင်လည်း မအိပ်ခင်အချိန်အထိဖြစ်နိုင်သည်။ ထိုအခါကယ်လိုရီများပိုများလာပြီး လှုပ်ရှားမှုလျော့နည်းမှုကြောင့်အဝလွန်ခြင်း၊ ဆီးချိုရောဂါ၊ နှလုံးရောဂါနှင့် အခြားသော ရောဂါများ၏အန္တရာယ်မြင့်မားလာနိုင်ပါသည်။ သိပ္ပံလေ့လာမှုများအရ ရံဖန်ရံခါ အစာဖြတ်ခြင်းသည်ဤသို့သောအပြောင်းအလဲများကို ပြန်လည်ပြင်ဆင်ရာတွင် ကူညီနိုင်သည်၊ အထောက်အကူဖြစ်နိုင်သည်ဟု ပြသနေပါသည်။

ရံဖန်ရံခါအစာဖြတ်ခြင်းကို လုပ်ဆောင်နိုင်သော နည်းလမ်းများစွာရှိသော်လည်း အားလုံးသည် သတ်မှတ်ထားသောအချိန်ကာလများကိုရွေးချယ်၍ အစာစားခြင်း၊ အစာဖြတ်ခြင်းတို့ပြုလုပ်ရသည်သာဖြစ်သည်။ ဥပမာ ကိုယ်က နေ့စဉ် ၈ နာရီ အစာစားရန်သာကြိုးစားပြီး အခြားအချိန်များတွင် အစာဖြတ်ခြင်း လုပ်နိုင်သည် သို့မဟုတ် တစ်ပတ်တွင် နှစ်ရက်အထိ တစ်ခုတည်းသောအစာကိုသာ စားနိုင်ပါသည်။ ရံဖန်ရံခါ အစာဖြတ်ခြင်းအတွက် လုပ်နိုင်သောနည်းလမ်းများစွာရှိသော်လည်း အားလုံးသည် သတ်မှတ်ထားသောအချိန်ကာလများကိုရွေးချယ်၍ အစာစားခြင်းနှင့် အစာဖြတ်ခြင်း(Fasting) ပြုလုပ်ရမည်ဖြစ်သည်။ မက်ဆန်(Mattson)၏ အဆိုအရ အစားမစားဘဲနာရီများစွာကြာသွားပါက ကိုယ်ခန္ဓာသည် သကြားများကို သုံးစွဲပြီး အဆီကိုဖျက်ဆီးမှု စတင်သည်။ ယင်းကို အစာဖယ်ရှားခြင်း(Metabolic switching)ဟုအမည်ပေးထားသည်။ ရံဖန်ရံခါအစာဖြတ်ခြင်းသည် အမေရိကန်များ၏ပုံမှန်စားသောက်မှု နည်းလမ်းများနှင့် ကွဲပြားသည်။ အမေရိကန်တို့သည် အိပ်ရာဝင်သောအချိန်အတွင်း အစာစားကြသည်ဟု မက်ဆန်(Mattson)ကဆိုသည်။ တစ်နေ့တွင် သုံးကြိမ်အစာစားပြီး နောက်ထပ် Snacks စားသုံးသူများ၊ အားကစားလည်းမလုပ်သည့်သူများဖြစ်သည့်အတွက် အစာစားသည်နှင့်အတူ ကယ်လိုရီများအသုံးပြုကာ အဆီများကိုဖျက်ဆီးခြင်းမပြုနိုင်ပါ။

ရံဖန်ရံခါအစာဖြတ်ခြင်းသည် ကိုယ်အစာစားသည့်အချိန်မှ ကယ်လိုရီများကိုသုံးစွဲပြီးအဆီကိုဖျက်ဆီးမှု စတင်သောအချိန်ကို နောက်ထပ်ကြာရှည်စေခြင်းဖြင့် အလုပ်လုပ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ရံဖန်ရံခါအစာဖြတ်ခြင်း စီမံချက်များ၊ ရံဖန်ရံခါအစာဖြတ်ခြင်း စတင်ရန် မိမိ၏ဆရာဝန်နှင့်အကြံပြုခြင်းသည် အရေးကြီးသည်။ ဆရာဝန်၏ အတည်ပြုချက်ရရှိသောအခါလက်တွေ့လုပ်ဆောင်ရန်လွယ်ကူသည်။ ကိုယ်က နေ့စဉ် စီမံခန့်ခွဲမှုတစ်ခုကို ရွေးချယ်နိုင်ပြီးတစ်နေ့လျှင် ၆ မှ ၈ နာရီအထိသာ အစာစားရန် ကန့်သတ်နိုင်သည်။ သုတေသန၏ရလဒ်အရအစာကြီးများ(Large Meals) လျှော့ချခြင်း သို့မဟုတ် အစာငယ် (Small Meals) များ

မကြာခဏစားခြင်းသည် အချိန်ကြာစွာအလေးချိန်တိုးပွားမှုကို လျော့နည်းစေခြင်း သို့မဟုတ် အလေးချိန်လျှော့ချမှုနှင့်ဆက်စပ်နိုင်သည်။ ရံဖန်ရံခါအစာဖြတ်ခြင်းစီမံချက်တစ်ခုအဖြစ် ၅:၂ နည်းလမ်းသုံးနိုင်သည်။ ၅:၂ နည်းလမ်းတွင် တစ်ပတ်လျှင် ငါးရက် သက်ဆိုင်သောအစားအစာကို ပုံမှန်စားသည်။ အခြားနှစ်ရက်အတွင်း ၅၀၀-၆၀၀ ကယ်လိုရီသာ သီးသန့်သီးခြားစီစဉ်ထားသည်။ ဥပမာ တစ်ပတ်လျှင် ငါးရက် တစ်နေ့ကို အစားအသောက် ပုံမှန်စားပါက တစ်ပတ်၏ တနင်္လာနှင့်ကြာသပတေးနေ့များတွင် အစာတစ်ကြိမ်သာ စားနိုင်ပါသည်။ အစာမစားဘဲ ကြာရှည်စွာ ၂၄ နာရီ၊ ၃၆ နာရီ၊ ၄၈ နာရီနှင့် ၇၂ နာရီအချိန်များသည် မိမိအတွက် ပိုမိုသင့်လျော်မှု ရှိသော်လည်း အန္တရာယ်များလှသည်။ အစာမစားဘဲ ကြာရှည်အစာဖြတ်ခြင်းသည် မိမိ၏ ခန္ဓာကိုယ်ကို အစာမစားခြင်းအဖြစ် အဆီများကို များစွာစုဆောင်းရန် အားပေးနိုင်ပါသည်။

အစာမစားရသေးသောအချိန်များအတွင်း ရေနှင့်သုညကယ်လိုရီ(Zero Calories) အချို့သောအအေး၊ သီးနှံများကို သုံးစွဲနိုင်သည်။ ဥပမာ သကြားမပါသော ကော်ဖီနှင့် အရည်များ၊ လက်ဖက်ရည်များသုံးစွဲနိုင်သည်။ သုတေသနများအရ အစားအစာအချိန်များတွင် ကယ်လိုရီများသော အစားအသောက်များ၊ ကြော်လှော်ထားသည့်အစားအသောက်များနှင့်အချို့ပစ္စည်းများဖြင့် အစာစားခြင်းသည်အလေးချိန်လျှော့ချမှု သို့မဟုတ် ကျန်းမာရေးကောင်းမွန်မှုရရှိမည် မဟုတ်ပါ။ သို့သော် အချိန်တစ်ခုခုအစာဖြတ်ခြင်း၏ အချို့အာနိသင်မှာ အမျိုးမျိုးသောအစားအစာများကို စားရန်ခွင့်ပြုသည်။ ကျန်းမာရေးနှင့် ညီညွတ်သော အစာများကို အခြားသူများနှင့်ဝေမျှသုံးစွဲခြင်းဖြင့် ပျော်ရွှင်ကာ ကျန်းမာရေးကို ထောက်ပံ့နိုင်သည်။ ရံဖန်ရံခါအစာဖြတ်ခြင်း၏အကျိုးကျေးဇူးများမှာ သုတေသနများအရ အဆိုပါအချိန်များတွင် အဆီလောင်ကျွမ်းခြင်းကို ပိုပြီးသက်ရောက်မှုရှိသည်။ မက်ဆန် (Mattson) က အာဟာရရှင်းလင်းခြင်း(Metabolic switch) အပြောင်းအလဲ ဖြစ်ပွားသောအခါ ယင်းသည် ခန္ဓာကိုယ်နှင့်ဦးနှောက်ကို သက်ရောက်သည်ဟု ရှင်းပြသည်။ မက်ဆန်(Mattson)၏ သုတေသနတစ်ခုမှာ အင်္ဂလန်ဆေးပညာဂျာနယ်သစ်(New England Journal of Medicine) တွင်ထုတ်ဝေပြီး အကျိုးကျေးဇူးများကိုဖော်ပြထားသည်။ အဆိုပါ အကျိုးကျေးဇူးတွင် ကျန်းမာသော၊ ပိုမိုကြံ့ခိုင်သော ကိုယ်ခန္ဓာနှင့် ပိုမိုထူးခြားသော အတွေး အခေါ်များပါဝင်သည်။ အစာဖြတ်ခြင်းကာလအတွင်း များစွာသောအရာများဖြစ်ပွားပြီး နာတာရှည်ရောဂါများ၊ ဆီးချိုသွေးချိုရောဂါ၊ နှလုံးရောဂါ၊ အသက်အရွယ်နှင့် သက်ဆိုင်သော ဦးနှောက်နှင့်အာရုံကြောဆိုင်ရာရောဂါများ၊ ပြင်းထန်သော အစာအိမ်ရောဂါနှင့် အမျိုးမျိုးသော ကင်ဆာရောဂါများကို ကာကွယ်ရန် ကူညီနိုင်သည်။ အချို့သောသူများသည် ရံဖန်ရံခါ အစာဖြတ်ခြင်းကို ကြိုးစားကြသည်။ အချို့က နာတာရှည်ရောဂါမျိုးရှိသည်။ အစာဖြတ်ခြင်းကြောင့်စဉ်းစားမှုနှင့် မှတ်ဉာဏ်အားကောင်းခြင်း၊ နှလုံးကျန်းမာရေးကောင်းမွန်ခြင်း၊ ရုပ်ရည်သွင်ပြင်ကောင်းခြင်း၊ ဆီးချိုရောဂါနှင့် အဝလွန်ခြင်းမှကာကွယ်ခြင်း စသည့် အကျိုးရလဒ်များ ရစေပါသည်။ သို့သော် အစာဖြတ်ခြင်းသည် လူတိုင်းနှင့် မသင့်တော်ပါ။

နာတာရှည်အူလမ်းကြောင်းရောဂါရှိသူများ ဆရာဝန်နှင့် တိုင်ပင်သင့်သည်။ ၁၈ နှစ်အောက်ကလေးများ၊ ကိုယ်ဝန်ဆောင်နှင့် နို့တိုက်မိခင်များ၊ အင်ဆူလင်သုံးရသော

“ အူလမ်းကြောင်းအတွက် အလုပ်လုပ်ချိန်နည်းစေပြီး အနားရသည်အတွက် အူကျန်းမာရေး ပိုကောင်းလာသည်။ ဘေးထွက်ဆိုးကျိုး မဖြစ်သည့်အပြင် လိုက်နာရသည်မှာ အပန်းမကြီးလှပါ။ ”

ဆီးချိုရောဂါတို့တွင် ရံဖန်ရံခါအစာဖြတ်ခြင်းသည် လုံခြုံစိတ်ချရကြောင်း သုတေသနပြသထားသော်လည်း တချို့ ဆီးချိုရောဂါအတွက် အတည်မပြုသေးပါ။ မက်ဆန်သည် ဆီးချိုရောဂါက အင်ဆူလင်သုံးကြတာကြောင့် စားသောက်မှုပုံစံသည် မစားရသည့်အချိန်သွေးတွင်း အချိုဓာတ်လျော့လာပြီး စိုးရိမ်ရသည်ဟုဆိုသည်။ အစားအသောက်ဆိုင်ရာရောဂါရှိသူများ မလုပ်သင့်ပါ။ အစာဖြတ်ခြင်းသည် လူတိုင်းအတွက် မတူညီသော အကျိုးသက်ရောက်မှု များစွာရှိသည်။ အစာဖြတ်ခါစတွင် ပျို့အန်ခြင်း၊ ခေါင်းမူးခြင်း၊ ခေါင်းကိုက်ခြင်း သို့မဟုတ် အခြားလက္ခဏာများကို ခံစားရပါက ဆရာဝန်နှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်သင့်ပါသည်။

အချိန်ခြား၍စားခြင်းသည် ထေရဝါဒဗုဒ္ဓဘာသာ ဘုန်းတော်ကြီး၊ သီလရှင်ကြီးများ အသက်ရှည်စေသော ပြယုဂ်တစ်ခု ဖြစ်နေသည်။ ဘုန်းကြီး၊ သီလရှင်တို့က ဥပုသ်သီလဆောက်တည်ပြီး နေ့စဉ် နေ့လယ် ၁၂ နာရီမှ နောက်နေ့ မနက် ၅ နာရီအထိ ဖျော်ရည်မှလွဲ၍ မစားသောက်တော့ပါ။ ၁၇ နာရီအချိန်ခြား၍ နေ့စဉ်ပြုလုပ်နေကျဖြစ်သည့်အတွက် အဝလွန်ခြင်းနည်းပါးပြီး ဇီဝကမ္မစနစ်ဖောက်ပြန်သောရောဂါများ အဖြစ်နည်းကြသည်။ အချိုရည် ဖျော်ရည် လွန်ကဲစွာ သောက်သုံးသူများမှာ ပန်ကိရိယာမှ နေ့စဉ်မနိုင်ဝန်ထမ်းကာ အင်ဆူလင် မလုံလောက်သဖြင့် အမြင်အားဖြင့် ကျန်းမာနေသော်လည်း ဆီးချိုသွေးချိုရောဂါ ဝင်လာနေသည်။

အချိန်ခြားစားခြင်း၏ ကောင်းကျိုးများရှိပါသည်။ ဒေါက်တာလောဆမ်က အချိန်ခြားစားခြင်းကိုသာ သေချာလိုက်နာပါကမည်သည့်ဆေးအကူအညီမျှမယူဘဲ ပေါင်(၂၀၊ ၃၀၊ ၅၀)ကို ဘေးကင်းကင်းနှင့် ကျဆင်းနိုင်သည်ဟု ဆိုပါသည်။ ကိုယ်အလေးချိန်ချလိုသူကိုယ်တိုင်က အစာစားချင်စိတ်ထိန်းပြီး အချိန်ပြည့် အစာစားချိန်မှာလည်း အာဟာရပြည့်ဝစွာ စားသောက်မည်ဆိုလျှင် ခွန်အားအပြည့်နှင့် သွက်လက်လာသကဲ့သို့ သိသိသာသာ ကိုယ်ရည်စစ်လာမည်၊ ကျန်းမာရေးနှင့် ပိုပြီးညီညွတ်လာကာ နေရထိုင်ရ ပိုကောင်းလာမည်ဟု ဆိုသည်။

အူလမ်းကြောင်းအတွက် အလုပ်လုပ်ချိန်နည်းစေပြီး အနားရသည့်အတွက် အူကျန်းမာရေး ပိုကောင်းလာသည်။ ဘေးထွက်ဆိုးကျိုးမဖြစ်သည့်အပြင် လိုက်နာရသည်မှာ အပန်းမကြီးလှပါ။ အူလမ်းကြောင်းနှင့်ဦးနှောက်အကြား ဆက်သွယ်မှုပိုကောင်းလာပြီး ကျန်းမာလာသည့် အူမျှားအချက်ပြကောင်းမွန်မှုများပိုသည့်အတွက် ဦးနှောက်ကလည်း အရာရာစားချင်စိတ် လျှော့ချလာနိုင်သည်။

အသင့်အမြန်စာ အစားများသူ၊ အာဟာရမပြည့် အစားလွန်ကဲသူ၊ ပဋိဇီဝဆေးအသုံးများသူ၊ ဟင်းသီးဟင်းရွက်နှင့် အသီးအနှံအစားနည်းသူ၊ ထမင်းနှင့် အသားအစားကျူးသူတို့၏အူလမ်းကြောင်းက မကျန်းမာပါ။ ဦးနှောက်ဆီသို့ အချက်ပြအမှားချည်းပို့နေကာ အမြဲဆာလောင်နေပြီး စားပြီးလျှင် ဝလာပါသည်။ ကိုယ်အလေးချိန်မထိန်းနိုင်ဖြစ်လာပါသည်။

အစာငတ်ခံခြင်းထက် အစာကို အချိန်ပိုင်းနှင့် စည်းစနစ်ကျစားခြင်းဟု ဆိုရပါမည်။ အချိန်ခြားစားခြင်းသည် ဝိတ်ချသူများအကြား အလွန်ခေတ်စားလာပါသည်။ ထိုသို့ပြုလုပ်ခြင်းဖြင့် ဝိတ်လည်းကျမည်၊ နေရသည်လည်း ပေါ့ပေါ့ပါးပါးရှိမည်ဟု ပြောကြသူများလည်း ရှိကြပါသည်။ အစာကို စည်းနှင့်ကမ်းနှင့် စားလာသကဲ့သို့ အရင်ကထက် စားချင်စိတ်မဖြစ်ကြဟု ဆိုသည်။

အချိန်ခြားစားခြင်းသည် အချိန်အပိုင်းအခြားနှင့် စားသောက်ခြင်းဖြစ်သည်။ တစ်နေ့တာ ၂၄ နာရီတွင် ဘယ်နှနာရီအတွင်းစားမည်။ ဘယ်နှနာရီအတွင်း မစားဘဲနေမည်ဆိုပြီး ဆုံးဖြတ်ထားကြသည်။ အချိန်အပိုင်းအခြားထဲတွင် အသုံးအများဆုံးက ၁၆:၈ ကို ၅:၂ နှင့် စားခြင်းဖြစ်သည်။ အဓိပ္ပာယ်မှာ ၂၄ နာရီအတွင်း ကျန်သည့် ရှစ်နာရီ စားသည်။ ၁၆ နာရီ မစား ဆိုသကဲ့သို့ တစ်ပတ်တွင် ပုံမှန်စားခြင်း ငါးရက်၊ အချိန်ခြားစားခြင်း နှစ်ရက် ဆိုပြီး လုပ်လာကြပါသည်။

မစားသည့် ၁၆ နာရီနှင့် စားမည့် ရှစ်နာရီကို မိမိစိတ်ကြိုက်သတ်မှတ်ခွင့်ရှိသည်။ သို့သော်ငြား ပညာရှင်များ အကြံပြုသည်မှာ စားမည့် ရှစ်နာရီထဲ မနက်စာပါလျှင်ပိုကောင်းသည်ဟု ဆိုသည်။ နောက်ဆုံးအစာစားချိန်က အိပ်ချိန်နှင့် ၂–၃ နာရီ ခွာထားပါက ပိုပြီးကောင်းသည်။ သာမန်အားဖြင့် ဇီဝလောင်ကျွမ်းခြင်း(Matabolism)က ညဘက်တွင်ပိုနှေးကွေးလာသည့်အတွက် ကယ်လိုရီလောင်ကျွမ်းရန် ပိုနှေးပေးရပါသည်။ မနက်စာအတွက်မူ တစ်နေ့တာအတွက် အရေးကြီးဆုံးဖြစ်သဖြင့် စားလိုက်ခြင်းက ပိုကောင်းသည်ဟု ဆိုကြပါတယ်။ ဥပမာ မနက် ရှစ်နာရီမှ ညနေ လေးနာရီအထိ ရှစ်နာရီအတွင်း စားနိုင်ပြီး နောက်နေ့မနက်ရှစ်နာရီအထိ မည်သည့်မျှ စားခွင့်မရှိခြင်း ဖြစ်သည်။ အဆင်ပြေသောအချိန်အတွက် ကိုယ်နှင့် အဆင်ပြေချိန်ညှိ၍ စားသောက်ရန်ဖြစ်တယ်။ မွတ်စလင်ဥပုသ်ကာလဆိုလျှင် ညနေ(၆–၈)နာရီမှ မနက်လေးနာရီအထိ စားသောက်နိုင်ပြီး ကျန်သည့်အချိန်များ ရေပင်မသောက်ဘဲ နေထိုင်ရမည် ဖြစ်သည်။

စားခွင့်ရှိသော ရှစ်နာရီအတွင်း အလွန်စားသောက်ခြင်းရှောင်ကာ ကယ်လိုရီများ၊ အဆီများ၊ အစာများ ရှောင်သင့်ပါသည်။ အသီးအရွက်များ၊ အသားများ၊ ဥ၊ ပဲအမျိုးမျိုး စားပေးရပါသည်။ ကယ်လိုရီတွက်၍ ချက်ရမည်။ ဤသို့မတွက်ချက်လျှင် ရှစ်နာရီစားသော်လည်း ဝိတ်မကျဘဲနေနိုင်သည်။ မည်သည့်မျှမစားသော ၁၆ နာရီအတွင်း အဆာခံရန်

ရေဓာတ်ပြည့်ဝစေရန် ရေများများသောက်ပေးရန်လိုသည်။ အချိုလျှော့ကော်ဖီ၊ လက်ဖက်ရည် သောက်နိုင်ပါသည်။ နို့နှင့် နို့ထွက်ပစ္စည်း စားသောက်နိုင်သည်။ သည်နည်းဖြင့်သာ နည်းစနစ်မှန်မှန်နှင့် ဝိတ်ကျလာမည်ဖြစ်ပြီး ခန္ဓာကိုယ်တွင်း အောက်ပါအတိုင်း ပြောင်းလဲလာနိုင်သည်။

ခန္ဓာကိုယ်အတွင်းဆဲလ်များ၊ မျိုးဗီဇများ၊ ဟော်မုန်းများ၏ လုပ်ဆောင်ချက် ပြောင်းလဲလာပါမည်။ မည်သည့်မျှမစားသည့်အချိန်အတွင်း၌ ခန္ဓာကိုယ်မှာ ပြောင်းလဲမှုများ ရှိလာသည်။ အင်ဆူလင်(Insulin) နည်းလာသဖြင့် အဆီများပိုလောင်ကျွမ်းလာသည်။ ကြီးထွားဟော်မုန်း (Growth Hormone) ထွက်လာသဖြင့် အဆီများလောင်ကျွမ်းပြီး ကြွက်သားများ တက်လာသည်။ ဆဲလ်ထဲတွင်အညစ်အကြေးများလည်း ထွက်လာမည်။ မျိုးဗီဇပြောင်းလဲလာသကဲ့သို့ အသက်ပိုရှည်ပြီးအချို့ရောဂါများမဖြစ်စေရန် ကာကွယ်ပေးနိုင်ပါတယ်။

ဝိတ်လည်းကျပြီး ဗိုက်အဆီများလည်း နည်းသွားမည်။ လူအများစု အချိန်ခြားစားခြင်းက ဝိတ်ကျချင်၍ဖြစ်သည်။ တကယ်တမ်း ကျပါသည်။ ထို့အပြင် မစားဘဲနေသည့်အချိန်တွင် ပိုလျှံသည့်အဆီများကို အသုံးချသဖြင့် ရေရှည်တွင် ဝမ်းဗိုက်မှအဆီများကျလာပါမည်။

အင်ဆူလင်ခုခံနိုင်စွမ်းကို နည်းစေသဖြင့် ဆီးချိုရောဂါကို ကာကွယ်ပေးထားသည်။ အချိန်ခြားစားသောက်ခြင်းကြောင့် အင်ဆူလင်နည်းသွားသည်သာမက အင်ဆူလင် ခုခံနိုင်စွမ်း ကျဆင်းလာသည်။ ထို့ကြောင့် ဆီးချိုသွေးချိုရောဂါဖြစ်နိုင်ခြေသည်လည်း နည်းသွားပါသည်။

ဆဲလ်များဓာတ်တိုးခြင်းနှင့် ရောင်ရမ်းခြင်းသက်သာစေပါသည်။ ဆဲလ်များ ဓာတ်တိုးလေလေ၊ အရွယ်မတိုင်ခင် အိုမင်းလွယ်လေပင်ဖြစ်သည်။ အချိန်ခြားစားသောက်ခြင်းက ဆဲလ်များဓာတ်တိုးခြင်းကို သက်သာစေ၍ အိုမင်းမှုနှေးကွေးစေသည့်အပြင် အချို့ရောဂါများပါ ကာကွယ်ပေးနိုင်ပါသည်။

နှလုံးရောဂါ ကာကွယ်ပေးနိုင်ပါသည်။ အချိန်ခြားစားသောက်ခြင်းကြောင့် သွေးဖိအားများ နည်းလာစေသည်။ သွေးထဲတွင် ကိုလက်စထရောများ၊ မကောင်းသော အဆီဓာတ်များ၊ သကြားဓာတ်များ နည်းသွားသည့်အတွက် နှလုံးရောဂါဖြစ်နိုင်ခြေ နည်းသွားပါသည်။

ဆဲလ်များမှ အညစ်အကြေးများ သန့်စင်ပေးပါသည်။ အဆာခံနေသည့်အချိန်တွင် ဆဲလ်များက အမှိုက်သိမ်း(Autophagy)နည်းလမ်းဖြင့် အညစ်အကြေးများ စွန့်ထုတ်ပစ်သည်။ ကင်ဆာနှင့်အယ်ဇိုင်းမားရောဂါ ကာကွယ်ပေးပါသည်။

ဦးနှောက်စွမ်းရည်ကို ကောင်းမွန်စေသည်။ အချိန်ခြားစားသောက်ခြင်း၏ ဆဲလ်များဓာတ်တိုးမှုကို ကာကွယ်နိုင်သည့်သတ္တိများ၊ ဆဲလ်ရောင်ရမ်းမှုကို သက်သာစေသည့် သွေးတွင်းသကြားဓာတ်နည်းခြင်းနှင့် အင်ဆူလင်ခုခံနိုင်စွမ်းနည်းစေခြင်းက ဦးနှောက် စွမ်းရည်ကို မပျက်စီးစေရန် ကူညီပေးပါသည်။ ထို့အပြင် ဦးနှောက်ဆဲလ်အသစ်များကိုလည်း ဖြစ်စေသည်။ စိတ်ကျရောဂါနှင့် အခြားစိတ်ရောဂါများ၌ ချို့တဲ့တတ်သော(BDNF)ဓာတ်ကိုလည်း များစေသည်။

အချိန်ပိုင်းအစာအငတ်ခံခြင်း သို့မဟုတ် အချိန်ခြားစားသောက်ခြင်း၏ ကျန်းမာရေးအကျိုးကျေးဇူးများကို သိလောက်ပြီ ဖြစ်သည်။ ဝိတ်ကျရုံမျှမက အခြားကျန်းမာရေးအကျိုးကျေးဇူးများ ရနိုင်သဖြင့် နည်းမှန်လမ်းမှန်ဖြင့် စတင်လုပ်ကြည့်ရန်လိုအပ်လာပြီဖြစ်သည်။ အချို့ ၂၄ နာရီ၊ အချို့ ၃၆ နာရီ အစာငတ်ခံခြင်းများ ပြုလာကြပါသည်။

အချိန်ပိုင်းအငတ်ခံခြင်းနှင့် ဝိတ်ကျခြင်းခေတ်စားလာပါသည်။ ဝနေသူတိုင်းဝိတ်ချချင်သူ များပါသည်။ သို့သော် ဝိတ်ချရန်အတွက် ဝိတ်ချရသည့်နည်းက လေ့ကျင့်ခန်းနေ့စဉ်နာရီဝက်မှ တစ်နာရီကြာ အပြေး၊ ရွရွပြေး၊ လမ်းလျှောက်၊ စက်ဘီးစီး၊ ရေကူး တစ်ခုခုပြုလုပ်ရန်နှင့် အချိန်ပိုင်းအစာအငတ်ခံခြင်း နှစ်နည်းရှိရာ နည်းနှစ်ခုစလုံး လုပ်နိုင်သည်။ ပင်ပန်းသည့်လေ့ကျင့်ခန်းကို ရွေးမည့်သူအများကြီး မရှိပါ။ လူတိုင်းက လေ့ကျင့်ခန်းနှင့် အစာလျှော့ခြင်းရွေးပါဆိုလျှင် အစာလျှော့သည်ကို ရွေးကြပါသည်။

မည်မျှပင်ဝိတ်ကျရန် အစာလျှော့မည် ပြောပြော၊ အပြောလွယ်သလောက် လိုက်လုပ်ရန် ခက်ခဲပါသည်။ အစားအသောက်ကို မြင်ခြင်း၊ ကြားခြင်းကပင် ဗိုက်ဆာလာသူခပ်များများရှိရာ အစာလျှော့ပါက(၁-၂)ရက်သာခံပြီး တောက်လျှောက် အစာလျှော့မည့်သူနည်းသည်။ ဘာမှမစားရလေ ပိုစားချင်လေဖြစ်ပေသည်။ အချိန်ပိုင်းအငတ်ခံခြင်းက ဝိတ်လည်းလျှော့၍ရမည့်နည်းလမ်းကို စိတ်ဝင်စားကြသည်။ ယင်းမှာ အစာမစား၊ အချိန်ပိုင်းအငတ်ခံခြင်းနည်းဖြစ်သည်။ အချိန်ပိုင်းအစာအငတ်ခံခြင်းဆိုသည်မှာ အချိန်ပိုင်းစားပြီးအချိန်ပိုင်း အစာအငတ်ခံခြင်းကို ဆိုလိုသည်-

(၁) ၁၆:၈ ဆိုသည်မှာ ၂၄ နာရီရှိရာ ရှစ်နာရီသာ အစာစားပြီး ကျန်သည့် ၁၆ နာရီဘာမျှမစားခြင်းနည်းဖြစ်သည်။ အချို့မှာ ၁၀:၁၄၊ ၂၀:၄ စသဖြင့် အမျိုးမျိုးစားကြပါသည်။

(၂) ၅:၂ မှာ တစ်နေ့တာလိုအပ်သည့် ကယ်လိုရီ ငါးပုံတစ်ပုံသာစားပြီး တစ်ပတ်လျှင်နှစ်ရက်စားခြင်းမျိုးဖြစ်သည်။ အဆိုပါ နှစ်ရက်က မဆက်နေရပါ။ ဥပမာ ကိုယ့်အတွက် တစ်နေ့တာ ကယ်လိုရီ ၂၀၀၀ လိုအပ်ပါက ၅၀၀ မျှသာ တစ်ပတ်နှစ်ရက်စားသုံးမည်ဟု ဆိုလိုခြင်း ဖြစ်သည်။

(၃) ၂၄ နာရီ၊ ၃၆ နာရီအစာဖြတ်ခြင်းမှာမူ တစ်ပတ်လျှင်တစ်ရက် သို့မဟုတ်တစ်ရက်ခွဲ သို့မဟုတ် တစ်လတွင် တစ်ရက်၊ တစ်ရက်ခွဲလောက်အား ဘာမျှမစားဘဲနေခြင်း ဖြစ်သည်။

အချိန်ပိုင်းအစာငတ်ခံခြင်းကို တစ်ရက်ခြားမလုပ်သင့်ပါ။ တစ်ရက်ခြား လုပ်ခဲ့သော်ပြန်စားသည့်ရက်တွင် နှစ်ရက်စာခန့် စားမိတတ်ကြသည်။ စစချင်းလုပ်မည့်သူများ တစ်ပတ်တစ်ရက်သာ စ၍ လုပ်သင့်သည်။ အထူးသဖြင့် လေးနာရီသာစားပြီး နာရီ ၂၀ လုံးလုံးဘာမျှမစားသူမျိုး နေ့တိုင်းလုပ်ခြင်းကို ရှောင်ရှားသင့်ပါသည်။

အချိန်ပိုင်းအစာဖြတ်ခြင်းတွင် အဆီရှောင်၊ ကာဗိုဟိုက်ဒရိတ်ရှောင်၊ အသားရှောင်ဆိုသည်မျိုးမရှိဘဲ မစားရမည့်အချိန်ကသာ အရေးကြီးဆုံးဖြစ်၍ ရေပန်းစားရခြင်းပင်ဖြစ်သည်။

လူတိုင်းလုပ်နိုင်မည့် (၁၆:၈) နေ့၁၂ နာရီ-ညရှစ်နာရီ အစာဖြတ်ခြင်းက လူတိုင်းလုပ်နိုင်သော အစာဖြတ်ခြင်းနည်းဖြစ်သည်။ နေ့လယ် ၁၂ နာရီမှ ည ရှစ်နာရီအတွင်း အစာစားခွင့်ရှိကာ ကျန်အချိန်များ ဘာမျှမစားဘဲ နောက်နေ့ နေ့လယ် ၁၂ နာရီမှသာ ပြန်စား၍ရခြင်းကိုဆိုလိုသည်။

အချိန်ပိုင်းအစာဖြတ်ခြင်းတွင် သတိထားရမည့်အချက်ကား စားရမည့်အချိန်တွင်းစားသည့်ပုံစံကို ထိန်းနိုင်ရမည်။ တစ်နေ့ကို ရှစ်နာရီသာစားမည်ဆိုပါက အဆိုပါရှစ်နာရီတွင်း

တစ်နေ့တာကယ်လိုရီထက် ကျော်လွန်အောင် စားမိနိုင်သည်။ အဆီ၊ အဆိမ့်နှင့် အချိုများ အစားများသွားလျှင် မည်သို့မျှမထူးပါ။

၁၆ နာရီမည်သည့်အရာမျှမစား။ ည(၈-မှမနက်-၄)နာရီထိ အဝစားမည်ဆိုလျှင်လည်း မရပါ။ အနားယူသည့် ညဘက်အချိန်များတွင် အစာရှောင်သင့်ပါသည်။

လွန်ခဲ့သောနှစ်ပေါင်း ၆၀၀၀ လောက်က ကမ္ဘာပေါ်တွင် အသိပညာရှင်အများကြီး ရှိခဲ့ကြောင်း၊ ဗုဒ္ဓဘုရားရှင်ပွင့်တော်မမူခင်ကာလရှိ သမိုင်းအထောက်ထားများရှိခဲ့သည်။ နာရီရှည်အစာဖြတ်ပြီး လေ့ကျင့်ခန်းလုပ်ပါက လူအများ ကျန်းမာအသက်ရှည်ခဲ့ကြောင်း သိရသည်။ ၃၆ နာရီအစာဖြတ်ခြင်း၏ အစဖြစ်သည်။ ကျန်းမာရေးအကျိုးကျေးဇူးများက ခန္ဓာကိုယ်တွင်းစွမ်းအင်ရရန် အာဟာရလိုက်ရှာသည်။ အာဟာရမတွေ့သည့်အခါ ကိုယ်တွင်း အဆီများကို လိုက်စားသည်။ အောင်းနေသည့်အဆီများပါ လောင်ကျွမ်းစေသဖြင့် လူက ပိန်လာပါသည်။

အစာဖြတ်လိုက်ပါက စိတ်ပါပြောင်းသွားသည်။ အူထဲတွင် အစာမရှိသည့်အခါ စိတ်ကြည်လင်လာသည်။ နေရထိုင်ရ ပေါ့ပါးလာသည်။ ဦးနှောက်က စိတ်ကူးစိတ်သန်း ကောင်းများထွက်ပေါ်လာသည်။ဆုံးဖြတ်ချက်ချခြင်းပိုကောင်းလာသည်။တရားအားထုတ်ရန် ပိုကောင်းလာသည်။ ထို့ကြောင့် ဗုဒ္ဓမြတ်စွာဘုရားက ညစာရှောင်ခိုင်းခြင်းဖြစ်သည်။

အခြားအကျိုးကျေးဇူးများမှာ ကိုယ်တွင်း ရောင်ကိုင်းမှုများ လျှော့ချပေးခြင်း၊ အူလမ်းကြောင်း ကျန်းမာခြင်း၊ တစ်ကိုယ်လုံးငြိမ်းအေးခြင်း၊ ဖြစ်ဆဲရောဂါများတန့်သွားခြင်း၊ သွေးတွင်းအင်ဆူလင်ပုံမှန်ဖြစ်ခြင်း၊ ဆီးချိုသွေးချိုထိန်းနိုင်ခြင်း၊ အစာခြေစနစ်ကောင်းလာခြင်း၊ ကြွက်သားများသန်မာခြင်း၊ လည်ချောင်းချွဲသလိပ်ရှင်းခြင်း၊ အရိုးကျစ်လျစ်ခြင်း၊ စိတ်ထားနူးညံ့ခြင်း၊ အသားအရေလှပခြင်း၊ ကိုယ်လုံးကိုယ်ထည်အချိုးကျခြင်း၊ ခံတွင်းအနံ့ကင်းခြင်းတို့ ဖြစ်ကြပါသည်။ ကျေးဇူးများလှသဖြင့် အချိန်ခြားအစာဖြတ်ခြင်းနည်းကို ပို၍ အသုံးပြုလာခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ဒေါက်တာလွင်သန့်

pifumyEdkifiH
EdkifiHjcm;a&;r0g'rsm;udkvdkufvmjcif;
qifjcLudkefoefxGef;

"မျက်မှောက်ကာလတွင် စင်ကာပူနိုင်ငံသည်
နိုင်ငံတကာကုန်သွယ်ဌာန တစ်ခု၊ ဘဏ်လုပ်ငန်းဝန်ဆောင်မှုဗဟိုဌာန တစ်ခု၊
နိုင်ငံခြားကုမ္ပဏီများ လာရောက်အခြေစိုက် လုပ်ကိုင်နေသော
နေရာတစ်ခုအဖြစ် ရပ်တည်လျက်ရှိသည်။"

ခတ်ပုံ–အင်တာနက်

နိဒါန်း

စင်ကာပူနိုင်ငံသည် အရှေ့တောင်အာရှဒေသတွင် အသေးငယ်ဆုံး ကျွန်းနိုင်ငံဖြစ်သည်ဟု အသိများသကဲ့သို့ အနောက်နိုင်ငံအချို့ကိုပင် ကျော်လွန်ပြီး ကြွယ်ဝချမ်းသာသော နိုင်ငံအဖြစ်လည်း ထင်ရှားနေသည်။ ၁၉၆၅ ခုနှစ်တွင် မလေးရှားနိုင်ငံမှ ခွဲထုတ်ခံရချိန်တွင် လူဦးရေ နှစ်သန်းခန့်သာရှိပြီး မည်သည့်သယံဇာတမျှ မရှိသည့်အပြင် သောက်သုံးရေကိုပင် မလေးရှားနိုင်ငံမှ တင်သွင်းနေရသော စင်ကာပူကျွန်းနိုင်ငံကို လွတ်လပ်သောနိုင်ငံအဖြစ် ဆက်လက် ရပ်တည်နိုင်မည်မဟုတ်ဟု မှတ်ထင်ခဲ့ကြသည်။ ယင်းသို့သော အနေအထားမှ နှစ်ပေါင်း ၂၅ နှစ်အတွင်း ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ်တွင် တိုးတက်အောင်မြင်နေသော နိုင်ငံအဖြစ် မြင်တွေ့ရပြီး နှစ်ပေါင်း ၅၀ ကျော်ကြာတွင် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်သောနိုင်ငံအဖြစ် အထင်အရှား ရပ်တည်လာခဲ့သည်။ စင်ကာပူနိုင်ငံ၏ အောင်မြင်မှုများကို နိုင်ငံတကာက အံ့သြဘနန်း ချီးကျူးကြသည်။ မည်သို့မည်ပုံ နည်းလမ်းများဖြင့် တိုးတက် ဖွံ့ဖြိုးသော နိုင်ငံဖြစ်လာသည်ကို လေ့လာကြသည်။ ယခုစာစုတွင် စင်ကာပူနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံခြားဆက်ဆံရေးဆိုင်ရာ ဖြစ်ရပ်များထက် မူဝါဒသဘောထားများကို အလေးထား လေ့လာထားပါသည်။

အခြေခံ အနေအထား

စင်ကာပူနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံခြားဆက်ဆံရေးကို လေ့လာမည်ဆိုသော်လည်း ယင်းဘာသာရပ်ကို သီးခြားခွဲလေ့လာရန် များစွာခဲယဉ်းသည်။ လွတ်လပ်သော စင်ကာပူနိုင်ငံအဖြစ် ထူထောင်သည်ဟု ဆိုရာတွင် အမှန်အားဖြင့် မလေးရှားနိုင်ငံခေါင်းဆောင်များက စင်ကာပူနိုင်ငံကို ခွဲထုတ်လိုက်ခြင်းသာဖြစ်သည်။ မလေးရှားနိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်များနှင့် စင်ကာပူခေါင်းဆောင်များသည် သီးခြားလွတ်လပ်သော စင်ကာပူနိုင်ငံအဖြစ် ထူထောင်ရေးကို

ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ခဲ့သည်ဆိုသော်လည်း နှစ်ဖက် အကျေအလည် ဆွေးနွေးသဘောတူပြီး ဆောင်ရွက်ခြင်းမဟုတ်သည်ကို တွေ့ရသည်။

မလေးရှားခေါင်းဆောင်များက စင်ကာပူကို ခွဲထုတ်လိုက်သော သဘောထားမှာ ဖုံးဖိမရ ဖြစ်နေခဲ့သည်။ ထိုအချိန်တွင် အင်ဒိုနီးရှားသည် မလေးရှားပြည်ထောင်စုအဖြစ် ထူထောင်ခြင်းကို ဆန့်ကျင်ပြီး စင်ကာပူမြို့လယ်လမ်းမပေါ်ရှိ ဘဏ်တစ်ခုကို ဗုံးခွဲတိုက်ခိုက်ပြီးစ အချိန်ဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ စင်ကာပူနိုင်ငံကို မလေးရှားနှင့် အင်ဒိုနီးရှားနှစ်နိုင်ငံစလုံးက မလိုလားသော အခြေအနေဟု ဆိုနိုင်သည်။ စင်ကာပူတွင် တရုတ်လူမျိုးအများစုနေထိုင်ပြီး လက်ဝဲကွန်မြူနစ်အယူအဆများ အားကောင်းနေသောကြောင့် မလေးမျိုးနွယ် မွတ်စလင်များ အလယ် (မလေးရှားနှင့် အင်ဒိုနီးရှားတို့၏ အလယ်)တွင် ကွန်မြူနစ်တရုတ်နိုင်ငံငယ်လေးဟု မှတ်ယူခဲ့ကြပြီး Little red dot ဟု ခေါ်ကြသည်။

လုံခြုံရေး/ အသက်ရှင်ရပ်တည်ရေး

လွတ်လပ်သော စင်ကာပူနိုင်ငံအဖြစ် ရပ်တည်လာချိန်တွင် အဓိကလိုအပ်ချက်မှာ လွတ်လပ်သောနိုင်ငံအဖြစ် အသက်ရှင်ရပ်တည်ရေးဖြစ်သည်။ လွတ်လပ်ကာစအချိန်တွင် ကိုယ်ပိုင်တပ်မတော် မရှိသေးရုံသာမက မလေးရှားတပ်ရင်းတပ်ဖွဲ့အချို့သည် စင်ကာပူမြေပေါ်တွင် တပ်စွဲနေသည်။ ဗြိတိသျှခေနသဟာယတွင် ပါဝင်ခွင့်ရထားခြင်း၊ ဗြိတိန်တပ်ဖွဲ့အချို့ တပ်စွဲထားခြင်းသည် စင်ကာပူလုံခြုံရေးကို အတော်အသင့် ထောက်ကူနိုင်ခဲ့သည်။ စင်ကာပူ ကိုယ်ပိုင်တပ်မတော် တည်ထောင်ရေးအတွက်ကူညီရန် အိန္ဒိယနှင့် အီဂျစ်ထံ စုံစမ်းကြည့်ရာတွင် မထူးခြားသောကြောင့် အစ္စရေးထံမှ အကူအညီတောင်းရသည်။ စင်ကာပူပတ်လည်ရှိ မလေးမျိုးနွယ် မွတ်စလင်များက မလိုလားသည်ကို သိမြင်ပြီး လျှို့ဝှက်စွာ အစ္စရေးအကူအညီဖြင့် ကိုယ်ပိုင်တပ်မတော်ကို စတင်ဖွဲ့စည်းသည်။ ယင်းသို့ မိမိလွတ်လပ်ရေးအတွက် မိမိဘာသာအားကိုးပြီး ကိုယ်ပိုင်တပ်မတော်တစ်ရပ် ထူထောင်ရေးဟူသော အခြေခံသဘောထားသည် စင်ကာပူနိုင်ငံလုံခြုံရေးနှင့် နိုင်ငံခြားရေးတွင် အခြေခံအကျဆုံး မူဝါဒဖြစ်လာသည်။

သာမန်အားဖြင့် လွတ်လပ်သောနိုင်ငံအဖို့ ကိုယ်ပိုင်တပ်မတော် ထားရှိရေးမူဝါဒကို မထူးဆန်းသော မူဝါဒအဖြစ် သိနားလည်နိုင်သည်။ စင်ကာပူနိုင်ငံကဲ့သို့ များစွာသေးငယ်ပြီး ရန်သူများကိုခုခံကာကွယ်ရန် မြေနေရာပင်မရှိသော နိုင်ငံဖြစ်နေသည်။ ကိုယ်ပိုင်တပ်မတော် တစ်ရပ်ဖွဲ့စည်းရန် လိုသလား၊ လူဦးရေနည်းပါးခြင်းကြောင့် စစ်အင်အားအတွက် လူအင်အားကို ဖဲ့ထုတ်ပေးနိုင်သလား။ မည်မျှပင် အင်အားကြီးမားအောင် ဖွဲ့စည်းထားသည်ဖြစ်စေ မည်သည့် ပြည်ပရန်သူကိုမျှ ယှဉ်နိုင်မည်မဟုတ်သောကြောင့် တပ်မတော်ဖွဲ့စည်းရန် မလိုအပ်ဟူသော သဘောထားများလည်း ရှိခဲ့သည်။

စင်ကာပူခေါင်းဆောင် လီကွမ်ယုက စင်ကာပူအား အဆိပ်ပြင်းသော ပုစွန်ဆိတ်ငယ် (Poisonous Shrimp) အဖြစ် ဖန်တီးရေးသဘောထားဖြင့် အင်အားကောင်းသော ကိုယ်ပိုင်တပ်မတော်ကို ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ခဲ့သည်။ ဆွစ်ဇာလန်၊ ဆွီဒင်၊ ဒိန်းမတ် စသော ဥရောပနိုင်ငံငယ်များကို နမူနာယူပြီး အမြဲတမ်းစစ်တပ်၊ အရန်စစ်တပ်ဟူ၍ ဖွဲ့စည်းထားရေး၊ နိုင်ငံသားတိုင်းက စစ်ပညာသင်ကြားပြီး အချိန်သတ်မှတ်လျက် စစ်မှုထမ်းရေး၊ အမြဲတမ်း

စစ်တပ်ကို အကောင်းဆုံးသော စစ်လက်နက်ပစ္စည်းများဖြင့် စွမ်းအားမြှင့်တင်ထားရေး စသည်တို့မှာ အရေးကြီးသော မူဝါဒသဘောထားများ ဖြစ်လာသည်။

အလုံးစုံ ကာကွယ်ရေး/လုံခြုံရေး

စင်ကာပူနိုင်ငံသည် လုံခြုံရေးကို စစ်ရေးရှုထောင့်တစ်ခုတည်းမှ မကြည့်ရှုဘဲ ဘက်စုံကြည့်ပြီး ပြင်ဆင်သော အလုံးစုံကာကွယ်ရေးသဘောထား(Total Defense) မူကို လက်ခံသည်။ ထိုမူဝါဒကို ၁၉၈၄ ခုနှစ်တွင် ချမှတ်ပြီး လုံခြုံရေးကို စစ်ရေး၊ စီးပွားရေး၊ နိုင်ငံခြားဆက်ဆံရေး၊ လူမှုရေး၊ စိတ်ဓာတ်ရေး စသည့် ဘက်ပေါင်းစုံမှ ပြင်ဆင်သည်။ နောက်ပိုင်းတွင် ပတ်ဝန်းကျင်ရေးရှုထောင့်နှင့် ဆိုက်ဘာလုံခြုံရေးရှုထောင့်တို့ကို ထပ်မံ ဖြည့်စွက်သည်။ ယင်းတွင် သံတမန်ရေးကိုပါ ထပ်မံဖြည့်စွက်ပြီး အလုံးစုံကာကွယ်ရေးဟု ရှုမြင်ရေးထက် အလုံးစုံလုံခြုံရေးအဖြစ် ရှုမြင်ဆောင်ရွက်ရေးဖြစ်သည်။ စစ်ရေးမဏ္ဍိုင်ကို အဓိကထားပြီး အမြဲတမ်းစစ်အင်အားကို ၅၀၀၀၀ အထိ ဖွဲ့စည်းထားသည်။ နိုင်ငံသားတိုင်း စစ်ရေးသင်ကြားရပြီး အချိန်သတ်မှတ်ပြီး စစ်မှုထမ်းရသည်။ အရန်အင်အားကို နှစ်ပတ်အတွင်း ၂၅၀၀၀၀ အထိ စုဆောင်းနိုင်ရန် ပြင်ဆင်ထားသည်။ ခေတ်မီစစ်လက်နက်ပစ္စည်းများဖြင့် စွမ်းအားကို အဆင့်မြင့်ဆုံးရရှိရန် ပြင်ဆင်ထားသည်။

အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများနှင့် ချစ်ကြည်ရေး

လုံခြုံရေးနှင့် ဆက်စပ်ပြီး အရေးကြီးသော အခြေခံနိုင်ငံခြားရေးမူဝါဒမှာ အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများနှင့် ချစ်ခင်စွာ နေထိုင်ရေးဖြစ်သည်။ အခြေခံအားဖြင့် မလေးရှားနိုင်ငံက စင်ကာပူကို မလိုလားသည်ကို နားလည်လက်ခံထားရသည်။ ထို့အတူ မလေးရှားနှင့် လူမျိုးရေး၊ ဘာသာရေး တူညီသော အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံကလည်း စင်ကာပူတွင် တရုတ်လူမျိုး၊ လက်ဝဲကွန်မြူနစ်အများစုရှိသည်ဟု မှတ်ထင်ပြီး စိုးရိမ်သည်။ မည်သို့ဖြစ်စေ မလေးရှား၊ အင်ဒိုနီးရှား နိုင်ငံများနှင့် ချစ်ခင်စွာ ဆက်ဆံနိုင်လျှင် စင်ကာပူအတွက် လုံခြုံနိုင်သည်ကို သိမြင်နားလည်ပြီး ချစ်ခင်စွာဆက်ဆံနိုင်ရန် ကြိုးစားရသည်။ မလေးရှားနှင့် နယ်နိမိတ်အငြင်းပွားမှု၊ သောက်သုံးရေ ရောင်းဝယ်မှု စသည်များကို ရင်ဆိုင်ရသည်။ စင်ကာပူက ပြေလည်အောင် ဆက်ဆံသည်။ အလားတူပင် အင်ဒိုနီးရှားနှင့် ပင်လယ်နယ်နိမိတ်ကိစ္စ၊ မှောင်ခိုရောင်းဝယ်မှုကိစ္စများကို ပြေလည်အောင် ဆောင်ရွက်သည်။

သတိပြုရမည့် အချက်မှာ စင်ကာပူအနေဖြင့် ၎င်းထက် အင်အားကြီးသော မလေးရှား၊ အင်ဒိုနီးရှားတို့နှင့် အချိန်အခါမရွေး၊ အကြောင်းကြီးငယ်မရွေး ဆက်ဆံရာ၌ လိုက်လျောရသည် သဘောမထားဘဲ လွတ်လပ်သော နိုင်ငံအနေအထား ပေါ်လွင်ရန် သတိထားခြင်းဖြစ်သည်။ စင်ကာပူမြေပေါ်တွင် ဗုံးဖောက်ခွဲတိုက်ခိုက်သော အင်ဒိုနီးရှား ရေတပ်သားနှစ်ဦးကို စင်ကာပူက ဖမ်းဆီးမိပြီး သေဒဏ်အမိန့်ချသည်။ အင်ဒိုနီးရှား သမ္မတ ဆူဟာတိုက မေတ္တာရပ်ခံသည့်တိုင် သေဒဏ်စီရင်ခဲ့သည်။ မလေးရှားနှင့် ပင်လယ်နယ်နိမိတ် အငြင်းပွားမှုတွင် နိုင်ငံတကာခုံရုံးသို့ တင်ပြခဲ့သည်။ သောက်သုံးရေ အရောင်းအဝယ်စာချုပ် အငြင်းပွားရာတွင် အမြဲတမ်း မလိုက်လျောဘဲနေခဲ့သည်။

စင်ကာပူအတွက် ကံကောင်းသော အချက်တစ်ခုမှာ လွတ်လပ်သော နိုင်ငံဖြစ်လာပြီး နှစ်နှစ်အကြာ ၁၉၆၇ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လတွင် အာဆီယံအဖွဲ့ကို ဖွဲ့စည်းရာတွင် စင်ကာပူနိုင်ငံသည် မလေးရှား၊ အင်ဒိုနီးရှား၊ ထိုင်း၊ ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံတို့နှင့် တန်းတူပါဝင်နိုင်ခြင်းဖြစ်သည်။ အာဆီယံအဖွဲ့ ဖွဲ့စည်းကာစတွင် အာဆီယံအဖွဲ့သည် မည်သို့မျှအရေးမပါဟု ဆိုနိုင်သော်လည်း အဖွဲ့ဝင် အချင်းချင်း ကျူးကျော်တိုက်ခိုက်မှုများကို ရှောင်ရှားနိုင်သော နိုင်ငံရေးမိုးလေဝသကို ရရှိခဲ့ခြင်းသည် နိုင်ငံငယ်လေးစင်ကာပူအတွက် များစွာ အရေးကြီးနေခဲ့သည်။ ထိုမှတစ်ဆင့် ၁၉၇၆ ခုနှစ်တွင် အာဆီယံအဖွဲ့က Treaty of Amity and Cooperation ကို သဘောတူနိုင်ခြင်းသည် လုံခြုံရေးအတွက် ပိုမိုအားကောင်းစေခဲ့သည်။

စီးပွားတိုးတက်ရေးကို အလေးထားခြင်း

စင်ကာပူနိုင်ငံသည် မိမိ၏ လွတ်လပ်ရေးနှင့် လုံခြုံရေးကို အဓိကထားသော နိုင်ငံခြားဆက်ဆံရေးများကို ပုံဖော်သည်။ လုံခြုံရေးကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် စီးပွားရေးအရ အင်အားတောင့်တင်းရန်လိုအပ်သည်ကို လက်ခံပြီး ဆောင်ရွက်သည်။ လွတ်လပ်သောနိုင်ငံဖြစ်လာချိန် ၁၉၆၅ ခုနှစ်တွင် ဗီယက်နမ်စစ်ဖြစ်နေပြီး စင်ကာပူသည် အမေရိကန်စစ်သားများ၏ အပန်းဖြေရာ နေရာဖြစ်ခဲ့သည်။ ထိုအချိန်တွင် အင်ဒိုနီးရှားက ဗီယက်နမ်စစ်တွင် အမေရိကန်၏ ပါဝင်စွက်ဖက်မှုကို မလိုလားသော အနေအထားတွင် ရှိသည်။

စင်ကာပူသည် စီးပွားတိုးတက်ရေးအတွက် နိုင်ငံတကာကုန်သွယ်ရေးကို အားကိုးရပြီး နိုင်ငံတကာ ကုန်သွယ်ရေးဆိပ်ကမ်းမြို့ဖြစ်ရေး၊ နိုင်ငံတကာ ငွေကြေးဝန်ဆောင်မှုတွင် တိုကျို၊ ဟောင်ကောင်တို့ကဲ့သို့ အချက်အချာနေရာတစ်ခုဖြစ်ရေး၊ နိုင်ငံတကာ စီးပွားရေးအဖွဲ့အစည်းများ၊ ကုမ္ပဏီများက စင်ကာပူသို့လာရောက် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံရေးတို့ကို ဖြစ်မြောက်ရန် အားစိုက်ဆောင်ရွက်သည်။ စင်ကာပူနိုင်ငံကို လုံခြုံတည်ငြိမ်သော နိုင်ငံ၊ စီးပွားရေးလုပ်ကိုင်ရန် လွယ်ကူသောနိုင်ငံ၊ ဥပဒေစိုးမိုးသောနိုင်ငံ၊ လာဘ်ပေးလာဘ်ယူ ကင်းရှင်းသောနိုင်ငံ ဖြစ်မြောက်ရန် ကြိုးစားနိုင်ခဲ့သည်။ မျက်မှောက်ကာလတွင် စင်ကာပူနိုင်ငံသည် နိုင်ငံတကာ ကုန်သွယ်ဌာန တစ်ခု၊ ဘဏ်လုပ်ငန်းဝန်ဆောင်မှုဗဟိုဌာန တစ်ခု၊ နိုင်ငံခြားကုမ္ပဏီများ လာရောက် အခြေစိုက်လုပ်ကိုင်နေသော နေရာတစ်ခုအဖြစ် ရပ်တည်လျက်ရှိသည်။

လွတ်လပ်သော နိုင်ငံခြားရေးဝါဒနှင့် ရပ်တည်ချက်

စင်ကာပူနိုင်ငံထူထောင်စအချိန် ၁၉၆၅ ခုနှစ်တွင် စစ်အေးတိုက်ပွဲ ပြင်းထန်ချိန်၊ ဗီယက်နမ်စစ် ပြင်းထန်ချိန်ဖြစ်သည်။ ထိုင်းနှင့် ဖိလစ်ပိုင်တို့က ဆီးတိုးစာချုပ်ဝင်ဖြစ်နေပြီး မလေးရှားသည် အနောက်ဘက်အုပ်စုသို့ ယိမ်းနေသည်။ အင်ဒိုနီးရှားသည် လွတ်လပ်သော နိုင်ငံခြားရေးဝါဒကို ကျင့်သုံးသည်ဟု ဆိုသည်။ သို့သော် သမ္မတဆူဟာတိုသည် တရုတ်ကွန်မြူနစ်ဆန့်ကျင်ရေး အမေရိကန်ခေါင်းဆောင်သော အနောက်အုပ်စုနှင့် ဆက်ဆံပြီး စီးပွားတိုးတက်ရေးကို ဆောင်ရွက်နေသည်။ စင်ကာပူက လွတ်လပ်သော နိုင်ငံခြားဆက်ဆံရေးကို အကောင်အထည်ဖော်သည်။ ၁၉၇၀ ပြည့်နှစ်တွင် ဘက်မလိုက်လှုပ်ရှားမှုအဖွဲ့သို့ ဝင်ရောက်သည်။

၁၉၇၂ ခုနှစ်တွင် အမေရိကန်သမ္မတ နစ်ဆင်သည် တရုတ်နိုင်ငံသို့ သွားရောက်ပြီး နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးပုံစံသစ်ကို အကောင်အထည်ဖော်သည်။ ၁၉၇၅ ခုနှစ်တွင် မလေးရှား၊ ထိုင်း၊ ဖိလစ်ပိုင်တို့က တရုတ်နိုင်ငံနှင့် သံတမန်ဆက်ဆံရေးများကို ထူထောင်သည်။ စင်ကာပူသည် တရုတ်နိုင်ငံနှင့် တရားမဝင်ဆက်ဆံရေးများကို ထူထောင်ထားသော်လည်း တရားဝင်သံတမန်ဆက်ဆံရေးကို အင်ဒိုနီးရှားက ဆောင်ရွက်ပြီးနောက် ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ်၊ အောက်တိုဘာလတွင် ထူထောင်သည်။ ဤမျှလောက် အင်ဒိုနီးရှားကို အလေးထားသော်လည်း ၁၉၇၅ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလတွင် အရှေ့တီမောကို အင်ဒိုနီးရှားက သိမ်းသွင်းခြင်းအား အပြစ်တင်ခဲ့သည်။

စစ်အေးလွန်ခေတ် နိုင်ငံခြားဆက်ဆံရေးသဘောထား

စစ်အေးလွန်ခေတ်ဦးပိုင်း ၁၉၉၀ ပြည့်လွန်နှစ်များတွင် အမေရိကန်သည် ပြိုင်ဘက်မရှိအင်အားကြီးနိုင်ငံဖြစ်လာပြီး ဒီမိုကရေစီနှင့် လူ့အခွင့်အရေးကိစ္စများကို ရှေ့တန်းတင်ဆောင်ရွက်သော နိုင်ငံခြားရေးမူဝါဒများကို ချမှတ်အကောင်အထည်ဖော်သည်။ စင်ကာပူခေါင်းဆောင် လီကွမ်ယုသည် အာရှတန်ဖိုးများ အယူအဆကို ဖော်ထုတ်ပြီး စင်ကာပူတွင် အနောက်တိုင်းဒေသ၏ ဒီမိုကရေစီနှင့် လူ့အခွင့်အရေး တန်ဖိုးများကို လက်မခံနိုင်ကြောင်း ပြောဆိုသည်။ အမေရိကန်နိုင်ငံသား မိုက်ကယ်ဖေး (Michael Fay) အမှုမှာ ထင်ရှားသော လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဖြစ်ရပ်တစ်ခုဖြစ်သည်။

သို့သော် တစ်ပြိုင်တည်းမှာပင် စင်ကာပူသည် လုံခြုံရေးအတွက် အမေရိကန်ကို အားကိုးအားထားပြုသော ဆက်ဆံရေးများကို ပုံဖော်သည်။ စင်ကာပူဝန်ကြီးချုပ် လီကွမ်ယုသည် အမေရိကန်သမ္မတ အဆက်ဆက်နှင့် ဆက်ဆံရေးကောင်းမွန်ပြီး အိမ်ဖြူတော်သို့ ချစ်ကြည်ရေးခရီး သွားရောက်နိုင်အောင် ရင်းနှီးသည်။ စင်ကာပူတပ်မတော်အတွက် အမေရိကန်လက်နက်များကို အဓိကထားပြီး ဝယ်ယူခဲ့သည်။ အမေရိကန်လေယာဉ်များကို ဝယ်ယူခဲ့ရုံသာမက အရီးဇိုးနားပြည်နယ်တွင် ထားရှိပြီး လေ့ကျင့်သင်ယူခဲ့သည်။ ဗီယက်နမ်စစ်အပြီး ဖိလစ်ပိုင်၌ အမေရိကန်တပ်များက အာရှဒေသမှ ဆုတ်ခွာရေးကို ဆောင်ရွက်လာချိန်တွင် အမေရိကန်တပ်များ အပြီးအပြတ် ဆုတ်ခွာမသွားရေးကို ဆော်သြခဲ့ပြီး စင်ကာပူတွင် အမေရိကန်စစ်သင်္ဘောများ နားနေနိုင်ရန် ခွင့်ပြုပေးခဲ့သည်။ မျက်မှောက်ကာလတွင် ချန်ဂီရေတပ်စခန်းတွင် အမေရိကန် လေယာဉ်တင်သင်္ဘောများ ရပ်နားနိုင်သည်။

အမေရိကန်နှင့် စစ်ရေးဆက်ဆံမှုများ တိုးချဲ့များပြားလာသော်လည်း မဟာမိတ်အဖြစ်ဖွဲ့စည်းရေးကို ရှောင်ရှားနေခဲ့သည်။ ၂၀၀၃ ခုနှစ်တွင် နေတိုးမဟုတ်သော မဟာမိတ်နိုင်ငံအဖြစ်ဆက်ဆံရန် အမေရိကန်က ကမ်းလှမ်းသော်လည်း လက်မခံဘဲ နေခဲ့သည်။ သို့သော် ၂၀၀၅ ခုနှစ်တွင် US–Singapore Strategic Framework Agreement ကို လက်မှတ်ရေးထိုးပြီး ပူးတွဲစစ်ရေးလေ့ကျင့်မှုများကို ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ၂၀၁၂ ခုနှစ်တွင် အမေရိကန်နှင့် US–Singapore Strategic Partnership Dialogue ကို လက်မှတ်ရေးထိုးသည်။ ယင်းမှာ ၂၀၀၅ ခုနှစ်တွင် လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော သဘောတူညီချက်ကို အဆင့်မြှင့်တင်ခြင်းဖြစ်ပြီး ၂၀၁၉ ခုနှစ်တွင် ထပ်မံ အဆင့်မြှင့်ထားသည်။

စစ်အေးတိုက်ပွဲကာလ ၁၉၇၅ ခုနှစ် ဝန်းကျင်ကတည်းက စင်ကာပူသည် တရုတ်နှင့်

ရင်းနှီးသော ဆက်ဆံရေးများကို ထူထောင်ထားသည်။ ၁၉၈၀ ပြည့် လွန်နှစ်များတွင် တရုတ်၏ စီးပွားပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးများတွင် ထိထိရောက်ရောက် အကူအညီများ ပေးခဲ့သည်။ ၁၉၉၄ ခုနှစ်တွင် တရုတ်နိုင်ငံ၌ ထူထောင်သော Suzhou စီမံကိန်း၊ ၂၀၀၈ ခုနှစ်တွင် Tianjin စီးပွားရေးမြို့စီမံကိန်း၊ ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် Chongqing Connectivity Initiative စီမံကိန်းများတွင် ထဲထဲဝင်ဝင် ပူးပေါင်းပါဝင်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။

၂၀၀၈ ခုနှစ်တွင် တရုတ်နှင့် လွတ်လပ်စွာကုန်သွယ်ရေးသဘောတူညီချက်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ပြီး ၂၀၁၁ ခုနှစ်၊ ၂၀၁၄ ခုနှစ်၊ ၂၀၁၉ ခုနှစ်တို့တွင် မူလသဘောတူညီချက်များကို တိုးချဲ့နိုင်ခဲ့သည်။ တရုတ်၏ ဘီအာအိုင်စီမံချက်နှင့် အေအိုင်အိုင်ဘီဘဏ်တည်ထောင်ရေးတွင် အဓိကပါဝင်သော နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအဖြစ် ပါဝင်နေသည်။ တရုတ်နှင့် ဆက်ဆံရေးတွင် စီးပွားရေးမှာ အဓိကဖြစ်နေသည်။ ၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလတွင် စင်ကာပူနှင့် တရုတ်တို့သည် နားလည်မှု သဘောတူညီချက်သုံးခုကို လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သည်။ ၎င်းတို့မှာ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများတိုးချဲ့ရေး၊ ဉာဏပစ္စည်းပိုင်ဆိုင်မှုဖြေရှင်းရေးနှင့် အငြင်းပွားမှုများဖြစ်လာပါက ဥပဒေနည်းလမ်းတကျဖြေရှင်းရေးတို့ ဖြစ်ကြသည်။

စင်ကာပူနှင့် တရုတ်တို့သည် ၂၀၀၉ ခုနှစ်တွင် Agreement on Defense Exchanges and Security Cooperation ကို လက်မှတ်ရေးထိုးနိုင်ပြီး ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် ပူးတွဲ ရေတပ်လေ့ကျင့်မှုများကို ဆောင်ရွက်သည်။ ၂၀၁၉ ခုနှစ်တွင် Agreement on Defense and Security Cooperation ကို လက်မှတ်ရေးထိုးသည်။

> " စင်ကာပူနှင့် တရုတ်တို့သည် ၂၀၀၉ ခုနှစ်တွင် Agreement on Defense Exchanges and Security Cooperation ကို လက်မှတ်ရေးထိုးနိုင်ပြီး ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် ပူးတွဲရေတပ် လေ့ကျင့်မှုများကို ဆောင်ရွက်သည်။ "

ထိုစဉ်မှာပင် တောင်တရုတ်ပင်လယ်အရေး အငြင်းပွားမှုတွင် စင်ကာပူသည် နိုင်ငံတကာတရားရုံး၏ ဆုံးဖြတ်ချက်ကို လိုက်နာရေးသဘောထားဖြင့် ရပ်တည်ခဲ့ပြီး တရုတ်ကို ဝေဖန်သည်။ အမေရိကန်နည်းတူ လွတ်လပ်စွာရေကြောင်းသွားလာရေးမူကိုအလေးထားရန် ဖော်ထုတ်သည်။ ထိုစဉ်မှာပင် စင်ကာပူ တင့်ကားတပ်ဖွဲ့များသည် တရုတ်(တိုင်ပေ)တွင် စစ်ရေး လေ့ကျင့်နေလျက်ရှိသည်။ တရုတ်နိုင်ငံက ၎င်းနိုင်ငံတွင် လာ

ရောက်ပြီး စစ်ရေးလေ့ကျင့်ရန် ဖိတ်ခေါ်သော်လည်း လက်မခံဘဲ ရပ်တည်ထားသည်။ ၂၀၂၃ ခုနှစ်တွင် တရုတ်နှင့် စစ်သင်္ဘောမျိုးစုံ ပါဝင်သော စစ်ရေးပူးတွဲလေ့ကျင့်မှုကို ဆောင်ရွက်ခဲ့ပြီး ၂၀၂၄ ခုနှစ်တွင် နှစ်နိုင်ငံစစ်ရေးဆက်ဆံမှုများကို အဆင့်မြှင့်တင်ခဲ့သည်။

နိုင်ငံခြားဆက်ဆံရေးဆိုင်ရာ သဘောထားများ

စင်ကာပူနိုင်ငံဖခင်ကြီးအဖြစ် တင်စားခံရသော လီကွမ်ယုမှသည် အခြားသော ထိပ်တန်းခေါင်းဆောင်များက စင်ကာပူ၏ နိုင်ငံခြားဆက်ဆံရေးတွင် အထူးသတိထားရမည့် အချက်များကို ထပ်ခါတလဲလဲ ပြောကြားခဲ့သည်။ ယင်းတို့မှာ စင်ကာပူနိုင်ငံသည် နိုင်ငံငယ်လေးဖြစ်ပြီး နိုင်ငံငယ်လေးပီပီ နေထိုင်ရမည်ဆိုသောအချက်၊ ဒေသတွင်းနှင့်နိုင်ငံတကာ ရေးရာများတွင် စင်ကာပူနိုင်ငံ၏ Relevancy ကို အမြဲရယူထားနိုင်ရန် ကြိုးစားရမည်ဆိုသော အချက် ဖြစ်သည်။ များစွာသေးငယ်သော နိုင်ငံငယ်လေးဖြစ်သောကြောင့် ကျူးကျော် တိုက်ခိုက်ခံရလျှင် ခုခံကာကွယ်နိုင်သော နယ်မြေ (Security Depth) မရှိခြင်း၊ လူအင်အား နည်းပါးခြင်းကြောင့် ကြီးမားသော အမြဲတမ်းစစ်တပ် မဖွဲ့စည်းနိုင်ခြင်းကို သတိထားရမည်ဟု ဖွင့်ဆိုသည်။ ထို့အပြင် စီးပွားရေးမှာ နိုင်ငံတကာကုန်သွယ်ရေးပေါ်တွင် မှီတည်နေခြင်းကြောင့် ကုန်သွယ်ရေးပျက်ပြားစေသော၊ မလက္ကာရေလက်ကြား အသုံးဝင်မှုကို ထိခိုက်စေသော ဆောင်ရွက်ချက်မှန်သမျှကို သတိထား ကြည့်ရှုနေရန်လိုကြောင်း အမြဲသတိပေးပြောဆိုသည်။

ထို့ပြင် စင်ကာပူသည် နိုင်ငံကြီးများက နိုင်ငံငယ်များအပေါ် နိုင်ထက်စီးနင်းပြုမူမှုများကို ဆန့်ကျင်ကြောင်း ပြသခဲ့သည်။ ၁၉၇၈ ခုနှစ်ကုန်တွင် ဗီယက်နမ်က ကမ္ဘောဒီးယားကို ကျူးကျော်ခြင်း၊ ၁၉၇၉ ခုနှစ်ကုန်တွင် ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စုက အာဖဂန်နစ္စတန်ကို ကျူးကျော်ခြင်း၊ ၁၉၈၃-၈၄ ခုနှစ်တွင် အမေရိကန်နိုင်ငံက ဂရင်နာဒါတွင် ဝင်ရောက် စွက်ဖက်ခြင်းများကို ကန့်ကွက်ဆန့်ကျင်ခဲ့သည်။ နိုင်ငံကြီးများက နိုင်ငံငယ်များအပေါ် နိုင်ထက်စီးနင်းပြုခြင်းများကို ဆန့်ကျင်ရေး၊ နိုင်ငံတကာဥပဒေ၊ ကျင့်ထုံးများနှင့်အညီ ပြဿနာများ ဖြေရှင်းရေးမူဝါဒသဘောထားကို တန်ဖိုးထား ဖော်ထုတ်သည်။

ထို့အပြင် စင်ကာပူသည် နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးတွင် နိုင်ငံတကာဥပဒေ၊ ကျင့်ထုံးများနှင့်အညီ ဆက်ဆံနိုင်ရေး မူသဘောထားကို တန်ဖိုးထားဖော်ထုတ်ခဲ့သည်။ ၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် စင်ကာပူနိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး Dr. Vivian Balakrishnan က တောင်တရုတ်ပင်လယ် အရေးတွင် စင်ကာပူသည် ပါဝင်ပတ်သက်မှုမရှိကြောင်း၊ ပိုင်ဆိုင်မှုအငြင်းပွားမှုတွင် မည်သည့်အခြေခံမှုများကို ကျင့်သုံးရမည်ကို မပြောကြားလိုကြောင်း၊ သို့သော် အငြင်းပွားမှုများအား နိုင်ငံတကာဥပဒေများကိုအခြေခံပြီး ငြိမ်းချမ်းစွာဖြေရှင်းရေး အခြေခံသဘောထားကို ထားရှိကြစေလိုကြောင်း၊ ကုလသမဂ္ဂပင်လယ်ပြင်ဥပဒေမှာ အထင်အရှားရှိနေကြောင်း၊ စင်ကာပူအနေဖြင့် အင်အားသည်သာ အမှန်တရား(Might is right)ဆိုသည်ကို လက်မခံနိုင် ကြောင်း ပြောကြားခဲ့သည်။

တစ်ဖန် ၂၀၁၇ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လတွင် စင်ကာပူနိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး Dr. Vivian Balakrishnan က စင်ကာပူအနေဖြင့် လွတ်လပ်သောနိုင်ငံအဖြစ် အသက်ရှင်ရပ်တည်နိုင်ရန် အောင်မြင်သောစီးပွားရေး၊ တည်ငြိမ်သောနိုင်ငံရေးနှင့် စည်းလုံးသောလူမှုအဖွဲ့အစည်းကို

တည်ဆောက်ရမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ မည်သည့်နိုင်ငံ၏ နောက်လိုက်/လက်အောက်ခံ မဖြစ်ရန် လိုကြောင်း၊ အင်အားသည်သာ အမှန်ဖြစ်သည်ဟုဆိုလျှင် စင်ကာပူကဲ့သို့သော နိုင်ငံငယ်လေးများအဖို့ အသက်ဆက်လက်ရှင်သန်ရန် ခဲယဉ်းမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေး အခြေခံမူများအပေါ်တွင် ခိုင်မြဲစွာရပ်တည်နိုင်ရန် ကြိုးစားရမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ ၁၉၉၂ ခုနှစ်တွင် ကုလသမဂ္ဂ၌ နိုင်ငံငယ်လေးများဖိုရမ်ကို ထူထောင်ခဲ့ရာ ယခုအခါ နိုင်ငံငယ်ပေါင်း ၁၀၇ နိုင်ငံအထိ ဖြစ်လာကြောင်း ပြောကြားခဲ့သည်။

ဝန်ကြီးချုပ် လောရင့်ဝေါင်း

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ မေလတွင် ဘဏ္ဍာရေးဝန်ကြီးလောရင့်ဝေါင်းသည် ဝန်ကြီးချုပ်ဖြစ်လာပြီး စတုတ္ထမျိုးဆက်ခေါင်းဆောင်ဖြစ်သည်။ ၁၉၆၅ ခုနှစ်တွင် စင်ကာပူနိုင်ငံဖြစ်လာပြီးနောက်ပိုင်း မွေးဖွားသူဖြစ်သည်။ ၎င်းလက်ထက်တွင် အစဉ်အဆက်နိုင်ငံခြားဆက်ဆံရေးမူဝါဒ သဘောထားများအတိုင်း ဆက်လက်ကျင့်သုံးမည်ဟု မှန်းဆထားခဲ့ကြသည်။ ဝန်ကြီးချုပ်ဝေါင်း အစိုးရသည် အစဦးပိုင်းတွင် နိုင်ငံခြားရေးထက် ပြည်တွင်းရေးကိစ္စများကို ပိုမိုအလေးထားခဲ့သည်။ စင်ကာပူနိုင်ငံသည် စီးပွားတိုးတက်မှု မြင့်မားနေသော်လည်း ဆင်းရဲ ချမ်းသာကွာခြားမှုများ ကြီးမားနေသည်ကို ရင်ဆိုင်နေရသည်။ မဲရစ်တိုကရေစီ (Meritocracy) အရ အကျိုးခံစားခွင့်များပေးခဲ့ရာတွင် အစဉ်အဆက် လူမှုစီးပွားရေးမြင့်မားသူ လူနည်းစုတို့ကသာ ပိုမိုချမ်းသာ လွှမ်းမိုးနေသည်ကို တွေ့ကြုံရပြီး ယင်းဆိုးကျိုးကို ကုစားရန် ကြိုးစားနေရသည်။ ၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလတွင် အမေရိကန်၌ သမ္မတထရမ့် အစိုးရတက်လာပြီး နိုင်ငံခြားဆက်ဆံရေးများတွင် အသစ်အဆန်းများကို ဖော်ထုတ်ကျင့်သုံးသည်ကို ရင်ဆိုင်နေရသည်။ အစဉ်အလာအားဖြင့် လစ်ဘရယ်တန်ဖိုးများကို အလေးထားသော အမေရိကန်အပေါ် အားကိုးအားထားသော ဆက်ဆံရေးများဖြင့် နေထိုင်ခဲ့သော စင်ကာပူနိုင်ငံအနေဖြင့် ကြီးမားသော အပြောင်းအလဲများကို ရင်ဆိုင်နေရခြင်းဖြစ်သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မတ်လ ၃ ရက်နေ့တွင် စင်ကာပူလွှတ်တော်၌ မိန့်ခွန်းပြောကြားရာတွင် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး ဘာလာခရစ်ရှ်နန်က ကမ္ဘာ့နိုင်ငံများစနစ် (World Order) သည် ပြောင်းလဲရန် တာစူနေကြောင်း၊ စနစ်သစ် ပေါ်လာနိုင်ကြောင်း၊ လောလောဆယ်အားဖြင့် မည်သို့မျှမမှန်းဆနိုင်သေးသော အခြေအနေဖြစ်ကြောင်း၊ နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးများသာမက နိုင်ငံတကာစီးပွားကုန်သွယ်ရေးများအပေါ် ကြီးစွာသော အကျိုးသက်ရောက်မှုများ ရှိနေကြောင်း၊ နိုင်ငံတကာကုန်သွယ်ရေးစနစ်ကို များစွာအားကိုးနေရသော စင်ကာပူနိုင်ငံအပေါ် အကျိုးသက်ရောက်မှုများ ကြီးမားမည်ဖြစ်ကြောင်း စသည်ဖြင့် ပြောကြားခဲ့သည်။ ၎င်းပြောကြားချက်များမှာ အမေရိကန်သမ္မတ ထရမ့်အစိုးရက တစ်ဖက်သတ် ကုန်သွယ်ခွန်များ တိုးမြှင့်ခြင်း၊ အစဉ်အလာ မဟာမိတ်ဥရောပနိုင်ငံများနှင့် ဆက်ဆံရေးပျက်ပြားခြင်း၊ ယူကရိန်းအရေးတွင် ရုရှားနှင့် နှစ်နိုင်ငံချင်း တိုက်ရိုက်ဆက်ဆံဆောင်ရွက်ခြင်းများကို ရည်ညွှန်းပြောဆိုခြင်းဖြစ်သည်။

စင်ကာပူအနေဖြင့် လုံခြုံရေးအရ အမေရိကန်နှင့် ဆက်ဆံရေးကို ထိန်းသိမ်းထားမည်ဖြစ်သော်လည်း စီးပွားဆက်ဆံရေးတွင် ထရမ့်အစိုးရနှင့် သဘောကွဲလွဲနိုင်ဖွယ်ရှိသော

လွတ်လပ်သော ကုန်သွယ်မှု သဘောတူညီချက်များဖြစ်သော Regional Comprehensive Economic Partnership (RCEP); Comprehensive and Progressive Agreement for Trans–Pacific Partnership (CPTPP) များတွင် ဆက်လက်ပါဝင်ဆောင်ရွက်မည်ဟု ခန့်မှန်းရသည်။ စင်ကာပူတွင်ရှိသော များပြားလှသည့် အမေရိကန်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ အထူးသဖြင့် အဆင့်မြင့်နည်းပညာလုပ်ငန်းများကို မထိခိုက်ရန် ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်သော်လည်း အမေရိကန်က အဆင့်မြင့်နည်းပညာများနှင့်ပတ်သက်ပြီး တရုတ်အပေါ် အရေးယူပိတ်ဆို့မှုများကို ဆောင်ရွက်လာမည်ဆိုပါက စင်ကာပူအနေဖြင့် အခက်အခဲများကို ရင်ဆိုင်ရဖွယ် ရှိနေသည်။

နိဂုံးဖော်ပြချက်

စင်ကာပူနိုင်ငံသည် နိုင်ငံငယ်လေးဖြစ်နေပြီး အဘက်ဘက်တွင် အားနည်းနေသောကြောင့် လွတ်လပ်သောနိုင်ငံအဖြစ် ဆက်လက်အသက်ရှင်ရပ်တည်နိုင်ရေးဟူသော နိုင်ငံရေး၊ လုံခြုံရေးအကျိုးစီးပွားကို ဦးစားပေးဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ အသက်ရှင်ရပ်တည်နိုင်ရန် စီးပွားရေးကောင်းမွန်ရန် လိုအပ်ကြောင်းကို လက်ခံသည်။ လူ့စွမ်းအားနည်းပါးပြီး သယံဇာတမရှိသောကြောင့် စီးပွားတိုးတက်ရေးအတွက် ပြင်ပနိုင်ငံများနှင့်အကျယ်အပြန့်ဆက်ဆံရေးကို ကုန်သွယ်ရေးနည်းလမ်းဖြင့် ကြိုးစားခဲ့ရသည်။ အချုပ်အားဖြင့် စင်ကာပူနိုင်ငံအနေဖြင့် လွတ်လပ်သောနိုင်ငံအဖြစ် ဆက်လက်ရပ်တည်နိုင်ရေးနှင့် စီးပွားတိုးတက်ရေးအတွက် နိုင်ငံခြားဆက်ဆံရေးများကို အားကိုးအသုံးချခဲ့ရသည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။

နိုင်ငံခြားဆက်ဆံရေးတွင် ရှေးဦးကာလ၌ Realism အယူအဆကို လက်ခံခဲ့သည်။ နိုင်ငံငယ်ဖြစ်နေပြီး အနီးကပ်ဆုံး အင်အားကြီး မလေးရှား၊ အင်ဒိုနီးရှားတို့နှင့် ပြေလည်စွာဆက်ဆံနိုင်ရေးကို ဦးစားပေးခဲ့သည်။ ထိုစဉ်မှာပင် စီးပွားတိုးတက်ရေးနှင့် ကိုယ်ပိုင်တပ်မတော်ထူထောင်နိုင်ရေးကိုလည်းအလေးထားဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ထို့အပြင် ဓနသဟာယနိုင်ငံများအဖွဲ့တွင် ပါဝင်ခြင်း၊ မလေးရှား၊ ဗြိတိန်၊ ဩစတြေးလျ၊ နယူးဇီလန်တို့နှင့် ငါးနိုင်ငံလုံခြုံရေး အစီအမံများတွင် ပါဝင်ခြင်းတို့ကို တွေ့မြင်နိုင်သည်။ ထို့အပြင် ဘက်မလိုက်လှုပ်ရှားမှုအဖွဲ့သို့ ပါဝင်ထားသည်။

၁၉၇၅ ခုနှစ်ဝန်းကျင်တွင် နိုင်ငံတကာအနေအထားသည် များစွာပြောင်းလဲသွားပြီးဖြစ်သကဲ့သို့ စင်ကာပူနိုင်ငံအနေဖြင့်လည်း ကောင်းစွာရပ်တည်နိုင်သော အနေအထားဖြစ်လာသည်။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးများနှင့် နိုင်ငံအချင်းချင်း ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးများတွင် နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေး အခြေခံမူများနှင့် ဥပဒေများ၏ အရေးပါမှုကို အလေးထား ဖော်ထုတ်သည်။ ကမ္ဘောဒီးယားပြဿနာ ဖြေရှင်းရေးတွင်သာမက ကုလသမဂ္ဂပင်လယ်ပြင်ဥပဒေနှင့် နိုင်ငံတကာပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေး သဘောတူညီချက်များရေးဆွဲချမှတ်ရေးတွင် တက်ကြွစွာ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် လစ်ဘရယ် အယူအဆကို အလေးထားလာသည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။

ကုလသမဂ္ဂ၊ အာဆီယံ၊ အေအာအက်ဖ်နှင့် ရှန်ဂရီလာဆွေးနွေးပွဲ စသော နိုင်ငံစုံဒီပလိုမေစီ (Multilateral Diplomacy) ကို အလေးထားပြီး အပြန်အလှန်မှီတွယ်ရေး

(Interdependence) သဘောထားများကိုလည်း ဖော်ထုတ်ခဲ့သည်။ စစ်အေးလွန်ကာလတွင် တရုတ်နိုင်ငံနှင့် စီးပွားဆက်ဆံရေးကို အလေးထားပြီး အမေရိကန်နှင့် စစ်ရေးလုံခြုံရေး ဆက်ဆံမှုများကို ပိုမိုအလေးထားခဲ့သည်။ နိုင်ငံကြီး အမေရိကန်နှင့် တရုတ်နိုင်ငံတို့၏ အရေးကြီးအနေအထားကို သတိထားပြီး ယင်းနှစ်နိုင်ငံစလုံးနှင့် ပြေလည်စွာ ဆက်ဆံနိုင်ရေးကို လက်တွေ့ကျကျ ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ယင်းအင်အားကြီး နှစ်နိုင်ငံနှင့် ဆက်ဆံရေးတွင် Hedging နည်းလမ်းကို အောင်မြင်စွာ ဖော်ထုတ်ဆက်ဆံနိုင်ခဲ့ကြောင်း တွေ့မြင်ရပြီး စင်ကာပူ ခေါင်းဆောင်များကိုယ်တိုင် နိုင်ငံကြီးနှစ်နိုင်ငံအား ပြိုင်မှုတွင် မည်သည့်ဘက်တွင်မျှ ပါဝင်မည်မဟုတ်ကြောင်းကို ထပ်ခါတလဲလဲ ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်တွင် အမေရိကန်သမ္မတ ထရမ့်သည် America First မူသဘောထားကို အခြေခံသော နိုင်ငံခြား ဆက်ဆံရေးများကို ဖော်ထုတ်ဆောင်ရွက်နေသည်။ သမ္မတထရမ့်၏ ဆောင်ရွက်ချက်များသည် အမျိုးသားရေးကို တစ်ဖက်သတ်ဦးစားပေးပြီး ကိုယ်ကျိုးစီးပွားကာကွယ်မြှင့်တင်ရေးသဘောထားများသာ ဖြစ်နေပြီး realism ၊ unilateralism ၊ isolationism သဘောထားများသာ ဖြစ်ကြသည်။

စင်ကာပူနိုင်ငံသည် လွတ်လပ်သော နိုင်ငံတကာ ကုန်သွယ်ရေးနှင့် နိုင်ငံတကာ ဝန် ဆောင်မှုလုပ်ငန်းကို အဓိကအားကိုးနေရသော နိုင်ငံဖြစ်သည်။ စင်ကာပူနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံတကာ ကုန်သွယ်မှုတန်ဖိုးသည် စုစုပေါင်း ပြည်တွင်းထုတ်လုပ်မှုတန်ဖိုးထက် သုံးဆကျော် မြင့်မားနေသည်အထိ နိုင်ငံတကာကုန်သွယ်ရေးပမာဏသည် ကြီးမားနေလျက် ရှိသည်။ လွတ်လပ်သော နိုင်ငံတကာ ကုန်သွယ်ရေးစနစ်၊ နိုင်ငံစုံဆက်ဆံရေးနှင့် အစဉ်အလာ နိုင်ငံတကာဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေများကို အားကိုးအားထားပြုပြီးနေထိုင်ရသောစင်ကာပူနိုင်ငံအနေဖြင့် စီးပွားရေးသာမက နိုင်ငံရေးနှင့်လုံခြုံရေးများကိုပါထိခိုက်အကျိုးသက်ရောက်မှုများကိုရင်ဆိုင်လာရမည်မှာသေချာနေသည်။ယင်းမှာယနေ့မျက်မှောက်ကာလ စင်ကာပူနိုင်ငံက ရင်ဆိုင်နေရသော စိန်ခေါ်မှုဖြစ်နေသည်။

> **“ စင်ကာပူ၏ နိုင်ငံတကာ ကုန်သွယ်မှုတန်ဖိုးသည် စင်ကာပူနိုင်ငံ စုစုပေါင်း ပြည်တွင်း ထုတ်လုပ်မှုတန်ဖိုးထက် သုံးဆကျော် မြင့်မားနေသည်အထိ နိုင်ငံတကာကုန်သွယ်ရေး ပမာဏသည် ကြီးမားနေလျက်ရှိသည်။ ”**

စင်ကာပူနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံခြားဆက်ဆံရေး အခြေခံမူသဘောထားတစ်ခုမှာ Relevancy ဖြစ်ရေး၊ ပြောင်းလဲနေသော အနေအထားများနှင့် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်ရေး၊ ပြောင်းလဲနေသော အနေအထားများတွင် အရေးပါ အသုံးဝင်နေသော အနေအထားရရှိအောင် ပြုမူဆောင်ရွက်နိုင်ရေးဖြစ်နေသည့်အတွက် အပြောင်းအလဲများကြောင့် မရေရာမသေချာမှုများပြားနေသော မျက်မှောက်ကာလတွင် ဝန်ကြီးချုပ် လောရင့်ဝေါင်းအပါအဝင် စင်ကာပူစတုတ္ထမျိုးဆက် ခေါင်းဆောင်များအနေဖြင့် စိန်ခေါ်မှုများကို ရင်ဆိုင်ကျော်ဖြတ်နိုင်ရန် ပြင်ဆင်နေကြောင်း၊ မည်သို့စီမံထားသည်၊ မည်သို့ ရင်ဆိုင်ကျော်ဖြတ်မည် စသည်များကို ၂၀၂၅ ခုနှစ်အတွင်း ကျင်းပရန်ရှိသော အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲတွင် တွေ့မြင်ရမည် ဖြစ်ပါကြောင်း နိဂုံးချုပ်ဖော်ပြလိုက်ပါသည်။

ဆင်ဖြူကျွန်းသန်းထွန်း

Ref: – Lee Kuan Yew— From Third World to First :The Singapore Story 1965–2000 Part II : In Search of Space

- Narayanan Ganesan— Realism and Interdependence in Singapore's Foreign Policy
- R. Nathan— Safeguarding Singapore's Security: Defence and Diplomacy
- Linda Lim— Implications of Trump's policies for Singapore's Economy
- Nikki Yeo— Trump 2.0 Vs global trade: What it means for Singapore and the World.

w½kwfU AI xkwfzmufrI[m enf;ynmqef;opfwDxGifacwfopfukd c;uf&yaelyDm;

atmifjrwfpnfol

“AI အပလီကေးရှင်းများသည် အကြွင်းသုညမဟုတ်သော်လည်း
ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ဆန်းသစ်ဖန်တီးသူများ၊
မူဝါဒချမှတ်သူများနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများအတွက်
အလားအလာကောင်းသော အောင်နိုင်မှုတစ်ခုဖြစ်ကြောင်း
ယင်းဆင့်ကဲဖြစ်စဉ်က ဖော်ပြနေသည်။”

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

မြူးနစ်လုံခြုံရေးကွန်ဖရင့်တွင် ဘက်ပေါင်းစုံမှ ဆွေးနွေးမှုများနှင့် ပါရီထိပ်သီး အစည်းအဝေးတွင် တရုတ်ခေါင်းဆောင်များအနေဖြင့် ဉာဏ်ရည်တု (AI) ဘေးကင်းရေးတွင် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရန် တောင်းဆိုမှုများ ရှိခဲ့သည်။ တရုတ်နိုင်ငံရှိ နည်းပညာကုမ္ပဏီများနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများသည် AI ဆန်းသစ်တီထွင်မှုများတွင် မတည်ငြိမ်သေးသော အလားအလာ ရှိသည့် ရက်သတ္တပတ်တစ်ခုကို မြင်တွေ့ခဲ့ရသည်။ ပြည်တွင်းတွင်သာမက နိုင်ငံတကာတွင် လည်း တရုတ်နိုင်ငံ၏ ထိပ်တန်းနည်းပညာခေါင်းဆောင်များနှင့် ရှီ၏ စာတမ်းဖတ်ပွဲနှင့်အတူ တရုတ်နိုင်ငံ၏ အဆင့်မြင့်ခေါင်းဆောင်မှုသည် AI နည်းပညာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို လက်ခံ ယုံကြည်ကြပြီး ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများကို ပွင့်လင်းမြင်သာစွာ လုပ်ဆောင် လျက်ရှိသည်။

တရုတ် အေရှယ်ယာ (A Share) နှင့် Alternative Dispute Resolution(ADR) များသည် ယင်းဖြစ်ရပ်များတွင် မြင်တွေ့ရသည့် ယုံကြည်မှု၊ AI နှင့် ကြီးမားသော နည်းပညာ အတွက် အစိုးရ၏ ပံ့ပိုးကူညီမှုသတင်းများကြောင့် ယင်းသီတင်းပတ်အတွင်း စုစည်းမှုဖြင့် တုံ့ပြန်ခဲ့သည်။ ဤအချက်က စွန့်ဦးတီထွင်မှုနှင့် နည်းပညာတိုးတက်မှုကို အားပေးနေသော တရုတ်ခေါင်းဆောင်မှုမှ ခိုင်မာအားကောင်းသော အချက်ပြမှုများနှင့် ဆက်စပ်နေသည်။

မြူးနစ်လုံခြုံရေးကွန်ဖရင့်တွင် တရုတ်နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး Wang Yim Jin Yong ၏ ကိုယ်ခံပညာဆိုင်ရာဝတ္ထုဖြစ်သော "The Heaven Sword and Dragon Sabre" မှ တင်စားမှုတစ်ခုကို ကိုးကားပြောဆိုခဲ့သည်။

"အားကြီးသူတို့ ဆန္ဒအတိုင်းလုပ်ကြပါစေ၊ လေပြည်က တောင်ကုန်းတွေကို ဖြတ်တိုက် သလိုမျိုး ငါတို့ အနှောင့်အယှက်ကင်းကင်းနဲ့ နေကြရတယ်။ သူတို့ အကြောက်တရားတွေကို တတ်နိုင်သမျှ လုပ်ဆောင်ကြပါစေ။ တောက်ပတဲ့ လအဖြစ်ကို အလင်းရောင်ပေးသလို ငါတို့

ဟန်ချက်ညီညီ ထိန်းသိမ်းထားပါ” ဟူ၍ဖြစ်သည်။

ယင်းစကားရပ်သည် တရုတ်နိုင်ငံ၏ ထိပ်တိုက်ရင်ဆိုင်ခြင်းမဟုတ်သော ခံနိုင်ရည်ရှိမှုကို မီးမောင်းထိုးပြသည်။ အပြန်အလှန်လေးစားမှုနှင့် “သူနိုင် ကိုယ်နိုင်”ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုအတွက် ထောက်ခံအားပေးနေစဉ် ပြင်ပတွန်းအားများကို တွန်းလှန်ရန် ပြင်းဆိုမှုတစ်ခုပင် ဖြစ်သည်။ အဆုံးစွန်အားဖြင့် ယင်းအချက်က တရုတ်နိုင်ငံသည် ၎င်း၏တိုးတက်မှုအပေါ် ဆက်လက်အာရုံစိုက်နေမည်ဖြစ်သော်လည်း ထိပ်တိုက်ရင်ဆိုင်မှုများထက် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးကို ဦးစားပေးမည်ဟု ဆိုလိုခြင်းဖြစ်သည်။

ပေကျင်းမှ ယင်းအချက်ပြမှုသည် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ AI အခင်းအကျင်းတွင် အချက်အချာဖြစ်သော အခိုက်အတန့်၌ ထွက်ပေါ်လာသည်။ DeepSeek ၏ အောင်မြင်မှု R1 မော်ဒယ်သည် တရုတ်နိုင်ငံ၏ ဉာဏ်ရည်တုအခင်းအကျင်းတွင် မှတ်တိုင်တစ်ခုထက်မက ကိုယ်စားပြုသည်။ ၎င်းသည် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ AI ဆန်းသစ်တီထွင်မှုတွင် အောင်မြင်မှုတစ်ရပ်ကို အမှတ်အသားပြုခဲ့သည်။ Open-source ဖြေရှင်းနည်း (solution) အနေဖြင့် R1 ကို Tencent၊ ByteDance၊ Huawei နှင့် Alibaba အပါအဝင် တရုတ်နည်းပညာကုမ္ပဏီများနှင့် အမေရိကန်ပလက်ဖောင်းများဖြစ်သော Perplexity နှင့် Microsoft Azure AI Foundry တို့က လက်ခံထားသည်။

ဤဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုသည် ယခင်ကထက် ပိုမိုအဆင့်မြင့်သော မော်ဒယ်များကို ဖန်တီးခြင်းမှ လက်တွေ့ ကမ္ဘာ့အသုံးချပရိုဂရမ်များကို အာရုံစိုက်ခြင်းအထိ AI ဆန်းသစ်တီထွင်မှုအပေါ် ကျွန်ုပ်တို့၏ အသိအမြင်တွင် အပြောင်းအလဲတစ်ခုကို အချက်ပြသည်။ များပြားလှသော အခြေခံသုံးစွဲသူများနှင့် ခေတ်မီဆန်းပြားသော ထိတွေ့ဆက်ဆံမှု ဂေဟစနစ်များ တပ်ဆင်ထားသည့် တရုတ်နိုင်ငံ၏ အဓိကနည်းပညာကုမ္ပဏီများသည် ဤအပြောင်းအလဲတွင် အရင်းအနှီးပြုရန် ထူးထူးခြားခြား နေရာယူထားသည်။ တရုတ်နည်းပညာကုမ္ပဏီများ၏ ‘Super-App’ နှင့် ကနဦးပုံတူပွားခြင်း နောက်ပိုင်းတွင် ဆန်းသစ်တီထွင်နိုင်စွမ်းတို့သည် AI Super-App ထွန်းကားလာမှုနှင့်အတူ ကမ္ဘာ့နည်းပညာအခင်းအကျင်းကို ပုံဖော်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။

Open-source သည် Super-App DNA နှင့် ကိုက်ညီသည်

တရုတ်နိုင်ငံ၏ AI အခန်းကဏ္ဍသည် Open AI၊ Anthropic၊ Meta နှင့် Google ကဲ့သို့သော အမေရိကန် ကုမ္ပဏီကြီးများကို မကြာခဏဆိုသလို ခြေရာခံလိုက်ပါနေသည်ဟု ယူဆထားကြသည်။ သို့သော် DeepSeek ၏ R1 မော်ဒယ်သည် ကုဒ်ရေးခြင်းနှင့် သဘာဝဘာသာစကား ကျိုးကြောင်းဆင်ခြင်မှုတို့တွင် နှိုင်းယှဉ်နိုင်သော စွမ်းဆောင်ရည်ကို ပေးဆောင်ခြင်းဖြင့် ယင်းတို့ကို စိန်ခေါ်ပြီး ကုန်ကျစရိတ်အားလုံး၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ဖြစ်လာသည်။ ဤ စွမ်းဆောင်ရည်သည် AI ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအပေါ် အမြင်ရှုထောင့်များကို ပြောင်းလဲစေခဲ့သည်။ ပိုမိုကြီးမားခြင်းသည် အမြဲတမ်း ပိုကောင်းသည်မဟုတ် (Bigger is not always better) ဆိုသည်ကို သက်သေပြနေသည်။ ထို့ပြင် လေ့ကျင့်ရေးနှင့် အသုံးချရေးအတွက် အချိန်ဇယားများကို အရှိန်မြှင့်ပေးကြောင်း သက်သေပြသည်။

Mark Zuckerberg ၏ "1–billion–user AI assistant"ဆိုင်ရာ အနာဂတ်အမြင်သည် Meta ၏ ကျယ်ပြန့်သော အချက်အလက် ဂေဟစနစ်အပေါ်တွင် ကြီးမားစွာ မူတည်သည်။ သို့ရာတွင် တရုတ်နိုင်ငံ၏ စူပါအက်ပ် (Super–App)ကြီးများဖြစ်သော Tencent (လစဉ် WeChat တက်ကြွစွာအသုံးပြုသူ ၁ ဒသမ ၃ ဘီလီယံ)၊ ByteDance (နေ့စဉ် Douyin အသုံးပြုသူ သန်း ၈၀၀) နှင့် Alibaba (လစဉ် တက်ကြွစွာ အသုံးပြုသူ သန်း ၉၀၀) တို့သည် နေ့စဉ်ဘဝတွင် ပိုမိုနက်ရှိုင်းသော ပေါင်းစပ်မှုကို ရယူနေကြသည်။ ကိုယ်ရည်သွေးနေကြသည်။ ၎င်းပလက်ဖောင်းများသည် မတူကွဲပြားသော သုံးစွဲသူ ထိတွေ့မှုနေရာများတွင် AI ကို ထည့်သွင်းရန် သီးသန့်နေရာချထားသည်။

လွန်ခဲ့သော သီတင်းပတ်တွင် Tencent သည် DeepSeek က လုပ်ဆောင်သည့် AI Chatbot တစ်ခုဖြစ်သော Yuanbao ကို စတင်ဖော်ဆောင်ခဲ့သည်။ ယင်းသည် WeChat တွင် AI assistant တစ်ခုကို တိုက်ရိုက်ပေါင်းစည်းခြင်း စမ်းသပ်မှုအပြီးတွင် လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ ဤအရှိန်အဟုန်သည် နှိုင်းယှဉ်၍ မရနိုင်ချေ။ အလုပ်အပေါ် အာရုံစိုက်သော အဖြေအင်ဂျင်များ (Answer engines) ဖြစ်သည့် Chat GPT သို့မဟုတ် Perplexity ကဲ့သို့သော အနောက်တိုင်းကိရိယာများနှင့် မတူဘဲ ByteDance ၏ Doubao နှင့် Alibaba ၏ Kuake ကဲ့သို့သော တရုတ်ပလက်ဖောင်းများသည် Multi–Modular ကြား ဆက်သွယ်ပေးသည့် စနစ်များကို ရှေ့ဆောင်လျက်ရှိသည်။ ယင်းစနစ်များသည် အမျိုးမျိုးသော အေးအိုင် Agents အတွက် ကွပ်ကဲမှုစင်တာများအဖြစ် ဆောင်ရွက်သည်။

၎င်း Agents များသည် စာရင်းသွင်းခြင်းအဆင့်များမှတစ်ဆင့် ပရီမီယံဝန်ဆောင်မှုများဖြင့် ငွေရှာနေစဉ် နည်းပြပေးခြင်းမှ 3D ဒီဇိုင်းအထိ ဝန်ဆောင်မှုများ ပေးစွမ်းနေသည်။

ဤချဉ်းကပ်မှုသည် တရုတ်နိုင်ငံတွင် အင်တာနက်ခေတ်၏ ဆင့်ကဲဖြစ်စဉ်ကို ထင်ဟပ်စေသည်။ ဤနေရာတွင် ဝန်ဆောင်မှုများစွာကို ပလက်ဖောင်းတစ်ခုတည်းတွင် ပေါင်းစပ်ခြင်းဖြင့် Super–App အခြေခံအဆောက်အအုံကို ဆက်စပ်နေသော သုံးစွဲသူ အတွေ့အကြုံများကို ဖန်တီးခဲ့သည်။ အလားတူစွာ တရုတ်နိုင်ငံရှိ AI အပလီကေးရှင်းများသည် နေ့စဉ်ဘဝအတွက် ပိုမိုပုဂ္ဂိုလ်ရေးဆန်ပြီး မရှိမဖြစ်လိုအပ်သော ခံစားမှုကို ပိုမိုတိုးတက်စေသည်။

Consumer AI သည် အနောက်နိုင်ငံများတွင် အသုံးဝင်သည့် ချဉ်းကပ်မှုကို အဓိကအားဖြင့် လိုက်နာခဲ့သည်။ Perplexity နှင့် Claude တို့သည် ကုန်ထုတ်လုပ်မှုကိရိယာများအဖြစ် လုပ်ဆောင်သည်။ ၎င်းတို့သည် သုတေသန၊ ကုဒ်ရေးခြင်းနှင့် အကြောင်းအရာ ဖန်တီးခြင်းအတွက် ဒီဇိုင်းထုတ်ထားသော Chatbots များ ဖြစ်ကြသည်။ ၎င်းတို့၏ ကြားခံ ဆက်သွယ်ပေးသည့် စနစ်များသည် အနည်းအကျဉ်းမျှဖြစ်ပြီး ၎င်းတို့၏အသုံးပြုမှုကိစ္စရပ်များကို ပိုမိုစေ့စေ့စပ်စပ်သတ်မှတ်သည်။ ဆန်းသစ်တီထွင်နေသော်လည်း ၎င်း၏ Android Assistant အတွက် Perplexity ၏ မကြာသေးမီက နောက်ဆုံးအခြေအနေသည် အလုပ်ပြီးစီးရန် ဦးစားပေး ဆောင်ရွက်နေဆဲဖြစ်သည်။ ယင်းတို့မှာ booking notes၊ အီးမေးလ်များ၊ မူကြမ်းရေးခြင်းများ သို့မဟုတ် ဆောင်းပါးများကို အကျဉ်းချုပ်ဖော်ပြခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။ ၎င်းနည်းလမ်းတွင် အားသာချက်များရှိသော်လည်း ၎င်းသည် AI ၏ သုံးစွဲသူအလားအလာကို ကန့်သတ်ခြင်းအန္တရာယ်ရှိသည်။ Chat GPT ၏ မိုဘိုင်းအသုံးပြုသူများ၏ ၈၅ ရာခိုင်နှုန်းသည်

အမျိုးသားများဖြစ်ပြီး ပရော်ဖက်ရှင်နယ်အသုံးပြုမှုအတွက် သိသာထင်ရှားစွာ ဦးစားပေး အသုံးပြုကြသည်။

အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတွင် အသုံးပြုသူများသည် သေးငယ်သော app UI/UX ဒီဇိုင်းများကို ကျင့်သားရကြသည်။ လုပ်ဆောင်ချက်တစ်ခုစီအတွက် သီးခြား App တစ်ခု ရှိကြသည်။ ဈေးဝယ်ခြင်းအတွက် Amazon ၊ အမြင်အာရုံဖျော်ဖြေမှုအတွက် Spotify တို့ ရှိကြသည်။ ယင်းကိရိယာများသည် စွမ်းဆောင်ရည်တွင် အထူးကောင်းမွန်သော်လည်း လုပ်ငန်းစဉ်ကို သီးခြားလွတ်လပ်စွာ လုပ်ဆောင်ကြသည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလတွင် တရုတ် မိုဘိုင်းလ်အသုံးပြုသူများသည် အဓိကအားဖြင့် ကြီးမားသော Apps ငါးခုဖြစ်သည့် WeChat ၊ QQ ၊ Douyin ၊ Taobao နှင့် Alipay တို့တွင် ပျမ်းမျှအားဖြင့် တစ်နေ့လျှင် ၇ ဒသမ ၉၁ နာရီ အသုံးပြုခဲ့ကြသည်။ အမေရိကန်ပြည် ထောင်စုနှင့် နှိုင်းယှဉ်ကြည့်ပါက ပျမ်းမျှ စမတ်ဖုန်းပိုင်ရှင်သည် တစ်ရက်လျှင် App (၁၀) ခုနှင့် တစ်လလျှင် Apps (၃၀) အသုံးပြုကြသည်။ တရုတ်သုံးစွဲသူများသည် ရိုးရှင်းမှုထက် ဘက်စုံသုံးနိုင်မှုကို ဦးစားပေးသော UI/UXs များ ပါရှိသည့် Super-Apps များကို သုံးစွဲမှု ကျင့်သားရလာကြသည်။

တရုတ်နိုင်ငံ၏ မိုဘိုင်းအင်တာနက် ဂေဟစနစ်သည် ကွဲပြားစွာ ဒီဇိုင်းထုတ်ထားသည်။ Taobao ကဲ့သို့သော Alibaba အပလီကေးရှင်းများတွင် ရှာဖွေခြင်း၊ ဝယ်ယူခြင်း၊ အကြံပြုခြင်း၊ ဗီဒီယိုများကြည့်ရှုခြင်းနှင့် VR တပ်ဆင်ခြင်းအခန်းများကို အသုံးပြုခြင်းအတွက် ရွေးချယ် စရာများနှင့်အတူ ထူးခြားသော ကြားခံဆက်သွယ်ပေးသည့်စနစ်တည်ဆောက်မှုပုံစံ ပါရှိ သည်။ Tencent ဗီဒီယိုသည် ကြည့်ရှုသူမှတ်ချက်များ၊ အကြံပြုချက်ခလုတ်များနှင့် ပြည့်နှက် နေသော အလုပ်အများဆုံး အင်တာဖေ့စ်များထဲမှ တစ်ခုဖြစ်သည်။ WeChat သည် သင့်အား ဗီဒီယိုခေါ်ဆိုမှု၊ အသံဖြင့် ချက် (Chat) လုပ်မှု၊ ဈေးဝယ်ခြင်း၊ စရိတ်စကများကို ပေးဆောင် ခြင်း၊ ငွေလွှဲခြင်း၊ အစားအသောက်များ သို့မဟုတ် တက္ကစီကိုပင် မှာယူနိုင်သည်။

AI အပလီကေးရှင်းများအတွက် အလားတူလမ်းကြောင်းများ ပေါ်ထွက်လာနေပြီ ဖြစ်သည်။ ByteDance ၏ Doubao သည် အင်္ဂလိပ်ကျူရှင်ဆရာ၊ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက် ပေးသူ၊ ဟာသပြခန်းမှူး 3D asset ဒီဇိုင်နာတို့ကဲ့သို့ ကွဲပြားသောအခန်းကဏ္ဍများကို ဆောင် ရွက်သည်။ Modular Window များပါရှိသော ကွပ်ကဲမှုစင်တာနှင့် ဆင်တူသည်။ Window တစ်ခုစီသည် အထူးပြု အေအိုင်အေးဂျင့် (AI Agent) အဖြစ် လုပ်ဆောင်ပေးသည်။

အကြွင်းသုညမဟုတ်သော ရှုထောင့် (The Non-Zero Sum Perspective)

ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ AI ပြိုင်ပွဲကို ကြီးမားသော ဘာသာစကားမော်ဒယ်များ (LIMs) တွင် အာရုံစိုက်ထားသော အမေရိကန်နှင့် တရုတ်ဓာတ်ခွဲခန်းများအကြား ဒွိစုံပြိုင်ပွဲ (Binary Competition) အဖြစ် ဘောင်ခတ်လေ့ရှိသည်။ မကြာသေးမီကအထိ GPT4 သို့မဟုတ် Calude 3 ကဲ့သို့သော အမေရိကန်မော်ဒယ်များနောက်တွင် တရုတ်နိုင်ငံအနေဖြင့် မျိုးဆက် တစ်ခု သို့မဟုတ် နှစ်ခုနောက်သို့ လိုက်နေကြောင်း အများသဘောတူညီခဲ့ကြသည်။ သို့ရာ တွင် DeepSeek R1 သည် USLLMs များကို မကျော်လွှန်ဘဲ နယ်နိမိတ်နည်းပညာကို

တရုတ်၏ ထူးခြားသော ကြီးမားသည့် နည်းပညာဂေဟစနစ်နှင့် ပေါင်းစပ်ခြင်းဖြင့် ပြောင်းလဲခဲ့သည်။

AI အပလီကေးရှင်းများသည် အကြွင်းသုညမဟုတ်သော်လည်း ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ဆန်းသစ်ဖန်တီးသူများ၊ မူဝါဒချမှတ်သူများနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများအတွက် အလားအလာကောင်းသော အောင်နိုင်မှုတစ်ခုဖြစ်ကြောင်း ယင်းဆင့်ကဲဖြစ်စဉ်က ဖော်ပြနေသည်။ ၎င်းသည် DeepSeek ကဲ့သို့သော Open-source မော်ဒယ်များမှ ဦးဆောင်သော တိုးချဲ့သည့် ဈေးကွက်အလားအလာကို အချက်ပြနိုင်သည်။ အလုပ်အသွားအလာများတွင် ထည့်သွင်းထားသော Modular စနစ်များအထိ GTP စတိုင် Chatbots များထက်ကျော်လွန်၍ DeepSeek သည် AI အပလီကေးရှင်းတစ်ခု၏ အဓိပ္ပာယ်ကို ကျယ်ပြန့်စေခဲ့သည်။ တရုတ်နိုင်ငံတွင် သုံးစွဲသူဗဟိုပြုဆန်းသစ်ဖန်တီးတီထွင်မှုဆီသို့ ကူးပြောင်းသွားသည်ကို တွေ့မြင်ရမည်ဖြစ်သည်။ ပြည်တွင်းပြိုင်ဆိုင်မှုများသည် အရှိန်မြင့်လာမည်ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် တရုတ်၏ Super-Apps များမှ ပြိုင်ဆိုင်မှုသည် အမေရိကန်အခြေစိုက်သုံးစွဲသူ အပလီကေးရှင်းများတွင် အရှိန်မြင့်နိုင်ပြီး ပရော်ဖက်ရှင်နယ် အသုံးပြုမှုကိစ္စများကို ကျော်လွန်၍ ရွေးချယ်လက်ခံခြင်းကို တွန်းအားပေးနိုင်သည်။

“ တရုတ်၏ Super-Apps များမှ ပြိုင်ဆိုင်မှုသည် အမေရိကန်အခြေစိုက်သုံးစွဲသူ အပလီကေးရှင်းများတွင် အရှိန်မြင့်နိုင်ပြီး ပရော်ဖက်ရှင်နယ် အသုံးပြုမှုကိစ္စများကို ကျော်လွန်၍ ရွေးချယ်လက်ခံခြင်းကို တွန်းအားပေးနိုင်သည်။”

နောက်ထပ်အခွင့်အလမ်းတစ်ခုမှာ တရုတ်နိုင်ငံ၏ နည်းပညာအခန်းကဏ္ဍတွင် စိတ်ဝင်စားမှုအသစ်ပြန်လည်ရရှိလာသောကြောင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု ပြန်လည်ချိန်ညှိခြင်းဖြစ်သည်။ စည်းမျဉ်းကန့်သတ်ချက်များကြောင့် တိုက်ရိုက်မဟုတ်ပါက တရုတ်၏ AI ဂေဟစနစ်သို့ အမေရိကန်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ တိုးလာသည်ကို တွေ့မြင်နိုင်သည်။ နောက်ဆုံးအနေဖြင့် အထူးသဖြင့် ပထဝီနိုင်ငံရေးအရ တင်းမာမှုများရှိသော်လည်း နိုင်ငံတကာ AI ဘေးကင်းရေးနှင့် အုပ်ချုပ်မှုစံနှုန်းများအတွက် လိုအပ်ချက်ကို အမေရိကန်နှင့် တရုတ်နိုင်ငံတို့အကြား ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရမည့် အခွင့်အလမ်းများ ရှိပါသည်။

မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ DeepSeek ၏ အောင်မြင်မှုက သုံးစွဲသူများသည် ထုတ်ကုန်အရည်အသွေးထက် ပထဝီ

နိုင်ငံရေးပြိုင်ဆိုင်မှုများအပေါ် အလေးထားမှု နည်းပါးသည်ဟု ပြသသည်။ ၎င်း၏ အသက်အရွယ်အုပ်စုများအလိုက် ထိုးဖောက်ဝင်ရောက်မှုနှင့် Lunar နှစ်သစ်အတောအတွင်း နိုင်ငံပေါင်း ၁၄၀ တွင် တရုတ်၏ မူလအပလီကေးရှင်းဖြစ်သည့် TikTok ၏ ကမ္ဘာတစ်ဝန်း မြင့်တက်လာမှုကို ပွဲတင်ထပ်စေသည်။

AI အသုံးချမှုတွင် တရုတ်နိုင်ငံ၏ ပြန်လည်ရှင်သန်လာမှုသည် အမေရိကန်မော်ဒယ်လ်များကို ပုံတူကူးချခြင်းမျှသာမဟုတ်ဘဲ ယင်းတို့အပေါ် ဆန်းသစ်ဖန်တီးခြင်းလည်းဖြစ်သည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် အင်တာနက်ခေတ် အသွင်ကူးပြောင်းမှုကို အမှတ်ရစေသော ပုံစံတစ်ခုဖြစ်သည်။ Open AI နှင့် အခြားသော အမေရိကန်အခြေစိုက်ကုမ္ပဏီများသည် အခြေခံကျသော သုတေသနနှင့်အခြေခံအဆောက်အအုံအလွှာများ (ဥပမာ – Nvidia ချစ်(ပ်))တွင် အားသာချက်များကို ထိန်းသိမ်းထားသော်လည်း တရုတ်၏ အပလီကေးရှင်းဖြင့် မောင်းနှင်သော ဆန်းသစ်ဖန်တီးမှုအပေါ် အာရုံစိုက်မှုသည် တိုက်ရိုက်ယှဉ်ပြိုင်မှုထက် လိုက်ဖက်သော အားသာချက်များကို ဖန်တီးပေးသည်။

AI ၏အနာဂတ်သည် မည်သူအနိုင်ရသည်နှင့်ပတ်သက်၍မဟုတ်ဘဲ နိမိတ်ပြောင်းလဲနိုင်သော အလားအလာကို တာဝန်သိစွာ အသုံးချရန် နိုင်ငံများအနေဖြင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ပုံပင်ဖြစ်သည်။ သုံးစွဲသူများအတွက် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ကြိုက်နှစ်သက်မှုများနှင့် အံဝင်ခွင်ကျဖြစ်သော အပလီကေးရှင်းများတွင် ပိုမိုကွဲပြားမှုကို ဆိုလိုသည်။ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများအတွက် အတိုင်းအတာတစ်ခုအတွက် ငွေရှာခြင်းအတွက် လမ်းကြောင်းအသစ်များကို ဆိုလိုသည်။ မူဝါဒချမှတ်သူများအတွက် ဆန်းသစ်ဖန်တီးမှုကို အတားအဆီးမရှိဘဲ ဘေးကင်းစေသော ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ စံနှုန်းများကို ပုံဖော်ရန် အခွင့်အရေးကို ဆိုလိုသည်။

ဟောင်ကောင်တက္ကသိုလ်မှ ပါမောက္ခ Brian Wong က ၎င်း၏ မကြာသေးမီက ထုတ်ဝေမှုတွင် "ဒါဟာ တရုတ်အတွက် အောင်ပွဲ သို့မဟုတ် အမေရိကန်ရဲ့ ဆုံးရှုံးမှုမဟုတ်ပါဘူး။ ဒါဟာ လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုလုံး ဆန်းသစ်တီထွင်မှုအတွက် တွန်းအားပေးမှုတစ်ခုပါပဲ"ဟု ဖော်ပြခဲ့သည်။

နောက်လာမည့် နည်းပညာနယ်နိမိတ်ကို ဘယ်သူက ဦးဆောင်နေမှန်း မသတ်မှတ်နိုင်သော်လည်း အပြန်အလှန်ချိတ်ဆက်ထားသော ဂေဟာစနစ်အတွင်းနိုင်ငံများအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ ထူးခြားအနိုင်းမဲ့သော အားသာချက်များကို ဘယ်လိုအသုံးချမည်နည်း။ ဝင်ရိုးစုံကမ္ဘာတစ်ခုသည် ပြိုင်ဆိုင်မှုသာမက မျှဝေထားသော တိုးတက်မှုအတွက် အခွင့်အလမ်းများကိုလည်း ပေးဆောင်သည်။ ဤသို့ဖြင့် ၎င်းသည် စစ်မှန်သော အောင်မြင်မှု ရှိလာပေသည်။

အောင်မြတ်စည်သူ

Ref : China's AI Break through Signals a New Era of Tech Innovation
by Grace Shao, February 22, 2025

rGÚKvD,m;EdkifiHavxkxnfnrfESifh jynfolrsm;ESifh a&;jyó e

a&Tef;ar

"မွန်ဂိုလီးယား၏ လေထုညစ်ညမ်းမှုအကျပ်အတည်းသည်
ကျောက်မီးသွေးထုတ်လုပ်သူများ၊ ကျောက်မီးသွေးအသုံးပြုသူများ၊
အစိုးရမူဝါဒများနှင့် ပြည်သူများနှင့်ပတ်သက်သော
အလွှာပေါင်းစုံ ပြဿနာတစ်ခုပင် ဖြစ်သည်။"

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

မွန်ဂိုလီးယားနိုင်ငံ လေထုညစ်ညမ်းမှု၏ အဓိကအကြောင်းရင်းများမှာ ဆောင်းရာသီတွင် အလွန်အေးပြီး အိမ်သုံးလောင်စာအဖြစ် ကျောက်မီးသွေးကို အများဆုံး အသုံးပြုကြခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ စက်မှုဇုန်များနှင့် မော်တော်ကားများ၏ထုတ်လွှတ်မှုများကြောင့်လည်းကောင်း၊ သစ်တောပြုန်းတီးမှုနှင့် မြေဆီလွှာပြုန်းတီးမှုများ စသည့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းမှု အားနည်းခြင်းတို့ကြောင့်လည်းကောင်း ဖြစ်သည်။ လေထုညစ်ညမ်းမှုကြောင့် အထူးသဖြင့် ကလေးများနှင့် သက်ကြီးရွယ်အိုများတွင် အသက်ရှူလမ်းကြောင်းဆိုင်ရာရောဂါများ (ဥပမာ – ပန်းနာ၊ နမိုးနီးယား) ဖြစ်ပွားမှုမြင့်တက်လာခြင်း၊ လေထုညစ်ညမ်းမှုတွင် ပါဝင်သော ဓာတုပစ္စည်းများသည် ကင်ဆာရောဂါဖြစ်နိုင်ခြေကို မြင့်တက်စေခြင်း၊ နှလုံးနှင့် သွေးကြောဆိုင်ရာရောဂါများကို ဖြစ်စေနိုင်ခြင်း၊ ဦးနှောက်ဖွံ့ဖြိုးမှုနှင့် ကိုယ်ခံစွမ်းအားစနစ်ကို ထိခိုက်စေခြင်းတို့ကို ဖြစ်စေပါသည်။

မွန်ဂိုလီးယားနိုင်ငံ၏ မြို့တော် အူလန်ဘာတာသည် ကမ္ဘာပေါ်တွင် လေထုညစ်ညမ်းမှုအရှိဆုံး မြို့များစာရင်းတွင် ဆက်လက်တည်ရှိနေသည်။ ယခုနှစ်၏ လေထုညစ်ညမ်းမှုသည် လွန်ကဲသော အစိုးရမူဝါဒများ ဆက်တိုက်ပျက်ကွက်နေခြင်းကိုပြသခဲ့ပြီး လွန်ခဲ့သည့် ဆယ်စုနှစ်များအတွင်း ထိရောက်မှုမရှိသော ပြင်ဆင်မှုများတွင် ငွေကြေးအရင်းအမြစ်များ ဖြုန်းတီးမှုပမာဏကို မီးမောင်းထိုးပြခဲ့သည်။ ထိရောက်မှုမရှိသောမူဝါဒများ၊ မပေးပို့နိုင်သော ပန်းတိုင်များ၊ မလိုအပ်သော ရေတိုဖြေရှင်းနည်းများနှင့် ဒေသခံများ၏ကျောက်မီးသွေးအပေါ် မှီခိုနေရခြင်းသည် မွန်ဂိုလူမျိုးများ၏ ကျန်းမာရေးနှင့် အသက်ရှည်မှုကို ထိခိုက်စေခဲ့သည်။ အူလန်ဘာတာသည် ကမ္ဘာပေါ်တွင် အအေးဆုံးမြို့များထဲမှ တစ်မြို့ဖြစ်သည်။ မြို့တော်

ကိုလည်း ကာဗွန်၊ မီးခိုးမြူများနှင့် အခြားသော သက်တမ်းတို ရာသီဥတုညစ်ညမ်းမှု (SLCPs) တို့ကို ဖြစ်ပေါ်စေသည့် တောင်များနှင့် တောင်ကုန်းများဖြင့် ဝန်းရံထားသည်။ ၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ပထမပတ်တွင် အူလန်ဘာတာသည် Air Quality Index (AQI) တွင် ကမ္ဘာပေါ်တွင် စတုတ္ထမြောက် အညစ်ညမ်းဆုံးမြို့အဖြစ် သတ်မှတ်ခံခဲ့ရသည်။ ကမ္ဘာ့လေထုအညစ်ညမ်းဆုံး နိုင်ငံများထဲတွင် ထိပ်တန်းနေရာယူထားသည့် အိန္ဒိယ၊ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်၊ တရုတ်တို့နှင့် နှိုင်းယှဉ် ပါက မွန်ဂိုလီးယားသည် ကျောက်မီးသွေးကုန်ကြမ်းမီးရှို့ခြင်း၊ မော်တော်ကား များမှထုတ်လွှတ် သည့် အငွေ့များကြောင့် ညစ်ညမ်းခြင်း၊ အူလန်ဘာတာဆင်ခြေဖုံးတွင် စည်းကမ်းမဲ့ အခြေချ နေထိုင်သူတွေ ပိုများလာခြင်းတို့ကြောင့် လေထုညစ်ညမ်းမှုကို ပိုမိုဖြစ်စေပါသည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလတွင် စီးပွားရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဝန်ကြီးဌာန၊ ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုဝန်ကြီးဌာန၊ ကျန်းမာရေးဝန်ကြီးဌာနနှင့် ပြည်သူ့ ကျန်းမာရေးအမျိုးသားစင်တာတို့သည် ကုလသမဂ္ဂဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအစီအစဉ်နှင့် မွန်ဂိုလီးယားနိုင်ငံရှိ ဥရောပသမဂ္ဂရုံးတို့ ပူးပေါင်း၍ “Air Pollution Investment Case” ကို မွန်ဂိုလီးယား၏ လေထုညစ်ညမ်းမှုကို ဖြေရှင်းရန် ဆိုးရွားလှသော လိုအပ်ချက်များကို ဖြေရှင်းရန် စီစဉ်ခဲ့သည်။ လေထုညစ်ညမ်းမှုကြောင့် နှစ်စဉ်သေဆုံးသူ ၂၈၃၉ ဦးရှိပြီး အိမ်တွင်း လေထုညစ်ညမ်းမှုကြောင့် နှစ်စဉ်သေဆုံးသူ ၄၃၀၀ ကျော်ရှိကြောင်း ကျွမ်းကျင်သူများက မီးမောင်းထိုးပြသည်။ မွန်ဂိုလီးယား မူဝါဒချမှတ်သူများသည် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာမိတ်ဖက်များထံမှ သန်းနှင့်ချီသော အကူအညီများကို လက်ခံရရှိခြင်းနှင့်အတူ တစ်ပြိုင်နက်တည်းတွင် ကျောက် မီးသွေးလောင်ကျွမ်းခြင်းကို ဖယ်ရှားရန်နှင့် လေထုညစ်ညမ်းမှုကို လျှော့ချရန် ဆယ်စုနှစ် များစွာကြာ ဆွေးနွေးခဲ့ကြသည်။

ယခုအခါ ကျောက်မီးသွေးသုံးစွဲမှုကြောင့် မွန်ဂိုလီးယား၏ လေထုညစ်ညမ်းမှု အကျပ် အတည်းသည် အမြင့်ဆုံးသို့ရောက်ရှိနေကာ နှစ်စဉ် ခန့်မှန်းခြေအားဖြင့် လေထုညစ်ညမ်း မှုကြောင့် သေဆုံးသူ ၇၀၀၀ ကျော်အထိရှိလာခဲ့သည်။ ဇန်နဝါရီလတွင် လေထုညစ်ညမ်းမှုဒဏ် ခံခဲ့ရသည့် တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများနှင့် မိသားစုဝင်များသည် အစိုးရနှင့်လူထု ကြားနာမှုကို တောင်းဆိုပြီး အရေးယူပေးရန် တောင်းဆိုခဲ့ကြပါသည်။ သို့သော် အဆိုပါ ဆွေးနွေးပွဲကျင်းပ သည့် လုပ်ငန်းစဉ်တွင် မီဒီယာသတင်းဖော်ပြမှုနည်းပါးခြင်းနှင့် ကျောက်မီးသွေးထုတ်လုပ် သူများ၏ အကျိုးစီးပွားဆိုင်ရာပဋိပက္ခများကိုသာ သရုပ်ဖော်ထားသည်။ ဖေဖော်ဝါရီ ၃ ရက်နှင့် ၄ ရက်တို့တွင် မွန်ဂိုလီးယားနိုင်ငံ Great Hural ၏ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်၊ စားနပ်ရိက္ခာ နှင့် စိုက်ပျိုးရေးဆိုင်ရာ အမြဲတမ်းကော်မတီသည် “မီးခိုးမြူများပေါ်လစီနှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်များ အကောင်အထည်ဖော်ရေးနှင့် လေထုညစ်ညမ်းမှုလျှော့ချရေး မူဘောင်အတွင်း ဖြေရှင်းနည်း များ”ဆိုင်ရာ အမျိုးသားအထွေထွေကြီးကြပ်ရေး ကြားနာပွဲကို ကျင်းပခဲ့သည်။ Breathe မွန်ဂိုလီးယားဦးဆောင်သော အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများမှ ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်သည့် ဖေဖော်ဝါရီလ ကြားနာပွဲသည် အမျိုးသားရေး အာရုံစူးစိုက်မှုကို လှုံ့ဆော်ပေးပြီး လေထု ညစ်ညမ်းမှုအဆင့်ကို အရေးပေါ် အရေးယူရန် တောင်းဆိုသည့် ငြိမ်းချမ်းစွာ ဆန္ဒပြပွဲတစ်ခု ဖြစ်ခဲ့သည်။ အသနားခံစာသည် ၁၀ ရက်အတွင်းလက်မှတ်ပေါင်း ၇၁၀၀၀ ကျော်ကို စုဆောင်း ခဲ့ပြီး State Great Hural မှထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် လိုအပ်သောပမာဏကို ရောက်ရှိခဲ့သည်။

မွန်ဂိုလီယားပါလီမန်၏အဆိုအရအဆိုပါလူထုကြားနာပွဲသို့လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် ၁၂၆ ဦးအနက် ၁၅ ဦး၊ အစိုးရအဖွဲ့အစည်း ၂၉ ဖွဲ့မှ ကိုယ်စားလှယ်များ၊ အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်း ၆၀ နှင့် ကျွမ်းကျင်သူ၊ လေ့လာသုံးသပ်သူ ခုနစ်ဦးတို့ တက်ရောက်ခဲ့ကြသည်။ အဆိုပါကြားနာပွဲကို မွန်ဂိုလီးယားရှိ Clean Air Coalition နှင့် လေထုအရည်အသွေးဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များဖြင့် ဇန်နဝါရီ တစ်လလုံးတွင် ပြုလုပ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ အများပြည်သူအား အသိပေးခြင်းမပြုမီတွင် အကြိုကြားနာဆွေးနွေးမှု လေးကြိမ်ရှိကြောင်း စီစဉ်သူများက သတ်မှတ်ခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း အဆိုပါလုပ်ငန်းစဉ်သည် လေထုညစ်ညမ်းမှုကို တိုက်ဖျက်ရန် မွန်ဂိုလီးယား၏ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုတွင် အဓိကဖြစ်ရပ်မှန်များကို မီးမောင်းထိုးပြခဲ့သည်။ စည်းရုံးရေးအဖွဲ့၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းဖြစ်သည့် ပါဝင်သူများ၏ ပြောကြားချက်အရ လေထုညစ်ညမ်းမှု အကြိုကြားနာဆွေးနွေးမှုများကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် မျှဝေခြင်းမရှိဘဲ မီဒီယာများတွင် အကန့်အသတ်ဖြင့်သာ ဖော်ပြနေပါသည်။ အစိုးရ ကိုယ်စားလှယ်များ၏ ပါဝင်မှုနှင့် အားပေးမှုကလည်း အလွန်နည်းသည်။

လေထုညစ်ညမ်းမှု ပိုမိုကောင်းမွန်လာစေရန်နှင့် နှစ်ရှည်လများ ပြည်သူ့ကျန်းမာရေးပြဿနာများကို ဖြေရှင်းရေးတွင် ဥပဒေပြုရေးမဏ္ဍိုင်၏ ပူးပေါင်းပါဝင်မှုသည် အရေးကြီးပါသည်။ သို့သော်လည်း ကြားနာစစ်ဆေးစဉ်အတွင်း လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် အရေအတွက်သည် သတ်မှတ်အရေအတွက်သို့ မရောက်သေးပေ။ စွမ်းအင်နှင့် ကျန်းမာရေးဝန်ကြီးများအပါအဝင် အဓိကဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သူများ မတက်ရောက်ဘဲ အူလန်ဘာတာ မြို့တော်ဝန်သည် အကြိုကြားနာဆွေးနွေးမှု လေးခုတွင် တစ်ခုသာ တက်ရောက်ခဲ့သဖြင့် ဝေဖန်မှုများထွက်ပေါ်လာခဲ့သည်။

မွန်ဂိုလီးယားတွင် လေထုညစ်ညမ်းမှု လူထုကြားနာခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်များသည် ထိရောက်မှုမရှိဟု နာမည်ဆိုးဖြင့်ကျော်ကြားလေသည်။ အဆိုပါ ကြားနာပွဲများသည် ပြဿနာအတွက် နောက်ဆုံး၌ မည်သူ့တွင် တာဝန်ရှိသနည်း။ အစိုးရ သို့မဟုတ် ကျောက်မီးသွေးထုတ်လုပ်သူများလားဟု မေးခွန်းထုတ်လာခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် လေထုညစ်ညမ်းမှုသည် နက်ရှိုင်းသော လူမှုစီးပွားရေးဆိုင်ရာ ခေါင်းစဉ်တစ်ခု ဖြစ်လာပြီး ပညာရပ်ဆိုင်ရာ ခံရုံးများနှင့် လူထုကြားနာပွဲများက အဖြေကို အမှန်တကယ် မပေးနိုင်ခဲ့ပေ။ လုပ်ငန်းစဉ်၏ ထိရောက်မှုအပေါ် လူအများက မေးခွန်းထုတ်မှုများနှင့်အတူ ကြားနာပွဲသို့ တက်ရောက်လာသည့် လူထု၏ သဘောထားတို့သည်လည်း ကွဲလွဲခဲ့သည်။ နောက်ဆုံးတွင် လူထုကြားနာမှုသည် မူဝါဒပျက်ကွက်မှုများကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာသုံးသပ်ခြင်း သို့မဟုတ် အများပြည်သူ တောင်းဆိုထားသည့်အတိုင်း ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သည့် ညစ်ညမ်းမှုပပျောက်စေရန် ရှင်းလင်းပြတ်သားစွာ ပြတ်ပြတ်သားသား လုပ်ဆောင်ရမည့်အစား သက်သေအထောက်အထားများနှင့် စာရင်းအင်းများကို စုစည်းအတည်ပြုခြင်းဆိုင်ရာ လေ့ကျင့်ခန်းတစ်ခုသာ ဖြစ်လာခဲ့သည်။

၂၀၂၁ ခုနှစ် စာရင်းစစ်အစီရင်ခံစာအရ ၂၀၁၇-၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်အတွင်း လေထုနှင့် ပတ်ဝန်းကျင်ညစ်ညမ်းမှု လျှော့ချရေး အမျိုးသားအစီအစဉ်အရ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများ၏ ၆၇ ဒသမ ၈ ရာခိုင်နှုန်းကို အကောင်အထည်မဖော်နိုင်ခဲ့ကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ လေထုညစ်ညမ်းမှုကိုတိုက်ဖျက်ရန် အစိုးရ၏ နှစ်ထပ်ကွမ်းပြောဆိုမှုအဖြစ်သာ လူအများက

ရှုမြင်ကြပြီး လက်တွေ့ဆောင် ရွက်နိုင်မှုမရှိခြင်းကြောင့် မွန်ဂိုလီးယားတွင် နှစ်စဉ် သေဆုံးနေသူ ၇၀၀၀ ကျော် ခန့် ရှိလာခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။

နှစ်အတော်ကြာ လေထုညစ်ညမ်းမှုဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးမှုကို ရှောင်လွှဲလုနီးပါး ဖြစ်လာသည်အထိ တာဝန်အလှည့်အပြောင်းဖြင့် တာဝန်လွှဲအပ်ခဲ့သည်။ နိုင်ငံတကာအသိုက်အဝန်း၏ ပြစ်တင်ဝေဖန်မှုများရှိနေသော်လည်း မွန်ဂိုလီးယား၏ လေထုညစ်ညမ်းမှု အဆင့်မှာ ဆက်လက်တိုးမြင့်နေဆဲ ဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်ရာ ပတ်ဝန်းကျင်၊ စွမ်းအင်နှင့် ကျန်းမာရေးဝန်ကြီးဌာနများနှင့် အူလန်ဘာတာမြူနီစီပယ်တို့အကြား ဆက်သွယ်မှု ပျက်ကွက်ခြင်းနှင့် မူဝါဒ ညှိနှိုင်းမှု အားနည်းခြင်းတို့ကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန်လိုအပ်သည်။

မွန်ဂိုလီးယား၏ လေထုညစ်ညမ်းမှုအကျပ်အတည်းသည် ကျောက်မီးသွေး ထုတ်လုပ်သူများ၊ ကျောက်မီးသွေးအသုံးပြုသူများ၊ အစိုးရမူဝါဒများနှင့် ပြည်သူများနှင့်ပတ်သက်သော အလွှာပေါင်းစုံ ပြဿနာ တစ်ခုပင် ဖြစ်သည်။ ယနေ့အချိန်အထိ အစိုးရ၏ မူဝါဒများမှတစ်ဆင့် လေထုညစ်ညမ်းမှုကို အမှန်တကယ် ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်မှု အထောက်အထား မတွေ့ရှိရသေးပေ။ ထင်ရှားသောအချက်မှာ အိမ်သုံးကျောက်မီးသွေးအကြမ်းအသုံးပြုမှုကို တားမြစ်ပြီးနောက် ကာဗွန်မိုနောက်ဆိုက်အဆိပ်သင့်မှု မြင့်တက်လာခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ မြို့တော်တွင် ကျောက်မီးသွေး လောင်ကျွမ်းမှုမှ လေထုညစ်ညမ်းမှုကို လျှော့ချရန် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ကျောက်မီးသွေးတုံးများကို အခြားရွေးချယ်စရာအဖြစ် ကမ်းလှမ်းခဲ့သည်။

သို့သော်လည်း အကျိုးဆက်များက ပြင်းထန်လာခဲ့သည်။ အူလန်ဘာတာတွင် ကာဗွန်မိုနောက်ဆိုက် အဆိပ်သင့်မှု ဖြစ်ပွားမှုသည် အိမ်သုံးကျောက်မီးသွေး ကုန်ကြမ်းအသုံးပြုမှုကို ၂၀၁၉ ခုနှစ်တွင် တားမြစ်ထားပြီးနောက် အဆ ၅၀ တိုးလာခဲ့သည်။ ၂၀၁၇ ခုနှစ်မှ ၂၀၂၄ ခုနှစ်အတွင်း ကာဗွန်မိုနောက်ဆိုက် အဆိပ်သင့်မှုကြောင့် လူ ၇၇၉ ဦး အသက်ဆုံးရှုံးခဲ့ကြောင်း လူထုကြားနာပွဲဖြစ်မြောက်ရေးအဖွဲ့ အကြီးအကဲ၏ ပြော

“ ၂၀၁၇ ခုနှစ်မှ ၂၀၂၄ ခုနှစ်အတွင်း ကာဗွန်မိုနောက်ဆိုက် အဆိပ်သင့်မှုကြောင့် လူ ၇၇၉ ဦး အသက်ဆုံးရှုံးခဲ့ကြောင်း လူထုကြားနာပွဲ ဖြစ်မြောက်ရေးအဖွဲ့ အကြီးအကဲ၏ ပြောကြားချက်အရ သိရသည်။”

ကြားချက်အရ သိရသည်။ ၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၉ ရက်နေ့အထိ သေဆုံးသူဦးရေ ၈၁၁ ဦးအထိ မြင့်တက်လာသည်ဟု သိရသည်။

လူထုကြားနာမှုလုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများနှင့် သက်ဆိုင်ရာ တာဝန်ရှိသူများဖြစ်သည့် Tavan Tolgoi Tulsh LLC ကို ကိုယ်စားပြုသော အစိုးရမှ ထောက်ပံ့ထားသောကျောက်မီးသွေးတုံးများကိုထုတ်လုပ်သည့်ကာဗွန်မိုနောက်ဆိုက်အဆိပ်သင့်မှုတွင် အထောက်အကူဖြစ်စေသည်ဟု သံသယရှိသူများသည် ဖြေရှင်းချက် ရှာဖွေခြင်းထက် ၎င်းတို့၏ မူဝါဒနှင့် ရပ်တည်ချက်များကို ခုခံကာကွယ်ရန် ပိုမိုအာရုံစိုက်ထားပုံရသည်။ ကျောက်မီးသွေးတုံးများမှ အကျိုးအမြတ်ရရှိသည့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအတွက် ပြည်သူ့ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ ထိခိုက်မှုများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းခြင်းသည် ပုံမှန်စိုးရိမ်စရာတစ်ခုဖြစ်သည်။ ၂၀၁၉ ခုနှစ်တွင် ကျောက်မီးသွေးကုန်ကြမ်း ပိတ်ပင်ထားချိန်မှစ၍ မွန်ဂိုလီးယားတွင် လေထုညစ်ညမ်းမှုကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် ကြီးမားသော အရေးယူဆောင်ရွက်မှု တစ်စုံတစ်ရာမရှိဟု ပြောနိုင်ပေသည်။ လေထုနှင့်ပတ်ဝန်းကျင် ညစ်ညမ်းမှုလျှော့ချရေးအမျိုးသားကော်မတီကို ၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလတွင် ဖျက်သိမ်းခဲ့ပြီး လေထုအရည်အသွေးမူဝါဒများကို ပေါင်းစပ်ညှိနှိုင်းရန်နှင့် စောင့်ကြည့်အကဲဖြတ်ရန် အဓိကအဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ မူဘောင်အဖြစ် ယူဆထားသည့်အရာများကို ဖြိုခွဲခဲ့သည်။ ပြည်တွင်းအပူချိန်မြင့်တက်လာသည့်အတွက် ကျောက်မီးသွေးကို မှီခိုအားထားနေရမှုကို လျှော့ချခြင်းမှ စွမ်းအင်နှင့် သယ်ယူပို့ဆောင်ရေး အခြေခံအဆောက်အအုံများ တိုးချဲ့ခြင်းအထိ လေထုအရည်အသွေးကို မြှင့်တင်ရန် ကတိကဝတ်များကို နိုင်ငံရေးအရ အားသာချက်အဖြစ် ဆယ်စုနှစ်များစွာကြာအောင် ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြပါသည်။ အချည်းနှီးဖြစ်ခဲ့သော ကတိများနှင့် ၎င်းတို့၏ ထပ်ခါတလဲလဲဇာတ်ကြောင်းများက လူတို့၏ ဘဝနှင့် သုခချမ်းသာဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးမှုများကို ခြောက်လှန့်စေသည်။

အစိုးရသည် ၂၀၀၈ ခုနှစ်ကတည်းက လေထုညစ်ညမ်းမှုကို ဖြေရှင်းရန် ဒေါ်လာ သန်း ၅၀၀ နီးပါး သုံးစွဲခဲ့သည်။ ယင်းတို့အနက် ငါးပုံတစ်ပုံနီးပါးသည် အလွဲသုံးစားလုပ်ခြင်း သို့မဟုတ် အသုံးစရိတ်ကွဲလွဲမှုများနှင့် ကြုံနေရသည်။ လူထုကြားနာပွဲများတွင် လေထုညစ်ညမ်းမှုကို ယခုအခါ အမျိုးသားရေးပြဿနာအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုခဲ့သည်။ ကြားနာစဉ် အတွင်းသိသာထင်ရှားသောဇာတ်ကြောင်းအပြောင်းအလဲအချို့ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည်။ လောင်စာဆီ သုံးစွဲမှုကို လျှော့ချရန် အရေးကြီးသော အဆင့်အဖြစ် တရားဝင်မဟုတ်သော အခြေချနေထိုင်ရာ နေရာများတွင် ရွက်ဖျင်တဲကြီးများနှင့် အိမ်များကို ပါလီမန်အမတ်အများအပြားက အသိအမှတ်ပြုပြောဆိုခဲ့ကြသည်။

လေထုညစ်ညမ်းမှုကို တိုက်ဖျက်ရန်အတွက် ရွက်ဖျင်တဲကြီးများတည်ရှိရာ ခရိုင်ကို ခေတ်မီအောင်ပြုလုပ်ခြင်းဆိုင်ရာ တိုက်ခန်းယူနစ်များသို့ ပြောင်းရွှေ့ရန် စဉ်းစားလုပ်ဆောင်မှု နည်းပါးခြင်း၊ ထိုခရိုင်များတွင်နေထိုင်သူများကို ညစ်ညမ်းစေသည်ဟု အပြစ်တင်ခြင်းနှင့် ဆင်းရဲနွမ်းပါးသူများ၏လူမှုစီးပွားရေးပြဿနာများကို မီးမောင်းထိုးပြခဲ့ကြသည်။ လေထုညစ်ညမ်းမှုသည် အမှန်တကယ်ပင် ထိလွယ်ရှလွယ် ခေါင်းစဉ်တစ်ခုဖြစ်သော်လည်း လူပေါင်း ၈၁၁ ဦး သေဆုံးမှုသည် ပြဿနာ၏အဖြေ သို့မဟုတ် တာဝန်ခံမှုကို မဖြစ်ပေါ်စေခဲ့ပေ။

မွန်ဂိုလီးယားလူထုအနေဖြင့် ယခုကဲ့သို့ သေဆုံးမှုများအတွက် မည်သူ့တွင် တာဝန်ရှိသည်၊ နောက်ထပ်သေဆုံးမှုများကို တားဆီးနိုင်ရန် လက်ရှိအစိုးရက မည်သို့ လုပ်ဆောင်နေသနည်း ဆိုသည်တို့ကို မွန်ဂိုလီးယား ပြည်သူများက မေးခွန်းထုတ်လျက်ရှိနေကြသည်။ မွန်ဂိုလီးယား နိုင်ငံ၏ လေထုညစ်ညမ်းမှုသည် ပြည်သူ့ကျန်းမာရေးအတွက် ကြီးမားသော စိန်ခေါ်မှုတစ်ရပ် ဖြစ်ပြီး ပြည်သူများနှင့်အစိုးရတို့ပူးပေါင်းကာ ရေရှည်ဖြေရှင်းရန် လိုအပ်လျက်ရှိသည်။ အစိုးရနှင့် ကျောက်မီးသွေးလုပ်ငန်းရှင်များ၊ နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများ ပူးပေါင်း၍ သန့်ရှင်းသောစွမ်းအင်နှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းမှုများကို အားပေးခြင်းဖြင့် ဤပြဿနာကို ဖြေရှင်းနိုင်မည်ဟု မျှော်လင့်ရသည်။

ရွှေနန်းမေ

Ref: https://thediplomat.com/2025/02/mongolian-public-raises-outcry-over-air-pollution-and-public-health-concerns/

&k&S;- , lu&ef;ppfyGJ pOfqufvrf;rsm;

jrefrma&;&mavhvmma&; tzGJ

“ရုရှား–ယူကရိန်း စစ်ပွဲနှင့်ပတ်သက်၍
၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၁ ရက်နေ့မှ
ဖေဖော်ဝါရီလ ၂၈ ရက်နေ့အတွင်း
ဖြစ်ပျက်ခဲ့သည့် အကြောင်းအရာများကို
ရက်စဉ်အလိုက် ဖော်ပြထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။”

ဓာတ်ပုံ–အင်တာနက်

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီ ၁

ယူကရိန်းနိုင်ငံ ကိယက်မြို့တွင် မောင်းသူမဲ့ယာဉ်ဒရုန်းဖြင့် တိုက်ခိုက်ခံရမှုကြောင့် နှစ်ဦး သေဆုံးပြီး ခြောက်ဦးဒဏ်ရာ ရရှိကာ ယူကရိန်းဗဟိုဘဏ် ပင်မအဆောက်အဦ လည်း ထိခိုက်ပျက်စီးသွားခဲ့ကြောင်း အင်တာနက်သတင်းတစ်ရပ်တွင် ဖော်ပြထား သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီ ၂

ရုရှားတပ်ဖွဲ့များသည် ယူကရိန်းနိုင်ငံ အရှေ့ပိုင်း ဒွန်းညက်ဒေသရှိ Vozdvyzhenka ရွာအား သိမ်းပိုက်နိုင်ခဲ့ကြောင်း ရုပ်သံမှတ်တမ်းများအား အထောက်အထားများအရ အတည်ပြုထားသည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီ ၃

ရုရှားတပ်ဖွဲ့များသည် ယူကရိန်းနိုင်ငံအရှေ့ပိုင်း ဒွန်းညက်ဒေသရှိ Kurakhove ဓာတ်အားပေးစက်ရုံနှင့် Shevchenko ကျေးရွာကို ထပ်မံသိမ်းပိုက်နိုင်ခဲ့ကြောင်း ယူကရိန်းစစ်ဘက်ရေးရာ လေ့လာသူတစ်ဦးက ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီ ၄

ရုရှားတပ်ဖွဲ့များသည် အမေရိကန်ထုတ် ATACMS မစ်ဆိုင်းဒုံးကျည် ရှစ်စင်းနှင့် ရုရှား ပိုင်နက်အတွင်းသို့ ယူကရိန်းတပ်ဖွဲ့ဝင်များ စေလွှတ်ခဲ့သည့် မောင်းသူမဲ့ဒရုန်းယာဉ် ၇၂ စင်းတို့ကို ပစ်ချနိုင်ခဲ့ကြောင်း ရုရှားကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနက အတည်ပြု ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီ ၅

ယူကရိန်းတပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် Kursk ဒေသရှိ နေရာအတော်များများတွင် ထိုးစစ်ဆင် တိုက်ခိုက်မှုများ ထပ်မံပြုလုပ်ခဲ့ရာ အဆိုပါတိုက်ခိုက်မှုအား ရုရှားကာကွယ်ရေး ဝန်ကြီးဌာနကလည်း မှန်ကန်ကြောင်း အတည်ပြုပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီ ၆

ရုရှား–ယူကရိန်းပဋိပက္ခကို လွယ်ကူမြန်ဆန်စွာ ဖြေရှင်းနိုင်မည့်နည်းလမ်း မမြင်တွေ့မိကြောင်း၊ ၂၀၂၅ ခုနှစ်အတွက် သူ၏နိုင်ငံခြားရေးမူဝါဒ ထိပ်တန်းဦးစားပေးကိစ္စရပ်လည်း ဖြစ်ကြောင်း ပြင်သစ် သမ္မတ မက်ခရွန်က ပဲရစ်မြို့တွင် နှစ်စဉ်ပြုလုပ်နေကျ သံတမန်များ ကွန်ဖရင့်တွင် ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီ ၇

အနောက်နိုင်ငံများသည် ရုရှားနိုင်ငံကို အင်အားချည့်နဲ့စေရန် ကြိုးပမ်းနေကြခြင်း ဖြစ်ကြောင်း ရုရှား ထိပ်တန်းဘာသာရေးခေါင်းဆောင်တစ်ဦးက ပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီ ၈

ယူကရိန်းတပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် ရုရှားလေတပ်အသုံးပြုနေသည့် ဆီသိုလှောင်ကန်တစ်ခုအား တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြောင်း ယူကရိန်းကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနက သတင်းထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီ ၉

ဂျာမနီနိုင်ငံအနေဖြင့် ယူကရိန်းနိုင်ငံအား နောက်ထပ်စစ်ရေးအကူအညီများ ထပ်မံပေးအပ်သွားမည်ဖြစ်ကြောင်း ဂျာမနီနိုင်ငံ Ramstein လေတပ်အခြေစိုက်စခန်းတွင် ကျင်းပသည့် Ukraine Defence Contact Group အစည်းအဝေးအပြီးတွင် ဂျာမနီကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးက ကတိပြုပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီ ၁၀

ရုရှားတပ်ဖွဲ့များ ထိန်းချုပ်ထားသည့် ဒွန်းညက်မြို့ရှိ စူပါမတ်ကက်တစ်ခုအား မစ်ဆိုင်းဒုံးကျည်ဖြင့် ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်ခဲ့ခြင်းအပေါ် ရုရှားအစိုးရက ယူကရိန်းတပ်ဖွဲ့အား ပြစ်တင်ပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီ ၁၁

ယူကရိန်းကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ် Oleksandr Syrskyi သည် ယူကရိန်းလေတပ်သားများအား မြေမြန်တပ်ဖွဲ့သို့ ပြောင်းရွှေ့သည့် အမိန့်တစ်ရပ် ထပ်မံထုတ်ပြန်ခဲ့ရာ ယခုအခါ စစ်သည်ဦးရေ ၅၀၀၀ ရှိပြီ ဖြစ်သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီ ၁၂

Kherson ဒေသ၌ ယူကရိန်းတို့၏ မောင်းသူမဲ့ဒရုန်းယာဉ်ဖြင့် တိုက်ခိုက်မှုအတွင်း တစ်ဦးသေဆုံးပြီး အခြားသုံးဦး ဒဏ်ရာရရှိကြောင်း Kherson ဒေသ တာဝန်ရှိသူများက ထုတ်ဖော်ပြောဆိုကြသည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီ ၁၃

လစ်သူရေးနီးယားနိုင်ငံက ယူကရိန်းနိုင်ငံအား မောင်းသူမဲ့ဒရုန်းယာဉ် ၄၅၀၀ စင်းပေးပို့သွားမည်ဖြစ်ကြောင်း ကြေညာခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီ ၁၄

သမ္မတပူတင်နှင့် သမ္မတဒေါ်နယ်ထရမ့်တို့ကြား တွေ့ဆုံခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ လမ်းဖွင့်ထားကြောင်း ရုရှားအစိုးရ ပြောခွင့်ရပုဂ္ဂိုလ်က ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီ ၁၅

ရုရှားတပ်ဖွဲ့များသည် ယူကရိန်းနိုင်ငံတစ်ဝန်းရှိစွမ်းအင်အခြေခံအဆောက်အအုံများအား မစ်ဆိုင်းဒုံးကျည်များဖြင့် တိုက်ခိုက်ခဲ့ရာ ဓာတ်အားလိုင်းများပြတ်တောက်သွားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီ ၁၆

ဗြိတိန်ဝန်ကြီးချုပ် Keir Starmer သည် ယူကရိန်းနိုင်ငံ ကိယက်မြို့သို့ သွားရောက်ခဲ့ပြီး စစ်လက်နက်ပစ္စည်းများအပါအဝင် ပေါင်စတာလင် ၄ ဒသမ ၅ ဘီလီယံ ပေးအပ်သွားမည်ဖြစ်ကြောင်း ကြေညာခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီ ၁၇

ရုရှားနိုင်ငံ အနောက်ပိုင်း Kursk ဒေသ၌ ယူကရိန်းတပ်ဖွဲ့ဝင်များ ထိန်းချုပ်ထားသည့် နယ်မြေ၏ ၆၃ ဒသမ ၂ ရာခိုင်နှုန်းကို ပြန်လည်ထိန်းချုပ်နိုင်ခဲ့ပြီဖြစ်ကြောင်း ရုရှားကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနက သတင်းထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီ ၁၈

သမ္မတဒေါ်နယ်ထရမ့်သည် သမ္မတပူတင်အား ယူကရိန်းစစ်ပွဲကို ရပ်တန့်ရန် ပြောဆိုခဲ့သည်။ သို့မဟုတ်ပါက အနောက်နိုင်ငံများသို့ တင်ပို့နေသည့် ရုရှားပို့ကုန်များအပေါ် ဒဏ်ခတ်ပိတ်ဆို့မှုများ ပြုလုပ်သွားမည်ဖြစ်သကဲ့သို့ အခွန်တိုးမြှင့်ကောက်ခံမှုများလည်း ပြုလုပ်သွားမည်ဖြစ်ကြောင်း ပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီ ၁၉

ယူကရိန်းသမ္မတ ဇဲလန်စကီးသည် ယူကရိန်းနိုင်ငံရေးသမားများဖြစ်သည့် Yuriy Boyko, Nestor Shufrych နှင့် Yevhen Murayev အပါအဝင် ရုရှားလိုလားသည့် ယူကရိန်းနိုင်ငံသား ၁၈ ဦးအပေါ် ဒဏ်ခတ်ပိတ်ဆို့မှုများ ချမှတ်သည့် အမိန့်တစ်ရပ်အား လက်မှတ်ရေးထိုးထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီ ၂၀

ယူကရိန်းတပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် ရုရှားနိုင်ငံ အနောက်တောင်ပိုင်း Voronezh ဒေသရှိ Liskinskaya ရေနံသိုလှောင်ကန်တစ်ခုကို မောင်းသူမဲ့ဒရုန်းယာဉ်များဖြင့် ထပ်မံတိုက်ခိုက်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီ ၂၁

သမ္မတ ရှီကျင့်ဖျင်နှင့် သမ္မတ ပူတင်တို့သည် ယူကရိန်းပဋိပက္ခအဆုံးသတ်ရေး၊ သမ္မတ ဒေါ်နယ်ထရမ့်နှင့် ဆက်ဆံရေးကောင်းတစ်ရပ် ထူထောင်ရေးတို့နှင့်ပတ်သက်၍ တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခဲ့ကြသည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီ ၂၂

ယူကရိန်းတပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် ရုရှားနိုင်ငံအတွင်းရှိ ဆီသိုလှောင်ကန်များအား တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြောင်း ယူကရိန်းအစိုးရ ပြောခွင့်ရပုဂ္ဂိုလ်က ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီ ၂၃

ရုရှားတပ်ဖွဲ့များသည် ဒွန်းညက်ဒေသရှိ Solone ကျေးရွာအား သိမ်းပိုက်နိုင်ခဲ့ကြောင်း ရုရှားကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနက အတည်ပြုပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီ ၂၄

အစ္စရေးနှင့် အီဂျစ်မှလွဲ၍ အမေရိကန်အစိုးရ၏ နိုင်ငံခြားအကူအညီများအားလုံးကို ရက်ပေါင်း ၉၀ ဆိုင်းငံ့ကြောင်း အမေရိကန်နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး Marco Rubio က ထုတ်ပြန်ကြေညာခဲ့သည်။ ထိုသို့ဆိုင်းငံ့သည့်အထဲတွင် ယူကရိန်းနိုင်ငံသို့ပေးနေသည့် စစ်ရေးအကူအညီများလည်း ပါဝင်ဖွယ်ရှိကြောင်း Politico သတင်းဝက်ဘ်ဆိုက်တွင် ဖော်ပြထားသည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီ ၂၅

အီးယူနှင့် အမေရိကန်တို့အနေဖြင့် ရုရှားနှင့်ပြုလုပ်သည့် မည်သည့်ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှုတွင်မဆို ယူကရိန်းကို ထည့်သွင်းရမည်ဟု ယူကရိန်းသမ္မတ ဇဲလန်စကီးက ပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီ ၂၆

ရုရှားတပ်ဖွဲ့များသည် ယူကရိန်းနိုင်ငံ အရှေ့ပိုင်းရှိ မဟာဗျူဟာအရ အချက်အချာကျသည့် Velyka Novosilka မြို့ကို သိမ်းပိုက်နိုင်ခဲ့ကြောင်း ရုရှားကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနက အတည်ပြုပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီ ၂၇

အီးယူသည် ရုရှားနိုင်ငံအပေါ် ဒဏ်ခတ်ပိတ်ဆို့မှုများ ထပ်မံချမှတ်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီ ၂၈

ရုရှားတပ်ဖွဲ့များသည် ယူကရိန်းနိုင်ငံအရှေ့ပိုင်းရှိ အရေးပါသည့် မြို့တစ်မြို့အား ထိန်းချုပ်ခဲ့ပြီးနောက် ယူကရိန်းသမ္မတ ဇဲလန်စကီးက အဆိုပါစစ်မျက်နှာရှိ တပ်မှူးနေရာအား အစားထိုးခန့်အပ်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီ ၂၉

အစ္စရေးနိုင်ငံသည် ပက်ထရီယော့ မစ်ဆိုင်းဒုံးကျည်အစင်း ၉၀ အား အမေရိကန်နိုင်ငံသို့ လွှဲပြောင်းပေးခဲ့ရာ အဆိုပါမစ်ဆိုင်းများကို ယူကရိန်းနိုင်ငံသို့ ဆက်လက်လွှဲပြောင်းပေးရန်ရှိကြောင်း အင်တာနက်သတင်းများတွင် ဖော်ပြထားသည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီ ၃၀

ရုရှားတပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် ယူကရိန်းနိုင်ငံတောင်ပိုင်း အိုဒက်ဆာဒေသတွင် မောင်းသူမဲ့ဒရုန်းယာဉ်များဖြင့် တိုက်ခိုက်ခဲ့ရာ လေးဦးသေဆုံးပြီး စားနပ်ရိက္ခာဂိုဒေါင်တစ်ခုပျက်စီးသွားခဲ့ကြောင်း ယူကရိန်းအစိုးရ ပြောခွင့်ရပုဂ္ဂိုလ်က ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီ ၃၁

ဆွီဒင်အစိုးရအနေဖြင့် ယူကရိန်းအစိုးရအတွက် စစ်ရေးအကူအညီအဖြစ် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၁ ဒသမ ၂၃ ဘီလီယံ ပေးအပ်သွားမည်ဖြစ်ကြောင်း ထုတ်ပြန်ကြေညာခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီ ၁

အမေရိကန်အစိုးရအနေဖြင့် ယူကရိန်းစစ်ပွဲ ရပ်စဲရေးနှင့်ပတ်သက်၍ ရုရှားသမ္မတပူတင်နှင့် လေးနက်သည့် ဆွေးနွေးမှုများ ပြုလုပ်ခဲ့ပြီးဖြစ်ကြောင်း၊ သမ္မတ ပူတင်အနေဖြင့် ယူကရိန်းပဋိပက္ခ အဆုံးသတ်ရေးအတွက် မကြာမီကာလအတွင်း သိသာ

ထင်ရှားသည့် တုံ့ပြန်မှုများရှိလာမည်ဖြစ်ကြောင်း သမ္မတ ဒေါ်နယ်ထရမ့်က ပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီ ၂

ယူကရိန်းတပ်ဖွဲ့ဝင်များက ရုရှားနိုင်ငံ Belgorod ဒေသအား မောင်းသူမဲ့ဒရုန်းယာဉ်များဖြင့် တိုက်ခိုက်မှုကြောင့် လူနှစ်ဦး သေဆုံးခဲ့ကြောင်း ဒေသခံအုပ်ချုပ်ရေးမှူး Vyacheslav Gladkov က အတည်ပြုပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီ ၃

ယူကရိန်းတပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် ရုရှားနိုင်ငံအတွင်းပိုင်းရှိ Volgograd, Rostov နှင့် Astrakhan Oblasts ဒေသ သုံးခု ပေါ်သို့ ရောက်ရှိလာသည့် မောင်းသူမဲ့ဒရုန်းယာဉ်အစင်း ၇၀ အား ပစ်ချနိုင်ခဲ့ကြောင်း ရုရှားလေကြောင်းရန်ကာကွယ်ရေးအဖွဲ့က အတည်ပြုပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီ ၄

ဗိုလ်မှူးချုပ် Hennadii Shapovalov သည် ၎င်းအား ဂျာမနီအခြေစိုက် နေတိုးစစ်ဘက်အကူအညီပေးရေး ညှိနှိုင်းရေးစင်တာဆိုင်ရာ ဆက်သွယ်ရမည့်ပုဂ္ဂိုလ်အဖြစ် ခန့်အပ်ခံရပြီးနောက် ယူကရိန်းနိုင်ငံတောင်ပိုင်း စစ်ဒေသ ကွပ်ကဲရေးမှူးအဖြစ်မှ နုတ်ထွက်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီ ၅

ရုရှားနှင့် ယူကရိန်းအစိုးရတို့သည် ယူအေအီးနိုင်ငံ၏ ကြားဝင်ညှိနှိုင်းမှုဖြင့် တစ်ဖက်လျှင် အကျဉ်းသား ၁၅၀ ဦးစီဖြင့် လဲလှယ်ခဲ့ကြသည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီ ၆

ယူကရိန်းတပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် ရုရှားနိုင်ငံတောင်ပိုင်း စစ်ဒေသရှိ Primorsko-Akhtarsk လေတပ်အခြေစိုက်စခန်းအား တိုက်ခိုက်ခဲ့ရာ မီးလောင်ကျွမ်းခဲ့ကြောင်း ယူကရိန်းစစ်တပ်က အတည်ပြုပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီ ၇

အမေရိကန်အစိုးရအနေဖြင့် ယူကရိန်းပဋိပက္ခအဆုံးသတ်ရေးအတွက် ရုရှားနိုင်ငံအပေါ် ဒဏ်ခတ်ပိတ်ဆို့မှုများ အရှိန်မြှင့်ပြုလုပ်ခြင်းဖြင့် ဖိအားပေးရန်စီစဉ်နေကြောင်း ရုရှားနှင့်ယူကရိန်းဆိုင်ရာ အမေရိကန်အထူးကိုယ်စားလှယ်က ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီ ၈

ယူကရိန်းတပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် ဆိုဗီယက်ခေတ် Igla မစ်ဆိုင်းဒုံးကျည်တစ်စင်းကို အသုံးပြုပြီး ရုရှားလုပ် Su-25 ဂျက်တိုက်လေယာဉ်တစ်စင်းအား ပစ်ချနိုင်ခဲ့ကြောင်း ယူကရိန်းတပ်ဖွဲ့က အတည်ပြုပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီ ၉

သမ္မတ ဒေါ်နယ်ထရမ့်သည် ရုရှား-ယူကရိန်းပဋိပက္ခ အဆုံးသတ်ရေးအတွက် စေ့စပ်ညှိနှိုင်းမှု ပြုလုပ်ကြရန် ရုရှားနှင့် ယူကရိန်းနိုင်ငံတို့အား တိုက်တွန်းပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၀

ရုရှားတပ်ဖွဲ့များသည် ယူကရိန်းနိုင်ငံ အရှေ့ပိုင်းရှိ Orikhovo–Vasylivka ကျေးရွာအား သိမ်းပိုက်နိုင်ခဲ့ကြောင်း ရုရှားကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနက သတင်းထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၁

ယူကရိန်းတပ်ဖွဲ့ဝင်များအနေဖြင့် တံတားအသစ်များ ထပ်မံတည်ဆောက်တော့မည် မဟုတ်ကြောင်း ယူကရိန်းသမ္မတရုံး ဒုတိယအကြီးအကဲဖြစ်သူ Pavlo Palisa က ပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၂

ယူကရိန်းပဋိပက္ခအဆုံးသတ်ရေးအတွက် ရုရှားသမ္မတ ပူတင်နှင့် တယ်လီဖုန်း ပြောဆိုပြီး ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများ စတင်နေပြီဖြစ်ကြောင်း သမ္မတ ဒေါ်နယ်ထရမ့်က ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၃

ယူကရိန်းသမ္မတ ဇဲလန်စကီးသည် ယူကရိန်းသမ္မတဟောင်း ပက်ထရိုပေါ်ရိုရှန်ကို အပါအဝင် ရုရှားအစိုးရနှင့် အပေးအယူလုပ်ခဲ့သည်ဟု သံသယရှိသူများ၊ နိုင်ငံတော် သစ္စာဖောက်ဖျက်သည်ဟု သံသယရှိသူများအပေါ်တွင် ဒဏ်ခတ်ပိတ်ဆို့မှုများ ချမှတ်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၄

ရုရှားတပ်ဖွဲ့ဝင်များ၏ မောင်းသူမဲ့ဒရုန်းယာဉ်များဖြင့် တိုက်ခိုက်မှုကြောင့် Chernobyl နျူကလီးယားဓာတ်အားပေးစက်ရုံ အမှတ်(၄)ထိခိုက်ပျက်စီးခဲ့ကြောင်း ယူကရိန်း အစိုးရက သတင်းထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ သို့သော် ရုရှားအစိုးရကမူ ယူကရိန်းအစိုးရ၏ ပြောဆိုချက်နှင့်ပတ်သက်၍ ငြင်းဆိုခဲ့သည်။ အဆိုပါဓာတ်အားပေးစက်ရုံနေရာရှိ ဓာတ်ရောင်ခြည် ပျံ့နှံ့မှုမှာ ပုံမှန်အနေအထားတွင်ရှိကြောင်း နိုင်ငံတကာအဏုမြူ စွမ်းအင်အေဂျင်စီ (IAEA)က ပြောဆိုထားသည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၅

ယူကရိန်းတပ်ဖွဲ့ဝင်များ၏ မောင်းသူမဲ့ဒရုန်းယာဉ်များဖြင့် တိုက်ခိုက်မှုကြောင့် ရုရှားနိုင်ငံ Dzerzhinsky ခရိုင်ရှိ စက်ရုံတစ်ခု မီးလောင်ကျွမ်းခဲ့ပြီး Volgograd ဒေသရှိ လူနေအဆောက်အဦတစ်လုံးနှင့် ရေနံချက်စက်ရုံတစ်ရုံလည်း ထိမှန်ခဲ့ကြောင်း ရုရှားအစိုးရအရာရှိများက အတည်ပြု ပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၆

ရုရှား–ယူကရိန်းပဋိပက္ခစတင်ချိန်မှစ၍ ယူကရိန်းစစ်သား ၄၆၀၀၀ သေဆုံးခဲ့ပြီး ၃၈၀၀၀၀ နီးပါး ဒဏ်ရာရရှိခဲ့ကြောင်း ယူကရိန်းသမ္မတ ဇဲလန်စကီးက ပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၇

ရုရှားတပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် Kursk ဒေသရှိ Sverdlikovo ကျေးရွာကို ပြန်လည်သိမ်းပိုက် နိုင်ခဲ့ကြောင်းနှင့် မြောက်ပိုင်း Donetsk ဒေသရှိ Novosilka ကျေးရွာကိုပါ ထပ်မံ သိမ်းပိုက်နိုင်ခဲ့ကြောင်း ရုရှားကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနက အတည်ပြု ပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၈

ရုရှားနှင့် အမေရိကန်တို့သည် ယူကရိန်းပဋိပက္ခအဆုံးသတ်ရေးအတွက် ဆော်ဒီအာရေဗျနိုင်ငံတွင် တရားဝင်ဆွေးနွေးမှုများ စတင်ပြုလုပ်နေကြပြီ ဖြစ်သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၉

ရုရှားမောင်းသူမဲ့ဒရုန်းယာဉ်များသည် ယူကရိန်းမှတစ်ဆင့် ရိုမေးနီးယားနိုင်ငံအတွင်းသို့ ဝင်ရောက်လာခဲ့ပါက ရိုမေးနီးယားတပ်မတော်အား ပစ်ချခွင့်ပြုသည့် ဥပဒေတစ်ရပ် ရိုမေးနီးယားလွှတ်တော်က အတည်ပြုခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီ ၂၀

သမ္မတ ဒေါ်နယ်ထရမ့်သည် သတင်းတု၊ သတင်းမှားများသာရှိသည့်ရပ်ဝန်းတွင် နေထိုင်နေခြင်းဖြစ်ကြောင်း သမ္မတ ဇဲလန်စကီးက ပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီ ၂၁

အမေရိကန်သမ္မတ ဒေါ်နယ်ထရမ့်သည် သုံးနှစ်ကြာမြင့်ပြီဖြစ်သည့် ရုရှား–ယူကရိန်းပဋိပက္ခအား ငြိမ်းချမ်းစွာဖြေရှင်းနိုင်ရေး တွန်းအားပေးဆောင်ရွက်လျက်ရှိကြောင်း အင်တာနက်သတင်းများတွင် ဖော်ပြထားသည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီ ၂၂

ရုရှားနှင့် အမေရိကန်အစိုးရအရာရှိများသည် ယူကရိန်းအရေးနှင့်ပတ်သက်၍ ရက်သတ္တပတ် အနည်းငယ်အတွင်း တွေ့ဆုံနိုင်ခြေရှိကြောင်း ရုရှားအစိုးရပြောခွင့်ရပုဂ္ဂိုလ်က အတည်ပြုပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီ ၂၃

ရုရှားတပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် Luhansk ဒေသရှိ Bilohorivka ဒေသကို ပြန်လည်သိမ်းပိုက်နိုင်ခဲ့ကြောင်း ရုရှားကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနက အတည်ပြုပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီ ၂၄

ရုရှား–ယူကရိန်းပဋိပက္ခသည် ၂၀၂၂ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၂၄ ရက်နေ့တွင် စတင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်ရာ ၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၂၄ ရက်နေ့တွင် သုံးနှစ်ပြည့်မြောက်ခဲ့ပြီဖြစ်သော်လည်း ယနေ့အထိ ဖြေရှင်းနိုင်ခြင်း မရှိသေးကြောင်း သတင်းများတွင် ဖော်ပြထားသည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီ ၂၅

ယူကရိန်းနိုင်ငံအား ပြန်လည်တည်ဆောက်ရေးအတွက် နှစ်ပေါင်း ၁၀ ကြာမြင့်မည်ဖြစ်ပြီး ခန့်မှန်းကုန်ကျငွေ ၅၂၄ ဘီလီယံရှိနိုင်ကြောင်း ကမ္ဘာ့ဘဏ်အစီရင်ခံစာတွင် ဖော်ပြထားသည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီ ၂၆

သမ္မတ ဇဲလန်စကီး၏ အမေရိကန်ခရီးစဉ်အတွင်း မြေရှားသတ္တု တူးဖော်ရေးနှင့် ပတ်သက်သည့် သဘောတူညီချက်တစ်ရပ် လက်မှတ်ရေးထိုးသွားမည်ဖြစ်ကြောင်း အမေရိကန်သမ္မတ ဒေါ်နယ်ထရမ့်က ပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီ ၂၇

ယူကရိန်းထိပ်တန်း တပ်မှူးတစ်ဦးဖြစ်သည့် Oleksandr Syrskyi သည် ရုရှားတပ်ဖွဲ့များ အရှိန်မြှင့် တိုက်ခိုက်နေသည့် Donetsk ဒေသ အရှေ့ပိုင်းရှိ Novopavlivka ရှေ့တန်း စစ်မြေပြင်သို့ သွားရောက်ခဲ့ကြောင်း ရိုက်တာသတင်းတစ်ရပ်တွင် ဖော်ပြထားသည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီ ၂၈

သမ္မတ ဗလာဒီမာပူတင်နှင့် နီးစပ်မှုရှိသည့် ရုရှားအော်သိုဒေါ့ ခရစ်ယာန်ဘုန်းတော်ကြီး Tikhon Shevkunov အား လုပ်ကြံသတ်ဖြတ်ရန် ကြိုးပမ်းသည်ဟု သံသယရှိသည့် ခရစ်ယာန်ဘုရားကျောင်း အရာရှိနှစ်ဦးအား ရုရှားထောက်လှမ်းရေး (FSB)က ဖမ်းဆီး ခဲ့သည်။

မြန်မာရေးရာလေ့လာရေးအဖွဲ့

Ref : Wikipedia

tpöé&;- [m;rm;pfy#yu©uf0fwSwvrf;rsm;

jrefma&;&mavbma&; tzGJ

“အစ္စရေး–ဟားမားစ် ပဋိပက္ခနှင့်ပတ်သက်၍
၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၁ ရက်နေ့မှ
ဖေဖော်ဝါရီလ ၂၈ ရက်နေ့အတွင်း
ဖြစ်ပျက်ခဲ့သည့် အကြောင်းအရာများကို
ရက်စဉ်အလိုက် ဖော်ပြထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။”

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၁

ဂါဇာဒေသရှိ Bureij ဒုက္ခသည်စခန်းအား ဘေးလွတ်ရာသို့ ရွှေ့ပြောင်းရန် အမိန့်ထုတ်ခဲ့ပြီး ဟားမားစ်စစ်သွေးကြွများစုဝေးရာနေရာသို့ ဒုံးကျည်များ ပစ်လွှတ်ခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF)က ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၂

စစ်ပွဲစတင်ချိန်မှစ၍ သေဆုံးသူအရေအတွက်မှာ ၇၃၆ ဦးအထိ ရှိလာကြောင်း ဂါဇာအစိုးရ၏ မီဒီယာရုံးက ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၃

ဂါဇာကမ်းမြောင်ဒေသတစ်ခုလုံးရှိ စစ်သွေးကြွများနှင့် ဟားမားစ်တို့၏ ဗဟိုထိန်းချုပ်ကွပ်ကဲမှုစခန်းများကို လေကြောင်းမှ ပစ်မှတ်ထား တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြောင်းနှင့် ဒေသနေပါလက်စတိုင်းများအား ယာယီခိုလှုံခွင့်ပြုထားသည့် စာသင်ကျောင်းများတွင် ထားရှိ၍ အရပ်သားများ သေဆုံးဒဏ်ရာရမှုနည်းပါးစေရန် ဆောင်ရွက်ထားကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ်(IDF)က ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၄

အစ္စရေးကို အပေါ်စီးမှ မြင်ရသောဂါဇာဒေသ Beit Hanoun မြို့အနီးရှိ စစ်သွေးကြွဟားမားစ်အရာရှိများ နေထိုင်သည့် ရပ်ကွက်တစ်ခုကို ချေမှုန်းခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ်(IDF)က ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၅

ဂျာဘာလီယာ ဒုက္ခသည်စခန်းတွင် အစ္စရေး၏ တိုက်ခိုက်မှုအတွင်း ပါလက်စတိုင်း စာရေးဆရာ၊ ကဗျာဆရာနှင့် သတင်းထောက် မိုဟာမက်ဟီဂျာဇီ ကွယ်လွန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၆

ဂါဇာမြောက်ပိုင်းတွင် တိုက်ပွဲများအတွင်း နာဟယ်လ်တပ်မ၏ ကင်းထောက်တပ်ဖွဲ့မှ တပ်ဖွဲ့ဝင်နှစ်ဦး ဒဏ်ရာပြင်းထန်စွာ ရရှိခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ်(IDF)က ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၇

Beit Hanounနှင့် ဂါဇာမြောက်ပိုင်းရှိ ဟားမားစ်များကို ချေမှုန်းစဉ် Nahal တပ်မ၏ တပ်ရင်း (၉၃၂) နှင့် ကင်းထောက်တပ်ဖွဲ့မှ တပ်ဖွဲ့ဝင် သုံးဦး ကျဆုံးခဲ့ပြီး ဂါဇာဒေသတွင် အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF) မှကျဆုံးသူ ၃၉၈ ဦးအထိ တိုးလာကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF)က ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၈

ယီမင်တွင် လက်နက်များသိုလှောင်ရန် ဟူသီများအသုံးပြုသည့် မြေအောက် အဆောက်အအုံနှစ်ခုအား တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြောင်း အမေရိကန်စစ်ဌာနချုပ်က ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၉

Kamal Adwan ဆေးရုံသို့ အကူအညီပေးအပ်မှုများအား ရပ်သိမ်းကြောင်း ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့က ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၁၀

Khirbet Abu Falah မြို့ရှိ စိုက်ပျိုးရေးခြံတစ်ခြံ၌ အစ္စရေးအခြေချနေထိုင်သူများက ကောက်ပဲသီးနှံများကို မီးရှို့ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၁၁

ဂျာဘာလီယာရှိ အဆောက်အအုံ၏ ဥမင်လိုဏ်ခေါင်းတစ်ခုတွင် ပုန်းအောင်းနေသည့် စစ်သွေးကြွ သုံးဦးကို အသေဖမ်းဆီးရမိခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF)က ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၁၂

Nuseirat စခန်း အမှတ်(၆၆၂)ရှိ ပါလက်စတိုင်းအရပ်သားများအား ဘေးကင်းစေရေးအတွက် ရွှေ့ပြောင်းကြရန် အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF)က ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၁၃

ဟူသီများ၏ ယီမင်မှ အစ္စရေးဘက်သို့ ပစ်လွှတ်သော ပဲ့ထိန်းဒုံးကျည်တစ်စင်းကို လေကြောင်းရန်ကာကွယ်ရေးသမားများက အောင်မြင်စွာ ကြားဖြတ်ဟန့်တားနိုင်ခဲ့ကြောင်း IDF မှ ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ Tel Aviv–Jaffa ဧရိယာရှိ အရေးကြီးသော ပစ်မှတ်အား အသံထက်မြန်သော ပဲ့ထိန်းဒုံးကျည်နှင့် ဒရုန်းလေးစင်းဖြင့် အောင်မြင်စွာ ပစ်ခတ်ခဲ့ကြောင်း ဟူသီများက ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၁၄

အစ္စရေးနိုင်ငံအစိုးရလှုပ်ရှားမှုများ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးရုံး (Coordinated Office of Government Activity in the Territories–COGAT) နှင့် World Central Kitchen တို့ ပူးပေါင်း၍ လှည့်လည်နေသည့် World Central Kitchen မိုဘိုင်းမုန့်ဆိုင်သည် Khan Yunis တွင် စတင်ဆောင်ရွက်ခဲ့ပြီး တစ်နာရီလျှင် ပေါင်မုန့်အလုံးပေါင်း ၃၀၀၀ ကျော် ထုတ်လုပ်ခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးနိုင်ငံ COGAT က ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၁၅

ဂါဇာအနောက်ဘက်ကမ်းတွင် တိုက်ခိုက်မှုများဆက်လက်လုပ်ဆောင်နေသည့် အစ္စရေးနိုင်ငံသားများ၊ အခြေချနေထိုင်သူများနှင့် ပါလက်စတိုင်းလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များအား ပိတ်ဆို့အရေးယူမှုကို နောက်ထပ် ၁၂ လကြာ ထပ်တိုးကြောင်း အမေရိကန်သမ္မတ ဂျိုးဘိုင်ဒန်က ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၁၆

အစ္စရေးလေတပ် (Israeli Air Force– AIF) အနေဖြင့် ဂါဇာဒေသတွင် လေကြောင်းမှ တိုက်ခိုက်မှုပေါင်း ၅၀ ကျော် ပြုလုပ်ခဲ့ပြီး စစ်သွေးကြွအုပ်စုများ အသုံးပြုသည့် အဆောက်အဦများ၊ လက်နက်သိုလှောင်ရုံများ၊ ဒုံးပစ်လောင်ချာများ၊ လက်နက်ထုတ်လုပ်သည့်နေရာများနှင့် စောင့်ကြည့်ရေး စခန်းများကို တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြောင်းနှင့် ဟားမားစ်နှင့် PIJ အဖွဲ့ဝင်များကိုချေမှုန်းနိုင်ခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးလေတပ် (AIF) က ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၁၇

ဂါဇာကမ်းမြောင်ဒေသတွင် ဖမ်းဆီးထားသော ဓားစာခံများပြန်လွှတ်ပေးရေး သဘောတူညီချက်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးဝန်ကြီးချုပ် ဘင်ဂျမင်နေတန်ရာဟုက ကြေညာခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၁၈

ပါလက်စတိုင်းပြည်နယ်၏ဟေဘာရွန်စီရင်စုနယ် အနောက်ဘက်ကမ်းတွင် တည်ရှိသော ရှေးဟောင်းဒူရာမြို့ (Dura) တွင် ခင်ပွန်းဖြစ်သူအား လက်နက်ချရန် အတင်းအကျပ်တွန်းအားပေးနေသည့် အမျိုးသမီးတစ်ဦးကို ထိန်းသိမ်းခဲ့ကြောင်းအစ္စရေးတပ်ဖွဲ့များက ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၁၉

Shin Bet နှင့် ပူးပေါင်းစစ်ဆင်ရေး၌ ၂၀၁၄ ခုနှစ်က ဖြစ်ပွားခဲ့သော ဂါဇာစစ်ပွဲအတွင်း ဟားမားစ်များ၏ လုပ်ကြံခြင်းကိုခံခဲ့ရသည့် ရဲဘော်အော်ရွန်ရှောလ်၏ ရုပ်ကြွင်းကို ပြန်လည်ရယူနိုင်ခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF)က ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၂၀

Wafa ရှိ Rafah အလယ်ပိုင်း Al–Awda အဝိုင်းအနီး၌ လုံခြုံရေးအဖွဲ့ထံ ချဉ်းကပ်လာသော သံသယရှိသူ ဆယ်ကျော်သက်အရွယ် နှစ်ဦးအား ပစ်ခတ်ဖမ်းဆီးခဲ့ရကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF)က ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၂၁

အမေရိကန်သမ္မတဟောင်း ဂျိုးဘိုင်ဒန်၏ ဂါဇာအနောက်ဘက်ကမ်း၌ အခြေချနေထိုင်သူများအားပြင်းထန်သောပိတ်ဆို့အရေးယူမှုများကို လက်ရှိအမေရိကန်သမ္မတ ဒေါ်နယ်ထရမ့်က ဖယ်ရှားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၂၂

အစ္စရေး၏ Givati တပ်မအနေဖြင့် Jabalia မှ ဆုတ်ခွာခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF)က ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၂၃

ဟစ်ဇ်ဘိုလာနှင့် ဆက်နွှယ်နေကြောင်း သံသယရှိသူ အရှေ့ဂျေရုဆလင်မြို့ခံတစ်ဦးကို အစ္စရေးရဲတပ်ဖွဲ့က ဖမ်းဆီးခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၂၄

ဟစ်ဇ်ဘိုလာ၏ခြိမ်းခြောက်မှုများကို ဖယ်ရှားနိုင်ရန်အတွက် လက်ဘနွန်တောင်ပိုင်း၌ တိုက်ခိုက်မှုများ ပြုလုပ်ခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF)က ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၂၅

Jenin ၌ဖြစ်ပွားခဲ့သည့် ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုတွင် အစ္စရေးစစ်သား သုံးဦး ဒဏ်ရာရခဲ့ပြီး တစ်ဦးမှာ ပြင်းထန်စွာ ဒဏ်ရာရခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF)က ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၂၆

ဂါဇာမြောက်ပိုင်း၌ လွတ်မြောက်မည့် ဓားစာခံများ၏အခြေအနေ အသေးစိတ်ကို မတင်ပြမီ သဘောတူညီချက်၏ ပထမအဆင့်မှာပင်အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးသဘောတူညီချက်အား ဟားမားစ်အဖွဲ့မှချိုးဖောက်မှုကို ထပ်မံကျူးလွန်ခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးဝန်ကြီးချုပ် နေတန်ရာဟုက ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၂၇

ဂါဇာကမ်းမြောင်ဒေသ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး ပထမအဆင့်တွင် ပြန်လွှတ်ပေးရမည့် အမည်စာရင်း၌ဓားစာခံ ၂၆ ဦးအနက် ရှစ်ဦး သေဆုံးသည်ဟု ဟားမားစ်အဖွဲ့မှဖော်ပြထားကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF)က ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၂၈

ဂါဇာကမ်းမြောင်ဒေသရှိ အစ္စရေးစစ်သားတစ်ဦးမှ အစ္စရေးကန်ထရိုက်တာတစ်ဦးကို မှားယွင်းစွာ ပစ်ခတ်မိခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF)က ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၂၉

ဟားမားစ်ကို စာနာပြီး ပါလက်စတိုင်းလိုလားသည့် ဆန္ဒပြသည့်ကျောင်းသား၊ ကျောင်းသူများ၏ ဗီဇာများကို ပယ်ဖျက်သွားရန် အမေရိကန်သမ္မတ ဒေါ်နယ်ထရမ့်က ညွှန်ကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၃၀

အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးသဘောတူညီချက်ကို ချိုးဖောက်၍ လက်ဘနွန်တောင်ပိုင်းရှိ စစ်သွေးကြွများ၏ အခြေခံအဆောက်အအုံများကို ပြန်လည်တည်ဆောက်ရန်အတွက်

ဟာစ်ဇ်ဘိုလာအဖွဲ့က အသုံးပြုနေသည့် အင်ဂျင်နီယာသုံးပစ္စည်းများကို လေကြောင်းဖြင့် တိုက်ခိုက်မှု ပြုလုပ်ခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF)က ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၃၁

ပြင်သစ်–အစ္စရေး ဓားစာခံ Ofer Kalderon၊ အမေရိကန်–အစ္စရေး အရပ်သား ဓားစာခံ Keith Siegel နှင့် အစ္စရေး–အာဂျင်တီးနား အရပ်သားဓားစာခံ Yarden Bibas တို့ကို မကြာမီ ပြန်လွှတ်ပေးမည်ဟု ဟားမားစ်အဖွဲ့က ကြေညာခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁

ကာဘာတီယာတွင် စစ်သွေးကြွများ တင်ဆောင်လာသည့် ကားတစ်စီးကို တိုက်ခိုက်ခဲ့ရာ အကျဉ်းသားတစ်ဦးအပါအဝင် လူနှစ်ဦးသေဆုံးခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF)က ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၂

စစ်သွေးကြွအဖွဲ့တစ်ဖွဲ့က နောက်ထပ်တိုက်ခိုက်မှုတစ်ခုကို JENIN ၌ ပြုလုပ်ရန် ကြိုးပမ်းလာကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF)က ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၃

ဂါဇာအနောက်ဘက်ကမ်းတွင် အစ္စရေး၏ရန်စမှုများကို ရပ်တန့်စေရန် အမေရိကန်အား တိုက်တွန်းခဲ့ကြောင်း ပါလက်စတိုင်းအာဏာပိုင်များက ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၄

ဂါဇာအလယ်ပိုင်းတွင် ဆုတ်ခွာရန်ငြင်းဆိုသည့် သံသယရှိသူတစ်ဦးကို သတိပေးပစ်ခတ်ဖမ်းဆီးရာ ကွယ်လွန်သွားခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF)က ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၅

ဂါဇာကမ်းမြောင်ဒေသတွင် စစ်ရာဇဝတ်မှုများဖြင့် စွပ်စွဲထားသော စစ်ရာဇဝတ်မှုများအတွက် ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံမှ အမှုဖွင့်ထားကြောင်း Hind Rajab Foundation က ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၆

အနောက်ဘက်ကမ်းခြေကို ဝင်ရောက်စီးနင်းတိုက်ခိုက်မှုအတွင်း ဗုံးထုတ်လုပ်သည့် စခန်းနှင့် ဖောက်ခွဲရေးပစ္စည်းများ အများအပြားကို ဖျက်ဆီးနိုင်ခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF)က ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၇

အစ္စရေးအရပ်သား ဓားစာခံ Eli Sharabi၊ Ohad Ben Ami နှင့် Or Levy တို့ကို မကြာမီ ရက်ပိုင်းအတွင်း ပြန်လည်လွှတ်ပေးမည်ဖြစ်ကြောင်း ဟားမားစ်အဖွဲ့က ကြေညာခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၈

အစ္စရေးအပေါ် လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှု ကိစ္စရပ်များကို ကိုးကား၍ တောင်အာဖရိကသို့ အမေရိကန်၏ ဘဏ္ဍာရေးအကူအညီပေးမှုကို ဖြတ်တောက်သွားရန်ရှိကြောင်း အမေရိကန်သမ္မတ ဒေါ်နယ်ထရမ့်က ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၉

ရေပိုင်နက်နယ်နိမိတ်ကိုကျော်လွန်လာသည့် ပါလက်စတိုင်းသင်္ဘောတစ်စင်းကို တွေ့ရှိ၍သတိပေးပစ်ခတ်ပြီးနောက် ဂါဇာကမ်းရိုးတန်းသို့ပြန်ခိုင်းခဲ့ကြောင်း အစ္စရေး စစ်တပ် (IDF)က ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၀

အစ္စရေးသည်ဂါဇာကမ်းမြောင်ဒေသ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးသဘောတူညီချက်ကို လိုက်နာဆောင်ရွက်ပါက ဖေဖော်ဝါရီ ၁၆ ရက်တွင် ဓားစာခံများကို လွှတ်ပေးမည် ဖြစ်ကြောင်း ဟားမားစ်အဖွဲ့က ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၁

ဟားမားစ်အဖွဲ့အနေဖြင့် ဓားစာခံများအား ဖေဖော်ဝါရီ ၁၅ ရက် နေ့လယ်ပိုင်းတွင် ပြန်လည် လွှတ်ပေးခြင်းမရှိပါက ပြင်းထန်သောတိုက်ပွဲများ ပြန်လည်ဆင်နွှဲသွား မည်ဖြစ်ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF)က ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၂

အီရန်၏ Quds တပ်ဖွဲ့သည် အရပ်သားလေယာဉ်များကို အသုံးပြု၍ Beirut–Rafic Hariri အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာလေဆိပ်မှတစ်ဆင့် ဟစ်ဇ်ဘိုလာများထံသို့ ငွေများပေးပို့ ရန် ကြိုးပမ်းခဲ့ပြီး ငွေလွှဲပြောင်းမှုအချို့ကို အမေရိကန်ဦးဆောင်သည့်ကော်မတီက အောင်မြင်စွာတားဆီးဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF)က ထုတ်ပြန်ခဲ့ သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၃

Jenin တွင် ဖောက်ခွဲရေးပစ္စည်းများ သယ်ဆောင်လာသော ယာဉ်တစ်စီးကို Egoz Unit တပ်ဖွဲ့မှတားဆီးနိုင်ခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF)က ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၄

အစ္စရေး–ရုရှား အရပ်သား ဓားစာခံ Alexander Trufanov ကို ပြန်လွှတ်ပေးမည်ဟု PIJ က ကြေညာခဲ့ပြီး အစ္စရေး–အမေရိကန် အရပ်သား ဓားစာခံ Sagui Dekel–Chen နှင့် အစ္စရေး–အာဂျင်တီးနား အရပ်သားဓားစာခံ Yair Horn တို့အား မကြာမီရက်များ အတွင်း ပြန်လွှတ်ပေးမည်ဟု ဟားမားစ်အဖွဲ့က ကြေညာခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၅

အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး သဘောတူညီချက်တွင် မပါဝင်သော လမ်းကြောင်းတစ်ခုမှ တစ်ဆင့် ဂါဇာကမ်းမြောင်မြောက်ပိုင်းသို့ သွားရောက်ရန် ကြိုးပမ်းခဲ့သည့် မော်တော် ယာဉ်များအား မောင်းသူမဲ့လေယာဉ်ဖြင့် သတိပေးတိုက်ခိုက်မှုပြုလုပ်ခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF)က ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၆

အရှေ့ဂျေရုဆလင်မှ အသက် ၁၄ နှစ်အရွယ် ဆယ်ကျော်သက်တစ်ဦးအား ရဲကား တစ်စီးကို ကျောက်ခဲဖြင့် ပစ်ပေါက်ခဲ့သည့်အတွက် တရားရုံးသို့ စွဲချက်တင်ရန် အစိုးရ ရှေ့နေများဖြင့် ပြင်ဆင်နေကြောင်း အစ္စရေးရဲတပ်ဖွဲ့က ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၇

လက်နက်ခဲယမ်း အများအပြားသိမ်းဆည်းထားသည့် Shebaa Farms ရှိ Radwan ဥမင်လိုဏ်ခေါင်းကို ဖျက်ဆီးခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF)က ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၈

လက်ဘနွန်တောင်ဘက်ရှိအစ္စရေးတပ်ဖွဲ့များသည် ဆုတ်ခွာပြီးနောက် နယ်စပ်တွင် တပ်စွဲထားကြောင်း လက်ဘနွန်စစ်တပ်က ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF) သည် ဟစ်ဇ်ဘိုလာ၏ ချိုးဖောက်မှုများကို ဆန့်ကျင်သည့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး သဘောတူညီချက်အား လိုက်နာဆောင်ရွက်မည်ဖြစ်ကြောင်း အစ္စရေး ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီး Israel Katz က ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၉

ဂါဇာကမ်းမြောင်ဒေသရှိ ကလေးများအတွက် ပိုလီယိုကာကွယ်ဆေးတိုက်ကျွေးမည့် အစီအစဉ် လှုပ်ရှားမှုကို ဖေဖော်ဝါရီ ၂၂ ရက်တွင် ပြန်လည်စတင် ဆောင်ရွက်မည် ဖြစ်ကြောင်း ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့က ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၂၀

အစ္စရေးစစ်တပ်မှ မဆုတ်ခွာမီ ဂါဇာရှိ နယ်မြေဒေသအသီးသီး၌ အစ္စရေးစစ်သားများထံ ချဉ်းကပ်၍ ခြိမ်းခြောက်မှုများပြုလုပ်ခဲ့သည့် သံသယရှိသူ ပါလက်စတိုင်းများအား သတိပေးပစ်ခတ်မှုများ ပြုလုပ်ခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF)က ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၂၁

ယခင်သီတင်းပတ်အတွင်း အနောက်ဘက်ကမ်းမှ သံသယရှိသူ စစ်သွေးကြွ ၉၀ ဦးနှင့်အတူသေနတ် ၁၅ လက် သိမ်းဆည်းရရှိကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF)က ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၂၂

ဂါဇာဒေသတွင် အုပ်ချုပ်ရေးကဏ္ဍကို စွန့်လွှတ်ရန်အသင့်ရှိကြောင်း ဟားမားစ် ပေါ်လစ်ဗျူရိုအဖွဲ့ဝင် Basem Naim က ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၂၃

အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF)အား Jenin၊ Tulkarmနှင့် Nur Shams ဒုက္ခသည်စခန်းများ၌ နောင်လာမည့်နှစ်တွင် ဆက်လက်ရှိနေရန် အမိန့်ပေးထားကြောင်း အစ္စရေး ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီး Israel Katz က ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၂၄

ပါလက်စတိုင်းအားလုံးကို ကိုယ်စားပြုပြီး ပါလက်စတိုင်းအဖွဲ့ကို ဂါဇာကမ်းမြောင် အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့ထံ လွှဲပြောင်းပေးရန် ဟားမားစ်အရာရှိ Bassem Naim က ပြောကြား ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၂၅

ထောင်ကျနေချိန်အတွင်း ပါလက်စတိုင်းအာဏာပိုင်များထံမှ ငွေကြေးရယူ၍ လွတ်မြောက်လာသော အကျဉ်းသားများနှင့် ၎င်းတို့၏ မိသားစုဝင်များကို ပိတ်ဆို့

အရေးယူမှုများ ဆောင်ရွက်ရန် အစ္စရေးကာကွယ်ရေးဝန်ကြီး Israel Katz က ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၂၆

အစ္စရေးနှင့် ဟားမားစ်တို့ကြား အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးသဘောတူညီချက်၏ ပထမအဆင့်တွင် နောက်ဆုံးလွှဲပြောင်းပေးရမည့် ဓားစာခံလေးဦး၏ ရုပ်အလောင်းများကို ပြန်လည်ပေးအပ်ရန် သဘောတူညီမှုရရှိခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးမီဒီယာက ဖော်ပြခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၂၇

ဟားမားစ်က သေဆုံးသွားသော ဓားစာခံ Shiri Bibas ၏ အလောင်းကို ဂါဇာတွင် ပြန်လည်လွှဲပြောင်းပြီးနောက် ဂါဇာအမျိုးသမီးတစ်ဦး၏ ရုပ်အလောင်းကိုပါ ပြန်လည်ပေးအပ်ခဲ့ကြောင်း ပါလက်စတိုင်းဆေးပညာရှင်တွေက ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၂၈

၂၀၂၆ ခုနှစ်မှ ၂၀၂၈ ခုနှစ်အတွင်း ထရမ့်အစိုးရသည် အစ္စရေးသို့ လက်နက်ရောင်းချမှုတွင် ကွန်ဂရက်လွှတ်တော် ပုံမှန်အစည်းအဝေးမှ ပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်းမရှိဘဲ ဒေါ်လာ သုံးဘီလီယံနီးပါး ပေးပို့ရန် လျာထားခွင့်ပြုခဲ့ကြောင်း မီဒီယာများတွင် ဖော်ပြထားသည်။

မြန်မာရေးရာလေ့လာရေးအဖွဲ့

Ref: en.wikipedia.org

စာမူများ ဖိတ်ခေါ်ခြင်း

ကမ္ဘာရေးရာစာစောင်အတွက် ပြင်ပပညာရှင်များ၊ စာရေးဆရာများ၊ သုတေသီများနှင့် ဘာသာပြန်စာရေးဆရာများ၏ စာမူများကို လေးစားစွာ ဖိတ်ခေါ်အပ်ပါသည်။ စာစောင်၏မူဝါဒနှင့်ကိုက်ညီပါက ရွေးချယ်၍ ထည့်သွင်းဖော်ပြပေးမည် ဖြစ်ပါသည်။

ကမ္ဘာရေးရာစာစောင်အတွက် စာမူများ ရေးသားပေးပို့လိုပါက စိတ်ပါဝင်စားသူ မည်သူမဆို A4 စာမျက်နှာ ၅ မျက်နှာထက်မနည်း၊ ၁၀ မျက်နှာထက် မပိုသော စာမူများကို မြန်မာရေးရာလေ့လာရေးအဖွဲ့၊ အမှတ်–၂၂/၂၄(ပထမထပ်)၊ ပန်းဆိုးတန်းလမ်း၊ ကျောက်တံတားမြို့နယ်၊ ရန်ကုန်မြို့၊ ဖုန်းနံပါတ် (၀၁ – ၈၃၈၇၅၆၈) သို့ လူကိုယ်တိုင်လာရောက်၍ဖြစ်စေ၊ Email: myanmaaffairs@gmail.com သို့ဖြစ်စေ ရေးသားပေးပို့နိုင်ပါရန် ဖိတ်ခေါ်အပ်ပါသည်။

အယ်ဒီတာအဖွဲ့

အယ်ဒီတာ့စကား

– ကမ္ဘာ့ဇာတ်ခုံပေါ်မှ အမေရိကန်မူဝါဒအပြောင်းအလဲနှင့် အကွက်ရွှေ့ကစားကွက်များ

မျက်နှာဖုံးဆောင်းပါး

၁။ အမေရိကန်သမ္မတ ထရမ့်လက်ထက်တွင် ပြောင်းလဲလာသော ကမ္ဘာ့မဟာဗျူဟာ အခင်းအကျင်း
၂။ ထရမ့်ရဲ့ကစားကွက် (Gambit) မျက်နှာစာများနဲ့ ဘယ်လောက်အထိ အောင်မြင်နိုင်ပါသလဲ
၃။ တစ်ကျော့ပြန် အမေရိကန် (Realism) နိုင်ငံခြားရေးမူဝါဒနှင့် ထရမ့်
၄။ ထရမ့်၏ မူဝါဒအပြောင်းအလဲများနှင့် ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးအပေါ် ရိုက်ခတ်မှု
၅။ Trump 2.0 နှင့် ရုရှား–ယူကရိန်းစစ်ပွဲ၏ အနာဂတ်အား လေ့လာခြင်း

အထူးဆောင်းပါး

၆။ ရုရှား–မြန်မာ စီးပွားရေး ဆက်သွယ်ပူးပေါင်း အချိန်ကောင်း

နိုင်ငံရေး

၇။ ကမ္ဘာ့စနစ်အသစ် ၂၀၂၅ (New World Order 2025)
၈။ အင်ဒို–ပစိဖိတ်မှာ အမေရိကန်ဦးဆောင်မှု ရှိနေဦးမှာလား
၉။ မြောက်အတ္တလန္တိတ်စာချုပ်အဖွဲ့ ခွဲရေးလား တွဲရေးလား
၁၀။ ၂၀၂၅ အင်ဒို–ပစိဖိတ်ဒေသ အခင်းအကျင်း
၁၁။ အိန္ဒိယသမုဒ္ဒရာနှင့် မဟာဗျူဟာမြောက်ရေလမ်းကျဉ်း (Choke Point) များ၏ အရေးပါမှုအား လေ့လာခြင်း

စီးပွားရေး

၁၂။ မည်သည့်နိုင်ငံ အကျိုးဖြစ်ထွန်းမလဲ အမေရိကန်–တရုတ် ကုန်သွယ်ရေးစစ်ပွဲ
၁၃။ အမေရိကန်–တရုတ် ကုန်သွယ်ရေးစစ်ပွဲ၏ ရိုက်ခတ်မှုများ
၁၄။ အမေရိကန်၏ စီးပွားရေး နိုင်ထက်ကလူပြုမှု

စစ်ရေး

၁၅။ ပင်လယ်ရပ်ခြား၌ စစ်အင်အားဖြန့်ကြက်ကာ အင်ပါယာထူထောင်၍ မရတော့ပါ
၁၆။ တရုတ်–အမေရိကန် နည်းပညာစစ်ပွဲ
၁၇။ ရုရှား–ယူကရိန်း စေ့စပ်ဆွေးနွေးပွဲနှင့် အမေရိကန်၏ မဟာဗျူဟာများ

လူမှုစီးပွား

၁၈။ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံများအလိုက် လူဦးရေအတိုးအလျော့နှင့် စီးပွားရေးသက်ရောက်မှုများ
၁၉။ ဂျပန်နိုင်ငံ၏ ပညာရေးစနစ်

ကျန်းမာရေး

၂၀။ အယ်လ်ဇိုင်းမား (Alzheimer's) ရောဂါနှင့် အတိတ်မေ့တတ်မှု (Dementia) ရောဂါ ဘာတွေကွာခြားပါသလဲ
၂၁။ ရံဖန်ရံခါ အာဟာရဖြတ်ခြင်း (Intermittent Fasting)

နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေး

၂၂။ စင်ကာပူနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံခြားဆက်ဆံရေးမူဝါဒများကို လေ့လာခြင်း

နည်းပညာ

၂၃။ တရုတ်ရဲ့ AI ထိုးဖောက်မှုဟာ နည်းပညာဆန်းသစ်တီထွင်မှု ခေတ်သစ်ကို အချက်ပြနေပြီလား

သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်

၂၄။ မွန်ဂိုလီးယားနိုင်ငံ၏ လေထုညစ်ညမ်းမှုနှင့် ပြည်သူ့ကျန်းမာရေးပြဿနာ

ကမ္ဘာ့ဖြစ်ရပ် ရက်စဉ်မှတ်တမ်းများ

၂၅။ ရုရှား–ယူကရိန်းစစ်ပွဲ ရက်စဉ်မှတ်တမ်းများ
၂၆။ အစ္စရေး–ဟားမားစ် ပဋိပက္ခ ရက်စဉ်မှတ်တမ်းများ